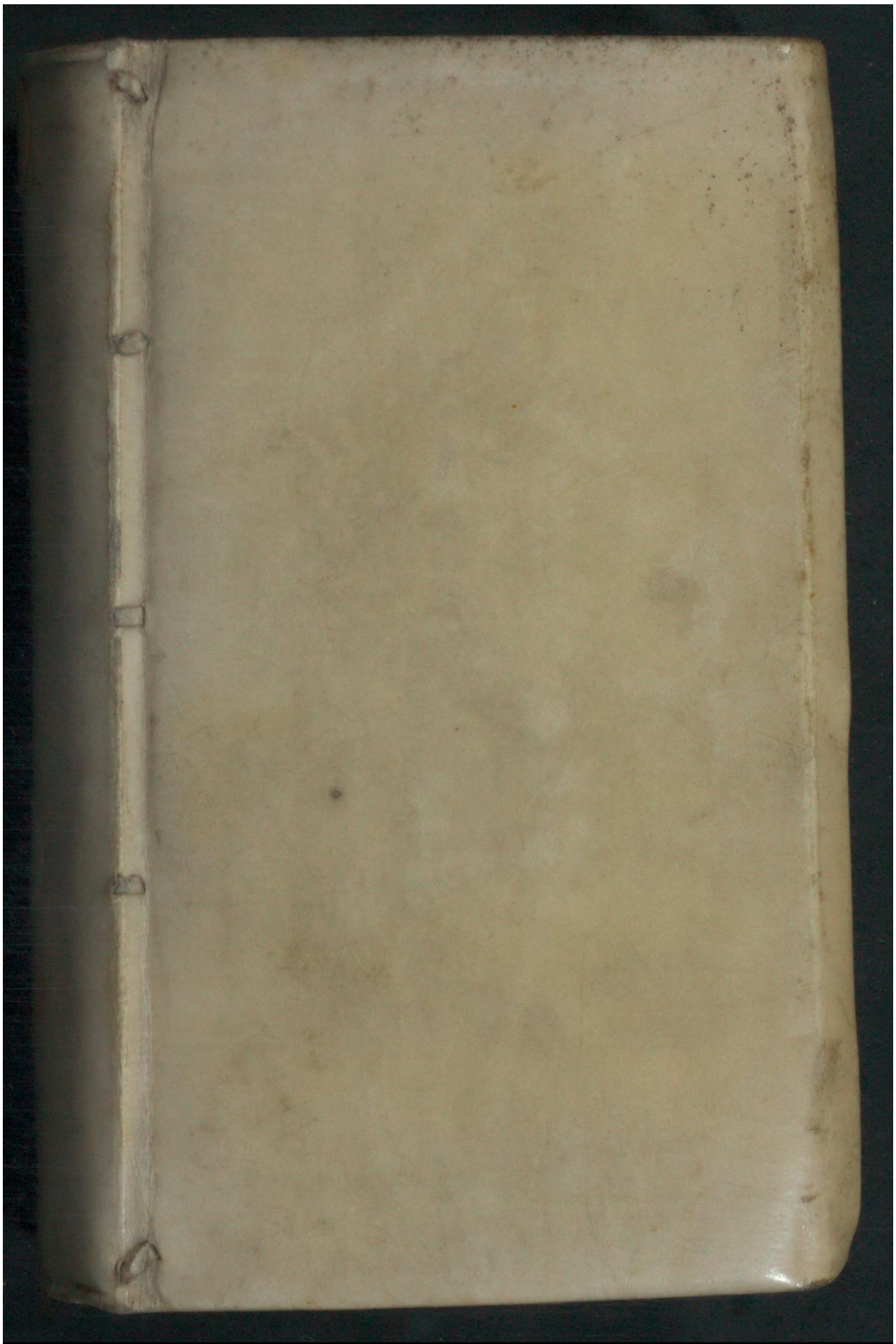

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

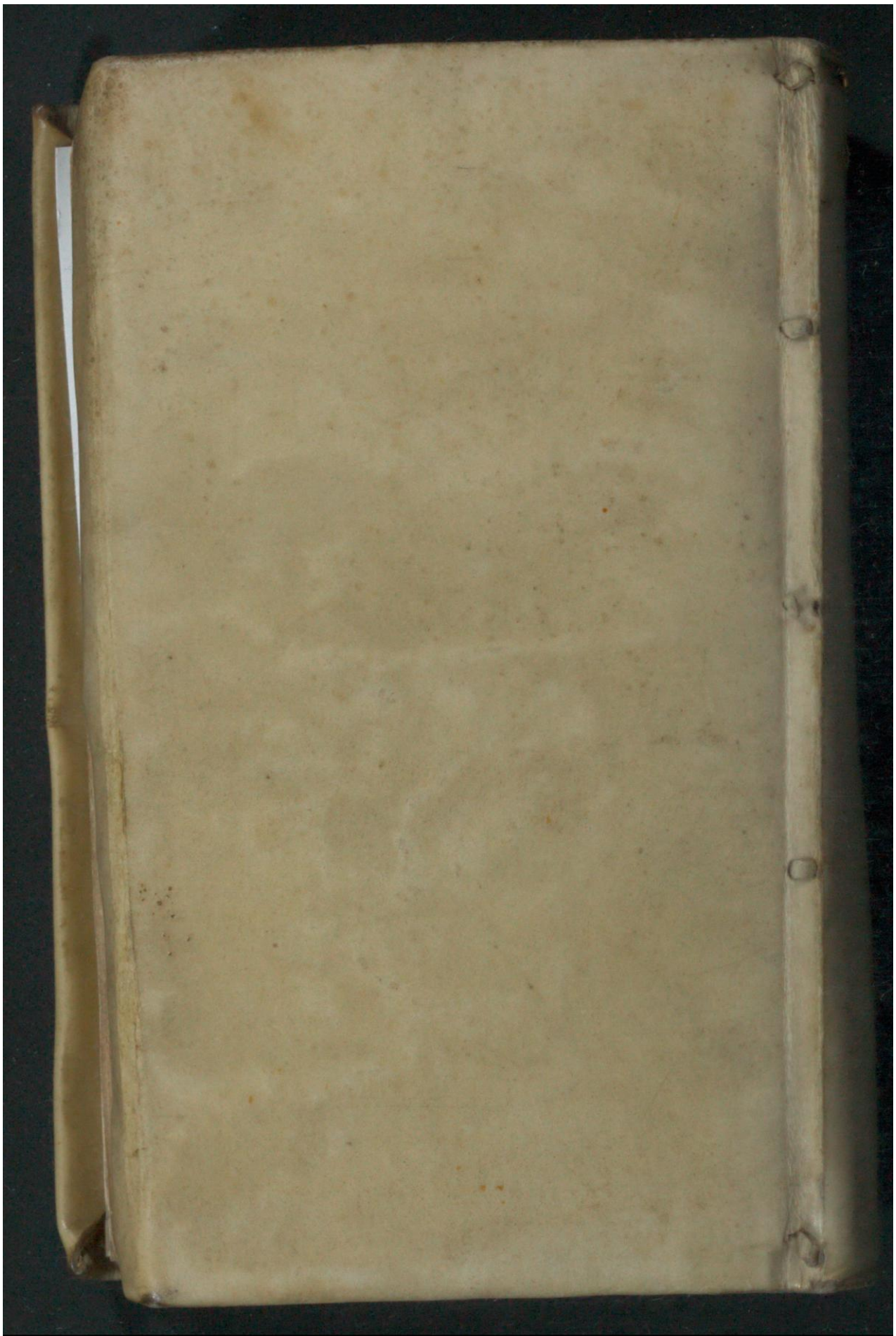

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

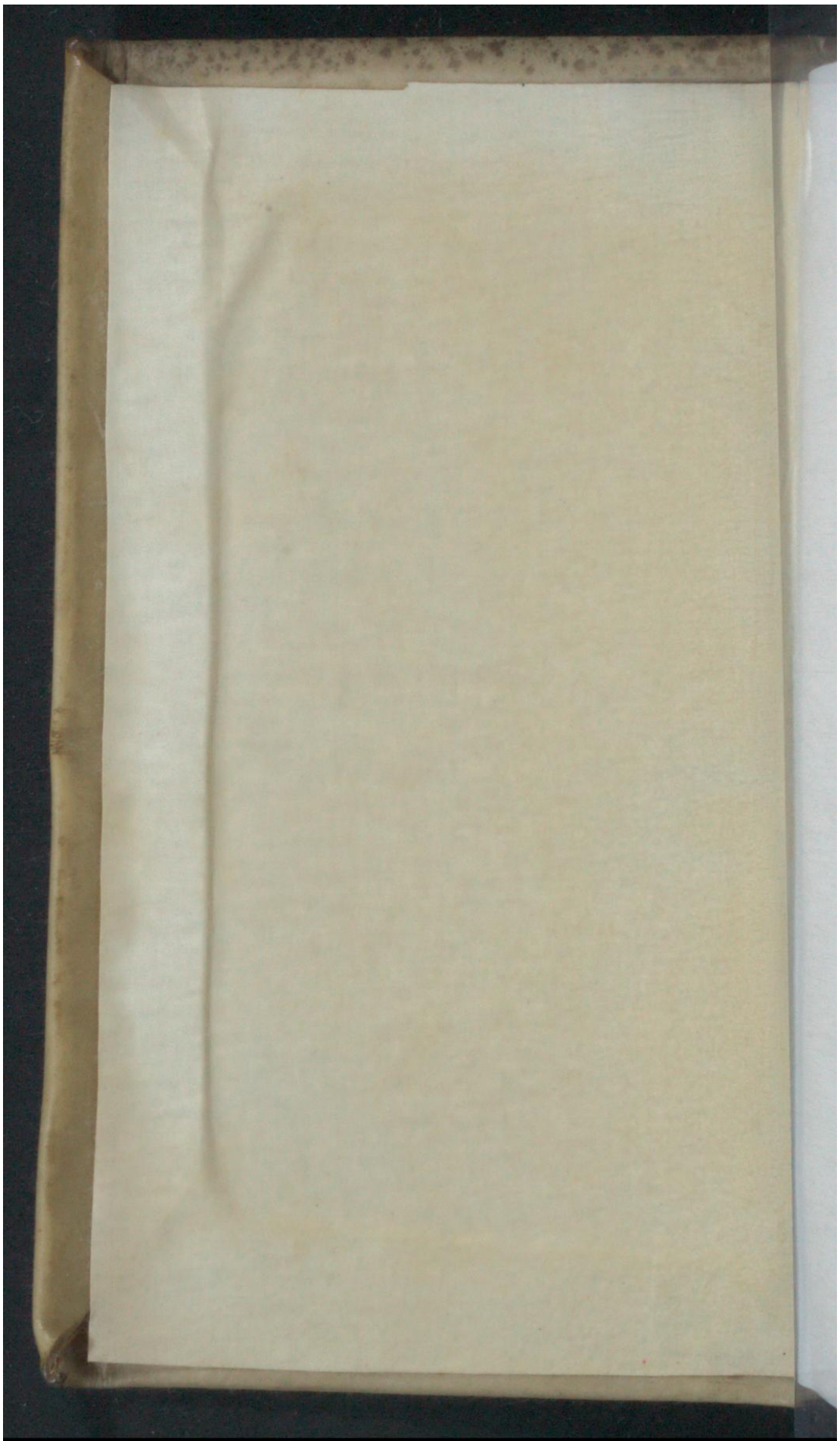

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

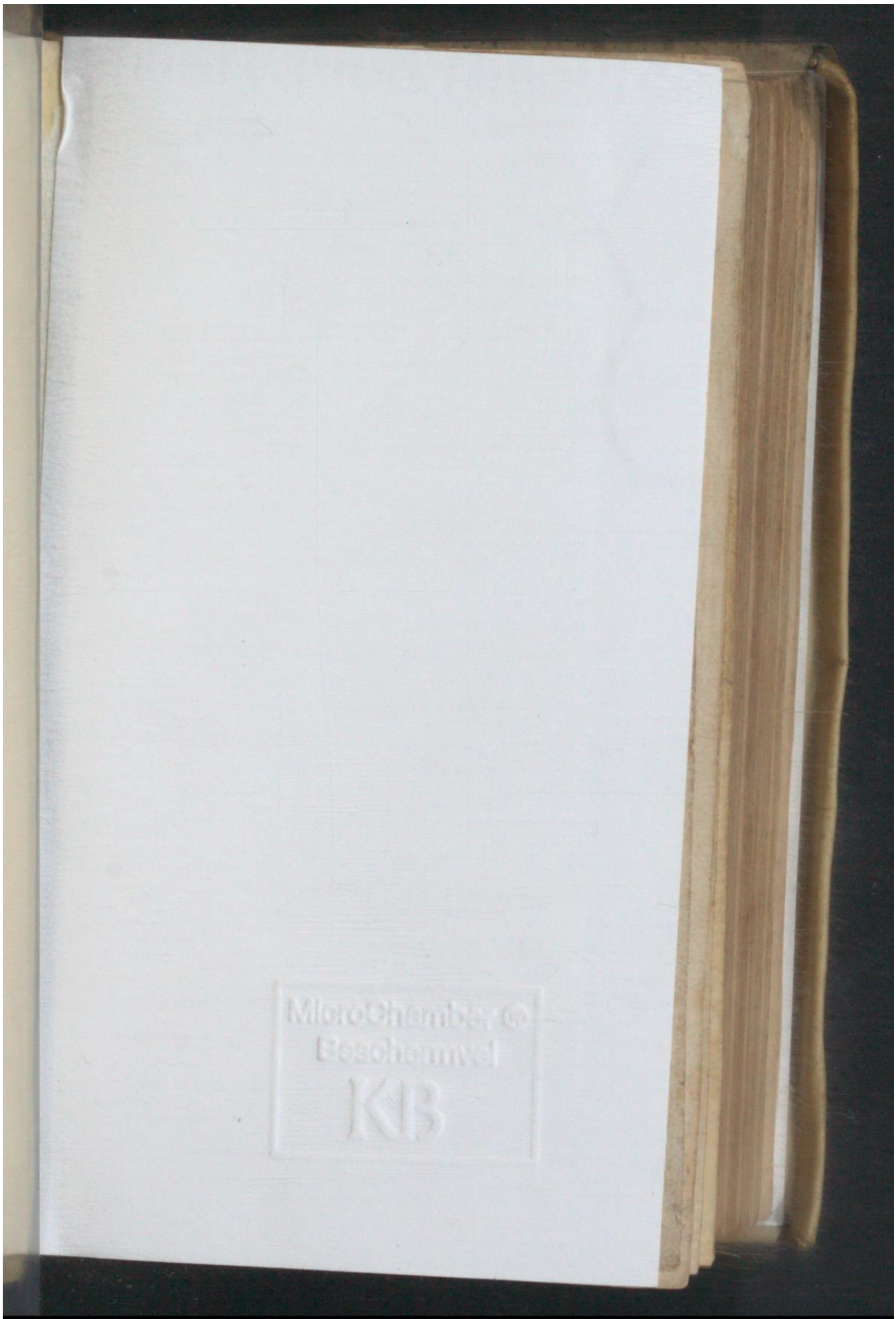

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

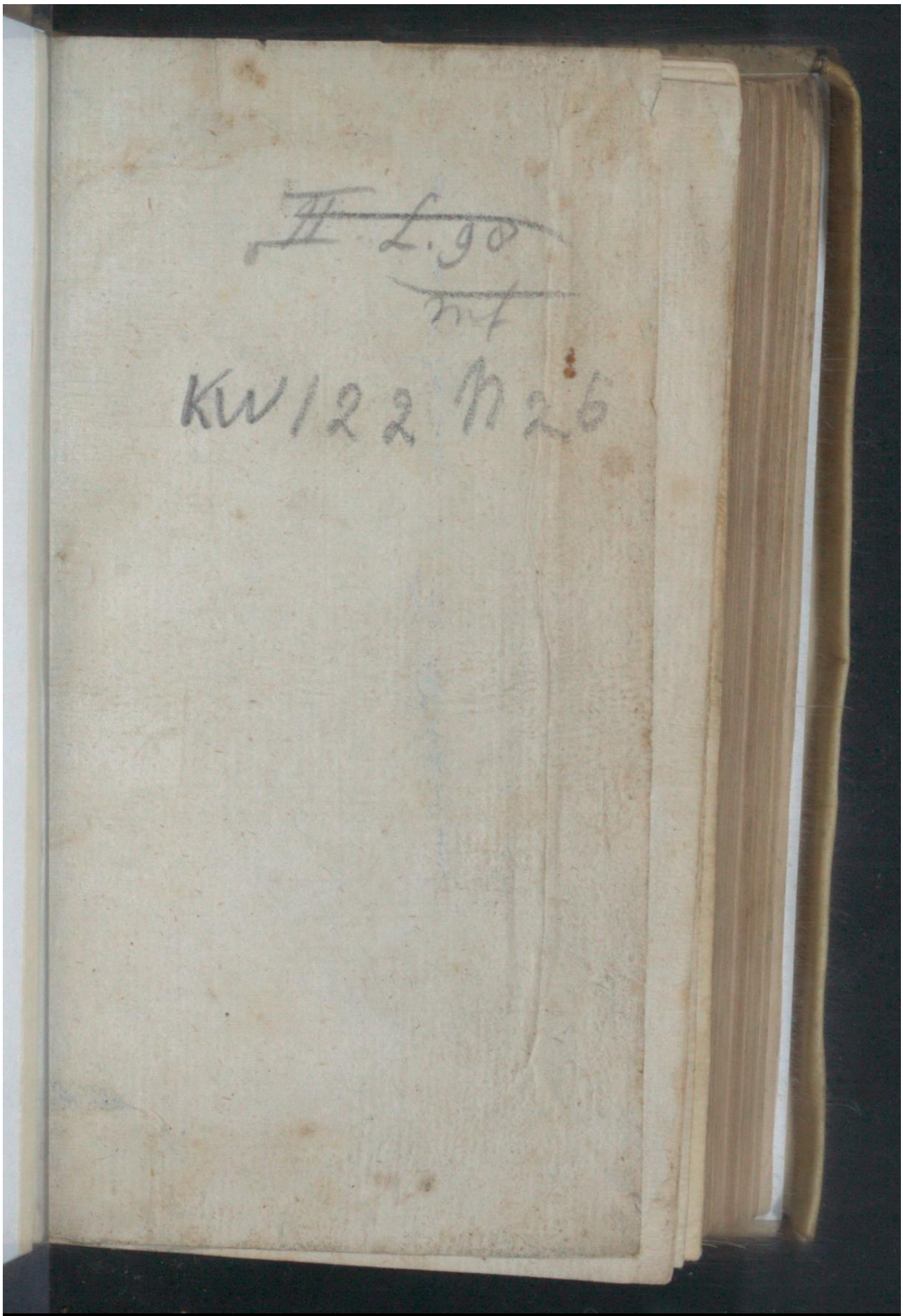

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

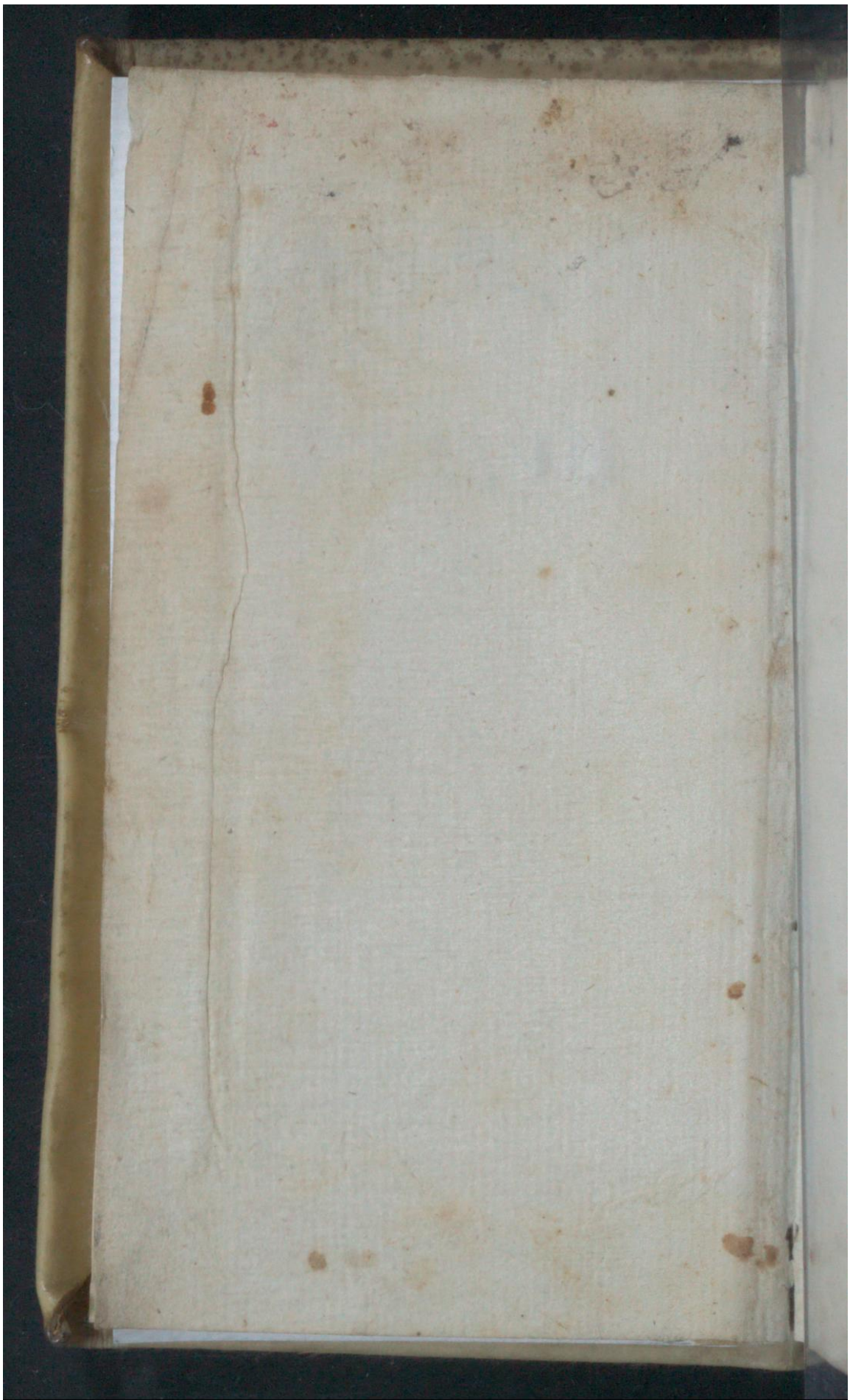

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

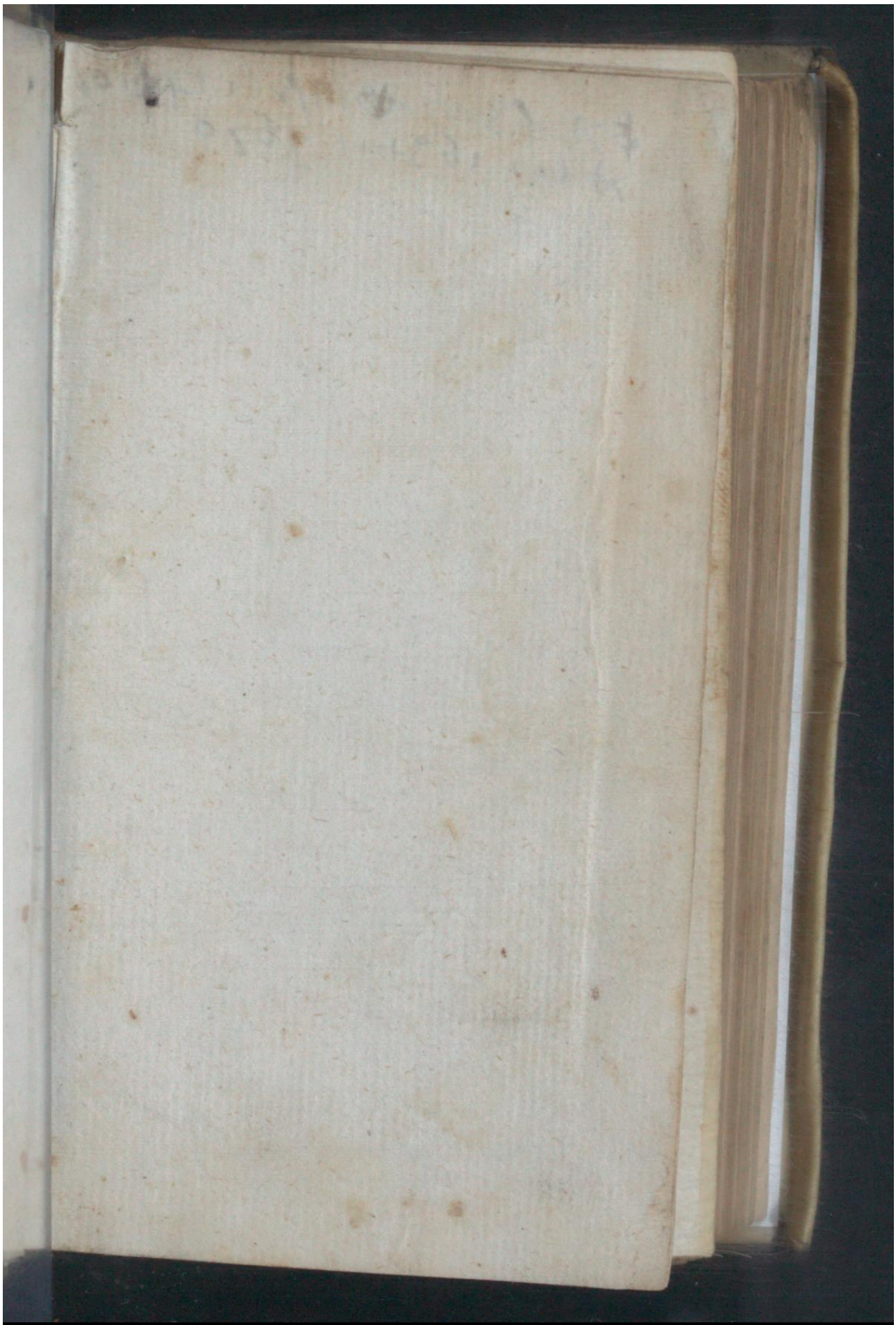

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

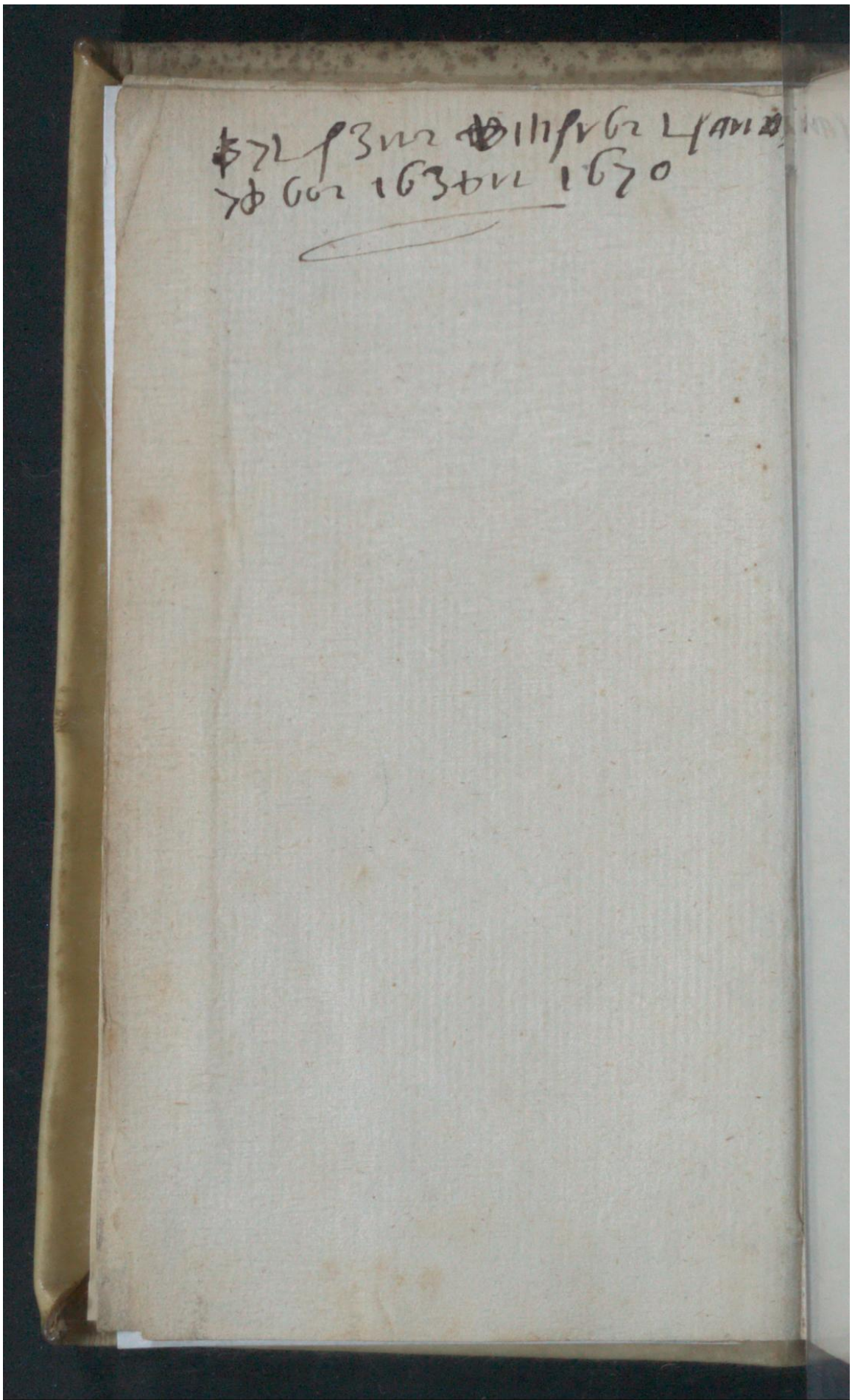

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

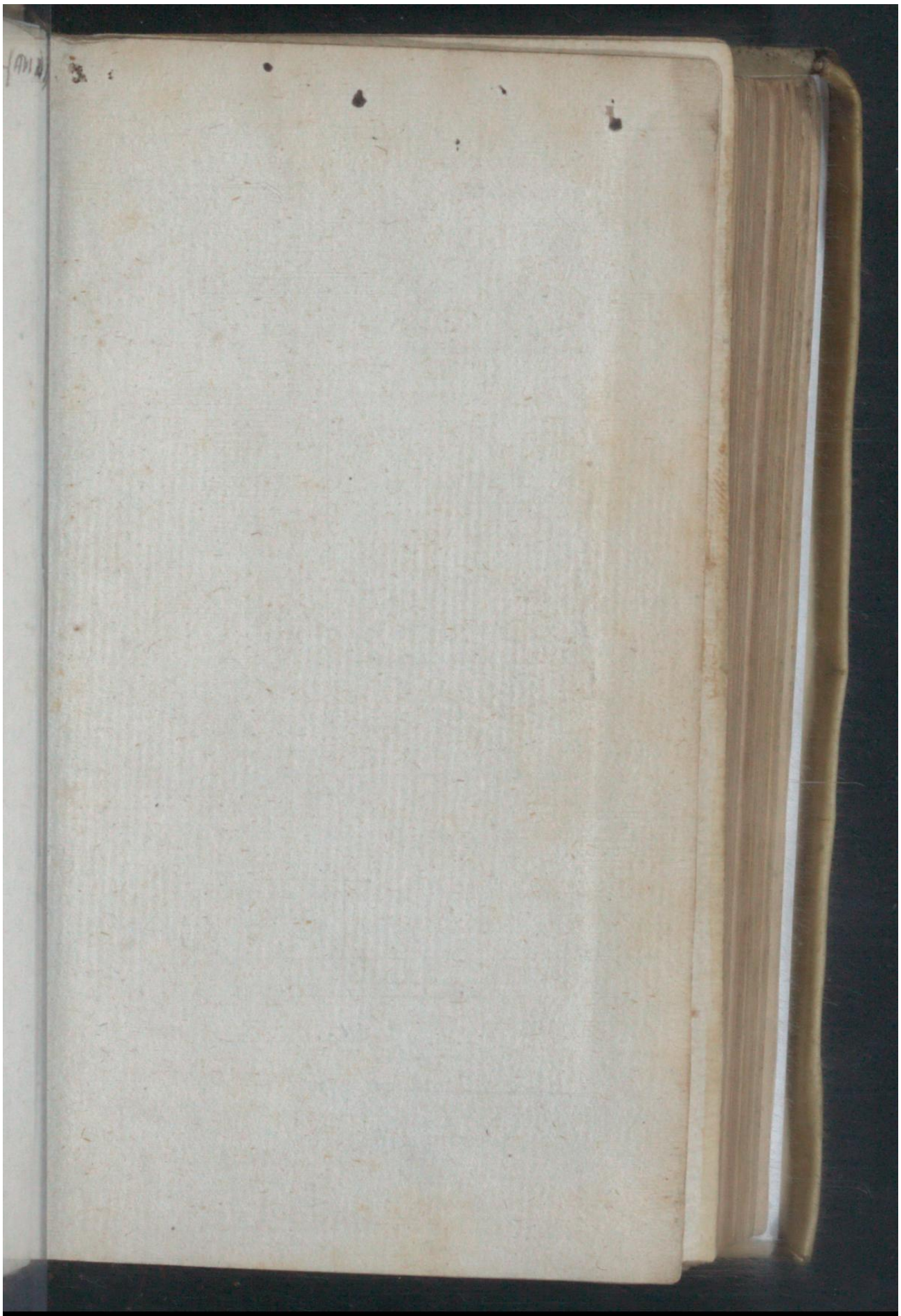

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

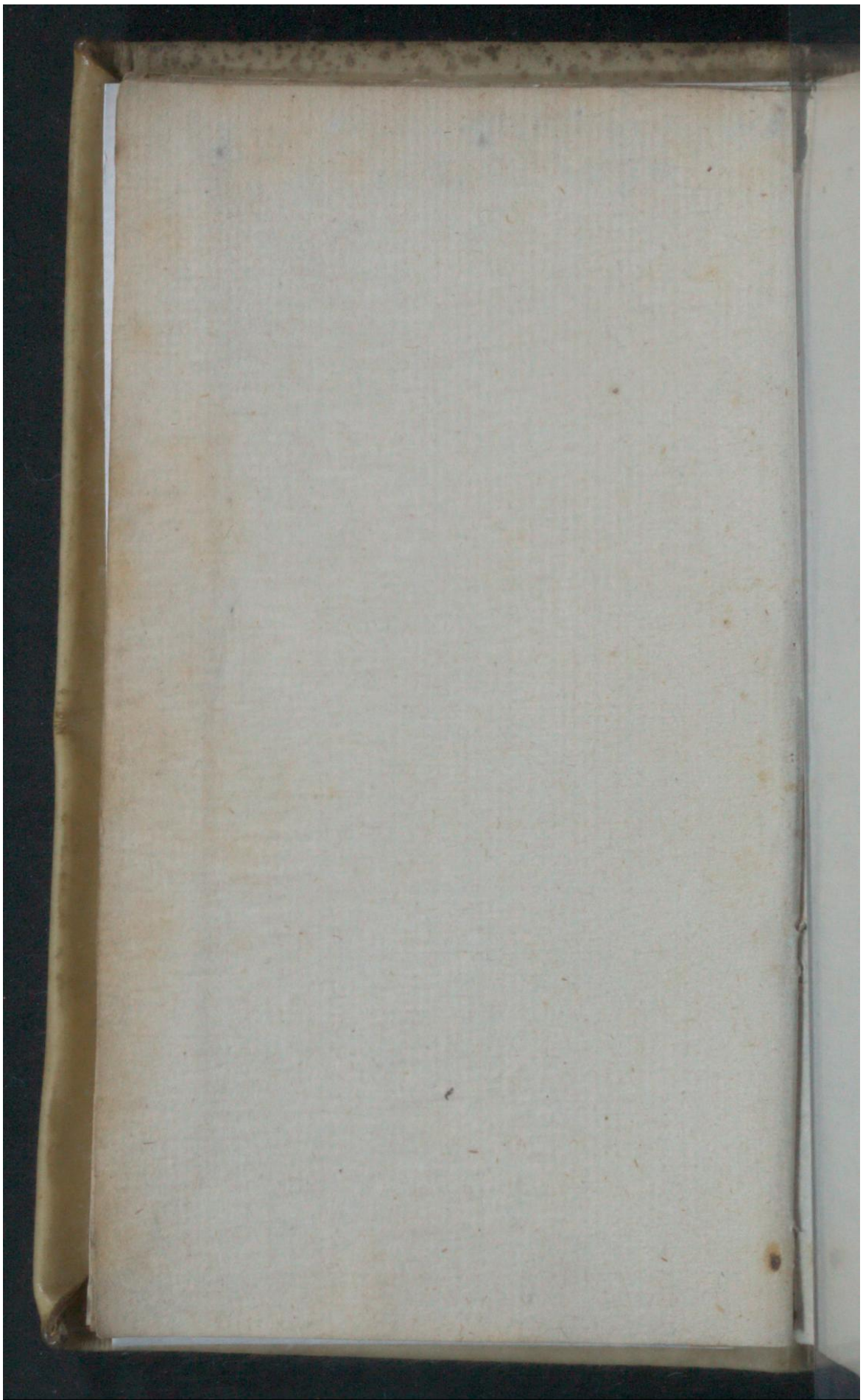

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

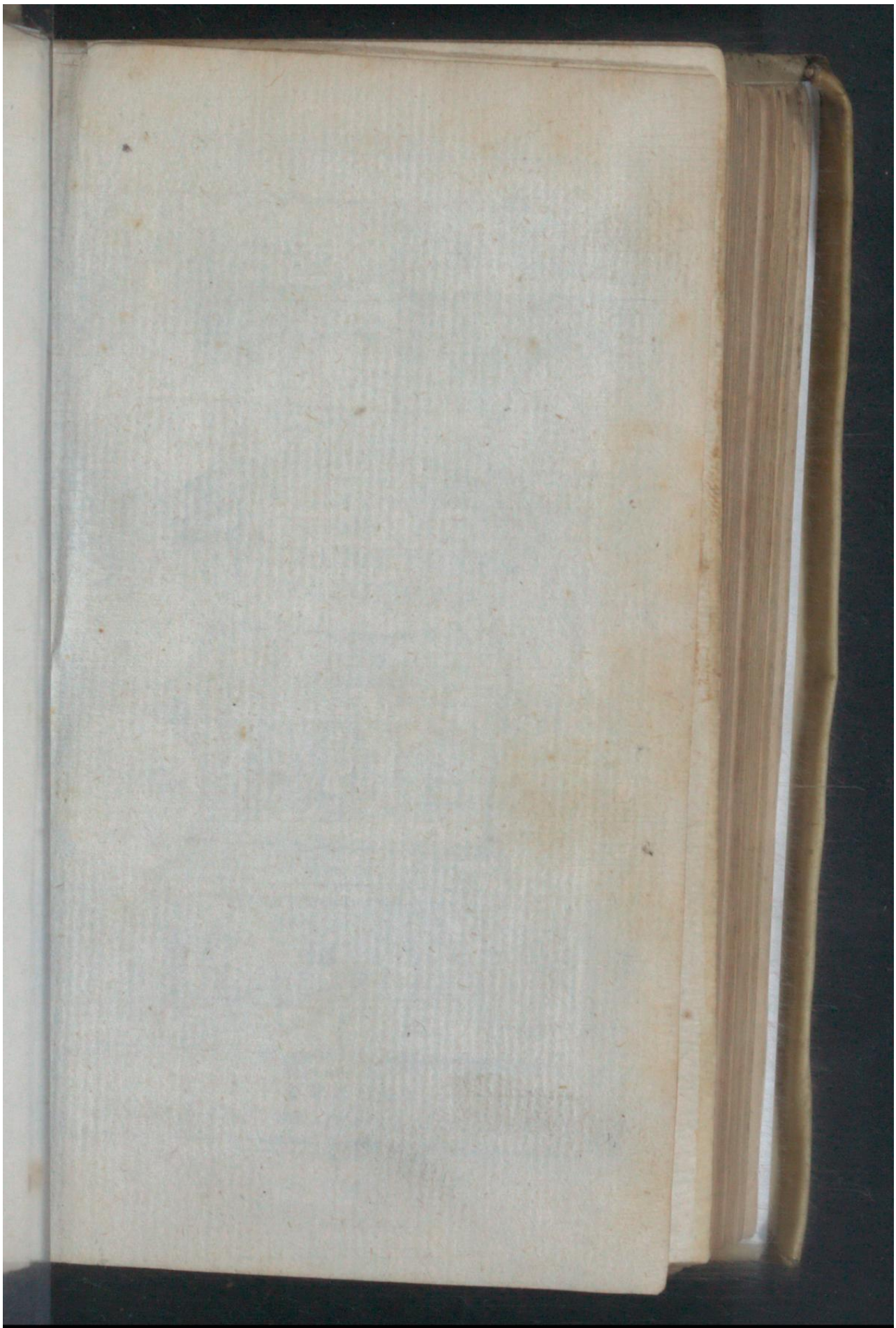

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

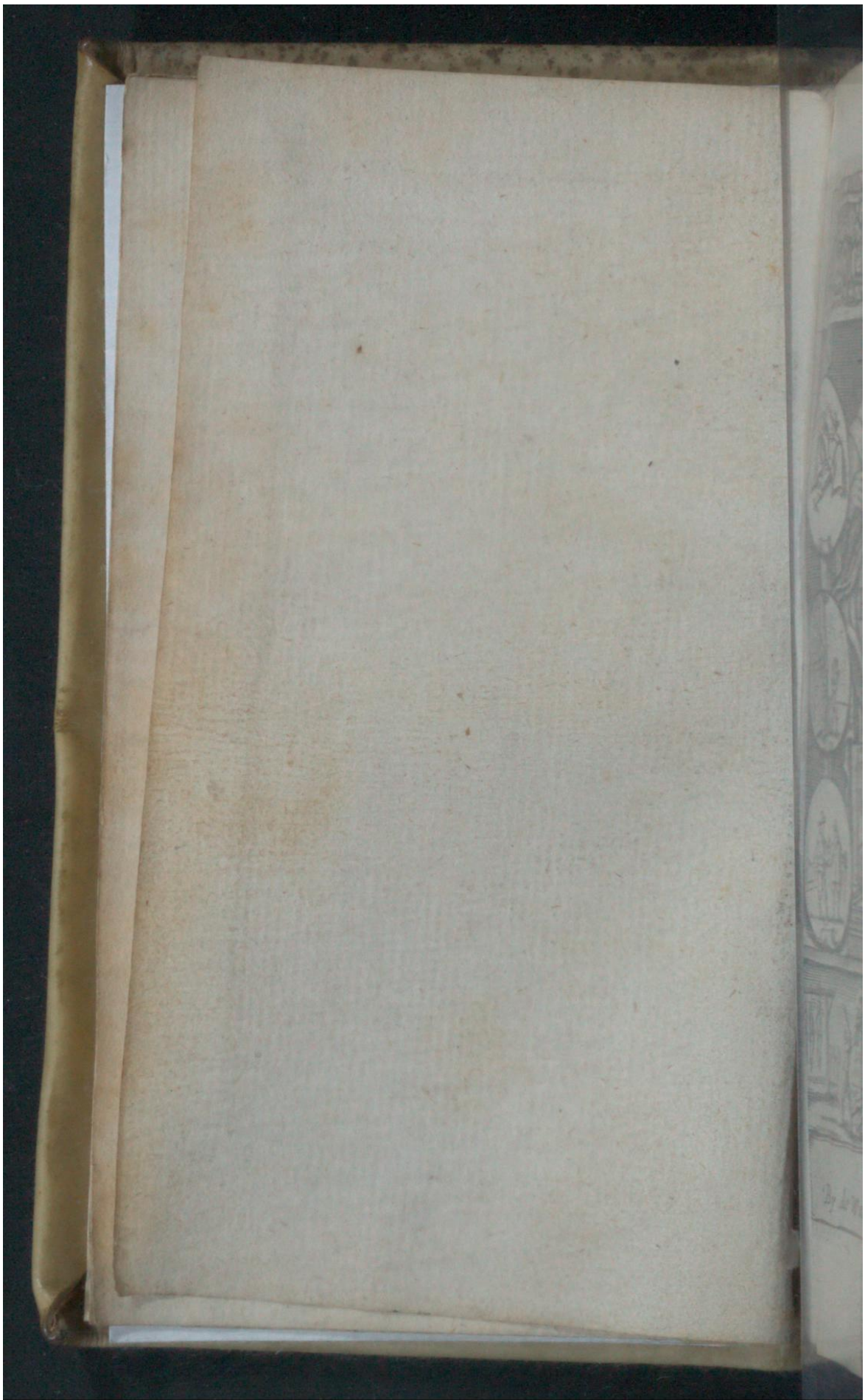

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

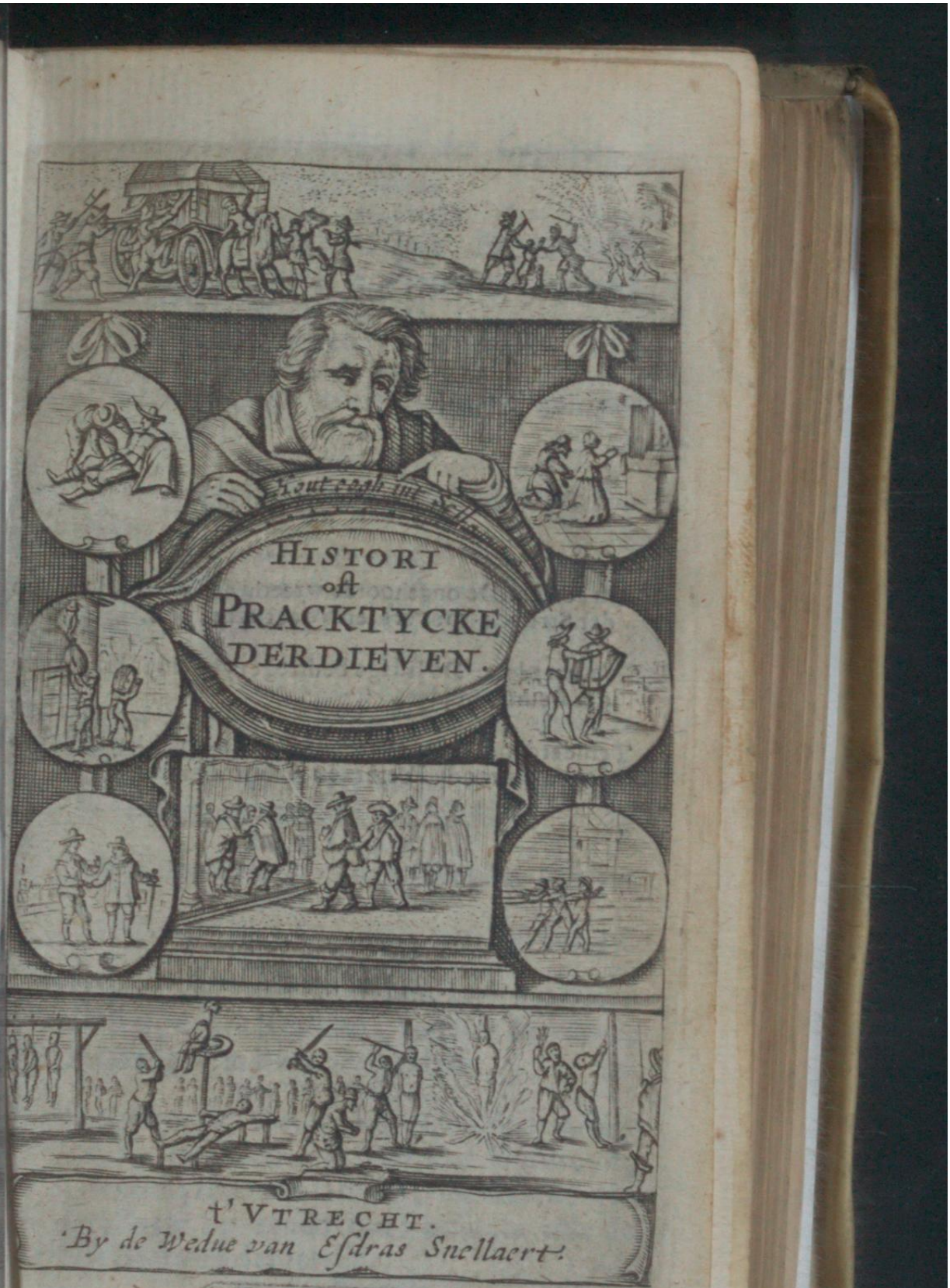

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Inhoudt des Boecks.

Ten eerſten, De ongehoorde wreetheden en Schelmeryen der Struyck-roovers en Straet-ſchenders.

Ten tweeden, De liſtige bedriegeryen en ſubtijlheden der Beurſe-ſnijders.

Ten derden, De ſnoode ſchalckheden, valsheyt en ſtratagemen vande Potters en Gauw dieven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Tafel van den Inhoudt der Capitelen deſes Boecx.

Het eerſte Capittel.

VErvaat de wreede Moort, begaan in de perſoon van een Edelman van Anjou. 1.

Het 2. Capittel.

Het wonderlijcke leven van Cleomas. 4.

Het 3. Capittel.

Een ſeer ſubtijlen trek geſpeelt aan een Coopman. 9.

Het 4. Capittel.

Een ſeer vreemde part gepleecht aan een Doctoor. 13.

Het 5. Capittel.

Een vermaakelijke Tragedie geſpeelt door twee Gauwdieven tot een Laaken-kooper inde ſtraat van ſint Honore. 16.

Het 6. Capittel.

De onbeſchaamde ſtoutigheydt van den Capiteyn Garandijn. 22.

Het 7. Capittel.

De ellendige, avontuyre van Licidas. 25.

Het 8. Capittel.

De onbeſchaamtheyt vãden Heer Amertis. 29.

Het 9. Capittel.

D'inventie van den Bourgoignon Rapini. 33.

Het 10. Capittel.

De Moort by twee Italianen bedreven aan een Borger int Faubourg van ſint Marceau, en hoe ſy hem berooft hebben. 36.

Het 11. Capittel.

Bedriegerye der Gauw-dieven en Beurſeſnijders op de Jaarmarkt van ſint Germeyn, d'avontuyren van Dorilis, de welcke genoegſaam op eenen dach beſocht alle de ſchelmeryen der ſelver. 41.

Het 12. Capittel.

Het

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Het bloedige voornemen van twee ſtraat-ſchēders ontrent Meudon en ſint Cloud. 50.

Het 13. Capittel.

Vermaakelijke kluc*h*t geſchiet op der Coop-lieden brugge, aan een Borger te Parijs, en op wat wijſe 't ſelve is achterhaalt door een beurſeſnijder. 56.

Het 14. Capittel.

Vande ſubtijle Dieverye van twee Gaudie-ven, en de vreemdicheyt die ſy ſpeelden in-de ſtraat van ſint Denijs. 60.

Het 15. Capittel.

Wonderlijke Stratageme gebeurt in een Her-berg inde ſtraat ſint Honore, en hoe den waart gevangen gebracht wiert tot Soiſſons. 65.

Het 16. Capittel.

Hoe de beurſeſnijders haar Meeſter laten maaken van haar Ambacht, en vanden ge-neuchlijken trek op 't Kerckhof van ſint Innocent over deſe ſaak gebeurt. 69.

Het 17. Capittel.

Subtijle en wonderlijke loos*h*eyt, gepracti-ſeert by Rodencourt, hem noemende te ſijn een Brittans Edelman, om t'achterhalen een rijk Coopman van Parijs. 72.

Het 18. Capittel.

Subtijlheydt van een Edelmā vā Poictiers, ge-bruykt int wedercrijgen van ſijn beurs die hem geſneden was int paleys te Parijs. 82.

Het 19. Capittel.

Bedroch een Spanjaart aangedaan door een valſchen Diamant. 86.

Het 20. Capittel.

Hoe Polydamor tot ſijn eygen koſten getrak-teert worde vande Gaudieven. 89.

Het 21. Capittel.

Met wat ſultijlheit een Edelmā van laach Poi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſtou tot tweemaal de Beurs geſtolē worde. 95.
Het 22. Capittel.
Een treck geſpeelt aan 10. of 12. Borgers kinderen van Parijs op 't Studenten velt. 101.
Het 23. Capittel.
Drollige klucht gebeurt in de ſtraat van ſint Denijs, terwijlmen een Coopman inde ſelfde ſtraat ſijn Huys beroofde. 104
Het 24. Capittel.
Seer vreemde ſtroopingen begaan aan den den Heer Polindor op de pont neuf. 108.
Het 25 Capittel.
Hoe een Edelmans mantel genomen wierd by claren lichtē dach inde ſtraat ſint Denijs. 111.
Het 26. Capittel.
De grote loosheit en ſtouticheyt van Leucronius van Sens in Bourgoignen. 115.
Het 27. Capittel.
Met wat behendicheydt een Spaanſch paart van een groot Heer wort geſtolen. 118.
Het 28. Capittel.
Van een Gauwdief die uyt de gevankeniſſe brack, en weder daar in wiert gebracht eer den Cypier ontwaar worden. 122.
Het 29. Capittel.
Vreemde Hiſtorie geſchiet in Switſerlandt te Lucerne aan Don Valeſio, en ſijn ellendich eynde 128.
Het 30. Capittel.
Vreemde Moort begaan aan den Heer Melā-der, Burger te Parijs, en d'achterhalinge van dien. 238.
Het 31. Capittel.
Van het leven, actien, roveryen en moorden van cleyn Iaques, gerabraact te Parijs opt 25. Jaar zijns ouderdoms. 155.
et 32. Capittel.

Vreem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Vreemde avontuyren een Advocaat binnen Parijs overcomen op eene nacht. 173.
Het 33. Capittel.
Schrikelijke Moort van een Vader begaan aan sijn eygen Soon en 't gunt daar op is gevolgt. 183.
Het 34 Capittel.
Wonderlijcke grepen van Arpalijn die zijn eygen beurse liet nemen om te crijgen de de beurse van zynen dief. 189.
Het 35. Capittel
Het wreede leven van den Capiteyn Lycaon, Capiteyn van de gaudieven. 198.
Het 16. Capittel.
Stratagemen vande Rougets en Grisons haar seden en manieren. 207.
Het 37. Capittel.
Vreemde Moort geschiedt binnen Parijs door Rochetaille met d'ōdeckinge van dien. 215.
Het 38. Capittel.
Het grouwelijck en wreede leven van Capiteyn Carfour, de straffe daar op gevolgt. 219.
Het 39. Capittel.
Vervolg van 't voorgaande. 239.
Het 40. Capittel.
Historie van een Gascon, uytnemenden Gauwdief, en sijnen handel. 250.
Het 41. Capittel.
Vande schrickelijke schelmstucken van een jongen Heer genaamt Alidor. 260.
Het 42. Capittel.
Snode slimme streken van la Fleur, en vreemdigheden by hem gepleecht. 271
Het 43. Capittel.
Trouloose schrickelijcke actien van Francois de la Vigne voornaamt Moordenaar, gerecht te Lyons. 327.
Het 44. Capittel.

Wonder-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Wonderlijke gauwicheden vande beurſeſnij-
ders, waar mede ſy de beurſe van een jongen
Limoſijn kregen. 295.

Het 45. Capittel.

Strooperyen en ſubtijlheden vanden gaudief
van d'Univerſiteyt genaamt Poſtel, en wat
hy al heeft bedreven. 311.

Het 46. Capittel.

Uytnemende Rooveryen van Grillon, Clerck
van een Raatsheer van 't Parlement van
Rennes. 329.

1. Het 47. Capittel.

Hiſtorie van een voornaamt valſch munter,
en de ſubtijlheden die hy daar in heeft ge-
bruyckt. 340.

2. Het 47. Capittel.

Een ſchrickelijcke Moort gepleecht binnen
Parijs door la Chaſſine, die daar over levendig
wiert gerabraakt op 't Kerkhof van ſint Jan.

Het 48. Capittel. 353

Een grouwelijke Moort geſchiet te Parijs in-
de ſtraat vanden Tempel door eenen ge-
naamt Boree. 403.

Het 49. Capittel.

Hiſtorie vande vreemde en noyt gehoorde
actien en wonderlijcke ſubtijlheden van
Ambroiſe la Forge, den vermaartſten beur-
ſeſnijder ſijnes tijts. 482.

Het 50. Capittel.

Uytnemende ſubtijlheyt en bedrog van een
beurſeſnijder, en met wat behendigheyt hy
vijfhondert Croonen betrapte. 497.

Het 51. Capittel.

Seer vreemde ſtrooperien van twee gaudie-
ven, aanmerckens waardig. 411.

Het 52. Capittel.

Het

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Wonderlijke leven vã Mailliart, een vermaa
beurſeſnijder, met ſijn ſubtijle inventie. 42
Vervolg vanden ſelven. 43
Het 53. Capittel.
Vreemde ſtratagemen en ſubtijlheden va
een gauwdief genaamt l'Ecluſe. 45
Het 54. Capittel.
Slimme ſnootheden van Mutio, ende met w
grepen hy de ſelve wiſt te bedecken. 56
Het 55. Capittel.
Een vreemt accident, 'twelk gebeurt is e
pleyter van Picardyen, en hoe de Gauwdi
ven achter ſijn gelt quamen. 57
Het 56. Capittel.
Hiſtorie van Amyntas, voornaamden Gauw
dief, en de ſnoode actien die hy in ſijn leve
bedreven heeft. 48
Het 57. Capittel.
Een Moort by twee Schelmen gepleecht, aa
een eerlijke Joffrouw met haar Man. 50
Het 58. Capittel.
Archliſticheden van Adraſtes met ſijn com
plicen, en verſcheyden Stratagemen by he
gepleecht. 52
Vervolch vande ſubtijlheden en looſe ſtre
ken van Adraſte. 55
Het 59. Capittel.
Guytery vã Filemon, en ſijn principaale actie
Het 60. Capittel. 5
Snoode ſchelmeryen van Foreſtier, en het e
lendige eynde ſijns levens. 59
Het 61. Capittel.
Vreemde en noch onlangs geſchiedde Hiſtorie van e
Cleervercooper binnen Parijs, en hoe jammerlijck
ſijn leven eyndichde. 6
Gielers vocabulaar, Haal taal. 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Het Eerſte Capittel.

n een vreemde en wreede Moort, begaen in de perſoon Van een Edelman van Anjou.

TEn tijde van Hendrick de Groote loffelicker memorie is binnen de ſtad Parijs gekomen een ſeecker Edelman uyt Anjou, om neder te legn ſeker geſchil, voor langen tijdt ontſtaen ſchen hem en een van ſijn maeghſchap, (ick hem noemen Clorindor) om niet te verſchen de ſmerte van de wonde die noch pe t inde memorie van ſijne naeſte vrienn.

Nu gelijck het te periculeus is den genen ermen mede reyſt al te veel openingh te en van ſijn ſaecken. Soo ſtaet te letten dat ee Lant-loopers, haer onderwegen by hem eghden, veynſende die ſelve wech uyt te beten die hy reyſden, en t'ſamen te Orleans imen.

Sy verlaten hem, van te vooren, uyt hem veren hebbende waer hy te Parijs ſijnde plagh logeren, Clorindor te Parijs gekomen zijn, wort daer bekent van twee de voornaemfielten dien doen in Parijs waren, die niet n de uyr en wachten hem een quaden part ſpelen, want die geene die hem tot Orleans hadden vergeſelſchapt, hadden haer door n expreſſen doen weten het fatſoen, de acht, en de ſta uyre van deſen Edelman, om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hem te betrappen en dat sy eer langh by haer souden zijn, gelijck sy ook twee dagen daer na aldaer aen quamen. Dese heymelijcke, onder den anderen gepractiseerde ligue, vertoont de eerste voncken van haer opset te Fontainebleau, alwaer het Hof en den Raedt den Koningh voor een tijdt volghden, want de twee eerste, wetende dat hy vertrocken was, quamen hem besoeken met allerley eerbiedigheyt en teyckenen van goetgunstigheyt, haer heel anders van buyten gelatende, dan 't gunt sy van binnen verberghden.

Hy komt weder te Parijs, sijn logement was in de straet S. Honore maer 't geschiede by geval dat sijnen Waert 't voorsz. huys verliet, om te gaen woonen in de straet van S. Denijs, hy willende liever van Loghement dan van Waerdt veranderen, liet sijn Lackeyen nemen vijftien hondert goude Croonen, die hy in een sack hadde, om die over te dragen in de straet van S. Denijs, soo als sy onderweegh waren, onse twee eerste vagebonden wel bedeckt, ontmoeten hem by S Eustache, alwaer sy hem baden een wandelingh te doen, hy die een beleeft en open hart hadde voor al de wereldt, volght haer, altijdt sijn Lacquay by hem hebbende, sy deden soo veel dat sy hem brochten in de voorstadt S. Germayn, alwaer sy hem quelden om te kaetsen, daer hy genoeg in ervaren was, sy maeckten partuyr, en sien by geval den sack daer den Lacquay 't gelt uyt nam om onder de koorde te leggen, dat gaf haer meerder moet, nochtans 't zy dat sy haer selven

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſelven lieten verlieſen, of dat hy meer experientie hadde als ſy, hy won van haer thien Piſtoletten geluckigh, indien hy ſoo milde niet en waer geweeſt, maer ſijn groote beleeftheyt bedurf hem, hy brenght haer in d'eerſte Herberge van de voor-ſtadt. hy hiet het Avontmael gereedt maecken waerentuſſchen ſy haer medemackers uyr ſtelden, haer te wachten op de pont neuf. Al den avont en wierdt niet anders doorgebracht dan met lagchen, blyſchap en ſoete diſcourſen. Eyndelijck Cloridon oordeelende dat het tijdt was te vertrecken, wilde oorlof van haer nemen, met belofte haer op morgen ochtent wederom te komen beſoeken, maer ſy haer gelatende in courtoiſy niet te willen verwonnen zjn, preſenteerden haer ſelven met alle gewelt om hem te geleyden tot ſijn logement, en hielden hem op: ſoo dat het elf uyren was eer ſy uyt gingen, onderweghen waren ſy al vaerdigh haer opſet in 't werck te ſtellen, want ſy ſagen dat de nacht haer gunſtigh was, maer ſoo dickmaels ſy dat voornemen in haer herte namen, heeft haer een wroegingh der conſcientien daer van wederhouden. Eyndelijck ſoo als ſy waren op de Pont-neuf, en begonden te genaken de Samaritaine, twee andere vermomt zjnde, quamen haer aenvallen met ſchrickelijck vloecken en ſweren: Cloridon (dewelcke de vrees noyt de couragie belette) en op 't vertrouwen dat hy hadt in ſijn twee kamaraden, droegh hem vromelijck in 't midden van die Straet-ſchenders en Moordenaers, een van de welcke hy met een ſteec-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

kade ſtack onder inden buyck, ſijn maekers ghelieten haer als of ſy hem hielpen, maer den eenen nam de vlucht, en ſetten hem op de wacht op de brugge des Auguſtins, terwijl d'andere haer ſaek vervolgden, den tweeden die hem ſoo langhe hadde geholpen keert de wapenen tegens hem, ſoo dat hy ſiende dat hy vercoft was, ſijnde deſperaet tuſſchen drien, (want ſijn Lacquay en con op 't hooghſte geen twaelf Iaren hebben) ſoo reſolveert hy haer ſijn leven wel dier te willen vercoopen, hy doot die gene met de welcke hy ſijn Avondt-mael had gegeten, en betaelden hem ſijn trouwlooſheyt, die ghene die by 't kopere Paart was, loopt tot haer aen, beſetten hem ſoo wel dat hy nimmermeer haer raſende wreetheyt can ontvlieden, alſoo ſterf Cloridon ellendich, en worde tot een roof van die Moordenaers, de welcke hem hebbende doorſteken met drie grote ſteken door 't herte, namen ſijn gout. En tot beſluyt van haer Tragedie, uyt vreſe dat hy niet en mocht bekent worden, lichten 't vel van ſijn aenſicht, en miſmaeckten hem geheelijck, en wierpen hem doen inde riviere, met ſijn Lacquay noch half levend ſijnde.

HET II. CAPITTEL.

Van het ſeer vreemde en wrede Leven Cleomas, gehangen te Parijs op 't Kerckhof van ſint Ian.

CLeomas een rou grof menich, meer tot de ploech als tot de wapenen bequaem, van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van ſijn jonckheyt hem ſelven vergetende, om te vergeten alle eerbiedicheyt en ſchuldighe plicht tot God, woont ontrent Parijs, alwaer hy eenighen tijdt dienden in een Gaſthuys. D'eerſte Godtlooſheyt die hy bedreef, t' ſy dat hy de wreetheyt van langer hant had ingezogen, of dat de verwoetheydt hem 't verſtandt heeft verruckt, alleenig comende van Parijs, verricht hebbende ſijns meeſters of ſijn eygen ſaecken, weſende vol gedachten, en opgetrocken in ſijn eygen paſſien die hem niet en rieden dan tot bloet vergieten : Siet van verre een Coetſier ſittende op een bagagiewagen, voerende Coorn naer Parijs, ſijn wagen wierde ghetrocken van vier paerden, 't welck datelijck Cleomas ſoo ontſtak en beweegden, dat hy ſich innerlick bewoghen voelden hem te dooden : wat en doet een menſch niet die eenmael den loſſen toom geeft aen ſijne paſſien : wat wreetheyt en beelt hy ſich niet in, een verblinde genegentheyt van allerley wreetheden in 't werck te ſtellen vervoert hem de ſinnen, hy buyten ſijn ſelven zijnde, laet hem voorſtaen dat een Tygers herte niet wreet genoeg en is tot wtvoeringe van zijne actien. Cleomas ſonder voorder te dencken wat hem daer van ſoude komen, valt den Coetſier aen, dood hem met poignaert ſteken, en met een verwoede reſolutie, begraeft hem aldaer ter plaetſe op zijn gemack, men ſoude meenen dit een droom te weſen ten waer hy 't ſelfs op 't eynde van ſijn leven hadt bekent. Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Coetſier begraven hebbende, klimt op den wagen en rijdt recht naer Parijs, hy moeſt wel ſtout en ontvertſaeght zijn, hy komt op de marckt met het koren, in gedaente van een boer, hy verkoopt ſijn wagen, en oock ſtr..cks daer aen ſijn paerden, op de plaets buyten de poort van ſint Hoinore, en met alle 't gelt dat hy van deſe dieverye hadt ontfangen vervolght hy ſijn ordinaer beroep: men dede te Parijs alle mogelijck onderſoeck om te ontdecken het gunt den Coetſier mocht ſijn ervaren, maer daer ſoude een grooten Argus met een vert geſicht van noden geweeſt hebben om die valsheden te ontdecken.

Daer paſſeerden twee Jaren, gheduyrende welcke Cleomas geen andere ſchelmſtucken, (die hy in ſijn hart verborgen hielt) en betoonden, 't zy dat de ſelve nimmermeer in 't openbaer en ſijn gekomen, of dat hy die niet en heeft aen den dach ghebracht. Eyndelijck ſijn wreetheyt beginnende te waſſen met ſijne jaren, want hy was niet boven de 24 jaren oudt, hy reſolveert uyt het heck te ſpringen, verlaet ſijn Meeſter, om hem in 't geheel ſich ſelven over te geven. Hy nam niet voor dan groote ſaecken, die hy meeſt al te wege bracht door ſijn natuyrlijcke ſubtijlheden: daer na begaf hy hem in de boſſchagie.., hem vervoegende by de alderſlimſte ſtruyck-rovers die hy konde vinden, ſoo dat metter tijdt verſcheyden benden haer onder dien ſtandaert lieten inſchrijven, ſy deden merckelijcke roveryen langhs de Reviere de Marne, en ontrent S. Maur, Cha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Charenton, Fontenay, en andere omleggende plaetſen, al de huyſluyden als onder contributie hebbende: en al was hy van een yder bekent, ſoo en had niemandt het hardt hem aen te grijpen, want hy laet hem gemeenlijck volgen met vijftich kloecke paerden en roofden al wat hem teghen quam, maer gelijck ſijn leven vreemt was ſoo en was ſijn eynde niet min te verwonderen, als daer in betoonende de de daden die 't menſchen begrijp te boven gaen.

De vermaertheyt van Cleomas dagelijcks aenwaſſende, reſolveren de huyſluyden om den overlaſt die hy haer dagelijcks aendede, hem van cant te helpen, hy worde van alle canten ghewaerſchout, 't welck daerom niet dan meer en meer ſijn couragie dede ontſteken. Te Charanton heeft ſeker perſoon genaemt Floriandre vijf of ſes muſquettiers in ſijn huys genomen om hem te betrapen (want hy was ſomtijts gewent alleen te gaen) Cleomas daer van verwittigt ſijnde, comt des nachts met ſijn geheel compaignie voor de poorte vanden voornoemden Floriandre die hy in brant ſtack, met ſchrickelijck vloecken en dreygen, dat verweckt de ingeſetenen van Charanton ſoodanich dat ſy hem vervolgen met alle haer macht. Sijn Compagnie ſiende dat men haer vervolghden, vertrocken en verſchuylden haer d'een hier, d'ander daer, hy bergt hem in een Herberghe, en door 't vervolgen wierde hy beſet; men verſt et waer hy hem verborgen heeft, en wiſten de voorſz Muſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

quettiers dat hy inde Herberge was, de heele macht vergadert daer by, en gaen daer binnen, ende ſooder twee quamen op den dorpel vande poort om hem te vangen ſtaet hy op van taeffel met de piſtool inde vuyſt, en ſchieter een onder de voet, doen nam hy ſijn rapier, waer mede hy oock den tweden ter neder leyde, daer kreech hy tijd ſiin paert te gaen toomen en uyt den huys te rijden. De Huyſluyden hem ſiende, vallen op hem aen meerder als hondert vijftig in t'getal, met ſtocken, vorcken, en andere Inſtrumenten, dat en verſchrickten hem daerom noch niet, want op de ſelve tijt verlaet hy ſijn paert en neemt de vlucht, ſo dat de voorſz. Huyſluyden hem niet en conden achterhalen, waerom haer getal vermeerderden, hy wordt vervolcht daer hy was geloopen, en hem ſelven ſiende op 't uyterſte van ſijn leven loopt met ſulck een gewelt dat climmende inde Wijngaerden, hy alreede een half mijl voor uyt was, maer ſoo als hy hem wat meenden te ruſten, wort verſchrickt dat in min van een quartier uyrs hy hem ſach omringt van meer als drie hondert perſonen die de brand klocke over hem geluyt hadden.

Sijnde in die benautheden breeckt voor de tweede mael midden door haer, comende inde valeyen van ſint Maur, alwaer hy maer een middel ſach om hem te ſalveren 'twelck was int water te ſpringen, ontkleeden hy hem op ſijn gemack hoe wel men hem cort op 't lijf was, laetende ſijn cleeren op de kant van de

rivier

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

rivier, en nemende ſijn bloten degen tuſſchen ſijn tanden, begeeft hy hem tot ſwemmen inde rivier van Marne, de kant vande rivier was datelijck beſet met volck, men maeckt ſchuyten gereedt om hem te vangen, en dat te verwonderen is in ſijn courage, hy en verlaet nimmermeer ſijn rapier wt ſijn tanden, gevonden hebbende een cleyn eylandeken, ruſt hem daer wat, ſijnen aeſſem verhaelende: vele vielen in die ſchuyten om hem te vangen, maer daer wierdender vijf of ſes gequetſt die hem te nae waeren gekomen.

Eyntlyck quam hy ſwemmende van ſint Maur tot Charenton, alwaer het volck ſiende datmen hem ſonder ſlaen niet en konde krijgen, ſmeetmen hem drie of vier ſlaghen met een riem op den kop, dat beneemt hem ſijn kracht, ſoo dat hy gevangen worde: men brocht hem by een Barbier om te laeten geneſen, want hy was gequetſt, en naer dat ſyn wonden verbonden waeren, wordt hy veroordeelt, en by appel nae Parijs geſonden, alwaer hy ſterft out ſijnde 25. Jaeren, naer dat hy vreemde en ongehoorde dingen hadde bedreven.

HET III. CAPITTEL.

Een ſeer ſubtijle inventie waer door een voortreffelijck Herbergier ontrent Parijs is deurgeſtreken van vijf Vagebonden.

IN 't ſelfde jaer dat de twee voorgaende Hiſtorien geſchieden, is 't gebeurt dat vijf of ſes vagebonden niet langer wetende van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wat hout pylen maeckten, en wat sy souden uytrechten, gaen uyt Parijs wanhopig van dat sy geen practijk meer en hadden, en resolveerden onder haer naer dien de natuyr haer genoechsame middelen tot onderhouding van haer leven hadde geweygert, de selve te soecken, en al haer kraghten te besteden om die te vinden: dit volck was altijt opgevoet in welluſt, en altijt seer costelijck in haer eeten. Dese Vagebonden dan vinden in haer wech een kleyne jongen oudt thien of twaelf jaeren, de welcke twaelf mijlen daer van daen ghesonden was om eenige seer noodighe saecken die sijn Vader te Parijs te doen hadde, sy houden hem op, en een onder haer sijn inventie willende in 't werck stellen riedt aen sijn Cameraden hem te kleeden met de beste nieuwe kleederen diemen conde vinden, en voor de reste maeckten hy hem sterck, sijn inventie soo wel te practiseren dat hy in sijn voornemen soude sijn ghepresen, men kleet hem, soo datmen hem soude geacht hebben te wesen eenich jonck Heer, al was hy wat benaut in sijn kleeren, en dat hy door sijn actien ghenoech betoonden van wat stof hy was.

Desen jonghen dus verkleet sijnde, syne inbeeldingen verhieven hem tot de wolcken, hy meende dat hy was een vande groote Heeren van Vranckrijck, men verboot hem daerom te spreken hoe het oock soude mogen wesen anders als dese twee woorden *etiam Maxime*, dit begin dus in deser voegen int werk gestelt sijnde, gaen sy logijs nemen in een van de voortreffe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

treffelijckſte Herbergen ontrent Parijs (ick en wil de plaets niet noemen) miſſchien mocht het ſich yemandt belgen, aldaer ter plaetſe gearrivert ſijnde, veynſen ſy haer te weſen van het Huys vanden Extraordinairis Ambaſſadeur van Hollant, en ſeyden tegen de Waerdt dat voorſeker den Ambaſſadeur binnen vier of vyf dagen daer deur moeſt paſſeren, en tot valle ſekerheyt van 't gunt ſy voorſtelden, toonden ſy hem den kleynen jongen, ſeggende dat het den Neef was van den Ambaſſadeur, den Huyſwaert blijckelijck ſiende 't gunt ſy ſeyden hiel het voor warachtich, en tracteerden haer ſeer coſtelijck van al dat ſy begeerden, en bemerckte men geduyrende haer vertoef daer in huys dat ſy alle gelijck een groote eer betoonden aen haer jonge meeſter, die ſy ſeyden te ſijn een Mignon van den Ambaſſadeur, dat dede die in de Herberge gelooven dat ſy waer ſpraecken. Vijf dagen verliepen datmen geen gerucht en hoorden dan 't gunt ſy aldaer in huys onder de bancketten en blijde maeltijden deden, de Waert en wiſt niet wat hy daer van ſoude oordeelen, nochtans 't rechte beſcheyt niet konnende weten, laet hy ſijn twijffelmoedigheyt vallen, ſiende de eerbiedigheyt die ſy dien jongen boer beweſen, dat hiel hem op en gaf hem hoop van de toekomſte des Ambaſſadeurs. Eyntlijck acht dagen zijnde veſtreecken dat niemant en verſcheen, onſe Vagebonden droomden dat het tijdt was in den wint te ſien, ende om haer voornemen te voleynden, een onder haer ſant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſijn Lacquay een dach te vooren om te ſien offer niemandt en quam, (maer den Ambaſſadeur wachten hem wel te komen, alſoo hy niet en was vertrocken en belaſte hem wederom te komen 's anderen daeghs ſmorgens ten drie uren om haer t' adverteren dat Monſieur na by was.

Deſe ſchalckheydt wel gepractiſeert ſijnde, en laet den Laquay niet na ter geſetter uren te komen, en wel ſtijf aen de poort te kloppen, dat dede haer alle ſeer naerſtich opſtaen, en belaſten datmen haere Paerden toemaeckten, ſy ſtonden alle op, en verwachtemen in alle ſekerheydt den Ambaſſadeur, als hare Paerden ghereet waren, een uyt den haren quam den waert ſegghen dat ſy monſieur te gemoet gingen, en dat ſy niet en ſouden naelaten in ſijn huys te komen ten langſten binnen twee of drie uyren, en datmen haer den ontbijt gereet ſoude maken tegens hare wederkomſte, ende dat ſy tot een ſeekerheyt van haer verteerde koſten aldaer lieten haer'en jongen Prince (ſoo noemden ſy hem) den welcken ſy datelijck ſijne Edelheydt ende alle ſijne koſtelicke kleeren benamen, en leyden ſijn oude vellen by hem, hem ghebiedende niet te ſpreken met yemanden voor den middach.

Alſoo reden ſy alle uyt en ſloegen op wech, nae dat ſy haer wel hadden laten tracteren tot koſten van den Waert.

Ondertuſſchen wort het huys bereyt voor Monſieur den Ambaſſadeur, maer den middach alreede gepaſſeert zijnde, en niemant verne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vernemende, begon den Waerdt 't bedroch ontwaer te worden, hy gaet in de kamer deſen jongen Prins beſoecken, die men te vooren ſoo veel eer en reſpect hadt betoont, maer hy was wel ontſet dat hy niet en vont dan een arme boere jongen met ſijn linne kleet, men ondertaſt, men ondervraecht hem wie hy is, wie die geene zijn die aldaer in die Herberge waren komen logeeren, hy en antwoort niet, en ter uaeuwer noodt en kreeghmen anders geen woorden van hem dan *Etiam Maxime*, den Waett ondertuſſchen die om haerlieden groote koſten hadde gemaeckt, en was met geen Latijn te vreden, hy dede den boeren jonghen vanghen, en men dede hem Frans ſpreken met de roede.

Siet daer hoe dit bedroch ſich heeft toegedragen, de laetſte acte vande Tragedie was veel bloediger als alle de reſte.

HET IV CAPITTEL.

Van een wonderlicke-part, geſpeelt een Medicijn inde ſtraet van ſint Martijn, binnen Parijs.

ALcander wijs en vermaert, Medicijn inde Stadt van Parijs, welckers van overlang goede experientie hem aldaer had geroepen, wordende dagelijcks by de ſiecken verſocht, ſelfs tot die diemen buyten hoop en ongeneeſlijck hielt, en gaende op een tijdt doen de ronde: een ſekeren roover vande voornaemſte en alderſtouſte die doen in Parijs waren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

waren, ſich ſelven inbeeldende dat hy een groot geluck ſoude hebben ſoo hy eens konde betrappen Alcander, want hy wierde gehouden voor een rijck en machtigh man, ter ſaecke van ſijn groote practijcq en goede keuren die hy dagelijcks dede, ſtelde ſijn voornemen in 't werck. Op een Saterdach t'ſavonts ten negen uyren den voornoemden Alcander ontfangen hebbende een groote ſomme gelts uyt verſcheyden huyſen daer hy particuliere practijq hadde. Deſen geſel en had geen gelegender tijdt noch geluckiger uyr tot ſijn voornemen konnen wenſchen, maer de practijcq die hy ghebruyckten om Alcander t'achterhalen, en was geenſins van de ſlechſte, hy wiſt ſekerlijck dat Alcander geladen was met gelt, en dat hy niet en ſoude konnen ontkennen of hy ſoude ſteut of de vlucht daet van hebben. Hem derhalven ghewacht hebbende in een naeuwe en kromme ſtraet, en hem ſiende van verre, komt by hem heel vermoeyt, mijn Heer ſeyde hy, met een geveynſde ſtemme, ick heb over langhen tijdt de eer gehadt met u te verkeeren, ick en woon hier niet verre van daen, ſulcx dat uwe ervarentheyt die ick al over langh heb gepreſen mijn de vrymoedigheyt heeft doen nemen uw moeyelijck te vallen en te bidden tot onſent te komen om mijn vrouwe te beſoecken, die t'zedert tien oft twaelf dagen ſulcken buyckloop ghehadt heeft dat het niet mogelijck en is die te ſteuten, en hoe ſy vorder gaet hoe ſy haer meer ledicht, eyntlijck heb ick de vrymoedigheyt genomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

nomen u te voor comen, ik kom van uwen buyſe daer ick u ten minſten een uyre gewacht hebbe Ick bid u mijn Heer my de gunſt te doen en tot mijnent te komen, het uyterlijck gelaet van ſijn woorden ſoude den alderachterdochtighſten bedrogen hebben. En Alcander die hem meer liet trecken van de winſt als van de woorden, en liet niet naer hem te toonen alle goetwilligheyt, met deſe antwoorde, mijn Heer ghy doet my groot faveur, dat verhoede Godt dat ick u ſoude weygheren dat weynige dat ick hebbe in de wetenſchap en de practijcke der Medicijnen, ſoo ick yets kan te weegh brengen aen de Joffrouw u Huyſvrouw ick ſal mijn met ſoodanigen yver daer in ghedraghen als mijn Ampt vereyſcht, onder deſe complementen leyt hem den quant van ſtraet tot ſtraet in ſijn huys, alwaer hy de deur geſloten hebbende neemt hy in der hant een Piſtool, ende in d'ander een groote ledige ſtockbeurs, ende hem heel wreet tot den Medicijn keerende, ſiet hier, ſeyt hy, is mijn vrouwe die ghequelt is met een buyck loop van over lange tijdt, ghy moet raedt ſoecken tot haer ſieckte of anders ben ick gereſolveert die ſelfs te ſoecken met dit Piſtool, den Medicijn al bevende en ontſtelt, van hem ſo onverſiens in dier voegen te ſien mis leyt, ſoude gheroepen hebben, maer de andere die hem de piſtool op de keel ſette, verſchrikte hem ſoo dat hy gedwongen was ſijn beurſe te verlaten, en te vullen die geene die den buyck loop gehadt hadde.

Deſe Tragedie dus in deſer voegen geſpeelt zijnde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

zijnde, den dief wilde aen Alcander betoonen dat hy noch eenige beleeftheyt hadde, gaf hem yets weder, en seyde dat hy hem wilde gheleyden tot aen sijn huys, 't welck hy dede, houdende altijdt sijn Pistool in de handt, soo d'ander maer een weynigh hadde geroepen, ghekomen zijnde voor de Huysinge van Alcander, den dief klopt selver aen de deur, en willende adjeu seggen aen die geene die hem soo wel gedaen hadt, seyde hy hem dat hy nu niet meer den regen en hadt te vresen, en dat hy hem nootwendigh sijn mantel moest leenen, om dat de duysterheyt van de nacht hem eenige regen dreyghde, en nam hem in eene wegh sijn mantel, Alcander en konder anders niet van vernemen, want s'morgens was den quant van Huys en Waert verandert.

HET V. CAPITTEL.

Van de vermaeckelijcke Tragedie, gespeelt door twee Fielten tot een Laecken-kooper in de straet van S. Honore.

OP 't eynde van de Maent van Julii in 't jaer 1611. 't Hof niet zijnde getroubleert noch bewogen door den oorloch, sprack men te Parijs sterck van straetschenders, onder andere, twee Fielten beelden haer in dat sy een goede part souden konnen spelen tot een jong Coopman, eerst getrouwt zijnde, 't welck gepractiseert worde in deser manieren.

Dese twee mackers hadden van langer hant verspiet dat den meesten tijdt maer een jonge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

jonghen inde winckel en was, die de Waeren uytdeelden, en dat den Meeſter als hebbende particuliere ſaecken en negotien ter ſaecke van een erffeniſſe hem aenghekomen, 't bedroch niet en ſoude ontdecken, en d'inventie die ſy voorgenomen hadden in 't werck te ſtellen.

Een van die twee nam ſijn ſlach waer als de Meeſter noch de vrouw inde winckel niet en ſouden ſijn, hy gaet by een Chirurgijn in de Straet van Montmatre, dewelcke aen een ſijde getrocken hebbende, ſeyt hem, dat wanneer hy hem ſoude brengen een jongen van ſulcken fatſoen, dat hy niet en ſoude nalaeten hem inde kamer te leyden, en dat hy ontwijffelijcken een heymelijcke ſieckte hadde die hy hem ſoude openbaren, dat hy wel int begin eenige ſwaericheydt ſoude maken hem ſijn quale te ontdecken, als weſende een ſaecke die veel eer dient verborgen en ſecreet te blijven als geopenbaert voor alle de wereldt.

Den Chirurgijn die vaſtelijck gheloofden dat het gunt men hem ſeyde al waer was, ſoo ſtatig wiſt hy ſijn woordt te doen beloofden hem in geen gebreke te blijven van al 't gunt dat hy hem geſeyt hadde, en dat hy maecken ſoude dat men hem ſoude bedancken, en al waer daer noch ſoo ſecrete ſieckte, ſoo beloofden hy niet alleen 't geheym daer van uyt den jongen te trecken, maer hem oock volkomentlijk te geneſen, alwaer het quaet ongeneeſlijck. Op die belofte en de quant blijde zijnde van die vont, waer van hy den voortgang wel ſach

uyt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

uyt te ſullen vallen, waerſchout daer van ſijn Cameraet, hoe verre hy was gevoordert, en dat'er anders niet te doen en waer dan den genen tot den Barbier te leyden die de Winckel bewaert, en de Tragedie te voltrecken.

Sy en blyven in gheen ghebreecke haer des morghens daer te laeten vinden ter tijdt als ſy meenden dat den meeſter nae ſijn affairen was, een van beyden die de wandelingh aengevangen hadde quam in de winckel, maer t'allen ongeluk terwijle men hem de Coopmanſchappen opent, ſoo komt de Vrouw van den huyſe ten aengangh, 't welck hem bedencken gaf niet te ſullen konnen uytvoeren 't geene hy (ſoo hem docht) ſoo gheluckelijck hadde bedacht, hy had doen wel willen buyten weſen, en ſoo verre niet ingekomen te hebben, gemerkt hem in deſe ſaeck geen goede uytkomſte liet aenſien, ſiende nochtans dat een ſaeck die alreede aenvangh heeft genomen te verlaten, is den moet verloren geven, waeght hy de fortuyn.

Hy laet langen alderley ſoorte van Laeckenen, van 't ſeghel van Berri, en andere kleyne Coopmanſchappen, eyntlijck by ſich ſelven overleggende dat het Spaenſche Laecken het fijnſte was, hy koopt een heel ſtuck en ſeyde dat ſijn Meeſter, die een vermaerde Chirurgijn was, welckers naem en ſtraet hy hem ſoude noemen, hem 't ſelve belaſt hadde te doen; de Coop-vrouw gelovende dat haren Coopman haer niet en ſou willen bedriegen, naer dat ſy in den prijs waren veraccordeert, de hoop die

ſy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

sy hadde volgens sijn beloften dat hy niet en soude nalaten wederom te komen om d'andere stoffen te halen, was dat sy consenteerden dat men het wech droegh.

Sy belast haren jongen Monsieur te volghen daer hy hem sal leyden, en draecht immers sorgh, seyt sy, dat ghy het gelt van de Coopmanschappen mede brenght; Daer op gaen sy uyt met alle uyterlijcken schijn van goetgunstigheyt, soo haest sy uyt waren gegaen ontmoet haer den anderen Dief, als by geval en sonder daer nae te droomen, en om haer personnagie beter te spelen, vraegt hy hem van waer hy comt, antwoorde dat hy quam van den Chirurgijn, maer ghy seyt hy hebt ghy gedaen 't gunt Monsieur u heeft belast, hebt ghy die stoffen gehaelt, de jongen die al die woorden hoorden geloofden ontwijfelijck dat die warachtig waeren, ghelijck inder daet een die in sulcke of dierghelijcke bedriegeryen niet en is afgevaerdight hem lichtelyck laet verleyden, die twee Vagabon den van den anderen ghescheyden sijnde, die gene die den Coopmans jongen geleyde, nam de gelegentheyt hem te seggen dat het sijn macker was, en wat sijn werck was om hem meer en meer te doen ghelooven dat het waer was 't gunt sy seyden. En als ghy tot mijn Heer seyt hy, sult sijn ghecomen, sult ghy u stoffen u quijt maecken inde Winckel, en sult met hem inde Camer gaen, daer hy u gelt sal tellen, hy sal misschien tegen den prijs wat willen segghen, maer daer sal gheen swaricheyt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

richeyt ſijn, verſtaende dat ick de koop gemaeckt hebbe, hy en ſal niet naelaeten u te vreden te ſtellen, deſen jongen dus onderweſen ſijnde, komen ten huyſe vande voorſz. Chirurgijn, ſy gaen inde Winckel daer haer den meeſter verwachten die wel blijde was d't hyſe ſach.

Is dit den jonghen ſeyde hy daer ghy mijn van geſeydt hebt ? Iae 't mijn Heer antwoorde d' ander ; ſoo 't u belieft leyt hem op u Camer om hem te vreden te ſtellen, deſe woorden geſproken ſijnde, verlaet den jongen ſijn Coopmanſchap die hy onder ſijn mantel hadde, en gingh recht naer de Camer, d' ander (namentlijck den dief) ſiende de Winckel ledich ſonder menſchen, neemt het Laecken en vliet door een kleyn ſtraetjen, den Barbier ondertuſſchen vraegt den jongen naer 't ghebreck dat hy hadde, en datter ganſch geen perijckel en was hem dat te openbaeren, dat ſoo daer de menſchelijcke hulpe eenige verlichtinge konde toebrengen, dat hy hem int korte hoopten te geneſen en hem van ſijn quale te verloſſen.

Den jongen heel verbaeſt niet wetende wat den Barbier hem wilden ſegghen, antwoorde dat hy Godt lof gheen ghebreck en hadde, en dat hy maer gelt en eyſchte voor ſijne ſtoffen den Barbier die laſt hadde hem te perſſen, ſelfs door dreygement ſoo hy ſijn gebreck met gemoede niet en wilde openbaren, volhert in ſijn vermaningen, mijn vrunt ſeydt hy hoe de ſieckten verborgender ſijn hoemen die ſwaer-

der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

der kan geneſen, het veroude quaet wortelt in, en dan iſmen ſomtijts genootſaeckt cauteriſeringe door yſere Inſtrumenten te gebruycken, daer te vooren maer een ſimpele Medicijn van nooden was.

Deſen jongen begeerende anders geen Medicijn als 't gelt, om dat het huydendaeghs de beſte is, ſeyde hem dat hy nieuwers om gekomen was dan om gelt te hebben van den bedongen koop, en om 't gelt van ſijn ſtoffen te ontfangen.

Den Barbier ſiende dat alle ſijne vermaningen te vergeefs waeren, liet hem duncken dat hy der de waerheydt met dreyghen uyt ſoude krijgen, en ging hem dreygen, maer als hy ſo dickwils hoorde ſpreken van ſtoffen en van Coopmanſchap, begint hy te droomen van 't bedroch, en vraeghden hem van wat ſtoffen hy wilde ſpreken, d' andere wiert hoe langher hoe quader tegens hem, en noemden hem een bedrieger, ende dat hy hem nootſakelijck het Laecken moeſt betalen, dat hy in ſijn huys hadde gebracht.

Dit gerucht beweeghden de gebuyren, die gekomen zijnde in des Barbiers Winckel, verwondert waren van ſoo vreemden bedrog.

Den Coopmans jonghen ſiende dat hy anders niet dan woorden voor ſijn ſtoffen kreech, gingh het ſijn Meeſter aenſegghen, die daer naer een heel groot Proces met den Barbier hadde, dewelcke doen ghewaer wierden hoe veel bedriegeryen daer onder de menſchen omgaen, en hoe weynigh men hem mach

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

mach vertrouwen op 't gunt men hundenſdaeghs ſiet, ghemerckt 't bedroch onder de menſchen ſoo diep is ingecropen dat de goede gheſtalt en regieringhe van de natuyr gantſch is verkeerdt, en ſijn eerſte weſen heeft verlaten.

HET VI. CAPITTEL.

Van de ſtoute onbeſchaemtheyt van den Capiteyn Garandijn, en van de geneuchlijcke ontmoetinge die hy hadde by S. Innocent.

GArandijn weſende ſoo onbeſchaemt als doorſlepen in s' Wereldts ſaecken, en die om ſijn dieveryen gerecht is te Rouan, weſende op ſekeren tijdt te Parijs, altijt gaende door de Stadt ſoo hier ſoo daer, om de nieuwe aencomelinghen te bedrieghen, hy ſiet twee Burgers, de welcke om dat ſy malkanderen in lange niet en hadden ghe ſien den anderen groote eer en vruntſchap betoonden, hy die ſijn ooren altijt te luyſteren ſtelde, hebbende d' een int velt, en d' ander inde Stadt, haer ſiende alleen diſcoureren van haer particuliere affairen, voecht hem archliſtelijcken by haer, ſonder nochtans hem eens te gelaten naer haer redenen te luyſteren, 't was op den hoec vande ſtraet ſint Innocent daer hy die ontmoeting hadde. Eyntlijck naer veel redenen over en weder, een van die Borghers ſeyde tot den ghenen die by hem ſtonde, dat hy hem ghedienſtich badt met hem 's anderendaechs ten elf uyren het middachmael te comen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

men eten met yemant van sijn vrunden soo hy die ontmoeten, d'andere seyt 't hem seeckerlijck toe te sullen comen, op de gesette uyr, en dat hy 't voor een eer nam hem te gaste te nooden, Garandijn horende dese onderlinge goetwillicheydt liet hen voorstaen dat hy wat soude connen uytrechten, waerom hy voor nam sijnen man van verre te volgen, om te weten de wech en de straet daer hy woonde, om 's anderendaechs ten elf uyren niet in gebreke te blijven, soo wel als den genoden te comen, hy volcht dan den voorsz. Borger en bekenden 't huys en plaetse sijner Woninghe, 't welck wel hebbende afgesien en laet hy niet nae 's anderendaechs ten elf uyren daer ontrent te gaen wandelen, verwachtende den genen die ghenoot was op het middachmael, om hem te dienen voor een schaduwe, op de maniere van d'oude, de welcke ghenoot sijnde altijs een achter haer brochten om haer te versellen.

Sijn man van verre ghesien hebbende, comt hy op 't selve oogenblick hem tegen aen de deur, den Coopman gelovende dat Garadijn genoot wat van den Meester van den huyse twisten met hem wie eerst soude ingaen, d'ander niet willende doen ghelijck de scaduw die Socrates eens mede brocht op een bancket, die voor sijn Meester inging, niet gebruyckelijck sijnde dat de schaduwe voor het lichaem ingae: treet daerom leest binnen, het middachmael wordt ghereet ghemaeckt, ondertusschen discoureertmen van verscheyden nieu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

nieuwe tydingen, en voornamentlijck van't gunt te hoof paſſeerden, Garandijn ondertuſſchen en had de oogen niet ſtil, maer ſach aen alle canten om, of hy hem niet en ſoude konnen verſien eer hy daer van daen ging, de Tafel gedeckt ſijnde, waſchtmen de handen, Garandijn werpt het oog op het Lampet, 't welck wel 200. Croonen waerdich was, hy nam acht waerment inde keucken had geſet.

De Meeſter vanden huyſe geloofden dat ſijnen vrunt hem had mede gebracht, en dat hy van ſiin kenniſſe was, den anderen geloofden aen d'ander ſijde dat den Meeſter hem hadde genoot op 't middachmael, Garandijn moſt aldaer wel wijs ſijn en op ſijn ſtuck paſſen want hy worde van beyden gevraecht, en antwoorden bequamelijck op al 't gunt men hem vraegden, het middachmael gaet over, en de taefelen op genomen ſijnde, onderhielden ſy malkanderen eenigen tijdt, tot dat Garandijn gewaer geworden ſijnde dat de dienſtmaecht was uytgegaen, en dat de vrouwe vanden huyſe boven op de Camer was gegaen; Myn Heren ſeyt hy excuſeert mijn dat ick de vrymoedicheyt genomen hebbe u l. t'importuneren, ick en ſal niet naerlaten ten langſten over een quartieruyrs u l. weder by te komen, en alſoo van haar oorlof genomen hebbende, gaet int voor by gaen inde keucken, en met 't Lampet onder den arm, neemt de vlugt, hy en was ſoo dra niet gegaen ofde twe Borgers, en voornamentlijck die genoot was,

begon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

begon te vragen wie dien beleefden Edelman was, d' andere seyde dat hy hem niet en kenden, en dat hy meende dat hy met hem gekomen was, waer over sy seer verbaest waren, sy roepen de vrouw vanden huyse die sy den gehelen handel vertellen, maer sy en namen geen acht op haer Lampet, 't welck gestolen was, dan een uyre daer naer dat de dienstmaegt was wedergekomen.

Also had Garandijn door zijn onbeschaëtheyd zijn middagmael, maar hy betaalden daer naar den Intrest te Rouan.

HET VII. CAPITTEL.

Vande Ellendighe Avontuyre van den armen ongheluckigen Licidas, waer by te verstaen wort gegeven d' ongestadicheyt van de Fortuyn.

LIcidas geboren in Champaigne uyt een vã de voortreffelijckste van 't gantsche lant, voor zijn val zijnde den aldersoetsten, vreetsaemsten en den beleefsten Edelman alsmen yewers had konnen vinden, zijn beginselen waren soet en vreedsaem.

Maer, eylaes! de Fortuyn benijden hem wel haest zijn groot geluck, hy en genoot niet lange dat vermaeck, dese sti le ruste en soete gerusticheyt, daer in hy den tijt van zijn Jaren doorbrachr, was wel haestontstelt door een grooten ende geweldigen storm.

Desen jongen Heer had een ongeduyrich Buyrman, en die in alle geselschappen daer hy onder was, niet anders en socht dan krac-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

keel, hebbende alreede verſcheyden tot vechten uyrgedaecht, ſoo dat niemant blijde was dat hy in haer geſelſchap quam, kennende ſijne ſtoutichеyt ende moetwille.

Het gebeurden op een tijdt dat Licidas ter jacht reedt, hy ontmoeten deſen Menſch onverſiens, ſonder op hem te dencken, deſen ongebonden hem aenſiende met een fel geſicht, ſeyt hem, wie raet u ſo ſtout alhier in deſe plaets ter jacht te komen, Licidas antwoort hem met een ſoete ſtemme dat hy vryelijc mocht komen, alſoot op ſijn Landen was, en dat hy ſelver die vryheydt niet en behoorden te nemen aldaer te comen, op welcke antwoorde ſy tſamen twiſtich wierden, ſoo dat ſy malcanderen uytdaeghden om 's anderendaechs haer te laeten vinden een mijle daer van daen.

't Beſpreck gemaeckt, Licidas en blijft in geen gebreecke, hem daer te laten vinden, ſy vechten t'ſamen ende Licidas had ſodanich voordeel op ſijn vyant dat hy hem doot ter aerden ſmeet.

'Twas ten tijde datmen ſulcke ſtraffe Placcaten op de duellen uyt gaf, de vrunden van den overleden vervolgen Licidas ſo ſeer voor 't Hof van 't Parlamẽt, dat alle ſijn goederen wierden geconfiſqueert, ende en hadde qualijc tijt duyſent goude kroonen te nemen, die hy by hem hadde om mede te ontvluchten.

Deſe vluchte was de oorſaeck van ſijn ondergangh, want had hy gebleven ontrent ſijn Landen, hy en had die periculen niet geloopen

loopen die hy naderhant liep, terwijl hy op de loop was, wiert al sijn huys berooft, de partyen dedent al nemen, om dat hy de Ordonnantien ende Edicten van den Koningh hadt te buyten gegaen.

Hy soo als hy te Parijs quam om sijn Proces te soliciteren, passerende door het Bos van Compergne, hy siet hem bespronghen van ses struyck-roovers. als hy haer sach recht tot hem aenkomen, had hy een kleyne sack, daer in hy twee hondert Pistoletten gesteken hadde, hy wierp die achter een dicke Hage, sonder dattet yemant van haer was ontwaer geworden; Dese dulle menschen quamen hem op het selfde ooghenblick omringen, hem grijpende by de krop, en leyden hem wel twee mijlen diep in 't Bosch, in duystere plaetsen, daer benamen sy hem sijn paert, sijn gelt, ende sijn kleeren ende kleden hem weder met een linnen kleetjen. Licidas meenende noch niet al verlooren te hebben, dewijl hy twee hondert Pistoletten hadde, resolveerde met een groote kloekmoedigheyt en kouragie, hoewel de Fortuyn hem heel hadt ontbloot van sijn rijckdommen, hem te voegen naer 't beloop van den tijdt, en patientie te nemen, in 't eerste dorp daer hy aen quam, kofte hy een sack om in te leggen 't gunt hem noch was overgebleven, en geliet hem te wesen een armen Boer, op dat hy voor de tweede mael niet ghenomen en wierde. Soo quam hy te Parijs, alwaer gevonden zijnde van twee deechnieten die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haer by hem voegden, hy word van haer wederom geleyt inde voorſtat van ſint Germayn, alwaer ſy hem beloofden toegang te doen hebben by de Coninginne Margariete die doen noch leefden, hy meende dat het Edelluyden waren, volgens 't gunt een van haar hem hadde geſeyt, hem ondervragende naer zijn Lant, vertrouwden ſich geheel op haar, liet hem een nieuw kleet maken, van goede ſtoffe, volgens haren raedt, hy liet al zijn gelt inde Herberge daer hy ſavonts te voren met haer had gelogeert, geloovende dat ſy daer wel bekent waren. Smorgens gaen ſy naer 't logement vande Coninginne Margariete, alwaer geſeyt wiert dat ſy noch niet op en was, terwijl gaã ſy in een caetſpel wagtende middel om haar te konnen ſpreken, terwijl neemt d' een van hun beyden oorlof vant geſelſchap, d' ander naar dat hy een ſlach geſpeelt hadde, hem gelatende een ander Racquet te willen halen, neemt de vlugt en bleef onſen armen ongeluckigen Licidas alleen bedrogen in zijne hoopen, en ten was hem noyt mogelijck yets van die bedriegers te connen vernemen die hem ſoo quaden part geſpeelt hadden.

Soo kanmen ſien hoe veel ongelucken dagelijcks te Parijs gebeuren, door t beley van ſodanige Menſchen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET VIII. CAPITTEL.

Vande bedriegerye en merckelycke onſchamelheyt vã Sr. Amertis, begaen aen een Coopman van Lyon, en hoe hy hem bedrooch int Palays van Parijs,

AMertis die in zijn tijt veel hadde gereyſt, die van alle canten correſpondentie hadde, en die geſlepen was in zijn ſaecken. Soo als hy op een tijt ging wandelen in de ſaele vant palays om te verſpieden de actien van d'een oft d'ander, hy ſiet een Coopman van Lyon, die by een van zijn vrunden was ſpreeckende, nopende enige Coopmanſchappen die hy hem gelevert hadde, hy ſ.ch hem enigen tijt aen om te beſoecken of hy hem konde betrappen, en terwijl hy in ſich ſelven zijn voornemen overleyde, hoort hy drie of vier perſonen van hem ſpreken, d'een ſeyde dat hy van Lyon was, en dat hy hem ſeer wel kenden, (Amertis leent d'oor) d'andere ſeyde dat hy met hem een reys in Italien gedaen hadde, en dat hy hem noch enich gelt ſchuldig was, dat hy hem te Milanen geleent hadde. Soo dat Amertis daer verſtont, wie en van waar hy was, en binnen wat tijt, int kort met de memorie die hy hadde. De welcke ſeer wacker was, hy ontfiel al wat hy van hem hoorden ſeggen. Daar op ſoo coomt hy by hem, daar hy ging tuſſchen drie of vier gequalificeerde perſoonen, daar hy mede handelden,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy groet hem met een groote reverentie, den anderen die hem noyt en had gheſien, keert hem om, en groet hem van gelijcken, ſeggende, mijn Heer excuſeert mijn ſoo 't u belieft, ick en kan niet dencken wie ghy zijt, nochtans dunckt my dat ick uw ergens geſien hebbe, dit woordt ontſtack noch meer 't herte van Amertis, mijn Heer ſeyde hy weder ick heb die eer gehad met u te doen de reyſe naer Italien, den Coopman niet konnende dencken op al de geene die t'ſedert 15. Jaren in ſijn geſelſchap waren gheweeſt, meenden dat hy waer ſeyde, ende ontfing hem als of hy hem hadde gekent.

Amertis voor een goet teycken nemende die geveynſtheyt ende nieuwe goetwilligheyt naer verſcheyden diſcourſen ende propooſten t'ſedert den tijdt dat hy hem niet gheſien en hadde, begint hem te ſeggen, nadien hy hem ſoo welgelegen vont, dat hy hem een groote vrientſchap ſoude doen, ſoo hy hem wilde wederom geven de hondert Croonen die hy hem gheleent hadde; den Coopman was wel verbaeſt op d evrage, en niet wetende wat hem Amertis wilde ſeggen, antwoorden hem dat hy hem niet ſchuldigh en was. Ick en geloof niet ſeyde d'ander dat een man als gy, die de eer lief heeft, en die profeſſie maeckt onberiſpelijck te ſijn de conſcientie ſoo verkeert ſoude hebben van te willen loochenen 't gunt ghy my ſchuldigh zijt, en gedenckt u niet dat ick u tot Mijlanen die ſomme leenden? ghy en kondt

kondt het my gheenſins loochenen, ghy ſoudet by yeder een gelaſtert worden, dat gy uw ſocht te verrijcken met een ander mans goet.

Den Koopman geheel verbaeſt, en wiſt niet wat te antwoorden, ſeyde dat hy waerlijck wel geloofden dat hem eenigh gelt was geleent op ſijn reyſe, maer dat hy 't hadde weder gegeven, den anderen ontkent het, en perſiſteert in hem 't ſelve wederom te eyſchen. Die met den voorſz Coopman waren ſiende datter eenige waerheyt was by d'uyterlijcke woorden, ſonder anders die valsheyt te ontdecken die daer onder ſchuylden, gaven den Coopman ongelijck, en ſeecker ſiende de mijnen ende veerder gelaet van Amertis, en ſoude men noyt gelooft hebben dat'er bedroch onder geſchuylt hadde.

Onder deſe twiſt ſijn ſy alle naer huys gegaen. Amertis vervolcht ſijn man tot aen ſijn logement, om hem te dwingen de voorſz. betalinge te doen. Eyndelijck niet konnende voor dien dach yets te weech brengen, ſtelt ſijn ſaeck uyt tot s'anderendaeghs ſmorgens, wanneer hy hem wederom quam vinden, ſo als hy was in eerlijck geſelſchap.

Den Koopman hem vindende een weynigh geaffronteert, als hy hem in dier voegen ſach geperſt door dien bedrieger, voor ſoo eerlijcke lieden, vreeſde dat hy daer laſte van ſoudel jden, waerom hy een van ſijn Compaignie badt die ſchult op ſijnen naem te willen nemen, ende datmen ſien ſoude

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wat'er van ſoude komen, ſoo dat den genen die dat woort hadde, ſiende dat Amertis den Koopman hoe langer hoe meerder vervolghde, hem quam ſeggen in volle vergaderinge. Mijn Heer gy hebt ongelijck deſen man om die ſchult te manen, ick ben u die ſchuldigh en nochtans wiſt yder wel dat hy noyt in Italien geweeſt was.

Amertis uytermaten doortrapt zijnde, nam die gelegentheyt waer en antwoorden hem. Mijn Heer het is wel waer gelijck gy 't ſelver voor deſe Heeren bekent, dat gy mijn hondert Croonen ſchuldigh zijt voor u ſelven, 't welck ghy niet en kont loochenen, maer aengaende mijn Heer (denoterende den Koopman) aen wien ick die ſomme in Italien hebbe geleent, reſoluyt geſeyt gy moet mijn die weder geven; ſoo overwon hy haer ſoo ſterck, ende drong haer ſoo gewelde-lijck, dat ſy uyt vrees van haer reputatie te verlieſen, in ſoo een eerlijcke vergaderinge, ſy hem deden geven de helft van ſijn gelt, hem belovende de reſte te ſullen betalen met d'eerſte ghelegentheyt, en voorwaer hy en bleef in geen gebreke aldaer te komen, ende haer quitantie te brengen.

Siet daer 't effect van een ſoo merckelijcke ſtouticheyt en bedriegerye alſſer noch oyt is geweeſt.

Het

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET IX. CAPITTEL.

Van de looſe vont en gauwigheyt van Rapeni, Bourgonjon, en hoe hy een Koopman bedroogh in de ſtraet van S. Anthoine.

RApeni en had van ſijn jonckheyt aen niet anders gedaen als rooven, ſtelen, en allerley godtlooſheyt plegen.

Hy verliet ſijn Lant van Bourgoignien, om te Parijs te komen, verſekert zijnde dat dit de plaets is daer avantage valt, hy was aen verſcheyden oorden vant 't Koninkrijck daer over gevangen en geſtraft geweeſt, nochtans den ingeboren aert tot ſtelen, hadt ſoodanig hem het opperſte van ſijn gemoet ingenomen, dat hy die ſelve onderworpen en als gedwongen was te doen, al wat ſy hem ried. Hy en was nauwlijcks binnen Parijs gekomen of hy voecht hem by een groot ghetal van Vagebonden ende nacht-loopers, doende ondertuſſchen in verſcheyden plaetſen van de ſtadt verſcheyden ſtraet ſchenderyen, en roovingen.

Willende op een tijdt een part ſpelen van ſijne quade inventien, trachte yemant te betrappen door ſijn bedriegeryen, zijnde gekleet als een groot Heer, ſteeckt hy een kleyne jongen van ſijn complicen in een witte Koffer in maniere van een Bael, ende hy komt by een Koopman in de ſtraet van ſint Anthoine, genaemt Syriandre, 't zy dat hy hem van langer handt kenden, of anderſints,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſints, den Koopman was ſeer rijck, en hadde ordinair veel Koopmanſchappen voor d' Ingeſetenen van de Stadt Langres, ende de omleggende plaetſen, twelck Rapini riedt aldaar ſijn Baal te doen brengen, veynſende die te willen ſeynden aan ymant van ſiin Lant ende op eenen ochtent comt hy by Siriandre, met de voorſz. Baal, hem biddende die te willen bewaren, tot dat de Boden van Bourgoignen gekomen ſoude ſijn, ende dat hy die in ſijn Lant wilde ſenden; Nu ſtaat aan te merken dat hy ſelfs verſcheijde malen met de jongen daar in huys was geweeſt, en dat hy ſeer wel wiſt waar 't Cantoir en de Silver-kas ſtonden. Daar en boven had hy den jongen belaſt hem inde kaſſen ſluytende, dat hy niet een woort ſoude ſpreken, en dat hy niet en ſoude laten middernacht de deur te openen, tot deſen aanſlagh ſcheen gunſtig te ſijn, dat de Vrouwe van huys was, die twee dagen te voren gereyſt was naar de Jaarmarckt vant Lant, alwaar den voorſz Siriandre een winkel hadde.

Deſen Koopman die correſpondentie hadt in Bourgoignien, en die gewent was aldaar Koopmanſchappen te ſenden, ſonder eens bedugt te ſijn over 't gunt inde voorſz. Baal beſloten was, ontfinck de ſelve en leyde die in ſijn winckel, ſonder eens te dromen, op het verraat vanden genen dieſe hem dede.

Den avont was alrede gekomen, ende de nachtmoeder van de dieven en gunſtigh tot haar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haar voornemens, had met haar duyſter en ſwart kleet bedeckt 't gunt inde werelt het ſchoonſte is, als deſen jongen (die niet en ſliep) vernomen hebbende dat al 't huiſgheſin vertrocken was, en dat ontwijffelijcken al die vanden huyſe in haar eerſte ſlaap laagen, al ſoetjens de Kaſſe daar hy in geſloten lach, open doet, en al taſtende aan de deur: komt daar hy hem wel ontſet vont, aloo ſy geſloten was op 't Nachſlot. En men had de ſleutel t' ſavont gebragt by den Meeſter van den huyſe, de wanhoope meenden hem doen ſijn voornemen te doen verlaten, en hy bleef lang in bedencken of hy ſouw vervolgen t'gunt hy begonnen hadde of weder gaan in ſijn eerſte koy, want hy en ſach niet 't gunt hem dienſtlich of gunſtich was tot ſijn voornemen.

Sijnde in benautheyt, wert hy gewaar een eenig expedient, 't welck overich was te weten een bert van de winckel af te doen, en ſijn mackers daar in door te laten, 'twelck hy ſo behendichlijck dede, dat niemant op 't gerucht daar van wacker worden, hy wachten ſijn macker wel een vierendeel uyr, die niet en quam, want 't was alrede twaelf geſlagen, en wel haeſt een uyren dat hy noch niet en was gekomen. Deſen langen tijt dede hem patientie verlieſen, nochtans liet hy hem voorſtaan dat hy niet langer mocht wachten, gelijk oock Rapeni datelijk quam met vier van ſijn medegeſellen inde voorſchreve Winckel, en ſonder daar in te gaan ſoo laaden

haren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haren kleynen jongen haer alle vijf met Koopmanſchappen, want ſy en ſouden het ſoo goet niet gehadt hebben al hadden ſy mogen inkomen, om dat de plaets te ſmal was.

Als hy haer hadt geladen tot haer wille, met diverſche ſtucken Laeckens, Dekens, en met al 't geene dat hy in de Winckel konde krijgen (want hy en konde niet ſien wat hy nam) ſoo lade hy hem ſelven, en quam by ſijn Cameraet by ſint Gervais, ſonder eens de Winckel toe te doen.

De Buyren des morgens op ſtaende, ſiende dat de ſelve Winckel open was, quamen kloppen aen de deur, en men konde het Huyſgeſin en de knechts niet doen wacker worden, met ſulcken ſlaep waren ſy bevangen. Eyntlijck wierden ſy alle 't bedroch gewaer, ende en konden van d'Autheurs niet vernemen, dan vier jaren daer naer, door middel dat een van deſe vier, die by deſe roverye was geweeſt, op de Greve wierdt ghehangen.

HET X. CAPITTEL.

Van twe Italianen die het huys beroofden van een Burgher van de Voorſtadt ſint Marceau, naer dat ſy hem hadden vermoort.

TEn tijden den Marquis d' Ancre, de Franchoyſen tyranniſeerden onder het gebiedende jock van ſijne wetten, en dat dit Koninckrijck als ter aerden gelegen, onder het

het gewichte van een oneyntlijck getal rebelleringen, niet anders en ſcheen te blaſen dan vier en bloedt, Florentino en Landoly vertrocken uyt haer Lant, (namentlijck Italien) om in Vranckrijck te komen, beelden haer ſelven in, nademael een van ſo ſlegte conditie aldaer ſijn rijck had geveſtight, dat de Fortuyne haer door gelijcke middelen oock eenigh faveur konde mede deelen.

Deſe twee perſonagien waren metter herten en affectien ſoo vereenicht, en quamen onder haer ſoo over een, dat ſy noyt van een en ſcheyden, de concepten van d'een quamen altijt over een met die van d'ander, en gelijck gemeenlijck d'Italianen zijn grootſch in haer wapen, ende haer wonder dingen laten voorſtaen, ſoo hadden oock deſe twee medegeſellen, ick en weet niet wat dat haer ongevoelijck wat groots beloofden, hadden ſy konnen bereyken 't gunt haer de Fortuyn ſcheen te belooven.

Sijnde gekomen te Parijs, gelijck als een vertreckende teel-plaets van ſoodanighen volck, gaen ſy te Hoof, alwaer ſy door middel van eenige Florentijnen die ſy bedrogen, begonden alreede te komen op de bane van een gunſtich aenſienlijck geluck.

Sy koſen een Huys in de Voorſtadt van S. Marceau, alwaer doen ter tijdt was een gedeelte van de Guarde, daer ruſten ſy wat, ende en lieten niet nae ordinairlijck te gaen aen de Louvre, meenende dat die gang haer eenigh profijt ſoude geven, gelijck haer Cameraet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

meraet Florentins beloofden haer metter tijdt plaets te maken, ende de ſelve conditie te doen hebben, daer in den Marquis d'Ancre hen luyden had geſet.

Landoly en Florentino maeckten daghelicks nieuwe kenniſſen, ſy begonden te verkeeren met de voorſz. Soldaten van het Regiment van de Guarde, ende haar magnifiquelick boven het ordinair van d'Italianen in haer herberge te tracteren, (want anders ſijn ſy ſeer ſober) het meerendeel vande tijdt wiert deurgebracht niet dan in blijtſchap, bancketten, feeſteringen, en andere geneuchten, ende alle deſe vermaecken en waeren maer gegront op de magere beloften van haar medemackers, die noch niet ter Wereldt hadden te weech gebracht, ſoo dat ſy haer grootelicks in ſchuldt ſtaecken, ende nochtans ontbrack haer 'tgeldt, de Waerdt vanden huyſe vreeſende dat ſy niet deur en ginghen ſonder betalen, wilde haer dwingen. De ſomme was groot, en eyſchten haar borge af, op dit aendringen reſolveren ſy haar daar van t'ontlaſten, en van de tijdt aen beſlooten een ongeluckigh voornemen op ſijn leven, niet anders verwachtende dan de gelegentheyt om 't ſelve int werck te leggen. Somtijden verblint de wanhope ons verſtandt, en maekt ons plomp en onbequaem tot alle goede inblaſingen, die ons van boven worden ingeſtort.

Landoly ſtelden ſomtijts dit werck, ende dit ſchelmachtige voornemen uyt den ſin, ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende ontriedt Florentio 't ſelve te voltrecken den anderen ontſteken met gramſchap tegen den ſelven Waerdt, en ſijn maningen ende borg eyſſching, voor een affront rekenende, en kondemen die reſolutie uyt het hooft niet praten, altijt docht hy op dit voornemen, ende en hadde geen ruſt in ſijnen geeſt, ſoo verre laet hem de menſch verrucken door ſijn paſſien, ſijn eygen conſcientie overtuygde hem en d' apprehenſie van de toecomende ſwaericheyt die uyt dit quaet conden ontſtaen, deden hem ſomwijlen van ſin veranderen, maar op de ſelve tijdt gevoelden hy in ſijn hart gantſch contrarie bewegingen.

Eyntlijck wierdt den dach van ſijn doodt beſtemt op den 6. Februarij, ende ondertuſſchen onderhielen ſy hem met beloften, ſeggende dat hy buyten alle twijfel dien dach ſoude betaelt worden, ghelijck hy inder daet oock betaelt wierde, maer met een vreemde munte, drie Coningen dag ſijnde gekomen, dat yder ſich verheughden, ende tot een gemeen teecken van vreughde, ſo doopt yder alle ſijne fantaſtijcque ſwaricheden in Bacchus ſchael, om daar door, alle droefheyt af te ſpoelen. Florentino ende Landoly aten het middachmael met haaren Waerdt, waar by men ſien kan hoe qualijck het binnenſte van 'thert van een Italiaen te kennen is, en te oordeelen van zijn maniere van doen, want noch d'een noch d'ander en toonden hem oyt meerder teecken van vruntſchap, als op deſen dach.

Naer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Naer het middagmael vermaeckten sy haar te samen, en beloofden dat sy hem t'avont souden gesel schap comen houden, ende dat hy dan goede tydingen van zijn gelt soude krijgen, dat gedaen zijnde gaen uyt den huyse, ende en quamen niet weder t'huys dan ontrent 'snachts ten elf uyren, zijnde een cout vriesent weder, 'tgantsche Huysgesin was alrede vertrocken, daerom quam de dienstmaegt en dede haer soetjes de deur open, sonder haer Meester wacker te maken, ende sloot de deur opt Nachtslot, sy gaen in haar kamer, zijnde de tweede stagie hoog, ende naer dat sy anderhalf uyr gewagt hadden, dat al 't gehele Huysgesin in enen diepen slaep was, sy comen subtijlick inde Camer van den Waert, de welcke een weynig van d'andere gesondert zijnde, haar een vryen toeganck vergunden, Landoly die verstant hadde van slooten op te steken, opent de deur vande voorsz. kamer, de Meester wacker wordende springt over eynde, ende vraegden wie daar binnen quam, sy haar selven siende ontdeckt, quamen by 't bed en praten met hem, vresende dat hy mogte roepen, en de buyren en knechts wacker maken, en so als sy van t'een en 't ander praten, begint den Waert te vresen voor eenig quaet voornemen tegen zijn leven. Waerom hy een van zijn dienaers, genaemt Louys, Landoly siende dat dit werck niet langer dienden uytgestelt, vatten hem stracx by de crop, op dat hy niet en soude schreeuwen, Florentino

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

rentino ondertuſſchen valt met een poignaert op hem, en ſtack hem vyf of ſes ſteken int herte, ende int onderſte van zijn buyck, alwaar hy hem de hart ader afſtack, ſoo dat hy geen tijt van zijn aam te verhalen en had, maar ſtierf op de daat, dit en was niet genoeg deſe dulligheijt dus begaen te hebben, ſy namen ſoo de ſleutelen die onder zijn hoofdeneynde lagen, en opende een kas die inde ſelfde Camer ſtont, waar uyt ſy wel twe hondert croonen gemunt gelt namen, en noch ſoo veel aen Juwelen, daar naar vindende de deur van den huyſe geſloten, gaan ſy ſoetjens in haar Camer, alwaar ſy haar Laeckens en Deekens te ſamen knoopende, lieten haar ſelven nederdalen uyt het venſter, en raacten op ſtraat, en men heefter 't ſedert noyt van hore ſpreken dan int Jaar 1619 als wanneermen Landoly vondt op de Galeye van Marſeille, die de gantſche daat bekenden.

HET XI. CAPITTEL.

Van de bedriegeryen der Beurſe ſnyders en Gau-dieven, op de Iaermarckt van ſint Germain.

In den Jare 1615. Een ſeker Jonghman van Amiens, genaemt Dorilis, plomp ende bot van natuyren, en onervaren inde bedriegeryen en ſnootheden van de Werelt, gelijck meeſt al die van Picardyen zijn, loopt van zijn Ouders heel jonck zijnde door enig krackeel twelck hy met zijn broeder hadde

hadde, ende voor ſijn vertreck had hy hem verſien van ontrent 150. Croonen, die hy heymelijck uyt 't Cantoir van ſijn Vader gelicht hadde, om ſijn reys mede te doen, want hy en hoopten niet alleen te Parijs te komen, maer heel Vranckrick door te reyſen in Provencen te gaen, alwaer hy een ſeer rijcken Oom hadde, onderweegh na Parijs ſijnde, voeght hy hem by een Coopman die naer de Jaermarck van ſint Germayn reyſden, t' was ontrent in laeſte van de maendt Ianuarij 1615. als ſy te Parijs quamen, daer ſy malkanderen verlieten, ende logheerden elck in een byſonder Herbergh

Dorilis noch verſch en nieuwelijck in die Stadt aengekomen ſijnde, en die noch noyt yet hadde geſien, dan den hoeck van ſijn ſchoorſteen, ging ſtraet op ſtraet neer, naer de gebouwen ende vreemdicheden van de Huyſen te ſien binnen Parijs, hy wort gekent van de Gauwdieven van Pont neuf die ſoo haeſt ſy hem ſagen, oordeelden datmen niet veel moeyten en behoefden hem te bedriegen, een van haer komt by hem, aen geen ſijde van de Samaritaine, met een groot packet met brieven, daer d' opſchrift van was, Sy deſen gegeven aen Mevrouwe de Robecoùrt, wonende t' abbeville, en badt hem te ſeggen aen wien dat pacquet moeſt ſijn beſtelt en dat hy't ſo datelijck had gevonden, en datter ſoo hem docht yets geſloten was inde voorſz. Brief: Dorilis niet konnende ſien den grondt van dit bedrogh, alſoo hy in ſoodanige ſaecken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ken noch onervaren was las 't opſchrift, en door verſoeck van die hem 't Packet had gegeven, las de brief, vindende daar in een goude keten, die daar in gepackt was. Den Inhout was deſe: Me-Vrouwe, door uwe Jongſte Brieven verſtaan hebbende, het geluckich ſucces van u E. houwelijck, ende dat gy 't ſelve wel haaſt ſult ten goeden effecte brengen, ſoude het geſchenen hebbe als of ick geen verheugen en blijtſchap daar in en hadde ten waar ick u t' ſelve getuygde door deſe keten, ſy is van kleynder waarden, ten regarde van uwe verdienſten, ſy koſt maar hondert Kroonen, 't is weynig ten regarde van tgunt mijn genegentheyt u garen ſoude aanbieden met ſoo goeden hert als u deſe wort toege-eygent, uyt een ſuyvere affectie, en ondertuſſchen hout mijn

Me Vrouwe

Uwen ſeer geaffectioneerden
Dienaar en Couſijn A. de
Robbecourt.

Het leſen van deſen brief ontſtack ſo 't gemoet van Dorilis, dat hy ſeyde, Och of Godt wilde dat ick van daech ſulck een goede ontmoetinge hadde gehat, d' ander antwoorde, gy hebtſe ſo gy wilt, ick heb ſo lief dat gy de keten hebt als een ander, gy ſiet den prijs hoe veel ſy gelt, geeft mijn de helft van 't gelt, en neemt de keten voor u ghy ſult altijt vijftich kroonen profijt doen den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den anderen accordeerden met hem, ende ſonder de ſelve te toonen aen een Goutſmit, of 't gout goet was of niet, komt met hem over een op veertigh Kroonen, meenende dat hy doen een grooten profijt had gedaen.

Deſe eerſte ontmoetige en was maer een waerſchouwinge van alle d'andere gevallen die hem noch ſouden op komen, hy en nam-'er geen acht op, meynende ſijn dach huyr gewonnen te hebben, ende loofden de uyr dat hy over de Brugge was gegaen, ende dat hy dat geluck hadde gehadt.

Hy vervolcht zijnen wech naer de Jaermarckt, ende ſoo als hy beſich was met de goochelaers en ſpeelders te ſien ſpelen op de Brugh van ſint Auguſtins, een uyt den haeren comt by hem, en ſpeelden tegen ſijn Cameraedt, hem houdende of hyder geen verſtandt van en hadde, ondertuſſchen won hy van den anderen ſpeler, en had alrede aen Dorilis ſes Carts d'eſcu gegeven, dat beweechden Dorilis te ſpelen, ende ſijn fortuyne te vervolgen, maer deſe twee guyten die haer int begin gelieten den anderen niet te kennen, ſiende dat hy hem int ſpel ſtack wonnen hem tien Croonen af, ende ſouden hem wel meer afgewonnen hebben, ſoo de genegentheyt en luſt vande Jaermarckt te willen ſien hem by tijts niet en had doen vertrecken.

En om te betoonen dat de rechte dievenwinckel is de Jaermarckt van ſint Germain, en datſe nimmermeer ſoo in haar cracht ſijn, dan wanneer die op haar beſte is, ſal-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſalmen door 'tvervolch ſien, 't perijckel datter is te haelen, ſelfs voor de alderervarentſte.

Dorilis comt inde Iaermarckt bedecktelick, of naar ſijn boerſen aert laet hy ſijn geſicht over al wandelen, ſonder ſtil te houden, dan op de verſcheydenheyt der dingen die hy ſach; onder andere bleef hy ſtaen voor een Rijffel-craem, daer hy ſach de winners en verlieſers, dan dat volck hebbende kijckers gelockt: ſo doen ſy winnen alſt haer goet dunckt, het gebeurt dat een Gauwdief comt te ſpelen tegen den Meeſter van de Winckel, willende briefjes hebben, waer van hy Dorilis part preſenteerden, hem zeggende, ſoo hy 't met hem wilde ſtaen, hy ſoude hem de helft van de briefjes geven, en dat hy hoopten wat uyt de Rijffel-craem te trecken. Den anderen willende loos weſen, alrede hebbende betrapt geweeſt genoechſaem op de ſelfde manier, antwoorden hem dat hy geen parten begeerden, op de welcke antwoorde den Gauwdief zijn briefjes opent, en vindt daar in een ſilver Lampet, 'twelck hy oock datelijck eyſchten vande Meeſter van de Rijffel-craem, ende toonden 't Dorilis, hem verwijtende dat hy geen party en dorſt houden, dat hy de helf vant Lampet, of de waarde van dien ſoude gehadt hebben. Dorilis aengeloct door de geimagineerde winſt, begint briefjes te trecken en te openen, deſen dach trock hyder ten minſten voor twintich Croonen, ende nochtans en trock hy niet eene prijs, 't was al niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

niet met dat verlies, hy ſtelden al ſijn hope op de keeten, hopende dat ſy hem in het eynde ſoude goet doen, en dat hyſe wel dier ſoude konnen verkoopen aen de Goutſmeden.

Soo als hy nu was in 't midden van de Marckt, ende dat hy de koſtelijcke Coopmanſchappen (waer van deſe plaets gemeenlijck overvloeyt) beſiet, twee verſpieders, die om die tijdt aldaer geduyrige wacht hielden, komen hem groeten. Mijn Heer ſeyde den eenen, mijn dunckt dat ick u yewers geſien hebbe, dat kan wel weſen ſeyde d'ander, ick ben van Amiens, om u alle oetmoedigen dienſt te bewijſen, waer mede ick u ſoude mogen obligeeren, op deſe woorden ſeyt den outſten tegen ſijn Cameraet, voorwaer mijn Coſijn, ſiet hier onſe gelegentheyt, wy hebben mijn Heer wel te pas gevonden, ende hem omkeerende naer Dorilis, mijn Heer ſeyt hy, kent ghy mijn Heer den Procureur van den Coningh? jae ſeer wel mijn Heeren ſeyde Dorilis, 't is mijn naemaeghſchap ende Neef, wy ſijnder ſeer blijde om ſeyden d'andere, ghy ſult ons die vrientſchap doen, ende hem behandigen deſen brief, mics daer van gecontenteert zijnde.

Dorilis die noch niet en wiſt van die grepen, hier over uytermaten verblijdt, meenende dat dit geluck ten deel ſoude verſoeten, het gunt 't ongeluck hem hadde ghenomen, neemt den Brief ende volght degene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ne dieſe hem hadden gegeven op haer verſoeck, want (ſoo ſy ſeyden) ſy wilden hem beloonen met een ſtuck gouts, ſy leyden hem hem in het naeſte huys, alwaer hem wat voor de deur hebbende laeten wachten, ſoo quamen ſy hem ſeggen dat haer Meeſter geen kleyn gelt hadde, dan een ſtuck van hondert thien ſtuyvers, ende dat ſoo hy een Croon of vijftich ſtuyvers aen gelt weder te geven hadde, dat het voorſz. ſtuck voor hem ſoude ſijn, hy en laet datelijck niet naer te geven, tgunt ſy geeyſt hadden menende datter altijt winſt voor hem aen vaſt was, van daer keert hy weder naer de Iaermarckt, maer het ongeluck liet toe dat hem de Beurſe met geldt wiert geſneden, terwijl hy onder den drang beſig was met het ſien vande Schilderyen, en andere koſtelijckheden.

Hy en wierdet noyt ontwaer, ſoodanige ſubtijl ende behendicheden, hebbende Beurſeſnijders in haer bedriegeryen, ſiet daer onſen armen Dorilis wel laech gedrongen, ende hoewel hy ſijn beurſe heeft verlooren, en al wat hy van Amiens had gebracht, ſoo iſt dat de waerdye van ſijn keten hẽ de courage doet opblaeſen, ende meende voordeel genoech gedaen te hebben om een Iaer te Parijs te mogen woonen, maer heylaes hy was wel verre van ſijn inbeeldingen, gelijck wy ſullen ſien door vervolch van deſe Hiſtorie.

Naer dat hy in verſcheyden Quartieren van Parijs was geweeſt, ende gheſien al't gunt daer in waerdichſt was, ende onderſocht een

deel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

deel van 't gunt aldaer raerſte was, (want alles te ſien is onmogelijck (nam hy ſijn Logijs by de Pont neuf, ende was daer in ſoo ongeluckich, dat hy ging logeren daer alle Fielten, Gauwdieven, ende Beurſeſnijders ordinaerlijcken haer vertreck-plaets hielden.

Ter ſelver tijdt als Dorilis inde Herberge was gekomen, vernam hy dat zijn Beurſe geſneden was, doen was het dat hy ſijn toevlucht nam tot ſuchten en tranen. Want de droefheyt had hem 't herte ſoo beklemt, dat hy geen clachten conde uytbrengen wijders ſijn jonckheyt, den langen wech die hy noch te reyſen hadde, de periculen ende ſiecten die hy te wachten hadde, ende duyſent andere ſwaricheden die hem voor ooghen quamen, brochten hem tot wanhoope, nochtans bequam hy weder een luttel tot ſijn ſelven, als hy de keten vernam, en ſijn ſtuck gouts, 'twelck hy op een ander plaets geſteken hadde, dat verſachte eeniger maten de ſmerte van ſijn verlies, maer de Fortuyne behielt hem noch groter ongelucken, en bereyden hem noch grooter ſwarigheden, want terwijl hy int voorſz. Huys ſijn verlies beweenden, een ander Gauwdief voecht ſich by hem, ſocht hem te trooſten, hem vertoonende dat hy hem niet en moſt laten regeren vande droefheyt, en dat hy te vergeefs hem daer mede niet weder en conde haelen, die dingen die eens verlooren ſijn, ende belangende de reſte, naedemael hy van Amiens was (twelck hy te vooren had hooren ſeggen)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gen) soo boot hy hem allerley dienst aan, en nog daarenboven soo hy gelt van doē had, dat hy hem daar van soude versien.

Hier over wiert Dorilis seer verblijt, die daer geloofden een geluckige haven gekregen te hebben in zijn tegenspoet, Maar heylaes hy en wist van't verraet niet, 't welckmen hem brouwden onder de geveynstheyt van die woorden, hy bedanct hem op't hoogste, en voegden sig meer en meer by hem, den anderen aan zijn zijde nooden hem ten avontmaal, en seyde hem dat hy hem resoluytelijck wilde doen tracteren.

Nu staat te letten, dat desen Dorilis seer wel gekleet was, 't welck al die Gaudieven aanlockten, maar boven al had hy een mantel van Spaens Laken, die seer schoon was. Den Gauwdief die hem ten Avontmaal genoot hadde met een wonderlijcke geveynstheyt, leent hem zijn mantel af, hem wijs makende dat hy de zijne inde Camer had gelaten, en onder dexel van te gaan by sint Germain, om een Capoen te kopen, keert hy na de straat van sint Honore, en men sag hem noijt daar naar. Terwijl was Dorilis inde Herberge, zijn mantel en Man wachtende, en hy achten't Avontmaal niet veel, had hy maar gehadt 't gunt hy geleent had, en hem ontdragen was. Hier was't dat hy sijn klachten op nieuw aanving, vervloeckende de Fortuijn die hem so veel ongelucken toeschickte, maar ten was noch het laaste ongeluck niet dat hy moest hebben, want soo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

als hy het Avontmael gegeten hadde op ydele hoope van ſijn keten, en ſijn ſtuck gouts, bevont hy datſe vallch waeren, ende dat hy verraderl jck was bedrogen geweeſt. Daer op gaet hy ſlapen, meynende dewijle hy ſoo veel ongelucken had gehadt, dat de Fortuyne hem den nacht met vreden ſoude laeten, maer gelijck wy int begin geſeyt hebben, dat deſe Herberge was een ſchuyl-plaets van Gaudieven en Vagabonden, en verſuymden ſy niet hem s'nacht heymelijck ſijn cleederen van 't lijf te komen nemen, ende bleef den armen Dorilis daer alleen, naeckt ende ſonder eenige hulpe van yemandt in een plaets daer de barmhertigheyt ende het medelijden waren uyt gejaegt ende gebannen.

Deſe Hiſtorye ſal yemandt vreemt duncken, maar die daer van 'trechte beſcheyt ſullen verſtaan, gelijck ick van Dorilis ſelver hebbe, die door ſoo veel ongelucken is gepaſſeert, ſal bevinden dat ick niet in een eenich poinct van 't gunt ick beſchreven hebbe, buyten de waarheyt heb gegaen.

HET XII. CAPITTEL.

Van het bloedige voornemen van twee Straetſchenders ontrendt Meudon en ſint Cloud.

FRancois Dornandes, en Jan Langlois waren geboren ontrent Gergeau, een Stadt in Sologne, ende verſleten hare jonckheijt inden Oorlogh van Savoyen, ende om voor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

voor by te gaan een oneyntlijck getal van ſchelmſtucken die ſy bedreven, ſoo in deſen oorlog, als in andere Quartieren, naar haar wederkomſte, ick wil alhier maar verhalen een van haar voornaamſte actien die ſy bedreven hebben deun aan Parijs, niet verre van Mont Valerien, alwaar deſe twee dulle duyvels hare ordinaire ſtroperyen bedreven, deſe ſtrate was haar woonplaatſe, en daar en ging nauw een dach voor by of ſy en ſetten yemant af. Sy hadden 't opperſte ghebiet van 't Lant, ende men en ſoude haar niet hebben durven aantaſten, ſulck een vreſe hadde 't volck daar ontrent van in haren handen te vallen, de boſſchen dienden haar voor vertreck plaatſen, en de ſpelonken waren haar roof kuylen, alwaar ſy nacht en dach over de reyſende lieden duyſentderley tyrannyen bedreven: 't gerucht van haar wreetheyt ſich dagelijcks in d' omleggende plaatſen verſpreydende, maackten de arme Boeren bevreeſt, ſoo dat ſij die plaatſe niet en dorſten genaacken, de goede Religieuſen van Meudon alleen, die daar niet verre van daan woonden, waaren die gene die daar in ſeeckerheydt dorſten gaan.

Den honger dwingt ſomtijts den Wolf uyt het Boſch te komen Dornandes en ſoude nimmermeer uyt dat roof-neſt gekomen hebben, hadder wat te vanghen gheweeſt: maar zijn Cameraat, die hem maar ſocht in 't bloet te bade, riet hem te moeſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

coppen op 't veldt om buyt te vinden: want het docht hem dattet hondert Iaer geleden was, dat hij geen buyt hadde gehad.

Dornandes beweecht door 't verſoec van ſijn macker, verlaet ſijn roof-cuyl, ende quamen ſtroopen aen de zijde vande Riviere de Seyne, alwaar by geval een half uyr van ſint Clou, haar ontmoeten twee arme Religieuſen, de welcke vanden wech afgedwaelt zijnde, vermidts den avont haar overviel, ende dat ſy te Parijs niet en konden komen, vraeghden haer den wech naar Meudon 'twelck het Clooſter is vande Capucijnen en het aldervermaarſte dat in Vrankrijck is, Langlois die niet dan nae bloetvergieten en docht, ſeyde tegen ſijn mede geſel, dat hy hem nootſakelijck beweecht voelden, die twee geeſtelicke perſoonen te dooden, Dornandes wederhiel hem, hem voorboudende hoe weynich conſcientie hy hadde ſulckx te durven doen, ende datter by haer niet veel en was te winnen. evenwel en conde ſijn redenen by hem niet veel te weeg brengen hy keert hem tot haar, ſeggende, dat hy haar ontwijfelijck op den rechten wegh ſoude brengen, en datſe in dat Quartier moſten gaen. Deſe goede Vaders in welckers aanſigten de goetheijt ſelver, en Godtvruhticheijt ſich vertoonden, danckten hem wel ootmoedelijck voor de gedane moeyten. Langlois, die de oogen voor de ſoeticheijt geſloten had, om de deure van zijn herte te openen tot alle wreetheijt en onrechtvaatdicheijt die hy konde bedenken, geleyt haar in zijn ſpeloncke,

daar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

daar voelt hy hem bewoge met een nieuwe dullicheijt, hy ſtaat twijffelachtig wat hy doen wil, ſoo menigen tree hy voort treedt, ſoo menigmaal verandert hy van ſin, nu ontſteeckt hy in zijn aenſigt als bloet, en met een verwoet voornemen wil hy die Geeſtelijke doden, dan hout de vreeſe zijn ſinnen gevangen, en blijft als verſtickt inde wederhoudinge van zijn gramſchap; in 't kort geſeyt, zijn aanſigt is een ſpiegel van ongeſtadicheijt, nu bleeck, dan root, naar de verſcheijde bewegingen die hem van binnen quellen.

Eyntlijck verwonnen door 't bidden van Dornandes, die de doot van die Geeſtelijcke niet en konde toeſtaen brogt haar (ſoo geſeyt is) in 't hol of midden van zijn ſpeloncke.

Daar ſeyt hy haar ſoo wreet en uytſinnich als hy was, dat ſy nootſakelijck haar rocken moſten verlaten, of dat niet hart voor die Vaders en was te verteren, laat ick u dencken: want ſiende haar ſelven in die extremiteyt, men hoeft niet te twijffelen of ſy en deden al dat ſy konden om ſulck een verdruckinge te ontkomen: maar te vergeefs, want de vrees en ſchrick die haar Langlois en Dornandes gaven met haar woorden, vloecken en laſteringen, hoe wel den laetſten het ſoo ſeer niet en dede, nochtans ſoo hat haar dat alrede ſoodanig bevangen, dat ſy hare rocken moſten verlaten en wat vertooninge de voorſz. Geeſtelijcke deden, tegen die Diamantiſche herten ten hielp al niet, de welcke harder dan ſtaal haar orẽ ſtoptẽ voor de vermaningẽ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

d'Intentie van Langlois en was niet bepaelt binnen den roof van die goede Vaders, hy hadder al wat anders mede voor, ende een ander ooghmerck om daer sijn profijt mede te doen: Dornandes niet wetende wat hyder mede voor hadde, raenden hem dickwils aen, die goede Vaders te laten gaen, maer hy die hem selven een ander uytkomste van sijnen roof inbeelden, en wilde noyt sijnen raet daer in volghen: want hy hoopte wat groots, met die kleederen en rocken hoe slecht en geringh sy waren. Als hy die arme geestelijcke haer kleederen hadt benomen, gheleyden hy haer uyt het Bosch, ende toonden haer den wech naer sint Cloud, alwaer sy door 't overvallen van de nacht, gingen logeren verre buyten haer giftinge, want haer selven ingebeelt hebbende, dien avont tot Parijs te gaen hoopten sy te slapen te Meudon.

Langlois en Dornandes, sijnde in haer spelonck, ende pratende van 't gunt sy nu te doen hadden, soo begint Langlois sijn Cameraet openingh te doen, waerom hy de kleeren van de geestelijcke had genomen, ende seyde hem dat hy ontwijffelijcken daer mede eenighen goeden buyt meenden te bekomen, gy weet seyde hy dat Argentevijl hier niet verre van daen leyt, ick soude wel gaen na Meudon, maer de Geestelijcke mochten ons aldaer bekennen, ick vinde goet dat wy die kleederen nemen, ende dat wy ons veynsen Geestelijcke persoonen te zijn, laet mijn voorts sorgen, wy willen tot Argentevijl gaen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gaen, alwaer ick laetſt ſach een ſilvere vergulde kelck, ick beloove u dat ick 't ſoo wel met mijn gauwigheyt ſal maecken, dat ick die ſal achterhalen. Dornandes antwoorden hem, voorwaer, ſiet ghy neemt voor u een hoogh en perijckeleus ſtuck, ſoo wy 't nochtans konnen te boven komen, 't ſal ons een wech banen om hier naer noch meer andere in 't werck te ſtellen.

Hier op beſluytenſe met den anderen haer te behelpen met deſe navolgende practijck. Des avonts kleeden ſy haer, ende trocken aen de Klederen van de Geeſtelijcke, die ſy den voorleden dach ſoo onmenſchelijck hadden getracteert, ende gaen ſlapen tot Argentevyl, ten huyſe van den Paſtoor, de welcke (gelovende dat het eenige geeſtelijcke Perſoonen waren, die haren wech gingen) haer ontfingh met allerley teyckenen van vruntſchap diemen konde betoonen aen volk van ſoodanige Oorden, deſe milde onthalinge gaf haer goede hoope tot haer voornemen: des nachts ſoo als ſy by een laghen, ſoo beraden ſy haer eenigen tijdt, ende overleyden, of ſy den Paſtoor ſouden vermoorden ende alſoo van ſijn rijckdom en gelt berooven, maer dit voornemen wiert geſtaekt, vermits de hoope die ſy hadden s'daeghs daer aen die ſilvere vergulde kelck te bekomen, die Langlois lange te vooren had verſpiet.

Des anderen daechs ſmorgens, onſe geeſtelijcke onder pretext van geveynſde Godvruchtigheyt, ſtaen op te vier uyren, ko-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

mende in de Camer van den Paſtoor, den welcken ſy ſeyden, dat ſy gaern wilden celebreeren eer ſy voort gingen. Den Paſtoor die op ſoodanige trouwloosheydt noyt en docht, gaf haer de ſleutel van Ornament, en de Kelck, meenende dat het noch geen tijt voor hem was om op te ſtaen.

Deſe twee onſichtbare Duyvels gaen in de Kerck, alwaer haer niemant in haer voornemen konde beletten. Langlois doet de Koffer open daer in dat al de Cieraden en Ornamenten lagen, en neemt met ſijn macker al het koſtelijckſte dat ſy dragen konden, dat in de Kerck was.

Alſoo namen deſe twee ongeluckige met haren roof de vlucht, volherdende in hare boose ende Godtloosheden, tot dat ſy eyntlijck by Orleans gevangen, en aldaer na hare verdienſten geſtraft wierden.

HET XIII. CAPITTEL.

Hiſtorie van een vermaeckelijcke Klucht, geſchict op de pond des Marchands, aen een Borger te Parijs; en op wat wijſſe deſelve is achterhaelt door een Beurſe-ſnyder.

EEn ſeecker Borger van Parijs was met de gierigheyt ſoo beſeten, dat hy noyt geruſt en was: en nam dickwils een groot vermaeck ſijn France Kroonen te tellen ende handelen, hebbende meeſten tijt een groo-

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

te beurse die hy in sijn sack hingh, soo seer hadt hem de gelt-sucht ingenomen.

Dese Beurse worde bekent door een van de Gauwdieven van de Samaritaine, gelijck sy ordinaris nimmermeer ledigh zijn, ende straet op straet neer gaen. Desen gesel gingh dickwils over de Pond des Marchands, werpende een oogh of gesicht in de Winckel van Clarinde, om te sien wat middel hy moest gebruycken om achter sijn Beurs te komen: want den voorsz. Coopman seer weynigh uyt sijn Winckel gingh, van vreese eenige goede gelegentheydt te versuymen van sijn Coopmanschappen te drijven.

De Beurse snijders die vruchtbaer in haer practijcken zijn, en die in alle bedriegeryen uytmunten, na dat hy dickwils over en weder gegaen was, nam voor de meeste schalckheyt die men van sijn leven konde bedencken, of van had horen spreken: hy nam een van sijn medemackers op de Pont neuf, (want dit is haer ordinair vertreck plaets) ende kleden haer beyde als boeren, die eerste die d'Avantguarde van dit stuck wercks leyde, was den onbeschaemsten guyt dieder mocht zijn, en in 't aensien scheen hy den rechtschapensten Boer van 't heel Dorp. Hy was langen tijt met sijn macker in twijffel of hy in, of te rugh soude gaen, want hy sach Kooplieden in de Winckel, dat beletten hem sijn voornemen, ende dede hem van d'uytkomste wanhoopen: want in te gaen onder soo veel Cooplieden, en soude hem zijn personagie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

niet wel hebben doen ſpeelen, ende geheel van ſijn voornemen af te ſtaen ontriedt hem ſijn kleedinge dat hy aen hadde: aen d'ander ſijde voorderden hem ſijn medemacker daer toe, ſoo dat hy was hangende tuſſchen twee contrarie opinien: Hy en dorſt noch voorwaerts noch achterwaerts gaen, hoe hem de ſtouticheyt meer in te gaen, de vreeſe van beclipt te werden niet meer niet uyt te blijven. Eyntlijck nam hy voor hem te wachten, tot dat de Coopluyden die inde Winckel waeren ſouden wech gaen, hier toe verweckt ſijnde door 't meerder voordeel dat hy dan verhoopten te doen, want hy dacht gelijck de waerheydt is, dat den Coopman vercoft hebbende 't gunt men van hem cofte, hy meerder gelegentheyt en voordeel ſoude hebben, hem de Beurſe te ſnijden, daer by comende dat in ſoodanighe actien ſy gewent ſijn haar ſo heymelick te gedragen als mogelijck is, 'twelck hy niet en had konnen te weech brengen ſo de Winckel vol Coopluyden waer geweeſt. Sijn Cameraet worde moeyelijck ſo lange te wachten, ſonder een ghelegentheydt te ſien verſchijnen tot 't gunt zijn macker hem hadde geſeyt; d'andere paeyden hem met ſchoone woorden, 't beſt dat hy conde, noch een weynich te vertoeven tot dat de Winckel ledich waer, twelck hy nochtans ongheduldich dede. Eyntlijck den eerſten vermerckt hebbende dat de Winckel ledich was en dat de Coopluyden gegaen waren,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

waren ſeyt het ſijn Cameraet, dat hy hem gereet houde te ontfangen 't gunt noodich waer. Hem ſtellende op de wacht op den hoeck vande pont des Marchands aen de ſijde van het Paleys, hy aen d'ander ſijde komt in des Coopmans Winckel, daar hy hem alleen vont, hem doende openen verſcheyd n cappen ſeggende, dat hy was van Gentilly, en datmen hem onlanghs gekoſen hadde tot Kerckmeeſter, ende dat hy een ſchone Cappe begeerde, als hy die goet koop mocht hebben, Clarinde uyttermaten genegen tot de winſt, ende die daer met een ongevoelicke ende innerlijcke vlamme branden, om te vergaderen rijckdom op rijckdom, toonden hem verſcheyde ſoorten van Cappen, van Damaſt, van Caff, van Saatijn, en andere ſtoffen, onder alle deſe Cappen kieſt hyder een ende die hy dong, en op den prijs met Clarinde over een quam, 'twelck gedaen ſijnde, den Beurſeſnijder neemt voor 't ſpel te voleynden. Hy ſeyt tegen den Coopman dat hy wel wenſchten te ſien of de Cappe wel was gemaeckt, ende dat hy was van de ſelfde ſtatuyr ende groo e als den Paſtoor van ſijn Dorp, dat hy hem vruntſchap ſoude doen 'tſelve eens te beſoecken. Clarinde die niet eens en dacht op 'tgunt hem ſijnen gepretendeerden Kerck-meeſter wilde doen, treckt de Cappe aen, ende ſoo als hy hem omkeerden, naer den voorſz. Kerckmeeſter, te toonen of ſy hem docht wel gemaeckt te ſijn: ſteeckt hy de hant in ſijn ſack, en ſnijt hem ſubtijlijck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

lick de Beurſe, ende nam de vlucht. Clarinde werdende terſtont gewaer datmen hem ſijn Beurſe geſneden hadde, en had geen tijdt de Cappe uyt te trecken, of hem daer van 't ontkleden, om ſijnen Coopman naer te loopen, al de Wereldt kijckt uyt, hy riep van verre aen den Gauwdief die hem doen ſijn Beurſe gheſtolen hadde, (maer die hadſe alreede aen ſijn Cameraet over gegeven, die de wacht hielt) hoemen Clarinde meer aenſach, hoe hy meer vlucht, en hoe meer ſijnen Man vervolcht: den Beurſeſnijder die hem ontrent 30. treden voor uyt was, ſeyde over al daer hy voor by liep, datmen hem niet en ſoude vaſt houden, ende dattet een weddinge was. Clarinde riep ſonder ophouden, maer de beenen niet ſwack genoech hebbende, verloor zijnen Kerck meeſter uyt 't geſicht, en was genootſaeckt met zijn kap met ſchanden wederom naer ſijn huys te keeren, met verlies, van al zijn geldt dat hy in acht dagen gewonnen hadde. Siet daer het loon van de giericheyt.

HET XIV. CAPITTEL.

Vande ſubtijle en konſtige dieverie van twee Gauwdieven, ende de vreemde part die ſy ſpeelden inde ſtraet ſint Denijs.

LUcio en Petroly ſijnde twee Vagabonden ende opſnappers, die vertrocken waren van Savoyen om eenighe Fortuyn in Vranckrijck te ſoecken, onder de Inlantſche Oorlo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Oorlogen ende tweedrachten die daer waren ten tijde vanden Marquis d'Ancre, ontrent Lion gecomen ſijnde ſonder geldt noch kenniſſe, ſoo ſtelden ſy haer tot ſtroopen op de wegen betrapten in weynich daegen veel Coopluyden ende reyſigers, de welcke niet denckende op ſodanige onveylicheden, vrymoedich haren wech reyſden.

Maer ſy en hadden deſe Rooveryen niet lang gepleegt, of de Provooſten vande Maerſchalcken quamen haer met menichte van ſoldaten beſpringen: maer den windt geroocken hebbende, namen ſy de vlugt ende wonnen Parjis, alwaer ſijnde, ſy d'eerſte acht dagen de plaetſe leerden kennen, ende ſien de maniere van den Parſianen, die ſy ſeer beleeft vonden, ſy gingen logeren inde ſtraet van ſint Denijs, in een ſeekeren Herberge die ick verſwijge om redenen, men logeerden haer int achterhuys, ende het venſter van haer Camer reſpondeerden recht tegen over d'opgaende gevel van het huys van een rijck Coopman, welckers Winckel ſy ſeer nauw en ſonder ophouden beſaghen, want ſy was ſeer vol Coopmanſchappen, en van die tijdt aen naemen ſy voor, dien Coopman een quade part te ſpelen, ende een aſſaut op hem te doen, maer ſy en conden geen gelegentheyt vinden yets te vangen, om de hooghte van haer Camer, ſy ſagen alle de Coopmanſchappen verdragen van d'een Plaets in d'ander, doch de Venſters geſloten zijnde, en wiſten ſy niet waer ſy ſouden inkomen.

Eynt-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Eyndelijck na dat sy op een tijdt 't huys van vooren en van achteren wel hadden besien seyde Lucio tot sijn Cameraet, dat hy een seer bequaem middel sach om binnen te komen, ghy siet seyde hy die Schoorsteen die teghen ons Venster aenleyt, ende die vast aen onse Kamer komt, ick heb mijn selven ingebeelt, datmen op de wijse van ons Landt, (daermen inde Huysen komt van boveren door de Schoorsteen) daer gemackeliick kan inkomen, soo ghy mijn wilt ghelooven ende mijnen raedt volgen. Petroly hem verwonderende over de subtijlheyt van sijn Cameraet, vont dien raedt goet, ende prees soo een excellenten vont, want door dit middel hoopten sy in de Camer te komen, daer sy de Coopmanschappen gesien hadden: gelijck gemeenlijck de Cooplnyden die goede Neringhe hebben (behalven hare Winckels) ook hare Camers met Coopmanschappen versien hebben. Den dach by Lucio en Petroly gheslemt zijnde om in die Camer te komen, 't welck was Pincxterdagh, hebben sy ghemaeckt een ghereedtschap van touwen, en andere instrumenten, om in de voorsz Camer te komen, ende de Coopmanschappen die daer in lagen daer uyt te nemen, sy verspieden of al 't volck van huys was, 't welck sy geloofden, siende de deure geslooten, en nochtans was 'er een dienstmaeght gebleven, om 't huys te bewaren.

Haer gereetschap gestelt zijnde, klimmen sy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

sy met een kleyn leerken van haer Camer op het dack van des Coopmans huys: Nu staet te letten, dat soo als sy op de Schoorsteen quamen om daer in te gaen, dat sy haer seer verslagen vonden, want daer waren drie pijpen, niet wetende door welcke men most in komen. Petroly was lange met sijn macker twistende, en verseeckerden hem datmen in die Camer ontwijffelijck konde komen door die middelste pijp, op dese hoope klimt Lucio in de Schoorsteen, ende het touw vast houdende, worde van Petroly tot onder toe neder ghelaeten, alwaer hy hem in sijn hoop bedrogen vindende, teycken aen Petroly gaf hem weder op te haelen, 'twelck hy dede, maer met seer veel moeyten: want 'tis veel lichter neder dan opwaerts te klimmen, als hy gecomen was indien top van 'tHuys, ende uyt de pijp was geklommen, seyt hy tegen Petroly dat hy nu voor sijn beurt moet neder klimmen, en dat hy verkeert 't een voor 't ander genomen hadde. Petroly klimt in, ende de touw in handen genomen hebbende, neder 't sachtste dat hy kon, tot inde Camer daer de Coopmanschappen waeren, als hy om laeg was, begint hy te kiesen de schoonste stoffen die hy konde vinden ende nam verscheyden stucken Laeckens, ende andere minder Coopmanschappen die hy inde Camer vondt, 'twelck al t' samen by een ghepackt hebbende, geeft hy zijn macker een teecken dat hy hem soude ophalen, want het pack belet-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

beletten hem grootelijcks door ſijn ſwaerte. Soo als Lucio hem ophaelden, en dat hy al deun ant 't bovenſte vande pijp was, gereet om uyt te klimmen ſiet het touw dat breeckt, en viel den voorſz. Petroly een harde ſmack, de vrees nochtans dede hem vaerdich opſtaen, het eerſte dat hy dede, was dat hy het touw ſtack onder een Bedde dat by de Schoorſteen was. De Dienſtmaecht hoorende een groot gerucht inde Camer en achter, quam boven, Petroly die haar hoorden, verberghden hem heymelijck in een hoeck.

Lucio aen d'ander zijde riep aen zijn Cameraet dat hy haeſtelijc op quam, de dienſtmaecht beſocht de Camer, de welcke om dat ſy wat duyſter was vermits de venſteren toe waren, en kon den Dief niet ontwaer worden, ende keerden wederom ſonder daer voorder op te achten, meenende dat het een Kat was die dit gerucht had gemaeckt. Petroly hem datelijck weder inde ſchoorſteen begevende, roept aen Lucio die geduyrigh wachten op 't gat van de pijp, ende liet het touw dubbelt neder, uyt vreeſe dat hy de tweede mael niet en viele. Petroly hoe vel hy achter aen zijn hooft ſeer was gequetſt, herpackt wederom de Koopmanſchappen, ende clom uyt 't beſte dat hy konde, en gingen van daar voorts in haar Camer, en twee dagen daar naar trocken ſy uyt Parijs met al den buyt, van vreeſe bekent te worden, en keerden naar Lion om te nemen den wech naar haar Landt.

HET

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XV. CAPITTEL.

Van een wonderlicke ſtratageme, gebeurt in een Herberge van de ſtraet ſint Honore, ende hoe den Waert gevangen en gebracht wiert te Soiſſons.

TE Soiſſons was een braef en vroom Soldaet, die ick ſal noemen Gratiander, een man van overlangh inde wapenen ende den Oorlogh geoeffent, de welcke ſiende dat den Mareſchal d'Ancre uſurpeerden de Coninckliicke Authoriteyt, ende de Princen van Vranckrijck vervolghden in haar eygen Landt, quam dienſt nemen onder de troupen van mijn Heer Duc de Mayenne, deſen Soldaet was gequetſt geweeſt inde Oorlogen van Hollandt, alwaer hy merckelicke proeven van ſijn courage had bethoont, voornamentlijck int belegh van Ooſtende, Gratiander dede blycken de viericheyt die ſijn courage vermeerderde, ende die in hem brandende, van die tijt af en iſſer in Vranckrijck niet voornaemſt geſchiet, daer in hy niet boven alle andere hem heeft verhoont, Monſieur den hartoch van Mayenne vertrocken ſijnde te Soiſſons, om de aenvallen (die hem den Marquis d'Ancre dede) te weder ſtaen, vermerckten de vromicheyt van deſen Soldaet in een uytval die hy op de vyanden dede, daar hy hem voor een onverwinnelijcke courage vertoonden, hem ſelven werdeert ſijnde, trecken heymelijck uyt Soiſſons, maeckende ſemblant als of ſy een tourn

op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

op den vyant wilden doen, (want de Stadt en was soo niet beslooten noch omringht dat de vyanden alle de aenkomsten beset hadden smorgens goetstijts wel gemonteert vertrocken sijnde, steken dwers door het leger en komen te Parijs, haer siende soudemen nimmermeer gelooft hebben, dat sy van de Stadt van Soissons geweest waeren, want sy en hadden geen schijn meer van Soldaten, gemerckt oock men doen te Parijs meenden niemandt soo licht uyt de Stadt soude hebben konnen komen. Gratiander om te beter zijn slach te voegen, klimt af voor een vande beste Herbergen van Parijs, (en wil den man noch de straet van den Waerdt niet openbaren) verseckert sijnde dat veel niet en souden weten van wien dat ick spraecke, int verhaelen van dese Historie gekomen zijnde inde voorsz Herberghe, den Waerdt die genoemt was Florimond, gheloovende dat het twee Edellieden waeren, tracteerden haer seer kostelijck, ende met alle eerbiedicheyt ende vermaecklijckheydt, sy bleven aldaer wel acht dagen, daer sy groote kosten maekten. Florimond hoopten een somme van haer gelt te hebben, maer hy en droomde niet van de stratagema diemen hem wilde spelen, soo als hy somtijts sijne Paerden besocht; hy was verwondert dat die twee personagen so schōne Paerden hadden, en waer van het minste waerdich was hondert Croonen, nu so als hy in discours was met onse twee Soldaten: Gratiander seyde dat hy een groot ongeluck gehadt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hadt hadde, ende dat gelt 't welck hy wachten om hem te betalen, onder weech genomen was. Doch dat hy hadde twee Paerden dat hy soude sien welck hem best aen stondt, om voor een redelijcken prijs aen te nemen, ende sijn gelt 't welck hy van hem hebben most, daer van in te houde.

Florimond die alreede 'toog op de voorsz. Paerden geworpen hadde, worden verweckt een van beyden te koopen, ende haer de reste van 't gelt, ende 't gunt over quam te schieten, op te leggen, en te betaelen, de Coop gaet deur: Gratiander waerschout zijn Cameraet van de stratageme die hy den Waert meenden te spelen, te weten, hem uyt de Stadt te locken met het Paert ende gevangen te brengen tot Soissons

Dit wierdt soo wel gepractiseert, en int werck geleyt: dat Florimod 't bedroch niet eens en vermoeden, accordeert in koop met Gratiander, ende op sijn verzoeck met haer gesteten sijnde te Paert, gaet buyten de poorte van sint Martin, om het Paert te beproeven, Gratiander leyde hem soo verre als hy konde buyten de Stadt, ende sijn Cameraet aen d' ander zijde, al was hy te voet dede van gelijcken om hem soo verre te trecken als sy konden.

Eyntlijck ontrent een half mijlen buyten Pariis zijnde, daer Florimond zijn gepretendeert Paert picqueerde, in maniere van vermaeck en wandelingh, Gratiander komt by hem, ende langende een Pistool uyt sijn sack

(ter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

(terwijl ſijn Cameraet den toom van ſijn Paert vaſt hielt) druckte hem die op de keel ende verſchrickten hem ſulckx, ſoo dat hy nauwlijckx ſijn aeſſem konde verhaelen, hy wil crijten, en heel buyten ſijn ſelven ſijnde vraecht haar wat ſy van hem begeerden. Gratiander en antwoorden hem anders niet dan dat hy nootſaeckelijck met haer te Soiſſons moſt gaen, ende bonden en knevelden hem alſoo, ende brochten hem daer van daan in geſichte ſelfs van die van Parijs. Florimond was grootelijcks verſlagen over die Stratagema, ende meenden ter eerſte inſtantie dat ſy hem wilden vermoorden, maer verſtaende dat ſy van hem niet en begeerden dan zijn rantſoen, ſo bedaerden hy hem wat meer, ende worden door haar geleyt tot binnen de Stadt van Soiſſons, van waer (naar dat hy haar het gelt van ſijn gevanckeniſſe en rantſoen had betaelt) hem paſpoort wiert gegeven om weder naar Parijs te keeren, alwaer hy ontfangen worde met groote blijtſchap van ſijn vrinden, niet tegenſtaende ſijn verlies: want men geloofden dat hy vermoort was, ende datmen hem op den wech het leven benomen hadde.

HET

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XVI. CAPITTEL.

Op wat manier haer de Beurſe-ſnijders generen, en hoe ſy haer Meeſter laten maecken van haer Ambacht, en van den geneuchlijcken treck op 't Kerkhof van ſint Innocent over deſe ſaeck gebeurt.

EEn ſeker jongen, nieuwelijck te Parijs gekomen zijnde, die hem gevoecht hadde by vijf of ſes Vagabonden ende Beurſeſnijders, bleef ongevaarlijck vyfthien dagen by haar ſonder yet uyt te rechten. Eyntlijck gelijck als tot alle dingen een begin is, de vergaderinge der deugnieten reſolveerd n, nademael hy onder haar cavelinge wilde ſijn, dat hy moſt Meeſterſchap paſſeren (want in dit Ambacht en gaetmen niet te werck) gelijck in andere, alwaermen geleert moet weſen eermen de Meeſterſchap verkrijght.

Men beveelt die laſt aen een van de alderſubtijlſte van gheheel haer Vergaderinghe, hem te laſt leggende dat hy niet weder te huys en ſoude keeren, voor dat die jongen ſijn proef had gedaen, den goeden geſel die van de ſlagen en practijcken wiſt, en hoe men ſich in ſoodanige ghelegentheyt moet gedragen, als van langer handt dat officie bedient hebbende. Nam den jongen die nu haer Cameraet wilde ſijn en leyde hem van d'een kant van de Stadt tot d'ander, alwaer niet voor en viel daer in hy conde handelen. Eyntlijck leyt hy hem in 't Clooſter van Innocent, alwaer gheſien hebbende een goede oude Vrou-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Vrouwe, die op een graff Godt de Heer was biddende voor de Siele der overleden, seydt hy tegen den jongen dat hy resolutelijck (om sijn Meester-stuck in zijn Const te betonen) heymelijck die goede oude Vrouwe haar beurse most snijden, d'ander daar tegen sprekende, seyde datter gheen apparentie was om die ouwe Vrouwe te ghenaacken, gemerckt sy alleen was, en datmen op een plaets most gaen daer veel volcks by een was, om onder 't gedrangh van 't volck hem beter te konnen behelpen, met 't geweer 't welk hem gegeven was, dat anders geen scheede en hadde dan sijn dief-sack, de geen die hem geleyden, drongh hem soo hardt, soo door dreygementen als anders, dat hy hem dede resolveren om de Beurse van die oude Vrouwe te snijden, om een Meester stuck te betoonen.

De jongen genaeckt het graf, ende komt op sijn knien leggen, dicht genoech by haer, dese Vrouwe niet droomende van 't bedroch, meent dat eenige devotie desen jongen quant aldaer ter plaetse beweeghde te komen, vervolght haer gebeden, sonder haer in 't lesen te storen, desen Beurse-snijder die haer hoorden preutelen, was in groote verbaesthey dt en vertwijffeltheyt van sinnen, niet wetende of hy soude durven met zijn werck voortvaren en den aenslagh wagen.

Sijn Cameraet, maer veel eer sijn Leytsman die in 't Clooster was gaf hem een teecken dat hy haestelijck met sijn werck soude voortvaren; desen siende dat hy hier door

sijn

sijn Meester stuck most betoonen, genaeckt meerder en meerder de oude Vrouw, ende snijt haer subtil jcken de Beurse, ende stillekens henen gaende, komt weder by sijn macker, die hem wachten in 't Klooster, wel blijde zijnde zijn stuck soo verricht te hebben.

D'ander siende in de Beurse datter niet veel in en was; begint tegen sijn Cameraet te seggen dat hy noch geen Meester en was, ende dat hy hem nu soude gaen wijsen een aerdigen treck van sijn hantwerck, hy houdt hem by de handt, en roept heel overluyt tegen de oude Vrouwe, Madame siet hier een Beurse snijder die u bestolen heeft, de oude Vrouwe sach stracx in haer sack ende en vondt niet dan den koordt van haer Beurse. Het volck vergadert terstont overhoop, men vervolcht den jongen ende worde met stocken gesmeten uyt het Clooster, tot in de Straet van sint Denijs, daer was het dat hem sijn Leytsman wilde hebben, want hy hoopten dat onder 't gedrang hy eenigen goeden buyt soude bekomen, alle de Coopluyden van de Strae sint Denijs, siende dat ieder een naer dien jongen leerling liep, quamen uyt hare winckels met hare haecken, den ouden straetschender (vattende ondertusschen de gelegentheyt by 't hair) begeeft hem onder 't gedrang, en sne vier of vijf Beursen van de gene die sijn Cameraet vast smeten, de Coopluyden wierden gewaer, dat terwijl sy den Beurse-snijder smeten, datter een ander was die haer deurgestrekē had, sy sochten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ten hem en oordelende uyt het weſen van den ouden Straetſchender die ſy onder 't gedrang ſagen, vonden ſy noch een Beurſe in ſijn handen, doen liep het volck hem naer, men achterhaelden hem voor S. Jaques van de Vleyshouwerye, alwaer eenen, hem meenende 't oor af te ſnijden, ſoo als hy de handt op de ſlincker oor hadt geſlagen, viel die hem in de handt, en bevont dat het een ſcharlaeckens oor was, d' ander ſtelt hem op de loop, ende doet ſoo veel dat loopende op de Greve (alwaer doen ter tijdt een grooten hoop volck was, ter ſaecke ſeeckere juſtitie ende executie die aldaer wierd gedaen) hy noch twee Beurſen t'huys brocht, naer dat hy wel geſlagen en geroſt was.

Den nieuwen Leerlingh beklaeghden zijn geleyder, ſeggende dat hy hem trouwlooſlijcken verraden hadde, doch t'huys komende vont hem met goeden buyt, die hy bekomen hadde onder 't gedrangh van 't volck.

Alſoo worde dien jonghen Meeſter ghemaeckt van ſijn Ambacht, naer dat hy wel afgeroſt en geſmeten was na zijn verdienſte.

HET XVII. CAPITTEL.

Van de ſubtijlheydt en wonderlijcke looshayt, ghepractiſeert by Rodencourt, hem noemende te zijn een Britanſens Edelman, om t'achterhalen een rijck Coopman van Parijs.

IN het Jaer 1616. was te Parijs ſeecker Joffrou, vervult met alle volmaecktheden, die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

diemen ſoude konne wenſchen in een ſchoon Lichaem. Deſe jonge Joffrouw was genaemt Clorilde, was korts getrouwt aen een jong rijck Koopman: maer gelijck int Huwelijck metter tijdt de twiſten en knibbelingen in plaats van een nauweren bandt van vrundtſchap, die daar de herten der nieuw-gehoude behoorde t'ſamen te verbinden, en aan een te voegen, ſijn groeyende: en principalijk van die gene vereenigt ſijn door opregte liefde en affectie, ſo ſachmen Clorilde haaſt inde onghenade van haren Man, ſy toonden hem nochtans tekenen van een onderlinge liefde en genegentheyt, maar 'twaren niet dan enckel geveynſtheden, deſe jonge Joffrou ſpringende buyten den bant van eerbaarheyt, liet haar dickwils vinden in geſelſchap dat ſy had behooren te vlieden, ten waar ſy alrede voorgenomen had banckeroet te ſpelen van haar eer. Soo als ſy op een avont in een balet was dat geſpeelt worden ontrent ſint Oportuine, een ſeker Britaens Edelman, voegt hem by haar, en leyde haar aan den dans, naar den dans, als elck een proef van courtoiſie doet, deſen Edelman van goet fatſoen en aangenaam van weſen, onderhiel haar enigen tijt, ende trock ſoo goede apparentie uyt zijne vragen ende hare antwoorde dat hy van die tijt geloofden haar gewonnen te hebben, en voorwaar daar ſcheelden weinig, haar te bewegen, nademaal ſy alrede ſelfs van naturen genoegh wagghelen, maar metten eerſten de wetten der eerbaarheydt te over-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

weldigen, behalven dat, het niet en voegt, so is 't selve een al te onbeschaemde saack.

De reden ende billickheyt en lieten niet toe, dat Clorilde voor de eerste maal den Edelman meerder vryheyt vergunden, sy nemen oorlof van malkanderen, maar de herten die haar schenen te nooden tot een langer onderhout, en bleven niet lanck sonder te ghevoelen de hardicheden van haar luyder absentien, dat worden nochtans wat gematicht door 't ghesicht dat sy malkanderen verleenden, den Edelman hem vindende verscheijden malen ten huyse van de Joffrou, om haar te onderhouden; ende oock te troetelen.

Geduerende alle dese t' samenkomsten ende onderhoudingen, quam te Parijs een anderen, gekleet op de manier van een Edelman, genaemt Rodencourt, een loos, subtijl ende ervaren man, hy kenden van langer hant den genen daar wy van hebben ghesproken, sy komen by een, wandelende eenige dagen met den anderen door Parijs, binne welcken tijt Rodencourt al de avonturen wist van sijn medemacker, ende principalijk de geluckige ontmoetinge die hy aen Clorilde gedaan hadde, ende hoe sy hem dickwils met gelt versach, en van al 't gunt van noopen was; Rodencourt die alle dese dinghen hoorden, en liet die niet op de aarde vallen, hy liet hem voorstaan dat hy noch mede van desen buyt soude deelen, ende dat in sulcke saecken het niet beter en is dan gauw te zijn, en-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende grotelijcks te veinſen, hy hout meer en meer aan, ten eynde zijn Cameraat hem noeme ende wijſe het huys van Clorilde, d' andere wees het hem, ende ontdeckten hem ſelfs op een tijt int heymelijck, hoe hy hem reguleerden als hy haar quam beſoeken, hem ſeggende: dat hy den tijt waar nam als haar Man van huys was, ende dat hy s'nachts in quam door een zijde deur ter ſijden het huys van Clorilde. Rodencourt dit alles verſtaan hebbende, nam voor hem dat hy daar ſijn deel van wilden hebben, ende wat ſien te krijgen van de voorſz. Clorilde. Hy gaat en komt ontrent vijfthien dagen voor en ontrent die winckel van die Coop-vrouw, ende voelden hem beweegt eenichſints mede deelachtich te zijn in haar goede gratien ende rijckdommen.

Het gebeurde dat een van haar gebuyren trouwden, terwijl haar man van huys was: by welcke gelegentheyt Clorilde haar liet vinden by den dans, alwaar ſy haren vrundt uyt geſet hadde, de welcke willende Rodencourt toonen een proeve van 't gunt hy hem geſeyt hadde, wegens de ſelve Borgerinne, brengt hem mede en liet hem ſien de ſchoonheden van Clorilde.

Rodencourt ondertuſſchen onſtack door de ſtralen van ſulcke ſchoonheyt, ende verteerden haeſt geheel in een vlamme, ſonder een woort daar van aan den Edelman te derven openbaren, want hy ſoude jalours geworden hebben niettemin in ſulcke ſaec-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ken moetmen den beſten raedt volgen ende voegden hem heymelijck by Clorilde ende ſijn Cameraet, die malkanderen ſecretelijck onderhielen in een hoeck van de Sael, ende verſtondt dat Clorilde den Edelman badt haer 's anderendaechs te willen komen beſoecken, ende dat haer Man naer Rouan reyſden, om eenige Coopmanſchappen die hy uyt Spagnien had ontbooden, hier op antwoorden den Edelman, dat hy niet en ſonde naerlaten haar geboden naar te komen, maar dat hy haar badt hem te willen verſorgen van hondert Croonen, die hy ſeer noodich van doen hadde, Clorilde belooft hem dat ſy hem die ſal maecken te beſtellen, mits dat hy ymmers in alles ſecreet blijve. Rodencourt dit alles hebbende verſtaen, ſonder eens te laten blijcken, wandelt inde Saele, en leyt over in ſijn gemoed wat hem in ſulck een gelegentheyt ſtaet te doen, hy ſach dat de ſchoonheyt van Clorilde ſeer aenlockende was, maar de genegentheyt die hy hadde om te komen achter de hondert Croonen, was noch grooter.

Hier op ſoo reſolveert hy voort te vaeren, ende het een en 'tander te hebben, overwegende by hem ſelven, darter in deſe conjuncture niet beteren was dan den Edelman af te leyden van 's anderen daegs niet te gaen naer Clorilde, en dat hy hem der ſelven plaetſe maekte, maer als hy hem dit inbeelden, en wiſt hy geen pretext te vinden om ſijn Cameraet te doen abſenteren, die daer brande aen

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de ſchoonheyt van de jonge Coopmans vrouw

Soo als hy deſe ſaecke overleit, vindt hy geraden hem te doen abſenteren door middel van een Brief, die hy ſoude veynſen geſchreven te ſijn van een ſijn vrienden, om hem te komen beſoecken te Melun, deſe vont geluckt hem ſoo wel, ende had ſoo goeden uytkomſte, dat aen hem hebbende doen beſtellen een Brief, op de naem van een van zijn Oomen, hy hem uyt Parijs dede vertrecken, den Inhoude van de Brief luyt als volgt:

Mjin Heer

Mijn Coſijn, ick ſende aen u brenger deſes in haeſte, om u te bidden u op morgen naer middach in deſe Stad te laten vinden, want ick van ghewichtighe ſaecken met u heb te handelen, roerende 'tgroot verlies dat u Vrouw moeder, wegens eenige ſchuldenare tot onſe grote verſlagentheyt is opgecomen, brenger deſes ſal u tot in mijn Herberghe leyden, daar ick teghenwoordich gelogeert ben, verwachtende ondertuſſchen u geluckige komſte, ſal ondertuſſchen van ganſcher herten blijven Mijn Heer ende Coſijn

Den al uwen geaffectioneerden Oom om u te dienen.

De Roqueville.

Vyt Melun deſen 27. Novemb. 1618.

Deſen Brief wiert in haeſten beſtelt aen den voornoemden Edelman, maer den brengher was belaſt hem datelijck uyt de weegh te maecken, en te ontduyſteren ſoo haeſt hy te Melun ſoude zijn, ſonder hem eenige Her-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

berghe te wijſen, dit dede den Edelman te Paerde klimmen, en haeſten hem ſoo dat hy geen tijdt en hadde Clorilde adieu te ſeggen, ſoo ſeer haeſten hy hem, om hem te Melun te laten vinden alwaer hy gekomen zijnde, geen aenwijſinge en hadt waer ſijn Oom gelogeert was, en beſocht meeſt alle de Herbergen, ſonder yet te vinden, dit ſcheen hem uytſinnigh te maken, want behalven dat hy docht 't geluck te hebben van ſijn Oom te ſien, ende uyt hem al de gelegentheyt van ſijn Lant, ſijn particuliere ſaken te verſtaen, was hy uytermaten bedroeft, goeden kans te hebben laten voorby gaen, en Clorilde van haer verwachtinge ſoo te fruſtreren, maer daer is niet aengelegen; laet ons ſien wat Rodencourt te Parijs ſal doen.

De nacht had alreede met hare duyſtere wolcken de Werelt overtrocken, als Rodencourt ontrent middernacht quam kloppen aen de deur van Clorilde, de Dienſtmaeght die gewent was den Edelman in te laten, van haer Vrouw onderricht zijnde dat hy dien avont ſoude komen, wachten hem geduyrigh, als ſy aen de deur hoorde kloppen, nam ſy de kaers, en liet hem in: Rodencourt, die aldaer een vyant van 't licht was, blaeſt de kaers uyt, en met ſijn mantel voor ſijn aenſicht, gaet recht na de kamer daer Clorilde hem wachten, om alhier de Amoureuſe onthalinge ende omhelſinge die ſy malkanderen beweſen, ende 't geene hy vorder dede, in de Camer gekomen zijnde, verbiedt de eerbaerheyt mijn te

teverhalen, om te blijven binnen de palen van schaemte, 't is genoegh te seggen dat hy aen d'een zijde, gehadt hebbende al 't gunt hy konde wenschen, zijn innerlijcke lust die zijn begeerten meer en meer aendreef, dede hem resolveren te eyschen de hondert Cronen daer hy naer verlanghden, maer hy dede dit met sulcken behendigheyt ende wijsheyt, dat niet tegenstaende hoe subtijl Clorilde mocht zijn, die haer verwonderde over de maniere van doen, ende de stilswijgentheyt van haren vriendt boven gewoonte, dat hy haerbadt hem dat gelt te willen geven daer sy van wist, ende dat hy noodsaeckelijck heel vroegh moest verreysen, om gewichtige saecken, die hy veynsde te hebben: Dese woorden die hy Clorilde soetjes toeluysterden, (want hy en dorst overluyt niet spreecken, uyt vreese van bekent te worden) stelden de Coopmans Vrouw buyten bedencken, daer sy alle de macht in geweest was, want sy en kon haer selven niet inbeelden, dat yemant anders dan den voornoemden Edelman haer sulcks konde spelen, soo roept sy soetjes haer dienstmaeght, haer langende de sleutel van haer Casjen, haer belastende boven al haer een sack te brengen, die sy op een plaets geset hadde die sy haer aenwees, de Dienstmaegt en blijft in geen gebreecke haer die te brengen.

Rodecourt de sack ontfangen hebbende was seer verblijt, dat hy gevonden hadt 't gene hy soo lange gesocht hadde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Hier op neemt hy oorlof van Clorilde, en dat grotelijcks tegen haar danck, om dat sy niet gewent en was dat haren Edelmansoo vroug scheyden, uytgegaan zijnde met den buyt, was hy so ontsteken tot de rijckdommen, dat hem dogt dat hy sijn inventie niet en wilde stuyten met dat weinige, hy beelden hem selven in, dat hy door middelvan de Beurse noch meer soude krijgẽ, hy wilde dan van dien selven dag zijn rolle uytspelen, hy nam den tijt waar dat de vrou inde Winckel was, en met een gemaakte en wonderlijcke geveynstheyt, komt hy haar vragen om enige stoffen te sien, van de schoonste die sy had, maar boven al had hy behagen in een stuck Lakẽ van 't segel 'twelck hem seer wel schoon dogt, ondertusschen dat sy 't samen spraken over den koop, ontstack Clorilde in haar aansicht, en als staande inde waegschaal van twijffelmoedicheyt, wist sy niet wat seggen, en het wit in haar aansigt wiert met vermillioen bedeckt, maar sy worden wat vrij moediger als sy Rodecourt hoorde spreken nochtans so veel niet of daar bleef eenigh nadencken in haar herte, dat sy 't anderen tijden Rodencourt ywers had gesien. Rodencourt die met een vrymoedig aansien alle de veranderingen in haar sag, en liet daerom niet naar zijn Coopmanschap te voltrecken, en quam so verre dat hy met haar de koop eens wiert, maar 't was een wonderlijcke saeck Clorilde te sien, als hy begon de Beurse te openen, die sy hem 's ochtens gegeven had, en als sy

de

de ſelfde ſpecien van gelde kenden, die ſy geloofden haren bekenden Edelman gegeven te hebben, doen was het dat ſy beſweeck en buyten haar ſelven wiert geruckt. Ende ſiende dat ſy ontdeckt was, nam voor haar tot ſo een gewigtige ſaeck al toe te brengen wat tot beſcherminge van haar eer mogt dienen, ſy treckt Rodencourt aan een kant, en luyſtert hem int oor, dat ſy hem badt doch ſecreet te willen houden, 't gunt hy wiſte: en dat voor de reſt (bekennende dat ſy was bedrogen geweeſt) ſy hem uyt een goet hert ſchonck, de Beurſe en de Coopmanſchap, mits dat het hem geliefden ter plaatſen daar hy mochte komen, haar niet te melden nog oneer aan te doen, Rodencourt die aan haar gelaat en weſen gemerckt had, de vreeſe die ſy hadde dat hare handelinge aan den dach mochte komen, beloofden haar ontwijfelyk dat het van ſijn zijde ſecreet ſoude blijven, gelijck hy het inder daat in een goet geſelſchap ook bekent heeft, dat hy noyt ſijn leven daar ymant van had geſproocken, dan na de doot van de voorſz. Clorilde, de welcke twee jaren daar naar ſturf. Siet daar hoe dat Rodencourt kreeg de Beurſe, ſijn wille ofte playſier, en de Coopmanſchap, door middel van het Stratageme, 't welck hy gebruycte om tot ſijn voornemen, en tot ſijn ooghmerck te geraken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XVIII. CAPITTEL.

Van de ſubtijlheydt die een Edelman van Poictiers gebruykten om ſijn Beurſe te vinden, die hem geſneden was int Paleys.

EEn ſeker Edelman uyt Poictou, genaemt Morindor te Parijs gecomen zijnde om eenige importante ſaecken die hy te verrichten hadde int Hof, en met hem gebracht hebbende ſekere ſomme van penningen, ſoo tot verval van ſijn reyſ-coſten, als om ſijn ſaecken te verrichten, wandelende int Paleys word hy geſien van twee Beurſeſnijders die onder haer beſlooten hem een quaden treck te ſpelen, ſo ſy eens op haar ſlach conden komen.

Sy voegen haar verſcheyden maelen neffens ſijn ſijde, maer ſy konden noyt haar hant in zijn ſack krijghen, want verſekert zijnde dat ghemeenelijck 't paleys overkrielt van ſulcken geſpuys, inſonderheyt als 't Hof te Parijs is, ſoo hoeden hy hem ſoo veel als hy konde voor ſoodanige bejegeningen, maer de looſheyt van de Beurſe-ſnijders (de forghe die hy hadde over ſoodanige ontmoeting) te boven gaende, vondt hy hem op ſeeckeren dach beclipt, weſende onder 'tgedrangh inde groote Sael, komen hem twee of drie aen't lijf dringen, ende terwijl dat hy toeſach waer dat rumoer en dien drangh van daen quam, ſteeckt d'een de handt in ſijn ſack, neemt hem zijn Beurſe, ende loopt wech, 'twelck hy niet ontwaer

waer en wierdt dan twee uyren daer naar, willende een boeck betalen 'twelck hy onder de Galerye vande Boeckverkopers gecoft hadde, doen vondt hy hem ſeer ontſet, ſich niet connende inbeelden den tijdt ende d'uyre datmen hem hadde berooft, ſo ſubtijl en geſlepen zijn die Beurſeſnijders in haer werck.

Den hemel te beſchuldigen zijn ſelven te vervloecken, daer toe had hem de natuyr te veel wijſheyt ingeſtoort, hoewel 'tverlies groot was, want daer waaren meer dan 150. Piſtoletten in, die hy dien dach by hem genomen hadde, om d'onſtoſten van ſijn Proces ende zijn Advocaten en Procureurs te betalen, en alſoo hy vry wat gheſlepen was, nam voor hem te wreken over dien roover, willende overſulcx haar weer een ſlach voeghen en haar betalen, ſoo gaet hy by een Slootmaecker, dien hy liet maecken een grijp of ſpring ſlot om in ſijn ſack te houden, den Slootmaecker zijn ſtuck verſtaende, maeckt een ſoo konſtigen ſchoonen ſtuck wercx alſmen ſoude hebben connen bedenken, ende dat van ſulcken konſt ende practijck, datmen maar met den vinger hoefden aen te raecken om het los te doen ſpringen.

Morindor geſien hebbende de ſtellinge van 'twelck kontenteert den Slootmaecker, ende liet het hem vaſt maecken inde ſelve ſack daermen hem de Beurſe uyt genomen hadde, ende quam alſo wandelen int Paleys verſcheyden daeghen aen een, want de

Fielten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Fielten hadde hem noch niet geſien, naar dat hy daar vier achter een volgende dagen hadde gewandelt om den haes inden ſtrick te vangen, en ſiende dat ſy niet en quamen, verloor by na zijn hoop om haar t' achterhalen, doch den vijfden dach wederom komende, in meyninge haar niet alleen te vangen inden ſtrick die hy haar had geſtelt, maar haar oock luſtig met hout af te ſmeeren, en eyntlijck gekomen zijnde voor de deur vande groote Camer, om te beſien de tronien der Coningen, langs de pilaren van de Zaal, ſoo wort hy bekent by een van 't geſelſchap der Beurſe ſnijders, de welcke tegen zijn mackers ſeyde, dat den genen diemen laaſt de honder vijftig Piſtoletten genomen hadde, daar noch was, en datmen hem, wederom moſt toegaan, om achter de reſt van ſijn gelt te komẽ, ſyluyden niet wachtende dan 'd-eerſte gelegentheyt, om haar kromme hakende vingeren int werck te ſtellen; hem hebbende geſien, ſonden om den ſelfden die hem eerſt ſijn Beurſe geſtolen had, nauw acht dagen geleden zijnde, de welcke ſijn kans was gaan ſoecken op een ander oort, hy komt, en hem wort den Edelman dien hy de 150. Piſtoletten genomen had, met den vinger geweſen, en hem ſiende ſo voegt hy hem heymelijck aan zijn zijde, ſo hy beſt konde, onder 't gedrang van 't volck dat daar in groote menichte by een quam, vermits de Heeren uyt de grote Camer quamen, hy ſtack ſoeties de hant in zijn ſack, maar hy en was

daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

daar ſo haeſt niet in of het ſpringſlot begint los te gaen, en voelden dat hy inde knip was. Morindor hoorende 'rgerugt vã 'tſpring-ſlot, hiel hem of hy den Beurſe-ſnijder niet geſien had, doen was het dat hy over de Saele, de grote Camer en Galerye van 't Paleys gins en weer gingh wandelen. Den Beurſe-ſnijder volgden hem voet voor voet, want hy en kon niet te rugge wijcken ſo vaſt was hy geſloten en genepen, men ſag noyt Menſch ſo beſchaamt. Somtijts keerden hem den Edelman om, en ſtiet den Beurſe-ſnijder, als of hy hem te na gekomen hadde, den anderen met een ſmeeckent aanſicht, luyſtert hem int oor, ſeggende, mijn Heer ick bid u dat gy mijn niet wilt ſchandaliſeren. Morindor ondertuſſchen hiel hem of hy 't niet gehoort had, en ginck altijts gints en herwaarts, enige op 't Paleys wierdent gewaar, en geckten met den Beurſe-ſnijder, die alſo in dier voegen geleyt worden. Eyntlijck naer dat hy met hem genoeg over en weer gewandelt hadde, keert hy hem om, hem ſeggende met een verſtoort weſen, wat doet gy mijn hier aldus voet voor voet te volgen, gy Monſieur Dief, den anderen en wiſt niet wat hy antwoorden zou van beſchaamtheyt, ghy ſijt het ſeyde doen Morindor die mijn Beurſe geſtolen hebt, ick moet u doen hangen, doen viel hem den Dief te voet op zijn knien, ende belooft hem dat hyſe hem ſal Wedergeven, ſoo hy hem wil los laeten. Morindor en wilde hem niet los laten voor hy en had zijn

gelt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gelt weder, 't welck den voorſz. beurſe-ſnijder liet halen door een van zijn Cameraden die hem daer by geval ontmoeten. Alſoo wierden de bedriegers bedrogen.

HET XIX. CAPITTEL,

Hoe dat een Spangiaert bedrogen worde, komende van Tours naer Parijs, door middel van een valſchen Diamant.

EEn ſeeckeren Spangiaert, terwijl den Coninck Hendrick de Groote te Tours was, tien of twaelf Jaren gewoont hebbende te Thelouſe, ſich gelatende genoech deurtrapt en in de ſubtijlheden der Werelt ervaren te zijn, wilde komen beſien Parijs, ende aldaer aenmercken de rariteyten, waer van hy t'anderen tijden veel had hooren vertellen, nu ſo hy Tours was deur gereyſt, alwaer hy ſach 't geheele Hof, (doen ter tijdt aldaer zijnde,) nam ſijnen wech op Orleans, ende worden beſpiet van twee Fielten en Vagabonden, dewelcke gelet hebbende op ſijn gelaet (noch zijnde te Tours) reſolveerden hem te vervolgen en t'achterhalen op den wech, ſy voegen haer by hem onder een valſchen ſchijn, als of ſy mede die wech uyt wilden naer Parijs die hy reyſde, ſy reyſden eenigen tijdt te ſamen, ondertuſſchen diſcourerende van 't gunt Tours paſſeerden, den Spangiaert was wel blijde, haer van die materie te hooren ſpreecken, ſy quamen t'ſamen in een geſelſchap tot by Orleans, alwaer te remarqueren ſtaet datter door de wech

loopt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

loopt seker fonteyne, daer alle de passanten gaen drincken om haer te verversschen, want het was seer heet, een van die twee vagabonden sijn slach waernemende, gaet voor uyt naer de Fonteyn, ende liet daer heymelijck een brief op een packjen, met dit opschrift.

Aen mijn Heer, mijn Heer le Cros Coopman, Goutsmit te Parijs.

Desen Brief gelaten hebbende op de kant van de Riviere, roept sijn medemaeckers, haer vragende of sy haer niet en wilden verversschen en wat rusten, sy gaen derwaarts om daer te drincken, ende voornamentlijck den Spangiaert en liet niet daer eerst te wesen om sijn Avondtmael te verspaeren met het drincken van dat water: soo als hy komt aen de Fonteyne, wordt hy den Brief ontwaer, hy neemtse datelijck op, sijn mede mackers beginnen te roepen ende seggen, dat sy daer deling van begeerden, alsoo sy 't mede hadden helpen vinden, hy opent de Brief, ende belooft haer deelingh van den buyt sooder eenige is, het packjen geopent hebbende, soo vindt hy ten eersten den Diamant, die daer glinsterden in de Sonne Schijn, als of hy van grooter waerden waer geweest, den Spangiaert hiel hem seer verbaest, soodanigen gheluck t'ontmoeten, maer hy was noch meerder ontroert den Brief gelesen hebbende.

Mijn Heer

U Soon in dese Stadt gekomen zijnde om die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

die ſaken daar van ghy mijn hebt gheſchreven, te verrichten: heb gemeent door niemandt beter den Diamant te ſenden, daer ick u op onſe reyſe van ſeyde, als door hem, ick bidde dat gy hem in waarden hout ſy koſten mijn doen ick Bruygom was, twee hondert Croonen, en ten waar het Proces dat ick nu op den hals hebbe, mijn ſo ſeer benauwden, ick en ſoudeſe nimmermeer hebben willen verkopen, om dat ick wel weet datmen ſeer ſwaerlijck om dien prijs diergelijcken ſcude konnen bekomen, ſo bidde ik u dan mijn Heer te maken dat ick ten minſten 't gelt datſe mijn gekoſt heeft, ick hoop u haaſt te komen beſoecken, en u te contenteren, ſo van 't gunt ick u ſchuldich ben, als van de goede dienſten die ick van uwen 'twegen ontfangen hebbe.

Hout mijn ondertuſſchen

Vwen ſeer geaffectioneerden

Dienaer Ian le Doux.

Uyt Tours, &c.

Den Inhout van deſen Brief ontſtack hem ſeer int leſen, deſe twee Vagabonden aen d' ander ſijde wilden daar part van hebben, Eyntlijck naar veel hacquetten over en weder, accordeerden ſy inden prijs, den Spaignaert moeſt haar betalen vijfthien Croonen, des ſoude hy den Diamant behouden. Soo

meen-

meenden hy een groot geluck ontmoet te hebben: maar hy was wel verflagen (al ſijn gelt overgegeven hebbende, en koomende tot Orleans,) datmen hem ſeyde dat ſijn Diamant geen vijf ſtuyvers waardigh was, doen meenden hy uytſinnich te worden, en de en konde van die tijt aan van zijn geſelſchap niet meer vernemen, want zy waren weder naar Tours gekeert, om weder andere te bedriegen.

HET XX. CAPITTEL.

Van de vreemde ontmoetinge van Polydamor, en hoe hy tot ſijn eygen koſten ontbaelt en getracteers worden van Dieven ende Beurſeſnijders.

EEnige Vagabonden hebbende beſloten te betrappen, een ſeer vermaart Advocaat genaemt Polydamor, hebben hem op ſekeren tijt ontmoet ontrent S. Andre des arts als hy met ſijn lackquay wederom keerde vant Hof na ſijn huys hebben hem met hun drijen datelijck aangevallen en hielden hem ſtil op de ſelve plaatſe, alwaar ſy hem geſtroopt hebben, eerſt van ſijn gelt, daer naer oock zijn mantel, zijnde van dubbelt Spaens zijde Laacken, noch heel nieuw en uytermaten koſtelijck.

Polydamor ſeer ontſtelt in dier voeghen berooft te ſijn ſeyde tegens haar mijn Heeren ick bidde u mijn de vruntſchap te willen doen, (nadien ghy mijn mantel hebt ghenomen) dat ick dien weder van u mach koopen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

pen, voor ſoo veel gelts als hy gewaerdeert ſal worden, want als ghyſe al ſchoon elders brenght, en ſult ghy daer nimmermeer voor krijgen 't gunt hy mijn ghekoſt heeft, en dat hy waerdig is, ſoo u miſſchien den voorſlach die ick u doe, aengenaem ſy, ſal ick morgen op ſulcken uyr als ghy wilt, het geldt brengen. De Dieven hem in dier voegen hoorende ſpreecken, antwoorden hem dat hy in geen gebreecke ſoude blijven, van 's anderendaechs ſavonts ten ſes uyren aldaer ter plaetſe te compareren, datmen hem zijn Mantel ſoude weder geven, ende by aldien hy ſoo ſtout waere, ende yemandt met hem brochte om hem te helpen, dat ſy haer hadden geinformeert op de gelegentheyt van zijn huys en qualiteyt, dat hy ontwijffelick niet weder in zijn huys ſoude keeren.

Polydamor verbaeſt voor ſulcke dreygementen, belooft haer ter geſetter uyre niet in gebreecke te ſullen blijven, ondertuſſchen was hy genootſaeckt weder naer huys te keeren ſonder Mantel, 't welck hem ſeer vreemt docht, en principaelick voor ſoo een Man van ſijn qualiteyt, en die niet gewent en was ſoo onthaelt te worden, maer voor die mael moſt hy patientie nemen, want daer en was geen raet toe te doen: als hy weder t' huys was gekomen, en gaf hy zijn Huyſvrouwe zijn wedervaeren niet te kennen, 't ſelve mede aen zijn Lacquay verbiedende.

'S anderendaechs neemt hy ſecretelijck een Beurſe daer veel gelt in was, ende ſonder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

der yemand een woordt daer van te ſeggen, gaet ten half ſeſſen uyt, komende ter ſelver plaetſe daer hy den voorleden avondt zijn mantel verlooren hadde, alwaer eenige tijdt gewacht hebbende, ſoo verneemt hy ontrent ten ſes uyren een Caroſſe met drie of vier Edellieden daer in, hy en had noyt gedroomt dat hy met ſulcken volck te doen hadde, deſe hem ſiende ſtaen op de ſelfde plaetſe, laeten haer Caroſſe daer oock ſtil houden, ende vraeghden hem of hy de gene was diemen daeghs te vooren een Mantel afgenomen hadde, met dubbel gevoert Laecken, hy antwoorden dat hy om anders geen ſaeeke als daerom aldaer ter plaetſe was gekomen, ende dat hy 't beloofde geldt hadde mede gebracht, op die propooſten komt een van haer hem luyſteren in d' oore, of hy niet met yemandt en was vergeſelſchapt, 't welck ſoo zijnde, dat zijn leven in groot perijckel ſtont, en naer dat hy haer hadde geſeyt dat hy alleen was, nemen ſy hem en ſetten hem int diepſte van de Caroſſe, daermen hem de oogen verbondt, ondertuſſchen waſſer een die hem geduyrich de Piſtool op de keele hielt, ſoo hy maer eenich geluyt hadde gemaeckt, waer over Polydamor ſoo was ontſet en ontſtelt, meenende dat hy om hals was, dat hy vande banck viel daer hy op ſat, maer hy verquam weder, alſmen hem verſekerden datmen hem geen quaet ſoude doen, ſy belaſten den Coetſier voort te rijden, in dier voegen dat de ſelve eer ſcheen te vliegen als

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

te rijden, soo snel gingse voort. Polidamor bleef ondertusschen als verbaest, altijdt zijn oogen verbonden zijnde, niet werende waermen hem voerden, en voorwaer 'twas wel om bevreest te sijn, sich in dier vougen te vinden onder vreemden, die hem so onthaelt hadden, zijnen geest was als inde waechschael van hoop en vrees, niet wetende wat dencken, noch uytkomste verhoopen van desse extraordinaire opvattinge.

Naer dat sy straet op straet neer hadden gereden, komen sy aen een groot en hoogh verheven huys, de poort wordt datelijc geopent, alwaer men inrijdt. Hier was het dat Polidamor zijn vreese verdubbelden, want hy en dacht nimmermeer dien dans t'ontspringen, men ontbindt hem de oogen, hem leydende recht in een groote Sael, alwaer hy de taeffelen bedeckt vandt met allerley delicate spijse, hy was seer verwondert hem te vinden onder so veel luyden van aensien, wel gemaniert en gehabitueert, so dat hyse hield voor luyden van grooten fatsoen. Hem worden geseyt dat hy geen vrees hoefden te hebben, dat hy was onder goet geselschap, datmen hem daer gebracht hadde, om haer de eer te doen met haar een gering Avontmael te eeten. Maer Polidamor had wel gewenscht elders in een vyer plaets zijn Avontmael te mogen eeten, want hy en kan niet bedencken in wat quartier vande Stadt noch onder wat geselschap men hem het Avontmael presenteerden.

Onder-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Ondertuſſchen waſchtmen de handen, yder neemt ſijn plaets, en al hadden ſy by een Prins ten eeten gheweeſt, konden ſy niet beter gedient gheweeſt hebben, men dede Polidamor boven aen ſitten, die nochtans niet veel appetijt en hadde, want hy had een doorne die hy uyt den voet niet en conde trecken, te weten d'uytcomſte ende het eynde twelck deſe ſaeck ſoude nemen, alſmen gegeten ende de taeffelen opgenomen hadde, quam men Polydamor onderhouden, die meer doot als levend was, hy en wiſt niet hoe hy ſoude antwoorden om niet buyten ſijn propooſt te ſpreecken, om de een of de ander te offenſeren, en terwijlmen hem onderhiel, neemt d'een een Luyt, d'ander een Cyther, de derde een Violon, ſich onder haar alſo nae den eeten verblydende. Eyntlijck nae veel propoſten en redenen, die Polydamor daeghs te vooren den Mantel genomen hadde, comt by hem, vragende of hy tgeldt mede gebracht heeft dat hy had belooft. Polydamor antwoorden dat 'tgeldt ghereet was, en telden hem met eenen dertich Piſtoletten op den hoeck van de taeffel (dat gedaen zijnde, ſoo toontmen hem een cleyne Camer ter zijden af, ſegghende dat hy ſoude gaen ſien welcke ſijn Mantel waer. Polydamor verbaeſt zijnde van ſoo veel Mantels by een te ſien, begint beter moet te ſchieppen, ende ſich ſelven wat meer te verſekeren als voor deſen, hy vint zijn Mantel onder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

onder d'andere, en comt weder by ſijn volck inde Saele, met alle eerbiedicheydt, (want hy en dachter ſo goet coop niet af te komen) maer 'twas noch niet gedaen, want ſo als hy gereet was om te gaen, ſeytmen hem dat den Koetſier noch een Piſtolet moet hebben voor ſijn haelen, die hem oock wederom ſoude brenghen, dat hy oock betaelen moſt van dat hy met haer ghegheten hadde, Polydamor gaf haer noch twee Piſtoletten, ende nam oorlof van haer, terſtont laetmen de Caroſſe inſlaen, en ſoo als hy gereet was om daer in te gaen, ſoo blindtmen hem zijn ooghen voor de tweede mael, hem wederbrenghende ter plaetſe daermen hem opgenomen hadde, weſende ontrent ſint Andre des Ars, daar ontbintmen hem zijn oogen, hem op die plaets ſtellende met een briefjen onder met groen was beſegelt, waer in deſe woorden met groote letteren geſchreven ſtonde, *Hy is de groote Bende ghepaſſeert.* Hem ſeggende ſoo hy by geval yemandt bejegenden, die hem quaet wilden doen of den Mantel benemen, dat hy haer dan dat paſſepoort ſoude toonen, datmen hem ontwijfelijcken dan ſoude laeten gaen. Polydamor neemt oorlof van haer, wel blijde alſoo behouden levens uyt haeren handen ontcomen te zijn, maer 't ging hen gelijck de ſchippers van Cicilien, die de ſtreecken niet en wiſten. Hy loopt van de Hel int Vagavier, nauwelijcks was hy van haer geſcheyden om inde tweede

ſtraete

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſtraete te gaen, of hy en vondt drie andere Roovers, hy die int begin weynich achten op het briefjen datmen hem op zijn vertreck gegeven hadde, bedenckt hem dat hyder hem nu mede kan behelpen, haer terſtont dat paſſepoort toonende, de welck geleſen en bekent worden by een van haer geſelſchap, die een Dief lanteern hadde alſo ginck hy door en quam t'huys, alwaer zijn Vrouwe heel beſchreyt en verſlagen ſat, niet wetende wat haar man overcomen was, ſy was ſeer blijde hem wederom ſiende, en verſtaende hoe dat hy getrackteert had geweeſt, niet achtende 'tverlies dat hy hadde gehadt, vermits hy 'tleven noch hadde behouden.

HET XXI. CAPITTEL.

Van de ſubtijlheydt en liſtigheyt begaen in 't Paleys aen een Edelman van laech-Poictou, en hoe hy achterhaelt worde.

EEn Edelman van laeg-Poictou reyſende na Parijs om een ſeker proces te vervolgen dat hy daer te hoof hadde, ende is t'huys gaen ligghen tot eenen Advocaet ſijnde ſijnen Broeder. Op ſekeren dach ſoo ſy over tafel ſaten met haer beyden, vraegt den outſten ſijnen jongen Edelman, of hy ſoo dickwils te Hoof gaende gheen Beurſeſnijders en vreeſden, die hem zijn geldt mochten benemen, d'andere antwoorden hem, dat hy niet en geloofde datter yemandt ſoudo ſijn (ſoo ſtout was hy) die met de hand in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

in ſijn ſack ſoude derven komen, ende by ſoo verre hy by geval yemant van die ſoorte ontmoeten, dat hy hem wel dier ſoude doen betaelen zijn bottigheydt: zyn broeder ſeyde daer op dat hy hem niet al te veel op zijn krachten hoefden te verlaten, ende datter ſeer veel, jae ſelfs d'alderſubtijlſte deur ſijn bedroghen, hem 't ſelve met verſcheyden exempelen beveſtighende, noch onlangs geleden aen verſcheyden perſoonen van aenſien, die hy hem noemden gebeurt, dien niet tegenſtaende en kondemen hem niet doen geloven dat hy ſoude beklipt worden, ſoo goeden opinie hadde hy van zijn ſelven, hy ſuſtineerden altijt het contrarie, ſeggende dat hyder vrymoedich ſoude gaen ſonder eenige vrees van achterhaelt te zijn, Sijn Broeder hem ſiende even ſtijf in zijn propooſten, zeyde hem dat hy hem binnen acht dagen wel zoude wachten, ende dat hy gheen geldt over hem en ſoude dragen, datmen ſeer ſterck ſprack van ſeer veel ſlimme ſtreken dieder in die gelegentheydt om gingen, en nu binnen weynigh dagen noch geſchiet waren. Ondertuſſchen vondt hy middel door 't beleyt van andere perſonen, dat hy ſprack met twee Beurſe-ſnijders, dien hy beloofden een doſijn Croonen, zo zy konden ſnijden zijns Broeders Beurs, ende hem de zelve leveren, haer belaſtende dat zy haer uyterſte beſt ſouden doen om 't ſelve binnen acht dagen in 't werck te leggen.

Dit volck verſtaen hebbende uyt den Advo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vocaet het kleet, de dracht, ende 't fatsoen van sijn Broeder, en lieten niet nae hem op verscheyden wijsen te verspien, maer zy en hadden geen vat aen hem, want de vrees en den angst die hem zyn broeder ingedruckt hadde, dede hem op sijn hoede zijn, sy besochten 't drie of vier achtereen volgende dagen, doch te vergeefs want het en was niet mogelijck hem t' achterhalen. Sijn outste Broeder ter anderer sijden formaliseerden hem teghen die Beursе snijders, dat sy haer stuck niet int werck en leyden, volgens haerluyder bespreck. Maar eyntlijck so namen sy haeren Man soo wel waar, soo als hy van de groote Camer inde Sael wilde gaen ende een cleyne trap afclom, die daer leyde in de Galerye vande Boeckbinders, dat sy met haer drie of vieren hem soo hardt quamen dringen, haer gelaetende of sy van andere mede gedrongen wierden, in voegen dat hy van boven neder ter aerden viel, loopende eensgangh naar hem toe met allerley beleeftheydt, om hem weder op te helpen. D'een hout hem by den arm, d'ander hout het lichaem, en schenen hem elck om seerst te dienen, ondertusschen steeckter een heel soetjes de handt in zijn sack, hem ontnemende hondert Pistoletten die hy dien dach by hem gesteken hadde, naar dat hy seer grootelijcks bedanck hadde, die hem zijn gelt hadden gestoolen, soo brochten die Gauwdieven terstondt de beurs met de Pistoletten aen de Broeder van den voorsz, Edelman

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

die haer betaalden 't gunt hy haer hadt belooft voor ſoo goeden dienſt, ondertuſſchen wandelt den Edelman in 't Paleys naer ſijn gewoonte. Maer wierdt een uyr daer naer gewaer dat ſijn gelt geſtoolen was, hy meende den Hemel te vloecken ende ſijn ongheluck dat hem overkomen was, ſoo ontſinnich was hy, niet ſoo ſeer om dat hem ſijn geldt geſtolen was, hoewel 't verlies groot was, maer om 't begecken ende 't affront dat hy van ſijn Broeder ſoude ontfangen als hy het ſoude komen te weten, hy gaet van den eenen hoeck tot den anderen, ſich niet konnende inbeelden, waer dat hy achterhaelt was: den middach gekomen zijnde keert hy weder ſeer bedroeft naer ſijns Broeders huys, qualijck konnende ſpreecken, ſoodanigh hadt hem de droefheyt 't hert bevangen ende beklemt. Sijn Broeder die aen ſijn mijnen wel ſach dat hy grotelijcks benaeuwt was over ſijn verlies, vraeghden hem wat hem ſchorte, ende wat voor droefheyt hem t' zedert den morgen was over komen, als doen hy ſoo vroylijck ende fris was, d'ander en antwoorden hem niet een woort, ende en dorſt hem zijn verlies niet te kennen geven, uyt vreeſe van uytgelach en begeckt te worden, naer ſijn verdienſte.

Ondertuſſchen gaetmen aen tafel om het middachmael te eeten, maer den voorſchreven Edelman en mocht niet een kruymel eeten, ſoo hadt de droefheyt hem den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den mond ende de krop van de maegh geſloten.

Den Rechts-gheleerden nam hier in een ſonderling vermaeck, ende had ſijn Dienaers belaſt dat ſy de Beurſe in een beſlooten ſchotel ſouden leggen, ende datmenſe op de tafel ſoude brengen, als men 't leſte gerecht opſchaften, 't welck ſy deden.

Men badt al wederom den voorſz. Edelman dat hy doch wat ſoude willen eten, ten minſten van eenich freuyt, maer het en kon over ſijn hart niet. Doen nam den Advocaet de ſchotel die bedeckt was, ſeggende tot ſijn Broeder gy moet van dit freuyt eten, miſſchien als gy 't ſult geſien hebben dat gy dan uwen appetijt wederom ſult krijgen, ende met eenen ontdeckt hy de ſchotel, ende toont hem ſijn Beurs. Den Edelman als buyten ſijn ſelven zijnde, ende verbaeſt te ſien 't gunt hy noyt hoopten, beginr van blijſchap te krijten, ende t'onderſtaen op wat wijſe men die ſelve Beurſe weder hadt gevonden; den Advocaet verklaert hem al den handel, noch en kon den anderen ſich ſelven niet in beelden datmen hem ſijn gelt op de trappen had genomen, ende ſtreet'er tegens. Sijn Broeder ſeyde hem, gaet wandelt morgen ten elf uyren wederom op de Sale van 't Paleys, ende neemt wel acht op twee perſoonen die gy gekleedt ſult ſien, d'een in 't grauw en d'ander in 't root, die u aen ſullen komen, 't zijn die die u Beurſe geſtolen hebben, ſy en ſullen niet naer laten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haer aldaer telaten vinden, ende u wederom u Beurſe voor de tweede mael te nemen: den edelman wedden met ſijn Broeder datmen hem niet én ſoude konnen achterhaelen, den Rechts-geleerden laet wederom ſijn volck weten, dat ſy haer ter geſetter uyre gereet hielden, den Edelman haer int oogh hebbende, dede eenige keeren over en weder op de Saele vant 't Paleys, altijdt ſijn handen in zijn ſacken houdende, om d'andere daer uyt te houden, ſomtijts voeghden haer de Beurſe-ſnijders by hem, dan weecken ſy weder te rugge, tot dier tijdt dat 't heele gedrangh afquam, als wanneer een van de twee hem ſijn hoet vant hooft ſtiet, ende terwijl hy die opraepten, vat d'ander hem behendelijck de Beurſe uyt ſijn ſack, en gaeter mede deur, maer hy en dede niet gelijck te vooren, want in plaets van de beurſe wederom te brengen, ten huyſe vanden Rechtſgeleerden, ſoo neemt hy de vlucht, en gaet met 't gelt deur, bedragende omtrent vijftich Piſtoletten ten minſten.

Den Edelman keert weder naer huys, ontwaer geworden zijnde dat zijn Beurſe geſtoolen was, hem niet eens daer in verſlaende, want hy die meenden weder te crijghen, gelijck d'eeſte mael, 'twelck hem veer uyt ſijn rekening gingh, want wat onderſoeck hy en zijn Broeder mochten doen, waeren ydel en te vergeefs, want den beurſe-ſnijder koos 't beſte deel voor hem, oordeelende dat tweemael een Beurs aen een ſelfde Mee-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Meester weder te brengen, de Ordre van de Beurse-snyders waer te buyten gegaen.

HET XXII. CAPITTEL.

Van den genoeglycken treck gespeelt aen thien of twaelf Borgers van Parys op 't Studenten Veldt.

EEn sekeren Gaudief comende wandelen om zijn avontuyr te soecken by de Halle, ter zijden 't Hospitaal de Charote, sach aldaer verscheyde soorten van menschen, maar geen gelegentheydt op haar yet te konnen winnen, hy vervolgt sijn fortuyn, en siende van verre een hoop borgers met de Cloot spelen, (welck spel een van de eerlijcke oeffeninge is diemen althans pleegt) hy voeght sich by haer, en sietse langen tijd spelen, hoopende dat als haer spel uyt waar, hy dan het zyn soude beginnen, naar dat hy daar een weynig staan kijcken hadde, gebeurt het dat eenige van haar 't spel verliesen, waer mede sy daar uyt scheyden, en maeckten sich yder gereet heen te gaen, men besluyt datmen gelijckelijck zal gaen, zijnde ontrent haar twaelven inde Voorstadt van sint Germeyn, in een vande grootste en vermaertste Herbergen aldaer zynde.

De Gauwdief al den handel en 'tvoornemen verstaen hebbende, oock selfs wat zy meenden te eten, nam voor hem zijn profyt hier mede te doen, hy vertreckt subytelick na de Herberge, alwaer hy belaste datmen eten gereet maecten, voor twaelf persoonen van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

aenſien, den waerdt menende dat deſen Gaeudief van d'andere was voor uyt geſonden, om hem het eten haeſtelijc gereet te doen maecken, begint werck, gereetſchap makende haer op 't beſte ſo hem mogelijc waer te onthalen, ondertuſſchen comt 't geſelſchap aen, hy belaſt datmen haer het eten gereet maecte, alſo hy haar daar verwachten, want ſo als ſy inde Herberge quamen, ſeyt hy haer, mijn Heeren geef mijn u mantels, en gaet gylieden op die boven voorkamer, ſy die hem niet en kenden, en die daar meenden dat het den Dienaer van 't huys was, gaven hem haer Mantels, gaende naar boven, ſonder eens op 't bedroch te dencken, dit gedaen ſijnde gaet hy inde keucken, en leydt de mantels aen een kant terwijl diſtmen haar op, de taeffel gedeckt ſijnde, en verſocht 't gunt noodich was, ſy nemen haar plaets, haar vroylijck maeckende, den Gaeudief dient haar met 't Servet op de ſchouderen, den Waert meenden dat hy van haer volck was, ſy ter anderer dat hy aldaer een Huys dienaar was, als ſy gegeten hadden, ſoo wilde den Gaeudief ſoo wel eten als ſy eer hy vertrock, ſeer wel gegeten hebbende vant gunt overig was, en zijn mael gedaen hebbende, neemt hy de beſte uyt de mantels ende gekoſen hebbende den buyt die hem beſt aenſtondt, gaet daer mede uyt de Herberge naar de Stadt, om hem van ſijn vracht t'ontlaſten, en den roof te bergen, de Burgers ter ander zijden haar colatie gedaen, ende noch wat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wat gediſcoureert hebbende, hieten den Waert rekeningh te maecken, 'twelck hy dede, en naer dat hy zijn gelt van haer had ontfangen, nam oorlof vant geſelſchap, dat ooc op de ſelve tijt naar beneden quam, maer ſo als ſy haare Mantels eyſchten, waren ſy ſeer ontſet, niet vindende 't gunt ſy ſochten, de Waerdt aen zijn zijde bleef de meeſte verſlagen: want hy geloofden buyten alle twijfel dat de gene die al den buyt had wech gedragen van haar geſelſchap was, en dat hy de knecht was van yemandt uyt den haeren, ſy ter anderer geloofden dat den Gauwdief was van Huyſgeſin vanden Waert, en onder zijn gebiet. Deſe gevoelens veroorſaeckten een groot miſtrouwen ter eener en anderer zijden, den Waart excuſeerden hem daar mede dat hy meenden dat den Dief van haar geſelſchap was, d'anderen waeren verſtoort dat ſy alſo haere Mantels quijt waeren, en 'tſcheelden weynich of ſy ſouden den Waerd gewelt in zijn Huys aengedaen hebben, ſoo ſeer waeren ſy ontſet over ſoo een openbaer bedrog, maar door tuſſchen-ſpreken vande gebuyren wordent nochtans eenichſins ter neder geleyt, doch alſoo niet of daar en reſen noch verſchyden groote Proceſſen uyt van d'een en d'ander partye, en dit altemael om den Dief die het beſte van dat hy vondt had wech gedragen. En daerom moetmen huydenſdaegs wel acht nemen op 'tgunt datmen ſiet, en wie die gene zijn die ons volgen, en op onſe ſaken letten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XXIII. CAPITTEL.

Van de drollige klucht geſchiet inde Straet Van ſint Denijs, terwijlmen een Coopman in de ſelve ſtraet ſijn Huys beroofden.

TWee factoors, zijnde tot Parijs geſonden om eenige ſaken van haer Meeſters te vervoorderen, hebben in plaetſe van haer Meeſters laſt te volgen hun gelt met ſpelen, drincken en bancketeren doorghebrocht, maer het moy weder duerde niet altijt, want het gelt op ſijnde wendden alle l.ſticheyt aen die ſy konden bedencken, om gelt te krijgen, nu door d' intelligentie die ſy hadden met den Bode van Tholouſe nu door middel van een valſchen Wiſſelbrief. Ende alſoo niet langer en wiſten wat te beginnen, en van wat hout pijlen te maken, ſoo reſolveren ſy, nadiender geen ander middel en was, haer onder de Gauw-dieven te begheven, waer van die Univerſiteyt altijdt vervult is, ende principaelijck ontrent ſint Remy, ende als de Studenten wederom van huys keeren, ſoo waeren deſe ſolliciteurs wel 15. dagen ſtroopende en roovende ontrent de voorſchreven Univerſiteyt, van den eenen hoeck tot den anderen, b nnen welcken tijdt ſy verſcheyden ſchelm-ſtucken bedreven, ende principaelijck tuſſchen de kercken van ſint Steven du Mont, ende ſint Steven van de Griecken, alwaer op ſekeren tijdt onſe factoors

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

toors mede hand dadich waeren over diverſe ſchrickelijcke moorden daer in ſy de voorſte waeren, maer geroocken hebbende datmen daer van begon onderſoeck doen, ſoo verliepen ſijt, ende vluchten uyt de Stadt, om te voorkomen dat ſy niet gevangan wierden, ſomen haer had konnen attrapperen.

'T gerucht wat overgegaen zijnde, komen ſy daer weder, alwaer ſy meer als oyt te voren haer ſtroopen, plonderen, en rooven pleegden, maer dit alles ſoo ſecreet, datmen noyt d' Autheuren daer van en konde bekennen.

Op ſekeren tijdt vervoegden ſy haer by twee andere Gauw dieven, ende verſtaen hebbende dat ſeker Coopman inde ſtraet van ſint Denijs, genaemt Giraldijn, vertrocken was op een van ſijn huyſen ontrent twee mijlē van Parijs, om een veranderinge van lucht, ende hem wat te ververſſchen, geduyrende de groote hette des Somers, gaen ſy daer by na nackt na toe, en met haer gekomen hebbende verſcheyden Inſtrumenten, als Luythen, Violons, ende Schalmeyen, dagelijcks verſien zijnde, ende by haer hebbende ghenoechſame Inſtrumenten, om den voorſz: Coopman ſijn deur of poorte van zijn huys te openen.

Maer om dit voornemen int werck te leggen, ſoo bevonden ſy dat ſy meer volck moſten hebben, en naemen noch twee andere Gauw dieven tot haer, komende 's nachts geſamentlijck aen 't voorz. Huys, alwaer ſy begonnen te ſpelen, een ſoet accoort van Muſijck,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſijck, met een aengenaeme Harmonie van Schalmeyen, Luythen, Violons, en ſtemmen daer onder, ſoo dat yder daer ontrendt ſich daer over verwonderden.

Onder deſe lieffelicke Harmonye van ſingen en ſpelen, ſteecktmen 't ſlot op, ende doet de deur open, de gebuyren meenden ontwijffelick dat Giraldijn wedergekeerd was, ende datmen hem quam vereeren met deſe aubade, ter ſaecke van een jonge dochter die op haer trouwen ſtont, en alreede verlooft was, men dacht niet eens datmen den Coopman op die wijſe ſo ſoude beſtolen hebben, ondertuſſchen klimmen twee van haar boven op de Camer, breken een buffet open, al waar ſy een groote ſomme geldts vonden, 'twelck ſy aen een kant leyden, van daar klommen ſy in den kelder, ende tapten wijn aen de Muyſijck-ſpeelders die voor de deur ſtonden.

De gebuyren die dit al voor haar oogen ſaegen, want de vermakelijcke Harmonye van haar ſpelen had haar wacker gemaeckt, en waeren al te ſamen nochtans ſoo bedrogen dat niet een van haar van ſulk een bedroch en droomden: naar dat deſe Heeren ſpeelders gedroncken hadden, hervatten ſy haer accoort van ſpelen, gelijck te vooren, terwijl de facteurs inde Camer waaren, en aldaer alle't gout, ſilverwerck en juweelen packten, met het gelt dat ſy aen een kant hadden, ende naer dat ſy haar verheught en vermaeckt hadden, tot koſten van den Coopman, ſoo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

soo laeden sy haar selven altemaal soo met Laecken, zijde en louweelen, int kort yder vatte het beste dat hy konde krijgen. Dit aldus gedaen en int werck geleyt, verlaeten sy de plaets, en de deure wedergesloten hebbende, gingen alle daar uyt, en passeerden over de pont neuf, alwaer doen ter tijdt een groote menichte van Gauw-dieven waeren, die daer ontrent stroopten, als sy d'eerste van desen hoop sagen, ransen sy haar aen (want sy en gingen niet alle gelijck by een) en haar sienden geladen, resolveerden haer de vracht af te nemen, daer gaat het op een vechten, die gene die achter aen quamen, liepen toe, en eenige van de gene die haar arresteerden kennende, maeckten sy haar bekendt, en passeerden vry en vranck, alleen om die gascoense facteurs wille, die hier van beleyders waren, en die weynich tijts te vooren haar mede hadden laaten aenteyckenen, onder de Compaignie vande Gaeudieven, maar als sy gepasseert waeren het Copere Paert, so scheeldent weynich of sy waerē alle gevangen geweest, want den Ridder van de wacht quam daar voor by met groote menichte van Helbardiers, die voor uyt gingen, en namen twee van die Gauwdieven gevangen, die de voorste waaren, en die met zijde Laeckenen gelaeden waren, maar datelijk die na haar quamen, dit vangen vernomen hebbende, snijden haeren wech af ende keeren door een andere straet, die gevangen waren bekenden 't feyt, ende wierden acht dagen daer naar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gehangen op de Greve, haer mackers dit siende namen de vlucht, en resolveerden, naerdemael sy nu geldt en Juweelen hadden, dat die haer in dese gelegentheyt wel souden te passe komen, ende men heeft'er t'sedert noyt meer van gehoort, dan een weynigh daer naer sach men de gascoensche Coopluyden selfs te Parijs komen om haer saken te solliciteren, geen tijding noch lucht konnende vernemen van hare solliciteurs, maer als Giraldijn met sijn Huysgesin van 't velt wederom t'huys quam, soo was hy wel verbaest sijn gantsche Huys berooft te sien, hy verneemt aen de buyren, hoe dit mocht toegegaen zijn, men verklaert het hem geheel ende waren wel verslagen als sy verstonden dat hy soo subtijlijck was bestolen geweest, men dede eenigh ondersoeck, maer de Gauwdieven hadden haer met den buyt al op de vlugt begeven, en gesalveert.

HET XXIV. CAPITTEL.

Van de seer vreemde stropinghe en beroovinge, begaen aen den Heer Polindor op de Pont-neuf, en hoe dat in 't werck gingh.

POlindor op een tijt genoot zijnde ten eeten, tot een van sijn vrunden, woonachtich in de straet van Dauphine, alwaer hy eerlijck naer sijn staet willende verschijnen, sijn beste Mantel, met Filpen gevoert, om sloech, want hy was Secretaris van den Coningh, ende van goeden huyse; hy en liet

niet

niet naer hem ter geſetter plaetſe te laten vinden, alwaer de vrunden met den anderen moeyelijck waren, ende droncken om malkanders geſontheyt, de ſanté rondt over d'heele taeffel gaende, naer de manier van d'oude, ſoo datmen mocht ſeggen dat de goude koppen den wijn aengenamer maeckten dit geſchieden nochtans met ſoodanige goetgunſtigheyt ende ſedigheyt, datter niet in te beriſpen en waer, ten is ſomtijts niet verboden te lachen, en dat in alle redelijckheyt, de vermakelijckheden in ſoodanige Compagnien zijn eerlijck en aengenaem.

De taeffelen opgenomen zijnde, naer verſcheyden andere diſcourſen, die gemeenlijck in ſodanige by een komſten worden voortgebracht, neemt yeder oorlof aen den genen die haer genoot hadde, om naer huys te gaen. Polindor gaet uyt met ſijn Lacquay, die tot allen ongeluck ſijn Paert niet en hadt mede gebrocht, uyt ſaecke van een ſlach dat het aen 't been gekregen hadde, ſoo als hy 't ſoude te water rijden, ſijn Meeſter bekeef hen hier over ſeer, ende die hem genoot hadde preſenteerden hem het ſijne, ſoo om het quaet weder, als ten opſiende van de Straetſchenders, waer van door de ſtadt een groot gerucht liep. Sijn beleeftheyt nochtans hier in te groot zijnde, dede hem 't ſelve weygeren. Hy gaet henen, alleen vergeſelſchap met ſijn Lacquay, en het ongheluck ſloech daer noch toe, dat ſijn naeſte buyrman daer oock genoot zijnde, dien avont ſieck was, en ſulcks hem geen geſelſchap en hielt. Gaen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Gaende voor by het Copere Paert, ſach hy van veere door 't licht van ſijn Flambeau, twee Mans perſoonen t'ſamen vechtende, dat maeckten hem bevreeſt, ende meenden te rugge te gaen, maer hy greep wederom moedt als hy haer t'ſamen ſach diſputeeren, ende haer geweeren opſteecken, deſe twee Straetſchenders maeckten een groot gerucht, ende twiſten onder haer over een geſchrift dat ſy hadden. Polindor ſiende dat ſy geen particuliere twiſt noch oneenigheyt en hadden, gaet voort, ende vervolgt zijnen weg, en ontrent haer gekomen zijnde, d'een van haer beyden keert tot hem, ſeggende: mijn Heer wy zijn hier in krackeel over een briefken, dat wy ſo datelijck gevonden hebben, ick bidde u nadien ghy een Flambeau by u hebt die ons licht. Mijn Cameraet wil het alleen behouden, ende ick ſuſtineer dat ick 't gevonden heb, ſo dat ick geloof dat het mijn meer toekomt dan hem. Polindor die beleeft van natuyren was, en konde den grondt van dit bedrog niet ſien, noch d'uytkomſte ontdecken, hy laet dan zijn Flambeau by lichten van ſijn Lacquay, waerentuſſchen die twee Straetſchenders hem beſetten, met de Piſtolen in de hand die ſy onder haer Mantels verborgen hielden, hy neemt het briefjen, en alſoo hy 't geſicht niet al te ſcherp en hadde, ſoo neemt de patientie dat hy ſijn Bril opſet, hy opent het, en vondt daer in geſchreven deſe woorden. Het is een yder verboden van wat ſtaet, conditie

of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

of qualiteyt sy mogen zijn, hier voor by te passeren, 't zy te voet of te paerdt, t' savonts ten tien uyren, sonder haer Mantels te verlaten, en in cas van resistentie sullen wy hem met gewelt daer toe dwingen.

Polindor vont hem wel verslagen over dit lesen, hy had haer beginnen te lesen heel overluyt tot ontrent het midden van 't briefjen toe, maer ontwaer wordende dat het packjen aen hem addresseerden, en dat hy zijn Mantel most verlaten, soo werpt hy haer het briefjen voor haer voeten, en woude vluchten, maer de twee Straetschenders die hem beset hadden, hielden hem op, mijn Heer seyde d'een van hun beyden, en verstaet gy geen Frans? gy siet wel aen wien dien Brief houdt. Polindor willende eenige resistentie doen, maer d'andere stelden hem de pistolen op de keel, sulcx dat hy genootsaeckt was sijn Mantel te verlaten, en nae sijn Huys te keren, om hebbende het mantelken van sijn Lacquay want het seer regenden. Godt weet of den Lacquay niet wel en wierdt af gesmeert, om dat hy het paert niet en hadt gebrocht. Want door dat middel hadt hy die Straetschenders konnen ontkennen.

HET XXI. CAPITTEL.

Van de onbeschaemtheyt van ses Straet-schenders die een Edelmans Mantel namen by klaren lichten dach, in de Straet van sint Denijs.

DAer was een Edelman in Picardyen, die een Proces hadt in 't Parlement om eenige

nige particuliere geſchillen tuſſchen hem en ſijne gebuyren, ende ſoo als hy ſtondt op ſijn vertreck, worden hy bekent van vijf of ſes Beurſe-ſnijders, die vernomen hadden naer ſijn Logement, ſijn qualiteyt ende andere gelegentheden. Nu verſtaen hebbende den dag van ſijn vertreck, quamen ſy by een in 't Clooſter van ſint Innocent, terwijl een van haer de wacht hielt, wanneer hy voor by ſoude paſſeren, om ſijn medemackers daer van te adverteren, maer oordeelende dat dat lange wachten haer weynigh ſoude profiteren, blijven ſy by een, en gelijck ordinair veel dienſtmaeghden daer bleven ſtaen kijcken, na de ſchilderyen en beelden, die in dat Clooſter waren, twee van haer verlooren haer ſilvere ketenen, en waren wel verbaeſt dat ſy in ſo korten tijt als ſy daer in 't Clooſter geweeſt waren, daer van berooft waren, ondertuſſchen komt men haer ſeggen, dat den Edelman voor een Paſſement-wercker ſtil hout, ende dat hy een Mantel om hadt met goudt geborduyrt, en koſtelijck gevoert.

Haer voornemen was hem t'achterhalen in de Voorſtadt, en dat ſy hem ſouden ſoecken door loosheyt of anderſins te krijgen, op ſekere plaets die ſy daer toe hadden verſpiet, en aldaer hem al te benemen dat hy hadde, maer ſiende dat ſy dat ſonder groot perijckel niet en konden te weech brengen, namen voor het anders te doen: men oocht hem naer tot de Kercke van ſint Cen, alwaer zijnde, twee van die ſchaemteloose Rabauwen qua-

men

men hem vatten den toom van sijn Paerdt, hem heel kort ophoudende, hy seer verbaest zijnde van sulcken maniere van doen, vraegt haer wat sy van hem begeerden, een van haer antwoorden, naedien hy uyt sijn Huys was gegaen sonder te betalen, dat het maer dan redelijck was dat hy hem voorquam, den Edelman verbaest zijnde, weet niet wat te seggen, dan dat hy hem niet schuldig en was, d'andere begindt hem seer importuyn te vallen, ende te doen vergaderen alle de Cooplieden van daer ontrent.

Twee andere van de mackers der gener die 't Paert hielden van den voorsz. Edelman quamen daer by: veynsende die geene niet te kennen die 't Paert hielden, en vraeghden haer wat haer beweeghden soo grooten gherucht te maecken. Mijn Heer antwoorden die gene die den toom vast hielt, siet hier een Edelman die wel acht dagen tot mijnent heeft gelogeert, en deur wil gaen sonder betalen, wy hebben hem moeten na loopen, het volck die dit hoorden, geloofden waer te zijn 't gunt sy seyden, ist niet een van die Cortisanen antwoorden d'ander, het gedenkt mijn dat den voorleden dag daer oock een was tot mijnent in de Straet van sint Maertin, die mijn met de selve Munte betaelden, ghy moet sijn Mantel nemen, terwijl die dit seyde, komen oock de twee laetste aen, die quansuys ondervraeghden wat gherucht datter was, veel quaets van den Edelman sprekende, die sy seyden gesien te hebben, ende dat hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy voorſeker maer een Gauwdief en waer, ſeggende eenen wech tegen die gene die den toom van't Paert vaſt hieldt, naar dien hy gevlucht was ſonder te betaelen, dat hy hem zijn Mantel moſt nemen, en alſo de betalinge met zijn eygen handen ſoecken, dat dat de middel was om hem te doen betalen, twelck eerder waar int werck geſteldt dan belaſt, want ter ſelver tijdt ſoo trockmen hem de Mantel van de ſchouderen, ende meenden hem van't Paardt te trecken, ſoo dul waaren ſy. Den Edelman meenden zijn ſinnen te verlieſen, hem ſoo onbeſchaemdelijcken te ſien geaffronteert, ende dat op 't midden van de Straet, en ſeecker die Fielten hadden door hare over groote onbeſchaemtheydt, de omſtanders ſoo met haer woorden ingenomen, dat niet tegenſtaende wat vertooningen of remonſtrantien den Edelman mochte doen, hy nochtans genootſaekt was ſonder Mantel, en met ſchanden te vertrecken, noch van't volck uytgekreten zijnde voor een bedrieger, en 't ſcheelden weynich of men ſoude hem naar geloopen hebben.

De Gauw-dieven ſonder ander gelaet of vreeſe van vervolcht te worden, gaen op haar gemack deur de Straet van ſint Denijs, ende quamen weder int Clooſter van ſint Innocent, weſende haar Rendevous plaetſe, van waer ſy in haar ordinaris logijs keerden.

HET

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XXVI. CAPITTEL.

De groote looſheydt en ſtoutigheyt van Leucronis van Sens bourgoignen.

LEucronius een jongen lecker van twintich jaer, geboren by Sens in Bourgoignen, ſeer loos ende overgegeven aen zijn welluſten, terwijl dit gebreck in ons verarcht en toeneemt, maeckt het ons onbequaem tot alle andere actien, hy was ſo vermeeſtert van deſe Amoureuſe paſſie, dat hy inde ſelve verblindt zijnde, de dochter van een groven Boer verkrachten, ſo als hy gedwongen wierdt door haar vrunden die hem door Juſtitie vervolgden, haar te trouwen, neemt hy de vlucht, en komt te Parijs, alwaer hy eenigen tijdt op zijn eygen Beurs leefden, maar niet meer hebbende om te leven, ſo hy ghewent was, ſoo moeſt hy eyntlijck andere practijcquen ſoecken.

Hebbende op ſekeren dach vernomen, dat een ſeer vermaert Advocaet woonachtich inde ſtraet van ſint Honore, gereyſt was nae Melun, om ſekere conſultie daer hy over geroepen was, vermits ſijn groote ervarentheyt in ſaecken. Hebbende oock aen d'ander zijde vernomen datter niemandt t'huys en was dan zijn Vrouw, komt met een onbeſchaemt aenſicht kloppen aen de deur, die hem wort geopent, hem vragende wat hy begeerden, hy antwoorden dat hy wilde ſpreken met de Ioffrouw van een ſaeck van importan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

portantie, en die haer opt hoochſte was raeckende, men gaetet des advocaets Vrouwe ſeggen, die noch by haer bedde was, en couten met een van haer Suſters, die haer dien ochtent was komen beſoecken, de Joffrouw ſeyde tegen haer Maecht dat ſy ſoude vernemen wie de gene was die haer begeerden te ſpreecken, ende wat hy begeerden. De Dienſtmaecht komt hem ſeggen dat haer Ioffrouw noch by 't bedt is, ende dat hy haer ſoude excuſeren, ſoo ſy hem op die uyr niet en konde ſpreken, ende aengaende de reſte dat ſy hem badt haer met den mondt te ſeggen 't gunt hy begeerden.

Lucronius die ontwaer worden dat de Joffrouw noch niet op en was, vervolcht zijn vrage met meerder inſtantie, nam die antwoorde voor een goet teycken, hy antwoort wel onbeſchaemt aen de Dienſtmaecht dat hy van importante ſaecken met haer te ſpreken hadde, van wegen haer man, en dat hy haer die nootſaeckelijck by monde moſte ſeggen, dit wordt des Advocaets Vrouw over gebracht, die niet wetende wat dien onbeſchaemden haer wilde ſeggen, aen d' ander zijde geloovende dat het eenige tydinge van haer man was, ſeyt tegen haer Maegt dat ſy hem ſoude laeten opkomen, 't welck hy dede. Lucronius inkomende met groote eerbiedicheyd en reverentie, liet zijn oogen door al de hoecken vande kamer gaen, om te ſien wat voor volck daer binnen was, men brengt hem een ſtoel, hy begint onbeſchaemt te diſcoureren

coureren dat hy haar Man te Melun had geſien, endat hy der noch wel aen was, 't welck het principaelſte was daer de Ioffrouw naer luyſterden, want als ſy verſtondt dat hy ſoo ſeer trachten om boven te komen ſoo geloofden ſy dat hy eenige quade tydinge van haer Man brochte, maer die ſorge was haer benomen, doenmen haer ſeyde dat het met haer man noch wel was, naer dat hy eenige tijt van verſcheyde voorvallen had gediſcoureert, naer gelegenhteydt des tijdts, ſoo ſeyt Leuronius de Joffrouw dat hy haer wat parculiers had te ſeggen, ſy geeft datelijck aen haer Suſter een teycken dat ſy ſoude vertrecken, 't welck ſy dede, Leucronius komt by haer, ende halende uyt zijn ſack een kleyn Piſtool, dat hy altijt over hem droech, komt met een ontſteecken aenſicht de Ioffrouw ſeggen int oor, dat ſy jegenwoordich moſt ſterven, of dat ſy hem hondert Croonen moſt geven, en dat ſelfs haer ſuſter daer niet van en moſt weten, die arme Ioffrouw alſoo op die wijſe onverſiens overvallen zijnde, en wiſt niet wat te antwoorden, ſy blijft als van haer ſelven, de krachten begeven haer, ende meenden (ſoo grooten vreeſe had ſy) dat dien Roover haer wilde dooden. Eyntlijck eenigen tijdt in die verſlagentheydt geweeſt zijnde, komt ſy weder tot haer ſelven, ende ſeyt hem met een bevende ſtemme dat hy haer doch geen overlaſt wilden doen, en dat ſy hem op der daet ſoude contenteren, hier op roept ſy haer Suſter, die aen een zijde was

gc-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gegaen, en die van al dit werck niet met al en wist, haer last gevende dat sy uyt haer buffet soude langen hondert Croonen, en die aen Leucronius tellen, de Suster die daer meenden datmen hem dat gelt schuldig was, of dat hy 't te Melun soude brengen, geeft hem datelijck het gelt, desen met een onbeschaemt aensigt en een overgroote stoutigheyt, neemt het geldt, sonder eens van wesen of coleur te veranderen, bint het in sijn neusdoeck, ende was noch wel soo stout dat hy noch dorst eyschen een halve Pistolet, die hy seyde op sijn Reeckeningh te kort te komen, en wederom met de Joffrouw in 't oor gesproocken hebbende, neemt oorlof van haer ende haer Suster, met alle manieren van courtoisie, hy en was soo dra niet uyt den Huys gegaen, of haer Suster vraeght haer wie dien eerlijcken Edelman was, soo noemden sy hem, want hy was seer wel in 't habijt, na de gewoonte van dat volck, ghelijck ick in 't begin geseyt hebbe) de Joffrouw ontdeckt haer doe den gantschen handel, ende vonden haer seer ontset van soo natabelen schelmstuck.

HET XXVII. CAPITTEL.

Van een Spaensch Paert dat gestolen worde van een groot Heer, door de behendigheyt van een Gauwdief.

OP het begin van den Winter, ende het eynde van 't jaer 1620 dat den Coninck te post wederkeerden van Bearn. Een seker groot

groot Heer die ick niet en wil noemen, komt daer van daen naar Parijs, om zijn Majesteyt te sien, die eerst daetelijck was aengekomen van sooverre wegen, hy en wist niet waar hy best een Herberch soude vinden voor zijn Paerdt, dan by de Louvre, om door dit middel beter gelegentheyt te hebben den Coninck te sien, en te weten wanneer en op wat uyre hy uyt quam, om hem in zijn gesellschap te begeven, en 'tgeluck te hebben in 'tvelt te lopen, en hem op de Iacht te volgen.

Inde selfde herberge lagen t'huys twee soldaten vande guarde dewelcke datelijk besloten desen heer een quade parte te spelen en hem sijn peert afhandich te maken het welcke sy oock int werck stelden daegs daar aen als de voorseyde heer te hoof was, want met sijne Majesteyt te jacht gegaen sijnde ontrent het bosch van Vincennes begostet seer schielyck te regenen, so dat verscheyden heel nat synde wederom nae Parijs keerden.

Een van die twe Soldaten, wetende dat dien Heer korts soude komen, stondt op de wacht, seggende tegen zijn Cameraet dat hy ontwijffelijck hoopten dat Paert te krijgen, daar den Heer dien dach opgeseten had: dander laat hem met dat werck begaen, desen gaat onder de Hals, en kocht een langh linne cosacque die hy aentrock, ende horende 't gerucht dat de Coninck en alle den Adel weder keerden, in grooten haest, komt sijntjes wachten aen de Stal deur, alwaer den voorsz. Heer van sijn paert tradt, last gevende aen een

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van zijn Lacquayen zijn paert te beſorgen, ende 't ſelve te doen geven 't gunt noodich waer, den Lacquay die ſoo wel nat was als zijn Meeſter, en die hem ſoo wel ſocht te ververſſchen als ſijn Meeſter, gaf dien laſt aen onſen Soldaet, menende dat het den huyſknecht aldaer was, ende datmen hem den ſtal bevolen hadde. Den Soldaet die niet anders en wachten, dan die geliet hem dat hy hem ſoude gerieven, eyſſchende Hoy, haver ende al dat van noode was, dit alſoo naar zijn wenſch uytgevallen ſijnde, quam hy dat ſeggen aen ſijn medemacker, terplaetſe daer hy hem wiſt te vinden, ende hem gelatende eenſgangs 't Paert te water te brengen inde Rivier, keert hy een ander wech om, ſijn Cameraet volcht hem, ende verlaeten haren eerſten Waerd, uyt vrees dat ſy niet gedwongen en wierden hen te betaelen, 't gunt zy aldaer verteert hadden, daer paſſeerden drie uyren dat onſen palfenier niet weder en quam, den Lacquay beeldt hem ſelven eerſt in, dat hy daer mede naer den houffmit was gegaen, om eenige yſers te doen verleggen, maer dit wachten en bracht hem niet dan een meerder confuſie toe, want nae dat hy langen tijdt had gewacht, ſoo bevond hy dat het Paerdt geſtoolen was, een Paerdt dat wel vier hondert Croonen waerdich was, hy vraegt den Waert wie zijn Palfenier was, den Waerd roont hem, ende bleef den Lacquay wel verſlagen van ſulck een ſlach, hy en dorſt het ſijn Meeſter niet ſeggen, want hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy ſoude hem een quaden part geſpeelt hebben hy nam voor hem deur te gaen, 'twelck hy 'sanderen daegs dede, hy ſtaat ſmorgens vroeg op, en neemt de vlucht om t'ontgaen het quaet tractement dat ſijn Meeſter hem ſoude aengedaen hebben, maar die gene die meeſt ontſtelt was, was den voorſz. Heer, want verloren hebbende ſoo ſchoonen paert meenden van ſpijt te berſten; en ſeker ſoo hy in ſijn gramſchap ſijn Lacquay ghevonden hadde, hy ſoude hem met ſijn geweer deur en weder duer geſtoten hebben, ſo ſeer was hy verwoet over dit verlies, terwijl hielen haar onſe Soldaten beſlooten, en verborgen, ende debaucheerden 15. dagen met het gelt van 't Paart, 'twelck ſy verkoft hadden aen den Waard ſelver daar ſy gelogeert waren voor twee hondert Croonen. Dit lock-aes verweckten haer een ander ſtroopinge ter hant te nemen, want op een dach een van haar wandelende inde Straat van du tempere, ontmoet een Lacquay die een Paart te water leyde, den Soldaat vraeghden den Lacquay of ſijn Paert te koop was, den anderen die van zijn meeſter laſt hadde 'tvoorſz. paart te vercoopen ſoder yemant gadinge in hadde antwoorden hem ſo hyder tachtich Croonen voor geven wilde, dat hy 't hem ſoude vercoopen, ende dat hy 't niet minder en mocht geven. Onſen Soldaat hoorende den Lacquay ſoo ſpreken, komt by 't Paert, handelt het Paart, beſiet het aen alle kanten, hem gelaetende daar op hem wel te verſtaan om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den Lacquay te bedriegen, die boven 15 Iaren niet oudt en was. Eyntlijck naar dat hy't wel hadde beſien aen alle kanten, bidt hy den Lacquay dat hy daar eens op mach gaen ſitten om te beter den pas daer van te ſien, hem ſeggende ſoo hy hem goeden coop wilde geven, dat hy't dan ſoude nemen, den Lacquay klimt af om den Soldaet het paert te laten ſien, die daar op geklommen zijnde twee of drie mael de ſtraat op en neer reedt. Eyntlijck hem ſiende veer genoech van den Lacquay, ſmijt het Paert twee of driemael met zijn rijsjen, rijdende te poſt, den Lacquay en was daar in niet ontſet, maar ſiende dat hy altijdt liep en dat hy niet weder en keerden, begon hem naar te loopen, doch zijn loopen was te vergeefs, want den Soldaet ging met zijn Paart deur, ende men en hoorden daar noyt meer van ſpreken.

HET XVIII. CAPITTEL.

Vreemde Hiſtorye van een Gaudief die gevangen ſijnde, uyt gevanckeniſſe brack, en weder daar in wierde gebracht, eer't den Cepter ontwaer worden.

TEn tijde den Keyſer van Duytſlant hem begon te bewegen, door dien de proteſtanten tegen hem opſtonden, zijn onder andere ſeven jonge quanten, gekomen uyt Normandyen, ende naar dat ſy eenigen tijdt onder den Grave van Bucquoy hadden gedient, richten onder deckſel van dien veel ſtroope-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſtrooperien aen ſoo dat ſy den dienſt verlaten hebbende, haar ſo aenſtelden dat ſy voor de alderminſte Vagabonden wierden gehouden, daarmen van had gehoort, doch alſoomen in die contreyen daar op ſeer goede Ordre is houdende, ſo wierden ſy in ſulcker voegen deur de juſtitien vervolcht dat ſy genootſaeckt waeren Duytſlandt te verlaten, ende quamen in Vranckrijck te Parijs, alwaar ſy continuerende in haar voorgaande leven het ſoo grof maeckten dat ſes van de haare gevangen, (ende alſo ſy oock ſelfs eenige van de Helbardiers vande wacht hadden vermoort) binnen weynich dagen gehangen wierden, de ſevende in plaets van hem daar aen te ſpiegelen, gaet voort in allerley rooverye een ſtrooperye. Op een tijdt beroofden hy ſeer ſubtijlijck een Goutſmit, inde Voorſtadt van ſint Germain, wel over de ſes hondert kroonen aen Iuweelen en baggen uyt ſijn winckel.

Deſen qnant had verſpiet dat inde ſelfde Winckel een buffet was, daer een dooſe in ſtondt vol ringen en Diamanten, hy gebruycten die ſnootheydt en gingh by een Schrijnwercker inde ſelfde Voorſtadt, hem laten maken even ſo een gelycken dooſjen, als 'tgunt tot den Gout ſmit ſtondt, 't welck hy hem wel onderwees alſoo hy noch onlangh inde ſelfde Winckel was geweeſt, en veynſende te willen eenige geſteenten koopen, nam hy de maet wat naarder, dit dooſken hebbende, ſo neemt hy den tyt waar datter niemandt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

t' huys was, als de Dienſtmaagt en een kleyne jongen, weſende des Goutſmits ſoontjen, hy kom: onbeſchaemt inde winckel, eyſchende om noch eens te ſien die parlen die hy daegs te voren gedongen hadde, men brengt hem ſtrax de dooſe, hy ſiende dat hy zijn perſonage niet en konde ſpelen, ten waar dat d' een of d' ander van die twee uyt de winckel waren, verſint doen eene loosheyt, hy bidt het jongsken hem te willen gaan wiſſelen een goude kroon, die hy hem gaf, den jongen gaat henen, waarentuſſchen den Gauwdief hē dede openen de voorſz. dooſe daar de parlen en diamanten in waren, hy kieſt en vraegt na den prijs, ſtellende ſubtylijck zijne dooſe inde plaatſe van die vande Goutſmit, terwijl de Dienſtmaegt na wat anders ſag, hy ſeyt haar dat hy datelijck wederomme komt, en dat den jongen die zijn gelt was gaan wiſſelen, hem ſoude wachten met het kleyne gelt de dienſtmaagt en letten niet op t' gunt hy weg droeg, want ſy ſag de doos op de taeffel, gelovende dat het de ſelfde was die de jongen uyt het buffet genomen hadde, ondertuſſchen komt de Goutſmits jongen wederom met het kleyn gelt, menende zijn man noch daar inde winckel te vinden, maar den Coopman had het met de voeten af gewonne, hy wachten hem enigen tijt, maar ſiende dat hy in een uyr niet en quam, ſo liet hy hem voorſtaan datter onder dat werck eenig bedrog ſchuylden, hy doet de dooſe open om te ſien of hyder niet uytgenomen hadde,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hadde, maar hy bevond datse ledig was, en dat het die niet en was die hy uitgelangt had, hy roept de dienstmaagt, en bleven alle beyde als verslagen, van soo een openbare en notoire dieverye, te vergeefs liepen sy hem na, om hem te achterhalen, en hem te doen wedergeven 't gunt hy had weg gedragen, want sy en vonden hem niet.

Van dese diverye nochtans en gaudeerden hy niet lang, want vijftien dagen daar naar worden hy gevangen, ende en verwachten anders niet dan dat hy wel haest soude worden gestraft na zijne verdiensten, doen hy ging versinnen de subtijlheyt om uyt te komen, desen Gauwdief had correspondentie in seker Huys binnen de Stad, de Waart en wil ick niet onteeren, die alle dieverijen heelden, hy laat hem op een sekeren dag h len door een kleynen jongen, hem biddende dat hy hem liet backen een grote Venesoen pastey, 'twelk de voorsz. Burger dede, daar een Haas inleggende, en na dat hy gebacken was, brogt hy hem te Four Levesque, zijnde de plaats van de gevanckenisse, doen nooden den Gauwdief den Coucerge dat hy mede daar van wilde komen eeten, den Coucerge niet weetende wat hier achter schuylden, was wel blijde met den voorschreven Gauwdief zijn Avontmaal te eeten, alwaar den voorschreven Burger mede by was, op 'tlaatste vande Maaltijt als den Burger heé wilde gaan, den Gauwdief treckt hem aen een kant, hem seggende, gy weet dat ick hier

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ben gebracht in een plaets waer ick nimmermeer en ſal uyt geraken dan met mijn confuſie en ongeluck, u en is niet onbekent hoe gemeenſaem ick in u Huys heb verkeert, gy moet mijn een vruntſchap doen om mijn mijn leven te ſalveren, ick heb u laten backen deſe Paſtye die wy nu gegeten hebben, expreſſelijck om den Cepier te bedriegen, morgen bid ick u dat gy mijn noch een ander van dat fatſoen ende groote doet backen, waar in gy in plaetſe van ſpijs, een groot touw ſult leggen, en yſerwerck daarmen bequamelijck ſlooten mede kan opſteken, door dit middel ſult gy oorſaeck zijn dat icker het leven ſal deur ſlepen, want ick weet ſeer wel dat ſoo ick geen practijckquen en gebruyck, dat ick eer lang ſal verweſen worden: den Borger die hem van overlang gekent hadde, en die hem een ſonderlinge affectie toe droech, beloofded hem daar van in geen gebrecke te ſullen blijven.

Ende worden hem oock de Paſteye, 'ſanderendaechs tſavonts gebracht, de welcke gelevert zijnde in handen vanden Cipier gegeven wierd aen den Gauwdief, geloovende den Cipier dat dit voor zijns Patiens Avontmael wierdt gebracht, maar den Gauwdief ordre op al zijn ſaken geſtelt hebbende, gaat heymelijck op een plaets die hy tot dien eynde verſpiet hadde, daar hy wel wiſt datmen zijn voornemen niet en konde ontdecken en naeckt het termiddernacht in dier vougen, 'tſy dat hy de deur met zijn kromme yſers had

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

had open gesteecken, of dat hy een anderen treck had gespeelt, dat hy heymelijck uytgaet uyt de plaets daar hy in gesloten was, ende comt sijn touwen vast maken aen de muyr, ende doen daer naar 't beste dat hy konde opklimmende, quam neder aen de zijde van de Rivier, ende liet het touw tot teycken van zijn ontkoming: maar heylaes, wat ist met een mensch, terwijl de gewoonte hem heeft bedorven, ende als hy hem eens in't quaet heeft laten inwortelen, dese Gauwdief was 't ontkomen deur de meeste subtijlheyt van de Wereldt, sonder dat het yemand ontwaer was geworden, dan twee gevangens die hy zijn voornemen had geopenbaert, maer sijn geluck en duyrde niet langh, hy kon uyt Parijs heymelijck ghevlucht hebben, maar hy was soo ghewent tot quaedt doen, dat hy nauwlijcx van de muyren was gegaen, of hy dede een ronde ontrent de poorte van Parijs ende sint Innocent, een man alleen ontmoeten die hy stoutelijck aenvalt, ende steelt hem zijn mantel, desen Man die daar dicht by woonden, loopt datelijck naar huys, neemt zijn Hellebaert met twee of drie van zijn Huysgesin, vervolgen d n quant, die zy eyntlijck vinghen, ende hielden hem in't huys gevangen, naar dat sy hem de Mantel afgenomen hadden, tot 's anderen daeghs sochtens als wanneer de Sergant en vanden Provooft van Parijs hem wederom daar van daen leyden, naar Four Lesvesque, son-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

der te weten of hy daer geſeten had of niet.

Den Cipier was ſeer verſlaghen dezen Gauwdief te ſien, hy en ſeyde hem daerom niet met allen, want ſoo't uytgekomen hadt dat den voorſz. Gauwdief waar uytgeraeckt geweeſt, men ſoudet den Cipier te laſt geleyt hebben, als den genen die verantwoorden moet al de gene die in ſijn bewaringhe gegeven zijn, naar twee dagen ſoo maecktmen 't proces van deſen Gauwdief, den Goutſmit van de Voorſtad van ſint Germayn de lucht geroocken hebbende quam hem beklagen van de Rooverye van zijn dooſe, die hy hem gedaan hadde, en alſo naar veel andere beſchuldingen die tegen hem wierden ingebracht, worden hy veroordeelt gehangen te worden. waar van d'excutie volgden by 't Cruys van Tiroir.

HET XXIX. CAPITTEL.

Een vreemde Hiſtorye geſchiet in Switſerlant, inde Stadt van Lucerne, aen den perſoon van Don Valeſio, een van de voornaemſte Gauwdieven en Moordenaers, aldaer omſtreecx, hoe hy ontdeckt wiert en ſijn ellendich eynde.

DOn Valeſio geboren van Beerne Canton van Switſerland, gaf al zijn jonge Iaren merckelycke teyckenen en remarcable preuven van zijn trouwloosheydt die hy t'eeniger tijd int werck ſoude ſtellen, hy worden van zijn Vader geſonden in de ſtadt van Lucerne, een van de voornaemſte fortereſſen vande Republijckque van Switſerlant om al-

aldaer onderweſen te worden, hy hadt den geeſt kloeck en bequaem yets groots uyt te voeren, weſende inde practijcque om Procureur te worden, verkeerden hy veel in het huys van een herbergier genaemt Lucio van Suuch, een rijck en machtich Man, nemende metter tijdt ſulck een kenniſſe en vryheijt met die perſoon, dat hy eeten noch drincken en mocht dan in zijn geſelſchap, hy was gelogeert tegen over zijn deur, en meenden dat den hemel hem eenich quaet dreygden, als hy dien man niet ontmoete, die hy ſeer beminde, maar deſe affectie ontſtack veel meer als hy zijn voet int huys geſet hadde, en dat hy bevangen worde met de liefde over de ſchoonheyt van zijn dochter die eenich geboren was, ende die alleen naar haars Vaders doot in deſſelfs goeden erfgenaem moſt zijn, deſen jongen Valeſio voelden hem bevangen met een extraordinair vier, ſiende de bevallijcheden van deſe jonge dochter, ſo dat het pretext dat hy nam de Vader te ſien, hem van advijs dede veranderen, ende en gincker niet meer dan om 'tgeluck te hebben int voorby gaan de dochter te ſien, hy carreſſeerdenſe dickwils met de oogen die alreede ongevoelijck een alliancie onder haar tween maeckten, door de ontmoetinge vande ſtralen harer oogen, haar harte ſtemden van binnen toe, tgunt hare oogen van buyten practiſeerden: ſoo dat deſen longhman ſiende zijn affectie ende liefde gevoet met een gunſtige Weſten Windt, nam voor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hem de banden van de ſchaemt te breecken, om de deur van ſijn mont te openen, en openbaer aen die jonge ſchoonheyt te verklaren, 't gunt ſijn hert heymelijck om haerent wil verberghden, hy komt by haer met ſoo veel ende meerder vrymoedigheyt, als de goede genegentheydt van zijn Matreſſe, hem preſenteerden tot ſoo een genereus voornemen, die affectien waren weder zijdigh, de Vader wort 'et geadverteert, ende ſiende de goede genegentheyt van deſe gelieven tot malkanderen vereenighdenſe met den band des Houwelijeks, ſy waren geluckigh gheweeſt ſoo ſy de ſelve niet en hadden misbruyckt, ende ſoo ſy den tijdt haers ouderdoms geeyndicht hadden ſonder af te wijcken van den rechten padt der deughden. Dit Houwelijck was wel gewilt ende aengenaem de geheele Stadt deur, ſy leefden derdehalf jaer te ſaemen met allerley genoegen, t'eynden welcken tijdt de Vader ſturf van een uytteerende koortſe, op dat hy dit voordeel hadde van niet te ſien den jammer ende ellende die ſijn Swager moſt overkomen, gelijck wy ſullen ſien, ende dat hy dat ongeluck niet en overleefden, de doodt van Lucio dede de geheele erffeniſſe vallen in handen van Don Valeſio, want ſijn Vrouwen Moeder was overleden vier Jaren voor haer trouwen, hy reſolveerden de Winckel van ſijn Schoon-Vader aen te houden, als ook de gaſten t'onderhouden, vermtis de goede gelegentheyt en gereedtſchap van ſijn Huys; het goet tractement dat hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy in 't begin aen ſijn gaſten dede, maeckten hem ſoo vermaerdt door de gantſche Stadt, ſulcks dat wanneermen yemandt koſtelijck wilde tracteren, ſoo moeſt men tot Valeſio gaen: men was'er ſeer wel gedient op allerley manieren, tot groot genoegen van yeder. De geluckige voortgang die Valeſio dede ontſtack hem ſijn couragie, ende dede hem vergeten wien hy was om ſijn ſelven te vergeten: de beleeftheyt die hy aen ſijn gaſten betoonden, veranderden haeſt in een wreede tyrannye die hy dagelijks gebruyckten tegen de paſſanten, haer doodende ende vermoordende als een tweeden Licaon, ſijn Huys te vooren een vrye Wooninge van de beleeftheyt, was nu een doodelijcke moordtkuyl, alwaer de arme paſſanten in den ſtrick quamen, hy hacktenſe ſeer wreedelijck van een, maeckten 'er Paſteyen van (ô Barbariſche wreetheyt) hy en ſoude die tyrannye niet hebben durven plegen tegens d'inwoonders van Lucerne, want ſijn werck ſoude aen den dach gekomen hebben, dat lockten die luyden ſeer aen, yeder een was verwondert over ſijn delicate ſpijſe die hy haar gaf, dien armen menſch en docht nimmermeer ſijn leven ſoo ellendigh te eyndigen, gelijck hy naemaels dede, Valeſio en konde niet gelooven dat t'eeniger tijdt den Hemel de ſaeck van ſoo veel onnoſele zielen, die hy ſo moordadigh om den hals gebracht hadde, ſoude by de hand nemen, maer den grooten Regeerder der Sterren en kan ſoo wreede God-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

loosheden niet lange verdragen, het gestorte bloet van soo veel arme menschen roept wraeck voor de Goddelijcke Majesteyt.

Het geschiede onder so veel bloedige slagtinghen van so veel volcks, dat een seecker Frans Coopman, wederkeerende uyt Bohemen, int deurreyssen de Cantons van Switserlandt wilde sien ende particulierlijck de Stadt van Lucerne, om alle de particulariteyten van die plaets te visiteeren, vraeght naer een Herberghe, men wijst hem de Herberge van Valesio, als wesende de vermaertste inde Stadt, hy gaeter, ende worden wel ontfangen door die wreede Syrenen, die de passanten aen lockten door de lieffelijcheyt harer stemmen, omse daer naer te verscheuren ende tot een roof te gebruycken, het betrouwen dat een gast altijt heeft (naer de France manier) op zijn Huyswaert, dede den Coopman van hem leggen ontrent twee duysent Croonen die hy noch hadde, vraegden Valesio een plaets waer hy die in sekerheydt mochten leggen. Desen Waerdt altijd valsch in zijn wercken, had een buffet dat styf en strack was, ende twee Sleutelen die het lichtelijck konden open doen, hy gaffer den Coopman een om zijn geldt in goede bewaringe te leggen, ende behield' andere heymelijck, om hem by gelegenheyt daer mede te dienen, hy was gesint hem dien nacht te te dooden om te gelijk zijn leven en zijn geld te arresteren. Maar 't zy dat het God anders beliefden, of dat zijn eynde gekomen was, zijn

zijn Vrouwe die een meer als ordinaris Courtoisye in desen Coopman sach, ontriedet haren man ende beletten hem dat bloedige voornemen, om een ander middel by der handt te nemen, dat soo wreet niet en was. maer dat hem zijn leven moste kosten Desen Coopman staet 's morgens vroech op om de wonderheden van de Stadt te besien. Valesio ondertusschen opent het buffet, ontarnt het bouget van den koopman van onderen, ende rekende al 't gelt datter in was op een Papier, by hem houdende een memorie van de quantiteyt van t' geldt, ende van alle de speciën die hy gesien hadde, daer naer 't bouget subtylick weder toenaeyende sluyt hy 't buffet weder toe, soo dat het onmogelijck was te bekennen, datmer aengeraeckt hadde, al dese subtijlheydt was konstelijck in 't werck geleyt, maer die onse herten en nieren doorgront, konde dat bedroch wel ontdecken, gelijck wy sullen sien.

Den Coopman hebbende wesen sien't gunt hy begheerden, quam weder in zyn logement, sonder eens te dencken op 't bedrog datmen hem browden, betaeldt dat hy schuldich was, neemt zijn bougette ende klimt te paerde om zynen wegh te vervolgen. Valesio terstont geloovende dat hy te vergeefs het tonneel gheopent hadde, ende het spel begonnen, soo hy zijne Tragœdie niet en voleijnden, breeckt zijn buffet van onderen, en begint te kryten, een Dief, veynsende dat den Coopman hem bestoolen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

len had, het volck wierdt beroert, yeder gelooft 't gunt hy seyt, soo seer had hy in sijn gelaet geleent den mantel van geveynstheyt veel maecken hen gereet, oock eenige van sijn vrienden, (die niet eens en droomden van sulck verraet,) hem te post te volghen, hy wijst haer den wech dien hy gereden was, sy rijden hem na, achterhalen hem twee mijlen van cerne, soo als hy al verheucht was rijdende van het goet tractement dat hē zijn waert gedaen hadde, men vingh hem als een misdadige, men beschuldicht hem van diefte, ende andere duysent overlasten hem aendoende, int kort men brenght hem handen en voeten gebonden inde Stadt, hy hier over verslagen zijnde, scheen genoechsaem met zijn stilswijgen te bekennen, 't guntmen hem te last leyde, hy is als mistroostich sulck een verraet te verstaen, hy wordt root van schaemte, niet van zijn selven, alsoo hy hem van binnen onnoosel kent maer om de tronwloosheydt van zijn waerdt, sy leveren hem de justitie over, ende worden inde gevanckenisse ghebracht, alwaermen terwijl hy daer sit hem sijn Proces maeckt, sijn Waert toont zijn memorye, ende versoeckt datmen de saeck niet en ondersocht, voor en aleermen zijn schrift hadde ghesien, hy laet zijn buffet sien dat van onder en gebroocken was, men opent zijn bouget, men vindt de selve specien ende 't selve gelt, dat inde memorie van den Waerdt stondt, de alderwijste en voorsichtichste

Rech-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Rechters ſouden hier in hebben blijven ſteecken, het moſt wel een groot Argus gheweeſt hebben, die die valſchheden ſoude ontdeckt hebben, de waerſchijnlickheyt van de daet die genoenhſaem voor beweſen wiert gehouden, dede datmen den gevangen in een nauwer en ſwaerden gevanckeniſſe ſtelden.

Deſen armen onnoſelen klaecht en kermt in die donckere gaeten, noch niet wetende waerom hy ſoo nauw was gheſlooten. Ick ellendige als ick ben, ſeyde hy, ſal ick in deſe plaets moeten vergaen, ſonder eenichſins ſchult te hebben tot het gunt daermen mijn mede beſchuldicht, wat hemelſche machten heb ick ſoo verſtoort, dat ick hier toe vervallen ben, ſoo als hy die woorden ſprack met een onuytſpreeckelijcke vierichеydt, verſchijnt hem een Duyvel inde ghedaente van een Menſch, principalijck remarcabel om dat hy een roode Muts op hadde, hy komt by hem, ondervraecht d' oorſaeck van zijn lijden, ende ſeyde hem ſoo hy hem zijn Siele wilde gheven, dat hy hem ſoude verloſſen van de ketenen en boeyen daer hy geſloten aen ſat, veel ſouden in die gelegentheyt den wech geopent hebben, en haer hem overgegeven hebben, om wedorom vry geſtelt te worden. Den Coopman nochtans geen ander toevlucht hebbende dan tot Godt, ſeyde hem, dat hy noyt ſulcken faute ſoude begaen, en dat hy liever onnooſel wilde ſterven in de miſdaet daermen hem mede beſchuldighden, als door ſulck een miſdaet aen

Godt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Godt begaan criminelijck te leven. Defen Duivel van den Almachtigen aldaar geſchickt tot zijn behoudeniſſe, en om hem van de doot te verloſſen, biet hem dies niet tegenſtaande evenwel zijnen dienſt aan, hem belovende alle verſeeckertheyt om los te komen, en uyt te gaan, mits dat hy dede't gunt hy hem ſoude onderrichten. Hy verklaart hem dan dat den eygen dag wanneermen hem ter excuſatie ſal uytbrengen, hy hem dan aldaar ſal laten vinden, om zijn ſaack te verantwoorden. en dat hy hem vrymoedig tot Advocaet ſoude nemen, tegen de bedriegeryen van zijnen Waart, en dat hy hem kennen ſal aan zijn root mutjen. Hem belovende dat hy hem buijten alle twijffel van het perijckel verloſſen zal, waar in d' onbeſchaemtheijt van Valeſio hem meenden te werpen.

Den dag gekomen zijnde datmen deſen gepretenpeerden criminelen miſdadigen ſoude ſtraffen, de Rechters laten hem door haer Serganten op de publijcke plaatſe brengen, men leyt hem geknevelt en gebonden inde Cruyſ-weg, daar hem een oneynlijck getal van volck verwagten, om het eynde van zijn executie te ſien, haar al te ſamen latende voorſtaan, dat deſe miſdaat (daar hy t'onregt mede beſchuldigt worden) wel rigoureuſelijck behoorden geſtraft te worden, andere in toekomende tijden ten exempel, (gelijck meer geſchied) maar niet in zijn, maar in den perſoon van den Waart, men

brengt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

brengt hem op 't Schavot, zijn Waart daar by zijnde, men leeſt hem de ſententie des doorts, ende vraegt hem nae gewoonte offer yemant in 't geſelſchap was, die voor hem wilden ſpreken. Hy ſiet rontom ende ſiende het roodt mutsjen, alhoewel ſeydt hy dat mijn onnoſelheyt genoech van hem ſelven ſpreeckt, ende dat ſy mijn actien ghenoech rechtvaerdicht, dat ick altijdt geleeft hebbe als een eerlijck man, en nadien het u belieft, ſoo néme ick deſen met dit roode mutsjen die gy hier ſiet, om mijn ſaek te defenderen, elck kijckt die Man aen, en men en wiſt niet wat mer van dencken ſoude, want hy en hadde gheen ghedaente als een Switſer, evenwel men brengt hem op 't Schavot, alwaer zijnde doet hy den Waerdt komen, begint de knoop ende gront vant werck te verklaren, confronteert de getuygen, wederleijſe, brengt een vreſe inde beſchuldigers, leyt de ſchult op Valeſio, 't volck is verwondert over zijn welſprekentheijt, hy ontdekt het bedrog, en toont hoe dat het bouget was ontarnt geweeſt, daarenboven doet hy de Waart gaan, en ontdeckt de plaatſe daar hy de doode lichamen verburgde, en het menſche vleeſch aan ſtucken brack, Valeſio nogtans ſprack hem tegen met blijckelicke redenen, tragt zijn daad te bekleeden toont hem dat den voorſchreven Coopman hem ontſtolen heeft. Den duijvel hem doen willende in den ſtrick vangen, zeide hem nadien gy met ſoo veel getuygniſſen verſekert dat de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

deſen onnoſelen de doot ſchuldig is, en dat hy u beſtolen heeft, ſoud gy 't by u ſalicheyt wel willen ſweeren dat hy't gedaen heeft, den Waerdt terſtont om zyn redenen geloof te doen geven, hy alleen iſt geweeſt ſeydt hy die myn gelt geſtolen heeft, en ſo dit niet, warachtich is 't gunt ick ſegge, wil ick dat de duyvel mijn met lijf en ziele wech voere. Den duyvel en maeckten doen niet langh, maar nemende een ſchrickelycke ghedaente, vat hy hem en voert hem inde ruyme lucht, hem ſlingerende gins en herwaerts, en hem geweldelijck tegen de muyren die hy ontmoeten ſmijtende, en alſo betaelden hy zijn trouwlooſheyt daer hy den armen onnooſelen mede beſculdichden, die terſtont voor onnoſel gekent, en met zyn geldt vry en liber worden geſtelt. De Rechters baden hem om vergiffeniſſe dat zy ſo on voorſichtich hadden geweeſt hem te veroordeelen, hy en woude anders niet voor ſijn vertreck dan een ratificatie van deſe Hiſtorye, om aen de poſteriteyt eeuwige gedenckteykenen te laten van de trouwlooſheydt van Valeſio.

HET XXX. CAPITTEL

Van de vreemde moort van den Heer Melander, Burgher van Parys, en hoe de moordenaers gevangen wierden.

BInnen de Stadt van Parijs was een eerlijck Burger, genaemt Melander, rijck ende van groote middelen. Deſen Man had een

een dienaer die getrout was, (die ick Alexis ſal noemen) een wildt en ongevoechlijck menſch, de kenniſſe nochtans dieder Melander van langer hant aen had gehad, dede dat hy hem in zyn Huys hielt, om zyn particuliere ſaecken waar te nemen, daar den voorſz. Alexis genoech in ervaren was, want hy had wel ſes Iaren met Melander gewoont: Melander had een huys niet verre van Parijs, alwaar hy ſomtyts acht dagen tyts deurbrocht, ende had daar oock een gedeelte van zijn middelen. Alexis die getrouwt en met kinderen belaſt was, gedreven door een gierige duyvel, reſolveerden ſyn Meeſter te beſtelen, en hem t'ontdragen ſijn beſte goet dat hy in dat Huys hadde, maar ſoo dickmaels als hy dat voornam, ſo menighmael verwierp hy 't wederom, om dat hy ſich niet en konde inbeelden, hoe hy hem ſelven gedragen ſoude in ſo een ſtout en bloedigh voornemen: nochtans gelijck wy van ons ſelven tot de booſheyt genoeg genegen zyn, ſonder daar toe van andere gedreven te worden, den duyvel een ſubtyl Leermeeſter van ſyn Scholieren, riedt hem dat hy hem ſoude begeven by de Gauwdieven en beurſenijders die ordinaris veel in Parijs zyn, 't welck hy dede, ſoo als hy op een tijt door de Stad gingh, om enige ſaecken van zijn Meeſter, en dat met ſulcken voorſpoet dat hebbende gedacht op vier of vyf vande fameuſte ende voornaemſte Gauwdieven, bad hy haer dat ſy op ſekeren dach die hy haar noemden, een uyr van daar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

daer in een gehucht of Parochie wilden komen, dat hy haar eenige ſaken van importantie had voor te dragen, ſo wel de hare als zyn eygen particulier profyt betreffen, de ſtroopers en booſwichten hem ſoo hoorende ſpreken, beloofden hem haar op die tijd ter geſetter plaetſe te ſullen laten vinden, twelck zy deden, zy vergaderden alle ter geſetter plaetſe met haar vyven, daar van den eenen een Herbergier was, den anderen een Merſelaar, en d'ander drie in maaghſchap onder den anderen verbonden.

Alexis die haar geſet had den dag, de uyr, ende de plaetſe, en liet niet naar hem daar te vinden, ſy groete den anderen, ende lieten het middach mael gereet maecken, naar dat ſy op malcanders geſontheyt gedroncken hadden, ende dat ſy de herſenen verhit voelden. Soo gaat haar Alexis ontdecken 'tgunt hy voor hadde te doen. Mijn Heeren ſeyt hy, (ſoo ſulcken geſpuys van menſchen Heeren mogen genaamt worden) ick heb u de moeyte aengedaen u l alhier op deſe plaetſe te doen comen, het voornemen dat ick hebbe is dit; Ick heb alhier een Meeſter die ſeer rijck en machtich is, ende die ſchoone middelen heeft, ſoo heb ick gedacht, (ſiende aen d'ander zijde dat wy arm zijn, (datter middel is zijn geluck te verſaecken, wy moeten hem heymelick vermoorden, en zijn gelt naar ons nemen, ick ſal mijn wel weeten met de reſte te behelpen, ſijn mackers dit hoorende eenighen preeſen ſijnen raat, d'andere enwilden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den daer niet in consenteeren, evenwel soo worter noch onder haer vast besloten. Alexis most haer Leytsman zijn, (als weetende de gelegentheyt van de plaets) en de vijf andere mosten hem volgen, en hem gehoorsaem zijn in al'tgunt dat hy haar soude gebieden, een van de vijf had met voordacht mede gebracht een cleyn schuytjen, langhs de Rivier om den buyt wech te voeren, (want het Huys van Melander stondt aen 'twater) en zijn schuyt vast gemaeckt hebbende aen de Rivier, comt hy by avont met zijn mackers, geleyt door Alexis int Huys van den voorsz. Melander, dieder doen in was, want het was inden tijdt vande wijndruijven te plucken, waer in den voorschreven Melander seer rijck en machtich was.

Also sy alle ses aen de deur waren, Alexis clopt, de Dienstmaeght om dat het laet was vraeght wieder clopt, maar verstaende dat Alexis antwoorden so en maeckte sy geen swaricheijdt de deur open te doen, evenwel so had sy een seker naedencken als zij hem sach gevolcht van vijf persoonen, sy laet haer binnen komen, en sloot de deur achter haar toe: sy en waren nauwlijcks in de keucken, of sy dooden die arme dienst maecht met hamer slagen, want die Beulen haddense ter aerden geslagen, en setten haar den voet op de keel, tot dat sy doodt was.

Desen eersten slag dus gegeven sijnde, so leyt Alexis sijnen hoop met alle wreetheydt inde Kamer, alwaar Melander hem te ghemoet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

moet quam, hem vragende wat dulligheydt hem over quam, ende om wat redenen hy ſulck een plonderingh in zyn Huys maeckt, d'ander die de oogen gheſloten hadde voor 't reſpect 't welck hy zijn Meeſter ſchuldig was, gelijck oock ſijn ooren voor ſijne Remonſtrantien, ſeyde hem dat hy voorgenomen hadde hem te dooden, ende dat hy hem ſelven den Heere ſoude bevelen. Melander in die benautheyt en wiſt niet wat dencken, maer niet tegenſtaende hoe oud en gebreckich hy was, reſolveerden hy haer ſijn doot dier genoeg te verkopen, loopende naer een Hellebaert die daer ſtont aen 't hoofden eynde van ſijn Bedt-ſtede. Maer Alexis dit voorkomende, wencten zijn mackers dat ſy op hem vielen, 't welck ſy deden ſy ſmeten hem ter aerden, ende gaven hem twintigh of dertig ſlagen met een Hamer, waer mede ſy hem 't Hooft kloofden, van 't een eynde tot 't ander. Set daer over groote wreetheyden ende Barbariſche vreemdigeden van een ſimpelen Huyſknecht, maer het ſcheen dat 't gevolgh noch onmenſchelijcker was.

Melander had in ſijn velt-huys mede gebracht een van ſijn Dochters, uyttermaten ſchoon, om ſorgh te dragen ende opſicht te hebben op de druyffnijdinge, ende al 't gunt doen in 't huys omging. Deſe dochter was alreede Houwbaer, en men meenden haer alreede uyt te Houwelijcken aen een goedt partuyr, ten waer de wreetheyt van die Tyrannen haer den loop des levens niet afgheſneden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſneden hadde, ſy l ch in een vande naeſte kamers, ende hoorden datmen haer Vader vermoorden, had ſy haer verborgen onder de bedſponge van 't bedde, om de ſlach des doots 't ontgaen, Alexis evenwel die de heymelijckheden van 't Huys bekend waeren. Melander vermoordt hebbende komt inde Camer van die voorſz, jonge Dochter, ende haer ontwaer wordende dat ſy lach en beefden onder de betſtede, beveel hy zijn mackers haer daer van daen te nemen, 't welck ſy deden.

Deſe arm Dochter begon doen te weenen ende kermen, Alexis die nu alreede alle ſchaemte en ſchande afgeleyt hadde, voelden hem ontſteken met een ſnoode onkuyſche luſt O Godt is het oock mogelijck dat uwen arm vercort ſoude zijn, terwijl dien ſchelm ſoo wreede ſtucken bedrijft, waerom en ſent ghy uwen blixem niet om al levende te doorſchieten die woedende Wolven, en die onmenſchelijcke Tygers, die ſoo grouwelijcke ſchenderien bedrijven; Alexis laet de Dochter van Milander nemen, de welcke alleen zijnde in haers Vaders Huys te vergeefs om hulpe riep, want behalven dat 't Huys wat van de wech afſtondt, ſoo was haer noch de duyſterheyt des nachts behulpich. Hy laet van vieren vaſthouden, ende met een meer als Tygerſche wreetheyt berooft hy haer maegdom, hier mede noch niet te vreden zijnde, ſo laet hy al zijn mackers van gelijcken doen, alhier te beſchrijven 't gekerm en geclaech van

die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

die Ionghe Dochter, haer ſiende in die ellendigen ſtaet gebracht, en iſſer geen tonge, hoe welſprekende of bevallijck die 't ſelve ſoude kounen uytdrucken

Onder alle deſe tormenten en konde die arme Dochter niet anders doen dan klagen en kermen, alſoo haer anders niet overich en was dan die eenige wech, een Diamanten hardt ſoude gebroken hebben haere jammerlijcke lamentatien te hoore, ende haer in dien beklaechlijcken ſtaet te ſien, maer die yſere menſchen gevoet in ſtael ende bloet en konden niet beweecht worden, ſy moſten voortgaen naedien ſy ſoo verre gekomen waren, ſy dooden haer met Hamer ſlagen, ende ſonder andere medogentheyt over hare jonckheyt noch van haer geſlacht, ſtreckten ſy haer doot op d' aerde.

Siet daer zijn zy alleen int Huys, Alexis is de Meeſter, hy heeft de Sleutelen van alle de Camers: doen roofden al de nacht, ſmijtende, breeckende, ende 't onderſte boven werpende, al datter in huys was. Eyntlijck doorſochten ſy alle de Camers, ende maeckten gereetſchap 's nachts daer aen hen te gaen, den heelen dag van 's anderendaegs brochten ſy deur in lachen, blijſchap ende bancquetteren, want ſy hadden de Sleutelen van alles, op den avont nae dat ſy groote menichte van den beſten Huyſraat en Imboel by een geraept, ende een groote ſomme gelts wech genomen hadden gingen deur op de middernacht, dragende al haer geſtolen goedt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

goedt in het ſchuyrjen, dat ſy daer aen de kant vaſt gemaeckt hadden, daer ontlaeden ſy haer, ende keerden vijf of ſes mael weder in 't huys van Melander, alwaer ſy den koſtelijcken Huyſraedt uyt naemen dieder was, gedurende welcke dingen haer nimmermeer yemand en ſach: maer Godt die het al ſiet watter omgaet, als tegenwoordigh zijnde, ſal ſoo Godlooſen daed wel weten aen den dach te brengen.

Alſo geladen zijnde met gelt, ende met de beſte meublen die ſy in 't Huys van Melander hadden konnen vinden. Alexis deelden al den buyt uyt, die ontrent bedroegh ſoo in geld als Huyſraed, acht of thien duyſent Croonen, de deelinge was ſo gedaen, dat de gene die 't meeſte quaet hadde gedaen, den meeſten buyt hadde. Alexis en vergat niet voor hem te houden het beſte deel, als Autheur ende eerſten aenlegger zijnde van ſoo een voornamen aenſlagh, ſy verlaten malkanderen, den anderen voor al bevelende hier van niet ter werelt te melden, maer te vergeefs ſoo meendt des menſchen voornemen en raedt t'ontvlieden de onveranderlicke Goddelijcke beſluyten, 't ſy ofmen wil of niet ſy moeten haer effect ſorteren.

Twee dagen gaen voorby datmen geen tijdinge van Melander en hoorden, ſijn Wijngaerdeniers en Druyve-ſnijder verwonderden haer dat hy niet te huys en was, want niemandt dede haer open. Eyntlijck komt een van heur te Parijs, om te ſien of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy daer niet en was, daer ontmoet hy Alexis, die hem in de herbergen ende kaetsbanen vaſt vermaeckten, dien vraeghden hy waer zijn meeſter was. Alexis maeckten hier den geveynſden, ende hiel hem ſeer ontſet, ſeggende dat hy hem niet gheſien en hadde. en dat hy geloofden dat hy in ſijn Velthuys was, en om meer en meer te betonen aen den Wijngaerdenier dat hy uyttermaten ſeer verlanghden om goede tijdinge van Melander te verſtaen, en dat hy hem heel ontroert voelden, gehoort te hebben dat hy in ſijn Huys niet en was, verlaet hy ſpel en geſelſchap, komende in grooten haeſt naer 't Huys van Melander, alwaer gevolght zijnde van vier of vijf daer ontrent, naer dat hy langetijdt aen de deur hadt geklopt, en geſien dat niemandt en antwoorden, hy weldicht de deur open, alwaer ten eerſten de Dienſtmaeght in 't midden van de Keucken, doot uytgeſtreckt vonden leggen op de aerde, doen wierden ſy al met ſchrick bevangen: Alexis ſeyt aldereerſt dat'er Moordenaers in 't Huys moeten zijn, (hy en looch dit niet) want hy waſſer ſelver in, ſy gaen al geheelijck naer de kamer, alwaer ſy Melander doot vonden, ende gemartelt van de ſlagen, doen wierp hem Alexis, met een gemaeckte gheveynſdigheyt op 't lichaem van Melander, bedrijvende den meeſten rouw die men konde bedencken. Men beſoeckt in die verſlagentheyt al de Kamers, en ſagen die arme Dochter ſoo jammerlijck vermoort, daer begint

Alexis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Alexis wederom ſijn klachten als vooren : het geruchte van deſe moort verſpreyt ſich dadelijck om de bywoonende buyren, e'ck loopt-'er naer toe om ſoo een bloedigh ſpectakel te ſien.

Alexis ondertuſſchen blijft in de Wooninge, als meeſter van het Huys, meenende al de Wereldt door ſijn gemaeckte droefheyt te bedriegen. Maer die wat vorder ſagen hielden hem ſoo ſuſpect dat hy daer op eyntlijck wierdt gevangen, doch by gebreck van behoorlijck bewijs wierdt hy wederom los gelaten.

Ses maenden gaen deur dat deſe Moort verholen bleef, de Moordenaers en dachten niet dat men 'er oyt meer van ſoude ſpreken, maer ſy waren wel bedrogen in haer opinie, want ſoo als vier van de ſelve Moordenaers, namentlijck Vader, Soon, Swager, ende den Metſelaer, (ſoo wy verhaelt hebben) malkanderen ontmoeten in een ſeker Dorp ontrent Parijs, ſoo wilden ſy haer oude ſchelmeryen eens gedachtigh zijn, ſyn gegaen in de naeſte Herberge, alwaer ſy haer begonden te vermaecken, ende den anderen wel te tracteren, men begint de taeffelen te decken met allerley leckere en koſtelijcke gerechten, ſy eeten 't middachmael en dtincken luſtich om.

Nu ſo ſy haer laetſte gerecht hadden, ſiet hier komen thien of twaelf Helbardiers van de Provooſten van de Maerſchalcken, die moede en mat zijnde van een langen tocht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

die sy gedaen hadden, komen by geval om haer te ververschen, ende eens te drincken in de Herberge daer dese Moordenaers saten, sonder anders naer haer te dencken, (want haren Moordt en was noydt ontdeckt geweest) soo als sy in quamen, sy leggen haer Mantels of om aen taeffel te gaen sitten, die daer voor de hand stont, en daer de moordenaers aen saten, 't welck sy deden gelijck als of den donder in 't huys geslagen hadde, so bleven die Moordenaers verslagen, niet wetende hoe sy haer souden houden, sy spreken al soetjes met malkanderen, en door vrees en mochten sy nauw eten, sy besterven in haer aensichten, haer sinnen zijn als bevrooren, sy laten haer voorstaen datmen haer soeckt, sy beschuldigen genoeghsaem haer selven, ende en spreken voortaen niet anders dan luysterende in 't oor, haer blyschap daer sy noch soo onlanghs in waren, is als nedergeslagen, in 't kort sy zijn meer doo 't als levende.

De Helbardiers doen haer Wijn brengen, ende en dochten nergens minder op als op die Moordenaers, maer sy waren verwondert dat in min als een oogenblick, sy die by haer waren de vlucht namen, latende wijn en kost op de taeffel; ende ginghen selfs deur, sonder met den Waerdt te reeckenen of te betalen, die niet wel daer in te vreden was, niet tegenstaende hy haer van langer handt gekent hadde.

De Helbardiers siende dat sy soo heymelijck gegaen waren, ende dat sy haer spijs op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

op de taeffel gelaten hadden, vraeghden den Waert wat dat volck ſchorten, in dier voegen te vlieden. Den Waerdt antwoorden dat hy hem daer over niet genoegh en konde verwonderen, hy ſeyt haer wat volck het is, ende dat ſy veel geldts by haer hadden, niet tegenſtaende ſy van haer ſelven ſeer arm waren.

Doen overleyden de Helbardiers onder den anderen, dat daer wat achter moſt ſchuylen, en dat ſonder twijffel die perſoonen van haer verſchrickt zijnde, de vlucht hadden genomen, datmen haer moſt vervolgen, ſoo haeſt voorgenomen ſoo haeſt in 't werck geſtelt, men vraeght waer heen ſy gegaen zijn, ſy gaen twee aen een, ende vier aen een ander zijde, en deden ſo veel dat ſy ſe vonden, ſy ſiende de Helbardiers, nemen de vlucht, veel meer als te voren, 't welck de Helbardiers te meerder dede geloven datter booſheyt by haer ſchuylden, men achterhaeltſe, ende terſtont ſeyt een van de Helbardiers, dat hy laſt hadde haer by den kop te vatten, ende dat ſoo ſy niet en begeerden te bekennen de roovinge die ſy hadden gedaen, dat hy haer de duymen ſo dicht byeen ſoude ſluyten, dat hy met gewelt uyt haer ſoude trecken, 't gunt hy met vruntſchap niet en konde krijgen, en mits ſo greep hy den outſten, hem gevende de duym yſers: den outſten hem ſiẽde gevangen, en ſeyder niet lang tegen, maer ſeyde metten eerſten dat ſy in der waerheyt alle vier de doot wel verdient hadden, en dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

sy groote roovingen gedaen hadden, hy openbaerden haar de Moordt die sy met Alexis bedreven hadden, waar van zijn mackers op de plaets dul meenden te worden, om dat sy geresolveert waeren op de wijse van Alexis niet te beliegen, niet tegenstaande al de pijne diemen haar soude aendoen, nochtans waaren sy gedrongen het te bekennen, siende dat den ouden Man haar ontdeckt hadde.

Daerenboven bekenden den ouden Man dat hy meer dan tsestich menschen om hals gebracht hadde, verscheyden in ouderdom en geslachte, in zijn Schuyt daer wy hier voor van gesproken hebben, als hyse de Rivier soude overvoeren, en dat hy se voer tusschen twee Eylandekens, alwaer hyse verdronck, haar een steen om den hals bindende, haar dan int Waeter werpende, tot de nacht, als wanner hyse dan gingh plunderen, en haar al benam dat sy goets om en aen hadden.

Daerenboven vertelt hy haar hoe dat hy op seekeren dach ongeluckelijck een jongh knechtken vermoort hadde, van ontrent sestien of seventien Jaren, daar hy niet meer dan tien stuyvers aan gelt by en vont, en dat al de plonderingen en moorden dien hy had gedaan, hem niet meer en knaegden als dese, als oorsaak wesende van de doot van een den fristen en fraeysten Jongman die hy oijt had gesien, terwijl hy dese bekenteniſſe dede, so schreef het een van de Helbardiers al op een blat papier. Alexis gehoort hebbende 't gerugte van dit vangen, en wilde de laatste

laatſte niet bljjven, want een van de vier die vervolcht wierden, ontquamt, en quam Alexis waarſchouwen om weg te loopen. Alexis vlugten in Engelant, en den anderen te Tours.

De Helbardiers ondertuſſchen ſo goeden vanghſt gedaan hebbende, keerden weder na de Herberge, om haar mantels te haalen, al 't volck van dat dorp en konden haar niet genoeg verwonderen dat volck alſo gevangen te ſien, haar van buyten aan niet anders kennende dan voor goet volck.

De Moordenaars zijn ſekerliick gebragt te Parijs, men arbeyt in haar Proces te maken, men doet getuigen hooren diemen konde bekomen op de ſuſpicie die genomen was van 't eerſte aan dat Melander vermoort was, alles geſien ende overwogen zijnde, zijn by ſententie van 't Hof verweſen, de hant afgehouwen te worden, ende al levende op een radt voor het Huys van Melander gerabraackt te worden, 't welck ter executie worde geſtelt, int byweſen van een ſeer grote menigte e. de toeloop van volck, een onder haar die gerabraackt worden, ſeyde voor zijn ſterven dat hy Godt en de Juſtitie om vergiffeniſſe bad, en dat hy noch ſwaarder dood verdient hadde, om de groote en ſware miſdaden, daar mede hy de Almachtigheyt Godts had vertoornt, ende onder andere ſeyde hy, dat hy gewent was over velt ende inde Boſſchen gaande die om Parijs ſtaen, de paſſanten te verworgen met een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

touw dat hy tot dien eynde over hem droech, en dat wanneer de gene die hem te gemoet quamen, vraeghden waar hy gingh, hy haar dan ontwoorden dat hy een Koe gingh coopen, daar van hy haar het touw toonden, ende dat hy alſo een groote menichte ſoo gaende als komende gedoot hadde.

Gevraecht zijnde of ſy niet en wiſten waar Alexis met zijn macker waeren, antwoorden ſy dat ſy 't int minſte niet en wiſten.

Alſo wierden ſy gerecht na haar verdienſte.

Nu den ghenen die te Tours gevlucht was, het perijckel dat hem over 'thooft hing, had zijn naam verandert, en dede zijn hantwerck, alwaar hy over al ſeer wellekom ende wel begeert was, om dat hy een goet meeſter van zijn hantwerck was, ſo als zijn gerucht meer en meer verſpreyden onder de Metſelaers, die in die quartieren woonden, verlieft op een Dochter van dat Lant, creech haar met conſent van haar Vader ten Houwelijck. Eenigen tijdt daar naar, een van zijn buyren mede trouwende, die knoopt hy de neſtelingh, 'twelck ghedaen zijnde, ſo komt hy den nieuw gehouden beſoecken, ende ſeydt hem dat hy voorſeker van goeder hant wiſte datmen hem den neſteling geknoopt hadde, ende dat ſo hy in redelijckheyt met hem wilde handelen en in Prijs over een komen, dat hy hem ſoude ontbinden, den ghehuwden die niet liever en had, dan van die ſwaricheyt verloſt te zijn, ſonder nochtans eens te droomen dat hy de geen was dieſe hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

geleyt hadde, accodeert met hem, belovende vier Croonen gereet, ende vier als 'twerck gedaen ſal ſijn, hy ontfanght de helft, ende nae de geneſinge maent hy hem om d'ander helft, doen verweet hem zijn Buyrman dat hy een bedrieger ende Toovenaar was ende dat hy ontwijffelijck hem betoovert hadde, ende dat hy moeſt branden. Sy raecken in Proces. De Rechters met rijp oordeel alles overwogen hebbende, verſtonden gemeender handt dat den Metſelaar ſchuldich was, ende dat hy d'eenige oorſaeck was van 't quaet 'twelck by nae beweſen worde, om dat den voorſz. Metſelaer ontrent thien dagen na de voorſz. Feeſt zijn roem opentlijck gedragen hadde tegens eenige dat hy de voorſz. acte gepleegt hadde, 'twelck tegens hem ingebracht zijnde, ſo wordt hy veroordeelt gebannen en gegeeſſelt te worden op de hoecken van de Straten van de Stadt.

Hy appelleerter naar van voor't Parlament van Parijs daar hy gebrocht worden, maar het was daar hy zijn doodt vandt, den tijdt was gekomen dat hy vergelding na wercken moſt ontfangen, weſende te Parijs, ſo wort hy bekendt van eenige Inwoonders van 't voorſz. Dorpken, die 't ſelve datelijck d'Erfgenamen van Melander quamen aenſeggen, die hem aen allen kanten vervolghden, doen hem ſluyten inde gevanckeniſſe, ende verrichten haar ſaecken ſo wel, dat hebbende de getuyghen doen hooren die ſy tegen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

d'andere geconfronteert hadden, worden hy overtuycht, ende worden alsoo veroordeelt tot de selve straffe van d'andere, te weten dat hem de vuyst soude worden afgehouwen, ende al levend gerabraeckt te worden voor het Huys van den vermoorden, ende dese leste executie geschieden int Iaer 1616. vijf Jaren nae de Moordt van Melander.

Daer en resteerden niemandt als Alexis, die alleen den alderschuldigsten was, hy was gevlucht naar Engelandt, meenende dat hy de wrake van den Hemel soude tegenstaen, die hem dicht op de hielen volghden, maar hy vondt hem wel verre buyten sijn gissingh, want passerende door Calays gebeurdent (gelijck de Gauw-dieven niet en konnen laten quaet te doen) dat hy int Huys van een machtich Coopman gingh, alwaar hy een groote menichte gemunt silver stal terwijlmen int Sermoen was, hy wort daer op gevangen, en veroordeelt om gehangen te worden, maar hy en was so sot niet ghelijck zijn macker, want hy en wilder niet van appelleren, wel oordeelende dat hy aen die coop winnen soude, wesende op de Ladder, verklaert hy al den handel zijns levens, ende also wierden sy alle gestraft over die boosheyt aen den armen Melander begaen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XXXI. CAPITTEL.

Van het Leven, Actien, Rooveryen en Moorden van kleyn Iaques, gerubraeckt te Parijs, op 't vijf en-twintichſte Iaer ſijns ouderdoms.

KLeyn Iaques van zijn elf tot vijftien Iaren ſtelt het int wilde, ende loopt van zijn Ouders, om hem te begeven tot een geheel wildt leven, hy loopt eenige tijdt deur Vranckrijck, ende naer dat hy een Iaer daer in volherdt hadde, ſoo komt hy weder tot ſijn Vader, die om zijn al te groote goetheyt hem niet eens bekommerden om hem te kaſtijden naer zijn verdienſte, maer vergaft hem, en nam hem op als te vooren.

Alſoo bederven de Ouders haer kinderen, ende zijn oorſaeck van al het quaet dat haer daer nae overkomt. Kleyn Iaques was ontrent ſes maenden by zijn Vader, maer zijnen geeſt die niet ſtille en konde weeſen beweeghden hem noch eens wech te loopen, hy nam 't beſte van Gout en Silver dat zijn Vader int buffet hadde, ende gincker mede deur, doen begon hy heel en al te debaucheren ende de voetſtappen vande Booſwichten te volgen, hy begaf hem in dienſt onder het Regiment van een ſeker groot Heer.

Soo als hy int Leger was, ſoo dede hy duyſent rooveryen, ende al was hy kleyn ſoo was hy nochtans in ſchelmſtucken ende vervloeckte ende verkeerde inventien de voornaemſte, by en quam nerghens of hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en lieter teyckenen van ſijn onbeſchaemde guyterye, ſoo dat hy de naem kreech van Kleyn Jaques, gelijck als door lof van een deuchniet; die meeſt van hem te lijden hadden, waren de arme Dorplayden, hy dede haer onuytſprekelijck veel quaets, om haer te doen bekennen waer haer gelt waer, dede hy haer van vier perſoonen houden, en branden haer de ſoolen van de voeten, ſomtijden ſmeet en kerfden hy die geene ſeer die hem haer rantſoen niet op en brochten, ende over al waer hy paſſeerden, daer bedreef hy ongehoorde wreetheden, ſomtijden was hy ſoo wreet en trouwloos dat hy de jonge Dochters die hem ontmoeten, verkrachten.

En hoe jongh en kort hy was, ſo en dorſt hem noch niemandt affronteren, want in vier jaren dat hy in 't leger was ſtack hy der vijf doodt in Duel, de welcke niet willende lijden ſijne bravaden, hem uytgeeyſt hadden, van welcke nederlagen hy wel haeſt ſijn pardon hadde, hoewel hy daer over had behooren geſtraft te worden,

Het Leger verlof gegeven zijnde, was hy genootſaeckt een ander manier van leven te ſoecken, gelijck de Soldaten ghemeenlijck doen als ſy van haer dienſt verlaten zijn, haer deuchnieterye betonen ſy metter harten en haer niet willende tot wercken begeven, zijn genootſaeckt of te roven en ſtroopen, of te gaen bedelen, alſoo was Kleyn Jaques die hem niet wederom tot den arbeyt konnende begeven, noch tot bedelen

om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

om dat hy meenden al te grooten Heer te zijn, soo komt hy in 't Bosch van Senlis, ende setten al de passanten af, veel Coopluyden van Soissons Compagnie, ende van andere omleggende Steden wierden al betrapt: op een tijdt quam hy eens te Clermont met vijf offes van sijn Cameraden, ghewapent met Pistolen en Carabijnen, alwaer sy de Coetsier van Amiens beroofden, nemende al wat in sijn Coetse was.

De Provoosten van de Maerschalcken van Senlis en Compeigne 't gerucht ghehoort hebbende van die roovers, liepen uyt om haer te vangen, 't welck gekomen zijnde ter kenniſſe van Kleyn Jaques, waerschouden sijn Cameraden ende vertrock hem binnen Parijs als een sleck in sijn schulpe, alwaer hy tzedert dingen bedreef die s'menschen begrijp te boven gaen. Wesende in die Stadt begint hy meer als te vooren sijn gewoonljcke stroopinge te plegen, soo dat hy gemeender handt van de Beurse-snijders ghekosen worde tot haer meester, en gebruyckte sulcke subtijlheyt in alle sijn dingen dat sijn Cameraden, selfs de slimste sijn Logement niet en wisten, hy gaf elck sijn Rendevous, ordinairlijck onder den naesten booch van 't Copere Paert, alwaer sy op de middernacht by een quamen, ende namen haer quartieren voor s'daeghs daer aen volgende, die den voorgaenden dach niet gedaen en hadden, noch geen aenslagen in 't werck gestelt, wierdē gestraft, somtijts gaf de voorsz Kleyn

Jaques

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Jaques een steeck met een poignaert, ende wierp haer in de Rivier, hy was over al gevreest, ende niemandt en dorst hem aenransen, soo wreet was hy.

Somtijts sachmen hem in 't Paleys gekleet als een Doctoor, ende gingh selfs dickwils ter plaetse daer hy geloofden dat siecken waren, ende door dat fatsoen van kleeren, soo doorsach hy al de gelegentheden om daer in te komen, ende s'anderendaeghs en lieten die siecke niet bestolen te zijn.

Somtijdts verstack hy hem een geheelen dach in een Huys, en quam t'favonts de duer openen voor sijn mackers, dan dede hy hem volgen van vier of vijf deugenieten verspiedende d'uyre datter niemant tot d'een Raetsheer of d'ander in Huys was, of van eenich Advocaet van de Kamer en quam, op 't midden van den dach vraegen of mijn Heer niet in en was, ende dat hy hem te spreken hadde, men doet hem in de Sale komen als den Meester van 't Huys beneden gekomen was, soo springht hem Kleyn Jaques met zijn Wapenen om den hals, ende en verliet hem niet tot dat hy hem het gelt belooft hadde dat hy begeerde, hy pleeghde die onbeschaemtheyt in verscheyden quartieren van Parijs, en selfs oock aen luyden van aensien, maer men konde hem niet achterhalen, want alsmen hem vervolghden, soo kleeden hy hem s'anderendaegh in een ander kleet en op een ander fatsoen, ende men en kon hem nimmermeer vinden noch vangen.

Op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Op ſeeckeren tijdt waren drie of vier van ſijn mackers veroordeelt op de Galeyen, om dat ſy eenige Beurſen geſneden hadden, hy hem vindende over dit vonniſſe geoffenſeert nam een van ſijn Cameraden, en gaet tot den genen die hy geloofden den principalen Autheur van dit werck te weſen, alwaer niemant ontmoetende komt ſubtijlijck in de Sale ende neemt een Silver Lampet, dat daer was, den Meeſter van 't Huys komt van 't Hof, ende haer ſiende in ſijn Huys, vraeght haer wat ſy ſochten, ſy antwoorden hem dat ſy een kleyn weſelken verlooren hebben, en dat ſy meenden dat het in ſijn Huys geloopen was, alſoo ontquamen ſy 't, maer alſmen ſoude gaen eten, ende dat men de handen ſoude gaen waſſen, en vontmen 't Lampet niet, men ſoeckt aen alle kanten, maer den Meeſter van den Huyſe, indachtigh wordende dat hy Kleyn Jaques en ſijn Cameraedt in ſijn Huys gelien hadde, ſeyde doen dat ongetwijffelt die ſoeckers van 't Weſelken 't Lampet geſtolen hadden, hy en konder noyt yets anders van vernemen.

't Geene wy tot hier toe van Kleyn Jaques vertelt hebben, en zijn maer bloemen ten regarde van de Doornen die wy ſullen ſien in 't vervolgh van ſijn leven, en in de Tragedie van ſijn eynde. Lange te vooren eer Kleyn Jaques naer 't Leger gingh ſo worde hy om ſeeckere dieverye veroordeelt geſtroppelacoort te worden, 't welck geexcuteert worden voor Chaſtelet, doen ter tijdt niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

niet meer dan negen of tien Iaren out zijnde.

De Ouders van Cleyn Iaques trachten hem meermael weder op den padt der deuchden te brengen, maer wat dat sy conden doen ten hielp al niet altijt trock hy op hem begevende onder de Beursesnijders.

Op een dach soo als hy op de Iaarmarckt van sint Germeyn was, neemt hy twee of drie van zijn Cameraden met hem, ende deden vijf of ses gangen om de Marckt, alwaer eenige Borgers ongevoelijck haar Beursen verlooren, maar hem gins en herwaerts keerende, worde hy een Advocaet ontwaer die een Silver Lampet van een Goutsmit dong en niet konnende accorderen inde prijs met den Coopman, so steeckt hy 'tgeldt dat hy voor 'tvoorsz. Lampet gepast hadde, weder in zijn sack. Cleyn Iaques dese Beurse gesien hebbende, en de groote menichte van gelt dieder in was, komt by een van zijn Cameraden, en hem den voorsz. Advocaet met den vinger wijsende, seyt dat hy hem nootsaeckelijck de Beurse moste brengen, of dat sy anders geen goede vrunden souden zijn, d'ander antwoorden hem datter gantsch geen apparentie en was dat voornemen int werck te leggen, en dat hyt niet dorste wagen onder so veel Adel, die van wegen den Coninck de Silver-kramen bewaerden, Cleyn Iaques roept een ander, die hem van gelijcken weygerden en seker 'twas wel swaer te doen 'tgunt hy haar belasten, want daar warender veel die maar acht en namen op de actien van die

gene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gene die onder de Goetſmeden gingen.

Hy ſiende dat geen van beyden hem en wilden gehoorſamen, verbergden een doot-lijcken haet tegen haar, in hem voedende een gedachte van haar, int kort daar over te ſtraffen, ſeyt tegen haar gy lieden en wilt dit niet beſtaen, en brengt mijn imaginaite ſwaricheden int hooft, ick hebber niet mede te doen gylieden ſultet mijn betaelen, let maer op wat wijſe dat ick daar mede om toe gae, en neemt acht door wat manier ick verſtae datmen de Beurs van mijnen Advocaet ſal krijgen.

Haar dit geſeyt hebben verlaet hy haar en genaeckt ongevoelick den Rechtſ-geleerden die voor een ander winckel was gegaen, en een lampet dong van een ander goutſmit, om dat hy met den eerſten in prijs niet en conde accordeeren, nu dicht genoech by hem weſende maeckt dat ſijn hoet valt, den Advocaet keert hem, om te ſien wie hem ſtiet. Cleyn Iaques ſeyde hem dat hy 't niet en dede, en dat hy ſelver geſtooten worde van bovenen. Nu ſo als den Advocaet gaet om ſijn hoet weder op te nemen, ſteeckt hy ſijn hant in ſijn ſack, en neemt de beurs, en daar en was niemandt ſo verbaeſt als den Advocaet, de welcke over een gekomen zijnde in prijs met den Goutſmit, geen geld en vond om te betalen, en dacht dat hy een affront ſoude crijgen van den Goutſmit, die hebben wilde dat hy de Coopmanſchap ſoude nemen, of hy wilde of niet, hem noemende Normand

en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en bedrieger, en ten waar yemant van ſijn kenniſſe over 's hants gekomen hadde, ſoude 't krackeel hooger geloopen hebben, die ten beſten ſprack.

Cleyn Iaques ſijn offitie geſpeelt en achterhaelt hebbende 't gunt hy begeerde, quam weder by ſijn kameraden, haar toonende de Beurſe die hy geſneden hadde, doen waren ſy t'ſamen blijde, maer haar blijſchap was wel kort, want deſen broedende een doot-licken haat tegens haar, belaſten haar hem te volgen, 't welck ſy deden, ſonder te droomen op 't gunt hy haar bereyden.

Hy leyt haar achter de gevanckenis huyſen, alwaer hy hem geliet eenige mantels te willen ſteelen van de ſcholieren, die gewent zijn aldaar te wandelen, ende by den bergh van Parnaſſis, die daar ſeer dicht by is, trect hy den eenen ter zijden, den anderen belaſtende dat hy hem ſoude wachten op den voorſz. Berch van Parnaſſis, ſeggende dat hy hem wat ſonderlings aen hem te ſeggen hadde, ondertuſſchen terwijl hy met den eerſten dus wandelt, ſeyt hy hem in gramſchap dat hy een rabaut was, en dat hy hem dooden wilde, d'ander keert hem om, ende vraegt de reden van zijn quaetheydt, ende waerom hy hem ſoo toeſprack Cleyn Iaques ſiende dat hy weder kaeckten, treckt zijn geweer, en doorſteeckt hem, ſonder dat het yemand had geſien.

Daer van daen komt hy by den anderen kameraet, aen wien hy belaſt hadde hem te wachten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wachten op den Pernaſſi-berch, en die hem wachten in goeder devotie, omme 't een of tander aen te rechten, (want hy en droomde van geen dingh minder als van die troulooſheyt, die ſo rat aen hem moeſt worden geexecuteert) Cleyn Iaques quam hem vinden heel verſtoort, en uyt vrees dat zyn macker niet en ſoude meenen dat hy hem quaet wilde doen, quam hy by hem met een lachende mont, den anderen die vraghden hem waar zijn macker waer. Cleyn Iaques nemende op die woorden zijn Poignaert, ſeyt hem doot ſtekende daer is hy ghy moet hem volghen. Hy haō meeſt die gewoonte, dat als hy ſach de gene die aenranſden, hem niet en wederſtonden, de ſelve vergaf, en haer liet gaen, ten ſy hy honger hadde, want alſdan om het minſte tegenſpreken, ſo wierp hy zijn man ter aerden

Eens nam hyt cleet van een Minnebroeder, en ging inde groote Huyſen, mijnen toonende Biecht te hooren, en geeſtelijcke oeffeningen te doen, 'twelck hem ſo wel geluckten dat hy in weynich tijdts een groote ſomme gelts vercreech, dit Ambacht begon hem te behagen, en hy had ſo goeden contenantie in dat cleet en 'tvoeghden hem ſo wel dat al de Werelt ontwiffelijcken geloofden dat hy een Geeſtelijck perſoon was, uyt het Convent van de goede mannen van Chalois hy ging wel een Maent met dat cleet, van den eenen hoeck tot den anderen, ſo over ſtraet als inde goede Huyſen van Parijs, 'twelck hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy daer nae verliet. Hy was soo stout dat hy quam slapen by de goede mannen van Vincennen haer wijs maeckende dat hy was een van de geestelijcke van Tours, men voordert hem af zijn gehoorsaemheydt en credentie, die hy terstondt toonden, seer wel besegelt. Misschien had hy een Geestelijcke van die Oorden vermoort, ende dat hy zijn gehoorsaem brief behouden hadde, omme hem daer mede te behelpen ter gelegender tijdt, men gaf hem een Kamer, ende was ontrendt 15. daegen daer in gelogeert, en quam seer dickwils te Parijs, geduyrende dat hy daer int Clooster bleef, ging hy naer sint Maur, ende Fontenay, alwaer hy onder deckscl van devotie al stal 't gunt hem aenstondt.

Maer al eer hy uyt 't Convent gingh, wilde hy niet ledich weder keeren, want dat sou deb uyten zijn hoop ende gissinge gegaen hebben, die hy van den beginne daer van had opgenomen. Int eerste vondt hy middel de deur op te steecken, daer het Silverwerck was, 't welcke alsoo sy niet algemeen en was, ende datter maer een Gheestelijck persoon was dieder de Sleutel ende 't ghebruyck van hadde, niet anders en was bewaer en opgesloten, op een dach van Parijs komende, bracht hy een yser om de deur op te steken van den voorsz Geestelijcken persoon hy en blijft in geen gebreke op middernacht als de Vaders te Metten waren naer ghewoonte, te maecken semblandt als of hy sieck waer geweest, ende dat hy daer niet konde

conde by komen, waerentuſſchen hy de deur opſtack, neemende een groote ſomme geldts, die in een Coffer was, ſluytende de ſelve ſubtylicken weder toe, en komende wederom op zijn Bedde leggen: 's anderendaeghs ſmorgens ſtaet hy op, nemende conſent van den Superieur, keert hy weder naer Parijs, alwaer zijnde hy weder zijn gewoonlicke rancken ter hand nam, ende hier door nam hy weg alle de practijck der Religieuſen, die ſeer verwondert waren, waer haer 't ſelve van daen quam, want dickwils als yemandt van heur in een quartier ging, ſoo ſeyde men haer dat ſy alreede Aelmoeſſe gehad hadden ende datmenſe ſoo datelijck aen een van haer Breurtjens had ghegheven, dit ontroerden haer, ende en konden haer niet eens inbeelden, wie haer dien treck ſpeelden.

Cleyn Iaques aldus gins en herwaerts gaende, dede groote plonderingen en roovingen in de Burgers Huyſen, men gaf hem over al vry acces ſonder omſien, noch eenig bedencken op de booſheyt die hy inden boeſem en onder ſijn kleet voerde, maer alſo het ſeer ſwaer is, altijdt in een ſelfde actie te weſen ſonder ontdeckt te worden, ſoo gebeurdent dat de Geeſtelijcke van 't Bos van Vincennen, ontwaer geworden zijnde dat deſen Rover haer ſo miſſeyt hadde, gaven ſy 't zelve de Helbardiers te kennen, om daer acht op te nemen, haer een particulier memorie gevende van ſijn dracht, zijn weſen, ende 't kleet daer in hy was bekent, dat was

oorſaeck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

oorſaek dat men binnen Parijs eenigh onderſoeck dede, maer hy wiſt die ſlagen ſoo wel van hem te weeren, ende zijn gaeten en ſchuyl winckelen te vinden, dat hy al haeren arbeyt onnut maeckten, nochtans worden hy op ſekere dach ghevonden by ſint Auſtache, komende uyt een Borghers huys, ſulcx dat den Aelmoeſſenier van de goede Mannen komende inde poort, ſiende deſen nieuwen Religieus begon hy terſtont te dencken op den quant daermen van ſprack waerom hy de Lacquayen van dat Huys daer van waerſchouden, ſeggende datſe hem by de cop ſouden vatten, 't welck ſy deden, ſy liepen hem na tot de ſtraet Montmatre, alwaer ſy hem ſeer affmeerden met ſtocken en ſchoppē, en meenden hem int gevangenis te ſlepen, maer twee of drie van ſijn Kameraden hem bekennende, quamen hem te hulp en verloſten hem uyt de handen van de Laquayen.

Kleyn Iaques die acht op haer had genomen, nam voor hem over haer te wreken, van wegen het onrecht datmen hem had gedaen, 's anderendaegs neemt hy een ander kleedt, ende quam ſubtylijck heel dicht by 't huys daer de voorſz. Lacquayen woonden, alwaer hy haer namen hoorde, haer woninge van waer ſy waren, en welck hare Ouders waren. Dit aldus vernomen hebbende, belaſt hy twee of drie van zijn cameraden haer te laeten vinden in ſeker Huys daer hy bekendt waer, dicht by de Kerckgraft, alwaer hy deſen Brief ſchreef aen een van deſe Lacquayen

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van den voorſz. Borger genaamt Franchoys la Mair, ſiet hier de Copye die mijn onlangs is behandigt, deſen Gauwdief ſchreef uyt den naam van de Vader van den voornoemden la Mair, als of hy te Parijs had geweeſt, en dat hy hem quam beſoecken; weſende den Brief van deſen inhoude.

Mijn Soon ick ben expres in deſe Stadt gekomen om u eenige ſaken te communiceren, die in onſe quartieren zijn voorgevallen, Ghy hebt hier lang gewoont ſonder eenige vrugt te doen, ick vinde een ſeer goede gelegentheyt voor u in onſe Land, de welcke ghy niet en moet verwaarlooſen, ten is altijdt geen tyd om te ſayen, men moet ſomtijts oock mayen, ick ſoude wel in u Logijs gekomen hebben maer u meeſter mocht gedagt hebben dat ick u debaucheerden, waarom ick wel blijde ſal ſijn dat ghy myn komt beſoecken op de Kerck gracht, alwaer ick gelogeert ben; brengher deſes ſalder u leyden, ick ſal den ontbyt gereet laten maken, ſo gy by gelegentheijt u macker wilt mede brengen, hy ſal ſeer welkom zijn, en ſullen u tracteren naar ons vermogen.

A Dieu.

Deſen Brief gaf hy aan een van zijn kleyne Beurſeſnyderkens, hem onderrichtende en wijſende in wat Huys hy die moſt brengen, 't welck hy dede

Den Lacquay de Brief ontfangen hebbende, en blijft in geen gebreecke aldaar te komen, en zijn kamaraat mede te brengen, die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

die geleyt worden tot in 't huys dat Kleyn Jaques aengeweſen hadde, alwaermen haer en inſonderheyt la Mair, in 't begin ſeyde dat ſijn Vader in de Stadt was, en dat hy ondertuſſchen bevolen hadde te ontbijten, dat haer geliefden aen taeffel te gaen ſitten, 't welck ſy deden, gelovende dat 't gunt men haer ſeyde waer was, naer dat ſy ontbeten hadden komt Kleyn Iaques binnen, groet haer, ſy hem ſiende kenden hem genoeghſaem aen ſijn weſen, maer ſijn kleet dat hy doen hadde, dede haer twijffelen: maer 't was een vermaeck als Kleyn Iaques gingh in een kleyn Kamerken daer ter zijden, ende dat hy met ſijn Munnicx-kleet daer weder uyt quam doen vlogen de Lacquaeyen van taeffel, ende oordeelden wel dat ſy verlooren waren. Kleyn Iaques dede haer terſtont vatten, ende al naeckt ontkleden, haer met riemen ſoo ſlaen dat haer de huyt doorgaens heel aen ſtucken was, ende al geeſſelende vraeghden hy haer of 't haer noch wel heuchden, dat ſy hem s'daeghs te vooren hadden afgeroſt.

Al haer krijten en kermen hielp haer niet, Kleyn Iaques met een meer als Barbariſche wreetheyt, dede haer met een mes de huyt prickelen en ſnijden, ende alſoo heel bebloet zijnde, leyde hy haer in een tonne vol veren, alwaer ſy den ochtent over bleven, haer krijten en hielp haer niet, want het Huys was van ſtraet af gelegen, niemant en verkeerden in dien hoeck, om dat het van de wech af was, alſoo na veel andere vileynien, die hy haer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haer aen dede, ſondt hy haer alſoo bepluymt als vogelen naer huys, ende om niet bekent te zijn ſoo veranderden ſy datelijck al te ſamen van logijs, gaende woonen in een ander quartier, om of de Lacquaeyen met gemeender hand quamen om hem te vangen, ſy niet en vonden als het neſt.

't Gerucht van deſen Gauwdief dagelijcx meer en meer toe nemende binnen Parijs, en wel 20. mijlen in 't ronde, alwaer hy groote roovingen gepleecht hadde. Soo hebben de Provooſten van de Maerſchalcken geacht dat 'et haer toe quam hem te vervolgen, ſy kregen de lucht dat hy was ontrent de Boſſchen van Fontaine bleau ende Melun, ſy verdeelen hun troepen, rijdende naer 't voorſz. Boſch, maer de loosheyt van Kleyn Jaques bedroogh haer, want 't gerucht van de Helbardiers vernomen hebbende, verliet hy het Boſch, ende hem verkleedende als een Boer, gingh midden door haer ſonder bekent te zijn. De Dienaers van de juſtitie niet gevonden hebbende 't gunt ſy ſochten, (naer dat ſy 't geheele Lant door geloopen hadden ontrent Fontaine-bleau,) quamen weder in de Stadt, alwaer ſy bericht kregen door een van 't geſelſchap van Kleyn Jaques, waer dat ſijn Logijs was. Deſen had hem van ſijn rot afgeſcheyden, maer twee dagen geleden, om ſeker krackeel onder haer.

De Dienaars ende den Provooſt van de Maerſchalcken in 't ſeecker ſijn Wooninghe verſtaen hebbende, en de ſchuyl plaets van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den voorsz. Gauwdief, verspieden hem verscheyden mael om hem t'achterhalen, sonder dat hy daer anders acht op nam, om dat hy geloofden datmen hem niet en soude durven vangen, soo als hy op een dach in de Kaets-baen was, dicht by de Straet S. Martijn, soo begint hy ontwaer te worden ses of seven Helbardiers die in 't palimade spel quamen het bloedt klom hem stracx in 't Hooft, ende voelden hem geheel verandert boven sijn gewoonlijcke stoutmoedigheyt, die noyt en besweeck dan op die tijdt, hy dede nochtans soo veel dat hy 't ontquam, ende sonder semblant te toonen van de vrees die hy in sijn hart voelde, komt hy in de Straet sint Martijn, de Dienaers hem kennende, oogen hem nae, ende gaen achter hem de straet langhs, en worden ontwaer dat hy in een seker huys ging, zijnde een van sijn kennisse alwaer een jonge Dochter woonden, die hy gedebaucheert hadde en onderhiel) gesien hebbende dat hy daer in gingh, soo wachten sy eenigen tijdt of hy niet en soude uytkomen, maer siende dat 'er niemandt uyt en quam, beginnen sy aen de deure te kloppē hy selve komt in 't venster vragen wat sy hebben wilden, hoewel hy in sijn hart wel wist wat sy sochten, hier wapenden hy hem met een stercke ende trotse resolutie, wel siende dat hy de doot niet en konde ontgaen, om haer sijn leven dier genoegh te verkoopen.

De Dienaars siende dat hy niet open en wilde doen, begonnen de deur op te breken, en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en op de vloer te loopen, hy bolwerckt hem in ſijn Huijs, werpt taeffelen en ſchabellen om veer, en ſet her al tegens de deur, 't was d'eerſte verdiepingh daer hy was, hy ſeijde tegens ſijn vrijſter dat ſy met hem moeſt ſterven, ende dat hy genoegh ſagh dat hy 't niet en konde ontkomen.

Daer komt een groot rumoer, de Dienaers ſeggen dat Kleyn Jaques in dat huys was, deſen naem dede veel volcks vergaderen ontrent het Huys, om het eynde te ſien, daer komen noch eenige andere Helbardiers by, ende ſoo als hy de deur niet en wilde openen, ſoo neemtmen ladders om door de venſters in te geraecken, hy loſt ſtracx twee Piſtolen die hy hadde, ende haer ſeker nemende, ſetteſe haer op de wange, ende ſmeetſe ter aerden, daer wierden eenige doot geſchoten, ende veel gequetſt, ſijn by-ſit, ſoo haeſt hy los geſchoten hadde, lade wederom, ende betuijghden hem door deſen laetſten dienſt hoe grooten liefde ſy hem toedroegh, de verwoetheydt had hem geheel ingenomen; ende en wiſt niet wat hy dede, de dulligheyt doet hem misſlagen ſlaen, en werpt hem ſelven in 't midden van de ſlagen; 't hooft in 't Venſter ſtekende, om een muſquet ſchoot te ontfangen, en alſoo in ſijn Camer te ſterven, en niet geſchavotteert te worden.

Het volck vergadert aldaer meer en meer, ende daer waren alreede meer dan hondert menſchen die het huijs hadden ingenomen, gewapent met Helbaerden, pieckeu, en muſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ketten. Kleyn Jaques na dat hy tien of twaelf ſchoten had geſchoten, ſoo ontbraken hem eer de kogels dan 't kruyt, ondertuſſchen hielt hy al goede mijne, en liet daerom niet te ſchieten, maer alſmen ontwaer worde dat ſijn ſcheuten te vergeefs waren, en dat ſy niet toe en droegen, en dat het perijckel uyt was, een van de Helbardiers ſeyde tegen ſijn macker datter geen perijckel meer en was, en dat hy geen loot meer en hadde, doen wierden de ladders genadert om op te klimmen, terwijlmen om laegh de deur alreede gebroken ende ter aerden gevelt hadde.

Ider verwondert ſich over de ſtantvaſtigheyt van deſen Roover, die hem ſoo vermeten tegen ſoo veel volcks ter weer dorſte ſtellen. Maer hy verweerden hem te vergeefs, ſijn uyre was gekomen, de dulligheyt nochtans dede hem groot gewelt bedrijven hy en konde niet reſolveren hem ſelven gevangen te geven, men ſoude hem onder dit gevecht wel gedoot hebben, maer men ſocht hem levend te bekomen, om hem tot exempel van andere exemplaerlijk te ſtraffen, zijnent halven en ſocht hy niet ſchoonder dan door een musket-ſchoot te ſterven, en men en weet niet waerom hy hem ſelven met een mes niet doot en ſtack in den buyck, want hy was als verwoet, maer ſy die by hem was beletten hem 't ſelve. Eyntlijck naer veel ſchermutſens aen weder zijden moſt hy 't gewelt wijcken, de deure gebroken zijnde, komtmen met gedrangh in berſten, en vatten hem by de

crop

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

crop met sijn by sit, hy wierdt stracx geleyt in de gevanckenisse, alwaer hy naer verscheyden klachten en informatien tegen hem, veroordeelt worde levendich gerabraeckt en op een radt gesett te worden, 't welck ter executie wierdt gestelt.

HET XXXII. CAPITTEL.

Van de vreemde avontuyre geschiet in de Stadt van Rouan, in de persoon van een Advocaet.

IN de Stad van Rouan woonde een seker persoon, die sal ick noemen Meris, dewelcke scheen tot groote rijckdom te sullen geraecken door den grooten handel die hy op Engelandt ende op Spagnien dreef, maer na dat hy twee Iaer getrout was, verviel hy door het verlies van een schip in d'uytersten armoede.

Dit ongeluck nochtans en konde sijn courage, noch de genereuse resolutie van sijn Vrouwe ghenaemt Helena niet verminderen, dese Vrouwe was seer schoon en met soo uytnemende gratien en lieftalligheyt begaeft dat sy van velen selfs van de voornaemste van Rouan door haer armoede tot oneer wiert versocht, maer sy de eerbaerheyt selfs ende haer man getrouw sijnde, en liet haer geensins daer toe bewegen, waer in Meris hem seer geluckigh in sijn ongeluck achtede: onder al de gene die haer liefde toondē, was een seker Advocaet genaemt Carilde, desen Advocaet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

zijnde een man van laegen af komſte, maer wel opgevoet, ende van zijn jonckheyt in in een ſeer goet huys geoeffent en gedreſſeert van Normandyen van geboorte, was de eerſte ende voornaemſte die met de heetſte vlamme van liefden Helenam vervolgden, haer biedende een goede ſomme gelts.

Helena niet langer dit ongeduyrich quellen konnende wederſtaen, geeft het met een goede gratie haer Man te kennen, ſeggende veel liever van armoede te willen vergaen, dan hem de minſte ſchande aen te doen.

Meris dit hoorende, ende verſekert zijnde van de kuysheydt van zijn Vrouw, ende de groote affectie ende liefde die ſy hem was toedragende, leyt zijn ooren te luyſteren, ende ſeyde dat hy int minſte haer eerbaerheyt en getrouwicheyt in geen bedencken en nam, maer alſoo haer niet onbekent en was d' armoede daer in ſy vervallen waren, dat hy niet ongeraden en vont dat ſy haar ſoude veijnſen naar 't verſoeck van den Advocaat te willen luijſteren, mits (ſeijt hy) dat den Advocaat een goede ſomme gelts mede brengen, en laat mijn met de reſte geworden. Helena met haar man dus verſproken zijnde. begint Carilde meer te careſſeren met haar oogen, als ſy te vooren gedaan hadde, hy vermerekende die nieuwe en extraordinaire gunſte, daar over blijde zijnde boven maten, dagt dat hy 't yſer wilde ſmeden terwijl het heet is, en dat hy niet dan een goede uijtkomſte had te wachten van 't gunt hy hem ſelven

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſelven beloofden, want hy ſag zijn liefde wiert ontfangē van zijn gepretendeerde Matreſſe. Hy verhaaltet zijn Cameraat, die alrede zijne blijtſchap deelagtich wiert.

Carilde wort hoe langer hoe familiaarder met Helena, en maar een kus geſtolen hebbende in den welrieckenden Thuyn van hare purpere wang-kens, ſo meenden hy alrede gekomē te zijn tot 't hoogſte van zijn geluk, hy beloofden haar groten rijckdom en goederen, ſy eijntlijck haar gelatende aang lokt te zijn door zijne beloften, maackten haar meer en meer met hem gemeen, en zeijde hem dat njet alleen haar armoede maar zijne goede gratien haar ſo hadden overwonnen, dat zy niet langer en konde leven ſonder hem te ſien.

Deſe geveijnſtheden ontſtaken alſo de liefde van Carilde, dat hy van Helena niet en ſcheyden, voor dat hy conſent van haar had en van haar verſtaan den dag en uyre dat hy by haar zoude komen, haar belooft hebbende vijf hondert goude kroonen, 't welk by haar te ſamen alſo is beſlooten, den dag gekomen zijnde en bleef Carilde in geen gebreecken te komen voor de Kerck-deur daar ſy malkanderen 't favonts te voore n beſcheyden hadden, daar hy zijn Matreſſe vant hem wachtende.

Sy waaren qualijck by een gekomen of Carilde vraagden Helenam, of haar Man t' huys was, ende wanneer hy weder ſoude komen, ſy met een gemaackte geveynſtheijt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſeyde hem, hy en is niet t'Huys mijn Heer, gelieft u daar te komen ghy ſult ſeer welkom zijn, mijn Man en komt in acht daegen niet weder, want hy heeft eenige ſaecken te verrichten te Parijs, ick heb ſelver gemaeckt dat hy vertrocken is, op dat hy niet weten en ſoude dat gy in mijn huys quaemt, gy meucht in alle ſckerheyt komen, Carilde die aen d'ander zijnde hem ſelven in zijn eygen vlamme branden en verteerden, volcht haar, haar gevende een Beurſe vol piſtoletten, ontrent waardig zijnde vier hondert Croonen, gaende ſo eenſgangs naar 't Huys van Helena, alwaar Meris verborgen was om 't eynde te brengen 'rgunt hy voorgenomen hadde, want hy woude te gelijck hebben en het gelt en de Cleederen van Carilde.

Soo als ſy binnen waren gekomen doetmen vyer maecken, en den Advokaat begon hem alreede te ontkleeden om zijn vleyſchelijcke welluſten te verſaden, als Meris met een ſtock voort quam die hem een ſlach inde necke gaf, die hem ter aerden dede vallen, heel van hem ſelven, hy hervatten den ſlach, en dede ſoo veel dat hy hem t'eenemael doot ſloech.

Helena en docht niet dat hy hem ſoude doot ſmijten, ſy was ſeer verſlagen als ſy hem doot ſach leggen voor haar voeten uytgeſtreckt, haar Man nochtans die trooſten haar, ſeggende: dat ſy niet en hoefden te vreſen voor dit Lichaem, dat hy wel maecken ſoude dat het noyt uyt en quam, hy neemt hem op zijn

rugge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

rugge, ſijn Vrouw belaſtende dat ſy ſou te bedde gaen leggen, 'twelck ſy dede, hy komt ondertuſſchen als den wech bekent zijnde door een achterpoort door hulp van den donckeren nacht, gaande in Huys van den Advokaet, hy ſet het Lichaem op 't Sekreet en de ſtelden het ſo dat de gene die hem daer gevonden hadden, geoordeelt ſouden hebben dat hy aldaer geſtorven was.

Nu daeghs te vooren had den voornoemden Carilde zijn Cameraet te kennen gegeven de gantſche gelegentheyt van de ſaeck, tuſſchen Helenam en hem. 'tGebeurde dan dat den Cameraedt van den voorſz. Advocaat ter middernacht op ſtondt ter ſaecke van een buyck loop die hem overviel, en komende op 't Secreet wort hy ontwaer dat Carilde daar ſat, hy wachten eenighen tijdt, hem niet willende inportuyneren, maar ſiende dat hy niet en quam, gaet hy om hem te ſpreecken, hem by zijn mouwe treckende, waer door 't Lichaem voor zijn voeten viel.

Deſen Man ſeer verſchrickt zijnde, loopt wech, niet wetende hoe hy hem ſal gedragen, maar een weynig tot zijn zelven gekomen zijnde, genaeckt hem, ſiende dat Carilde doot was, ſtracx, viel hem in dat hy verraden mocht zijn int Huys van Helena, door 'tbeleyt van Meris, die hy van langer hant gekent hadde trots genoech te zijn, waarom hy uyt vreeſe dat hy niet en mochte beſchuldicht worden hem gedoot te hebben, (want men had hé ſien op ſtaen) ſo laad hy hem we-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de om op zijn rugge, met meyninge hem te brengen voor de deur van Meris.

Den Cameraet van Carilde het Lichaem weder op zijn rugge geladen hebbende, quam het brengen ter selver plaetse daermen het uytgebracht hadden, ende settent langhs de deur van Meris, keerende van daar weder naar huys, sonder van yemandt ghesien te zijn. Helena by geval door eenig gebreck inde natuyr, willende voor deur gaan, ('twas ontrent een uyren nae middernacht) was sy seer verschrickt als sy de deur opende 't dode Lichaem van Carilde tot haar in huys sach vallen, sy kreet van vrees, seggende heel verbaast tegen haar man dat den Advocaet wederom in Huys quam, Meris springht van 't Bedde, stelt haar te vreden, ende seyt haar dat sy geen vrees voor 't doode Lichaem hoefden te hebben, en dat hy 't so verre soude dragen dat 't niet wederom en soude komen. Sy gaet daar op weder te bedde, hy ondertusschen laedt het Lichaem wederom op zijn schouderen, in hem selven voornemende dat hy 't so verre sal dragen dat het niet weder soude komen, so als hy langs de straet gaat om het inde rivier te brengen hoort hy een groot gerucht ontrent het eynde van de selve straet, de vrees die tot noch toe op hem niet en hadde gewonnen, begon doen zijn moet te doen sacken, hy vreesden met het Lichaem gevonden te worden, en de rechtvaardige verdiende straffe daar over te lijden, dat dede hem wijcken in een nauw straetjen dat dwers liep,

om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

om te konnen ſien die hy hoorden komen, en haar niet t'ontmoeten, maar zijn vreeſe veranderden wel haaſt in blijſchap, want die gene waar van hy 'tgrucht hoorden, waeren nachtdieven, en hadden pas twee zijde ſpecks uyt de Schoorſteen van een Backer geſtoolen genaamt Philippus du Bois, ſo als de Dieven duer dat nauwe ſtraetgen quamen daar Meris was ſo hoorden hy dat ſy tegen den anderen ſeyden, hier is een goeden waart, wy moeten hier onſe ſpeck laeten, en gaan ſien offer goeden wijn is: de reſolutie genomen zijnde leggen ſy haar ſack met ſpec in een nieuw gegraven gat van een kelder weſende in de ſelve ſtraet, bedeckende deſelve 'tbeſte dat ſy mochten met ſtro dat by geval daar was: Meris die hem verborgen hielt dit al ontwaar geworden ſijnde, docht dat het onnoodich was veerder ſijn vracht te loſſen, komt by de ſack, ende 'tſpeck gehandelt hebbende opent de ſack, verwiſſelende ſijn doode lichaem voor den beuyt die de dieven op die plaets verborgen hadden, nemende den weg van ſijn woonplaets, alwaar hy ſijn vrouw heel beſchreyt vondt die niet en dorſt te bedde gaan, als ſy hem vernam dat hy weder gelaen quam ſo meenden ſy te beſwijmen, want ſy docht dat hy hem van het doode lichaem van den Advocaet niet hadde konnen ontledigen, maar hy ſtelden haar te vreden als hy haar het ſpeck toonden dat hy by verwiſſelinge had gecregen, ende maecten haar ſeer verwondert van de vreemdicheydt die hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haer vertelden : Sy gaen 't ſamen leggen ſlapen verblijt van den dubbelden roof die ſy hadden bekomen, die onlangs daer naer ontdeckt worden.

Laet ons nu weder tot ons volck komen die haer datelijck ſeer verlegen ſullen vinden, terwijl Meris naer huys was gegaen. De dieven die inde voorſz. Herberge waren gegaen, deden liberael tappen op hope dat ſy haer koopmanſchap aen den waert ſouden vercoopen : als ſy wel gedroncken hadden, ende haaren luſt voldaen hadden, ſo rekenen ſy, ende in plaets van betalinge, ſeggen tegen haeren Waert dat ſy een deel ſpeck hadden 't gunt ſy hem wilden verkoopen, ende dat ſo hy met haer in prijs wilde over-een-comen dat hy 't goeden koop ſoude hebben: den herbergier antwoorden dat hy niet gewent en was een kat in een ſack te koopen, maer dat hy haer koopmanſchap moſt ſien, ende de ſelve geſien hebbende, dat hy dan meerder kouragie ſoude hebben om te copen.

De dieven gaen dan ter plaetſe daer ſy haer ſack gelaten hadden, en die gevonden hebben ſonder nochtans te droomen datmen haer een Advocaet in wiſſeling van haer ſpeck hadt gegeven, brengen ſy het (ſy voelden ſeer wel de ſwaerte meer te weſen als de voorgaende laſt die ſy gedragen hadden, gekomen ſijnde inde Herberge, ontbinden ſy haer ſack, die ſo haeſt niet open was of den Waert ſach het hooft van Carilde, hy begon datelijck te ſchreeuwen (want hy kenden

den de perſoon) o ghy ellendige ſeyt hy wat hebt ghy gedaen, ghy hebt den Heer Carilde gedoot, ende ſijt ſoo onbeſchaemt dat ghy hem mijn voor ſpeck te koop brengt. De dieven meer verſlagen als hy, ſaegen op malkanderen, en en wiſten niet hoe dat ſy haer ſouden houden. Den anderen inſiſteert tegens haer, ende dreyghden haer alreede om haer te ſullen by den kop doen vatten, en de vrunden van den overleden te ſullen halen, ſy aen d'ander ſijde baeden hem te willen ſwijgen, en dat ſy wel wiſten waer ſy dien beuyt gehaelt hadden, en dat men haer met die moort niet en behoorden te beſchuldigen, alſoo ſy daer onnooſel in waeren, maer dat ſy 't lichaem weder ſouden brengen daer ſy 't gehaelt hadden 't welck ſy deden, wel verwondert ſijnde van ſulck een avontùyr, ſeggende teghen malkandren, Caemeraet docht het u ſpeck of een Advocaet te zijn, en hoe is die verandering ſoo geſchiet: en dus diſputerende zijn ſy gekomen by 't huys van den backer daer ſy 't ſpeck geſtoolen hadden, ende klimmende inden top van 't huys waer door ſy ingekomen waren, ſoo hangen ſy den Advocaet ter plaetſe daer ſy 't ſpeck geſtoolen hadden, ende gingen heenen. Den backer die den dach veel werck hadde, riep een van knechts genaamt Marin, om na den Molen te gaen, Marin antwoorde dat hy'er niet ſoude gaen voot hy ontbetẽ had, en dat hy ſpek op de rooſter gebraden wilde eten, hy kreeg verlof ſpek te gaen ſnijden, hy neemt een ladder,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

der, ende geklommen zijnde om ſijn ſpeck te ſnijden ſo vallen den Advocaet, de leer ende den knecht d'een op d'ander, den backer en ſijn vrouw loopender nae toe, die meenden dat Marijn doodt was, maer hy ſeyde haer dat hy geen noot en hadde, en dat hy niet gequetſt en was aiſoo hy op 't ſpeck waer gevallen, den backer waſſer weynigh mede bekommert, maer ſoo als hy voor ſijn voeten het hooft van den Advocaet, 't welck uyt de ontbondene ſack was ſteeckende, ſach, ſoo valt hy in ſwijm, ſoo dat ſijn Vrouw hem qualijck weder tot ſijn ſelven konde doen komē. Eyndelijck boven maten verwondert zijnde over deſe veranderinge, reſolveerden ſy hem van daer te brengen. Den backer hadt een jong veulen ſeer ſteeg zijnde, hy laet het ophalen, ende de ſadel en toom daer op geleyt zijnde, ſoo bindt hy den Advocaet daer op, dat hy niet vallen en konde, doen bond hy hem een ſtock onder d'ocxſelen, en dede hem ſporen aen, dit veulen dus opgeſchickt zijnde wort geleyt in de Straet, 't was niet boven ſes uyren des ſmorgens, in 't kortſte van de winter dagen. Den backer meenden als hy uyt 't geſicht was dat hy hem dan quijt was, maer het geſchieden dat in 't voort gaen een van de ſporen van den Advocaet wat harder ſtack als d'andere, waer door 't veulen verſchrickt zijnde, ſnellijck de vlucht neemt, ſo ſnel loopende dat hy hem den Advocaet ontlaſten, ende die in een put ſmackten, diemen in 't midden van de ſtraet maeckten. Siet daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

daer d'avontuyren van den armen Carilde, en 't gunt hem bejegende na ſijn doot.

HET XXXIII. CAPITTEL.

Een ſchrickelijcke en wonderlijcke Hiſtorie van een Moort geſchiet door de Vader aen ſijn eygen Soon, en wat daer op is gevolght.

IN een ſeker Dorp gelegen dicht by Parijs woonden ſekeren Waert genaemt Gerard, den wreetſten en booſten menſch dieder mocht uyt komen, want ſijn brandende gierigheyt dede hem duyſentmael arger moorderyen en dieveryen begaen als de aldervermaertſte ſtruyckrovers daer omſtreecks, en was van ſoo een onverdraeghlijck humeur, dat noch ſijn vrouwe noch ſijn kinderen by hem en konden duyren, 't welck oorſaeck was dat van twee kinderen die hy hadde, 't een geſtorven zijnde door ſijn hardt tractement, het ander genaemt Thieri, noch qualijck 12. Jaren out zijnde, voornam deur te gaen, en van ſo quaden Vader te vluchten. Het geſchieden dan dat aldaer eenige Compaignien Soldaten deur komende paſſeren, hy hem by haer voeghden, en voor tros-drager dienden by een van haer Capiteynen, waer over den voorſz. Gerard hem niet eens en bekommerden als een wilt beeſt, en vyant van ſijn eygen bloedt, de Soon gaet daer hem de Fortuyn leyde, als gedwongen zijnde door den noodt die geen wetten en lijdt, ende alſoo dickwils quade Vaders wel goede kinderen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ren naer laten die na haer niet eens en aarden soo heeft hem desen heel anders gedragen en achter gelaten, van wegen soodanige boosheden en schandelijck leven, als hy t'huys gewent was te sien, want hy worde met'er tijdt een seer eerlijck geschickt man, ende seer ervaren in den Oorlogh, door 't besoecken van vreemde Landen, daer toe hy hem oock had begeven. Waer door en door sijne vrome feyten en vrome daden, daer van hy dagelijcks proeven gaf, hy tot Capiteyn wiert gemaeckt, en dat van een slecht Soldaet gelijck hy te vooren was.

Maer eyntlijck na dat hy ontrent 20. jaren de wapenen gedragen hadde, de natuyrlijcke genegentheyt die wy tot onse ouders dragen, hoe boos die mogen zijn, dede hem de vreemde Landen verlaten, om wederom te sien sijn geboorte-plaets, waer toe hem voornamentlijck verweckten een seer goede gelegentheyt die hem voorviel, zijnde te weten in Oostenrijck, want een groot Prince, daer van hy de eer had te dienen, gaf hem expresse Commissie een reys in Vranckrijck te doen, om eenige saecken van importantie. Nu adieu geseyt hebbende aen sijn Meester en sijn vrienden, sonder uyt al sijn vrunden meer als een vertrowt vrunt met hem te nemen, en in plaets van al sijn equipagie maer een male, hy begeeft hem met sijnen vrient op wech, rijdende te post om eerder te spoeyen.

De soete gedachteniss van sijn Lant daer hy na toe reysden dede hem gevoelen een heyme-

heymelijcke blijſchap in ſijn gemoet, hy geloofden dat den tijdt die 't alles verandert, oock ſijns Vaders humeur ſoude hebben gemodereert, en dat ſoo haeſt hy hem ſoude ſien, Gerard hem van blyſchap om den hals ſoude hebben gevlogen en gekuſt, 't welck nochtans heel contrarie ſijn opinie uytviel.

Want gekomen zijnde tot ontrent ſes mijlen van het Dorp daer hy geboren was, ſoo kreeg hy 't ongeluck dat hy heel ſieck worde en bevangen met een brandende koorts, nogtans verſtaen hebbende dat ſijn Vader noch in 't leven was, ende ſijn Moeder onlangs geſtorven, hoe ſieck dat hy was, ſoo verkloeckten hy hem om ſijn Vader te beſoecken: maer alvoorens maeckten hy hem en ſijn geheele gelegentheyt bekent aen ſijnen vrunt, hy ſeyde hem dat de Waerdt van den huyſe, daer hy hooptente gaen logeeren ſijn eygen Vader was, maer dat hy hem bad het niemant te ſeggen, om dat hy ſich aen hem voor s'anderendaeghs niet en wilde bekent maecken.

Dit aldus beſloten zijnde, voltrecken ſy haer reys, komende in de Herberge van Gerard, het eerſte dat doen den ongeluckigen Thieri dede, was begroeten die gene die hem voor een vreemdelingh hielt hoewel hy ſijn Soon was, waerom hy hem ſijn male gaf op te ſluyten, vertreckende in een Camer alwaer hy te bedde ging leggen voelende ſijn Coortſe verſwaren. Nu alſoo ſijns Meeſters ſaecken noodlijck vereyſchten dat hy s'anderendaeghs te Parijs moeſt zijn, en ſich ſoo qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

qualijck te pas vindende dattet hem onmogelick was, ſo gaf hyder zijn Cameraat de laſt van, die terſtont vertrock naar dat hy den Waart gebeden had, doch ſorge te dragen voor den ſiecken die hy hem liet, maar hy wreeder als de Tygers, den vreemdelinck qualick vertrocken zijnde, den welcken hy hem inbeelden dat niet weder zoude komen, nam voor hem zijn tijt waar te nemen, ende een ſchrickelijck werck te beginnen. Want om ſchelmagtig de male te ſtelen en berooven die hem den ſiecken, zijnde zijn Soon ende gaſt te bewaren had gegeven, ſoo gaf hem den algemenen vijant vant menſchelijck geſlagt dit grouwelick voornemen in zijn ſin, dat hy hem ſou behelpen met die krancheyt, en de gunſt van de nagt om zijn wreede handen te waſſchen in dat onnoſel bloet.

Met dit voornemen, naar dat hy de Maſel wel had beſien, die hem door de ſwaarte vol Gout en Silver dochte, ſoo laat hy hem door de gierigheyt van den duyvel overwinnen, en komt door een heymelicke deur inde Camer, en verligt zijnde door den fackel van eenige helſche furie, gaat hy aen 't bedde van zijnen gaſt, den welcken vindende in een raſende koortſe leggen, buijten alle defenſie ter ſake van zijn ſwacheijt, hy ſeer onmenſchelick met een poignaert doot ſtack. Naar deſe bloedige en wreede executie gaat hy al bevende en buyten zijn ſinnen uijt de Camer, die met de Sleutel toeſluijtende, dat arme lichaam daar latende verdroncken in het

herbloet, dit gedaan zijnde gaat hy weder te bedde leggen, alwaar de lelickheijt vande misdaat die hy nu had bedreven hem soo pijnigden, dat hy niet op en hielt te crijten en hem te beklagen den voorderen nagt, als een mistrooſtig menſch. 's Sanderen daegs de Dienaars die in huijs waren en vonden haar noijt ſo ontſet dan als ſy dien ellendigen vonden geſtreckt op zijn bedde actien van een dul menſch voortbrengende, menende int eerſte dat een dulle koorts was die hem had bevangen, ſy roepen de buijren in, die terſtont op 't gerugt toe liepen. Maar ſoo als ſy by hem wilden komen, ſoo vliegt hy over eynde, en ſtaat op zijn voeten, makende verſchrickelijcke huijlingen en grijſingen, tot dat hy d'een beet en d'ander ſmeet. Doen om te beletten dat zijn dulligheijt niet vorder en ging, waſmen gedwongen hem met yſere ketenen te binden, en te wagten dat metter tijt die dullgheijt overginge. Maar terwijl zy in die ſwaricheijt waren, en dat alrede een goet deel van den dag vorby was, ſonder dat ſy d'oorſaack vã zijn quaat wiſten, nog wat remedie ſy daar toe ſouden doen. Siet daar komt den vrunt van den armen overleden, die niet eerder zijn ſaken hebbende konnen verrigten binnen Parijs, nu wederkeerden naar 't dorp, om zijnen vrunt by te ſtaan, die hy daar ſiek had gelaten, ende die hy in vollen leven meenden te vinden. Ghij kont oordeelen of hy int inkomen inde Herberge niet ſeer verbaaſt was, aldaar ſo

vee

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

veel volcx te vinden, en te hooren 't gebaar datter gemaekt wiert. Maar hy waſtnoch wel meer als hy den voet ſettede inde Camer vanden Waardt: ſiet door een kracht vande Goddelijcke Iuſtitie ſo keert deſen ellendigen ſich om tegen hem, en comende tot ſijn goet verſtand, mijn vrund ſeyd hy tegens dien vreemdeling, in tegenwoordicheydt van allen, wreeckt de doot van u Cameraet, want ick ongeluckige, ick bent die hem vermoord hebbe in u afweſen. Op deſe woorden gaf den vreemdeling een grooten ſchreeuw, ende viel van hem ſelven: 'twelck d'omſtanders met groote verwonringe ſagen. Eyntlijck tot hem ſelven gekomen zijnde, ontbonden ſy den waerdt, de welcke al bleeck en ongedaan ſo hy was, met een ontroert gemoet haer recht naer de Camer leyde daer hy de moort bedreven, en ſeer ſchelmachtich 'trecht van Hoſpitaliteyt verbroken hadde.

Ten ware noyt gedaen ſo ick alhier wilde verhaelen hoe ſeer d'omſtanders verſlaegen waeren, ſiende dit wreede ſpectakel, en voornamentlick den vreemdeling, dewelcke mengende de tranē met het bloet van zijnen vrunt, bedreef ſulckē rouw die genoech was de alderongevoelickſte te bewegen tot medelijden. Ondertuſſchen den Richter van die plaets in huys gekomen zijnde met zijn andere Officieren en Dienaers, ſo vertoonden hy voor haer allen dat de grouwlijckheyt van die miſdaet een ſwaere ſtraffe verdienden, en dat den Moordenaar was een

Vader

Vader van den vermoorden, gelijck oock inder daet de saec alsso bevonden zijnde, hy veroordeelt wiert levendich op een radt gerabraeckt te worden, naer dat den Scherp-rechter hem eerst de hant soude hebben afgehouwen, daer mede hy so onmensedelijck zijn gast en zijn eygen Soon gedoot hadde. Waer by men klaerlijck kan sien dat de Moordenaers hare moorden nimmermeer en konde verbergen, Godt de Heer die een grouwel heeft van de bloetstorters, sy haer eygen beschuldigers en Richters zijn.

HET XXXIV. CAPITTEL.

Het Leven van de uytnemenste Gauwdief genaemt Arpalin, sijn bedriegeryen, en hoe hy onder anderen sijn Beurse liet nemen van een Straet-rover, om weder neffens de sijne oock des Roovers Beurse te krijgen, so als hy dede.

ARpalin geboren in een kleyn dorp by Savoyen en dolfinaet, was van naturen genegen tot stelen, en ervaren in alle deugnieteryen spelende also den googhgelaar, alsmen op de koorde dansende, in voegen dat hy volmaeckt was in alle sielteryen somwijlen ginck hy gekleet als een Edelman, somwijlen als een arbeyder of een bedelaar.

Waar dat hy quam, seyde hy te wesen van alderley ambachten, en onder de Duytsen, Italianen en Spaignaerts seyde hy hem elck van haar natie te zijn naar zijn believen, dickwils

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dickwils als hy een merckelick ſchelmſtuck had bedreven, ſoo cleeden hy hem ſelven ſmeerige cleederen, 't aenſicht vol pleyſters hebbende, om ſoo licht niet bekent te weſen, dan conterfeyten hy den blinden, dan reedt hy op krucken, dan maeckten hy lamme armen, terwijl hy inde kercken hem met de zijne behielp, de goeluijden haar Beurſe te ſnijden.

Naar dat hy alle deſe perſonagien wel hadde geſpeelt in d'een, ſoo vertrock hy in d'ander Stadt, alwaar veranderende van gelaet, maeckten hy datmen hem hielt voor een Man van d'ander Werelt, want veynſende te zijn een Arabier of Ioda, gaf hem uyt voor den Doctoor van den Coninck van Perſien, ende klimmende op een ſtellagie daar verdooft hy alle de vergaderinge met zijn geſnater int prijſen van zijn ſpeceryen, gevende ondertuſſchen tijt en gelegentheyt aen die van zijn collegie inde ſacken te taſten, ende de quint eſſentie uyt de Beurſen te lichten. Hy ondertuſſchen volherden int openbaren van ſijn Secreten, gevende gedruckte briefjes aen d'omſtaenders, waer in hy haar vreemde dingen beloofden, wilden ſy in zijn Camer by hem komen, ſo dede hy haar proeven t'harer ſchade, dat zijns gelijck niet geboren en was in konſten en bedriegeryen, want als hy ſich alſdan ſeer ſecretelijck aen haer openbaerde, ſoo bode hy aen de familiare geeſten te willen verkoopen, ende haer ſpoockerye en Duijvels te laten ſien.

Aen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Aen de gierige beloofde hy te toonen waer de verborgen ſchatten lagen, aen de vryers dat hy haer hare vrijſters ſoude doen genieten ende aen de curieuſte geeſten om haer te leren, het ſecreetſte in de Negromantie. Ondertuſſchen in wat ſchijn hy hem vertoonden, ſo en was het oogmerck van alle zijne bedriegerijen, niet anders dan rooverijen en ſtrooperijen, waar in hy ſo ſubtijl en geſlepen was, dat hy hem ſomtijdts ſijn eygen Beurs liet nemen, om beneffens de ſijn oock eens anders Beurſe te krijgen, 'twelck hy op ſekeren dach ſpeelden in manierē hier naar volgende.

Weſende by geval af gedwaelt van die van ſijne troupe, geeft hem goetwillichlijck in handen van een Gauw dief die hem niet en kenden, ſo haaſt den Gaudief of ſtooper hem ſach, ſet hy hem de Piſtool op de keel, ſeggende dat hy hem ſijn Beurſe ſoude geven. Siet daar iſſe ſeyt Arpalin, maar dewijl ickſe u geef ſonder tegenſtellen, op dat mijn Meeſter mijn voor geen ſchelm en achte, ſo bidde ick u door mijn hoet te willen ſchieten en u Piſtool daar op te loſſen. Dit ſeggende leyde zijnen hoet ter neder, die den ſtroper datelijck met een loot door-ſchoot, 'twelck Arpalin ſiende, en dat nu de wapenen gelijck waren, ſoo van d'een als van d'andere zijde, zijnen vyant ſijn ſcheut te vergeefts geſchoten hebbende, treckt zijn geweer, en verkrijgt boven zijn eijgen, oock mede den anderen zijn Beurs.

Arpalin lange tijt alſo geleeft hebbende ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en de principaelſte Steden van Europa deur kropen hebbende, komt eyndelijck te Parijs met ſijne conſoorten, in't in komen van den anderen geſcheyden zijnde, volgens hare gewoonte, gaen logeren in verſcheyden Herbergen, maer alſoo Arpalin als weſende haer aller Hooft, altijdt de principaelſte rolle moſt ſpelen, ſoo gingh hy in een bekende Herberge logeren daar veel vreemdelingen quamen, onder de welcke hy hem meer en meer bekent maeckten, haar doende geloven dat hy oock een vreemdelingh was, te Parijs gekomen zijnde om de Stadt te ſien, ende by eerlijcke luyden te verkeeren, ondertuſſchen alſoo hy ſeer wel zijn guyterye wiſt te bedecken onder ſchijn van vromigheyt, ſoo ſtreeck hy de Coopluyden op duyſentderley middelen deur, nu wiſt hy haar ſchoone gerieflijcke Vrouwen door de Coppelaerſters te beſtellen, ſomtijdts noden hyſe in de beſte Herbergen daer hy haer ſeer magnifijcq tracteerden, haer dan in 't wederkeeren brengende in handen van ſijn volck, die hy expreſſelijck aldaer op de wacht geſtelt hadde op de hoecken van de Straten, die daar bequaemſt toe waren, alwaar ſy haer de Mantels dan namen, ende aen hem aldereerſt, hem s'anderendaeghs heymelijck een ander, ende oock van al den buyt die ſy dien avont gekregen hadden, ſijn aenpart gevende. Hy leyder ſomtijdts vijf of ſes in de Comedie, voor haer betalende om haer te lichter aldaer te krijgen, dan paſten hy wel dat hy haer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

plaetſe dede nemen onder ſijne grootſte confidenten, die hy daer toe expres aldaer te voren had geſonden, en die onder pretext van neffens die vreemdelingen te ſitten, ende haer t'onderhouden, haer ſoo wel de Beurſe namen, dat in 't uytgaen van de Comedie ſy haer ſonder gelt vonden. Ick ſal alhier verhalen een treck die hy een ſeeckeren Engelſman ſpeelden. Deſen Engelſman gekomen zijnde uyt de Herberge van Bourgoignien, ſteeckt by geval ſijn handt in ſijn ſack, ende ontwaer geworden zijnde dat men hem alle ſijn piſtoletten geſtolen hadde, uytgeſeyt een eenige, ick verſeker u ſeyde hy die mijn al de andere genomen hebben en ſullen deſe niet krijgen, ſtekende de ſelve in ſijn mont, 't welk gehoort en geſien zijnde by die gene ſelfs die hem bekipt hadde, weſende een van Arpalins volck, dat ſult gy liegen ſeyt hy by ſijn ſelven, volgende datelijck den Engelſman op den voet onder de andere Beurſe-ſnijders die hy alreede had gewaerſchout van de part die hy hem wilde ſpelen.

Hebbende dan beſloten oock de leſte Piſtolet te hebben die den Engelſman was overgebleven, maeckt hy ſemblant of hy ſijn neuſdoeck uyt haelden, latende al willens eenige ſtucken Gout of Silver-gelt vallen, en biddende de Compaignie dat ſy hem wilden helpen op rapen, ende ſiende dat den Engelſman hem nederbooch neffens d'andere, een van ſijn mackers die hy daer toe gelaſt hadde begint te roepen: een Dief, een Dief,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſeggende dat den Engelſman onder pretext van een ſtuck gours op te rapen, een Piſtolet in zijn mont geſteecken hadde om die te behouden, al d'omſtanders vielen datelijck op hem ſulcx dat ſy (warachtich bevonden hebbende, daar mede hy was beſchuldicht) hem wel dapper ſmeten, en dwongen die Piſtolet te geven aen die gene die hem al ſijne andere Piſtoletten uyt zijn ſack geſtolen hadde.

Maar gelijk gemeenlijk na een quaat leven ook ſulck een dood volcht, ſo neemt het ongeluck, dat de ſijne moſt verhaaſten begin by de volgende avontuyre. Op ſeeckeren dach gehoort hebbende datter een miſdadige op de plaetſe de Greve gedoodt ſoude worden d'apprehenſie die hy hadde dattet een van zijn Cameraden was, dede hem haaſtelijck daar naa toe loopen. Aldaar gekomen zijnde, ſo als al 'tvolck aendrong, ſiet ſo voecht hy hem neffens een Ionghman van geſchickt weſen, genaamt Floriſard, hem vragende wat die gene gedaen hadt diemen daar ſouw dooden, hy heeft vermoort ſeyde Floriſard den Heer Alziſe een Man groten van aenſien, ende ſoomen ſeyt heeft hy hem op zijn Bedde verworcht. Arpalin, al ſoetjes lachende, 'theeft ſeyde hy een grooten ſot geweeſt dat hy hem heeft laten vangen, voor mijn ick ſoude wel maecken dat het mijn niet en gebeurden.

Floriſard ontſet door die woorden, ſiet Arpalin ſcherp aen, ende geacht hebbende te ſijn een gereſolveert perſoon, mijn Heer

ſeyde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

seyde den anderen, gy dunckt mijn een man van kloek beleyt te zijn, waerom ick mijn persenteer om u rijck te maecken, so ghy mijn secreet en getrouw wilt sijn.

Alhoewel int eerste dese woorden den Gaudief ontsetten, dewijl hy noyt eenige handelinge gehat hadde met die gene diese sprack. so en liet hy nochtans daerom niet daer naar te luysteren, maar om Florisardt te beter te fonderen eer hy voorder gingh. Mijn Heer seyt hy so ghy mijn wat hebt te seggen so bidde ick u datter niemant dan gy en ick en sijn tot getuygen, waar op sy tsamen ter sijde gegaen sijnde, leydt Florisard Arpalin in een Herberge, alwaer in een afgesonderde Camer onder den Wijn en goede chiere hy hem van wegen een groot Heer sijn Meester aenboot te willen geven vijf hondert Pistoletten, so hy aen wil nemen te vermoorden een seker out Man, die hy hem noemden, en dien doot te leveren in een sack oft matte op sekere plaetse die hy hem soude stellen. Arpalin luysterт hier terstond naar, neemt aen dit werck uyt te voeren, belovende aen Florisardt dat hy hem sijn man sal leveren den volgenden nacht op dese versekering geeft hem Florisard hondert Pistoletten op hant, hem beloovende de reste te geven so wanneer hy hem het lichaem van den Ouden Man sal gelevert hebben, sy scheyden daar op, verwachtende de volgende nacht. Arpalin gaat daar van daan, naer een van sijn mackers, genaamt Balafre, so grooten booswicht alsser

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

uyt mochte komen, ende bereyt tot alle schelmerye.

Hem sijn Godloos voornemen te kennen gegeven hebbende, geeft hem vijftigh Pistoletten, verwachtende de reste vant 't gelt.

Alsoo met malkanderen verdragen zijnde de Moort te doen, s'nachts ten thien uyren komen sy by 't huys van den ouden Man, ende vindende de deure geslooten, doen sy die open met haer gewoonlijcke instrumenten en practijquen, maeckende haer alsoo den ingangh.

Doen onder 't faveur van een Dief lantaern die sy expres tot dien eynde hadden mede genomen, klimmen sy na bovenen. voortbrengende, 'k en weet niet wat vremde woorden, beletten daer door dat niet een van 't Huysvolck en kan roepen. Dit gedaen zijnde, komen sy by den ouden Man, die sy op sijn Bedde vonden, hem onmenschelijck vermoordende, steeckende 't Lichaem in een sack, ende uytgegaen zijnde, soo dragen sy hem by beurten, recht ter plaetsen daer haer Florisard beschey den hadde.

Aldaer gekomen zijnde, ende tot loon van haer moordadich feyt de reste van het bloetloon ontfangen hebbende, soo graven sy alle drie een graf, ende begroeven 't Lichaem daer in.

't Welck nauw gedaan zijnde, of de twee Moordenaers vreesende dat Florisard haer in tijdt en wijlen soude mogen beklappen, vallen op hem ende dooden hem met haer poignaart,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

poignaart, hem in 't graf leggende daer den ouden Man in lach, ter ſelver tijdt Arpalin wantrouwende den Balafre, ende al 't gelt willende alleen hebben, tracteert hem als de twee andere, en hem hebbende gepoignardeert, bedeckt hy haer met aarde ter ſelver plaetſe, 't welck was haer graf.

Dit ghedaan zijnde dede hy al wat hy mochte om hem op 't beſte te ſalveren, door 't faveur van de duyſterniſſe, en gelijck ſomtijts beurt dat Godt de Heer de ſtraffe van de Godtlooſe wat vertreckt, om die noch ſwaerder te kaſtijden ſoo gedooghden hy dat den ellendigen Arpalin noch drie of vier Iaeren leefden, t' eynden welcken tijde hy moede zijnde van deur vreemde Landen te loopen komt hy in een vande beſte Steden van 't Dauphinat.

Alwaer hy hem niet anders dan tot zijn gewoonlijcke ſchelmeryen begevende, ſoo wil de Goddelijcke wraecke dat eenige miſdadige gevangen zijnde over een plonderingh ofte roovinge die ſy bedreven hadden, hem oock beſchuldigen dat hy daer by was geweeſt, gelijck oock inder daat van overtuycht zijnde, ſoo wordt hem zijn Proces gemaeckt gelijck d' andere, ende doen was het dat hy overwonnen zijnde door 't knagen van zijn conſcientie, hem ſiende op de galge, voor al de Wereldt bekenden, dat door ſijn menichvuldige miſdaden hy hondertmael ſtraffer doodt hadde verdiendt als die hy nu ging lijden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Daerenboven beleet hy vrywillich de godloosheden die hy had bedreven, ende van gelijcken oock drie laatſte moorden, oock ſijn verdorven maniere van leven, ende de vreemde bedriegeryen, die iek hier vooren heb verhaelt.

HET XXXV. CAPITTEL.

Van het wreede leven van den Capiteyn Lycaon, Generael van de Dieven, ſijne ſnootheden ende godloſen handel.

DEſen overgeven Gauwdief was uyt Britaignien, ende geboren uyt het Eylant van Normandyen, van Edele Ouders, maer die ontaerde van dien ouden Edeldom die ſijn voorourders op het padt der deughden altijdt had doen wandelen.

Nauwelijcks was hy gekomen tot ſijn tien oftwaelf Jaer, of hy en dede in ſijn weſen blijcken de waerachtige teyckenen van de couragie die hy op de rugge van ſijn vyanden druckten, want daer niemandt en was die ſich tegen ſijn wreetheyt dorſt verſetten, en ſcheen alreede met ſijn oogen te verſlinden die hy maar eens over dwars aen ſag, ſoo datmen alreede ſeyde dat het geen menſch maar veel eer een monſter was, 't welck de helle had uytgeſpogen uyt ſijne afgronden, om hem voorts te doen brengen een oneyntlijck geval van rooveryen ende ſtroperyen, door dewelcke hy ſich ſelven in 't eynde geſponnen heeft de fatale ſtrop van ſijn doodt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

doodt, en de rechtvaerdige ſtraffe die Godt neemt over ſodanige overgeven Fielen, naer dat hy die langh genoegh tot bekeringe heeft verwacht.

Lycaon nu groot wordende gaf ſijn natuyr de loſſen toom, niet konnende verdragen de harde beſtraffingen van ſijn Ouders, nam voor van haer te lopen, en hem in den Oorlogh te begeven, ſich inbeeldende dat langer in ledigheyt hem te verkrimpelen in den hoeck van de Schoorſteen, niet anders waer dan ſich ſelven voeden in een ſtinckende leuyicheyt, die ſijne jonge jaren ſoude ſoude doen verdwijnen.

Soo als hy ſtond op ſijn vertreck, was hy lang bekommert onder wat vaandel hy dienſt wilde nemen, eyntlijck volght hy 't Leger van den Hertogh van Mercure daer in hy ſoldaet wierdt, maer dewijl allengskens de luſt van vermaert te zijn, ſijn couragie wacker maekten, ſoo en waſſer van die tijdt aen geen uyt of aenval daer in hy hem niet en liet vinden, hy verachten alle periculen, en wierp hem ſelven in 't midden van alle vier vlamme, dodende al wat hem voorquam, ſulcx dat in weynigh tijts men niet anders en ſprack dan van de vromigheyt van Lycaon, daer in niet wijckende de voetſtappen van ſijn voorouders, waer door hem geſchoncken worde een Compaignie te voet in 't leger.

Lycaon ſich alſoo door ſijn vromigheyt verkregen hebbende deſer eer, beelde hem ſelven in een eeuwigh onweder in deſe oorlo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ren maar hy vondt hem wel haaſt opt drooge door de ſtilte van de vrede die terſtont de baeren van den ſtorm dede ſtillen, ende zijne hoopen verdwijnende met de nevelen die over den oorloch quamen, laet ſich van de wanhoop, overwinnen die hem de boſſchen doet kieſen, en den yver van ſijn courage laeten ſacken ſo leyt hy ſijn moordadige handen aen paſſanten en den reyſenden man en nemende zijnen luſt inden roof der ſelver, Hy dan weſende robuſt en laet niet na gevolcht te zijn van veel van ſijn ſoorte die haar leven en geluck met ſijne opſetten, en onder andere van twee ſijner broeders die aen ſijn koorde trock, en by een raapende het ſchuym van geheel hooch en laach Bretaignien, Poictou en andere omleggende plaetſen, ſo vindt hy hem vergeſelſchapt met meer dan 400. afgevaerdichde bloetdorſtige Rabauwen, met de welcke eer hy ſijn voornemen int werck ſtelde, een ſtercke veſtinge wilde bouwen in 't boſch van machecourt het welcke een ſeer woeſte plaetſe was.

't Is onmogelijck te verhalen met wat een naerſticheydt hy hem ſterck maeckte in die ſchuylplaets, want deſe Struyckroovers ſo ſeer ontſteken, haren roof te bewaren als die te roven, wrochten nacht en dach met graven, ende grachten te maacken tot dat die plaats in defenſie was ende een aanval conde weder ſtaan. Twelck gedaen ſijnde, ſoo beginnen ſy haar by hoopen te verſpreyen ende ſoo hier ſoo daar te loopen, ſoo dat ſy haar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haar van daer door 'tgeheel Coninkrijck verſpreyden, en men verwonderden ſich datmen dagelijcks niet en hoorden dan van moorden en roveryen ſonder te weten van waar deſe deluvie van ſtruyckroovers quam, en ſy vervulden alſo binnen weynich tijts haar fortereſſe met menichte van beuyt: van Coopmanſchap, gelt, en andere dingen die ſy ontmoeten.

Dit gherugt vliecht terſtont over al, elck onderſoeckt van waar ſoo een merckelijcke bedriegerye voortquam, ende niemant en kondet te recht verſinnen, ten waar hy d'erv rentheyt daar van geleert had in zijn eygen perſoonen. Om van ſtuck tot ſtuck te verhaelen de roveryen en moorderyen van dien deſperaten hoop die ſy in Poictou, in Sainctoigne, Aulius, Normandien en Bretaingnen hebben gedaan is onmogelijck, en is ſeer vreemt dat ſy van daar hondert mijlen int ronde ſtroopten, dan in gedaente als Coopluyden, dan in gedaente van Serganten, dan in kleding als Edelluyden, ende en verſchoonden niet een van al die haar ontmoeten het leven, en die ſy meenden gelt te hebben.

Aengaende Lykaon die en ging noyt wel vergeſelſchapt, ende op zijn voordeel opgeſet en uyt vreeſe van laegen, anders was hy gemeenſaem genoch, want hy en ſtroopten noyt yemant, noch en benam hem al dat hy hadde, oock en moſtmen hem niet liegen, of anders liepmen perijckel van 'tleven en de beurs.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Op een dach alleen gegaen zijnde uyt ſijn Fort, terwijl ſijn volck de omleggende plaetſen gingh beroven, quam hy op de groote wech van Nantes, hem verbergende in de dickte van 't Boſch, alwaer hy op den buyck bleef leggen ontrent een uyr, tot dat eyntlijk daer voor by quam een Dorpman ofte boer die niet en ſcheen ſonder gelt te gaen. Lycaon ſtaet op ende komt aen ſijn zijde, ende uyt hem verſtaen hebbende dat hy na Nantes gingh eenige ſaken bevorderen, die hy aldaer had te verrichten, ſoo hebt gy dan gelt ſeyde hy tegens hem, want die gy ſoeckt hebben heet bloet ende leven delicaet, ende gy moet haer de handen ſmeeren om expeditie te krijgen, de goede man hem ſiende gevat, excuſeert hem van de weynige apparentie die in die woorden was, ſeggende dat hy maer acht of tien ſtuyvers en hadde om ſijn middachmael mede te doen. Mijnent halven ſeyde Lycaon ick ben daer niet ſeer mede beladen, maer ick vertrouwe Godt de Heer ſoodanigh dat ſoo wy hem van goeder herten bidden dat hy 't ons ſal verleenen; geduyrende deſe propooſten en lieten ſy niet na haren wech te korten, maer Lycaon die ſijn proye niet en wilde verlaten, vraeghden hem wederom of hy geen ander gelt en hadde als 't geene daer hy hem van geſeyt hadde, ende ſoo als deſen daer op antwoorden dat hy niet gewent en was hem met geldt op 't veldt te begeven, 't welck dickwils de oorſaeck van ons leven is. Soo belaſten hem Lycaon Godt te bidden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

bidden, ende dat den hemel ontwijffelijcken hare gebeden ſoude hooren, treckende een kleyn gebede-boeck-ken uyt ſijn ſack knielt neder, belaſtende den goeden man van gelijcken te doen, die niet en wiſt wat gevolg hy uyt alle de myſterien ſoude trecken, ende wenſchten wel elders te zijn, om ſijne gebeden te doen, want ſijne devotie was ſeer verkout door de vreeſe, niet tegenſtaende ſoo knielt hy, verwachtende met impatientie d'uytkomſte van deſe Comedie. Als Lycaon twee of drie woorden binnens monts gepreutelt hadde, hem gelatende ingenomen te zijn met groote devotie, verneemt hy aen den Boer of hem geen gelt was toegekomen, hem belaſtende in ſijn ſack te voelen, hem verſekerende dat den hemel ſoo ondanckbaer niet en w.s den genen die devotelijck baden, den goeden man antwoorden hem dat hy niet en hadde, en ter ſelver tijdt ſteeckt Lycaon ſijn handt in ſijn eygen Beurs, hem toonende vijf ſtuyvers, en ſeggende dat het nootſakelijck moeſt zijn dat hy Godt niet van gantſcher herten en bad, en dat het daerom van noden was voor de tweedemael te bidden, ſeggende ſo hy de oogen opwaerts ten Hemel ſloech, dat hy buyten alle twijffel wat ſoude verkrijgen, en langden ſtracx uyt ſijn beurs tien ſtuyvers, maer den goeden man nimmermeer iets in den ſijnen vindende, meer biddende dat hy niet en ſoude vinden als dat hy wat ſoude vinden. Eyndelijck ſtelt hem Lycaon voor de derdemael aen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

't gebed, voort langende een teſtoen, en ſiende dat deſen Boer altijdt perſiſteeerden by ſijn ontkennen, ſoo ſeyt hy hem dat van tween een moet waer zijn, of dat hy niet vierigh en geduyrich genoegh en badt, of dat hy hem niet en wilde ontdecken 't gunt hem God hadt toegeſonden, want ſeyt hy hoe kan dat geſchien dat hy mijne gebeden eerder ſoude verhoort hebben als de uwe, want ſoo ghy met ſoo goeden hart bidt als ghy laat blijcken, ſoo moet ghy veel gelts hebben, want ick bidde maar uyt gewoonte, en nochtans ſiet ghy hoe mijn't gelt ongevoelijck aenkomt, en daerom ſoo moetment onderſoecken, dit ſeggende, begint hy hem te betaſten en bevoelen, en vondt by hem vier hondert goude Croonen, den armen Man was ſeer verbaeſt, want over den dief te roepen was hem ſelven in perijckel van ſijn leven te ſtellen, en nochtans worden hy beleefder onthaelt dan hy wel gemeent hadde, want Lycaon en nam maer de helft van ſijn gelt, hem twee hondert Croonen wederom gevende, en ſeggende, wel gy wilt mijn bedriegen, ende mijn niet mede laten deelen van 't gunt u Godt heeft toegevoeght in mijn geſelſchap, is dat 't verdrach en accoort dat wy te vooren t'ſamen gemaeckt hadden eer dat wy begonnen te bidden. Nu ick wil betoonen dat ick ſoo ondanckbaar niet en ben als gy, ſiet daer vijft hien ſtuyvers die geve ick u, 't welck is de helft van 't gunt Godt mijn heeft toegeſonden, op dat ghy over mijn niet en hebt

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

te klagen, want 't waar een groot onrecht dat ick de helft van het uwe, en gy niet weder de helft van mijn gelt soudt genieten, en alsoo worden den armen boer achterhaalt sonder veel ceremonien. Desen Lycaon en stal dese 200. Croonen niet dan vermaackelijck en by maniere van tijdt verdrijf.

Desen Rover gewaarschout zijnde dat den Provoost met veel Dienaars hem vervolghden, en dat sy sekerlijck voor hadden genomen 't bosch van machecourt (daar in hy hem doen onthiel) in te nemen, ende hem in persoon te vangen, letten wel op zijn stuck, maer zijn hartneckicheyt en konde niet beweecht worden, hy brenght zijn volck by een, vertreckt in een plaets die hy seer avantagieus voor hem oordeelden, ende op alles ordre gestelt hebbende, sent hy uyt te verspieden hoe sterck de Serganten waeren, en hy selfs en wilden hem op sijn spioenen niet verlaten, verkleeden hem in Linne en als een Boer, en haar deun genoeg besien hebbende, so was hy wel blijde dat haar macht niet genoech en was om hem te wederstaan, terstont neemt hy de wapenen, geeft sijn volck moet, en gaet recht tot sijn vyand aan, die hy met suclk een gewelt aanviel, dat sy genootsaeckt waren haar resterende courage in haar hielen te leggen, want hy volgdense so cort dat nae hyder eenige had doot gesmeten, seven gevangen nam, die hy haare casacken uyt trock, haar vast makende aen de tacken der Boomen, int dickste van 't Bosch, maar wat en

dede

dede hy niet met hare kleederen en plunderatie, watte ſchelmſtucken en brenght hy niet aen den dach : want haere kleedinghen aenghetrocken hebbende, ginck by nacht in een Caſteel dat dicht by dat Boſch ſtondt, ende veynſende die Straet-ſchenders te ſoecken diemen ſeyde daar ontrent te ſtroopen, ſoo geboodt hy van weghen den Coninck, datmen hem de poorten openden, ſeggende datmen hem geſeyt hadde dat Lycaon ende ſijn complicen haar daar binnen verborgen hadden, men opent de poorten op dit bevel, ſonder eens te dencken op ſoo groote trouwlooſheyt.

Lycaon gelaet hem terſtont alle plaetſen te doorſoecken, en ſeggende dat ongetwijfelt de Roovers haer in die Coffers verborgen hadden, liet hy hem de ſleutelen brengen ſonder eenige tegenſtant, en doen ſiende dat hy de ſterckſte was plunderden deurgaens, ende nam alles dat hem aenſtondt, nemende al 't ſilverwerck ende dat hem coſtelijcks docht, ſonder te vergeten het ghemunte gout ende ſilver, en dat ſoodanig dat hy door de practijcq 't geheele Caſteel ruyneerden, gaende daer van daen naer 't boſch zijn mackers te vinden om haer part van ſijn buyt te geven, ende ter ſelver uyren ſoo hing hy de ſeven ghevanghen Dienaers van de Inſtitie aen de tacken vande Boomen op, ſonder eenighe andere forme van Proces, ende dat in haer Coſacken ende kleederen die hy haer weder aenghetrocken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ken hadde, zijnde een schrickelijck spectakel.

Ondertusschen vint hem den Heer van 't Casteel wel verslaghen, hy ghelooft dat de Sergianten en dienaers van Rouan pretext hadden genomen van Lycaon te soecken, alleen om syne goederen te steelen, en zijn huys te berooven, 't gerucht verspreydt sich terstondt wydt en zijdt, hy doet sijn klachten aen 't parlement van Rouan, seggende dat haer Dienaers van de justitie al hadden geroeft, en met haer gedragen, en dat hem niet overig en was gebleven als het leven, en dat op de meeste onsekerheyt vande Werelt.

Men informeert sich op dese daet, eenige Dienaers worden gevangen en beschuldigt principale Autheurs van de beroovinghe, men leytse op de pijnbanck, en doet haer bekennen 't gunt daer sy noyt naer hadden gedacht, soo datter eyntlijck een van haer wierdt gehangen, om d'andere een schrick aen te jagen.

Lycaon wist de Huysluyden en andere soo subtijlick t' achterhalen, (niet tegenstaende wat onwegen sy ghebruijckten) dat sy int eynde meenden dat hy een Toovenaer was waer door het geschieden dat de gene die daer omstreecx woonden, geen werck meer en maeckten van aldaer te passeren ende repasseren, maer stelden haer selven haer leven ende goederen inde handen Godts, en van die tijdt aen ontfingen sy van Lycaon beter onthalinge dan sy te voren gehadt of gehoopt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hadden, want hy vernam naar haar gelegentheden, boot haar zijnen dienſt aen, ende vertrooſten haar in haar droefheyt, haar ſelfs gelt leenende onder conditie dat ſy 't hem op ſekeren tijt moſten weder geven, die hy haar noemden. en alſo won hy de herten van veel Boeren daar ontrent, die hem quamen waarſchouwen van al 'tgunt int Lande ommegingh.

Den Provooſt van Rouan ondertuſſchen met wraeck ingenomen zijnde tegen deſen Roover, ter ſaecke van de quade part die hy zijne Dienaars geſpeelt hadde, nam voor hem 'tgoude dat het koſte dat hyder haringh of kuyt van ſoude hebben, om hem te vergelden ſo veel ongerechticheden, extorſien ende rooveryen die hy in zijn leven bedreven hadde. Lycaon wordt door zijn volck van dit voornemen gewaarſchout, ende al zijn volck hebbende doen vertrecken in het boſch van Machekourt, daar ſijn principaele woonplaetſe was, ſo hiel hy hem alleen ter plaatſe daar hy meenden datmen hem ſoude komen beſtoocken, ende int ſeecker verſtaan bebbende dat den dach en d'uyre beſtemt was by de Iuſtitie, om hem met ſoo menichte van volck te vangen, gaat hy recht tegen haar in, gekleet als een Boer, geſeten op een gering root Merrypaart, ſonder toom, ſaal, noch gort-cingel, alleen een ſack onder hẽ, een out linne kleet aan hebbende met een leelijcken vetten hoet op't hooft, in deſe ruſtinge ontmoet hy den Provooſt, die hem vraaghden

van

van waar hy quam, en of hy niet geſien en hadde, hy antwoorden hem neen, maer datmen nochtans ſeer ſterck ſprack van Roovers, ende onder ander van een die genoemt was Lycaon, 't welck een ſnooden guyt was, die ontrent hem ſtonden, vraeghden waar heen hy wilde, en verſtaende dat hy naar Rouan ging om Cooren te koopen, ſo lieten ſy hem gaan, maar wat voort gegaan zijnde ontmoeten hy eenige Helbardiers die een twede trop maacten, die hem vraegden of hy met mijn Heer den Provooſt geſproocken hadde, en geantwoort hebbende jae, ſpraken ſy ſeer hart tegen hem, en ſeyden gaat voort, gaat voort, hy dan een weynich achter haar zijnde, neemt in zijn hant twee Piſtolen, die hy onder zijn Caſack verborgen hadde, en ſchoot die los over zijn ſchoeren, recht naar de voorſz. Helbardiers toe, ende yder ſcheut die hy over zijn ſchoeren ſchoot dede zijn vrucht, ſchietende twee ter neder, en haar ſeggende Mijn Heeren gedenckt dat ghy Lykaon ontmoet hebt, doen begon de rode Merrye de lucht te ſcheuren met ſulcke ſnelheyt dat het ſcheen dat hem de Duyvel wech voer, hy worde vervolcht met volle gelop van daar hy tegen geſproken hadde, waar van den minſten ſcheen beter gemonteert te zijn dan hy, en nochtans en deden ſy niet dan vergeefse moeyten, haar paarden moede ende mat maackende, want ſy en konden hem nimmermeer achterhalen, en den voornoemden Likaon nammer zijn genucht in dat hy haar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haar ſoo dede loopen, want dan ſcheen hy dicht, dan verre, dan int midde van haar te zijn, tot dat in 't eynde de nacht haar nootſaeckte te vertrecken, haar van al haar naelopen niet nalatende dan een ſpoock of ſchijn ende den bedriechelijcken roock. Maar gelijck int eynde de ſonde haar ſelven loont, en de haar Meeſters beſchaemt, ſoo gebeurt dan op ſekeren dach ſoo als hy in zijn ſterckte was, dat den Provooſt van Nantes grote menichte van volck by een vergaderde uyt de omleggende ſteden, haar belovende dat ongetwijffelt Lycaon haar nu niet en konde ontſnappen, ſy leggent ſo ſubtijl en behendich aen alſmen can bedencken, want ſy betrapten hem op een tijt dat hy ſeer weynig volck by hem hadde, 't welck hem ſeer beangſt maeckten, hy ſach't perijckel wel daar in hy ſtack, doch het middel niet om daar uyt te komen, nochtans meer gedreven ſijnde door wanhopende dullicheyt als ware vromicheyt, doet hy zijn volck tot den ſtrijt reſolveren, ende haar belaſt hebbende de Wapenen t'aenvaarden hoe wel haar getal geenſins en geleeck by dat van de beſpringers, ſo komen ſy nochtans met ſulck een furie ende gewelt vallen op de Helbaardiers, dat de alderſtoutſte de hayren te bergen ſtonden van vreeſe, maar deſen eerſten aenval gedaen ſijnde, ende geen hoop van aſſiſtentie hebbende te wachten, ſoo omringden ende beſlooten de Krijgſknechten haar ſoo nauw dat den voorſz. Lycaon int midden van haar vechtende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

tende gevangen worde, terwijl ſo verſtroyt haar zijn volck, men wil de vluchtige na lopen. Maar ſoo als Lycaon hem alleen ſach bewaert van twee Soldaten, neemt hy voor hem uyt haaren handen t'ontkomen, ende datelijc zijn neuſdoeck hebbende doen vallen ter aerden ſoo bad by den genen die hem de rechterhant hielt dat hy hem toeliete die weder op te rapen, ende hem gelatende neder te bucken, treckt hy een poignaart uyt zijn ſack, gevende den Proovooſt die by hem ſtondt daar mede een ſteeck inden buyck, de Soldaten ſiende deſen ſteeck alſoo onverwacht gegeven te zijn willen haar Meeſter vaſt houden die alreede begon te ſtruyckelen, Lycaon dan hem ſiende in volkomen vryheydt, worpt hem ſelven op een van hare Merry paarden, ende ghevonden hebbende een Piſtool, loſt dat op een van de Soldaten, en ſchiet hem daer mede doot, en ſalveert hem daer mede, ſijn outſte broeder ondertuſſchen die de vlucht hadde genomen met de reſte van zijn volck, verſtaende dat Lycaon gevangen was, nam voor hem, eerder te ſterven int gevecht dan hem te verlaeten in ſo een groot prijckel, hy verſamelde 't meeſte van zijn volck dat hy konde, werpt hem int midden der Soldaten, geloovende datter zijnen Cadet was, vervloeckende en verſweerende Hemel en Aerde, dat ſo ſy ſijn broeder langer gevangen hielden, dat hy haar haaren roof wel dier ſoude doen betalen.

Maar hy en docht niet dat al die bravaden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den maer voncken waren om de courage van de Soldaten te verwackeren, dewelcke hem hebbende omcingelt, eyndelijck gevangen namen, hem bindende op dat hy niet en ontquame, hem leydende te Nantes in Bretagnien, alwaer hy levendigh gerabraeckt wiert, met drie van ſijn complicen, dit vangen verſchrickten ſeer de reſte van de Rovers, want al was Lycaon haren Capiteyn en dat deſen maer haren Luytenant was, ſoo verlieten ſy haar nochtans geheel op ſijnen raedt, ſijnde een gauw wacker man, kloeck bloedtdorſtigh en wreedt weſende, alle ſchoone qualiteyten voor een vermaart Roover.

Den jongen Lycaon en verlieſt ondertuſſchen geen couragie, maar ſijn vluchtigh volck 't beſte dat hy konde by een vergaderende, wijckt hy in ſijn ſterckte, vervolgende ſijn leven als van outs, ſonder eens 't geſicht te ſlaen op het ellendigh eynde van ſijn outſten Broeder die gerabraeckt was in 't geſicht van alle den Adel van 't Lant, ende tot groot genoegen van al 't volck, die hem duyſentmael meerder toewenſchten.

Op ſekeren dach ſoo als een van het volck van Lycaon wat te verre afghedwaelt was, wierdt achterhaelt op de Brugge van Pontoiſe, ende bekent zijnde van twee Coopluyden die hy t'anderen tijde hadde beſtolen, deden ſy hem vangen, ende men maeckten hem datelijck ſijn Proces, ende wiert veroordeelt gerabraeckt te worden om de miſdaden by hem begaen, die hy aen de pijnbanck bekent

kent hadde, waer op d'Executie is gevolght. Soo als den Scherp-rechter van Pontoise na sekere nabuyrige Stadt was reysende om eenige andere executie te doen, ontmoet hy Lycaon, gekleet als een Coopman, die hem vraeghden wat tijdingh te Pontoise was, ende offer geen perijckel en was voor de Coopluyden in 't overvoeren van hare Coopmanschappen, ende datmen al over lange gesproken heeft van eenen genaemt Lycaon, die heel Vrankrijck door roofden, waer op den Beul antwoorden dat Godt lof het getal van sijn Complicen dagelijcks minderden, alsoo hy'er nu datelijck een gherabraeckt hadde. Ha ha, seyde Lycaon, gy zijt dan den Beul van Pontoise, seker ick ben wel blijde dat ick u ontmoet ben, want ick heb de meeste lust van de werelt om te verstaan wat men al seyt van dien schelmachtigen en ellendigen Roover, en soo als sy nu eenigen tijdt t'samen gewandelt hadden komen in een Bosch, alwaer Lycaon eens gesleuyt hebbende, hem datelijck omcingelt vont van thien of twaelf van sijn Cameraden, den Beul niet tegenstaende en bekommerden hem des niet, want sy waren alle fraey in 't habijt, ende en had noyt gedroomt dat hy onder de Roovers was, ende soo na by den geenen die hy soo leelijck had afgemaelt.

Lycaon hem wederom hebbende doen verhalen d'Executie die hy quam te doen aen een van sijn complicen, en desen maeckende groote rodomontaden, ende sweerende

dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dat hy wel wilde dat hy al d' andere mede ſulcx hadde gedaen, hy wiert datelick van twee van de ſtarckſte uyt den haeren gevangen genomen, die hem ſeyden dewijl het ongeluck geen gelegentheydt en gaf datmen hem rabraeckten, datmen hem hangen ſoude, ende op der ſelver ure ſonder eenige andere forme van Proces, ſoo bonden ſy hem aen een tack met een Couſſebant, en deden hem ſoo ſterven.

Een andermael wilden hy gaen overweldigen 't Caſteel van ſint Hermijne ende Marveyl, maer den Heer van die plaetſe daer van veradverteert ſijnde, dede vergaderen alle den Adel van daer omtrent, om hem tegen te ſtaen, ſtellende meer als 200. mannen op den wech daer hy paſſeren moſte. Lycaon hier over ſeer ontſet zijnde, ende verſtaende datmen hem laegen leyde, treckt te rugge, men vervolcht hem. Eyntlijck zijn volck om den hoeck van 't Boſch vermaent hebbende, gevolcht zijnde alleen van dertich Curaſſiers werpt hem int midden van 't gedrang, ende was lange daer in, ter neder ſlaende ende doodende al die hem tegen quaemen, maer ſiende int eynde dat de Boeren van alle kanten aenwieſſen, ſoo nam hy de vlucht, latende vijf of ſes van de zijne gevangen, dewelcke twee daegen daer naer gebroken ende opt Radt geſet wierden te Beſſay.

Maer eyntlijck wort de maete vervult, vorder te gaen en is geen apparentie, deſen wreden Menſch eeter is op 't eynde van ſijn perck,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

perck, Vranckrijck en kan dit monſter niet meer voeden, ende die peſte op het hare houden, ſonder die over te geven.

't Geheele Bretaignien ende laech-Poictouw en derven den Coophandel niet langer drijven ter oorſaecke van de plunderingen en roovingen van Lycaon, en namen eyntlijcken voor haer klachten aen 't Hof te doen, maer onſeker zijnde waermen hem ſoude konnen betrappen, door dien hy een familiaren geeſt by hem hadde, gemerckt men hem op eenen dach ſach om Nantes ende Rennes, ende twee uyren daar na was hy ontrent Rouan ende Diepen: Men laſte Monſieur de Parabelle, Gouverneur van Mort ende aen alle de Garniſoenen ende Officieren van de omleggende Steden recht toe recht aen te marcheren naer 't Boſch van Machecourt, met ſoodanige voorſichtigheyt als mogelijck waar, veel voegen haar daar beneffens om dit vangen by te weſen, ſo dat'er boven 't getal van de Provooſten ontrent 18. of 20 ſterk met haer onder hebbende volck aldaer bevonden wierden vier duyſent mannen, dewelcke op ſtaende voet reyſden recht na die plaets toe, men plant vier ſtucken geſchuts voor haer Fort, de beſtormingen duyren dach op dach, Lycaon is ſeer ontſet hem ſiende in die benautheden want hy moeſt of door ſlaen of berſten. d'Apoſteunie was veel te groot, om langer in dien ſtaat te blijven. Eyntlijck alſoo hy hem benepen ſach, vermaent hy ſijne Soldaten, die ontrent drie hon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

deelende anders wel dat alle dien grooten hoop op haer ſoude komen aenvallen, ſy reſolveren daer toe, ende vallen alle te gelijck uyt deur malkander als deſparate luyden, ſiet daer wordenſe van alle kanten omringht, ſy begeven haer int midden van de troupen, maer alſoo ſy met brave vroome Krijchſluyden te doen hadden, die niet ſeer veel wercks van haar braveringen maeckten, naer dat haare eerſte furie over was, ſoo begintmen haar met ſulck een gewelt aen te vallen, dat int eynde Lycaon die de ſlachordre meende deur te breken ende te vlieden van de groote menichte wierden geſteuyt ende met een goet deel van ſijn volck tegen gehouden gevangen, te Sancte gebracht, alwaer naar ordinaer onderſoeck ende examinatie, hy veroordeelt is levendich gerabraekt te worden.

Alle de omleggende Provincien ontfingen grote blijſchap, want men mag met waerheyt ſeggen, datmen noyt ſo lelijcken boſen Monſter had geſien, hy ſtarf met ſodanige ſtantvaſtige reſolutie dat het te verwonderen was,

Hier worden wy gheleert dat het niet genoech is wel te beginnen, maer wel te eynden, want gelijck ſeer wel een Heydens Philoſooph heeft geſeyt. Het is beter zijn booſe leven te eyndigen door een eerlijcke doot, dan te leven in ſchijn van een eerlijck Man, ende ſchandelijck te ſterven.

HET

HET XXXVI. CAPITTEL.

Van de Rougers en Grisons haar seden en manieren en van de Statagema die sy hebben gebruyckt om tot haar schadelijck ooghmerck te geraecken.

DEse Rougers en Grysons waaren jonge gedebaucheerde lieden van verscheyden oorden by een geraapt, de welcke haar inden Oorloch begeven hebbende de wapenen t'exerceren, eyntlijck dese edele oeffeninge mispresen, om haar resterende leven over te brengen met te stroopen en roven de omleggende plaetsen van Parijs, sy begonnen seer toe te nemen en in credijt te komen tsedert 't Iaar 1623. Daar en passeerden noyt dach dat sy dese of gene acten van hostiliteyt niet en bedreven en nieuwe liguen en maacten, haar Rendevous was lange binnnen Parijs inde voorstadt van sint Germeyn, somtijts sachmen haar by daach wandelen op de pont neuf, en ontrent de Louvre en 't paleys, maar seer selden, want sy volghden de slecken, sy quamen weynich uyt haar schilpen, dan wanneer sy meenden voordeel te doen, so dat dese nieuwe bandt haar neus inden wint niet en stack dan by nacht, om te beter haar guyterye te bedecken.

Den principaelen onder haar dede hem noemen den Heer van Schesnay, een seer bloetdorstig ende wreet man, de welcke niet meer wercks maackten zijn handen int menschen bloet dan inde Rivier te wasschen, al die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haar onder hem wilden begeven, quam by hem en lieten haar inſchrijven, de welcke hy (om haar te beproeven) twee gantſche dagen in een Camer dede ſluyten ſonder eeten, om haar alſoo tot den arbeyt en commer te ghewennen, en dwongh haar drie nachten met blooten hoofde onder den blauwen Hemel te leggen.

Op een avont inde Winter-tijt ontrent ten acht uyren, ſo verdeelden ſy haar in drien, en komen op de pont neuf, 'twas ſeer duyſter weder, en de ſnee met een Noordewint, vlogen met ſulck een geſwerm door de lucht dat ſeer weynich perſoonen haar op ſtraat begaven. So als ſy verdeelt waaren d'eene partye voor de Samaritaine, d'andere voor het kopere Paart, en de laatſte op de Auguſtiner brugge, een ſeker advokaat komt daar voor by, wel gemonteert en gekleet, de welcke expres te Parijs gekomen was om zijn practijcq, ende hadde vermits de groote koude zijn neus in zijn Mantel.

Nu ſoo als hy quam op de pont neuf, aen de ſijde vande ſtraat van Dauphine, ſiet hy hem omringht van ſes Gauwdieven, waar van de drie int root gekleet waeren, de andere int graeuw, hebbende al lange veeren op den hoet, de welcke hem belaſten op zijn leven van zijn paart af te klimmen, ſweerende ende vloeckende by Hemel en Aerde, dat ſo hy maar een woordt en ſprack dat ſy hem vermoorden ſouden, of inde Rivier werpen. Hy ſeer verſlagen zijnde, en dorſt haar niet aenſien,

aenſien, en de vreeſe ende de coude die ſeer ſcharp was, dede hem ſo beven en klappertanden dat hy niet ſtaan en konde. Chefnay die Capiteyn van deſen hoop was, ſetten hem de Piſtool op de keel, hem belaſtende ſijn buyle over te geven, deſen terſtont om van haar ontſlagen te ſijn, gaf haar 'tgunt hy hadde, meenende weder op ſijn Paart te klimmen, maar ſo als hy zijn voet in den ſtegelreep wilde ſetten komter een van haar van achteren, maackende den kreupelen, en hem ſeggende dat hy hem nootſakelijck zijn Paart moſte leenen om weder te keeren, alſo hy niet langer te voet gaan en konde, men ſach noyt menſch meer verſlaegen dan hem, en niettemin hy moſt dit voor ſuycker op nemen, en verſwelligen als een pilleken.

Hy verlaet dan deſen hoop dieven, en laat hem voorſtaan dat hyder ten minſten het leven deur gefleept heeft uyt ſo een merckelijck perijckel, maar ſo als hy komt voor het kopere Paart, ſo ſiet hy hem omringht van twee of drie andere Fielten, de welcke hem ſcherp beſien hebbende, vraeghden waar hy heen ging, en van waar hy quam, hy vertelden haar hoe dat hy berooft was geweeſt, en dat hy van deſen avont ongeluckig was, gevallen ſijnde inde handen van ſo wreede en onbarmhertige menſchen.

Hoe wreet antwoorden een uyt den haaren ſijt ghy ſoo ſtout dat gy ſulcke termen durft gebruycken, en ghy ſelver wie raedt u ſoo ſtout dat gy voor by het Copere Paart paſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſeert ſonder u hoet af te nemen, leert op een ander tijt beleefder te weſen, en hem aanvallende namen zijn Caſtoor hoet, en een diamant die hy aan den vinger, en hem wel twee hondert Cronen gekoſt hadde, wat can Lucidor doen (want ſoo ſullen wy deſen perſoon noemen) weder te keren van daar hy quam, was van de Hel int Vagevier ſomen ſeijdt, lopen.

Hy vervolgt dan zijnen weg, menende nu alle perijckelen ontkomen te zijn maar hy en is ſoo haaſt niet gekomen voor de Samaritaine, ſoo de derde troupe die aldaar ter plaatſe op de wagt geſtelt waaren, en quam hem te gemoet, voor hem brengende een man die naakt in zijn hemde ſtont, een ſchrickelijck dinck om ſien, in die tijdt en op dat ſayſoen van 't Jaar.

Mijn Heer zeijde den Outſten van haar ſiet hier een arme jongen die ick u breng gy ſult ons dieſt en vruntſchap doen hem u Mantel te leenen, want hy kan naulijcks van groote koude op zijn beenen ſtaan.

Lucidoor wil deurgaan en weg lopen. wel ſiende dat de beleeftheijt daar deſe Roovers van ſpraacken, maar dwang was, maar ſy beſetten hem nauw, en nemen hem zijn Mantel af, ende zeijden hem daarenboven datſe hem groote gratie deden, en hem 't leven lieten. Ick weet dat deſe Hiſtorye waarachtig is, want den Broeder van Lucidoor ſelfs heeft dit mijn vertelt, en verſekert ſo gepaſſeert te zijn,

Deſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Deſe vreemde actie maackte datmen niet en praaten dan van Rougers ende Griſons, alſmen yemant in kleur gekleet ſag ſo meendemen datelijck dat het van dat volck was, Maar 't is onmogelijck te vertellen de ſlimme treken en ſtreecken die ſy dien ſelven Winter bedreven op de Jaarmarckten van ſint Germeyn, want ſy wiſten haar op allerley wijſe te veranderen, dan als Coopluijden, doende de Coopmanſchappen van de marckt in haar huijſen dragen, ſomtijts als boeren in wit linnen gekleet, om de reijſende Man ſoo aan te locken en te bedriegen, ſomtijts ſout gy die aangeſien hebben voor Schilders van Antwerpen, ende gingen onbeſchaamt inde Winckels, namen daar ſchilderyen uijt int geſigt van alle de wereldt, ſonder dat haar yemant een woort tegenſprack, navolgende dien goeden geſel die wel ſoo ſtout ende onbeſchaamt was, dat hy alle de tapitſerye van een Saal afhingh, int gheſigt van den Meeſter, ende die weg droeg, als of hy den tapitſier geweeſt waar, ſomtijts ſoudt gyſe geſien hebben voor brave Edelluijden, die een Diamant in drie werpen gingen verſpelen tot de Goutſmeden vande Jaarmarckt, ende alſmen dan gelt ſoude geven ſoo neemt eenen van haar den Diamant, den anderen diſputeert daar over, en ſoo gingſe vaſt van hant tot hant, ſoo dat den meeſten tijt daar uijt groot gevecht en krackeel ontſtont tot ſchade van den genen die den Diamant toebehoorde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Eenighen tijdt daar naar, Scheſnay weſende een ſubtijl en doortrapt Man, verſtondt uyt ſeker Lacquay van 't Hof dat hy quam uyt een rijck Borgers Huys, woonachtigh ontrent de Louvre hy maeckten hem alle de particulariteyten ende toegangen van dat Huys bekent, ende de plaets daar den Meeſter van 't Huys al het principael van ſijn Silverwerck opſloot, op dit verſtandt belaſt hy een van ſijn volck by dien Burger te gaen, ende hem ſijn dienſt als Lacquay te preſenteren, deſen ſpeelt ſoo wel ſijn perſonagie dat hy aldaar als Lacquay onder deſelve wordt ontfangen, ſonder andere verſekeringh of borge dan Cheſnay (conterfeytende den Edelman) ſijn Meeſter dede, deſen gemaeckten Lacquay en had boven vijfthien dagen in ſijn Meeſters Huys niet geweeſt, of hy en nam de principaelſte ſleutelen van 't ſelve Huys, en druckte ſe uyt in pot-aarde of deech, gaf die aen Cheſnay, dieſe datelijck by een Slootmaecker liet nae maken, 't welck gedaen zijnde, ſoo verſpiet hy een dach dat den Meeſter van den Huyſe was gaan wandelen naar ſeecker huys dat hy op 't Lant had ſtaan ontrent Ponthoiſe, ende verkieſende de nacht tot gheleytſter van haar ſchelmſtucken en ſubtijlheden komen ſy heymelijk in 't ſelfde Huys met een Dief lantaern, ende beginnen de ſloten open te doen, alwaar ſy meenden veel gemunt gelts te vinden, nochtans 't ſy datmen weynigh te vooren had uytgegeven, of hoe 't was, men vont niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

niet dan het neſt. Maer in tegendeel quamen ſy in de naaſte Camer, alwaar ſy een groot Coffer dat met vier ſloten ſloot opgebroken hebbende, daar uyt namen voor vijf hondert Croonen aen ſilverwerck, ende waren alreede vaardigh om uyt te gaan, als den Meeſter van 't Huys, ghevolcht van twee Lacquayen onverwacht in komt, gedrongen door een groote ſieckte die hem bevangen hadde, en quelden van twee tot twee maenden, de Rongers waren ſeer verbaeſt als ſy hem ſagen, ende en wiſten niet waar te loopen, want met haren buyt de deur uyt te loopen dan en kon niet geſchieden, te gaen ſonder yets mede te nemen dat docht haer al te ſwaer, ſy verberghden haer 't beſte ſy konden, en het ongeluck wilde voor haer weſen dat ſy gingen in de Camer van de Lacquayen zijnde de vertſte van 't Huys, en verberghden haer d'een onder 't bedde, ende d'ander achter eenige gereetſchap.

Den meeſter van den Huyſe die hier van al gantſch niet en wiſt, gaet ſlapen, men had wel wat gerucht gehoort, maer daer en was niemandt die eens dachte datter Roovers waren, want ſy hadden de deuren geſlooten gevonden.

Nu ſoo als de Lacquayen in haar Camer waren gekomen, ende in ſlaep waren, die onder haer bed ſteden waren, begoſten te mets uyt te kruypen, en ſoetjens gaende op een Camer daar naaſt aan, die aan ſtraat quam, ſoo bonden ſy de Laeckens aan mal-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

kanderen, ende gleden van bovenen neder, Chesnay ende een uyt den hoop blijven daar alleen met den beuit, om die neder te laeten eer sy self afdaelden.

Maar alsoo desen alle 't silverwerck vast maeckten, soo wort hy ontwaar dat hy zijn Pistool vergeten hadde, onder het bedde van de Lacquaijen, ende niet willende dit weynige verliesen, hy scheen den hont van Esopus, die om te soecken twee stucken geen van beijden en kreech, want meenende zijn Pistool te nemen, soo schiet hy los.

De Lacquayen springen op van vreese, door dit gerucht komen voor de dach, ende loopen tot de wapenen, de twee Gauwdieven vreesende achterhaelt te worden, winnen haar coordt, gelijck de gene die uijt het houte Paert clommen, ende de Stadt van Troyen plunderden.

Chesnay maeckt hem eerst vast aen de Laeckens, die hy d' een aen d' ander had vast gemaeckt, ende heel verbaest laet hem neder, maer soo als hy ontrendt te midden quam, soo gaen de Laeckens los. en viel van de tweede verdiepingh, tot op straet, ende hoewel hy gequetst was, soo nam hy echter evenwel dat men most vluchten.

Den anderen ondertusschen was wel verbaest als hy sich daer alleen vont met al den beuit op de derde verdiepingh van 't Huys, sonder te konnen nederklimmen, want de coorde, was gebroken, de Lacquayen comen toegeloopen, gewapent met Hellebaerden,

half

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

half piecken, en degens. De Meester wordt wacker, ende hoewel hy seer met sijn sieckte beswaert was, die hem seer quelden, staet nochtans op, ende stelt hem in postuijr van verweeren, hy meenden dat 't gheheele Huys vol Dieven was.

Eijntlijck gesien hebbende datter maer een man en was, komen sy by hem, ende naer dat sy hem de rugghe ende den buijck wel hadden afgesmeert, soo sluijten sy hem inde Camer, op dat sy hem in hande vande Iustitie souden leveren, hy ondertusschen hem siende in die benautheyt resolveert hem selven van boven neder te werpen, ende hebbende aen een geknoopt twee of drie Servetten, en sijn Coussebanden soo glijt hy uijt het venster nederwaerts, maar zijn koorde brack weder, ende kloofden door dien zijn hooft in tween.

Wesende alsoo in desen beklaechlijcken staet soo passeeren daar de Helbaardiers van de wacht, ende hoorende datmen riep een Dief, naemen den persoon gevangen, terwijl dat vijf of ses van haar rot nae liepen, want sy hadden de pont neuf al gewonnen.

Chesnay ende zijne complicen haar siende vervolcht, voegen haar dicht by een, haar stellende in postuijre om haar te verweeren, tegens die gene die haar souden willen affronteren, ende gelaten haar alreede de Helbardiers te willen schieten, maar gelijck gemeenlijck geschiet dat die gene die haar selven van 't quaet overtuijcht en schuldich kē-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

nen, minder couragie ende ſterckte hebben als die gene die het recht aen haer ſijde hebben, ſoo nemen ſy alle de vlucht, uytgeſeyt twee die by den hals gegrepen worden, die op de daat al haar practijcken en aenſlagen beleden.

Men brenghtſe op 't Chaſtelet ende twee dagen daar aen op de recht-plaets, alwaar ſy gehangen wierden met den genen die uyt het Venſter had gevallen, gelijck als wy geſeyt hebben, de quetſure die hy hadde en beletten hem niet de ladder op te klimmen, en zijn dagen ſoo ellendich te eyndigen, als hy zijn leven had begonnen.

Cheſnay ſiende datmen ſijn volck ſoo qualijck tracteerden, verandert terſtondt van Huys ende Waert, alſoo hy gheroken hadde datmen alrede voor den rechter ſijn perſoon ende logijs had te kennen gegeven, ende was eenigen tijt met ſijn volck inde voorſtad van ſint Marcel, haar by nacht voegende inde Univerſiteyt, om aldaar op haar ſtuck te paſſen, ſoo datter veeltijts de Studenten vant hare lieten, en dat quam van de Rongers ende Griſons.

Maer ick en wil niet verſwijgen, 't gunt ſy deden aen een jonghen Borſt uyt Champaignien die te Parijs ghekomen was om te ſtuderen, want verſtaen hebbende dat hy ſeer gierich was, ende dat hy een groote ſomme gelts by hem droech, die hem ſijn Ouders geſonden hadden, om hem ergens in de koſt te beſteden in d' Univerſiteyt, of eenige Ca-

men

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

merte huyren, voegen sy haer by hem, ende vinden hem accointabel genoech, sy leiden hem met haar ten eeten, haer gelatende van eenderley beroep neffens hem te sijn, ondertusschen namen d' andere al 't gunt hy kostelijckst hadde, sluytent op in een studeer kamer daer ontrent, waar van sy hem de sleutelen gaven, ende twee uyren daar naar, hem geleyt hebbende int Collegie van Navarre, soo naemen sy al sijn goedt door middel van een valsche Sleutel die sy daar van by haar hadden, ende alsoo leerden den Scholier tot zijn schade, 't gemeen spreekwoort dat seyt, Weest trouw ende vertrout niemant.

Op een ander tijt gingen sy met haar vieren in een rijck Borgers Huys, onder de Parochie van sint Estiene, ende den tijdt waargenomen hebbende dat hy alleen t' Huys was, versochten hem te spreken, de Dienstmaecht geloovende dattet Edelluyden waeren, en maeckt geen swaricheyt haar te laten inkomen, sy komen op de Camer, ende deden int inkomen hem groote reverentie en groetingen, ende hem aen een sijde treckende als of sy hem wat bysonders hadden willen seggen, een van haer quam hem in d' oore huysteren, dat hy haar nootsaeckelijck twee hondert Croonen most leenen, desen wijckt aerselingh om een Dief een Dief te roepen, maer d' andere stoppen hem den mondt met een Servet, hem houdende de Pistool op de krop, sweerende en vloeckende dat so hy hem maer en beweegden dat hy doot was,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende dat hy metten aldereerſten ſoude volbrengen 'tgunt Scheſnay hem hadde gheſeyt. Deſen Burger en toefden niet langh, maar nemende een ſack uyt ſijn ſtudeer Camer, gaf hy haar 'tgelt, ondertuſſchen haar gedaante, weſen ende aanſicht wel bemerkende, ſoo als ſy uyt den huyſe waaren, volcht hy haar dicht op de hielen, beginnende te roepen, Dieven, Dieven, men houdt haar ſtaande, ſy loſſen haar Piſtoolen, ende maacken een baan door 't volck, ſoo datter maar een van haar gevangen en worden, die betalen moeſt voor al d'andere. Wat ſalick meer ſeggen, ſy ontmoeten op een dach een ſeker Edelman van hare kenniſſe, ende haar gelatende dat ſy hem ten eeten nooden, naar dat ſy aan d'ander ſijde wiſten dat hy veel gelts by hem hadde, ter ſaecke van een Proces dat hy velvolgden, ſy lieten hem plaets nemen en ſitten in een ſtoel, waar in hy ſijn Avontmaal hielt met het meeſt genoegen van de VVerelt, ſonder eens te droomen van 't ſchelmſtuck datmen hem brouwden, ſoo dat hy gevangen worden als een Vos int net, en was gedwongen aan die verhongerde jagers over te geven het beſte dat hy hadde.

Van alle deſe was Scheſnay het hooft en Capiteyn, en naar hem noch drie genaamt la Poincte, la Faverye, en la Fontaine, Sy vermoorden la Guienne op den hoeck van 't Boſch twee brave Edellieden, die uyt het leger quamen, ende roofden al haar goet ende bagagie. Nu ſoo als Scheſnay van alle kanten veel

Gauw-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Gauwdieven by een vergadert hadde, ſich inbeeldende dat hy haar tot zijn voorgenomen wit en ooghmerck ſoude komen geraacken, gaf hy haar een onveranderlijcken regel ende maxime dat wanneer ſy eenich Coopman of andere perſoon van aanſien bejegenden, dat ſy hem moeſten doen danſen op 't ſpelen van een Violons, en daar naar hem de Beurſe te doen overgeven Een gewoonte die ſy van die tijt af altijt ſeer ſtricktelijck onderhielen in al haar roveryen en moorden, want als ſy van verre ſagen komen eenich aenſienlick perſoon, of vanden welcken ſy eenigen goeden beuyt meenden te halen, ſo voegden ſy haar daar by, hem vriendelijck bejegende, en eyntlijck naar verſcheyede diſcourſſen ſo nam een van haar een Violons of Cyther, en begon te ſpelen: ſtracx ſoo ſtelden ſy haar alle om te danſen, ende in ſchijn van vruntſchap ſo trocken ſy met wille of onwille die ſy wilden berooven int midden van haar dans, dewelcke meeſten tijt tegen zijn danck danſten, ende ſoude wel blijde geweeſt hebben dat in plaatſe van een gailliaarde, hy een Courante brande of ſchop-dans gedanſt hadde, maar hy worden wel verhinderdt te komen vlieden. Want na dat ſy lange als ſotten geſprongen hadden, ſoo dwongen ſy hem den Arbeytſman te betaalen, ende benamen hem al't beſte dat hy hadde. Deſe Stratageme gebruyckten ſy op verſcheyden plaetſen daar ſy yemanden ontmoeten, ende principalijck in de perſoonen van drie Coopluyden van

Parijs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Parijs die sy aanranſden in 't Boſch van Orleans, (alwaar sy haar lange tijt onthielden) haar dwingende verheught te zijn over haar verlies, ende cabriolen te danſſen over de berovinge van haar goederen, maer alſoo somtijts de ſaecken altijdts niet uyt en vallen ſoo men wel hadt gemeent; Soo gebeurden't op ſekeren tijdt dat haar in een Valeye by Gergean op de Loire ontmoeten een braef Soldaet, genaamt Leſpine, een kloeck Man, ende wel ervaren in de wapenen, ende ſoo als Cheſnay hem in 't geſicht kreegh, oordelende genoech aen ſijn mijnen dat hy niet alleen en quam, en dat ontwijffelijcken gelt by hem hadde, klimt af van ſijn Paert, ende teykenen aan ſijn Cameraat gegeven hebbende dat hy ſijn Cyther ſoude nemen, komen sy hem in 't gemoet al ſingende en danſende, deſen niet wetende waar toe deſe aubade ſtrekten, gaat wat te rugge, en eer hy voort wilde gaan ſtelden hem in poſtuer van verweeren, maer d'andere hem met haar vrundelijcke woorden bewegende, dede hem ſijn achterdocht van quaat vergeten, ſulcx dat hy onder haar zijnde, sy begonden te danſſen na haar gewoonte, maar deſen in 't paſſeren door Orleans deſe practijcq geleert hebbende, was ſtracx op ſijn hoede, ende hem gelatende als of hy ſijn Couſebandt hadt willen verbinden ſo maeckt hy hem uyt den dans, loopt naar 't Paert van Cheſnay, 't welck gebonden was aan de tacken van een Boom, klimt daar op, en met ſijn geweer den toom af houwende, komt

komt hy loopen met het Paerdt dwers door den dans, ſmijtende twee onder de voet dat haar de tanden uyt 't hooft vielen, rijdende alſoo eens loops naar Orleans, alwaar hy den Provooſt van de Maarſchalcken adverteerde van 't gunt hem bejegent was, hem onderrechtende van de plaets daar hy deſe Rovers ſoude konnen betrappen, maar men quam'er te laat, want Cheſnay hem ſiende bedrogen ende gefruſtreert in ſijn hoope, verlaat datelijck die plaats ende 't Lant, keert in de Herberghe daar ſijn Cameraden haar Paarden geſet hadden, ende gaat in Pycardyen, alwaar hy eenigen tijdt daar naar ſijn danſen weder begon, tot dat in 't eynde yder een die guyterye gewaar wiert, ende in plaets van deſen al van verde de Couranten begonden, ende ſtelden't op een loopen.

Het is wel waar dat op een tijdt in 't geſelſchap van twee van ſijn Camaraden, hy een Coopman aenranſden van Beauvais, die na Parijs quam, ende vermoorden hem ontrent Pontoiſe, mede nemende ſijn Coopmanſchap ende ſijn Paart, maar ſijn twee Cameraden hebbende doen deguiſeren om die Coopmanſchappen die ſy genomen hadden, te gelde te maecken, quamen ſy alle drie te Parijs, ende terwijl Cheſnay op de Paardemarckt gegaen was om het Paart van den Coopman te verkoopen, ſo openden die twee Cameraden haar Coopmanſchap, en ſtelden die te koop, 't welck oorſaeck was van haar ruyne, want alſmen vernam dat ſy haar Coop-

manſchap

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

manſchap ſo goet koop gaven, ſo oordeeldemen terſtondt datter bedroch ſchuijlden, ende opter daat daar op gevat zijnde, ſoo bekenden ſy de moort ende dieverye.

Cheſnay die gedeſtineert was op een ander plaets te ſterven, quam om zijn Coopluiden te vinden inde Halle, maar ſiende een groote tumulte van volck, ter plaetſe daar hy haar gelaten had, ſoo ſorgden hy terſtondt dat ſy gevangen waeren, ende op de daat ſo ſtelt hy de reſte van ſijn hoop in ſijn hielen, en neemt de vlucht 't welck hem voor die tijt wel geluckten, had hy maar konnen ontgaan het ongeluck 't welck hem op den kop moeſt vallen, want ſijn twee medemackers wierden levendich gerabraeckt, naar dat ſy de harde tormenten van pijnigen hadden uytgeſtaen.

Hy voecht ſijn volck by den anderen, hervat ſijn eerſte trecken, en begeeft hem weder int velt, alwaar hy ontmoeten drie Burgers die hy met een wonderlijcke ſtoutheyt affronteert, ghevolcht van vijf of ſes van ſijn Cammeraden, ende met een ſtemme die niet dan moort en verderf en luijden, ſeyt hy tot de voorſte van de drie, dat het Paert daar hy op ſat, hem was geſtolen, drie dagen te vooren, en dat hy 't hem moſt wederom geven, of anders dat hy een gheweer aen zijn ſijde droeg, daar mede hy 't wel ſoude krijgen La-Faverie, la Poincte, ende la Fontaine affronteren de twee andere met gelijcke onbeſchaemtheyt, haar aenſeggende dat ſy haar Paerden hadden, de burgers haar ſiende benepen

nepen en wiſten niet wat ſeggen, ſtijgen van hun paerden ende die menſchelijcken wolven niet dervende tegenſpreken, ſijn ſy gedwongen haar gelt en haar paerden over te geven, 'twas haar noch groot geluck dat ſyder 't leven niet en lieten, want Cheſnaey was een bloetdorſtich man, die niet veel meer wercks en maeckten van 't Leven van een Menſch als van een Hoen.

'T gebeurden op een dach dat hy weſende ontrent de Stadt van Ments alleen, terwijl ſijn mackers de naeſte Iaermarcten gingen beſoecken, in een Herberge quam om te logeren, niemant en ſoude konnen oordeelen hebben van zijn inwendich gemoet, want hy was wel ongeſeten ende gecleet, hy vraecht offer gelegentheyt is om het Avontmael te houden, ende den nacht over te logeren, men doet hem open en laet hem binnen komen. Nu by geval den Provooſt ende Dienaers van Ments gehoort hebbende dat hy gins en herwaerts daar ontrent roofden, haar int velt begeven hebbende om hem t' achterhaelen en te betrappen, maar niemant van haarluyden hem te voren geſien hebbende, noch int aenſicht, noch in poſtuyr, ſoo was het haer onmogelijck hem te kennen, gekomen ſijnde inde Herberge, vraecht hy den waert offer yemandt in ſijn Kamer gelogeert was, hy antwoorden dat hem opgekomen waren drie of vier luyden van aenſien, Deſen niet wetende wat volck het mochte zijn, laet haar vragen of hy haar geen belet ſal doen, met haar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haer zijn avontmaal te eeten, den Provooſt antwoorden, dat het hem een groote eer ſal zijn en dat hy wel mach inkomen, en ſtonden ſelfs al te ſamen van de taaffel op, om hem de reverentie te doen, en hem t'ontfangen. In ſomma hy diſcoureerde met haar, en vertelden hoe dat hy uyt 't Leger quam, en dat ſijn Lacquayen hem niet hebbende konnen volgen, in 't naaſte Dorp gebleven waren. Sy onderhielden den anderen in verſcheyden diſcourſen, ſo van 't gunt datter paſſeerden in Langedoc, Vivarets, als te Rochelle, en den Provooſt en dacht noyt om de redenen die Cheſnay met hem hadde, dat hy ſo naa was by den genen die hy ſocht, ſo conterfeyten hy den Edelman.

Maer ſoo als ſy vielen van d'een in d'ander propoſt, ende begoſten te diſcoureren van 't gunt daar omſtreecx paſſeerden, ſoo vernam Cheſnay eerſt dat hy was int midden van de geen die hem ſocht, doen was het tijt dat hy op ſijn ſtuck letten, en hem heel anders geliet dan hy in zijn gemoet verborghde, want hy veranderde zijn propooſt, haar vertellenden dat als hy van Tholouſe quam, geheelijck berooft was door ick en weet niet wat ſchelmen, die hem al benamen wat hy uyt 't Leger gebracht hadde. Den Provoeſt die niet en wiſt waar toe dit diſcours ſtreckten, geeft hem goet gehoor, oordeelende aen ſijn weſen dat de waerheyt uyt zijn mont ſprack. Somma 'tAvontmaal geeyndicht zijnde, na dat ſy langh van's Coninghs

Legers

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Legers gediſcoureert hadden van't gunt daar paſſeerden, ende van 't beleg van Montauban, ende de blockeringe van Rochelle, van de preparatie diemen tot de Scheepſ-armade maeckten, ende andere ſaecken die daar paſſeerden. Cheſnay ſliep inde Camer ſelfs van den Provooſt, ende ſoude hem hebben connen een part ſpelen, ſoo 't hem geluſt hadde, maar hem willende vermaken, ſoo belaſt hy den ſtalknecht ſijn Paert gereet te houden tegen ſmorgens ten vier uyren, alſoo hy des middach te Ments moſte ſijn. Smorgens vroeg ſtaet hy op, rekent met den waart van al datter den voorleden avondt verteert was, ſoo by hem als den Provooſt en ſijn Dienaers, en ſoo als hy gereet ſtont te Paert te klimmen, ſoo neemt hy den Waert wat aen een ſijde, ende bel-ſten hem (ſoetjes int oor) te ſeggen aen den Provooſt van de Maerſchalcken van de Stadt Ments, ende aen zijn Dienaers, ende dat zy den voorleden avont gegheten hadden met Cheſnay die ſy ſoo ſeer ſochten, en dat hy voor haer betaelt hadde,

Twee uyren daer na ſtaet den Provooſt op, vraecht of den Edelman gereyſt is, men ſeyde hem dat hy al ten vier uren vertrocken was, en dat hy niet en hadde betaeldt maer 't gelach had laten ſtaen op die gene die gebleven waeren.

Den Provooſt wort over deſe redenen ſeer verſtoort, hem ſeer verwonderende hoe dat een ſoo frayen Edelman hem ſulcken part geſpeelt hadde, eyntlijck den Waart ſiende dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dat den Provooſt hem ſoo ſeer ontſetten, ſeyde hem dat de gene daar ſy mede gegeten hadden, genaamt was Cheſnay, en dat hy voor haar allen betaalt hadde. Den Provooſt over deſe woorden ſeer gepicqueert ſijnde, raaſt en vloeckt tegen den Waart dat hy hem niet eer en had gewaarſchout, den anderen excuſeerden hem dat hy van roveryen noch ſtroperyen van Cheſnay gantſch niet en wiſt, en hem noyt geſien hebbende dat hy hem eenvoudich maar vertelt 'tgunt hy hem te ſeggen hadde belaſt.

Den Provooſt met zijn Dienaars haar op die tijdt luſtich ſiende om den Tuyn geleyt, vergaderen de Huyſluyden daar omſtreecks om hem te vervolgen, hem inbeeldende dat hy haar ſoude wachten, maar hy had haar den wint al afgenomen, en was meer dan tien mijlen daar van daan, eermen hem begoſt te vervolgen, alſoo ontquam hy uyt haaren handen, naar dat hy in haar macht was geweeſt.

Maar te vergeefs wilt hy Godes gramſchap ontvluchten, het bloet van ſo veel arme coopluyden die hy ellendich vermoord hadde, roept wraeck voor Godt, en 't geſchrey van ſo veel arme Weeſen die hy Godlooſlijck heeft afgeſet en berooft, ſchijnt de gramſchap des Hemels op zijn hooft te trecken.

So als hy ſtroopten ontrent Fontainebleau, en int Boſch van Orleans. La Fontaine die een van zijn complicen was, quam hem

ſeggen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſeggen dat hy luſt hadde eenige goede Fortuyn te ſoecken. Daar was een groote Iaarmarckt in Landt van Perche, en dat het van nooden is met haar vijf of ſeſſen recht naar Vernevil te gaan, als weſende de naaſte plaataen de voorſz. Iaarmarckt, om aldaar te vertrecken alſt noot dede.

Den raed wiert ſo haaſt geexecuteert als gearreſteert. Cheſnay neemt la Faverye met noch twee of drie van ſijn andere mackers, gaande logeren eenige mijlen van Vernevil, hem gelatende met haar vijf of ſeſſen te komen tot hulp van een Edelman van haar vrunden, die in Duel wilde gaan vechten.

Ondertuſſchen la Fontaine, weſende de beleyder van deſen aenſlach, reyſt naar Perche, doorſnuffelt de Marckt, ſiet de Coopluyden ende hem gelatende Coopmanſchap te willen doen, beſiet nae by die gene die de beſte Mijne toonden, ende 't meeſte gelt ontfingen, ende verſpiet hebbende de ſeeckere plaatſen, zyn Huyſvrouw alle ſinnelijcheyt toebrengende, en nochtans ſoo en quam hem geen van den omleggenden Adel beſoecken, want elck een wiſt dat hy van een ſeer quaet leven was, en dat hy ſo trots en uytmuntende in ſo korten tijt niet en konde ſijn ſonder 'teen of 't ander ſchelmſtuck bedreven te hebben.

Carfour by hem ſelven overwegende dat hy beter in een troubel dan ſtil water konde viſſchen, reſolveert hem te begeven tot den krijch, die daar opſtont weghen de factien, princi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

principalijck in Navarre, verſamelt een hoop Gauwdieven en Roovers, die hy in ſijn Huys leyt onder pretext dat hy een commiſſie daar mede in 't Leger wilde gaan ſoecken, en in der daat ſoo boodt hy ſijnen dienſt aen de overleden Madame, Hertoginne van Navarre, van dewelcke hy ſubtijlijck vier hondert Piſtoletten bequam, om een Compagnie Carabijns te lichten, die hy datelijck op de been bracht. Maar ſoo als hy wilde gaen na 't Caſteel van Sanferoy, om daar Garniſoen te houden ſoo belaſten hem de Heer van Collange, dewelcke Luytenant Generaal van de Provincie van Navarre was, dat hy weder ſoude keeren naer Nivers, by de Hertoginne.

Carfour onwaardigh nemende dit nieuwe vertreck, ende geſtoort dat men hem de plaatſe die hy voor hem gehouden hadde, en die hem belooft was, dede ruynen, in plaets van het bevel van Collange te volgen begon met ſijn Compagnie 't platte Landt af te loopen, ende de arme Boeren op te knagen, haar rantſoenerende elck ſoo veel hy lijden mochte, en hy en hadde anders geen griffier van doen dan hem ſelven, want ſoo haeſt als hy in een Dorp was gekomen, ſoo dede hy hem brengen de lijſten van de Ingeſetenen, en quotiſeerden yeder een na dat ſy gegoet waren, en alſo verrickten hem deſen Roover in korten tijdt tot ſchade van 't gheheen.

Al 't geheele Lant van Auxerre kan getuygeniſſe geven van al't gene dat ik ſegge, want

daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

daar sijn Huysgesinnen die 't sedert dien slach noyt weder en hebben konnen verhalen.

HET XXXIX. CAPITTEL.

Vervolch van 't vreemde Leven van Carfour, dien vermaerden Struyck-rover, en sijn eynde.

TErwijl den Oorloch seer hevigh, soo int Landt van Navarre, als Campaignie was continuerende, ende 't platte Lant in vuur en bloet was staande, door de menichte van het Krijghs-volck, Madame de Hartoginne van Nivers, haer siende belegert van 't Leger van den Conink, onder 't beleyt van Monsr. de Maresschal de Montigny, vaardighde den Maresschal van Gallerande die sijn party was om te gaen na Campaignie, by mijn Heer van Nevers, en hem onderrechten van al 't gunt datter inde belegeringe passeerde, Desen vreesende eenige loopers te rencontreren van de parthyen, vermits hy door 't Landt van Auxerois most passeeren dede hem convoyeren vanden Capiteyn Carfour, ende twintich of dertich van zijne Soldaeten, meynende als hy die by sich hadde, dat hy dan geen perijckel konde loopen, maar soo als Carfour ontrent 2. mijlen met hem gereyst hadde, soo verson hy een subtijlheyt, of wel eer een trouwloosheyt, want hy vat hem by de krop, seggende en sweerende dat hy was een Konings dienaer, ende dat hy hem zijn gevangen maeckte, en dat hy hem ontwijffelijck wilde leveren aen de Coninginne Moeder,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

der. Hoe zeijde den Marquijs, soutgy mijn soo tracteren, ick sweer u zeijde Carfour dat gy met mijn kamt, of ick sal u doden en alsoo zeijde hem dien wreden Tyran in zijn huijs te Mailly, en het was den Marquis onmogelijck van hem t' onvlugten, den Heer van Collange, en dat al den adel van Lant die de zijde van de Prins hielden, verstaan hebbende dat bedrog, vergaderden byeen tot drie hondert paarden toe, en quamen belegeren 't Casteel van Carfour, en stelden haar alrede in postuijr om 't selve te overweldigen als wanneer hy haar verscheen over de muiren, haar aanseggende dat so sy het minste gewelt toonden, dat hy soude doden den genen die sy sogten en begeerde, en dat hy hem sou werpen inde gragt, so dat sy siende so onbeschaamde en wreede resolutie so waren sy genootsaackt met hem te tracteren, en hem te beloven een groot rantsoen voor den voorsz. Marquijs die hy gevangen hielt tot dat hy ontfangen had het beloofde gelt eer hy hem wilde ontslaan.

Kanmen wel meerder ende grooter trouwloosheijt en onbeschaamtheijt vinden, als sulck een Godloosheijt, maar hy heeftet daar naar seer wel betaalt, want de Marquijs van Galerande dede hem zijn proces maacken door contumacie, en dede hem veroordeelen gehangen te worden, een sententie die in zijn tronie wiert geexecuteert te Villeneuve le Rey, in absentie van den voornoemden Carfour, en 'twaar hem beter geweest dat hy't in

in perſoon ſelf had geweeſt, want hy en ſoude ſoo veel quaets niet gedaan hebben als hy noch 't ſedert dede in verſcheyden quartieren van Vranckrijck.

Den pays gemaackt zynde, ſoo vint hem Carfour wel verſlegen, want hy is van humeur als de Viſſchers, de welcke ſeggen dat het niet beter viſſchen en is dan in troubelwater, en gelijck den Salamander en de Zeeroovers die haar niet en onderhouden noch en voeden dan int vier, ende alſo dit fiedent hert en wil hem niet anders voeden dan in Moorden en bloet-vergieten, en was uyttermaten ontſtelt dat den vrede hẽ de middelen benam ſijn gewoonlicke debauches langer te mogen vervolgen.

Wederom in ſijn huys te Mailly te keeren, ſo vreeſt hy dat den Marquijs de Gallerande mocht gedachtich zijn 'taffront dat hy hem hadde gedaan en doen excuteren de ſententie die hy tegen hem vercregen hadde, oock langen tijt te blyven voor een man als hy is, die gewent is van den roof en dieverve te leven, ſonder yet te doen, dat is een hart gelach. Hy doet dan naar 't exempel van Guillery, verſamelt van alle kanten een hoop ſchelmen en Dieven, en loopt 'tplatte lant af, doodende en vermoordende al wat hem ontmoeten. Somtijts quam hy inde boeren huyſen die wat ter ſyden af ſtonden, ſeggende tegen den Huyſman dat hy hem nootſaackelijck binnen twee of drie daegen vijftich Croonen moſt beſtellen, of dat hy hem ſoude dooden, en ſooder 't

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

minſte geruchte van quã, dat hy ſonder twijffel hem 'tleven ſoude benemen, en alſo rantſonneerden hy de arme Huyſluyden, dodende en vermoordende ſeer ellendelijck die hẽ niẽt datelijk wildẽ opſchieten 'tgunt hy begeerdẽ.

Op een tijt ontmoet hy een ſeeckeren Edelman van ſyn kenniſſe, uyt 'tLant van Auxerois, bedroeft en vol gepeyns, en hem gevraech hebbende waar hy gingh, ſo antwoorden hem deſen dat hy voor allen duyvelen ging. Hoe ſeyde Carfour voor alle Duyvelen, gy gaat dan inde Hel, want daar ſyn de Duyvels, voorwaar ſeyde den Edelman, ick kan ſeggen dat de Duyvelen ſo wel op der Aerden als inde Helle zyn, want 'tis wel vier of vijf Jaaren geleden dat ick een ellendich Proces heb gehadt, 'twelck myn alrede ſo heeft uytgeput, dat mijn niet overich en is dan de eenige wanhope, en ick ſoude myn ſelven gaarn een mes int hert ſteken, ten waar de vreeſe Godts mijn wederhiel, want ick en hebbe ruſt noch vreede in myn gemoet, en ben in geduyrich torment.

Carfour genoech bekennende uyt het weſen vanden Edelman, dat hy ten hoochſten van binnen bedroeft was, vertrooſt hem, hem voor oogen ſtellende in wat een eer en waardicheyt hy altijd onder den Adel van 't Landt was geweeſt, dat hy niet en moeſt reſolveren tot 'tgunt daar uyt hy naderhant oneer konde behaalen, en dat ſo hy hem van doen hadde, dat hy een man ſoude vinden die veel genegender was hem te helpen, als hy te eyſchen.

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Den Edelman bedanckt hem duyſent werven van ſijn goede genegentheyt t' ſijn waarts, hem biddende dat hy hem 200. Croonen wilde lenen, met belofte hem die binnen een maant ten langſten weder te willen geven; Carfour die niet als op't uyterlijck weſen en ſach, leent hem 'tgeldt dat hy begeerden, ſonder andere beloften dan zyn woordt. Den Edelman die de Hypocrijt maakten, neemt het gelt, en keert weder naar Auxerre, alwaar hy moy weer ſpeelden tot coten van Carfour, van daar gaat hy by den Marquijs van Gallerand, vertelt hem ſyn looſheyt, en geeft hem onderrichting, ſoo hy hem wil vergeſelſchappen met hondert van zyn courageuſte volck, hem den ſelven gebonden en geknevelt te willen leveren, ſonder dat hy 't ſelve kan ontgaan.

Den Marquijs geeft gehoor tot deſe reden, ende begerich de ſententie die hy tegen, hem had verkregen, ter excutie te ſtellen, ſoo reſolveert hy den Edelman te volgen ende datelijck hebbende doen komen 20. of 30. van zyne beſte vrunden, gaan ſy naar de plaats daar ſy den Struyckrover meenden te vinden, maar 'twas tot haar ſchanden, Carfour daar van de lucht hebbende gekregen, twee daghen te vooren door ſyn ſpioenen, was op zyn voordeel, vergadert 't meeſte dat hy kan van zyn volck, haar wachtende op den hoeck van een Boſch, alwaar een lichte ſchermutſinge van weder zijden was ende eenen Edelman gequeſt, 'want

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſy en vermengden ſich niet onder een maar daer naar behoeftmén niet te vragen of den Edelman beſprongen worde, dan niet, Want Carfour ging 't ſynen huyſe, dragende op eenen avont al mede wat hem beſte aanſtondt, doodende twee of drie Boeren die hem den ingangh wilden beletten, en nam oock een ſchoone tapitſerye, die meer als vier hondert Croonen waardich was, en ſonder twijfel ſoder den Edelman waar geweeſt, hy ſoude in perijckel van zyn leven geweeſt zijn, want Carfour en konde niet verſwelgen 'tongelick dat hy hem gedaan hadde, naar dat hy hem 200, Croonen geleent hadde, en hem ſo beleeft hadde getracteert.

Op een ander tijdt ſo als hy roofden door Bourgoignen, ontmoet hy een adelen Heer die hy kenden, ende hem de Beurſe afgeeyſt hebbende ſo meenpen deſen dat hy met hem geckten, maar eyntlijc ſiende dat 'them ernſt was, dede hy hem belofte van ſekere tenten te willen op dragen, die hy opt Gaſthuys van Parijs hadde, 'twelck voor Notaris en getuygen wiert gepaſſeert. Maar ſoo als den voorſeyde Heere inde voorſchreven Stadt quam om hem te beklagen aen den Coning, was Carfour daar van gewaarſchout, en hem achterhaalt hebbende op een avondt op den hoeck van een ſtraat inde Voorſtadt van ſint Germeyn, ſoo vermoorden hy hem.

Kander ter werelt groter en onbeſchaamder Godtlooſheydt bedacht worden, en na-

ment-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

mentlijck 'tgunt hy een weynich daar nae bedreef aen een Coetſier van Nancy, en wijckt geenſins tgunt wy verhaalt hebben, want alleen maar gevolcht zijnde van twee van zijn Beurſe-ſnyders, ſo roept hy van verre aan den Coetſier dat hy ſtille ſoude houden, en dat hy hem wat te ſeggen hadde.

Deſen hem niet willende gehoorſamen, vervolchden zijnen wech. Maar Carfour onderhaalt hem terſtondt, ſmijt hem ter aarden met de ſcheut van een Piſtool, rantſoenerende al de gene die inde Caroſſe waeren, ſelfs wechdragende de packen ende Coopmanſchappen van de gene die hem geen geldt hadden willen geven naar ſijn believen. Dit ſchelmſtuck bedreven hebbende, vertrekt hy uyt dat quartier, nemende zijnen wech naar Poictouw, om met meerder ſekerheydt te mogen rooven. Den eerſten die hy ontmoeten was een jongen deugniet, die uyt zijns Vaders huys was geloopen, vermits eenig geſchil, ende hem gevraacht hebbende waar hy ging, ſo berooft hy hem, maar geen gelt by hem vindende, ſoo merckten hy dat het een Iongman was die zijn Fortuyn ſochte, ende hem doen ter zijden treckende, ſeyde hem dat ſo hy met hem wilde aenſpannen, dat hy alle de baten, profijten, ende periculen met hem gemeen ſonden hebben. De beloften van deſen tooverachtigen Mercurius, die voor deſen den Argus wel ſoude in ſlaap gepraat hebben, deden deſen Iongman aannemen de beloften

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

daer naer hy te vooren noyt en ſoude hebben willen na luyſteren, en dat door zijne ſchoone bedriegelijcke woorden.

Siet daer wort hy dan onder 't getal van de Dieven gheſtelt, en 't ſchijnt dat hy alle ſchaemte heeft afgeleyt, om hem tot alle de vuylſte Godloosheyden der Wereldt over te geven. Carſour ſiende dat ſijn inclinatie hem tot alle Godloosheydt van natuyren was geleydende, om hem noch bloetdorſtiger te maken dede hem eeten broot, gedoopt int bloet van den eerſten Coopman die hy dooden. O ſchrikelijck en vervaerlijck ſpectakel. Naer deſe eerſte daat ſoo en ſteuyten daer niet voor deſen nieuwling. Hy was altijt van de eerſte int moorden, en ſoomen eenich paſſant op den hoeck van een Boſch moſt gaen verſpieden, deſen preſenteerden hem ſelven, als beſt in dat Ambacht geoeffent ſijnde, ook had hyder authentijcque preuven van gegeven, en die wel verdienen het tractement 't welck hy daar ontfingh van d' eygen hand van Carfour.

Als deſen jongen bengel eenighe maenden in deſe ſchandelijcke handelinge had deurgebracht, begon hy hem ſelven te bedencken, ſiende in wat gevaar hy hem geſteken hadde, en voelende in ſijn conſcientie een ſeker wroegen, en een gheheughniſſe van ſijn verleden miſdaden, ſoo reſolveerden hy hem uyt dat ongeluckighe leven te geven, ende 't gheſelſchap van Carfour te vlieden, maer 't ſy dat deſen daar van eenige lucht creech,

of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

of dat hy hem ſiende gheheel verandert, en ſoo yverich niet tot de proye als hy wel plach, ſoo hadt hy eenich vermoeden van zijn voornemen, ende ghelet hebbende dat hy in zijn ghefelſchap niet en was, volcht hy hem op de hielen, achterhaelt hem drie mijlen van daar, en ſmijt hem doot, daer naer nemende ſyn paert, ſyn kleederen, en 't gelt dat hy over hem hadde, komt by ſyn Cameraden, haar ſweerende dat den cerſten die hem ſoo ſoude verlaten ſonder ſyn verlof 't leven verlieſen ſoude. Eenigen tijdt daer na komt hy weder ontrent Parijs, gelijck de muggen, de welcke naer dat ſy dickwils om de kaers gevlogen hebben, eyntlijck haar ſelven daar in verbranden.

Men vertelt dat op ſekeren tijt, ſoo als den Marſchalck van de Provooſten hem ſocht, op ſeecker gerucht dat hy gecregen had van dat hy hem onthiel int boſch van Fontainebleau, ſoo verkleet hy hem als een Heremijt, hem gaende int gemoet op den breeden wech, de dienaers vragen hem of hy niet gehoort en hadt van Carfour, ende in wat hoeck van 't boſch hy gewent was hem te vertrecken. Carfour dede haar een langh verhael van ſijne ſchelmſtucken, en hoe dat hy nauwelijcks vryheyt hadde ſelfs in ſijn kleyne Heremitagie, ghemerckt Carfour daar meeſten tijdt quam ſlaepen, ende meende dat ſelfs op dat oogenblick als hy met haer ſprack hy daar ſoude zijn ontwijffelijcken, en daerom ſoo ſy hem wilden volghen, dat hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haar, derwaerts in alle ſeeckerheydt ſal geleiden. Den Provooſt luyſtert nae deſe reden, ende volgen deſen devoten Heremijt, ſoo als ſy ontrent 200. paſſen in't dickſte van 't boſch zijn ghecomen, , ſo ſien ſy haar omcingelt van 30. of 40 groote fielen met Carabijnen en blooote degens, haar vervolgende tot 't eynden van 't boſch, datelijck veranderden ſy haar logement, nemende een anderen keer, op datmen haar niet ſoude betrappen.

Ondertuſſchen en hoordemen binnen Parijs anders niet dan van de rooverye van Carfour, want daar en was noch potter, noch beurſeſnijder in Parijs, die dien braven generael niet en beklapten, die haar wetten gaf, en twee maximen vaſt ſtelde, maar hy en quam noyt inde Stadt dan verandert, want hy had ſulcke vrees van naer de galch gheleyt te worden, dat hy in geduyrige ongeruſtheyt waar, dan alleen int velt was hy geruſt Ontrent dees tijt gingh hy by een eerlijcke Joffrouwe, ontrent Corbeyl woonachtich, van de welcke hy een ſomme gelts was eyſſchende, voor gevende dat de noot hē daar toe dwong, en dat hy haar binnen vijfthien dagen ſoude weder geven, int eerſte quam haar dat ſeer vreemt voor, maar den perſoon kennende, en aen de ander ſijde bedenckende dat hy haar meerder leet konde doen, dan haar principaele vyant, ſo leenden ſy hem vijftich Croonen, die hy haar op den beloofden tijt wederom brocht, in de ſelfde munte ende ſpecie.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

De gevanckeniſſe van Carfour is vreemt, ook ſcheen het nootſakelijck dat even gelijk zijn leven was geweeſt vol vreemdigheydt, alſo ook zijn doot door eenighe vreemdicheyt vermaert worden. Hy worde onverſiens gevangen, en geleyt te Dion, de Hooft-Stadt van ſijn Lant, op dat hy gerecht ſoude worden int gheſicht van die gene die hy t' anderen tijden wreedelijck getracteert hadde. Niettemin gerecommandeert zijnde geweeſt in alle de omleggende landen van Vranckrijck door een groote menichte van eerlicke luyden die hy verongelijckt hadde, die ſijn afconterfeytſel in verſcheyden Cantons ende plaatſen van Vranckrijck afgeſonden hadden.

't Gebeurde dat een Raetsheer van Chamberry, die 't opſicht op de Polycie hadde hem nae by hebbende beſien, ende zijn actien hebbende doen verſpieden, ſoo twijffelden hy aen het weſen dat het den ſelfden Carfour was, waar van men in Vranckrijck ſoo veel wiſt te ſeggen, in deſen twijffel ſijnde, terwijl hy wandelden onder de Halle van Chamberry, met een Edelman vant Lant van Charoloys, die daar gevlucht was ter ſaecke van een heymelijcke trouwinge, vergeſelſchapt zijnde met d' Officieren van de Policy, hy liet hem by den krop vatten, ende nam hem gevangen.

Het Parlement van Dion verſtont van dien geluckigen vangh, en badt den voorſz. Raetsheer dat hy hem aen haar ſoude over-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſenden,'t welck gedaan zijnde,ſo vernieuwtmen alle d'informatien die men tegen hem genomen hadde, ſoo t' Auxerre, Vezelay en andere plaetſen, ende men maeckt hem ſijn Proces, waar by hy veroordeelt worde al levendigh met ſijn knecht gerabraeckt, en op een rat geſtelt te worden, welck Arreſt ter executie wiert geleyt den 12. October in 't jaar 1622.

HET XL. CAPPITTEL.

D'Hiſtorie van een Gaſcon, uytnemende Gauwdief, en 't gunt hy ſoo binnen Parijs, als andere plaetſen heeft bedreven.

DEſen Gaſcon die ick Filander ſal noemen, geſproten zijnde uyt het midden van Gaſcoignien, na dat hy daer allerley ſchelmſtucken bedreven hadde, vont middel door ick en weet niet wie, hem van ſijne fauten te doen abſolveren daar hy mede beſchuldight wiert,niet tegenſtaande de getuygen die men tegen hem hadde doen recoleren, wordende herſtelt in ſijn eerſte fortuyn, maar alle deſe ontlaſtingen en konden hem de vreeſe niet benemen die hy hadde van dat hy noch eens de rechte ſtraffe ſoude dragen van een voorname moort die hy bedreven hadde aan een van de principalen van 't Lant.

Hy verlaat dan ſijn Vaderlant,en gelijk het ſomtijts gebeurt,dat wy dickwils vallen in de netten die wy andere geſpreyt hebben, ſoo wort

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wort hy geſtroopt in de Koets van Bordeaux, met al de geene dieder by waren, ende wierden uytgeſchut, ſoo dat hy binnen Parijs quam als een armen Bedelaer, gehackelt en geſcheurt, en nochtans ſoo maeckten hy de Kodomont op de manier van de Gaſcoigners, die een penningh in een becken ſullen doen klincken als offer duyſent Croonen in waren.

In 't eerſte vont hy hem ſeer verſlegen, want in Parijs ſich t'onthouden voor een man die daar geen kenniſſe en heeft, is ſeer beſwaarlijck, hy bejegent dan eenen jongen van Berri, die daar gekomen was om een hantwerck te leeren, ende kenniſſe met hem gemaeckt hebbende, door middel van een valſch geſteent dat hy hem verkoft, veynſende als of het eenigen koſtelijcken Diamant waar geweeſt, ſoo komen ſy in een Herberghe, alwaar ſy drie of vier dagen met drincken deur brochten, maar Filander bevreeſt zijnde dat hy mocht bekent worden, maeckt de mijne als of hy eenige proviſie ſoude gaan halen, ende vertrock met twee kroonen, die hy noch hadde naar de ſtraet van ſint Denijs tot een eerlijck man die onlanghs Herbergh op geſet hadde, daar binnen gekomen zijnde ſavonts ontrent ten negen uyren, laat hy hem het avontmaal brengen, ſeyt dat hy een Edelman is, ende wedergekeert van noſtre dame de Lieſſe, alwaar hy een pilgrimagie gedaan hadde te voet, den meeſter van den huyſe ſeyde hem dat hy niet gewent en was des nachts yemant te logeren, en datter geen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

kamer en waar om hem t'accommoderen, ſiende nochtans dat het laet worden, en dat hem deſen ſeer badt, ſoo meenden hy dat het een werck der liefden was hem te logeren, ende dat hem noch meer daar toe verweckten, was dat deſen ſeer wel betaalden, niet tegenſtaande hy ſober genoech geſtelt was. Maar ſoo als het gelt ſeer weynich by hem was, ſoo moeſt hy inventie ſoecken ander te vinden, ende hem voegende by een Wagenaar die gewent was aldaar ſomtijdts te komen drincken, brocht hy ſoo veel met ſijn ſchoone woorden en ſemblanten te weech, dat hy acht Croonen van hem kreech, onder belofte van die weder te ſullen geven, want hy noemden hem een Edelman van dubbelden Carillon te zijn, ende datter geen Adel in Parijs en waar die aen de ſijne ſoude hebben derven wrijven, hoe verſcheurt dat hy was, hy ſtoften, ſeggende dat ontwijffelijck men hem binnen twee dagen een Coffer ſoude ſenden, ende dat hy Kleederen van Satijn en Sijde ſouke krijgen, dat hy een Caſteel in Gaſcoignien hadde dat hem toequam, verſien met tapitſerye, ende ſilver gefcheyr, ſulcx dat hy ſcheen te weſen een tweeden Crœſus, en een anderen Midas, ſoo men hem had willen geloven, noyt Marquis of Baron en hadt ſulcken treyn nlet als hy, waar in hy hem niet en bedrooch, want hy hadt een ſchoon Garniſoen in ſijn bocxen.

Siet daar dan onſen Man met acht Cronen, waar

waar mede hy gingh tot een out kleer verkoper, ende gy ſoudt geſeydt hebben dat het een gedebaucheerdt Edelman had geweeſt, hem ſoo gekleet te ſien, maar wel blijde zijnde, ſoo wel gekleet zijn, ſonder te betalen, ſoo belaſt hy den knecht van den huyſe hem te volgen, en ſijn gelt by hem te komen ontfangen, maar alſoo 't noch maar een jongh quant en was, die maar na de vogelen ende om hooch naar de langhten van de ſtraten keeck, ſoo geleyt hem Filander in de Halle, ende met een ſnelle voet dringende door 't gedrangh, liet hy den jongen Cleerverkooper achter hem, terwijl hy voor uyt loopt en ontdraecht hem ſoo het kleet, ſoo dat hy hem nimmermeer en konde vinden, en had goet ſoecken, want al had hy de Lantaarne van Diogenes gehad, ſoo en ſoude hy hem niet hebben konnen vinden, ſoo ras en ſnel liep hy.

So als hy weder gekomen was in ſijn eerſte logement ſeyde hy dat hy een kleet uyt ſijn Lant had gekregen, ende hem hoorende ſpreken en ſoude niemandt geſeyt hebben, dat het een fielt waar geweeſt die hem quam verſchuylen binnen Parijs.

Soo in Caffa gekleet zijnde, begint hy in 't Hof te verkeeren, voeght hem over al by, en maeckt hem in korten tijdt ſoo gemeen met de Courtiſanen, dat hy hem noemde te zijn ordinaris Edelman van de Camer van den Coninck, en met'or daet dede hy ſoo veel door ſijn ſubtijlheden dat hy der toequam,

hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy ſpeelden, hy verloor, hy ſtal, hy verkoopmanſchapten, nimmermeer en hadmen ſoo looſen ende ſubtijlen geeſt geſien, den eenen dach had hy vijftigh Kroonen, s'anderendaeghs weder niet een, en 't gunt meeſt in hem was te verwonderen, was dat hy ſoo geweldich konde veynſen, dat men hem ſoude geacht hebben voor den heylighſten Man van de Wereldt, hy verkeerden by de geeſtelijcke, brabbelende altijts yets binnens monts, ende daer en was geen Kerck daar hy ſijn devotie niet en dede, de aandachtigheyt die hy in ſijne gebeden hadde, en was niet groot, dewijl hy niet en droomde dan van rooven en ſtroopen.

Hy hadde een anderen vont om de Coopluyden t'achterhalen, te weten, ſo wanneer hy wiſt dat eenigh gequalificeert perſoon een kleet wilde maecken of eenige ſtoffe koopen, ſoo quam hy voor uyt, ſeggende dat hy een Coopman op de handt hadde die verſien was van de beſte ſtoffen van Parijs, en dat hyſe hem noch beter koop ſoude doen hebben als een ander, deſen laet hem miſleyden van onſen bedrieger, volcht hem, ende Filandre gaande in d'eerſte winckel die hy ontmoet, groet den Coopman, mijn meeſter ſeyt hy tegens hem, gy hebt mijn over lange gekent, ick bidde u dat ghy in faveur van mijn aan deſen Heer geeft van u beſte ſtoffen. Deſe looſheyt twee of driemaal geſpeelt zijnde, komt hy onbeſchaamdelijck in de winckel ſonder gelt, ende dede hem kleeden van 't beſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

beſte laecken datter was, en dat alleen op die geimagineerde kenniſſe die hy met den meeſter van 't huys maackte, ende alſmen dan deſen Heer gingh ſoecken om betaalt te zijn, ſo waſſer niemant t'huys: maer 't gunt ick u gae vertellen is vreemt en buyten reden. Deſen Gaſcon ſulck een vagabont zijnde als hy was, ſpeelde ſoo wel ſijn Rolle met ſijne Biſcayſche Rodomontaden, dat hy een Charge van Luytenandt verkreegh om de tollen te ontfangen in een ſeker Provincy van Vranckrijck, een Charge die hy twee of drie jaren oeffende: maar de participanten den man doorſien hebbende, wiſtender hem ſoetjens uyt te locken, ſonder dat hyder oyt weder in konde komen.

Langer in die quartieren te blijven, ſonder yets te doen, was geen apparentie, hy keert weder naar Parijs, alwaar hy ſijn eerſte ſtroperyen weer beginт, loogeert weder in 't ſelve quartier daar hy te vooren gelogeert hadde, en ſtelt hem tot pleyten tegen die gene die hem van ſijn officie ontſet hadde, maar 't was te vergeefs, want al ſijn ſnorcken en dreygen helpen niet, hy klonck het becken terwijl een ander de vogel in de koy hadde, hy keert weder tot ſijn eerſte armoede, de Lacquayen en pagien vertrecken allenghskens, en verlaten haer meeſter, welckers Adel (ick ſegge kleeren) alreede ſeer verſcheurt waren. Eyntlijck hem alleen en ſonder hulp vindende ſoo begint hy by nacht te loopen, en heucken en mantels te nemen, maar ſoo

als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

als hy op seeckeren tijdt dit schone Ambacht pleechden, sonder sijn brieven van promotie by hem te hebben op de pont neuf, soo worde hy met verdrach geladen van den hoofde tot de voeten, want men dede hem alleen meer hout dragen als drie Esels van sijner groote immermeer soude hebben konnen doen, gemerckt hy nauwlijck hem selven t'huys konde slepen, soo was hy met slagen afgeroft, niettemin gelijck de wormen haar vernieuwen, ende de serpenten haar afgesneden stucken allenghskens weder aan een voegen, soo is hy weder voort gekropen ende genesen, hy wort een sollicituer van Processen, en was alle dage in de audientie van 't Paleys tegen d'een te kijven, tegen d'ander te spreken, soo dat hy hem metter tijdt soo diep in die saecken stack, dat men niet en sprack als van desen pleyster.

Hy was gauw en wacker, de Boeren daar ontrent quamen van alle kanten met menichte dringen in sijn Huys om haar depeche, en alsoo pluckten sy haar de beste veeren uyt, ende verstont hem dat Ambacht soo wel dat het onmogelijck was sijn subtijle streecken t'ontdecken. Wat wilt gy meer, hy gingh selver ten huyse van de ontfangers, en geliet hem als een verstoort Commijs, en door sijn middel sijnder veel betaalt die nimmermeer yets souden gehadt hebben.

Maar ondertusschen vergat hy sijn selven niet, en had dickwils 't beste deel voor hem. Maar ick en kan mijn qualijk houden van lachen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

chen over den treck die hy eenen jongen cabouter ſpeelden die hem quam beſoecken om characters te leren, hem ſelven inbeeldende dat het eenigen Toovenaar was, want deſen ſiende dat den anderen deſe opinie van hem hadde, begint hem te ſcheeren, dattet een kint ſoude gemerckt hebben, ſeggende dat korts den Tovenaars van Parijs, van welckers bende hy ſeyde te ſijn, haar moſten laten vinden in de quartiren van Montmatre, met allerley Cruyden en droogen en aldaar al haar ſecrete toverien int werkſtellen, door welckers kracht ſy haar ſelven konden doen vliegen inde lucht en aldaar groote rijckdommen beſitten, boeleren met allerley vrouwen, en duyſent andere rarieteyten, daar mede men de muyleſels in ſlaap ſoude gewiecht hebben. Deſen jongen ſot gaat alle deſe dwaeſheden gelooven, geeft tien Piſtoletten voor het defroyement van d'offerhande die daar ſoude gedaan worden, vercoopt ſijn cleeren en ſijn mantel, om tot vervalte dienen van alle oncoſten van deſe Comedie, en bleef alſo kael als den vogel van Eſopus.

Ondertuſſchen ſoo lapt onſen quidam 'tgelt van deſen armen geck vaſt door de billen, en verſint 4. of 5. deugnieten als hy, de welcke haar ten geſetten daghe laten vinden inde qnartieren van Montmatre, maar ſo als deſen die 'tgeſelſchap ſoude defroyeren, ingegaan was in een Camer, ſo begonnen ſy te doen ſpelen ſeer veel vierwercken, van vier-pijlen, petarden, granaden, en ſerpentinen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

tinen, 'twelck defen jongen geck ſo verbaaſt maeckte dat hy de vlucht nam, als wanneer ſy hem met ſtocken vervolgden, tot dat hy uyt haar quartier was.

Filandre die noch niet gekomen was, hem op den wech ontmoetende heel ontſet en verſlagen; vraecht hem waarom hy ſo getrakteert was, en 'tſelve verſtaan hebbende, ſo bekijft hy hem ſeer, hem ſijn vreeſe verwijtende, en dat meeſt te verwonderen is, niet tegenſtaande dat hy met ſtocken wel was afgeroſt, ſo was hy gereet om wederom te keeren, ſo Filander hem hadde willen geleyden, waar in ick ſyn dwaaſheyt niet ghenoech kan verwonderen, maar ſiende datter niet van en quam van al 'tgunt Filander hem wijs gemaackt hadde, ſo drong hy hem ſyn gelt weder te geven, deſen en wiſt niet wat ſubtijlheden bedencken om hem 'tſelve deur den neus te ſlepen en te bedriegen, om van hem ontſlagen te ſyn: Eyntlijck ſo brengt hy hem op ſekeren tijdt tot een uytdraeger om hem een mantel te koopen, en oock te bedriegen dieſe hem verkoft.

Hy en liet ondertuſſchen niet ſeer bevich te pleyten tegen die gene die hem uyt ſijnen dienſt geſtooten hadde, leende aan alle kanten geldt om nimmermeer weder te geven, ende verleyde alle de Werelt met zijn ſchoone woorden, tot dat hy eyntlijck oock bedrooch de Cartuyſers, ſoo wel als d'andere, want ſeer dickwils in haar Clooſter geweeſt zijnde, ende den Heremijt maackende, ſoo

maackt

maackt hy haar wijs dat hy wel van hare Ordre soude willen zijn, ende dat hy wenschten eer hy het kleet aen nam een seker Proces te doen eyndigen dat op 't wijsen stont, waar uyt hy pretendeerden hem te competeeren meer dan acht duysent gulden, 't welk lichtelijck gewonnen-zijnde, soo sonde hij alle sijn schulden betalen, ende dan sijn goet ooghmerck naar komen. Dese goede Vader die niet en oordeelde dan van buyten, naar dat sy hem ondervraecht ende verstaen hadden waar hy woonden, ende sijnen Waert ontboden hebbende, leenen hem 4000. pont, waar voor den waerdt borgh bleef, vertrouwende dat Filander sijn saecken te boven soude komen, en dat hij dan sijn gelt soude ontfangen 't gunt hij van hem most hebben, maar eenige tijdt daar naar was hij wel verslagen, alsmen hem niet meer en vernam, hij ging na Orleans, na Samur en andere Steden op de Loyre, maeckt den Coopman, handelt eenigen tijdt en dede geluck, veel andere van hondert stuyvers vier gulden, en van vier gulden niet. Eindelijck had hij de stoutigheit wederom te Parijs te komen, maeckende een deel versierde obligatien, koopende van alle kanten te betalen op ses maanden, of dat anders de handelinge soude te niet zijn. Versien zijnde met die stucken, so komt hy te parijs, gaat zijn oude kenniflen weder besoecken, ende dede so veel door sijn subtijlheden, dat hy quam te trouwen aen een jonge weduwe in de straet van sint Anthonis, voor sijn mid-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

middelen inbrengende een hoop papieren op de manier van die van Normandyen, die twintig of dertich proceſſen met haar dochter ten huywelick geven, ende meenen noch die gene dieſe trouwt grooten dienſt daar mede te doen, maar in 't eynde wiertmen alle de guyterye ontwaar, een maent naar dat hy naar de plaetſen en goederen uyt moeſt gaan ſien die in ſijn contracten ſtonden, en die dagen meer vreeſende dan de hontſdagen, ſoo bind hy ſijn kleyn p cquet by een, en ſpeeldt haes op, latende ſijn vrou ende ſijn Vader ſoo verbaeſt als offe uyt de wolcken gevallen waren, want ſy meenden dat den Gaſcon een rijck Edelman was die veel Landen hadde, ſoo pochten en ſnorckten hy, 't ſedert en heeftmen van hem niet gehoort dan datmen leſtelijck ſijn perſonagie afmaelden, eude ſeyde datmen hem aen een galge by Lyon geſien hadde, ter ſake hy ten vrouw hadde willen vercrachten, ſoo machmen wel ſeggen, dat ſo het begin is, alſo is oock het eynde.

Die van niet begint tot niet eyndicht.

HET XXXXI. CAPITTEL.

Van de ſchrickelijcke ſchlemſtucken van een Iongen Heer genaemt Alidor.

DE deucht is den eenigen Edeldom van dē menſche ende van die tijt dat hy hem tot de booſheyt begeeft, machmē waerachtelijk ſeggen, dat hy ſich ontedelt van ſijn eerſten

ſten ende hoochſten Adel, want om rondt te ſpreken, den Adel die wy van ons voor ouders rekenen, dat recommandeert ons ſoo weynigh dat het beter waar geen glorie voor onſe nakomelingen te verkrijgen, dan ſich te beklee en en verheffen met een geimagineerde renommé van een ander, want dat wy ſelfs niet gedaan en hebben, en moeten wy het onſe niet achten.

Waer in gy ſult bevinden dat den geenen van den welcken wy ſullen ſpreken in dit Capittel wel dubbelt van ſijn Adel gedegenereert is, want in plaats van te volgende genereuſe daden van ſijn voorouders, ende hare voetſtappen naar te volgen, heeft hy ſich in den poel der ſonden geworpen, en heeft banqueroet geſpeelt van alle ſijne deuchden. Uit Guienne dan is voortgekomen, den hovaardigen Alidor, en men mach ſeggen dat ſy door hem had het ſnootſte monſter dat ſy oit in alle de palen van haar Provincie heeft gehadt, want gelijck ghy hooren ſult door 't ghevolgh van ſijn leven, ſo en waſſer geen Godloosheit die hy niet aen den dach en bracht. Deſen wreeden Cyclop was van een ſeer goet geſlacht, ſoo hy maar de onderwijſinge van ſijn vrienden had willen volgen. Maar gelijcker altijt eenige wilde, onder de goede planten werden gevonden, die haar het groejen beletten, deſen van de knoppen van ſijn eerſte jeucht aen, gaf ken teickenen dat hy noit groote vrucht ſijn huys ſoude toebrengen.

Hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Hy hadde veel Suſters en Broeders, ſoo dat de middelen van zijn Ouders aen veelen verdeelt wierden, hoe wel deſen wel gewenſt ſoude hebben, dat hy alles alleen hadde mogen erven. Syn Vader en moeder overleden zijnde, worden de goederen onder haar gedeelt, Alidor den outſten Soon, ſiende dat ſoo groote goederen als ſyn Vader voor deſen beſat, alſoo verdeelt wierden, wenſchten alle oogenblijk dat ſyn broeders de moort geſteken hadden, maer bedrogen in zijn hope, ſo reſolveerden hy de wapenen te aennemen, en den krijch te volgen, op dat door deſe al te groote vrijheydt die de Soldaeten wort gegeven, hy hem veel gemackeliker en met minder ſchandaele konde verrijcken van het gemeen, hy brocht ſijn voornemen naer zijnen wille genoech te weech, ſoo lang den Oorlog duyrden, maar ſo haeſt 't Leger was afgedanckt was elck een genootſaeckt naer Huyſte vertrecken, hy brengt eenige maenden deur ſonder yets te bedrijven dat zijn eer onwaerdich maeckten: voedende nochtans in hem een begeerlickheit van te verkrijgen 't ſy door wat middel het mochte zijn. So gebeurdet eyntlijck dat ſeecker Franſch Edelman vergeſelſchapt met zijn Camerbewaerder beyde wel uytgeruſt, laet genoech ontrent ſijn wooninge quamen, ſoo als hy by geval voor ſijn Caſteel ging wandelen. Den Edelman bid Alidor beleefdelijck dat hy hem gelieft den weg te wijſen, deſen antwoorden hem, ſoo hy verder ging, dat hy ſo haeſt geen huyſen vinden

ſoude

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

soude om te logeren, en dat hy in perijckel soude sijn te verdwalen in 't Bosch dat hy passeren most eer hy eenig logement soude vinden, soo dat hy hem sijn huys presenteerden voor desen avont, hem seer biddende dat hy doch niet voort en soude reysen, desen Edelman danckt hem verscheydenmael van die eerlijcke courtoisie, maar eijndtlijk siende dat het laet was en dat Alidor hem seer hertelicken nooden om te blijven, so resolveerden hy eijntlick daar te blijven, desen hem geleydende in sijn Casteel, doet de paerden van den Edelman inde stal brengen, hem leijdende in een Camer, verwachtende dat het Avontmael gereet soude zijn, verscheyden discourssen leijdende, onsen Edelman vertelt hem hoe dat hy hem op wegh begeven hadde om Italien, Spaignien ende andere Provincien te sien, terwijl in Vranckrijck al de werelt in ruste was, hem in 't lang vertellende van 't gunt hy al gesien hadde, t'eynden dese propooston 't avontmael gereet zijnde, gaen sitten aen taaffel, seer blijdelijck malkanderen onderhoudende, ende Alidor sijn best doende om sijnen nieuwen gast wel te onthalen, wierden de taaffelen opgenomen, en den Edelman geleyt in een kamer om te rusten terwijl dat Alidor met syn volck vertrock, soo als hy des nachts alleen was, siet so gaat hy overleggen hoe dat hy sijn gast best soude berooven: eyntlijck naar dat hy lange by sijn selven overleyt hadde, hoe hy 't soude te weech brengen, soo ontbiet hy by hem eenige

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ge van ſijn familiaerſte en getrouſte dienaers die noch min dochten als hy, haar doende verſtaen dat hy ontwaar was geworden, dat den vader van deſen Edelman oorſaeck was geweeſt vande doood van ſijn vader, op ſekere reyſe naar Parijs overleden ſijnde, en dat ſijn ſoon ſijnde deſen Edelman ſich geroemt hadde, hem ende ſijn broeders van gelijcken 't ſelfde te willen doen, ſoo hyſe oyt conde bejegenen, waar door hy veroorſaeckt was hem van kant te helpen, dewijl hy hem alſo in ſijn netten gecregen hadde, ende beloofden haar voor deſe daet een ſekere ſomme gelts, boven noch veel andere dingen ſoſe ſijn voornemen wilden int werck ſtellen.

Sy geloovende dat haar meeſter haar de waarheyt ſeyde, ende ſiende de ſomme gelts die haar belooft was, namen voor hem van kant te helpen des morgens in zijn Camer, d'een hem gelatende als dat hy hem de kaers brochte, ende d'andere dat hy hem van wegen ſijn Meeſter goeden dach quam wenſchen, twelck ſy lichtelijk te weech brochten, want alſoſe elck gewapent waeren met een goet Piſtool ende poignaert, ſoo quamen ſy onder haar drien tot drie verſcheyden maelen inde Camer van den Edelman die haar goeden dach wenſchende met een ſcheut van een Piſtool in 't hooft gerae'k worden; Sijn Camer-dienaar ſiende zijn Meeſter ter aarden, wilde deur een venſter ſijn ſelven opt Hof begeven, maar hy worden van de twee andere gehouden, die een ander ſchuet op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

op hem los ſchoot, ende hem vermoorden.

Alidor wetende dat d'excutie gedaan was dede haar werpen in een ſloot die daar was in een kleyn bosjen daar ontrent, by zijn tuyn die hy daar naar met aerde dede decken, eenige dagen gepaſſeert zijnde ſonder dat die moort eenichſins uyt quam, ſoo ſont Alidor een van die gene die de moordt begaen hadden inde naaſte ſtad om de paarden van den dooden Edelman te verkoopen, maar Godt ſulck een miſdaat niet willende ongeſtraft laaten, laat toe dat een Lacquay, die geſonden was van de Vader van den Edelman, die vermoort was duer die Stadt quam om eenige ſaecken te verrichten, ende komt by geluck inde ſelfde herberge, alwaar die gene waren die de paarden bewaarden.

Deſen Lacquay kenden terſtont de paarden van ſijn Meeſter, nochtans ſonder een eenich ſemblant toonen verneemt wie die toekomen. De waert ſeyde hem 't gunt hy daar van geloofden, ſtracx gaat den Lacquay klaegen aen de Iuſtitie, toont aen die Magiſtraat de brieven van ſijn Meeſter, gelooft dat de gene die ſijn paarden houden hem vermoort hebben, ſo dat hy de Iuſtitie bidt de paarden vaſt te houden, en deſe gevangen te nemen, om de ſaek te onderſoecken, een van de genen die de paarden geleyt hadden worden gevangen. den anderen loopt van ſtonden aen naar 'tCaſteel om ſijn meeſter daar van te waarſchouwen, de welcke terſtont op ſijn hoede was, met reſolute dat hy ſijn vangen dier

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

genoech ſoude verkoopen, ondertuſſchen, ondervraachtmen den genen die gevangen was die van de miſdaet geſuſpecteert worde door de warachtige antwoorden die hy op de ondervragingen gaf, men haalt den Provooſt om Alidor te gaan vangen, maar ſo als hy hem op-geeyſt hadde om hem gevangen te geven, ſo antwoorden hy hem, dat ſo hy niet haaſtelijck met gemoede en vertrock, dat hy hem met gewelt ſoude doen vertrecken. Den Provooſt taſt 't huys aan, maar de muſquetſcheuten en wierden haar niet gheſpaart, die haar dwongen op't ſpoedigſte te vertrecken. Eyntlijck de Vader van den overleden, door den Lacquay al't gepaſſeerde verſtaan hebbende, begaf hem op reys met een goede compaignie en goede wille om hem te wreken over de doodt van ſyn Soon die ſo ongeluckig vermoort hadde geweeſt. Alidor worter van gewaarſchout die ſyn Caſteel verſterckten, die niet en wilde vluchten voor dat hy eenige proeven van ſijn vromicheydt en couragie hadde betoont, eyntlijck ſoo komt den vader geaccompaigneert met den Provooſt en zijne ſoldaten, verſcheyden Edellieden zyne vrunden, ende andere van zijne onderdanen, men beſtormt het Caſteel, 'twelck heftig worden aengetaſt, maar beter gedefendeert, ten worden voor d'eerſte noch tweede reys niet gewonnen, maar ten derdemaal. Alidor wiert gewaar dat hy't niet langer ſoude konnen tegen houden ſonder gevangen te worden, ſoo beriet hy hem met een van ſijn ghetrouwſte

dienaars

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dienaars die hem beloofde ſijn paarden geſadelt gereet te houden, op den avont by de poorte van den tuyn, hy neemt al ſijn gout en ſilver, en gaat 'snachts deur vergeſelſchapt met vier wel gemonteerde ſoldaten, ſonder dat die van het Caſteel, of die van buyten het ontwaar waren geworden, hy reyſden dach en nacht tot dat hy ſich ſalveerden door boſſen en bedeckte wegen: alwaar de noot hem dwang duyſenderley moorden ende roovingen te doen, onder andere aen een rijck koopman op wech ſijnde, dewelcke in handen van die Struckroovers gevallen en op 't punt van de keel afgeſteken te worden zijnde, en een vlucht-crayen ontwaar wordende, ſeydt al ſchreeuwende deſe woorden, ô ghy krayen, ick neme u tot getuygen wreeckt u van deſe moordenaars die myn 'tleven benemen, Deſe ellendige niet te vreden zynde, dat ſy hem bercoft hebben van al 't geen hy hadde, dooden hem oock terſelver uyren. Eenige dagen daar na twee van deſen hoop wierden geſonden in een Dorp om yets te copen, maar ſo als ſy in een herberge ſaten en droncken, ſiet ſoo komter een hoop kraeyen ſitten ſchreeuwen opt huys, doen begonnen de moordenaars d'een teghen den anderen te lachen en gecken, ſeggende, ha Cameraadt, ſiet daar de welcke wreecken ſullen de doodt van die gene die wy onlangs van kant hielpen.

Den knecht hoorende die reden, vertelt dit ſijn Meeſter die terſtont 't ſelve overdraacht aan de Juſtitie van 't Dorp, d'cffi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

cieren van de welcke dese moorders wierden gevangen, examineerden ende ondervraechden haar soo wel, dat sy eyntlijck de waerheydt bekenden, waar op haar executie ter doot volchden, men meenden d' andere te vervolgen maar die waaren al haes op, Alidor vertrock doen in een ander Bosschagie ontrent Lyon, alwaar verscheyden andere roovers op de renomme van sijn schelmstucken hem by quamen, en versonden duysent practijcquen om de passanten af te setten, onder andere wasser een Iongman van ontrent twintich jaeren die gewent was den stommen te maecken, ende Aelmoessen te bidden onder pretext dat hy sijnen wech reysde met een clocxken inde handt, maar 't was teycken van sijn Cameraden om haar te verstaen te geven het getal van de passanten, ende alsoo bedreven sy veel moorden. Maar Godt nam oock wraeck over alle de misdaden, want desen ellendigen stommen gevangen genomen zijnde, worden al levendich gerabraeckt, bulkende ghelijck een stier terwijl men hem de leden brack, de andere verhart in haar misdaden, en beterden haar daerom; om alle de exempelen niet, maar volherden altijt int volbrengen van haare boosheden.

Soo als Alidor op een dach ginck door den hoeck van een Bosch, soo bejegenden hy een Lacquay, van den welcken verstaan hebbende datter deun by een kleyn Casteel was, en dat de Ioffrouw van dat Casteel daar met weynich volcks op was, so gaat hyder na toe, ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gevolcht van 12. of 13. te paart van sijn volck komt int Casteel, doet de Ioffrou voor den dach komen; de welcke gelovende datter eenig groot Capiteyn was, hem begroet, hem gelatende als of hy van wegen haar man quam, onderhiel haar langen tijt, sy bid hem in een Salet te gaan om hem te verversschen en te ruste, 'twelck hy dede, en ging daar in met sijn drien, gevende een teycken aen sijn mackers dat sy deur souden sluyten, alsoo de Weduwe met haar Dochter, out ontrent 16. of 18. Jaaren, in waeren, ende verkrachten bey de Moeder ende Dochter, en niet tegenstaende haar krijten en kermen, soo dwingen sy haar noch haere rijckdommen ende schatten aen te wijsen, ende droegen al wech 'tgunt haar goet docht, daar naar spelende moy weder tot kosten van de Ioffrouw ende Dochter, so dooden sy de Concherge, en stellen de Ioffrouw ende Dochter gevangen, haar leydende int midden van't Bosch, alwaer se al te samen haar wil daar van namen, ende inder nacht twee of drie van den haaren brochten haar wederom dicht by 'tCasteel, alwaarmen haar alle beyde doot vont.

Den Man die tijdinge vernomen hebbende meenden van droetheydt te sterven, nemende nochtans courage om hem over de doot van sijn Vrouw ende Dochter te wreken, op d'een of d'ander wijse, so keert hy waderom, en belast 't meerendeel van sijn middelen, en begeeft hem met goede commissie op den weg met ontrent 20. of 20. te Paarde,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende naer veel ondersoecken vernomen hebbende de plaets daar sy haar onthielden, dede hy 't Bosch omcingelen, en een cleyne sterckte die int midden was, hy overvaltse, sy haar siende in handen van haren Beul, soo uyt wanhoop als stouticheydt te Paerde wel gherust sijnde, komen daar met vollen ren uyt rijden ende ontquament, nae dat sy lange om den deurgang gevochten hadden, de reste worden gevangen, of stierven op de plaetse, die ghevangen waaren wierden levendich gherabraeckt met allerley pijnen diemen bedenckten konde, eenigen tijdt daar naar Alidor gekomen zijnde ontrent Parijs, soo als hy op een dach laet met sijn volck uytging ontmoet hy een jonge borgers Vrouw, die van haar huys naar de Stadt wederkeerden, hy komt by haar, ende siende dat hy genoech ter sijden van de wech af ende dicht ghenoech by de holen die by Montmatre sijn, soo wil hy haar vergrachten, haar settende de Pistool op de keel, sy haar siende in dien staet veynst haar hem in een veylige secreet plaetse te willen leyden, 't welk hy doet, climt van sijn Paerdt, soo als hy haar carressceerden, soo komen sy by een diep hol, alwaar de Borgerinne haar tijdt waar nemende hem daar in stiet, hy daar geen acht op nemende breeckt sijn been, sonder daar uyt te konnen komen, tot dat sy de Iustitie haelden alwaar hy gevonden, ende daar naar levendich gerabraeckt worde.

HET

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XLII. CAPITTEL.

Snootheden en ſlimme trecken van een genoemt la-Fleur, ende de vreemde ſtroeperyen die hy in ſijn leven bedreven heeft.

LAFelur is geweeſt een van de voornaemſte Beurſe ſnijders van Parijs, en daar kan qualijck yets genoemt worden, dat hy in ſijn leven niet en heeft bedreven, en dit alles onder den deckmaltel van een valſche hypocreſie: want men ſach noyt yemant geſchickter noch beleefder, altijt was hy inde kercken onder ſchijn van Godt te bidden, maar meeſten tijt int midden van ſijn devotien, ſo wiſt hy hem te vervoegen by de devote vrouwen, ende ſneet haar haere Beurſſen af, ick ſal in dit Capittel maar twee of drie van ſijne principale ſchelmſtucken verhaelen, waar by ghy de reſte ſult konnen oordelen.

Int begin van zijne jonge Iaren het ſeventiende van ſijnen ouderdom, voegden hy hem hy een deel Struyckroovers, die gewent waeren te ſtroopen dan int Boſch van Compiegne, dan int Boſch van Senlis, plegende op den reyſende man duyſenderley extorſien ende berovingen, maar ſietter hier een van de voornaemſte.

Op ſekeren tijdt (hy weſende een goelijcken jongen noch geen baert hebbende) ſoo vercleet hy hem in Dochters cleeren, en int ſeker vernomen hebbende dat ſeker Coopman

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van Parijs uyt Nederlandt komende, daar deur moſt, alſo hy't weynich te vooren had hooren ſeggen van twee Borgers van Compiegnie, hy verbercht hem met ſijn complicen int Boſch, om daar buyt te maecken, ſy wachten de proye twee dagen ontrent Verbery, maar eyntlijck, ſo als den Coopman te voorſchijn quam la Fleur verandert zijnde, gelijck ick hebbe geſeyt, gaat ſitten aen de weg, begint te klagen en te kermen, Hemel en Aerde vloeckende, dat ſy tot ſijn ongeluck ingeſpannen waaren, ſeggende dat haar broeder haar verlaten hadde, en dat hy deurgegaan was ſonder haar kermen aen te nemen.

Den Coopman jeugdich weſende meenende dat het al verſch Veneſoen was, en in haar ſiende een jeuchdige ſchoonheyt mer eē maſque bedeckt, ſtijcht van ſijn Paardt ondervragende la Fleur na d'oorſaeck van ſijn klachten.

Deſen die de Vrouw wiſt te conterfeyten beter als yemant ter Wereldt, doet hem een lang verhaal van zijne avontuyren hem ſeggende dat ſy van Parijs was, en dat ſeker Edelman over drie dagen haar uyt Picardyen geleyt hadde, die van haar gegaan was, ſonder dat ſy wiſt waar heen, ſoo dat ſy met recht haar ongeluck beſchreyden en beklaechden.

Den Coopman die alle deſe redenen verſtaan hadde, beelden hem in dat het al waer was, ende [illegible]ergeſeten zijnde by deſe beeſte, ſo begint hy luſt te krijgen.

La Fleur en dede hem geen groote wederſtant, maar kermende op de wijſe van de Venus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

nus Camenieren en Courtiſanen, wel deurſlepen, hola gy en ſult, 't is mijn, ſo ontſtakſe ſijn gemoet noch meer als vooren.

Helaes mijn Heer ſeyde deſe verſierde Ioffrouw, wat wilt ghy myn doen, ghy ſult mijn ſeer doen, ick ben noch ſuyver maecht, o God wat ſal myn Vader ſeggen ſoo hy dit ymmermeer komt te weten, tot mijn ongeluck ben ick oyt uyt Parijs gegaan, mijn Heer ick ſal niet toelaten dat ghy mijn aanraackt, want ick mijn eer liever hebbe dan mijn leven.

Zijnde in die propooſten, ſiet ſo komt daar een uyt de wech van Compiegne, om ſijn playſier die wel eer ſchoenen gemaackt hadde met dubbelde ſoolen en ontwaar wordende den Coopman die de joffrouw courtiſeerden ſo docht hy dat hyder ook ſijn deel van hebben wilde La Fleur hem ſiende ſchreeuwt en roept datſe bedorven is, en ten ſy den Hemel over haar ſorch drage dat ſy doot is, deſe die trooſten ende verſoeten haar met ſchoone woorden, en eyntlijck ſoecken tot haar voornemen te komen, nemen haar onder de armen, en leyen haar int dickſte van't Boſch.

La Fleur ſiende dat het tijdt was ſyn rolle uyt te ſpeelen, ſeyde haer, nademael het ongeluk gewilt hadde dat ſy int dit parcquet was geraackt, dat ſy dan ten minſten dieper int Boſch ſouden gaan, op dat haar niemandt en over liepe, ende nochtans geveynſden hy hem altijt ſchreyen te kermen, roepende de doot te hulp, als of hy ſeer bedroeft had geweeſt over deſe ontmoetingh. Den Heer van Com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

piegne was wel de heetſte ende furieuſte, ende daar over de voorſte int werck, den Coopman veynſden dat hy voort zyns wechs wilde, hebbende 'ken weet niet wat apprehenſie dieper boſwaerts in te gaan, nochtans gelijck d'een gaern d'ander voortſet, dat het meerendeel van de Werelt rollende naar 'texempel dat het ſiet met alle macht naar de fonde glijt, hy volcht den perſoon van Compiegne, maar ſo als ſy in dichſte van 'Boſch waaren, gereet om Venus krijch aan te gaan, la Fleur treckt een Piſtool van onder ſijn kleederen, en doot den Coopman, ſo haaſt en was deſe ſchoot niet gegaan, of den Overſten vont hem omcingelt van vier groote guyten die hem met poignaarden doot ſtaacken, en ſmeten hem ter aarden, en terſtont viel elck aan't plunderen, beroofden, d'een en d'ander, en vonden ontrent drie hondert Croonen by haar, be halven haar paarden maar ſo als ſy den buyt ſouden gaan deelen, ontſtonter een grooten twiſt onder haar. want la Fleur wilde een Paart en hondert Cronen hebben, als de principaal perſonnagie van de Tragedie geſpeelt hebbende, d'andere ſtelden haar daar tegen, ſo dat ſy haar verdeelden twe tegen drie, en vochten te te ſamen, daar omtrent by 't Cruys ſint Oen, 't welck een kleyn Dorpken is, gelegen twee mijlen van Compiegne, la Fleur die wel bedreven was in't handelen van de wapenen, doorſteeck ſijn man door en weder door met d'eerſte ſteeck, en den anderen gequetſt hebbende, klimt hy te paart, en quam alleen te Parijs.

Hy

Hy en is soo haast in dese Stadt niet gekomen, of hy begeeft hem by de Beursesnijders, handelt met haar, acht op haar wetten en Policyen, ende doet er van't zijne by, de nieuwe aangekomene leyt hy ordinaire aan den dans en stelden haar te werck, soo datter geen dag passeerden, in welcken hy niet d'een of d'ander looſen treck of subtijlen vondt int werck stelden.

Onder anderen worter een seer vermaackelijcke klucht van hem vertelt, dat vernomen hebbende datter een deel jonge Advocaten t'samen middachmaal souden gaan eten, daar den pijn-appel uythanght, hy gaat uyt 't Paleys, en met snellen gang en wijde treden gelijck de boden, soo comt hy inde Herberg laat gereet maken voor tien of twaalf persoonen, en ordre stellende dat alles gereet waare, even gelijck ale of hy by 't Collegie van d'Advocaten daar toe gedeputeert waar geweest, om haar eerlijck te doen onthalen.

'tGeselschap komt aen, la Fleur stelt hem aan als of hy de knecht aldaar waar, en d'Advocaten die geloofden dat hy aldaar in Huys eenigen last hadde, so kunstich en meesterlijk wist hy sijn personagie te spelen, Evenwel en letten juyst yder niet op sijn dessein, maar stelden haar alle daar naar aan om wat te bancken, int midden van de maaltijdt, soo laat hem mijne man met de beste Mantels van Caffa en anders, ende ging daer mede door: op 'teynde van den eten, soo wordemen de klucht ontwaar, men vraecht waar de man-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

tels zyn. en zy ſpelen alle den beroorden Caninck, de Dienaar blyven verbaaſt als beelden, tot datmen op't laatſte geraden vondt la Fleur te vervolgen, die alreede in een uytdragers huys gekomen was, die ordinaire'tgeſtolen goet van ſchelmen en Dieven heelden, maar ſoo alſmen hem meeden na de gevanckeniſſe te leyden, drie van ſy compliceu hem kennende, maken t'ſamen een duyts krackeel, veechtende onder den anderen, doen daar mede al de Wereldt wycken, ſoo dat la Fleur ſyn ſlach waar nemende uyt de handen van de gene die hem leyden geraeckten, nemende de vlucht, ende met eene gangh (by een geraapt hebbende eenich out goet) gaat hy uyt Parijs naar ſint Clou, logeren inde eerſte Herberg die hy ontmoeten, alwaar gekomen ſijnde eyſcht hy een Camer. De waardinne van den Huyſe geloovende dat het eerlijcke luyden waren, leyt haar boven, maer ſoo als ſy vernamen dat ſy alleen t'Huys was, nemen voor haar te verkrachten, ſy meynden alreede tot haar voornemen gecomen te ſijn, ſoo als de Man inkomt, 'twas te vroech voorgenomen, en verwachten derhalven een gelegender uyr.

Ontrent de middernacht dat de duyſterniſſe haar gunſtich was, ſoo geliet hem een onder haar of hy qualijck worden, ſy laten ſtracx den Waart en de Waardinne opſtaan, maar 'tgebeurde by geval dat ſo als den Waart uyt bedde opſtont, dat hy aen ſijn gebuyrman inde Camer ſach, ſtracx wort hy ſeer

jelours

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

jelours en wil hem vervolgen, ondertuſſchen deſe vogels de vrouw in haar kluyven hebbende, die ſonder kaars inde camer van la Fleur was gekomen, ſo beginnen ſy 't ſpel van avontuyren met haar te ſpelen, als weſende een Vrouw die haar op die neringh verſtont, de Man heel ontſet weder te bed komende, en zyn Vrouw daar niet ſiende, ſoo klimt hy naar boven woude haar dooden, maar door een vreemde trouwloosheyt deſe ſy hem vermoorden door een van die Roovers, meynende dat ſy haar daar van wel ſoude konnen ontſchuldigen. Maar la Fleur die wel verſtont dat het geen geck ſpel en was, en van langher handt vernomen hebbende datter geldt in huys was, dwinght haar met de Piſtool op de krop, ſeggende: ſoo ſy hem haar gelt niet en gaf, ſoo was ſy doot ſy wilden haar wat verweeren, maar 'twas te vergeefs, want hy ſchoot haar doot ter aerden met de eerſte ſchoot die hy haar gaf, ſtracx ontſtaater een gerucht, het quartier is in roere, ſy willen de vlucht nemen, maar de dienſtmaagt bolwercten de deur met bancken en tafels ſo vaſt toe dat ſy gevangen wierden, ende t'haaren ongeluck waren juyſt alle de Venſters met yſern tralien ſoo verſien dat ſy daar moſten ſterven of gevangen blijven, want t'ontvluchten en waſſer geen middel.

Sy gaan vaſt rontom, ende ſoecken eenigen uytgangh, en vinden eyntlick dat achter een Bedde ſtede in de Camer een venſter was, 'twelck uyt quam op den Thuyn, 'twelck onlangs

langs te vooren geſtopt was, doen hebben ſy met groot gewelt met bancken een gat ghemaeckt op de manier van dé Romeynen, die met haar bocken en andere Inſtrumenten de muyren braecken, ende ſprongen van boven neder de kamer, en doen ſoo veel dat twee uyt den haeren het ontquamen, ende d'andere gevangen, ende vijftien dagen daar naar geexecuteert wierdē voor het huys daar ſy de Moort gedaan hadden. La Fleur ſiende dat hy dien ſwaeren dans ontſprongen was, beelt ſich ſelven in datter geen macht meer ter wereldt was die hem conde beſluyten, maar meent dat den Hemel ſelfs ſijn ſchelmſtucken gunſtich is, hy gaet daar hem de wech wijſt, komende int eynde in een arm Viſſchers hutken, ſochtens ontrent ten vier uyren, heel nat en bedropen, want hy was de Rivier al gecleet over ghe-ſwommen niet durvende den tijt gebruycken hem te ontcleden, waar in ſijn Cameraet ſoo geluckigh niet en was, want't water wat laeger doorſwemmende als hy, ſoo verſmoorden hy, ende worden begraven inde baren.

La Fleur weder ontkomen zijnde, keert naar Parijs, (want 't is d'ordinaire vertreckplaets naar dat ſy wel geloopen hebben) ende van duyſent ſtroopen die in Vranckrijck ſijn, dunckt het niet een dat ſy onder de broederſchap ſijn, ſo ſy geen teſtimonialen te Parijs en haelen, of dat ſy haar Coopmanſchap op de Greve niet en hebben voortgeſet.

Int eerſte ſoo gaat onſen Man vermomt ende niet als by nacht, maar ſo als by nieuwe

kenni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

kenniſſen gemaeckt hadde met de Broeders van d' Ordre, ſoo hervat hy ſijnen handel meer als te vooren, en daar en is onder haar allen niet een die hem in bedrigeryen, ende ſubtijlheden te boven gaat, altijdts had hy eenige nieuwe vonden om d' alderſubtijlſte te bedrieghen en die ghene wierden meeſt door hem bedrogen, die ſleght en recht heen ginghen, met de ſtaert tuſſchen de beenen gelijck de honden, ſonder een woort te ſpreken. Ick ſoude te veel tijt verſlijten, ſoo ick al de particulariteyten in 't lange wilde verhaelen, die hy gedaen heeft geduyrende ſijn leven, 't welc ick garn ſal voorby gaan om te verhaelen hoe hy gevangen ende gedoot wiert, die niet min wreet dan ſijn leven was: La Fleur was alreede het vangen dickwils ontkomen, maar ſiet hoe dat hy in 't eynde noch bleef, hy had kennis met een ſeker burger van Rennes, die dickwils te Parijs quam logeren, by een rijck Threſorier inde Straet ſint Matrin, om dat hy hem een na neef was, ſoo verſint hy een looſheyt, om heymelijck int huys van den Threſorier te komen den welcken hy te Fontainebleau wiſt te ſijn, daar doen ter tijt al het Hof was, hy kenden 't ſchrift en de hant van den burger van Rennes, en hadder copien van, die hem by geval ter hant waren gecomen, ſo als hy ſijn Lacquay affetten inde quartieren van Vangirard hy bedenckt een ſchrijver, ſijnde een godlooſen boef, hem biddende dat hy hem de ſchriften ſoude willen vervalſchen, die hy hem toonden, ende navolgende de eygen

hant

hant te ſchrijven, 't gunt volght. Myn Heer

Ick ben ten hoogſten bedroeft dat ick u niet eer dan over vijfthien dagen mach by komen, ter ſake van eenige merckelijcke verhinderinge die mijn op is gekomen 't ſoude mijn een aengename ſake geweeſt ſijn indien ick deſen Brief ſelfs had mogen brengen om u te bedancken, en 't erkennen de weldaden daar mede ghy mijn ten hoogſten hebt verobligeert, hoopende nochtans deſe faute metten eerſten te verbeteren, en u inder daat te bewyſen hoe groot ick uwe verdienſten te mywaerts ben achtende. Ondertuſſchen ſende ick u een Coffer, die ick bidde dat uwer gelieft te doen brengen daarſe wel bewaart is, ter ſake van de ſchriftuyren, en Coopmanſchappen die daar in ſijn, en ſal dit boven uwe voorgaende verdienſten dienen tot meerder vruntſchap, nemende ondertuſſchen de vryheyt u te verſekeren, dat ic al mijn levē ſal ſijn en blijvē

Uwen Dienaar.

Deſe Brief geſchreven ende geſloten ſijnde, ſoo neemt la Fleur een groote Coffer, en climter in, ſo nochtans dat hy die ſelfs konde openen, alſt hem beliefden, de ſelfde door een ſleper doende ſlepen, ende een van ſijn mackers ten huyſe vanden Threſorier die doen te Fontainie bleau was, gelijck wy geſeyt hebben.

Syn Huyſvrouwe ontfanght den Brief laſtende datmen de Coffer int Hof ſoude brengen, tot dat hy op een ſekere plaets ſoude ſijn beſtelt. Nu 't was onrrent ſint Jan als het volck

binnen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

binnen Parijs vrolijck is, ende datmen met vuyr-pijlen ende vuyr wercken ſchiet, dat daar een Lacquay int ſelfde Huys was, die een Piſtool wilde loſſen om te gaan ſien het vuyr-werckt op de Greve, ende de ſelve weder met een loot te laeden, maar ſoo als hy ſijn ſcheut tegens d'aerde dede, niet wetende dat hy met loot geladen was, ſoo waſſer een ſtuck van 't loot dat tegen en in de Coffer ſprong, alwaar het la Fleur int been queſten, nochtans hielt hy hem ſtille, maar verdroeg deſe ſcheut patientiger als hy konde. Des avonts lietmen de Coffer door onvoorſichticheydt noch int Hof, en als la Fleur vermerckte dat alle de werelt vertrocken was, cruypt hy uijt ſijn neſt niet tegenſtaende dat 't been hem gequetſt was, en ſich ſo veel verbonden hebbende als hy konde, gaat hy de deur openen voor zijn mackers, maar't ongeluc voor haar dat was dat ſy alle de deuren geſloten vonden, uyt geſeyt de keucken, waar uit ſy eenich tinne werck, en een ſilver Lampet namen, dat daar by onvoorſichticheyt geblevē was, maar de begeerte die ſy hadden inde Winckel te gaan, dede haar een ſwaarder reſolutie nemen, ſy willen de trappe deur op breken, en hadden hem alrede ter neder, komende 't ſelve doen in de Camer van de Threſorier, maar de Lacquayen wierden op dat gerugt wacker, en haar wapenende met een Hellebaart en met Piſtoolen, komen af, en vallen de Dieven aen, dewelcke ſiende ſulck een deluvie tegen haar komen, willen de vluch nemen, maar by gheval ſoo qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

quamen daar de Soldaten vande wacht voor by, soo datse alle gevangen gebracht wierden op 'tChastelet, alwaer in min dan ses dagen haar Proces gemaact is, en wierden verweesen gehangen en geworcht te worden, uytgeseyt la Fleur de welcke op de pijnbanck sijnde, bekende al wat hy in sijn leven bedreven hadde, en worde op de plaets van Maubert, levendich gerabraeckt en op een radt geset.

HET XIII. CAPITTEL.

Trouloose en schrickelijcke actien van Franchoys dela Vigne een voornaem Moordenaar, gerecht te Lyons.

DEn Coning op sekeren tijdt met zijn hof zynde te Fontaine-bleau, een seker jong Heer van de naaste aen den Conig, trock van Parijs om syn Majesteyt te gaan vinden, maar synde onderweech, en hem abuseerde met het vervolgen van een wildt dier, dwaalde so verre van sijn volck af dat hy hem ontrent de nacht op een vreemden wech vont, waerom hy't gesigt over al liet gaan naar eenich huys, om dien nacht onder 'tdack te syn, eyntlijcken wort hy gewaer een cleyne herders hutte, ende daer naer toe rydende, soo bidt hy den Boer die daer woonde, dat hy hem dien nacht aldaar wilde logeren, 'twelck den Boer hem consenteerde hem ontfangende in syn kleyn huysken, alwaar doen waaren ses persoonen, te weten den Boer syn Vrouw, zyn Soon,

Soon, out twintich jaren, sijn Snaar, die nieuwelijcks getrout was, een knecht die 't vee hoede ende een kleyn meysje.

Desen Heer klimt van syn Paardt, geeft het den knecht, hem tselve belasten wel te doen, en comt daar naar in't huysken by 't vier, terwijl men hem het Avontmael gereet maeckt, sonder eenich quaet vermoeden te hebben. Dit volck hem siende soo kostelijck gekleet, en so wel voorsien, sagen hem aen voor een rijck men, en meenden dat sy soo een vetten veugel haar niet en behoorden te laten ontvliegen, soo beginnen sy te samen te overleggen en spreken op middelen om hem te dooden, om zijnen roof te hebben.

Naar 't Avontmaal bereyden sy hem een bedde in de naaste kamer, die maar een swacke slechte deur hadde, die men konde open krijgen, in 't gaan ende komen, de Snaar die eerst nieuw getrouwt was, geroocken hebbende de lucht van dit schrickelijck voornemen, medelijden met dien jongen Heer hebbende die schoon en fris, en van een eerlijck wesen was, neemt hem alleen ende na dat sy hem gebeden hadde dat hy doch secreet wilde houden 't gunt sy hem wilde seggen, soo ontdeckt sy hem 't geheele voornemen terwijl de Vader, Soon ende knecht vast met malkanderen de saeck in de stal overleyden. Den Heer ontset zijnde door dit rapport en 't selve eenichsints geloovende, stont in beraet haren aanslach te breken ende hem met de vlucht te salveren, maar hem schielijck bedencken-

bedenckende dat het maar ſoude zijn, ſijn leven in perijckel ende ter genaden van die Barbariſche menſchen te ſtellen, die ſo ſchandelijck violeerden 't recht van alle volckeren en hoſpitaliteyt, tegen een man te conſpireren, die ſy in een ſchoon gewaat ende wel geſetén ſien, en die by haar beleefdelijck is ontfangen, wilde liever hem op Godt, op ſijn vromigheyt en onnoſelheyt hem vertrouwen, dan op de vlucht.

Hy laet hem dan geleyden door den Boer in ſijn Camer, ende de deur achter hem geſloten hebbende, ſleept daar van tot tegenweer een groot Coffer die in de voorſz. Camer ſtont, en houdende ſijn geweer gereet, ende by hem hebbende een langh Carabijn, geladen, geſpannen en toegeſtelt, ſoo waeckt hy, verwachtende 't gunt uyt 't rapport van de Dochter volgen ſoude.

Terſtont den Boer (die hem alreede meenden in ſlaap te zijn, ter ſaecke van den arbeyt van de jacht en verren wech) genaeckt al ſoetjes de deur, die hy taſt en voelt, meynende die te openen ſonder arbeyt, maar in ſijn hoop bedrogen zijnde, ſoo begint hy ſijnen gaſt te bidden hem de ſelve te willen openen, om dat hy, ſoo hy ſeyde, uyt ſeecker Coffer aldaar, wilde nemen eenige deeckens, die hy nootlijck van doen hadde. Den Heer, die niet en ſliep, antwoorde hem, gaet duer gy moeyelijckaert, ick ruſte, ick ſal u om den tijt niet open doen, doen begoſt den Boer den moeyelijckert te maken, hem te beklagen en krijten, dat hy verlooren was,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

was, alſoomen hem in ſijn Huys wilde gewelt doen, neemt ſijn wapenen, en wil de deur met geweldt op breecken, Ja oock dooden die geene die in de Camer was, ſoo hy hem niet datelijck open en dede, ende hem tot ſijn genaden over gaf, hy en ſijn knecht naderende om de deur op te breken, ſoo trachten den Soon door een Venſter in te komen, ende begonnen een groot gewelt te doen.

Den Heer hem ſiende in deſen uyterſten noot, ſchiet met ſijn Carabijne dwers door de deur, ende doorſchiet die lichtelijck, ende doot den Boer, daar naar treckende de Coffer achterwaarts, vaardicht de knecht af, ende liep naar de Soon, die hem haeſtelijck metter vlucht ſalveerde. Ten was daar mede nochtans niet gedaen, want het roepen van den Soon, maeckte andere Harders wacker, dewelcke daar naar toe liepen met haar geweer, roepende een Moordenaar, een moordenaar. Den Heer hem voor haar wachtende, neemt patientie tot den dach aen quam, ende ſiende dat deſen hoop gemuytineerde haar verſterckten, begint haar te openbaren wie hy is, dreygende haar al te ſullen doen hangen, ſoo ſy weygerden hem by te ſtaen, ende hem daar uyt te leijden, ende ſooſe hem niet en wilden geloven, dat ſy de Juſtitie van de naeſte plaets ſouden gaan haelen, ende ſoo ſy ſulck een conditie niet en accepteerden, dat haren ondergang en verderf niet verre ſoude ſijn.

Deſe Boeren bewoogen door die aenſprake ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende door de tegenwoordigheyt van soo een aansienlijcke personagie, beginnen wat te versoeten, invoegen nochtans dat sy hem gevangen nemen, ende hem geleyden naar den Gouverneur van Melun. 't Gevolgh van desen Heer ondertusschen aankomende, ende hem siende in die ongelegentheyt, stonden in beraat om dese boeren aan stucken te houwen, maar hy verboot het haar wel expresselijck.

Dit voorverhaalde geexamineert ende ondertast zijnde, soo wierden de complicen van den Boer gestraft naar haar verdiensten, behalven den Soon die alreede gevlucht was, 't huys van dese moorders worde tot asschen verbrandt, ende de Snaar worde rijckelijck gherecompenseert over haar getrouw rapport. De Soon ondertusschen die 't ontvlucht was, vertrock by een van sijn vrienden, die ontrent vijf of ses mijlen van sijnent woonden alwaar men van 't gepasseerde niet en had gehoort, daar ontmoet hy een Dochter, die alreede houwbaar was, zijnde sijne Nichte, met een kleynen jongen, de Vader en de Moeder van de voorseyde Dochter te Corbeyl ter marckt gegaan zijnde, dese siende sijn nichte, ende meenende dat haar Vader eenich gelt in huys mochte hebben, valt op haar aan, ende doodt haar, ende vaardicht oock den jongen datelijck af die by haar was, soeckt stracx aan alle kanten, ende een beurse gevonden hebbende daar eenigh gelt in was, soo neemt hy de vlucht, en vertreckt in de omleggende bosschen. Eeni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Eenigen tijdt daar naar vernomen hebbende dat zyn voornemen door zyn Vrouw was ontdeckt, dacht weder in zijn Huys te keeren, dat hem dat niet seecker genoech en waar, sijn Vrouwe binnen eenige maenden daar naar geen gerucht van haar man vernemende so worden haar toegestaan te trouwen met die gene die 't haar goet dochte. Een oud Edelman niet wel te pas sijnde van die quartiren haar siende verrijckt door de middelen van dien jongen Heer die sy behouden hadde, dede haar versoecken, twelck seer corts toegestaan worden, maar dese jonge Vrouwe haar in meerder gemack siende, dan sy gewent was, en dat haaren nieuw-getrouwden Man altijdt moeylick was, en vol melancolye, haare eere vergetende geeft haar Lichaam ten besten aen een deel jonge borsten, en eenigen tijt daar naar onder de hant bericht zijnde, dat la Vigne haaren eersten Man weder was gekomen, en hem in een plaats onthiel dicht genoech by sijn Huys, so creech sy lust by hem te sijn, so dat sy hem heymelijk in haer secreet-Camer dede komen, door middel van haar Cameniere.

Nu so was'er in de Camer van die ongeluckige Vrouwe een groot Coffer, waer in sy een parthye van haar gelt sloot, binnen welcke desen Overspeelder hem verberghden, soo wanneer hy somtijts overlopen soude zijn geweest, sonder anders te konnen ontkomen, en dit Coffer hadde een verborgen luch-gat soo dat la Vigne daar somtijs een geheelen dach in gesloten bleef.

't Geviel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

't Geviel eenigen tijdt daar naar dat de Goddelijcke rechtvaardicheydt rekenſchap quam eyſſchen van die overſpeelſter, en dat door een groote en ongeneeſlijcke ſieckte, in de welcke ſy haar ſiende vande Doctoren verlaeten, ſoo was ſyt noch meer ten opſicht van haar Ziel, haar man op de middernacht onverſiens by haar komende, ſo cruypt la Vigne int Coffer, ende ſluyt het toe. Deſe Vrouwe doen met een ſchrickelijck gemoet inghenomen, begint naar eenige redenen, een ootmoedige bede aen haar man te doen, hem doende met eede beloven dat hy 't haar niet en ſoude weygeren te weten dat hy in haar graf ofte Kelder by haar dootkiſt dit Coffer ſoude ſetten dat ſy hem toonden, ſonder te willen toelaeten dat yemant 't ſy wie het ſoude mogen ſijn dat ſelfde openden of beſaeghe, als daar binnen ſijnde eenige goederen en huyſraet, daar van ſy nae haar doot niemant eenich gebruyk en gunden, 't welck haar man haar toeſtont. Den ellendigen la Vigne deſe redenen verſtaende, begon duyſentmaal de Godlooſheden van deſe boſe overſpeelſter te vervloeken, dewelcke ontrent twee uyren daar naar den geeſt gaf, en ſterf ſonder berouw ofte belijdeniſſe van haar ſnootſte ſonden, willende met haar in de doodt ſlepen den geenen die medemacker van haar Godloos leven was geweeſt: Ondertuſſchen wilden eenige van 't huys-geſin datmen dat Coffer in huys ſoude houden, of ten minſten datmen 't opende. Maar deſen Edelman hem houdende aen ſyne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ne ſolemnele beloften, beletten die openinge ende dede die geſlooten Coffer naar de begraeffeniſſe inde Tombe neder laten, ende een groote ſerck daar op rollen, ſonder toe te metſelen, alſoo 't alreede nacht was, ende datmen de reſte 'ſanderendaachs ſoude voltreck en.

Den ellendigen la Vigne die in de kerck had hooren ſingen, maeckte doen ſyn rekeninge in de Coffer te moeten ſterven, ende hem daar in verroerende voelde eenigh gelt dat zijn Vrouw daar in had gelaten, maar ſonder op gout of ſilver te dencken, ſo bereyde hy hem nieuwers anders toe als om Godt te bidden van gantſcher herten, dat hy hem geliefde middel te geven om daar uyt te komen, om op zijn conſcientie beter ordre te ſtellen als hy te vooren had gedaan. Hier en tuſſchen ſeker Ionghman van de maechſchap van de overledene begeerich tot den buyt die by meende in die Coffer te zijn, vont middel om ſavonts ontrent ten thien of elf uyren inde kerck te komen daar 'tgraf van d'overledene was, ende met hulp van twee van zijn Cameraden ſo rollen ſy den ſteen af, beginnende de Coffer op te ſteken en te openen. La Vigne nemende een haaſtige reſolutie in ſo vreemden accident, ſtaat op en loopt uyt de kerck, ſulck een gekrijt maackende dat d'andere meenden dat het een duyvel was, en ontvluchtent metter haaſt.

La Vigne doen beter tot hem ſelven gekomen ſijnde, ontſteeckt ſijn toorts, ende ſijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Coffer door ſiende, nam het gelt 't gunt hy daar vondt, en uyt de kerck loopende, ſalveerde hem ſelven ſo hy beſt konde door de minſt begangene wegen, naar dat hy de koffer weder geſloten, en de ſerck weder op ſijn plaets had gerolt. Of hy doen geen reden en hadde naarder op ſijn ſelven te letten, geef ick u te bedencken, hem ſelven nochtans beter ſiende voorſien dan hy noch oyt hadde geweeſt, ſoo vertreckt hy int lant van Lyonnois, by een rijck man, ende wel geſien by den Gouverneur van Lyon, en vint middel hem in ſijnen dienſt te begeven.

Eenigen tijt daar naar zyn Meeſter verlieft ſynde op ſeeckere jonge dochter daar ontrent, maar arm ende van laegen ſtaat, ſoo opent hy hem ſijn ſecreten, hem biddende dat hy haar met gelt of eenige ander middel ſal ſoecken om te koopen en corrumperen maar te vergeefs, want de Maegt haar eer hooch achtende, weygerden rondt uyt de beeſtachtige begeerlickheyt van deſen Edelman toe te ſtaan, 't welck hy ſiende overwonnen van ſijn al te grooten paſſie, ende gevolcht van deſen booſen knecht, die ſijn Meeſter hielp en ſtijfden, gaan 't ſamen by nacht ten huyſen van de Vader van de Dochter, ende namſe uyt ſijn armen, heel beſchreyt, haar brengende met een paert op een van ſijn Lant-huyſen, alwaar hy haar verkrachten.

Deſen armen Vader gaat datelijck naar Lyon, ende den dach gekomen zijnde wacht den Gouverneur tegen dat hy uyt de Miſſe ſoude

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſoude comen, hem ſijn clachte doende, ende Iuſtitie verſoeckende. Den Gouverneur ſijn gedachten verbergende, ſent hem weder na ſijn Huys, belovende dat hy daar in ſal verſiens. Terſtont naar den eeten, climt hy te paarde, hem gelatende als of hy te jacht wilde gaan, nemende ſijnen wech naar het Caſteel van den voorſz. Edelman, ſtil houdende in een ſeer playſierige plaets, deſen vernomen hebbende dat den Gouverneur ſoo nae by was, droncken ſijnde in ſijnen paſſiie, niet denckende dat den Wijngaerdenier ſoo ſtout ſoude ſijn geweeſt over hem te klaegen, ſluyt de Dochter op in een afgeſonderde plaets, en van ſijn Huys wat afſtaende, gaat daar naar den Gouverneur begroeten, preſenteert hem ſijn Caſteel tot logijs, 't welck den Gouvernuer aenneemt, hem gelaetende groote playſier te nemen int gebouw van dat ſpeel huys, beſiet ende doorſnuffelt ſeer curieuſelijck alle hoecken, wincken, en leden van dien, met haare vercierſelen ende dependentien van dien, doet hem openen alle de deuren van de Camers ende Cabinetten.

Eyntlijck ſoo komt hy in een ſchoone ende lange Galerye, int eijnde van de welcke een geſloten poorte was, maar geſchildert en verciert met ſchoone ende koſtelijcke inventien. Den Gouverneur gelaat hem hier neer behagen in te hebben, als in alle de reſte, ende al lachende ſeyde, dat hy meenden dat aldaar geſloten waren de tytulen, koſtelijck ſie ſchatten ende Juweelen van den Edelman ('t was

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de gevanckeniſſe van de gene die ontſchaeckt was)

Nu alſoo den Edelman vertrock die plaatſe te openen, ſo twyffelden datelijck den Gouverneur dat aldaar was 't gunt hy ſocht, waarom hy hem bad dat hy hem dat Cabinet eens wilde laeten ſien, maar hy ſeyde dat een van ſijn knechts, gegaan was naar Lyon, ende dat hy de ſleutel daar van had mede ghenomen, maar ſiende dat den Gouverneur altijdt aenhielt om daar in te ſijn, komt by hem, en ſeyt hem al ſoetjes in d' oore, dat in die plaets een jongh meysjen was, dat hyt niet gaern geſien hadde, ten waar den Gouverneur ſijn Meeſter ende goeden vrunt die beliefde te ſien. Iae' jae ſeyde den Gouverneur dat is dat ick ſoecke.

Den Edelman ghelovende dat 't met een lachen ſoude paſſeren, ter ſaecke 't meerendeel van den Adel tot ſoodanighe debanches, genegen ſijn, doet de deur open, doen viel die arme Dochter met het bloote hayr, ongecleet en beſchreyt, den Gouverneur te voet, hem biddende om Juſtitie over het onghelijck dat haar was aengedaan, hier op ſoo laat den Gouverneur haeſtelijck den Wijngaardenier halen beriſpt wel hertelijcken den Edelman, en ſtelt hem twee konditien voor ooghen, of de doodt ſonder eenighe ghenade, of dat hy de Dochter die hy ontſchaeckt hadde, moſte trouwen.

Den Edelman wel ſiende dat hy 't niet en konde ontkomen, neemt het Houwelijck aen,

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende wort geweſē aen ſijn Vrouwe voor haar Houwelijcks goet ende douwarie te gheven twee duyſent Croonen, 't welck gedaan ſijnde inde tegenwoordigheyt van den Gouverneur, ſijn ghevolch, en du Vigneroy, en de Bruydt eerlijcken ghepareert en opgheſchickt ſijnde, ſoo trouwt hy haar voor zijn wettighe Huyſvrouwe, en ſy is voor ſoodanich ghehouden, bemint ende ghe-eert door gheheel Lyonois, ende den Gouverneur van yder ſeer gepreſen over ſoo ſchoonen acte van Juſtitie.

La Vigne die alreede tot vier diverſche reyſen ontkomen was de ſtraffe die hy ſoo rechtvaardelijck hadde verdient, en kan hem niet onthouden van ſijn booſe inclinatien en gheneghentheden te volghen, want op een dach dat ſijn Meeſter met al zijn treyn ghegaan was naar Lyon, ſoo als hy alleen op 't Caſteel was ghebleven met ſijn Vrouw, de Dochter van den Wijngaardenier, ende eenige Camenieren, vint middel by de jonghe Joffrouw te komen, haar gevende te verſtaen hoe dat ſy voor deſen in ſijn macht hadde geweeſt, ende dat nu, nu haar man abſent was ſy hem dat contentement heymelijck konde geven, dat hy voor deſen met gheweldt had konnen crijgen. Deſe jonghe Joffrouw haar ſiende verſocht om haar eer, door deſen ellendigen Fielt, bekijft hem hertelijck, hem dreygende dat ſoo hy haar ymmermeer wederom ſulckx voorleyde, dat ſy het haar man ſoude ſeggen, die ſulck een ſchelmſtuck niet

on-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ongeſtraft en ſoude laten, niet tegenſtaande ſoo vervolcht deſen ellendigen altijt ſijne boſe reſolutie, ende vont haar s'anderendaechs alleen in een Hof, verre van 't Caſteel, alwaar ſy wandelden onder de ſchaduwe van 't gheboomte, hy dringht haar wederom tot hare oneer, ende ſoo als ſy ſijn handen wil ontvluchten, neemt hy haar in ſijn armen, ende naar dat hy haar met gewelt een neuſ doeck in den mont had geſteken, ſoo genoot hy haar, ende verſadighde ſijn beeſtachtige begeerte, en vreeſende doen beſchuldight te worden, vermoort hy haar, en voorts gedreven door deſelve verwoetheyt, ſo komt hy in 't Caſteel, d'een van de twee Caminieren roepende die in de Camer van die arme Joffrouw waeren, en brenght die om hals op de trappen, d'andere op het gerucht komende toeloopen, dat ſy van haar Camerade hoorden, worden ook ghedoot van deſen ellendigen Moordenaar, een keucken-meyt die haar vaten ſchuyrden, op 't gherucht mede aankomende, wort van gelijcken vermoort. Deſen uytſinnigen die executie gedaan hebbende, ſtack het vuyr in 't Caſteel, ende meenende t'ontvluchten, ſoo loopen hem de Boeren na, ende achterhalen hem, brengen hem in een oude gevanckeniſſe dicht by 't Caſteel, alwaar hy al 't gunt voren is verhaalt, bekenden.

Den volgende nacht ſoo ontſluyt hy hem ſelven op een heel extraordinaris wijſe, gaet uyt ſijn kot, ende neemt de vlucht, waar van den Edelman geadverteert zijnde, klimt te paarde,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

paarde, en doet hem aan alle kanten soecken, maar te vergeefs, want het leed noch wel een maent dat hy niet bekent en worde. Eyntlijck Godt hem willende straffen, liet toe dat een Buyrman van den Wijngaardenier, welckers Dochter was ontschaeckt, hem kenden soo als hy la Brune passeerden, by een Dorp ontrent een uyr van 't Casteel van den Edelman gelegen. Hy seyt'et den Wijngaardenier, die datelijck sijn toevlucht tot den Edelman nam, dewelcke al de Boeren doet op de been komen, die daar omtrent onder sijn Heerlijckheyt woonden, men verspiet hem so nauw dat hy eyntlijck gevangen wort, hem versteken hebbende in 't dickste van 't Bosch, en onder de distelen en doornen verborghen leggende, ende worden te Lyon gebracht, ende geworpen in heet siende oly, na de gewoonte van die plaets aldaar, ende dat om alle sijne schelmstucken en groote misdaden die hy in sijn leven bedreven hadde.

HET XLIV. CAPITTEL.

De slimme trecken en woderlijcke gauwicheden van de Beurse snijders, en hoe sy de Beurse van een jongen Limosijn kregen.

'T is eenen tijt geleden dat in dese Stad van Parijs woonde een jongen Limosijn van goeden huyse, die veel middelen hadde, maar seer tam, menacicq, gierich en onbeleeft, men was blijde met hem te verkeeren, maar nauw-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

lijckx waſmen tweemaal by hem geweeſt, of men ſcheyden uyt, ter ſaeke van zijn vremt humeur, nu ſo als hy op ſekeren dach aen't ſpelen was met twee of drie ſmeerte borſten, en dat hy tot 25. Piſtoletten van haar gewonnen hadde, ſonder haar eens de ſlemp daar voor te geven, (rechte boerſen aert) ſo nemen ſy voor hem ſijn dwaes, vremt en boerachtich humeur te doen betaelen: en metter daet ſoo gaat een van haar drien dat een goet geſel was, by een beurſeſnyder die hy van langher hant gekent hadde wijſt hem den Limoſijn, hem ſeggende datter twee hondert Croonen te winnen is, ſo hyder toe verſtaen wil, deſen verleent ſijn oorē op't gerucht van deſen buyt en hem alreede inbeeldende dat hy in een vollen bos druyven bijt, ſo belooft hy deſē't ſaeckjen te boven ſullen komen, waarſchout ſijn mackers van 'tgunt datter te doen ſtaat, ſchildert haar den perſoon af, en eyntlijck toonde hy hem aen haar, ſo als hy uyt een Winckel quam daar hy gewent was te verkeren.

Men hoeft niet te vragen of hy vervolcht worde, en of de Beurſe-ſnijders alle manieren van ſubtijlheden int werck ſtelden om hem t'achterhaalen, en in haar netten te krijgen, maar hy was ſoo wantrouwende dat ſy hem nimmermeer en konden betrappen.

Op ſekeren dach ſoo als hy gingh door de ſtraet ſint Iaques, liet een Vagabond een packjen vallen, waar in dat was een bague, ende een kettingsken van valſch gout, met een brief, inhoudende als volcht.

Me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Me. Ioffrouw, ick ſende expres deſen Lacquay om u te behandigen deſen Diamant die ghy hebt ontboden, 'tis mijn eer tot uwen dienſte gebruyckt te worden, nadien ick hout noch voor grooten faveur, dat ick u kan getuygen door deſe kleyne daat datter geen geveynſtheydt en is in 'tgunt dat ick u belooft hebbe. Ick bidde de Godtheden in u te ſtorten 'tbeſte dat ſy in haar influentie hebben, ende u dat ghy mijn altijdt de eer gunt van uwe goede gratien, ende mijn toe te laten dat ick mijn altijt mach noemen.

Uwen ootmoedigen Dienaar La Foſſe.

Den Limoſijn opent dit pacquet ſiet de keten en den Diamant, ende den Brief geleſen hebbende, ſo als hy quam inde parckementſtraat, komt hem een Gauwdief heel overluyt ſeggen ter ſyden, Cameraat ghy hebt daar een pacquet opgeraapt, 't is redelijck dat icker de helft van hebbe, of dat icker ten minſten deelachtich in ben.

Deſen hem ſiende gevat, docht in hem ſelven offer eenich bedroch onder mocht ſchuylen, want men hadt hem dickwils gewaarſchouwt van gelicke ſubtijlheden, hy gaat dan in een van de naaſte winckels, ſeggende tot den Gauwdief dat het redelijck was, nademaal hy hadt ſien opraapen 'tvoorſz. pacquet, dat hy der oock de helft van hadde, ende daarom naar dat ſy haar coopmanſchap hadden ontdeckt, ſo vraegden hy hem, welck van tween hy begeerden, of den Diamant, of de keten, deſen nam den diamant, ſeggende dat hy hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dekettingh liet, ter ſaecke die van meerder waarde was, ende dat nochtans ſoo hy hem wilde geven dertich Piſtoletten voor den Diamant, die meer als twee hondert Croonen waardich was naar oogmerck, ſoo ſoude hy hem ſijn deel overgeven, wel kameraat ſey de Limoſijn, aen wien vercoopt ghy u ſchulpen, ick ken alle u ſubtylheden en looſheden wel, ick en wil u niet met al geven, dan nadien het by geval gheſchiet is, dat gy over handt zijt gekomen doen ick dit pacquet vont, ick geve u de keur te kieſen ſulcken ſtuck als ghy wilt, want ick en heb geen gelt om u te geven.

Den Coopman verſtaande dat het een Gauwdieven treck was, en vreeſende datmen hem niet yets uyt ſijn winckel en greep dede al't volck uytgaan, jagen de Lymoſijn en ſijn Cameraat uyt ſijn Huys, daar in hy wel wijs was, want daar waren alreede twee of drie Beurſe-ſnyders die een ſtuck Laecken met een quaet oog dongen.

Deſe dan buyten zijnde, ſo nam den Limoſijn de keten, gevende dē Diamant aen ſijn Cameraat, en ſo keerde den Gauwdief voor diemaal wederom met een neus een voet langh.

Deſe eerſte aenſtoot en dede hem daerom geen moet verlieſen, noch ock aen ſyn kameraden, want ſy waren gereſolveert hem ſijn komſt te laten eten, 't ſy vroech of laat, waarom andere 'twerck aennamen, en ſtelden haar in poſteur hem een tweeden aenval te geven, ſy wiſten dat hy dikwils quam inde ſtraet ſint Iaques, ſy verſpieen hem op een dach op den hoeck

hoeck van de kerck van de Mathurius, en een uyt den haren komt hem van verre groeten hem groote reverentie doende, als of hy hem kenden, mijn Heer hoe vaert gy al, ick heb tien duyſent Jaar deſe geluckige ontmoetinge geſocht.

Mijn Heer gy ſult mijn excuſeren ſo 't u belieft, antwoorden den Limoſijn, ick en heb't geluck niet dat ick u ken, gy ſiet mijn mogelijck voor een ander aen.

En hiet gy niet la Roche ſeyde den Gauwdief zijt ghy niet uyt Campaignien ? neen mijn Heer ick heet la Truffe, en ben geboortigh van Limoge, voorwaar ſeyde d'ander ick bidde u dat ghy 't myn vergeft ick heb u voor een ander aengeſien, 'tis waar dat het excuſabel is, want ick heb hem in ſes jaren niet geſien, maar hy gelijckent u ſeer wel. Hier mede verlaeten ſy den anderen, nemende oorlof d'een aen d'ander, den Limoſijn peynſt vaſt in zijn ſelven, wat die man daar mede wilde ſeggen, en of het niet yemant en mochte ſien die hem ſocht t'achterhalen, ſoo hy dat meent ſeyt hy ſo ſal ick ſo wel op myn hoede ſijn, en op myn ſtuck paſſen, dat ſy genoech te doen ſullen hebben, eer ſy tot haar voornemen ſullen geraken, met die reſolutie gaet hy tot ſint Benoict, alwaar hy ſo haaſt niet en is gecomen, of daar komt een ſtatich out Man als een Coodman hem groeten, hem noemende by ſijn naam, den Limoſijn die deſen niet en kende, was int eerſte verbaaſt, en even wel dede hy deſen van gelijcken groet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

die hem vertelde hoe dattet twintich Iaar gheleden was dat hy zijn Vader eerſt kende, en dat hy van hem groote courtoiſien had ontfanghen, daar over hy hem ten hoochſten hiel geobligeert, en dat hy niet anders en konde doen volgens ſijn ſchuldige plicht dan d' eene vruntſchap met d' ander vergelden.

Deſe woorden alſoo geſproocken met een volkomen geveynſt gemoet ende dubbelden geeſt, deden den Limoſijn ghelooven dattet waar was 't gunt hy ſeyde, ſo dat ſy den anderen ſeer langhe ophielden, en eijntlijck den ouden Gauwdief, die hem ſijn ſtuck ſonder vogelen of valck ſeer wel verſtont, zijn perſonagie ſoo wel ſpeelde, dat hy hem ten ontbijten met hem leyde, maar ſy en waaren ſoo haeſt niet aen taaffel geſeten, of daar en quamen vijf of ſes van die ſcherm-meeſters met het korte geweer inde Camer daar ſy waaren, en kenniſſe ghemaeckt hebbende met den ouden man, laten ſy mede aen, coutende met haar van verſcheyden ſaacken.

Den Limoſijn die van natuyren ſeer wantrouwende was, en wiſt niet wat hy dencken ſoude van al die ceremonien, ende vreſenae dat het eynde van die Tragedie wel op zijn Beurs mocht aendragen: Maar ſoo als ſy opt eynde van den ontbijt waren, ſiet ſoo komt daar in den eerſten Gauwdief die met hem geſproocken hadde op den hoeck van de Mathurius, deſen ſoo haaſt hy hem ſach meenden ſtracx wel dat hy was onder ſes of ſeven Beurſe-

ſe-ſnijders ende dat hy ſijn perſonagie nu ſoo wel moſt ſpelen, dat hy daar uyt quam ſonder yets te verlieſen.

Hy toont altijdt een goede contenancie, brengende nu den eenen dan den anderen, en hem gelatende als of hy vry beſchoncken was, waar over de Gauwdieven ſeer blyde waren, want ſy oordelen dat de Beeſte alreede int net was.

Den Limoſijn hem dan willende uyt dit quade ſpoor redden, ſeyde dat om 't geſelſchap te degen te onthalen, mettet welcke hy noch noyt de eer en hadde gehadt mede te drincken, ſoo wilde hy doen komen twee Fleſſen van den beſten Wijn die binnen Parijs waar, om dat den genen die hy dronck, hem geen puyck en dacht, badt daerom een van haar dat hy ſijn mantel wilde nemen, en met hem te gaan maar ontrent twee ſteen werpen verre daar van daan, beloovende ſoo haaſt weder te ſullen komen als mogelijck ſal ſijn, ende dan voorts den dach over te brenghen met eenigh eerlijck vermaeck, elck een was daar mede te vreden, ende om haar noch meerder hoop te gheven, ſoo gheliet hy hem als of hy gheſtruijckelt, ende de deur ghe-ſocht hadde. Sy gaan dan heenen recht naar een herberge daar den Limoſijn kenniſſe hadde, alwaar hy een Fleſſe hebbende doen vullen, ſoo belaſt hy den Gauwdief hem inde Herberghe te wachten, tot dat hy t'huys geldt ſoude gaan haelen, om de collatie te betaelen, alſoo hy luſt hadde (ſeijde hy)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy) 't reſterende van den dach met haar over te brenghen. Deſen gheloofden den Limoſijn ſijn woorden, maar hy was wel verbaaſt dat hy quam met twee kloecke voghels, die hem begoſten om hals en buyck te ſlaen, en met hout te laeden, deſen dan keert weder in ſijn herberge, ſoo beſchaemt als een kloc-gieter, alwaar hy de Beurſe ſnyders ſijn ongheluck vertelden, die daar over meenden dul te worden, nochtans namen ſy voor daar alſoo niet uyt te ſcheyden, maar alle liſtigheyt aen te wenden hem eenichſins te betrappen.

Op een ſekeren dach ſoo als twee Gauwdieven hem hadden geſien op de pont Marchands met eenich Linnen handelen, ende verſien met een vette Beurs van vijftich of tſeſtich goude Croonen (want hy was gewent te doen gelijk Bias die al ſijn goet by hem droech) een van haar gek eet als een duyts met bocxens op ſijn Hoochduyts, eenen hoogen hoet op ſijn hooft, ende een uytgeſneen rabat, voecht ſich neffens hem, ſoo als hy uyt de winckel quam, en begon quaat Frans met hem te ſpreecken: Myn Heer ick en ben geen Franſman, ſoo 't u geliefde mijn den wech te wijſen, naar de Voorſtad ſint Germain, ick u dan een Piſtool ſal geven.

Deſen ſteeckt ſijn ooren op, en hoort deſen menſch kooſen, en begon half achterdencken te krijghen vant bedroch, maar niet ſeecker ſijnde dat het een Gauwdief was van de pont neuf, alſoo hy 't gantſche roth noch

niet

niet geſien en hadde, ſo antwoorden hy hem: myn Heer ghy ſult myn gelieven t'excuſeren, ick en ben hier niet van daen, en mynen wech en leyt niet nae de Voorſtadt van ſint Germain, daarom bid ick u myn 't excuſeren dat ick daar niet en gae.

Den Gauwdief hem los ſiende van al ſijne hope, meenden daar uyt te ſcheyden, maar hy bedacht een ander ſubtijlheyt. Mijn heer ſeyde hy ghy een braef man ſijt, ick ſoude wel willen gaan naar 't koopere paert, een groot paert daar een groot man op ſit, een ſchoon ſtuck daarmen vael in Duytſlandt van ſpeeckt, ghy my daar wilt leyden, ick niet onbanckhaar ſal ſijn.

Den Limoſijn die daar naar de pont neuf ging, om daar van daen te paſſeeren deur de ſtraet Dauphine, daar hy wat te doen hadde, niet droomende op 't bedroch datmen hem brouwde, ſeyde hem, nademael hy het kopere Paert wilde ſien, ſoo en had hy niet te doen dan hem te volgen, want twas ſijnen weg, ende en ſoude hem niet koſten, ſy paſſeerden dan de kay die daar loopt van de pont marchand, naer de pont neuf, diſcourerende van verſcheyden ſaecken. Den Gauwdief conterfeytcn ſoo wel den duytſchert (dewijl hy ſoo gekleet was) dat den Limoſijn dat niet on waar en worde, ende en konde noyt dencken datmen hem de ſtratagema ſoude gheſpeelt hebben diemen hem daar nae ſpeelde.

Nu ſe als ſy quamen op de pont neuf voor het copere Paert, den duytſchert (of die hem

ſulcx

ſulcx ſeyde te ſijn) begint de armen te cruycen en handen te vouwen, en hem ſeer vreemt aen te ſtellen, mijn Heer ſeyde hy een ſchoon ſtuck, ghy zijt een braaf man die myn hier geleyt heeft, ick danck u op deſe woorden ſoo komt hy by hem, ende omhelſt hem. Den Limoſijn hem voelende ghecareſſeert ſoo nae by, ſoo neemt hy (naar 'texempel van de katten die den ſtaert om hooch ſteecken alſmen haar ſtreelt) deſen Duyts by der handt, hem leydende tot de deur die den ingangh tot 'tvoorſz. Paart was ſluytende, alwaarmen gemackelijcker connende ſien, toont hem het raarſte dat aldaar binnen was te kijcken, als naamentlijck de beelden ſtaande aen den metalen voet gebonden en vaſt ghemaeckt, ende die 't Paart dragen, hy laat hem door een ſcheur ſien alle de rariteyten. Nu terwijl ſy daar vaſt keecken naar alle de vremdicheden, ende als beelden verſtomden over alle de wonderlijckheden die daar binnen waaren, ſiet ſoo comt daar by haar een ander Gauwdief, in ſchijn als een Edelman, ſeer wel int habijt, die ſich by haar voeghden, beginnende van gelijckem hem te verwonderen over d'uytnementheydt van dat ſtuck wercks.

Voorwaar ſeyde hy 'tis jammer datmen dit gebouw niet en voltreckt, want 'tis een van de ſchoonſte ſtucken wercks vande wereldt, en het ſoude konnen vergeleecken worden by de raarſte Coloſſen van d'oude Romeynen, ick bid u ſiet wat een weſen, wat een ſtaticheyt

en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en met was een gratie hy den Regiment ſtock hout, die dit ſtuck wercks gemaeckt heeft, is een van de bra afſte Meeſters van de Werelt. Voorwaar mijn Heer ſeyde den Duyts, ghy daar aan waar ſeght, ick nimmermeer diergelijcke en ſach, waar op hy hem ſelven ter neder liet vallen. ſwack en als of hy een hartvang had gekregen (ick bid u let doch op deſe bedriegerye) want dit is een vande meeſte ſubtijlheden die ghy oyt hebt gehoort, den Gauwdief die by hem was, hem ſiende vallen, ſeyde tegen den Limoſijn, mijn Heer ick en weet niet wat ghy te doen hebt, maar ſiet daar u Cameraat heel ſieck, 'twaar van nooden dat gyder na ſaecht.

Myn vrunt ſeyde den Limoſijn, ick verclaar u dat ick hem niet en ken, ick heb hem noyt te voren geſien dan tegenwoordich, dit ſeggende begint hy te deyſſen, hem gelatende als of hy deur wilde gaan, maar den Gaudief ſiende datter veel volckx by vergaarden, ſeyde tegens hem, dat het haar een ſchande ſoude ſijn, dien vreemdelinck alſo te verlaaten, ſonder hem in ſo grooten noot te hulp te komen, nadien hy in ſijn geſelſchap was, ſo bat hy d n den Lim ſijn dat hy hem onder een arm ſoude nemen, en hy vat hem onder d'andere.

Noyt en conterfeyten yemant beter den dooden, want hy was bleeck en ongedaan, hy conde qualijck ſyu aeſſem verhaalen ende quijlde uyt de mont, maeckende duyſent andere greepen, op dat hy wel ſieck ſoude ſchynen, ſy brengen hem inde eerſte herberge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ge aen't Paleys, alwaar sy soo haast niet en waren gekomen, of sy laten Wijn tappen om hem 't hert te stercken, al te mets komt hy weder tot sijn selven, ende naar dat hy eyntlijck tot sijn voorige ghesontheyt gekomen was, roept hy den Waerdt, hem belastende dat hy 't ontbijten gereet maackte, seggende op sijn duytsche taal, dat hy haar niet genoechsaem en konde recompenseeren de hulpe die sy hem hadden ghetoont, den anderen Gauwdief gheliet hem als of hy wilde deur gaan, ende den Limosijn van sijner zijden niet minder, maar wel blijde zijnde dat hy dien dach vry gelach soude hebben, soo en liet hy hem niet seer trecken, daar sijnse aen 't werck, elck blijft by 't sijn, wel genoot, wel geweygert, maar den Duytsch met een vrolijck aensicht, vergeetende sijn sieckte en swackheit, begint hem uitgelaten te toonen: den Limosijn dicht aanbrengende, die aen sijn zijde al sonder koorde liet nederdalen, soo datse vrolijck wierden, 't ontbijten geeyndicht zijnde, soo begintmen van 't een en 't ander te discoureren, maar den Duyts en vergat niet die Heeren te bedancken van haar goede hulpe, ende voornamentlijck den Limosijn, haar biddende te geloven dat hy sonder haer hulpe soude doot gebleven hebben.

Den Gauwdief die den Franschen Edelman maeckte, siende soo veel beleeftheden van desen Duyts, wenckt den Limosijn wat ter sijden, hem seggende, dat nadien sy soo veel weldaet van dien vreemdelinck ont-

fangen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

fanghen hadden. dattet haar toe quam oock eenige danckbaarheyt te betoonen, ende 't middachmael te betalen, ende dat sy daar om drie werpen souden spelen wie het soude betalen, den Limosijn isser mede te vreden, sonder op eenich bedrogh te dencken, want hy haddet al in den bol, en sijn verstant begon al te drijven. Den Gauwdief verliest al willens in vier of vif werpen, ende den Limosijn wint het middachmael, 't welck hem een nieuwe blijtschap veroorsaeckte, ende en dacht noydt dat hy der soo van daen soude raken als hy dede, den Duyts seyde tot den Limosijn, mijn Heer speelt tegen dien Heer ghy sult winnen, den Gauwdief scheen te weygeren om hem te beter aan te locken, seggende dat den Limosijn al te geluckigh in't spelen was, maar soo hy evenwel gelieffde te spelen om een Croon in drie werpen, dat hy tegen hem soude spelen.

Desen hoewel half droncken zijnde, hadde noch 'k en weet niet wat achterdocht, en antwoorden dat het sijn manier niet en was om gelt te speelen, en dat hy geen gelt en hadde. Den Gauwdief hem soo kout siende, begon te wanhoopen van hem ymmermeer te sullen achterhaalen ende betrappen, waarom den Dnyts tegen sijn Cameraat seyde, nadien dat mijn Heer niet en wil spelen, speelt tegen mijn, en dat hy hem 't hooft soude bieden, terstont soo beginnen sy met dobbelsteenen tegen malkanderen te werpen, den Limosijn ondertusschen toesiende, ende

oor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

oordeelende van de werpen, en eyntlijck den Duyts al mallende wint alreede thien Croonen, die hem geliet 't ſpeelen ſat te weſen, tot den Limoſijn ſeyde, gy goet Franſman ſpeelt ghy voor mijn tegen deſen Heer, ghy ſult mijn geen onrecht doen.

Deſen geen achterdencken hebbende, en ſiende dat hy daer niet by en konde verlieſen, begint tegen den Gauwdief te ſpelen, winnende van hem boven de tien, noch twintigh goude Croouen, den anderen hout hem als of hy Hemel en Aerde vloeckten, ſmijt de ſteenen op de aerde, makende alſoo den ontſtelden, als of hy de fortuyn by 't hayr woude vatten.

Dit ontſtack ſoo wel de courage van den Limoſijn, dewelcke ſiende dat den Duyts ſijn Beutſe vaſt vulden, ſonder daer toe yet te doen, en dat hy hem vraeghden of hy met hem de helft wilde t'ſamen ſtaen, ſoo conſenteert hy daerin, met die conditie nochtans dat hy hem niet en ſoude bedriegen, ſiet daar ſijn ſy nu met haar twee tegen den Gaudief, elck tien Croonen op 't pijt leggende, in 't begin laet hy hem ſelven verlieſen, om den Limoſijn aen te locken, maar te mets ſoo begint het ſpel te keeren, en verlieſen elck haar tien Croonen in twaelf werpen. Den Duyts ontſet hem geenſints hier over, maar de couragie van den Limoſijn opweckende, ſoo leggen ſy noch elck tien Croonen by die den Gauwdief won, ſomtijts verlieſende, ſomtijts winnende. Siet daer alreede de twintigh Croonen

die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

die den Limoſijn al had gewonnen, die daer mede uyt 't ſpel wilde ſcheyden, maar den Duyts hielt hem altijt in toom, vertoonende dat de kans eens ſoude keeren, en dat hy altijt niet en konde winnen, haar practijcq ſoo wel beleggende datſy dien armen Limoſijn afwonnen over de vijftich goude Croonen, den Duyts ſiende datter niet meer te winnen en was, dat hy doof was, begint den moeylijckaert tegen hem te maecken, en tegen hem te vloecken, want hy had al willens gelijcke ſomme van vijftich Croonen verlooren om ſijn Buyrman te betrapen, ghy Franſen verrader ſeyde hy, ghy hebt mijn mijn gelt doen verlieſen, ick won eerſt twintich Croonen, en nu verlies icker vijftich, gy ſultſe mijn betalen.

Den Limoſijn wiſt aen zijn ſyde niet wat ſeggen, hy beclaeght ſijn ongeluck, en maeckt oock queſtie tegen den Duyts, ondertuſſchen den Gaudief naar dat hy haar gevraecht hadde, of ſy meer wilden ſpelen, gaet de trappen af, ende ſluypt ſoetjes deur. Deſe ontſteken in gramſchap tegen malkanderen meer en meer, en beginnen malcanderen ſchotelē en taeffelborden naar 't hooft te goyen, en dapper te ſlaen. Dan tot allen ongeluck voor den Limoſijn, ſoo warender inde ſelve Camer twee of drie andere Gauwdieven die al ſtillekens aen een ander taeffel aten, om haar perſoonage te ſpelen ſoo't nodich waar ende ſiende dat den Limoſijn teghen den Duyts wilde ſchermen, vallen ſy op hem, als of ſy de ſlaegen hadden willen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

willen keeren, ende haar van een ſcheyden, maar het was met ſulck een gewelt, dat ſy hem van boven de Camer joegen met ſtocken, en hem ſoo ſmeeten dat hy in perijckel van ſyn leven was. Weſende om laech op ſtraat, wel blaeew van ſtock ſlagen, ſonder hoet of mantel, ſoo begint hy te roepen Dieven, Dieven, doende veel volcks by een vergaderen, de Gauwdieven ſiende dat het al daar niet goet voor haar en ſoude zyn te blyven, reeckenen met den Waerdt van den huyſe, en dringen door de menichte, maar ſy en konden ſoo wel niet ontſlippen, of den Limoſijn en wierdt ſijner Duyts kennende, hy vat hem by den crop, hem ter aerden werpende, daar wort een groot rumoer, elck een loopter nae toe. De Commiſſaris komter by, die haar alle beyde gevangen nam. Den Duyts de beklaeghder hem doen over den Limoſijn, en deſen over den Duyts, daar was genoech te twijffelen wie van beyden berooft was geweeſt, want ſy ſeyden alle beyde vijftich Croonen verloren te hebben, tegens een Edelman den Duyts conterfeyten altijdt ſijn taal, eyntlijck den commiſſaris ſiende noch ſlot noch val in hare redenen, ſentſe alle beyde naar huys. Maar gelijck niet altijt lachens tijdt is, ende dat eyntlick Godt de Heer de ſaeck der onnooſelen tegens de booſen opneemt, ſo gebeurdet deſelven dach dat de twee Gauwdieven die den Limoſijn berooft hadden, wedergekeert op de pont neuf, terwyl de wacht aldaar paſſeer-

de

den en een Camer bewaarder beroovende int Huys van den Heer van Nemours ; gevangen ende op 't Caſtelet gebracht wierden, alwaar ſy ontkleet zijnde, men terſtont ontwaar wierdt dat ſy gegeeſſelt ende gebrantmerckt waeren , ende konden ſeggen dat ſy blint wederom ghekeert waaren , want de blinden ghemeenlijck de lelyen voor , en ſy die achter droeghen , 't welck oorſaeck was datmen haar aen de keten ſont inde voorſtad van ſint Honore , om van daar eeuwich op de Galleyen ghebannen te worden , daar ſy jegenwoordich ſijn , inde Zee haar ellendighe Fortuyn beſchryvende met een penne van vyftien voeten langh, den inct noch de ſtock ſlagen en worden haar niet gheſpaert, oock was het reden dat ſy voor haren voorleden moeyten geloont wierden.

HET XXXXV. CAPITTEL.

Stroperyen en ſubtijlheden van den Gauwdief van d' Vniverſite , ghenaemt Poſtel , en wat hy al in ſyn leven bedreven heeft.

POſtel maeckten eenighen tijdt ſijn profeſſie van ſtuderen , zijnde expreſſelijck tot dien eynde te Parijs gheſonden , maar hem begeven hebbende int geſelſchap van een deel gecaſſeerde Soldaten ende Deuchnieten , die niet te verlieſen en hadden , ſoo verloor hy allengſkens de genegentheyt die hy ten goede ende tot de deucht hadde , om hem ſelven in te

te wickelen int quaat, al wat ſijn vrunden hem tot zijn onderhout ſonden, was ſtrackx al opgeſnapt in twee of drie dagen, en daar naar moſt hy courtoiſie gebruijcken, ('t is te ſeggē aen alle kanten ſtelen) want 't is een ſpecie van courtoiſie den hoet d' een voord' ander te lichten, en men mach wel ſeggen dat de Beurſeſnyders en Gauw-dieven de beleeftſte van de Wereldt ſijn, want ſy en lichten niet alleen den hoet, maar oock dickwils wel de mantel daar by.

Dit was voor een tydt d' exercitie van Poſtel, hy liep by nacht, roovende aen alle kanten ontrent ſint genevefur, ende de Sorbonne en ſmorgens ſoo verſchool hy hem weder in ſijn vertreck gelijck een Vos die op de hoender jacht is geweeſt, ende den wolf die velden deurloopen hebbende, 't licht van den dach ſchadelijck is, niet hebbende dan den nacht ende de duyſterniſſen die haar gunſtig ſijn.

Den eerſten die by deſen nieuwling worden achterhaalt was een Boeck-binders knecht van 't Paleys, de welcke eenige boecken meenende te brengen tot een Rekenmeeſter, ende die niet konnende vindeu keert weder naar huys, inde ſtraet ſint Iaques t' ſavonts ontrent ten acht uyren, int midden van den Winter, Poſtel hem hebbende bejegent, vraegden hem wat Boecken dat hy droeg, deſen die toondenſe hem, hy kooptſe, ende brengt hem op een Camer die hy gehuijrt hadde ontrent 't Colegie van ſint Barber, alwaar

waar gekomen zijnde, soo geeft hy hem een valsche Pistolet om die te gaen wisselen, en sluyt terwijl sijn Camer toe, ende so als d'ander hem sijn Pistolet wederom brocht, soo en wilden hy noyt opstaen, maar s'anderendaeghs smorgens quam hem een ongeluck over, want meenende de voorseyde Boecken te gaen verkoopen tot een Boeckbinder, soo komt hy juyst by den ghenen diese toequamen dewelckese ophielt, en ten waar hy klouck te been had geweest, en dat hy de hoop van sijnen buyt in sijn hielen had geleyt, soo soude hy perijckel geleden hebben dat hy wel licht een boeck-craam soude gaen oprechten hebben op 't Castelet, maar wist de strate soo wel dat het onmogelijck was hem t'achterhalen.

Het was so verre daar van daan, dat Postel dese eerste ontmoetinge soude nemen voor een quade voorduydinge dat hy eenige dagen daar naar vernemende dat eenen jongen Cabaretier, die warme spijse verkoopt, ontrent een maent getrout geweest zijnde, hem ter neer gestelt hadde in de sint Jaques-straet, hy met den selven met eenige van sijn Cameraden beginnen te verkeeren en hanteeren, wesende seer welkom, so dick en menighmael aist haar beliefden daar te komen. Ja men crediteerdense somtijts door de groote kennisse, Postel nu siende dat hy meesten tijt sijn Vrouw alleen t'huys liet, so verlieft hy daar op, sich selven inbeeldende dat hy t'eeniger tijdt noch tot sijn hooghste wens soude komen. Hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

verſpiet dan een dach dat den Meeſter van den Huyſe uyt eeten was by een van zyn vrunden, ende geaſſiſteert met een van ſijn Cameraden t'ſavonts ontrent ten elf uyren clopt hy aan de deur, die hem datelijck wordt geopent, hy begint te laten tappen; en langſaemtjes te drincken, de bequame gunſtige uyr verwachtende om ſijn ſlach waar te nemen, want de Vrouw van den huyſe was alleen't huys gebleven om datſe laet ſoude hebben moeten uytblijven.

Op't punct dat ſy gereet ſtonden haar ongeluckich voornemen int werck te ſtellen, ſiet ſoo comt den Meeſter van den huyſe t'huys, wat verheucht zijnde, want men had hem als een die hem't Ambacht wel verſtont ſterc doen drincken, hy en hadde gantſch gheen achterdencken op de godtlooſheydt van deſe gaſten, hy drinckt met haar, meenende dat ſy naar huys ſullen gaan, gelijck ſy gewent waeren, want ten was d'eerſte maal niet dat ſy t'ſynent waaren, maar een van haar maeckt den dronckaart, ſlaapt opt eynde van de tafel, ende ſcheen niet meer gevoelen te hebben dan een verſmoort droncken menſch, Poſtel eyſcht datelijck van den Huyſheer een Camer voor die nacht dewelcke int begin daar wat ſwaricheydt in maackten, maar haar over langh gekent hebbende ſoo geleyt hy haar op de boven camer, alwaar hy datelijck te bedde ginck.

Ontrent twaelf en een uyren, yder een zijnde gaan ſlapen, ſo komen de twee van haar

Camer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Camer af, met de piſtolen in de handt, meenende de Camer van den Cabaretier open te vinden, maar daar was een ſtuckjen yſer dat haar beletten voorder te komen, ſy ſtaan langh en verſinnen met wat Stratagema ſy haar ſullen behelpen om in die neer camer te comen, eyntlick ſeyt Poſtel tegen ſijn Cameraat dat hy weder gaan leggen ſoude in ſijn Bedde, hem houdende of hem ſijn aeſſem wilde achter blyven, ende ſeer ſieck te ſijn, 'twelck hy dede, ende terſtont ſo begint onſen Man opt beſchot te cloppen, en wyn of aſijn te eyſſchen.

Den Cabaretier wordt wacker, ſpringht over eynde, brengende aſijn voor den ſiecken, maar Poſtel ſeyde dat het beter was dat hy van de beſte Wijn uyt ſijn Kelder gingh tappen, ende dat hy de gelegentheydt van de ſieckte van ſijn Cameraadt ſeer wel kende, ſy gaan dan 'tſamen naar beneden, Poſtel neemt in ſijn hant een kleyn Piſtooltjen genaamt een poffertjen, geladen met drie kogels, ende wit boſſe cruyt met de kaars, om met hem naar de Kelder te gaan, ende terwijl den Meeſter den Wijn tapt, ſoo ſchiet hem Poſtel int ſlach van ſijn hooft deur ende weder, dat hy doodt ter aerden viel, de kaars door den ſlach uytgaande, ende was wel een groot half quartier uyrs met taſten doende eer hy de trappe-deur conde vinden, eyntlijck uyrgekomen zynde, ſoo ſteeckt hy de kaars weder op, gaat weder naar bovenen, ſijn Cameraat daar van waarſchouwende.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

De Cabaretiers vrouwe hem ſiende meenden dat het haar man was, niet eens droomende vande moort die deſen vervloeckten ſo datelijck gedaan hadde, ſiet ſoo gaan ſy dan beyde uyt haer Camer, Poſtel gaat eerſt in, gereetſchap makende om by de Vrouw te gaan leggen, dewelcke op niemandt min dan op hem denckende ontfangt hem in haar bedde, hem belaſtende de kaars uyt te blaſen, maar ſoo als hy hem omkeerden om de Gordynen toe te doen, ſoo ſiet ſe dat hy geen baart en heeft, ſtracx ſoo begint ſy te roepen aan haar man, de Cameraat van Poſtel comt datelijck oock in, ende vallen alle beyde op haar, haare mont met de Laackens toe ſtoppende, ende haare ongeluckige welluſt geboet hebbende, vermoorden haar met ſes ſteecken van een poignaart, en tot allen ongeluck ſoo en was doen de Dienſtmaacht niet t'Huys, vermits ſy aan haar Meeſter verlof gevraacht hadde om te Feeſt te gaan met een van haar Broeders, die getrouwt was te ſint Denijs. So dat die Moordenaars haar in dat huys alleen vindende, het al roofden en ſtaelen van 't beſte dat ſy konden vinden, ende deden ſoo veel met de Coffers te breecken en op te ſlaan, tot dat ſy vier hondert Croonen vonden, die den Cabaretier acht dagen te vooren van ſijn Schoon-vader geleent hadde, om daar mede ſijn Coopmanſchap van Wynen in Bourgoignien te doen: geladen zijnde met deſen beuyt doen ſy ſoetjes de voordeur open, ontrent ſmorgens ten drie uyren, ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende glippen deur, naar dat sy al de deuren weder geslooten hadden, als offer niet te doen had geweest.

Sanderendaechs smorgens is yder verwondert dat die Winckel so lange toe bleef, want men was gewent van alle kanten daar te komen om dat den Cabaretier geseyt worden sijn Wyn niet te mengen, 't welc weynig gebeurt binnen Parijs want sy maecken van een oxhooft twee, ende door haar wercken en strycken so weten sy haar Coopmanschap so op te proncken dat sy voor goet deur gaat.

De gebuyren van den Cabaretier siende sijn Kelder ende deur geslooten, en seyden den eersten dach daar niet van maar twee dagen daar naar noch taal noch teycken van haar vernemende, soo begintmen te twijffelen vande moort, men laat het sijn vrunden weten die de deur opsteecken, en vinden 't bloet van de Vrouw noch heel vast aen de Laackens, strackx loopter een gerucht langhs straat. Den Commissaris komter in huys, die een Proces verbaal maackten van dese Moordt, terstont soo beschuldicht yder een den Man van die Tabaretier, seggende dat hy droncken was 't huys gekomen op dien dach dat de Moordt was geschiet, ende dat ongetwijfelt, nadien hy gevlncht was, ghedreven door eenighe jalousie of anders hy dat schelmstuck had begaan, men laat het terstondt zijn naaste vrunden weten, die niet en wisten wat te

seggen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſeggen van ſoo een onverwacht ongeluck, niet dervende den Cabaretier voor noch tegen ſpreken, ſeggen nochtans dat hy noyt krackeel met ſijn Vrouw gehadt hadde, ende dat hy van ſulck een oploopent humeur niet en was, dat hy ſodanige grouwelijcke bloedige reſolutie ſoude nemen.

Geduyrende deſe diſputen over ende weder, ſoo wil den Commiſſaris dit doode lichaam laten dragen op't Chaſtelet, maar alvoorens ſo bidden hem de weder ſijdt-vrunden dat hy eerſt het heel huys wil door ſoecken, 'twelck hy dede, maar ſy en waren ſoo haaſt in de Kelder niet gekomen, of elck een vont ſich wel varbaaſt den Cebaretier te ſien doot uytgeſtreckt op d'aarde, het gekrijt en gekerm verdubbelt aan alle canten, en niemant en conde oordeelen wie den Autheur van deſe Moorden mocht ſijn, te vergeeſs ſochtmen de moordenaars, want ſy en condender op die tydt taal noch teycken van vernemen.

Soo lange deſe twee Schelmen gelt hadden om te teren en ſmeren, ſo en ſpaarden ſy niet de herbergen, dobbelen, ende bordeelen waren d'ordinaris tijdt verdrijven van deſe twee geſellen, oock en leed het niet lang of ſy en vonden den gront van haar Beurſe, dewelcke ſo haaſt niet ledich en was, of men dacht weer op nieuwe inventien en middelen om elders wat anders te vinden.

Poſtel had eenen rijcken en machtighen Oom, ſijnde Barger van Parijs, deſen goeden Man

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Man niet wetende van 't quade leven van sijn Neef, toonden hem altijt een vrundelijc gelaat, hem 't allen tijden vry acces in zyn Huys verlenende Postel siende dat sijn gelt op was, maackt dat hy de Sleutel van de Coffer crijcht, waar in sijn Moeye 't meerendeel van haar gelt verberghden, ondertusschen de Moeye niet connende gelooven dat yemant van den Huyse, veel min haar Neef deselve hadde, laat een ander maacken: dese willende sijn tijdt waar nemen, wacht op den Sondach, wetende dat sijn Oom, Moeye, en Dienstmaecht nimmermeer nae en lieten int Sermoen te gaan, stracx naa den eeten, laetende tot bewaringe van haar heele huys een kleyn meysjen, zijnde van haar vrunden.

Postel siende sijn Oom en Moeye alreede inde kerck gegaan, keert weder na huys, alwaar hy de Dienstmaacht de vaten vindt wassende, hy die de gelegentheyt van 't huys kenden, dede haar haasten om naar 't Sermoon te gaan, seggende dat het alreede was begonnen, de goede oude Vrouwe niet denckende op sijn boos voornemen, gelooft hem, ende gaan strackx 't samen uyt, laatende het kleyn meysjen t' huys, als naar gewoonte.

Postel volcht haar tot inde kerck, alwaar hy datelijck wederom uytgaat naar huys toe daar 't kleyne dochterken was, hy clopt aen de deur, die hem terstondt wiert geopent, hy seyde dat hy wederom quam om een getyboeckjen te halen, het syne t' huys vergeten hebbende. ende niet connende vinden inde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

neerſaal van ſijn Oom, ſeydt hy tegen het Dochterken dat hy op de Camer ſoude gaan ſien, of hy 't daar konde vinden, hy klimt daar op, leggende ſijn ſtuck int werck, en opent de Coffer met de Sleutel, neemt onder andere een kleyn ſackjen daar in 200. Croonen waaren, gaat uyt de Camer, naar dat hy alles op ſijn plaats geſchickt hadde, als of hy daar noyt in geweeſt en waar wederkeerende naar ſijn logement, ſonder dat ſijn Oom eenichſins deſe dieverye ontwaar wiert, ſes weecken of twee maanden daar naar ſijn Moye haar Coffer eens ſchoon maackende, en vint dit ſackjen niet ſy ſeer verbaaſt ſijnde, vertelt dit haar man, die niet en wiſt op wien hy 't ſoude vermoeden, dan op ſeecker Jongman die 't niet te breet en hadde, en dagelijcks in ſijn Huys verkeerden, de welcke ſich onnoſel kennende ende nochtans ſiende datmen hem met deſe dieverye beſchuldigden, en wiſt niet hoe hy 't aenleggen ſoude hy verſpiet al de actien van die gene die meeſten tijdt int Huys van den Burger verkeerden, eijntlijck verneemt hy van eenige Cameraden van Poſtel, dat hy hoog teerden en dat ſijn gelegentheydt die koſten niet en kon vervallen die hy dagelijcks dede, hy ſeytet ſijn Oom, die hem ſoo wel op ſijn leven informeerden, dat hy de waarheydt ontdeckte, en nochtans ſijn neve niet willende ſchandaliſeeren, ſoo haalden hy hem vry wat hart over, ſijn Vader en Moeder daar van waarſchouwende dat zy daar acht op mochten nemen Den Vader ſeer

bedroeft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

bedroeft ſijnde, over het quade leven van ſijn kindt, komt te Parijs ſtraft hem, hem willende met alle rigeus daar over doen kaſtijden, ſijn Oom hoe wel verſtoort over 't verlies van ſijn geldt, en wil geen oorſaack ſijn van een meerder ongeluck, denckende hem met ſoeticheyt op een beter wech te brengen, maar 't is wel ſwaar te verleggen een vrouwe die eens in een nieuwe ſtoffe gevat is, want gelijck den Poeet ſeer wel ſeyt: Den nieuwen pot behout lange den reuck van 't gunt daar eerſt is ingedaan.

De beloften van beteringe die hy aen ſijn Vader dede waren wel haaſt vergeten, want niet konnende buyten welluſt leven, daar toe hy hem alreede gewent hadde, ſóo keert hy weder tot ſijn eerſte debauches, hem in, ſnootſte geſelſchap begevende dat hy konde vinden.

Dit leven eenige maanden gekontinueert hebbende en konde hy niet langer volgen ſonder ſijn Beurſe weder te vullen ſoo reſolveeren ſy met haar drie of vieren dat ſyder raat om ſoude ſoecken, 't koſten dat het koſten. Sy verſinnen onder pretext dat ſy eerlijck geſelſchap waaren, oock eerlijcke luyden te willen logeeren in een Huys dat ſy eygentlijck daar toe gehuyrt hadden, alwaar ſy haar ſeer eerbiedich, beleeft ende magnifijck hielden, ſoo dat veel nieuwe aen gekomen Studenten te Parijs wel blijde waren t'harent te verkeeren, Sy deden haar de meeſte Careſſen van de Wereldt, tot dat ſy bekenden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wie de wel-geſteltſte waren, en dat ſo aerdich dat ſy bequame middelen vonden haar een voor een in haar huys te locken, ſoo haaſt ſy daar binnen waren naar dat ſy haar de ghewoonlijcke careſſen hadden gedaan, ſo begoſten ſy te ſpelen, bevelende datmen het middachmaal of den ontbijten gereet ſoude maken nae d' uyre vanden dach, maar in plaats van dat te doen ſoo ſtondt altijt een van haar achter den genen dieder ſpeelden, ende ontſtal hem ſijn gelt.

Een van haar Cameraden, welckers ouders vry wat behoeftich waren, ſich begeven hebbende tot de ſelve debauches ende gulſicheden, ende niet konnende vermits ſijne ſobere middelen d' andere volgen, verſint een aenſlach om wat te bekomen met een ſeer duyvelſche reſolutie.

Hy neemt voor hem op een ochtent te gaan toteen Hantſchoe verkooper, woonachtich inde ſelve ſtadt van Parijs, een man van een onberiſpelijck leven, ende die als voocht ende Vader van deſe booſwicht was gheweeſt, hy reſolveerden hem te vermoorden, ende ſijn Huys te beroven, ghekomen zijnde aen de deur van den voorſz. hantſchoemaacker, de Dienſtmaacht die hem kenden, gheen quaat denckende, laat hem in, hy gaat inde Camer vindende zijnen man te bedde.

Deſen goeden ouden Man vraacht hem gelijck hy ghewent was naar d' oorſaacke van zijn reyſe, hoe hy al voer, en of hy oock in zijn ſtudien wat profiteerden: tot antwoordt

op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

op alles neemt desen desparaten sijn poignaart, en vermoort hem, niet tegenstaende hy hem seer verweerende, de Dienstmaacht die de deur geopent hadde, was een eerlijcke jonge Dochter, Marie, Nichte van den hantschoemaacker, die sijn Huys ophiel, die eenigen daghen te vooren belooft was ten Houwelijck, ende ondertrout aen een Jonghman van 't selve Ambacht, sy op 't gerucht dat sy hoorden, komende inde Camer loopen, wierdt de keel afgesteken door desen roover, met den selven poignaart, dit ghedaan sijnde soo opent hy de Coffer, vindende eenighe silvere schalen, maar seer weynich gelt, 't welck hy al naar hem neemt.

Om sijn schrickelijck feyt te bedecken, soo steeckt hy de Camer in brandt, hoopende dat door 't verbranden van dat huys die twee Lichamen tot asschen verbrandt soude worden, maar 't vier ghebluft zijnde door groote naarsticheydt by de ghebuyren, soo vintmen dese twee Lichaamen met poignaart-steecken ellendich vermoort, den booswicht ghedreven van de wraack-roepende furien zijner booser conscientie, en kost naar huys niet gaan, ende gevangen door eenige van de buyren die hem somtijdts tot desen Hantschoemaacker gesien hadde, sonder nochtans te weten of hy dit schelmstuck bedreven hadde dan niet: soo vontmen noch by hem 't gunt hy daar uijt den Huys gedragen hadde, ende worden de Justitie overgelevert, alwaar hy ter saecke van sijn roverije, moorden, ende brant-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſtoockinge veroordeelt is gehangen ende verbrant teworden, welcke exekutie op de Greve gedaan is, op den leſten dach vande ſelve Maant,

Soo haaſt als Poſtel ende ſijn complicen gewaarſchout waren dat hy ghevangen was ſoo vluchten ſy uyt de Stadt ſoo haaſt ſy mochten, maar deſe en conde ſoo niet uyttrecken ſonder eerſt een Gaſcoenſchen treck te ſpelen, hy was dickwils in een Herberghe dicht genoech by zijn logement, en bidt den Waardt (die hem hielt voor een perſoon van goeden huyſe, gelijck hy oock was, en die altijdt veel van hem gehouden hadde) dat hy hem ſijn Paart wilde leenen voor twee of drie dagen, hem gelatende als of hy ſijn Vader wilde gaan beſoecken, den anderen die veel van hem hielt, terſaecke hy ſeer veel 'tzijnen huyſe verteerden, leent hem 'tſelve ſonder achterdencken. Poſtel alſoo uyt Parijs geraeckt zijnde vertreckt te Beauvais, alwaar hy 'tpaardt aen een eerlijck Coopman vercoopt, de welcke meynende een goede Coopmanſchap te hebben gedaan, ruylt het tegen een dat hem beter dienden, die't gereuylt hadde comter eenighe dagen daar naar mede te Parijs, alwaar hy dit Paardt meenende te vercoopen, van den Waardt gekent wort die 't aen Poſtel geleent hadde, waar door hy in groote becommeringh was hy vat het aen, ende bewijſt dat het zyn Paart was, 't welck hy aan Poſtel geleent hadde, den anderen keert weder naar

Beau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Beauvais, alwaar den Coopman die 't van Poſtel gecoft hadde, genootſaackt was 'tgeldt weder te geven aen den genen dien men het weder ontnomen hadde. Poſtel was ondertuſſchen verhuyſt en vertrocken na Abbeville ſo als hy ſeer laat alleen by een boſch quam, ſonder wapenen noch ſtock, daar mede hy hem conde verweeren, ſoo bejegent hy twee ſtruyckroovers, de welcke verhongert naar die proye, meenden ghevonde te hebben 'tgunt ſy ſochten, met dat ſy Poſtel ſagen komen. Hy zijn ſelven genoech vertrouwende hoe wel hy niet en hadde om hem te verweeren, en wilden niet te rugge keeren, maar tegens haar in gaande, genaackt de twee Roovers, die hem drongen zijn Beurſe over te geven of te moeten ſterven, maar niet gewent zijnde te geven maar wel te nemen, en kon die taal niet verſtaan, antwoorden haar dat hyder geen en hadde, en ter ſelver ſtont ſijn handt ſlaande opt geweer van een van deſe ſtruyckroovers die niet ſeer op ſijn hoede en was, naar dat hy hem een ſteeck door den arm gegeven hadde, grypt hy den anderen aen, die noch blooder als ſijn Kameraadt hem op de vlucht begeeft, Poſtel vervolcht hem ſoo nae op de hielen, dat hy hem bedwongh in ſijn genade over te geven, alſoo ontquam hy de handen van die twee Struyckroovers, die ſonder twyfel ſoo goede Meeſters niet en waren, als den genen die ſy meenden 'tachterhaalen, niet-min wedergekeert ſijnde tot den geenen

die

die hy eerſt ghequetſt hadde, gheliet hy hem dat hy hem wilde dooden, ſoo hy hem ſelfs ſijn gelt niet en gaf, deſen excuſeerden hem dat hy geen gelt en hadde, hem beloovende ſoo hy met hem wilde gaen tot in 't naſte Dorp buyten 't Boſch, dat hy hem dan ſoude tellen thien Croonen. Poſtel en letten niet dat den anderen hem laghen leyde; volght hem ſoo wel, dat uyt 't Boſch ghekomen zijnde hy met deſen Dief in een Herberghe komt, welckers Waert een Roover ende heeler was van die van dat Ambacht.

Eerlijck ghenoegh hy deſen Waert ontfangen zijnde, die hem noemde maechſchap te zijn van den Dief die hem daar ghebracht hadde, ontfanght hy die thien Croonen, daer naar hem ontdeckt hebbende wien hy was, ſoo toondemen hem noch blijder gelaet als te vooren, ende accordeeren t'ſamen dat hy voortaen by hem ſoude blijven, met beloften van den Waert dat hy van al dat hem noodich was wel ſoude werden verſien, ende dat hy van den buyt ſoude deelen die ſy maecken, 't welck ſy deden, ſoo als verſproocken waren.

't Geſchiede dan eenige daghen daar naer dat ſeker Edelman uyt Picardyen (ſo wijs ende vroom als yemant in ſijn tijt) uyt Engelant wederkeerden, naar dat hy eenigen tijdt te Cales vertoeft hadde, ende ſijnen wech over Amiens genomen hebbende, paſſeerden door Abbeville, alwaar hy niet en wilde vernachten,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ten, soo dat hy de Bosschen, waar van wy gesproken hebben, door gekomen zijnde, hy door 't overvallen van de nacht genootsaeckt was in die herberge te logeeren.

In sijn Kamer eerlijck ghenoech onthaelt zijnde, sach hy dat de Maecht die sijn Bedde maeckten, schreyden, en verstont heymelijck uyt haar in wat perijckel hy was, onder anderen seyde sy hem dat den Waert voor een gewoonte hadde een belle te klincken, op welckers geklanck verscheyde dieven toe liepen, stracx soo quammer dan een uyt den haren die hem noemden te zijn den knecht van den Waerdt, inde Camer daar de gasten saten, ende hem gelatende als of hy de kaerse wilde snuyten, dede hyse uyt, dan quamen dese Roovers binnen, die dan op de gasten vielen, ende haar dan ellendelijck deden sterven, sonder dat noch yemant was ontkomen.

Den Edelman op sijn stuck lettende liet hem een lantaern door de meyt brengen met een brandende kaerse die hy daer in sette, de selve onder een banck verbergende, hielt hy sijn wapenen gereet, ende verwachtende sijne vyanden.

Qualijck was hy ter tafel geseten, of een Boer komt binnen, dewelcke den Dienaar maeckende, snoot de kaerse uyt, maar den Capiteyn doende terstont de Lantaerne voortreycken door een van sijn Dienaars, wederstaet vromelijck de moordenaars, d'een doodende, ende d'ander verjagende, vat den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den Waart by de krop, neemt hem mede, ende levert hem aen in handen van Iuſtitie.

Poſtel ſalveert hem, ende heeft weder te Parijs, logeerende by een vreemt Edelman inde Voorſtadt van ſint Cermain. Deſen Edelmen had ſekere ſomme gelts met een goude ketten, ende eenige andere coſtelijcke Iuweelen die by ordinaarlijck by hem droech. Onſen Scholier begeerich om die ſelve te hebben, brocht ſoo veel te weech dat hy hem uyt wandelen leyt, naar de Boſſchen van Vincenne, ende aldaär inde Wyngaarden zijnde, ſoo valt hy hem op't lijf, en ſnijt hem twee vingeren van ſijn handt, hem noch gevende twee poignaart ſteecken in ſijn rugge, meynende hem daar doot gelaten te hebben, dit verraat int werck geſtelt; ſo neemt hy hem het geldt, de keten ende Iuweelen, wederkeerende naar de Stadt, den Edelman die hem doot veynſden te ſijn, ſtondt op, ende dede ſo veel dat hy kroop tot aen een boeren huys, die door mededogentheydt hem dede verbinden.

Van daar wort hy gebracht te Parijs, alwaar gekomen ſijnde ſoo laat hy halen den Provooſt van Liſſe, den welcken hy zyn avontuyr verhaalt, ende hem hebbende ten naeſten by den perſoon afgemaalt, ſo ſoeckt hy hem door de geheele Univerſiteyt, ende worden eyntlijck gevangen ſoo als hy wilde ſpringen van het Collegie der Lyſieus inde ſlooten, men brenght hem int Chaſtelet, alwaar ter tortuyre geſtelt ſijnde alle de moor-

den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den bekenden die hy geduyrende ſiin leven bedreven hadde, ende principalijck de moorden begaan iude perſoonen van den Cabaretier ende ſijn Vrou, waar van een yder ontſet was, op alle deſe bekenteniſſen ſoo wort hem zijn proces ghemaeckt, ende is verweſen gerabraeckt te worden, maar 't ſy dat hy inde gevankeniſſe vergif had ingenomen, of eenige beklemminge hem 't hart had ſo overſtelpt ſoo ſterft hy ſes uyren te vooren eer hy tot de ſtraffe ſoude worden uytgeleyt.

HET XXXXVI. CAPITTEL.

Vytnemende rooverijen van Grillon Clerck van een Raatsheer van 't Parlement van Rennes.

GRillon was geboortich inde quartieren van Angouleſme, en bleef lange tijdt te Rennes in Bretaigne, alwaar hy Clerck worden van een Raatſheer van 't Parlement der ſelver Stadt, en gaf int begin een ſeer goede hope van hem, want hy ſcheen den getrouwſten en eenvoudichſten Iongman der Wereldt, hy en ſocht niet dan het profyt van ſijn Meeſter, gaende, komende, ende voor hem handelende, hem ſo getrouwe rekeningen van ſijn bewint overleverende, dat het geſchenen ſoude hebben een miſdaat te ſijn aen ſijn getrouwicheyt te twyffelen.

Nu gelijck gemeenlijck de konverſatie ende 't verkeeren met de Ionge luyden ſchadelijck is, en oorſaack van onſe ruyne en dat een-

ne

ne Slange een geheele Corf ael be derft. Grillon beginnende gemeenſchap te houden met zyns gelijck, begon te debaucheren, ende daar en was niet een dach dat hy niet en moſt gaan inde Herberge aen't ſpel, en daar naar op oneerlijcke plaatſen, want 't ſijn gemeenlijck de tijdt cortingen van die jonge aencomelingen.

Maar gelijcker niet en is 'twelck de Beurſe meer ledicht dan het debaucheeren, ſoo ſach hem oock onſen Jonghman binnen corten tijdt teynden 'tgunt hy vergadert hadde ten huyſe van den voorſz. Raatſheer, ſoo dat veel meer door noot, als een goede genegentheyt gedrongen zijnde, hy hem voor ſekeren tijdt daar van onthiel.

Syn Meeſter die van alle deſen handel niet en wiſt, en toonden hem altijt een ſeer goede genegentheyt, hem belovende dat hy hem eyntlijck een goet partuyr ſoude verſpieden, mits dat hy hem wederom getrouwelijck ſoude dienen gelijck hy begonnen hadde.

Grillon en beloofde niet als alle goede dienſten, maar ter tydt dat hy hem ontbloot vont van gelt, ſo genaackten de vacatien, binnen de welcke alle die van 't parlement haar gaan vermaacken op't velt, in haar luſthoven om daar den tijdt deur te brengen, ende de wijnpluckinge waar te nemen.

Den Raatſheer treckter nae toe na ſijn gewoonte, laatende den Clerck t'huys, om eenige ſaecken te verrichten die hy inde Camer vande vocatien noch te doen hadde, om te

ſeggen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſeggen hoe veel huyſluyden mynen Clerc geduyrende dien tijdt beknipten, waar een ander Illiade beginnen, want hy wiſtſe ſo moytjes de veeren uyt te plucken, dat het haar daar naar onmogelijck was te vliegen, noyt en waren Icarus veeren welcker door de Sonnen ſtralen ſmolten ſoo verbrandt, hy maeckten haar wys, dat mijn Heer luſt hadde nu hier nu daar toe, ende alſoo ſmeerdemen hem de handen, en betaaldenſe daar naar met een wisje wasje.

Alle dagen had hy geſelſchap ten huyſe van den Raatſheer, den Kelder was haar open. Ick geeft u te bedencken hoe ſy mijn Heer van den huych lichten, en hoe ſy beletten dat den goeden Wijn ymmers niet en mochte ruyen, want ſy waren geduyrig aen't werck, en hadden de neuſen ontſteken als ſchaarlaacken, want om de waarheyt te ſeggen, de clercken ſijn gealtereert, als'taartrijc ſonder regen, en hebben altijts een elle darms of anderhalf ledich om hare vrunden t'onthalen.

Grillon gebruyckte zijnen tijdt van den avont tot den morgen, voor excuſe allegerende dat niet hy, maar de hitte oorſaack was dat hy ſoo veel dronck, den eerſten dien hy ontmoeten was ſynen Man als die maar wat 'teeten had, ſoo verſach hy haar wel van drincken, en ſy en haddeen geen koorde van doen, want ick verſeeckere u dat ſy ſoo goede kenniſſe hadden van neder te laten daalen, als yemant ter Werelt, maar de Feeſt en duyr-

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de maar vijftien dagen, want t'sy dat den Raets-heer hem van doen had of anderſints, ſoo ontboodt hy hem dat hy 't huys ſoude toeſluyten, ende dat hy datelijck by hem quam.

Op dit ghebodt ſachmen een verſlagentheyt in 't velt, nochtans ſoo moſt hy ſijn meeſter gehoorſaem zijn, en ſijn ſpillen packen, hy was ongevaerlijck vijftien dagen op't lant, maer eenige ſaecken voorgevallen zijnde, ſoo ſent hem ſijn Meeſter weder na Rennes, alwaar zijnde hy ſijnen ouden handel hervat, ſijn werck maeckende van met ſijn mackers te verſpelen het weynige gelt dat hy noch hadde, ende verloor het al, en daar uyt rees d'oorſaeck van ſijn ongeval, want niet langer konnende de fock uythouden, als naar ghewoonte, ſoo vergat hy hem ſelven geheel, niet langer ghedenckende aen de getrouwigheyt daer mede hy aen ſijn Meeſter gebonden was, want wetende dat in de Camer van ſijn Heer een Coffer ſtont daer de Joffrouw haar Juweelen ende gelt in ſloot, ſoo ſtaet hy by nacht op, neemt een poignaert, ende ſteeckt het ſlot met gewelt open, de Coffer geopent zijnde, neemt hy hondert Croonen, ende een rooſe van Diamanten, uytermaten ſchoon zijnde, wederom ſijn debauches beginnende als voor deſen.

Nu ſtaet te letten dat doen hy het Slot met den poignaert op ſtack, dat de punct voor af brack, die int hout bleef ſteecken, waar op deſen geen regard en nam, en 't ſal nochtans het

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

het principaelſte ſtuck zijn daer mede men ſich tegens hem ſal behelpen.

Naer eenige recreaty-daghen ſoo ontbiet hem ſijn Meeſter wederom, vermits ſint Martijn ghenaeckten, en dat hy wederom naar huys begon te verlangen. Deſen ſtaende op ſijn vertreck overleyde eerſt of hy oock geen kenteyckenen achter en liet van ſijn dieverye, men ſal hem de miſdaat opleggen, en daarom, op dat naar de wederkomſte vanden Raets-heer men op een ander ſuſpicie mochte hebben, ſoo breeckt hy 't ſlot van de Camer, ſmijt de trappe-deur om verre, en bederft geheel 't ſlot van de groote poort, invoeghen nochtans dat hy 't eerſt ſloot eer hy gingh, dit gedaan zijnde neemt hy alle de Sleutelen, en gaet ſijn Meeſter beſoecken, dewelcke met al ſijnen treyn twee dagen daar naar wederom keerden. Maar ſoo als hy in hy in huys wil komen ſoo en conde de Sleutel het ſlot niet open doen, men laet een Slootmaacker halen, diet Slot opſteeckt, ſeggende tegen den Raetſheer datmen gewis de deur met gewelt hadt willen openen, want al het binnenwerck was ghebroocken. Den Raatſheer en becommerden hem noch nergens in, maar als hy boven ſoude gaan: en dat hy de deur ter neder ſach geworpen, de harren ter aarden, ende de ſloten opgeſteken, al 'tkneurſen en breken dat ſijn Clerck gedaan hadde, ſoo bleef hy heel verſlagen, hy let met voordacht op al dit werck, beſiet de deuren, maar voor al op de Coffer, en vindt eyntlijck int hout ontrent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

trent het ſlot de punct van den poignaart, waar mede ſy hadt opgeſteecken geweeſt, hy ſloyt dit ſtucjen yſers in ſijn comptoir, laat ſijn buijren komen, die hy ondervraaecht of ſy niet geſien noch gehoort en hebben, ſy die van 't gepaſſeerde niet en wiſten, antwoorden hem dat ſy geen gerucht met allen gehoort hebben, en dat ſy 't ſedert ſijn vertreck daar niemandt hadden ſien uijt en in gaan dan ſijn klerck, met eenige van ſijn Cameraden.

Den Clerck ondervraacht ſijnde, wie de gene waren die hy in huys gebracht hadde, antwoorden dat het ſulcke en ſulcke waaren, ſeggende wel onbeſchaamt tegen ſijnen meeſter, dat hy voor haar allen wel borch wilde worden, en dat hy van dees tijdt aen hem de alderſtraffte Juſtitie wil onderwerpen, ſo bevonden wort dat hy of ſijn Cameraden oyt aan ſoo een ſchelmſtuk gedocht hebben.

Den Raatſheer is ſeer becommert, want tot die tijdt had hy ſijnen man wel beproeft, ende in handelinge van veel grooter importantie noyt eenich bedroch gevonden, aan d'ander ſyde hem alleen gelaten hebbende, niemant vant gerucht gehoort hebbende, ſoo warender groote preſumptien tegen hem, maar hy liet het voor die tijdt ſoetjes voorby gaan, ſonder dat den Raatsheer ſoo 't ſcheen hem daar ſeer in bekommerde.

Twee maanden ontrent ſcheen de dieverye als begraven te ſijn, hoewel datmen altydt ſuſpicie op den Clerck hadde, ende alle die

die daar int huys familiaarſte verkeerden, gaven hem dagelickſe ſcheutten, maar hy wiſt dat ſo verre te werpen, dat het ſcheen dat hy daar gantſch geen kennis van en hadde. Ondertuſſchen ſoo verneemt den Raatſheer bedecktelijck naar 't leven en comportement van ſijnen Man, verſtaat dat hy ſeer gedebaucheert is, ende dat geduijrende ſijn abſentie hy een duytſch ſchool van ſijn huys maekten, even als of hy daar ſelver den Huijſheer geweeſt waar, en hoe dat hy nochtans de ſaecke ondertaſten ſoo en kon hy echter geen vat op hem crijgen.

Nu ſtaat te letten, dat ſoo als hy de Coffer met de poignaart had opgebroken, het daar naar geviel dat een van zijn mackers hem impertunerende om eenich geſchenck dat hy hem den voorſz. poignaart gaf, maar deſe ſiende dat de punct gebroken was, ging tot een ſwaartveger, ende verwiſſelden hem tegen een ander van beter ſtoffe ſijnde, een Croon toegevende, ſiet dit was d' oorſaack dat den Clerck gevangen wiert, waar in men moet beſpeuren de Almachticheydt Godts, die het binnenſte van onſe herten doorſiet, aen den dag brengende 't gunt wy't alderverborgenſt achten, want den Raatſheer taal noch teijcken hebbende van de dieverije die hem geſchiet was, belaſten heymelijck (terwijl hy ſijnen man voor acht of tien dagen te lande geſtiert hadde) aen alle de harnas-maeckers van Rennes, dat ſy hem brochten alle de poignaarden die ſy hadden,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den, op dat hyder een uyt mochte nemen naar ſijn fantaſye, deſe en bleven in geen ghebreke hem de alderſchoonſte te brengen die ſy hadden, meynende dat hy die yemant wilde vereeren, of yewers verſenden, maar niet een van al de gene die ſy brochten was naar ſyn ſin, hy vraeghden aen d'een en d'ander of ſy niet een poignaart en hadden daar de punct afghebroken was, eenige brochtender hem, maar voegende het ſtuc dat hy hadde daar aen ſo en vont hy de rechten niet, tot dat eyntlijck een ſeecker oudt Man den rechten poignaart brochte, daar mede 'tfeyt was geworcht.

Den Raatſheer hielt deſen perſoon in ſijn huys, hem vragende van wien hy dien poignaart hadde, ende van hem vernomen hebbende dat hyſe van ſulck een ghekoft hadde, die hy hem noemden, ſijnde den Commijs van de Stadts griffie, ſoo lietmen hem halen, ende gedrongen ſijnde te moeten ſeggen waar hy deſen poignaart gekregen hadde, bekenden hy dat den Clerck van den Raatſheer hem die geſchoncken hadde, en hem daar by geſeyt dat hy geluckig ſoude ſijn ſoo hy daar mede ſijn profijt ſo wel konde doen als hy gedaen hadde.

Hier op ſoo wort den Clerck gevangen, en door ſijn Meeſter ſoo vervolcht, dat op deſe eenige preſumptie verclaringe, hoe wel hy de daat ontkenden, ſeggende den poignaart noyt geſien veel min aen yemant geſchoncken te hebben, ter tortuyre verweſen wort, alwaar hem de maat ſo nae geleyt wort,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wort, dat hy de daat bekenden, ſeggende dat hy alleen dit ſchelmſtuck bedreven hadde, terſtont wort hem zyn Proces gemaackt, ende hy veroordeelt gehangen te worden, maar hy wort te rade geaſſiſteert door zijn vrunden die Rechters recuſeeren, ſoo ter ſaecke ſijn Meeſter Raetſheer aldaar was, als oock vermits d'alliantie die hy met de Preſedent ende Rechters dier plaetſe hadde, hy wordt dan naar Parijs geſonden in de Concherge, ſijne vrunden vervolgen de ſaeck voor hem, ſeggende dat 'tgunt hy bekent heeft, meer door pijne dan anders geſchiet was. Maar vernemende dat de ſententie van Rennes by die van Parijs gekonfirmeert ſoude worden, verklaart qualijck geappeleert te ſijn, nemen voor een anderen wech in te gaan, en dit al door Raat van den Clerck, die arch en deurſlepen was, want een van haar ſijnen tijdt waarnemende, komt inde Concergerye, terwijl d'andere ſliepen, treckt hem zijn kleeren aen, hem op't hooft een hoogen ſmallen hoet ſettende, ende een Fleſſe inde hant hebbende gaat hy uyt, als of hy Wijn ſoude gaan halen, maar 'twas om nimmermeer weer te komen, want hy en was ſoo haaſt op ſtraat niet gekomen of hy en wierp de Fleſſe voor alle Duyvelen, en loopt als een hart, terwijlen den anderen die inde Concergereye was gebleven, en van kleeren met hem gewiſſelt hadde, oock uyt wilde gaan, maar komende aen den uytgangh, ſoo hout hem den Cypier ſtaende; ſeggende dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy hem in een duyſter gat ſal ſetten, ſoo hy voorder gaat, deſen heel verbaaſt zynde, ſweert en proteſteert dat hy niet gevangen en is, ſeggende dat hy maar gekomen was om den Clerck te beſoecken, maar die nier gevonden wordende, ſoo ſluytmen mynen quant inde plaats.

Terwijl ſpoeyt Grillon vaſt wech, en verwacht ſijn macker, maar niemant en komter hy was al te wel op geſlooten en verſekert dan dat hy komen ſoude, en had maar ſijn verdiende loon.

Deſen Meeſter-klerck hem ſelven van de doot verloſt ſiende, vertreckt in eenige verborgen plaetſen, alwaar hy wederom een duyvelſch leven aenvanght, ſijn Coopmanſchap drijvende met menſchē vleeſch, geduyrich inde bordeelen blijvende, alwaar hy de jonghe onervaren maets van kant aen bedrooch en uytſoop, maar hy worden op een tijdt betrapt van den Commiſſaris, die hem inde gevanckeniſſe brocht, om dat hy eē Jonge Dochter gedebaucgeert hadde, die woonachtich was in de Straat van ſint Denijs. Eenige dagen daar na gebeurdent dat den Cypier van Conchergerye ſonder yewers van te weten, quam beſoecken die vant Chaſtelet, ende naar dat ſy malkanderen wat getracteert hadden, ſiende by geval op de tafel een lijſt van de naemen der gener die aldaar gevangen ſaeten, ſoo om ſchulden als andere particuliere miſdaden. So verneemt hy onder andere den naem van Grillon, hy vraacht den Cypier

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Cypier wie dien Grillon was, en waarom hy ghevangen was, ende verſtaan hebbende ſijn comportement, ſijn ghedaante, ende hoe hy daar in was gekomen binnen weynich dagen, verſocht hy hem eens te mogen ſien, ende ſijnen Man ſtrackx kennende, laet hy 't parlement weten, 't welck hem dede haalen om hem ſijn laatſte Vonnis te gheven, man leyt hem dan wederom inde Concergerye, alwaar hy ſijnen vrunt ontmoetende, begint hy hem in gramſchap te ſchelden, en ſy ſouden ſonder twijffel malkanderen vermoort hebben, ſoo ſy maar de ghelegentheydt hadden ghehadt, maar doen ter tijdt juyſt geen ſchrap geweer by der handt vindende om malkanderen te konnen quetſen, ſoo worden ſy gheſcheyden.

Eenighe daghen daar naar begonnen het Proces te vervolgen, alwaar den Clerck van ſijn Dieverye volkomentlijck overtuycht ſijnde, en dat door ſijn eygen bekenteniſſe, wierdt veroordeelt op de Greve gehangen te worden, om van daar de wacht te gaan houden te Montfaukon, den reyſenden man te beletten dat ſy daar niet aen en quamen, en van verre te kennen te geven dat het ſomtijdts goet is ſich met danſſen en ſpringen te vermaacken, maar ellendich de vijftreedtjes inde lucht te danſſen, en dat het beter is van de natuyr der katten te ſijn, die altijdt op haar pooten weder neder komen, wat voor een ſprong men haar oock laat doen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XLVII. CAPITTEL.

Hiſtorie van een voornaemt valſch munter ende ſyne ſubtijlheden die hy heeft gebruyct.

DEſen munter was genaamt Deſpreau uyt Normandyen geſproten, van een ſeer goet gheſlaccht, en hadde binnen Rouan van ſijn Jonckheyt aen voor Lacquay gedient, tot dat ſijn Meeſter hem willende recompenſeeren en middelen geven om zijn reſterende leven eerlijck deur te komen, hem het Slootmaacken liet leeren, maar hy en bleef niet lange op dat Ambacht maar vervoechden hem hy een Alchimiſt, daar van dat Normandyen vruchbaar genoech is, want ſy verſiet de Stad van Parijs daar ſoo wel mede als met oeſters en moſſelen.

Hy en had boven acht of thien dagen naulijcks by der handt ghehadt, of hy en begon daar ſmaack in te crygen, was wel dra aengelockt om al dat hy in thien of twaalf Jaaren had vergadert te verblaaſen.

Men beloofden hem dat door de vermenginge der Metaelen ende haare eſſentien ſy ontwijffelijcken den ſteen der Pylloſophien ſouden vinden, jae dat meer is, hy liet hem voorſtaan dat hy door de krachten qualiteyt van zijne kruyden de Riviere ſoude konnen doen ſtille ſtaan, ende de Maane van den Hemel doen daalen, en toekomende dingen te konnen voorſeggen, met duyſer : andere

dere grillen diemen hem int hooft blaesden, alle fijne slooten en sleutels en waaren niet ghenoech om hem te doen vergelden sijne ghebroocken glasen, alembiquem, ovens, ende andere Instrumenten en ghereetschap diemen ordinaarlijcken daar inne ghebruyckt.

Sulcx dat hy sich selven door dit vervloecte Ambacht geruyneert hebbende, ghelijck meer andere, hy genootsaackt was sijn huys te verkoopen, 't welck hem van wegen sijne V derlijcke goederen was te beurt gevallen, om sijn schulden en kosten van d' Alchimye te betalen.

Zyne vrunden waarschouden hem daghelijcks dat het sijne ruyne soude sijn, en dat hy hem in desen Doolhof niet en most inlaeten, alwaar soo veel persoonen van meerder qualiteyt ende duysentmaal rijcker dan hy, alle haar middelen ende goederen hadden ghelaten, ende dat soo hy hem selven derwaarts wilde vervoegen, het niet anders was dan den wijden wech naar 't Gasthuys te gaan, en dese ongheluckige konditie wil beyde volgen, dat hy voor al het geldt dat hy by een kan schrapen provisie moet doen van een bedel-sack, om sijn bedelbrocken in te leggen. Item van een nap ende stock, gelijck den hontachtigen Diogenes, vermits al die ghene die derwaarts sijn ghegaan int Satijn en Fluweel gekleet, wederom sijn gekomen in bedelaars ende linne kleederen, ghelijck de Meulenaars Despreau

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

alle deſe redenen wel verſtaande, en conde nochtans van zijn voornemen niet aflaeten, ſeggende teghen de ghene die hem ten beſten rieden dat ſy mochten heenen gaan, dat hy in een uyr konde rijck worden en dat een eenighe conſtellatie der Sterren, ofte oppoſitie der Planeten, een tempereringhe der Elementen, eene mengingh ende compoſitie ter rechter tijdt ghedaan, ghenoech was om hem ende al ſijn gheſlacht rijck te maacken, datmen patienten moſt nemen, dat hy ten minſten daar in den eerſten noch den laatſten niet en ſoude ſijn bedrooghen, en dat het een vertrooſtinghe is in ſijne elende medemackers te hebben.

Syne vrienden hem ſoo gantſch daar toe ſiende ghenegen lieten hem blaſen ſoo langh 't hem luſten, waar door hy eyntlijck wel haaſt den bodem van zijn Beurs ſach, en de Alchemye ende blaſingen voor den Duyvel wenſchende, brack al ſijn fiolen, backen, potten, alembiquen, ende andere Inſtrumenten tot het blaſen noodich ſijnde, ende hem gantſch naackt ſiende als den voghel van Eſopus, vertreckt hy uyt Rouan, alwaar hy hem ſchaamden langer te woonen. Vervoecht hem by twee oolijcke Deughnieten, die alreede om haar ſchelmerye en dieverye op de Galeyen hadden gheſeten, maar naderhandt door haar vrunden daar van waaren ghecoft.

Deſe drie deughnieten roofden langen tijt in Normandyen, en haare vleugels van daar

tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

tot aen Parijs ſpreydende, betrapten ſy veel Cooplieden, komende van de Jaarmarckt van ſint Germain, haar achter de ſtruycken naeckt uyrcleedende, ende vermoorden onder anderen eenen die van Chartes was, ſijnde een kleyne Stadt, gheleghen tien of twaalf mylen van Parijs.

Nu ſoo als deſe Roovers gins en herwaarts vaſt ſtroopen, en ghelijck de Vivouters inde Somer in geen een plaats blyven konnen, maar van blom op blom vliegen, om ſich daar uyt te trecken, ſoo komen ſy haar eyntlijck inde kaars te verbranden, in de Stadt van Chartres alwaar een ſeecker Coopman die van haar was berooft gheweeſt, ende maachſchap van den ghenen die vermoort was, haar kende, ende haar dede ghevangen leggen.

Sy toonen haar ſeer reſoluyt, ende voornamentlijck Deſpreau, ſeggende dat ſy ontſchuldich waren, en niet en wiſten waar mede men haar beſchuldichde. Eenige van de Raatſheeren gheen bewijs ſiende, waaren van opinie datmen haar ſoude los laaten den Coopman nochtans altijts in ſijn ſegghen volherdende, voecht ſich partye teghens haar, en brocht ſoo veel te weech datmen haar alle drie ter tortuyre leyde. Deſpreau ende een van ſijn medemackers waaren ghereſolveert niet te willen bekennen, maar den derden die wat vreeſachtigher was, vreeſende de ſmerte van de pijnbanck, beleet het alles, ende beſchuldichde d' andere, de welcke teghens hem ghe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

confronteert ende gerecoleert ſijnde, ontkennen ſtijf en ſterck hem oyt by geſtaan of geholpen te hebben, de teyckenen nochtans ſo klaar en waarſchijnlijck legghende, ende den Coopman haar altijdt (neffens de Weduwe die haar met hem ghevoecht hadde) vervolghende, met de verclaringe van een van de Roovers ſelver, deden oordeelen datmen ſtoffe ghenoech hadde haar te doen ſterven. En wierden oock alle drie veroordeelt gehangen en verworcht te worden aen eenen galch ende op eenen dach. Synde onder de ladder, die de moort bekent hadde moſt eerſt klimmen, de welcke ſiende dat ſijn medemackers de moordt altijdt tot noch toe ontkent hadden, kreech berouw dat hy 't bekendt hadde, want hy beelde ſich in dat ſoo hy 't niet bekent hadde, ende de tortuyre klouckmoedich hadde konnen uytſtaan, gelijck zijn medemackers, dat ſy niet en ſouden verweſen ſijn ter doot. Maar 't was te laat daar inne te voorſien, want de ſententie was al geſtreken en d'executie moſt daar op volgen.

Hem nochtans ſiende op 't punct van ſijnen laaſten ſnack te geven, roept hy den Rechter ende den Griffier, haar aenſeggende dat ſy alle van die miſdaat onſchuldich waaren, daarmen haar mede beſchuldichden, en dat wel waar was dat hy de Moort bekent hadde, maar dat het veel eer was door vreeſe van de pijne en ſmerten diemen int pijnigen lijdt, als dat ſy daar aen ſchuldich waaren: Daar op Godt tot getuyge nemende dat hy

hy onnooſel was, en ſonder ſchult ſoude ſterven. Deſpreau en ſijn macker die onder aen de ladder ſtonden, waaren wel blijde over die woorden, maar 't was te laat alſoo te praten, want men laat daarom niet nae met d'executie voorts te varen van den genen die op de ladder was, niet tegenſtaeude wat proteſtatien dat hy dede over ſyne onnooſelheyt men ſtiet hem van de ladder.

Ondertuſſchen ſoo wort Deſpreau op de galch geleyt, men ſingt alreede de henevaart en ſiende dat het volck begon te murmureren, ſoo begint hy te roepen en krijten dat men hem onrecht dede, en dat hy de Rechters van die tijt binnen drie dagen riep voor den throon Gods. Myn Heeren ſeyde hy wat een verdriet iſt een menſch ter doot te brengen die onſchuldich is, en hem door ſulck een wreetheyt tot wanhoop te brengen, gy lieden hebt geſien dat den genen die daar datelijck gehangen is, onnooſel gheſtorven is, ende heeft verklaart dat de miſdaat die men ons te laſte leyt, is valſch en verſiert, ende dat het gunt dat hy heeft bekent geſchiet is door de vrees van de pijn die hem daar toe dronghe, en ſult gy geen mede lijden hebben met onſe ellende? gy ſiet ons opt leſte punct des doots, ſonder die nochtans verdient te hebben, ende gheleert om ſeer nauwe rekeninge te geven voor de Vierſchaar van de Goddelijcke rechtvaardicheyt, gelooft ghy wel dat ſo wy ſchuldich waaren dat wy onſe Zielen met ſo veel miſdaden ſouden willen beſwaa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ren, als daar mede men ons beſchuldicht? Deſen goeden Predicant dede ſoo veel door ſijn geveynſde propooſten dat het volck alreede meer ende meer begint te murmureren, 't welck den Provooſt ſiende ſoo belaſt hy den Beul hem te depecheren, maar deſen ſette de voeten tuſſchen de ſporren in, ende ſloot de voeten ſo vaſt aen een, dat het den ſcharprechter onmoghelijck was de Iuſtitie te voltreeken. Doen riep Deſpreau om hulp, hoe ſeyt hy ſalder dan niemant ſijn die d' onnooſelheyt wil beſchermen, ende myn doot wreecken aen die wreede Richters Terwijl hy die woorden ſprack, een onverſaagde ſtoute Vrouw, meer als een Amaſoniſche couragie hebbende, maackt de gene die by haar ſtonden op, die alle geſamentlijck deur drongen, gaan naar de ladder, werpen den Beul ter aerden, en maecken Deſpreau ende ſijn Cameraat los, die de vlucht namen, ontquamen doort behulp van 't ghemeen volck, 't welck haar de hant boot, oordelende dat het een groote onrechtvaardigheydt was dy onnooſele te doen ſterven.

Terſtont was de gheheele Stadt in roere, den Provooſt van de Maarſchalcken wil de reden ſoecken van de moetwillicheydt ende ſtoute daat, onderſoeckt ſeer nauw d'Autheuren van die muyteneringe ende oproer, ende vernomen hebbende dat een Vrouw alleen deſen oproer verweckt hadde, laat hy haar gevangen nemen, haar leggende in een duyſter gevanckeniſſe, niet tegenſtaande wat inſtantie

ſtantie de voornaamſte van de Stadt voor haar deden, en t' eynden acht dagen is ſy verweſen om gehangen ende geworght te worden in plaatſe van de gene die ſy van de galch had getrocken.

Op die ſententie volcht Apel, waar deur geſchieden dat ſoo wel 't Proces van Deſpreau als van de Vrouw ghebracht wierden voor 't parlement te Parijs, om te Tournelle geexamineert te worden.

Het Parlement geſien hebbende de verbale proceſſen, gedaan tegen de voorz. Vrouw, ter ſaacke van den oproer die ſy onder 't volc had verweckt, ende 't belet dat ſy aen de executie vande Iuſtitie hadde ghedaan, confirmeert de ſententie van den Provooſt van Chartres by arreſt, wat vervolch men oock daar tegen dede, ende dat de voorſz. Vrouw gebracht ſoude worden ter plaatſe om geexecuteert te worden naar den inhouden van 't arreſt. Al die van Chartres ontſetten haar ſeer over dit arreſt, en meenden dat ſy haar ſaacke te Tournelle ſoude mogen winnen.

Maar die maar Vleermuyſoogen en hebben en konnen de decreten van dien grooten Raat niet ſien. De Landtwormen oogen hebben, ende die int binnenſte van de conſcientien der Godlooſer dringht, want inder daat bevonden hebbende dat Deſpreau ende zijn complicen te recht waren veroordeelt ende dat deſe Vrouwe alleen oorſack was dat de ſententie niet en was ter executie gheſtelt, ſont haar ſoo gheſeyt is ter plaatſen om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

geexcuteert te worden. verclarende haar appel qualijck aengeleyt te ſijn.

Sy en was ſoo haaſt te Chartres niet gekomen, of men ſprack anders niet dan van den dach datmen haar ſoude executeren, nu ſtaat te letten dat deſe Vrouwe een dochter hadde die ſeer ſchoon was, die te Parijs gekomen was om het proces van haar moeder te vervolgen, en trachten dat ſy mochten ontſlagen worden, maar haar doen was ſoo verre buyten reden, ende de ſtoutigheydt van haar Moeder ſoo groot geacht, dat ſy nimmermeer verkrijgen en konde 'tgunt ſy verſocht maar wiert plat afgeſlagen, 't welck ſy ſiende weder te Chartres quam, geen toevlucht hebbende dan tot de wanhoop, want haar Moeder moſt Saterdaechs daer aen ſterven. Sy wiſt dan dat den Coninck ontrent de Stadt was, en dat hy daar op de jacht was. Sy reyſt des vrydaechs ſmorgens vroech en vint hem vier mijlen van daar alwaar ſy hem te voet valt hem biddende om vergiffeniſſe, om te beletten de doot van de gene daar ſy 'tleven van had ontfangen al de Werelt was verwondert over die ongehoorde vrymoedicheydt. Ende den Coninck weſende den ſpiegel van ſachtmoedicheyt, en het beelt van goedertierenheyd, de ſaeck onderſtaan hebbende, prijſt de courage van die jonge Amaſone, en gaf haar pardon voor haar Moeder. Den Provooſt van Chartres wetende dat die Dochter nae den Coninck toe was, nam voor hem Saterdaachs ſochtens die voorſz. Vrouw t'exe-

cuteren,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

cuteren, teghens 't ghebruyck dat in Vranckrijck is. Want in Italien executeertmen de misdadige smorgens, maar in Vranckrijck ismen ghebruijckelijck die 's namiddaeghs 't executeren de Dochter vernomen hebbende dese resolutie, keert weder na den Coning. hem biddende dat hy eenen expressen wil senden om de' executie op te houden, want den Provoost wouder mee deur: Den Coninck naar sijne authoriteyt ende absolute macht sont strackx een van sijn Capiteynen vande wachte des Saterdaachs smorgens, welcke de voorsz. Vrouwe al op de ladder vont, ende salveerden haar het leven, aen den Provoost vertoonende 't pardon van den Coninck met sijn eygen hant onderteeckent.

'T wasser ondertusschen verre van daan. dat Despreau een beter leven leyden (want gelijck ick hier vooren geseyt hebbe) het scheen dat hy van sijn gheboorte aen gedestineert was tot de galch, gelijc selfs die met hem ordinaarlijcken verkeerden, seggen dat hy geen ander oeffeningh en hadde als hy in een Herberch quam, dan op de wanden (sijnde int gemeen de papieren der sotten) te teyckenen galgen ende raden, als of hy te kennen had willen geven dat de galch hem toegeeygent was.

Geduyrende al 't gepasseerde van die gene die hem verlost hadde, komt hy woonen te Parijs inde Straet van sint Martin, alwaar hy een Kamer huyrt, ende gedreven 't ken weet door wat geest so begint hy wederom sijn Ambacht

van

van blaſen, en gelijckt een gemeen gebruyck is datmen van Alchimiſt een valſch munter word, vermits ſoodanigen volck de geſmolten metalen konnen vermengen, ſacht maecken, ende de geeſten en quinteſſentien daar uyt te trecken. Deſpreau begint 't exempel van Piſiſtratus naar te volgen, die aen die van Lacedemonien ſtucken van loot en coper gaf in plaats van goet gout, ende een kelder inde ſelve ſtraat ghehuyrt hebbende, onder devel dat hy eenighe tonnen hadde om daar in te ſetten, ſoo begint hy zijn ſtuck int werck te ſtellen, de metalen te mengen, ende de quart eſcus te beſchroeyen, ende nieuwe daar van te ſmeden, 't weſck hy met ſoodanigen behendicheyt dede dat het niet moghelijck en was uyt te komen, want hy verberghden ordinaarlijcken alle ſijne gereetſchap in een tonne, alwaar hy een Fonteyn in maackten, die hy met een Sleutel toeſloot, als hy wilde wercken ſoo ontſloot hy ſijn tonne van onderen aen den bodem, en ſluytende het luchtgat van de kelder begon hy te wercken, hy dede dit langhe, hem int ghemeen laatende vinden int ghefelſchap van eerlijcke luyden die hy dan de Beurſe ſtroopten.

Als hy een treck wilde ſpelen, ſoo ginck hy ſmorgens by een Coopman, eyſſchende eenich ſtuck Laackens, om te beſien, dragende in d'eene handt vijftich of 't ſeſtich cart deſcus die goet waaren in een nenſ-doeck, ende in d'eene handt gelijcke getal die valſch waaren, ſijn Coopmanſchap gedreven hebbende

ſoo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

soo telt hy den Coopman sijn geldt op sijn banck of buffet, openende de neusdoeck daar de goede Cart d' escus in waaren, en dan als de rekening gedaan was; soo streeck hy 't al t' samen in een neusdoeck, en den Winckeljongen naar sijn Meester toesendende, so nam hy d' andere neusdoeck, die hy onder sijn arm hadde, die op de taaffel leggende, den Dienaar telt weder sijn gelt, ende sijn getal vindende, sonder te letten op de Cart escus die men hem wisselden, (want hy hadse alrecde al besien d' een voor d' ander nae so hy meenden) soo was hy bedroogen.

Op sekeren dach worde den Koninck gebracht een excellent Pistool, ende een soo braven slot alsser uyt komen mochte, want het schoot sevenmaal, ende men laden het met seven kogels, zijnde een wonderlijcke saacke, desen hem gelatende een Slootmaacker te zijn, vondt middel dit stuck wercks te sien, en het wel besien hebbende, soo brocht hy seven dagen daar naar een gelijcke Pistool 't welck voor den Koninck geschoten worde, ende seer van 't volck ghepresen, waarom dat eenen siende de subtijlheydt en behendigheydt van Despreau, seyde soo die Man geen valsche munter en is, soo bedriegh ick mijn selven grootelijcks, want hy gelijckt het niet qualijck. Dus was hy eenigen tijdt te Parijs sijn Ambacht doende, maar voor al vondt hy middel op te speuren een seeckeren Comijs van de finantie, ende sy malkanderen verstaande, so gaf die hem't gelt van sijn Meester

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſter voor valſch geldt, en dat voor thien ſtuyvers winſt op yder Cart d'eſcu, en worden alſo in weynich tijdts een groot Heer, blaſende d' Alchemie meer als oyt te vooren tot dat hy eyntlijck gevangen worde, latende een contract van twee hondert Croonen ſchrijven, die hy op renten gaf tegen den penning ſeſtien, want ſoo als hy den voorſz, Notariis wilde betaelen, en wiſt hy hem niet den valſche Cart d'eſcus te geven, men vatten hem ſtrack by den crop, ende by hem vindende vijftich andere van de ſelve ſtoffe, ſoo nam hem den Commiſſaris ghevangen, men gaat in ſijn logement en in ſijn kelder, alwaar hy alle ſijn Inſtrumenten opſloot, men vont ſijn Inſtrumenten en ſijn oven, waar door volcomentlijck overtuycht zynde, ſoo wordt hy verweeſen gehangen te worden aen't Cruys van Tiroir, alwaar hy op de ladder ſijnde, ſoo ſtroydemen een ſeer groot ghetal van zyn valſche Cart d'eſcus in tween geſneden, om 'tgemeen volck te kennen te geven de booſheydt van den perſoon, hy bekenden de moort om de welcke hy meenden te hangen te Chartres. te verſtaan gevende de gene die hem ſaghen ſterven, dat al die ghene die aen 't blaſen in d'Alchemye komen, vroech of laat hare ruyne ende verderf vernemen.

Het

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XLVIII. CAPITTEL.

Een ſchrickelijcke Moort, gepleecht binnen Parijs door la Chaſſine, die al levende wiert gerabraeckt op 't Kerckhof van ſint Ian.

LA Chaſſine woonden otrent de nieuwe ſtraet ſint Mederick, tot een ſeer eerlijck Man van die Stadt, ghenaamt Monſieur Rambouillet, die hem oock ſeer lief hadde, om dat hy hem gheduyrich in zynen dieeſt ſach, en voorwaar hy en had hem noyt laten voorſtaan dat hy oyt ſulck een ſchelmſen reſolutie ſoude hebben ghenomen als hy daar na noch int werck ſtelden, gelijck ghy ſult hooren, want hy was van een ſachten aert, van een ſeer goede converſatie, ende ſoudt gheſeyt hebben hem ſiende dat hy het beelt van goetheydt en ſachtmoedicheydt ſelver had geweeſt. Maar men moet van buyten niet oordeelen de actien van den Menſch, want haar aanſicht is een recht mom-aenſicht waar onder ſy haar perſonagie ſpelen, ende die gene bedriegen die haar aenſien.

Nu la Chaſſine was Camer-bewaarder van den voorſx. Heer Rambouillet, ſo als geſeyt is, ende verkeerden veel by eenen genaamt Monſieur de Caves, een vroom ende verdienſtich Man die met hem verkeerden, hem ſyne ſaecke veeltijts communicerende, ſonder te droomen van het ongeluckich voornemen daar hem een Duyvel toe trock.

'tGe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

't Geſchieden dan op ſekeren dach dat hy gedreven zynde van zijn ongeluckig deſſeyn wiſt dat den voorſz. Heer des Caves te lande was gegaan, hy komt t'ſijnen huyſe daar hy wiſt dat veel geldts en coſtelijcke geſteenten warē, aen de deur zijnde ontmoet hy den Lacquay van den voorſeyde Heer, en verſtaan hebbende dat ſijn Meeſter te lande was ſeyde dat hy luſt hadde dien dach aldaar met hem t'ontbijten. Den Lacquay opent hem terſtont de deur, ende beyde inde keucken gegaanzynde, preſenteerden den Lacquay hem een ſtuck Veneſoen om te beginnen,

Nu ſtaat te letten datter noch een anderen jongen was, ſijnde een Snijder, die oock gewent was daar te verkeren, ende hadde oock groote kenniſſe met la Chaſſine, als verſcheyden maelen by occaſie met hem ontbeten hebbende. Den Lacquay wilden hem by haar halen, maar la Chaſſine hielt hem op, ſeggende dat hy dien dach met hem alleen wilden ontbijten, hy ſent hem tot den naaſten Vleyſ koocker om een douſijn ſaucyſen, en ten waar dat hy gevreeſt hadde ſijn ſlach t'ontyde aangeleyt te hebben voor de wederkomſt van den Lacquey hy ſoude ontwijffelijck zijn ſtuck int werck gheleyt hebben, ende en ſoude niet begaan hebben het ſchrickelijcke ſtuck wercks dat hy daar naar dede. Maar vreſende ontdeckt te ſijn ſo vertoeft hy met zyn booſe reſolutie tot op een gelegender tijdt. Den Lacquay gekomen zijnde, belaſt hem la Chaſſine goet

vier

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vier te maecken om de Saucijſen te braden, deſen leyde een party houdt ende veel koolen inde Schoorſteen, maackende een vier dat groot genoech waar om een Os te braden hy haalter koolen uyt en leyt de Saucijſen op den rooſter.

Terwijl en wiſt la Chaſſine niet wat poſtuyr hy wilde houden, hy voelde ſijnen geeſt gedreven van de vrees en wanhope, en was lange int Hof overleggende het ſchelmſtuck dat hy int werck ginck ſtellen, maar de gierichheydt en begeerte tot het gout hebben hem t'eenemaal de oogen verblint. Hy komt als dul en uytſinnich inde keucken, alwaar den Lacquay was die de Saucijſen vaſt ommekeerden, ende nemende een ſtock die by de deur ſtont, ſmijt hy hem vol ſlaechs op den kop dat hy int vier viel, van ſijn ſelven zijnde, en ſonder dat hy oyt een eenich woort konde uytbrengen.

Siet daar een ſeer ſchelmachtige actie, ende die medelijden waardich is, ten regarde van den armen Lacquay die nieuwers minder op en droomden als op deſe vervloeckte moort, en die hem van buyten alle ſchijn van vrientſchap toonde, oock en kon hy 't hem noyt inbeelden (ſiende d'oude kenniſſe die hy met zijn Meeſter hadde, dat hy ſulck een booſe reſolutie ſoude by der handt genomen hebben, maar dit is maar een deel vande Tragedie, men moet alle de actien ſien ende de perſonagien die hy ſpeelde.

Dit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Dit ſchelmſtuck gedaan zijnde, ſonder dat oyt den Lacquay hem ſelven uyt't vier konde lichten, ſoo neemt la Chaſſine de tange die in den hoeck van de Schoorſteen ſtondt, douwt hem veerder int vier, hem bedeckende met kolen tot 'thalve lijf, want alleen 'thooft en de armen int vier waeren.

La Chaſſine verblint in ſijnen geeſt, gaat groote houten ſoecken, ſtapelt die op de rugge van dien armen Lacquay, hem willende verbranden, op dat zijn memorie ende zynen naem met de roock de Schoorſteen uytvlogen, maar het vet van dit arm doode Lichaam ſmelt ende bluſcht 't vier uyt nochtans ſoo trachten deſen ellendigen moordenaar met veel blaſens 't ſelve weder 't ontſteecken, ſich inbeeldende datter geen beter middel en was om de geheele memorie wech te nemen dan te beletten dat 't vier niet uyt en ginge, hy doet al wat, hy kan met den blaſbalck om 't vier weder 't ontſteecken, maar ſiende dat hy 't niet en konde teweech brengen, ende aen d' ander ſijde vreeſende beklipt en bekent te worden in ſoo Godtlooſen en verfoeyelijcken ſaeck, ſoo wort hy ontſinnich, niet meer wetende wat doen, de ſchrickelijckheydt van ſijn miſdaat komt hem voor oogen, hy overleyt dit droevich ſpectakel, ende een knagingh in zyn gemoet hebbende over dit bedrevene ſchelmſtuck, en wiſt niet wat reſolveren, den Lacquay int vier te laaten ende heen te gaan dat docht hem eerſt heel vreemt, want hy wiſt wel dat den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den Snijder daar wy flus van geſproocken hebben hem had ſien ingaan in dat Huys, ende dat hy ontwijfelijck 'tſelve de Iuſtitie ſoude bekent maecken, hy ſoude wel bly geweeſt hebben ſoo hy hem had konnen tot aſſchen verbranden, op datter niet van overbleve, maar alle ſijn trachten was te vergeefs, want hy en konde noyt 'tvier weder doen branden als vooren, ſo ſeer liep her vet op de koolen.

Hy neemt dan een nader reſolutie, hy ſoeckt de tange, treckende ſoo hy beſt konde dit doode Lichaem uyt het vier, alreede half gebraden ſijnde, ende het daar uyt willende dragen ende int privaat werpen, ſoo valt het hooft, 'twelck gebraden en half gaar was, van't lijf. Deſen met dullicheydt en ſchrick inghenomen ende bevangen zijnde, ſiende ſoo wreeden ſpectakel, 'thooft aen d'een, ende tLichaem aen d'ander zijde, voltreckt zijn reſolutie, neemt dat hooft by noch eenich hayr dat by gheval niet verbrandt was, met het Lichaem, gaende daar mede naar bovenen, om die inde privaet te werpen, Maar ô wonderbaar verborgentheden van de oordeelen Godes, hy crijcht ſulck een verbaaſtheyt over zijn miſdaadt, ende heeft ſulcken ſchrick van 'tgunt hy draecht, dat geheel bevende van ontroering en vreeſe, hy nimmermeer en konde gaan tot aen 't ſecreet, om zyn ongeluckigh voornemen te volbrengen, maar de hant hem bevende met de couragie, ſoo laat

hyſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hyſe vallen inde Gallerye, ende hy ſelf blee
als beſwijmt, ſoo veel ſteecken gaven hem al
reede de furien (ghelijckick ghefeyt hebbe)
want Godes wraack volcht op de hielen, hy
loopt alleen door 't huys, keert weder inde
keucken, het bloet van den Lacquay ver-
ſchrickt hem, hy wilde hem weder int vier
werpen, en tot aſſchen verbranden, maar hem
by 't been vattende, en konde hy hem niet
houden, hy loopt wederom naar bovenen,
de vreeſe ende apprehenſie van zijn miſdaat
verblinden hem 't verſtant en de ſinnen, ende
en laten hem niet toe te gedencken wie hy is,
noch ooc van ſijn eerſte voornemen. Eyntlijc
naar ſeer veel wenden en keeren vreeſende
in dit Huys betrapt te worden, ſoo klimt hy
tot inde Camer vanden voorſeyde Heer de
Caves, weldicht de deur van ſijn Comptoir
open, meynende daar eenich gelt te vinden,
't welck hy wel had konnen doen, indien
hy ſoo ſeer niet ontroert van geeſt en waar
geweeſt, ende neemt eyntlijck een cleyne
dooſe, waar in dat waaren eenige Dia-
manten en geſteenten, met deſen ſchat ver-
ſien ſijnde, gaat uyt dat huys al heel ver-
baaſt, ſluyt de poort, ſonder datmen anders
acht op hem nam, want men en had geen
gerucht met allen gehoort, ende niemant en
ſoude oyt gedroomt hebben van ſoo een
ſchrickelijcke moort, behalven dat de gebuy-
ren hem kenden, ende ghewent waaren hem
dickwils uyt en in dit Huys te ſien gaan.

Het was naar de middach als hy uyt dat
Huys

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Huys quam ende ſo haaſt niet willende keeren tot ſijn Meeſter, gaat hy wandelen buyten de poorten : om wat te bedaaren ende zijn verſtroyden geeſt wat te vergaaren, maar 't was te vergeefs. Syn oogen waaren verbijſtert, ſijn geſicht ontſet, de leden bevende, ende ſoo grooten apprehenſie over gantſch ſijn Lichaam, dat hy qnalijck dorſt ommekijcken, ſodanigen vrees badde hy van gevangen te worden, hy meenden altijt dat den Provooſt met zijn Dienaars hem op de hielen volchde.

Soodanigh ſijn gemeenlijck d'apprehenſien der gener die quaat doen, zijn eygen conſcientie verriet hem, en is hem een Beul, hem duyſentderley coude vreeſen inde Ziel ſtortende, ende hem gheduyrichlijck voor oogen ſtellende de ſchrickelijckheydt van ſijne ſonden, nimmermeer heeft hy ruſt noch vrede in zyn gemoet, ſoo hy maar een bladt hoort riſtelen, ſoo meent hy dat hy gevangen is, en dat den Hemel op hem valt, het kleynſte kindt dat op hem ſiet doet hem verſchricken, hy en derft niemant aenſien, uyt vreeſe dat door haar aen te ſien de ſchande ende vreeſe ſijn aenſicht niet en bedecken, met een roode ſchaamte over zijn Godtlooſheydt en booſheydt.

La Chaſſine ſijn wandelinge gedaan hebbende, ende hem de vrees niet konnende quijt maacken, noch oock de apprehenſie die hem van achteren volcht, keert weder in ſijn huys tot zyn Meeſter Monſieur Rambouillet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

bouillet, ſet de dooſe met geſteenten op de taaffel van zijn Camer, gaende 't Avontmael eeten met zijn meeſter, ſijn Meeſtereſſe hem ſeer verbaaſt ſiende, let op hem, is ontſet dat hy hem buyten gewoonte ſo droeve en bleyck vindt, ſlot noch wal in zyn redenen vindende, en ſeyde hem aen dat hy droncken was, en dat hy ſoo niet en behoefden aen haar taefel te komen, ſy en had hem in twintigh Jaaren dat hy t' haaren huyſe had gewoont ſoo verbaaſt niet geſien, de Dienaers van den huyſe ſelfs meenden dat hy geck was geworden, want ſy bemerckten wel dat hy niet te veel Wijn gedroncken hadt. Monſieur Rambouillet vraacht hem waar hy van daen quam, ende waar hy ontbeten hadde, (hier op en antwoorden hy niet dan dat hy nergens dan in zijn Camerken was geweeſt, alwaar hy in ſlaap was gevallen) en nochtans en wiſtmen niet wat dencken datmen hem ſoo verandert ſach, want men was gewent hem bly geeſtich, diſpooſt, verheucht, vermaeckelijck te ſien altijdt met een boertig of geneuchelijck woort inde mont, al die hem aenſagen, ſagen wel datter eenich ongelyck hem was overkomen maar 't rechte beſcheyt en kondemen niet weten.

Nu ſtaat te letten, dat terwijl hy de Saucijſen dede braden met den Lacquay van den Heer des Caves, dat ter ſaacke van 't groote vier dat hy maackten, en 't hout dat hy op wierp, ſeeckere vlamme gevlogen is int bovenſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

venſte vande Schoorſteen, ende drie of vier uyren ſich daar int roet onthiel en voetſel nam, alſoo de Schoorſteen in lange niet en was gevaecht. Eyntlijck als een Comeet ontſtack en booven uyt branden.

't Volck de vlamme inde Schoorſteen ſiende van den Heer des Caves, begint te roepen ende by een te vergaaderen om daar in te voorſien, maar ſoo als ſy voor de poort quamen om in te gaan, ſoo en vonden ſy niemant, de Buyren wiſten wel dat al die vanden huyſe te lande waren, ende datter niemandt gebleven en was dan den Lacquay om 'thuys te bewaaren, maar men had hem ſedert den ochtent niet ſien uytgaan, noch de poort openen, waar uyt ſommige oordeelden dat hy ſliep, ende datmen veel harder moſt kloppen, men klopter op met hamers en ſteenen, maar 't waſſer veer van daan dat dien ellendigen ſoude antwoorden, want behalven dat zyn tonghe gebraden was ſoo lach het hooft hier ende 't Lichaam daar.

Eenige ſiende datter niemant en antwoorden, ſeyden dat den Lacquay moſt uyt wandelen gegaan zyn, ſonder te letten op 't gunt datter konde geſchieden, gelijckmen veeltijts ſiet eenich onvoorſien quaat opkomen door onachtſaamheyt van de knechts.

Ondertuſſchen verdubbelt de cracht vant vier, 'tvolck vergadert hoe langer hoe meer, eyntlijck reſolveertmen veel eer de poort open te breecken dan 't geheele Huys te laeten verbranden, welcken raat gevolcht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wiert, hoewel tegent advijs van eenige Buyren, die niet en wilden gedoogen dat alle Man daar in quam, ſonder onderſcheyt, ter ſaecke van de moetwillicheden ende ſteelingen die ordinaarlijcken in ſodanige gelegentheden gepleecht worden.

Siet daar komt 'tgedrangh in, men ſteeckt het ſlot op, ende maackt licht om te ſien waar het vier van daan quam, maar ſoo alſmen inde keucken quam, en men het bedroeft ſpectakel ſach dat aldaar was, een half verbranden romp ſonder hooft, de armen half gebraden, de koolen gantſch bedeckt met vet van dit arme doode Lichaem, elck een ijſden niet dervende ſpreecken, men ſiet over al, men ſiet de ſaucijſen aen d'een, den rooſter aen d'ander zyde, als mede een ſtuck Veneſoen op de taeffel, gebroken glaſen, ende een ſtock achter de deur, ende die deſe Moordt aenſchouden, bleven ſoo ſtom als of ſy van den Blixem geſlagen hadden gheweeſt.

Men gaat boven en beneden, en men vint het hooft van den ellendigen Lacquay in een Gallereye, het comtoir, ende de Camer van Monſieur des Caves open, ende de Cofferen opgebroken, terſtont ſeydemen opentlijck dat nootſaackelijck daar een Dief binnen moſt zyn, ende dat van noode waar datmen onderſochte wie dat ſchelmſtuck had bedreven.

Terwijl iſmen met 't vier te bluſſen beſich, ende de vlamme te dempen die alreede ſich verſpreyde,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

verſpreyde, yder loopt tot 'tgerucht van dit grouwelijck ſtuck, en is verbaaſt over een ſoo wreede en barbariſche actie, veele niet konnende begrijpen dat een Menſch ſulck een wreede reſolutie can nemen.

De Iuſtitie wort ontboden, die terſtondt Proces verbael maackt van deſe Moordt, ende alle de particulariteyten die daar ontrent waaren, beſoeckt het Huys ende 't Lichaam, vragende aen de gebuyren wie dat gemeenlijck daar in huys verkeerde, men antwoorde dat het eẽ Snijder was die daar ontrent woonden, deſen worden terſtont by de crop gevat, maar proteſterende dat hy 't niet en was, gevende ontwiffelijcke verſeeckeringe daar van ſoo en brochtmen hem niet int Chaſtelet, voor darmen eerſt ander teycken geſien hadde.

Den Snijder en docht noyt dat la Chaſſine dit booſe werck had bedreven, want hy ſach hem dagelicks int dit Huys verkeeren, nochtans hem ſiende geperſt, ſoo getuyghden hy dat hy daar ontrent tuſſchen negen en thien uyren geſien heeft eenen la Chaſſine, woonende by ſulck een, op ſulck een plaets, daar in huys gaan, en dat den Lacquay had gaan haalen Saucijſen, dit worden beveſticht door den Vleyskoker die 'tſelfde getuyghden. Nu ſoo was het heel laat, en dien ſelfden dach noch te gaan by den Heer Rambouillet, was veel te vreemt, men ſtelde dan de ſaeck uyt tots'anderendaachs, binnen welcken tijdt la Chaſſine had connen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

door gaan, ten waar Godt een rechtvaardich wreecker der misdaden hem had gearresteert, om naar rigeur van de wetten gestraft te worden, en te dienen tot exempel der gener die de deugden verlaaten, en 't quade aancleven.

Hy beelde hem selven by nacht in, dat niemandt hem hebbende sien in of uitgaan, men nimmermeer op hem eenich vermoeden soude hebben, maar Godt die tot int binnenste van onse herten deurdringt, ende gelijck den Propheet seyt: Die herten en nieren deurdringt, kan onse boose genegentheden vroeg of laat wel beletten.

Tis onmogelijck u te verhaalen wat strijdt dien Moordenaar des nachts in sijn gemoet al hadde, soo als hy alleen in sijn Camer was, gelijck hy naderhandt bekent heeft, want hem dacht dat hy geduyrich voor hem sach de handen, ende de tonge van dien armen Lacquay die hy vermoordt hadde, roepende om wraacke ontrent sijn Bedde, 'twelck wederom dit ontstelde gemoet soo verbaasden dat hy nieuwers duyren en conde, dan stont hy op, dan ginck hy weder leggen, nimmermeer in ruste synde. Den dach eyntlijck gecomen synde, verdrijft de drijvende impressien die de droomen hem inde hersenen hadden veroorsaackt, geduyrende de duysterheydt des nachts, maar niet de vreese ende apprehensie van de rechtvaardige straffe die hy sal moeten lijden.

Hy toont nochtans een goet gelaat, al ist dat

dat hy quaat ſpel heeft, ſyn Meeſter over al volgende daar hy gaat, ſonder eenichſins te laten blijcken zyne vreeſe, ende geduyrige hartcloppinge die hem ſonder ophouden quelden, ſyn meeſter climt inde caroſſe, om eenige ſyner ſaacken te verrichten, gevolcht van la Chaſſine, maar ſoo als ſy quamen ontrent ter halver ſtraat, ſo belaſt den Provooſt, vergeſelſchapt met vijf of ſes van ſijn Dienaars den Coetſier ſtille te houden, comende den Heer Rambouillet aanſpreecken, ende naar groeteniſſe hem bidden dat hy 't niet vreemt en wilde nemen dat hy hem dede ſtil ſtaen, vragende of hy in zyn gevolch niet een en hadde die la Chaſſine genaemt was. Den Heer Rambouillet hem omkeerende toont hem den geenen die hy ſocht, de welcke terſtondt roodt ende bleyck int aanſicht wiert, gevende volcomen teeckenen van hem van 't gunt daar mede hy in ſyn gemoet ſwangher ginck. Den Heer Rambouillet verſoeckt reden van deſe vrage, men ſeyt hem de Moordt die den voorigen dach begaan was te huyſe van den Heer des Caves, ende dat la Chaſſine alleen daar mede bericht worden, als alleen daar binnen geweeſt zynde, ende alleen zynde uytghegaan, de deur ſluytende ſonder dat yemandt anders een voet over den dorpel geſet hadde. Deſen hem vindende beſet van ſoo veel 's Heeren Dienaars, hapert in zyn ſpreecken, loochenende nochtans ſtijf en ſterck dat hy niet en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

was gheweeſt die dit ſchelmſtuck bedreven hade. Syn Meeſter ſiet hem aan, ende hem ſiende haperen, ſeyt hem dat hy op ſijn conſcientie moſt letten ſoo hy hem ſelven ſchuldich kenden, en dat hy de Iuſtitie niet en konde beletten, die daar quam om hem te vangen, doch ſoo hy onnooſel waar dat hy dan vry zijn toevlucht tot hem mocht nemen, hem in ſulcke gelegentheydt bevolende te helpen waar hy konde ofte mochte. Hy wordt dan opgevat, en inde gevanckeniſſe geleyt.

Ondertuſſchen komt den Heer de Caves t' huys, ſiet de ſchrickelijcke Moordt in zijn Huys begaan, ende de ſaeck ondertaſt hebbende, bevint dat la Chaſſine den Autheur daar van is, waar van hy hem niet genoech kan verwonderen, hem langer als over de tien Jaeren gekent hebbende, hy vervolcht het Proces, den anderen gaat den langen weg van Rochelle tot Mort, en door een hoop exceptien ſoeck hy volgens 't ſpreeckt-woort den Cray de oogen te begoochelen, en ſijn Rechters te bedriegen met al haar ſcherpſinnicheyt, hy wordt gevraacht en geconfronteert tegen den Snyder, die vaſt ſtaende houdt dat hy hem in dat Huys heeft ſien ingaan, en dat hy ſelfs den Lacquay belet hadde dat hy hem niet mede en node op 't ontbijten, om zijn ſlach te beter te volbrengen en zijn voornemen ſekerder uyt te voeren, deſen ontkent het wel ſtijf en ſterck, gebruyckende alle zijn uyterſte om hem te conteleeren,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

teleeren, de Heer van Caves ſiende in ſijn comptoir, en in zijn Cofferen watmen hem geſtolen hadde, bevont eyntlijck datmen hem genomen hadde een ſeecker doosjen of layken met Diamanten, Ketenkens, ende andere Iuweelen, men gaat terſtont nae de Camer van la Chaſſine, ten huyſe van den Heer Rambouillet, en men vint op de taeffel van den voorſz. Moordenaar het laeyken ende de voorſz. Diamanten ende Iuweelen, ſonder datter yets aen ontbrack, 't welck gantſch tegen hem dienden, en hem ſijn Proces dede maacken, want van dien tydt aen en twijffelden voort niemandt aen de daat, men brenght hem terſtondt op de pijnbanck, alwaar hy ſoo haeſt niet en was gekomen of hy en bekenden al 't gunt vooren verhaalt is hem geduyrijch beclaghende dat hy in dit ongeluck was gevallen, want tot daar toe had hy altijdt geleeft als een Man met eeren, ende niet een van al de geene die over de twintich Jaaren by hem verkeert hadden, en conden hem in eenich dinck overtuygen.

Syn Proces wordt hem gemaeckt, ende worden geexecuteert op 't Kerckhof van ſint Ian, int geſicht van een over groote menichie volck, dat van alle kanten ghekomen was om ſijn ghebaar te ſien, 't was een man van ſchoone ſtatuyr, out ontrent veertich Iaren, veel waaren verwondert hem ſiende opt ſchavot, want van aenſicht en ſoudemen noyt geſeyt hebben dat hy ſich tot ſoo grooten extremiteyt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

tremiteyt had connen begeven, hy betoonden in syn sterven een groot berouw ende leetwesen over syne sonden, gevende te kennen dat die gene die Godt verlaat, eyntlijck in sodanige ongelucken en miseryen vervallen, die daar strecken tot haar uyterste ruyne en verderf.

HET XLVIII. CAPITTEL.

Een andere vreemde en schrickelijcke Moort, gheschiet te Parijs, inde straat van de Tempel, door eenen genaamt Borée.

ONtrent de kerck aldaar, eenigen tydt geleden, woonde een seer rijck, doch ongehouwt Borger, (die ick Merinthe sal noemen) out van Jaaren, die synen jongen tijdt deurgebracht hadde met 't landt te door reysen, ende goede dagen te nemen, desen hadde een knecht of Dienaar, genaamt Boree van den welcken hy ontsingh alle den dienst diemen van een getrouw Dienaar soude connen ontfangen, ende uyt syn eerste actien en soudemen noyt hebben connen speuren het ongeluck daar van hy naderhandt oorsaack wiert. Desen Boree eenigen tijdt den voorsz. Merinthe gedient hebbende nam voor van hem te gaan, ende te trouwen, 'twelck zyn Meester seer wel aanstondt, die niet en socht dan syn avancement, hem gevende verscheyden conditien om syn huys-houdinge te beginnen: getrouwt synde en laat hy daarom niet dick en verscheyden maalen

ten

ten huyſe van den voorſeyden Merinthe te verkeeren, ende met ſyn Vrouw hem dickwils te komen beſoecken, ſonder ander quaat voornemen, maar het ommegaan met een deel Fielten en Rabauwen, dede hem in zijn gemoet drucken haare Godtloſe qualiteyt, ende beweegden hem middelen daar toe te ſoecken, gelijck ſy hadden om hare debauches uyt te voeren.

Nu ſtaat te letten dat deſen goeden ouden Man Merinthe ongetrouwt was, maar was altijt vryer gebleven, ſonder te willen partuyren, hoe ſeer zyn vrienden hem daar toe baden, hem vertoonende dat hy leefden als een beeſt, geen geſelſchap hebbende om hem mede te vermaacken, ende dat hy hem ſelven beroofden van het ſoet contentement dat den Houwelijcken Staat mede brengt, ende de natuyre ons aanbiet.

Maar tegen alle deſe redenen brocht Merinthe by de ongeluckige Houwelijcken van ſommige Mans die geen Vrouwen maar enckel Duyvels op en doen, en die gebonden zijn aan den ondergangh van een ellendige Fortuyne door haar lodderlijck geſicht, haar vertoonende ſoo verſche en ſchrickelijcke exempelen datmen genootſaackt was hem toe te ſtaan dat de Houwelijcken ſomtijts oorſaak zijn van onſe ruyne ende ondergang, om datmen die niet wel weet te gebruycken.

Siet hierom was het dat Merinthe nimmermeer tot den Houwelijcken ſtaat wilde verſtaan, verachtende den raat van ſijne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vrienden, de welcke hem soo eensinnich siende, sijn gheselschap oock verachten, en nochtans en liet hy niet nae moy weer te spelen, gemeenlijc een schoone Dienstmaecht by hem hebbende, die hy de helft van sijn bedde leenden, ende als den buyck begon te swellen, so gafmen haar twee of drie hondert Croonen, ende dan wierde d' een Hanne of d' ander gevonden, die de Koe en 't Kalf t' samen kocht, weynich daar in bekommert zijnde dat sijn saetsolder vol was eer den saeyt-tijdt aenving, als hyder maar gelt voor hadde, om Winckel op te setten.

Boree was oock in dier voegen versien, ende vraeghde weynich daar nae dat sijn Meester hem den wech geweesen hadde, gemerckt hy hem deforyeerde, en hy had voor waar vier hondert Croonen ten houwelijck, so tot vergeldinghe van zijnen ghetrouwen dienst, als ter saecke van sijn Vrouwe, die de dienstmaecht van den voorseyde Merinthe was geweest.

Maar gelijck het geldt vande frick gaet naar frack, en dat al 't goedt dat qualijck vercregen is, en ter slincker aenghekomen, ter rechter nimmermeer en keert, soo had Boree eer langh als sijn geldt deur de billen gelapt met een hoop guyten en Fielten, want hy geduyrich aen 't drincken en spelen was, yder een vry gelach gevende, dan hiel hem noch altijt statich voor sijn meester, en Merinthe in 't minste niet gelooovende dat hy gedebaucheert was, hielt hem dikwils by hem tẽ eten.

Nu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Nu gebeurdet op sekeren dach dat hy met sijn Vrou aldaar ten eten genoot was, gelijck wel meer gebeurde, maar hy geboodt sijn Vrouw t' huys te blijven, hem voegende by drie booſe Fielten, daar onder hy een oom hadde, luyden die wreet en bloetdorſtich waren, haar aenſeggende dat hy een ſchoon neſt wiſt, haar beloovende in een huys te brengen daar genoech beuyts te maecken ſal ſijn, deſe volgen hem, wel gereſolveert haring ſo kuyt daar van te hebben, 't mas int hartjen van de Winter, ende corſte van de dagen, ende nemende de duyſterniſte tot Leytſman van haar Godtloos voornemen, komen ſy ontrent ten ſeven uyren cloppen aen de deur. De Dienſtmaacht vanden huyſe (die Merinthe hiel, en ſeer ſchoon was, vraecht haar wie ſy zijn, ende kennende Boree aen ſijn ſtemme) doet de deur open, maar ſy was terſtondt verbaaſt dat twee van die booſe Moordenaars haar by de keel vatteden, haar belettende te roepen, terwijl Boree haar twee drie ſteecken met een poignaart int hart gaf, ſoo dat ſy doodt ter aerden viel ſonder dat Merinthe daar eenich gerucht van hoorde, want hy was inde boven kamer, op ſtaande voet climmen ſy naar de camer van Merinthe, als brieſſchende Leeuwē. Boree gaat eerſt in, laatende ſijne complicen aen de deur, niet dan het teycken en verwachten om haar Gotloos voornemen int werck te ſtellen, Merinthe die niet beter en wiſt of Boree quam te gaſt ghelijck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

geseyt was, vraecht hem waar sijn Vrouwe is, want hy was gewent haar noch somtijts eens te sien, desen veynst hem datse een weynigh belet is, en dat hy haar niet mede en heeft willen brengen, uyt vreese datse sieck mocht worden. Merinthe die aen 't eten wilde, alsoo de kost op de taeffel stondt, roept sijn Dienstmaecht, om haar het hant water te reycken, Boree nemende sijnen slach waar terwijl den anderen hem ommekeerden, quam hem een steeck met een poignaert geven dwars door de stroot, terstont belet het bloedt de spraeck van den ellendigen Merinthe, die anders geen teecken en deede dan met de oogen, als of hy hem ontsetten over soo een Godloose trouwloosheyt.

De drie andere sprongen terstont binnen, verdubbelende de steecken. Merinthe hem siende omcingelt van soo veel schelmen, stelt hem te weer, slaende en stootende tot dat hy Boree vatten, hem met sulck een ghewelt in den arm bijtende, dat hy daar teyckenen van sijn tanden in liet, nochtans was al sijn tegestant te vergeefs, want het bloedt hem door de mont ende de keel uytvloeyende ende uytstootende met seer groote menigte dede hem terstont den geest geven, sonder dat yemant daar 't minste gerucht van had gehoort.

Terstont gaat Boree sonder eenige veranderinge van 't gunt hy gedaan hadde ende de handen noch bebloet hebbende, aen taeffel sitten.

Sy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Sy ſtellen haar al om te ſuypen en vreten, gaan in de Kelder, nemende de ſleutelen van 't lijf van de dienſtmaecht die in 't portael vermoordt lach, om over al te ſoecken wat dat haar gierigheyt mochte verſaden. Naar dat onder al deſe droeve ſpectakelen gegeten ende gebancketteert hadden ſoo ſtaken ſy al de Cofferen op die in huys waren, gaan van Camer tot Camer, kieſende al 't beſte daer uyt dat ſy konden vinden, als gelt, gemunt of ongemunt, juweelen, ſilvere vaten, en andere ſinnelijckheden meer, die haar ſlechts aanſtonden.

Als ſy nu haren buyt by een gepackt ende den roof onder den anderen gedeelt hadden, ſoo ſluyten ſy de reſte wech, ſetten de taeffel op, ende lichten met haar vieren dit arme doode Lichaem dat alreede kout was van der aerden, leggent op ſijn bedde, nemen de moeyte dat ſy 't ontkleeden, (een vreemde ſaeck) en hem de ſlaep muts opſetten, gaan van daar naar beneden om de Dienſtmaecht te halen, ontkleeden haar heel naeckt, haar leggende neffens Merinthe op 't ſelve Bedde ſluyten alle de deuren ende venſteren van 't huys, en naar dat ſy ſelfs het bloedt opgenomen hadden dat by de deur lach, ende in de gange en Sael daerment eenichſins ſien konde, ſoo gaan ſy ontrent den middernacht al ſoetjes uyt den Huys, ſluytende de deur achter haar toe, ſoo dat ſy van niemant geſien en wierden.

Het lijdt twee dagen dat niemandt in dat huys

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

huys in of uyt en gaat, de Buyren en waaren daar geenſins in verwondert, want Merinthe altijt gewent was de deur toe te houden, eenige ſeyden dat ſy vaſtelijck geloofden dat hy daar binnen weder een verſſche Dienſtmaacht hadde, ende dat hy alſoo in vreughden ſynen tijdt deurbrocht, andere meenden dat hy te velde was gaan wandelen, en wel haaſt ſoude weder komen, ſyn vrienden ſelver en waerender niet ſeer in ontſet. Ondertuſſchen ſoo ſpeelen onſe vier Deughnieten moy weer tot koſten van dien armen ongeluckigen, daar is niemandt dan Boree die ſijn litteyckenen draacht, en niet delachtig en is aen de vreuchde van d'andere, want benalven dat de ſchrickelijckheyt van zyn miſdaat hem geduyrich voor oogen comt, dat de goddelijcke wraecke hem dreycht van zyn aanſtaanden ondergangh, ſoo is hy gequetſt aan den arm, welcke quetſuyr periculeus wordt geoordeelt, want als hyſe den Chirurgijn toonden, ſo ſeyde hy hem dat deſelve genoech was om daar aan te ſterven, dat die bete hem moſt ſijn gegeven van een dul menſch, en ſo 't vier daar in quam, dat hy dan voort moſt.

Boree om zyn ſaeck t'excuſeeren, ſeyde dat hy ontmoet was op de kay van ſint Paul, (alwaar hy gewent was te wandelen) ende met yemandt queſtie krijgende die hy nauwlijcx en kenden, hy vande ſelve alſoo inden arm was gebeten, niettemin hy wordt verbonden ende de wonde verſorcht, ende naar dat

dat hy daar op de noodigſte recepten had geappliceert, ſoo brocht hem den Meeſter buyten perickel, ende genas hem, ende geneſen ſijnde ſoo nemen deſe vier Moordenaars voor te gaan naar onſe lieve Vrouwe de Lieſſe om 'tgerucht dat aanſtaande was wat over te doen gaan, want ſy dochten wel dat t'eynden vier of vijf dagen de Moordt ontdeckt ende int openbaar ſoude zyn, (ick bidde u let op die ſchalckheydt) ſy vonden gheraeden een pelgrimagie te doen, om de preſumtie die op haar mochte vallen, te doen verdwijnen ende onder een de grootſte geveynſtheydt gelaaten ſy haar ſeer devoot te zyn, om t'ontgaan de rechtvaardige ſtraffe diemen over haar mildaat ſal nemen maar Godt die tot int binnenſte van onſe conſcientien doordringht, ſal haar wel weten te vinden, ſy mogen loopen daar ſy willen, ſy ſullen noch wel ter maaten komen: 'twaaren alreede ſes dagen voor by, ſonder datmen noch van de Moordt wiſten, als de vrunden van Merinthe die hem quamen beſoecken (naar dat ſy uyt de Buyren verſtaan hadden dat hy niet te lande en was, noch oock uytgegaan) de poort deden open breken, alwaar ſy inde ingang bloedt vonden, liggende tuſſchen de barden vande deur, 'twelck Boree noch zijn mackers niet wel hadden connen wech nemen, terſtondt worden ſy van een coude ſchrick bevangen, en beginnen te vreeſen eenich ſwaar ongeluck, ſy gaan naar boven, ende de venſteren geopent hebbende,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

bende, ſaeghen ſy de gordijnen vant Bedde geſlooten, niemant een woort hoorende ſpreken, een onder haar verſeeckert terſtont d'andere, ſeggende dat het bloedt dat beneden geſien was, van eenich gevogelt mocht ſijn dat aldaar gedoot was, ende dat ontwijffelijcken Merinthe ſliep by ſijn Dienſtmaecht, men licht een hoeck van de gordijnen op, ende ſietmen den hoeck van de ſlaepmuts van deſen armen menſche, ſy geloofden alle dat hy ſliep, maar 't was den eeuwigen ſlaap, ende een yſeren ſlaep, want de doodt had hem al te diep verſoncken in ſijnen afgrondt, dan dat hy ſoude hebben konnen wacker worden, ſy wachten eenigen tijdt om te ſien of hy niet wacker en ſoude worden, maar men hoort geen gerucht, ſelfs niet 't verhalen van ſijnen aeſſem, ſy ſchuyven de gordijnen heel op en ſien aldaar een bleeck ongedaan aanſicht, lichten de deken op, en ſien de laeckens heel vol bloedts, met een ſoo grooten ſtanck dat ſy die niet konden verdragen, daar ſtonden ſy te recht verbaaſt, niet wetende op wien ſy d'oogen ſouden ſlaan, ſy ſien malkanderen vaſt aan, ſonder een woort te konnen ſpreken, de gebuyren komen op 't gerugt daar by, ende daar en is niemant onder haar die niet verbaeſt, verſlagen ende verſchrickt en is over ſoo een ſchrickelijcke moort, denckende alle dat ſy alſoo in 't Bedde vermoort waren. Den Commiſſaris van dat quartier wort daer by gehaelt, dewelcke lettende op al 't gunt hy ter dier plaetſe ſach, maeckt ſijn

Proces

Proces verbaal daar van, en doen begonnen t'onderſtaan wie dat gewoonlijck daar uyt en in plach te gaan en te verkeeren, en men bevint eyntlijck (gelijck Godt wil dat alles ontdeckt worde) dat eenen genaemt Boree (die voor deſen dienſt knecht van Merinthe was geweeſt) gewent was tot allen tijden daar uyt en in te gaan, vermits hy ſijns Meeſters ſaken noch verrichtede.

Op deſe kleyne preſumptie gaetmen na ſijn huys om hem te halen, maar ſijn Vrou die hy deſe moort had geopenbaart, ende die daar op verſien was, antwoorde, dat hy al acht dagen geleden gegaan was in pilgrimagie naar onſe lieve Vrouwe de la Lieſſe, dit ſloot de mont der gener die hem wilden beſchuldigen over deſe Moort, maar die wat verre ſiender waren, verſtaan hebbende wat leven ende handel deſen Boré leyde, en met wat volck hy ommegingh, en van ſijn gewoonlijcke debaucher, betigten hem van de moort, ende waren van advijs datmen hem behoorde te vervolgen.

Men ſent s'Heeren Dienaars hem naar, om hem in 't Chaſtelet te leyden, dewelcke hem hebbende achterhaalt by Soiſſons, hem gevangen namen met de drie andere die by hem waren, ende brochten haar handen en voeten gebonden, in de gevanckeniſſe te Parijs, maar daar en is geen bewijs met allen van, en ſy wiſten alle deſe Moordt ſoodanich te ontkennen, dat het ſcheen als of ſy die deur noyt geſien en hadden, ſoo onnoſel waren ſy, maar alle

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

alle haar hooge woorden nochtans en konden de waarheydt niet bedriegen, noch de Rechters 't contrarie te doen gelooven, want sy begosten alreede te haperen in haar woorden.

Nu staat te letten dat de Moeder van Boree voor desen gesocht hadde een van de Principalen van 't Chastelet, geweest sijnde sijn voester, de welcke haar Soon siende in groot perijckel van op den pijnbanck geworpen te worden, want daar wiert seer op hem vervolcht, den voors. persoon quam besoecken, hem biddende dat hy Boree uyt het gevanckenis dede komen, ende borch voor hem te worden, en dat hy t' allen tijde soude compareeren alst hem beliefde. Desen in aensien sijnde voecht hem met Boree, sustineert dat hy onnoosel is, en vervolcht so wel zijn saack dat hy verlof crijcht hem van de gevanckenisse t' ontslaan, mits voor hem borge blijvende dat hy t' allen tijden des versocht zijnde altijt soude compareren. De andere drie bleven inde crotten, altijdt stijf en sterck 't feyt ontkennende. Maar Boré sich vant perijckel siende verlost, en was soo haast uyt de ghevanckenisse niet, of hy en nam de vlucht, van sijn roepende en crijtende conscientie overtuycht sijnde, en verliet de stadt van Parijs, weynich achtende op den ghenen die hem verborchtocht hadde, mits dat hy maar inde ruyme wey mocht gaan, dit vluchten was oorsaack van de doot van sijn complicen, want als de Rechters saagen dat desen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

desen de hielen lichten, soo geloofden sy dat hy schult hadde, ende dat hy buyten alle twijfel hem selven schuldig kenden, nadien hy de Stadt van Parijs verliet. Want soo hy onnooselwaar geweest, hy en soude geen vrees noch schreum gehadt hebben voor de Rechters te verschijnen.

Men brengt dan de drie andere ter torruyre, die der selver pijnen niet konnende verdragen sonder de waarheyt van de daat te openbaren, soo bekennen sy den ellendigen Merinthe te hebben vermoort, verhaalende alle de particulariteyten van haar bedrijf, gelijck wy hier vooren geseyt hebben. Dese belijdenissen waarachtig bevonden zijnde, soo soecktmen aen alle kanten Boree om hem te grijpen, men perst den genen die hem verborchtocht hadde, dat hy hem most voor den dach brengen, maar daar en was niemant, de Vogel die was haar ontvloogen, ende daar souden groote netten van nooden sijn geweest om hem weder te vangen, nochtans sal hy int eynde daar in moeten verstricken, want hy en kan de rechtvaardicheydt Godts die hem op de hielen volcht niet ontgaan.

Ondertusschen vervolchtmen 't Proces vande drie andere die gevangen waren, ende naar dat sy andermaal ondervraacht waeren, soo wierden sy verweesen levendich gerabraackt te worden, een onder haar sijnde den Oom van den voorsz. Boree sijn conscientie overladen vindende met een over groot getal van moorden strooperyen die hy bedre-

ven

ven hadde, seyde dat hy nu wel ontwaar wierdt dat Godt de misdaden vroech of laat te huys soeckt, en de selve straft, want het wel waar was dat hy over de Moordt in questie was geweest, maar dat hyder noyt handt aan gesteken en hadde, en dat nochtans den Hemel die den rechtvaardigen wreecker is van de misdaden, dese occasie had genomen om hem te straffen over een oneyntlijck getal van schelmeryen en booshe-den die hy zijn leven lang had bedreeven, beginnende daar mede te maecken een groote lijste en rolle van alle sijne begaane schelmstucken, seggende dat veel der gener die t'savonts langhs de straten gingen by hem ellendich waaren geplundert, vermoordt, ende int water gesmeeten, maar dat hy onder anderen niet meer en beclaechden dan een jonge Camenierster die van buyten scheen van groote middelen, maar de selve vermoordt hebbende, dat hy niet meer by haar en vondt dan twee stuyvers en ses penningen, op dese bekenteniss worden sy alle naar 'tgerecht gesonden, ende wierden over haare misdaden gestraft, tot een exempel van andere, die soodanigen verderfelijcken resolute in tijdt en wijlen souden willen volgen.

Ondertusschen en laetmen niet naar Boree te vervo'gen alle zijn goederen worden geconfisqueert en aengeslagen, sijn Vrou en kinderen lijden veel, en daar en is niemandt die sijn gedachteniss niet en vervloeckt, soo hatelijc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hatelijc was hy by al de gene die hem kenden, maar eyntlijck gelijck het onmogelijck is de tegenwoordicheydt Godts te ontvluchten, die over al preſent is, ende die met ſijn Goddelijcke Majeſteyt de gantſche Werelt vervult, ſoo wordt hy gevangen meer dan vijftich mijlen van Parijs, ende op een Paart gebonden, derwaarts vervoert, om hem te doen gevoelen de ſtraffe die ſijne miſdaden hadden verdient.

Maar 'tſy dat hy ſijn ongeluck van langerhandt had voorſien, of dat eenige innerlijcke vreeſe hem het herte bevangen hadde, (gelijckmen eenige wel heeft ſien ſterven door apprehenſien) ſoo meentmen dat hy zijn ſelven onderweech heeft vergeven om niet te ontfangen de ſchande die ſijn miſdaat verdiende, ende ſturf inder daat eer hy te Parijs quam, laetende een rouw aen de vrunden van Merinthe, die gaarn ſijn belijdeniſſe hadden gehoort, en hem gaarn op het radt hadde geſien neffens de andere, hy worden dan gebracht int Chaſtelet, ſoo doot als hy was, en men en liet daarom niet hem zijn Proces te maecken, min noch meer dan of hy noch int leven waar geweeſt, men voert hem voor 'thuys daar hy deſe daat begaan hadde, van daar wierdt hy opt radt geſtelt, ontrent vier of vijf daagen, met den meeſten ſtanck van de Werelt, want hy alreede langh doot had geweeſt.

HET

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET XLIX. CAPITTEL.

Hiſtorie van de vreemde en noyt gehoorde actien, en wonderlijcke ſubtijlheden van Ambroyſe la Forge, den vermaartſten Beurſe-ſnijder in ſyn tijdt.

LA Forge woon de eertijts ontrent Bretuil in Picardyen, daar en was noyt ſlimmicheydt die hy niet en bedreef, want zynde ſonder kinderen conde ſeggen als hy op ſprong dat al ſyn goedt inde lucht was, en dat hy 'tſelve met hem droech gelijk eertijts eenen Bias. Ick ſal u vertellen eenige actien die by bedreef in Picardyen, en van daar ſal ick comen tot de gene die hy binnen Parijs bedreef.

Op ſeeckeren dach gingh hy by nacht uyt Parijs, ſteelende verſcheyden Hoenders en Calcoenen tot ſeeckeren Huyſman by Caſtilion, van daar ginck hy tot een Backer daar ontrent dien hy affronteerden: ende ſubtylicken inde Kelder gekomen zynde van zyn Buyrman, tapten hy vijf of ſes kruycken Wijn, tracterende 'sanderendaachs ſyne gaſten tot zyn Buyrmans coſten, alle die van de genoode waaren verwondert van de goede chiere die haar dien geſel aan dede, want ſy wiſten ſeer wel dat hy gemeenlijck naar'tgelt ſtonck als een Koe naar de Wijn, maar opt eynde vant middachmaal ſoo begint hy zyn daat te bekennen, en hoe dat hy haar getracteert hadde tot haar eygen ſchade ende koſten, daar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

daar waarender onder 't geſelſchap twee of drie die haar tegen ſoodanige ſtoutheydt formaliſeerden, ſcheydende uyt ſijn huys heel moeyelijck. maar hy bewees haar dat ſy ongelijck hadden, en dat ſy haar goet in geen beter geſelſchap en conden verteeren, hier in navolgende een jongen Grieck, de welcke particulier advijs gecregen hebbende dat die van de Stadt de nederlaage hadden gehadt, op 't midden van de Cruyſſtraat quam roepende, dat d'Inwoonders den ſtrijdt gewonnen hadden, ſtellende door dit valſch gerucht alle de Stadt in vreugde ende blijtſchap den tijt van drie dagen, maar int eynde waſt ellende als de ſeeckere tydingen uyt 't Leger quamen dat ſy den ſtrijdt verlooren hadden, en dat ſy d' onderlage gehadt hadden, elck een wilde dien valſchen Bode te lijf, die haar met blyſchap vervult hadde, doen ſy haar inden rouw hadden behooren te bekleeden, en haar verlies beſchreyen, maar deſen antwoorde hen, dat ſy meer reden hadden hem te bedancken dan haar te beklagen, om dat hy haar droefheydt in blyſchap had verandert, ende haren rouw in een algeemene verheuginge.

Maar dit was niet, ten regarde dat la Forge daar naar dede, want hy was wel ſoo onbeſchaamt dat hy dorſt de ſchoonſte Vrouw van dat Dorp aengaen ende haar aenſoecken op oneer, maar ſy daar toe niet willende verſtaan, ſoo dede hy ſo veel, dat ſy door bede, of door bedroch hem 't ſelve toeſtondt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſtondt om hem alle vryheydt te geven, mits genietende thien Croonen, deſen geen geldt hebbende, maackt Coopmanſchap met het beeſt van twee piſtoletten, 'twelck beſlooten zijnde, ſo gaat hy by den Woeckenaar van die plaats, hem vragende of hy geen twee Piſtoletten voor hem en hadde, en of hyſe t'ſijnent wilde brengen, dat h hem twee ſtuyvers op yder gulden te winſt ſoude geven, twelck dertich ſtuyvers of daar ontrent gewonnen was, deſen meenende ſynen ontbijt gewonnen te hebben, neemt vijf Croonen, en volcht la Forge, die gekomen weſende in zijn huys, alwaar hy twee van ſijn conſorten had in gebrocht, dede hy zijn gelt tellen op de taefel, en 'tgelt naar hem ſtrijckende, leydt een quitantie van vijf Croonen in plaat svan 't geldt, en gaat heenen, den Woeckenaar loopt hem nae, maar te vergeef, want den anderen maackten hem wijs dat hy hem 'tſelve geldt ſchuldich was, en dat hy quitantie van hem getrocken hadde, dat is de ſaeck, ſy komen in proces, terwijl neemt hy ſijn tijdt waar dat den Man met den welcken hy de coop gemaackt hadde uyt was, ende telt haar vijf Croonen, hy begint op ſijn ſtuck te wercken, ende van die tijdt aan ſoo dede hy't menichmaal, ſonder eenich belet, ſoo licht iſt de Vrouwen te gebruycken als ſy't eens toegelaeten hebben.

La Forge die altijdt in ſijn geeſt eenige nieuwe booſheyt ſmeden, lange in ſyn miſdaat volhert hebbende, nam voor hem een

ander

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ander de plaats over te geven, maar 't moeyden hem syn gelt gegeven te hebben, waarom hy een loosheyt versont om t'selve wederom te crygen, hy bidt syn byslaap dat sy hem de vijf Croonen sal wederom geven, om dat hy daar seer om verlegen was, maackende den benauwden, seggende dat de Serganten hem te lijf wilden, ende dat sy een Mantel van hem wilden vercoopen van het fijnste Laacken die ten minsten vijfthien Croonen waardich was, en dat sy hem een ongelooflijcken dienst soude doen, soo sy hem dat gelt leenden, en dat hy haar den voorsz. Mantel in onderpant soude geven, ter tijdt toe dat hy haar de vijf Croonen wederom soude connen geven.

Dese niet siende dan door 'tgat vanden sack, ende die haaren bril niet claar noch scharp genoech en hadde om den gront van dit bedroch te mercken, seyde hem dat hy den Mantel soude brengen, ende dat sy hem de vijf Croonen wederom soude geven, hy brochtse, ende syn geldt hebbende, soo gelaat hy hem veel in haar gehouden te zyn. Vijftien dagen daar naar wordt den Man van dit goede Coopwijf ter Feest gebeden, ontrent twee mijlen van daar. La Forge wetende dat hy Sondaachs daar aan syne naaste vrienden most tracteren, met de nieuwgehouwde, soo docht hy by zyn selven dat het een schoone gelegentheydt was syn mantel wederom te crijgen, hy neemt dan zyn slach waar dat al 't gesel schap aan tafel sat, en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

komt wel onbeschaamt teghen den man aan taafel sittende seggen, dat hy hem zyn Mantel van Segel-laacken wederom wilde geven die sijn Vrouwe geleent hadde ontrent acht dagen geleden, om met sulck een ter Feest te gaan, den man seer verbaast, seyde dat hy van dien handel niet en wiste, vragende sijn Vrouwe watter van is, de welcke confuys by haar selven staande, en vreesende dat la Forge haar beyde en 'tgelt en den mantel wilde ontdragen, ontkent stijf en sterck dat syse niet gesien en heeft. La Forge swoer en verseeckert dat syse hadde, en dat soo't den Waardt van den huyse beliefde in haar Coffer te sien dat hyse sonder twijfel daar in soude vinden. Desen staat van taefel op, verbaast over de verseeckeringe van desen Gaudief, ende gesien hebbende ter plaatse hem aangewesen, soo vont hy't stuck daar de questie om was, hem die wederom gevende in tegenwoordicheyt van sijn vrouwe, haar scheldende en lasterende dat sy niet wederom hadt willen geven 'tgunt desen toebehoorden.

De Vrouwe en wist in dese gelegentheydt niet te seggen, want al 'tgeselschap sloech de oogen op haar, als of sy de Mantel hadt willen stelen, haar heymelijck van Dieverye beschuldigende, maar sy en wisten de gront vande saack niet. La Forge gaat wel blijde en vroyelijch naar huys, van dat hy zyn personagie soo wel gespeelt hadde, en van die tijdt aan en hoordemen niet anders

sprecken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſprecken dan van ſijn ſubtijl en doortraptheden, alle de Werelt ſchouwden hem als een beſmettelijcke Peſte, die al de omleggende Dorpen beſmetten, ende betooverden al de Werelt door ſyn geſicht.

Een ſeeckeren dach (ick bid u let doch eens op deſe onbeſchaemtheyt) nam hy drie of vier ſacken, ende climmende door het Venſter van een rijcke Boer, in 't Dorp daar hy woonde, begon ſijn ſacken te vullen, hebbende alreede daar twee van op Straet geworpen, die een van zyn mackers datelijck ſoo haaſt die vol waaren wech droech, de huyſman dit gerucht hoorende ſpringht datelijck vant Bedde, climt op de Solder, gaande met een Vorck ſynen Man beſoecken, welcke hem ſiende komen ſoo gewapent, lagt ſijn ſack daar ſtaan, ende ſpringht uyt het Venſter, ſonder hem eenichſins ſeer te doen, loopen de daar van daan als of hy 'tvier int gat hadde.

Den Huyſman en kon hem noyt bekennen, wat naarſticheyt hy daar toe dede, want 'twas nacht, ende de duyſterniſſe beletten hem de perſonen t'onderſcheyden. Sanderdaachs ſmorgens quam la Forge, ſonder eenichſins bevreeſt te zyn van door de Juſtitie gevangen te worden, met een onbeſchaemt aenſichte by den Huyſman die vaſt ſat en at zyn middachmaal, hem vragende of hy hem ſijn ſack niet en wil wederom geven, en dat hyſe hem ſonder faute moſt wedergeven, of dat hy t'huys in brandt ſoude ſteecken, den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

anderen meer ontſet over de onbeſchaamtheydt van deſen perſoon als van zyn dieverye, neemt twee getuygen en vervolcht hem in Juſtitie, ſoo dat hy hem ſoodanich vervolchden dat hy naa vijftien dagen hem beſet vont van acht of tien 's Heeren Dienaars die niet en deden dan te verwachten de uyr dat hy uyt ſoude gaan om hem ſoo op den wech te vatten.

Hy en is ſoo haaſt van dit voornemen niet gewaarſchouwt of hy climt op zyn ſolder, laat een mande met ſteen, die hy begint te laaten vliegen onder die dienaars, ſy die niet gaarn en ſaagen dat dien hagel langer duyrden, weecken aan een kant tot dat hy al zyn gramſchap met zyn ſteenen uytgeworpen hadde. Eyntlijck ſoo begint la Forge ſachter te ſpinnen, trachtende deur te ſlippen door 'teen of 'tander middel, ende ſyn tijdt waarnemende, ende hem gelatende als af hy waar de deur van ſyn huys openende, ſoo gaat hy achter uyt door d'andere deur die van twee dienaars bewaart worde die hy om verre ſtiet en de vlucht nam, te vergeefs lieppen hem naa: want een ſchip dat met volle ſeylen in Zee ſeylt en gaat niet niet ſnel voort dan hy, eyntlijck ſoo komt hy ontrent Amiens, alwaar hy langen tijt voor Palſenier dienden, gewent ſynde met paarden om te gaan. Den Huyſman niet willende dat hem die proye ſoude ontſnappen (als die ſynde die volle macht hadde hem te mogen laten vangen) ende verſtaande dat hy te Amiens woon-

den,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den, nam voor hem aldaar te doen vangen, ende verſien met een goede Commiſſie, comt hy met vier 'sHeeren Dienaars hem verwachten op den avont, op de cant van de rivier de Soine, alwaar hy gewent was zyne paarden te connen wateren, ende hadde naulijcktx een half uyr daar geweeſt, of hy en verſcheen aldaar naar gewoonte, de Serganten en wilden hem niet laten gaan, maar wilden hem van t'paart doen climmen eer hy int water daar mede ging, maar den Huyſman was van ander advijs, niet lettende op de conſequentie en verſtont datmen hem moſt wachten als hyder uyt quam.

La Forge rijt dan te water ende achter hem ſiende, ſach hy den Huyſman met vier dienaars, hy wordt datelijck ontſet int aanſicht, overleggende ſoo hy weder daar uyt quam, dat hy dan onwijffelijcken gevangen ſoude worden en ſonder hem over de paarden ende andere weynige goederen die hy ten huyſe van zyn Meeſter hadde te becommeren, ſtelt hem tot ſwemmen tot over de rivier, en ſalveert hem voor de tweedemaal met zyn cleeren aan, gaande eensgangs naar Parijs (maar ick kan niet vergeeten 't gunt hy noch onderwegen bedreef) want ontmoetende een jonge ſcholier by Luſerthe die naar Parijs ginck ſyn vrienden te beſoecken, hy maackt kennis met hem, hem onderhoudende met een ſchoon pratjen, ende hem eyntlijck ſiende op een hoeck van een boſch, ſeyt tegens hem, dat hy willichlijck tegens hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van cleederen moſt wiſſelen of 't leven verlieſen, deſen liever willende tot het een dan het ander reſolveren, geeft hem ſyn cleeren, en ſoo quam mynen man binnen Parijs nieu gedoſt. Laet ons ſien wat parten hy al meer bedreef, hy en was geen vijftien dagen in deſe Stadt, of hem vervoecht hebbende by een hoop gaudieven, die ordinaris op de pont neuf wandelden, of hy en wilde mede onder haere bende ingeſchreven ſyn: hy hadde een groote couragie en was ſterck en robuſt, hy was ſtout en onbeſchaemt, en daar en was niet of hy en brochtet niet te weech, als hy maar eens voorgenomen hadde 't ſelve by der hant te nemẽ, maar ick wil u gaan verhalen van den vreemſten treck of part die ick noch mijn leven hoorde, ſoo als hy ordinaarlijcken ging trappen ſtraat op ſtraat neer met zyn Cameraden, ſoo wierd hy een ſeeckeren bode gewaar uyt 't landt van Tourraine, welcke bode telcken ſeer grooten aanſtoodt leedt vande Fielten en gaudieven, maar hy kenden al haar ſubtijlheden ende bedriegeryen, ende als een goet ſcherm-meeſter ſoo wiſt hy de ſteecken meeſterlijck te pareren, met alle hare inventien geckende, de alderſubtijlſte verlooren daar haar conſt, en daar en was geen fieltẽ ſtreeck die hy niet en wiſt, en niet van buyten en kende, en men moet hem daar over niet te ſeer verwonderen, want om met een woort uyt den droom te helpen, hy was ſoon van een goet meeſter, want ſyn Vader was geweeſt een van de ſlimſte gauwdieven in zyn tydt. Niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Niet te min soo verseeckert hem la Forge dat hy hem soo op syn onversiens sal vatten dat hy daar haring of kuyt van sal hebben, al soude hy syn knevels daar aan branden, hy soeckt dan alle d'inventien die hy ter wereldt weet by te brengen, ontvouwt syn hersenen die ten minsten soo veel omwegen hadde als een Doolhof, soeckt int verborgen van zyn geest eenige ongehoorde subtijlheydt om synen man tachterhaalen, maar te vergeefs, hy is veel te loos, ende en wil hem by de neus niet laaten vatten, alle het poogen is onnut, want hem naar gewoonte te bedrieghen met een goude keten, dat is maar kinderspel, hem te vatten met en valschen Diamant dat is d'oude Fabel van den Esels huyt, hy moet wat nieus hebben om hem 't geloof te doen vergeten van nimmermeer achterhaalt te konnen worden, hem openbaar opt lijf te vallen en aan te ransen, is syn selven in perijckel te stellen om de Timmerluyden en Lijndrayers aan werck te helpen. Eyntlijck alles te vergeefs zynde, ende de craem opgebroken hebbende, gaat hy een nieuwe inventie smeden om den voortsz. Bode 'tachterhaalen, hy cleet hem als een Edelman en comt wandelen op de pont neuf, alwaar den Bode gewent was te passeren, smorgens ontrent ten elf uyren synen man inwachtende ontrent de Samaritaine, een vertreck voor de gaudieven. Hy maackten wel twee uyren aldaar den cranen voet, en men behoeft niet te vragen of hy de tanden oock

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

lang genoech hadde, want hy gewent was dickwils te fluyten. Eyntlijck wordt hy den voorſeyden Bode gewaar, en had gemeent hem op ſtraat aan te ranſen door t'een of t' ander ſemblant, maar hem ſiende ſtille ſtaan, de Samaritaine te beſien met den cleynen thuyn daar beneden, ſoo neemt hy zyn tijdt waar, ende maackende den Edelman, comt ſtaan by hem, vragende waar hy van daan was, waar hy logeerde, deſen hem ſoo wel inde noppen ſiende, en docht geen arch, ſy beginnen te praten op de gelegentheydt vanden tydt, maar ſy gingen by de gebouwen diemen te Parijs dede wegen haare conſt en aardicheyt, ſonder te vergeten dien Wintmolenmaker die daar is opt Eylandt van pont au double, die belooft hadde dat hy wonder dingen ſonde te weech brengen, ende ondertuſſchen banckeroet geſpeelt, ende op een nacht was deur gegaan. Weſende in deſe diſcourſen, ſiet ſoo comt een vande Cameraden van la Forge, die wel inden doſende uytgeſtreecken ſynde, (want die meeſter in de conſt wil ſyn, moet eerſt wel deur den Cleer-vercoopers Winckel rollen) hem voegende aen d'ander zyde, beginnende mede de Samaritaine te beſien gelijck de andere, en van daar ſijn geſicht ſlaende op de Rivier. Soo begint la Forge te ſeggen ik verſeker u dat, dat wel een ſterck ſchip moet ſyn, ſoo dat ick niet en weet hoe dat het niet en ſinckt, en te gronde gaet, ſo met yſer geladen ſijnde alſt iſt, want ick en kan niet verſinnen hoe dat can geſchien.

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Den anderen Gauwdief die aen d'ander ſijde ſtont, ſeyde quanſuys tegen hem, hout het mijn ten goede mijn Heer dat ick u ſegge dat gy niet claer genoech en ſiet, 't can ſijn dat u de oogen ſchemeren, want gy ſiet hout voor yſer, en dit ſchip is geladen met branthout ende niet met yſer. Want hoe waert mogelijc dat 'tſelve ſulck een ſwaren laſt ſoude konnen dragen. Myn Heer (antwoorde la Forge) ic bid u mijn geen ongelijck te doen, want ick, Godt heb lof noch goet geſicht hebbe, ick ſie wel dat daar veel ſchepen leggen, die met claphout en branthout geladen ſyn, maar 't gunt dat ick u met den vinger aanwijſe, is met yſer geladen, ende ſouder myn leven by opſetten dat ick de wearheyt ſpreeck.

Den Bode die wel ſach dat het ſchip met hout geladen was, geckte in ſijn ſelven met la Forge, maar hy wiſt weynich op wat moer dit leyde. Entlijck ſoo was den twiſt onder haer groot, haar gelatende als of ſy in krackeel daar over geraackt en maikanderen verſeert ſouden hebben. La Forge hielt altijdt ſtaende dat het yſer was, den anderen dat het hout was, ende alſoo naer veel redenen over en weder, ſoo wedden ſy om tien Croonen, die la Forge ſtelden in handen vanden Bode, ſeggende nadien myn Heer by geval daer nu was, dat hy hem badt het gelt vande weddinge te bewaren tot dat ſy over haere queſtie geſcheyden waeren, alſoo hy begeerde dat het in de derde handt ſoude geleyt worden, den Bode door de bede van deſe twee

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Beurſe-ſnijders geimportuneert zijnde, neemt het geldt aen, en gaan op de haven, alwaar ſy den Schipper gheroepen hebbende, hem vraeghden of ſijn Schip met yſer gheladen was, maar deſen met haar geckende, ſeyde dat ſy alle drie ſnee-blint moſten zijn, alſoo ſijn Schip maar met hout geladen en was, maar la Forge om te beter ſijn boeverye te bedecken, quanſuys den Schipper niet willende gelooven, klimt ſoo lange over de ſchepen tot dat hy op 't Schip in queſtie komende, ſijne weddinge ſelfs quam beſien, gaende daar binnen in, en eyntlijck bekennende ſijn quaat geſicht te veroordeelen, en te ſeggen dat hy 't wed-ſpel verlooren hadde, hem daar over gelatende grootelijcks ontſtelt te zijn, nu root dan bleeck wordende, maar den anderen Gauwdief met hem geckende, hem noch willende een courtoiſie bewijſen, ſeyde dat hy een eerlijck Man was, nadien hy ſijn geldt gewonnen hadde, dat hy hem den ontbijt in ſijn Herbergh wilde geven. Siet daar 't comploict gemaeckt, ſy bidden den Bode alle beyde dat 't hem beliefde met haar te komen ontbijten, nademaal hy de moeyte genomen hadde over haar luyder weddinge te ſtaen, deſen weygert het terſtont, haar biddende hem te willen excuſeeren, alſoo hy noodlijck eenige Brieven in de Stadt te beſtellen hadde, maar alle ſijne excuſen waren te vergeefs, want hy gedrongen worde door die portuyniteyt van haar gebeden die niet anders en ſcheenen dan uyt puyre vruntſchap

en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en beleeftheyt voort te komen, haar te volgen.

Sy gaan dan in een van hare vermaertſte Herberghen, alwaar haar het middachmaal wordt voorgeſet, men laat den Wijn komen, en 't was om op 't wed ſpel en den Schipper te drincken, den Bode wort droncken, als oock la Forge die vaſt dronck om ſijn gelt t'achterhaelen, ende eyntlijck ſoo als ſy by 't laatſte geregt waren beginnen ſy te diſcoureren Den gaudief wil tegen la Forge ſpelen in drie taarlingh werpen om 't gelach, maar la Forge geeft den bode de voor preſentatie, dewelcke ſijn gat achterwaerts ſchoof, om dat hy niet gewent en was te ſpelen, de gaudieven hem ſoo gereſolveert ſiende, vreeſden of haar den vogel mocht ontſnappen, ende begonnen hem alreede ſcheen aen te ſien, maar la Forge die altijdt in ſijn herſſenen eenigen nieuwen vont ſijnde, verſont een treck, hy vraecht den Bode of hy geen vijftigh goude Croonen hadde voor vijftigh andere in ſilver gelt, mits dat hy hem twee ſtuyvers op yder Croon voor Wiſſel ſoude geven, om dat hy twee dagen daar naar, naar Lyons wilde reyſen, hem ontſiende ſoo veel ſwaarte van gelt mede te nemen, den Bode die daar docht boven ſijn middachmael noch dertigh ſtuyvers te winnen ſeyde dat hyſe voor hem hadde, dat hy wel blijde was hem daar in te konnen gerieven, langende terſtont uit ſijn dieſſack een kleyn ſackjen, begint ſijn gelt op een hoeck van de taeffel te tellen, ende deſelve getelt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſijnde, ſoo komt hem den Bode ſeggen datſe gereet lagen en dat hy niet anders te doen en hadde dan de ſelve naar hem te nemen, ende ſijn Silver gelt in plaets te gheven. La Forge telt ſijn gelt om te ſien of hem oock niet en ontbrack, en ſijn ſlach waar nemende ſoo begint hy al 't gout van den Bode naar hem te ſtrijcken, terwijl den anderen Gauwdief ſijn Silver gelt op ſtreeck, langende drie dobbelſtenen voor den dach, ſeggende dat hy gedobbelt ende al 't gelt gewonnen hadde, den Gauwdief die met la Forge een verſtant hadde, ſeyde voorwaar dats een ſchoone worp, ſiet daer 't geluckichſt dobbelen dat ick oyt geſien hebbe. De andere Gaudieven die inde naeſte camer waren, ondervraeghden hoe dat gingh, en of la Forge geſpeelt hadde, de welck hart ſwoer en proteſteerde dat hy vijftich Croonen in een worp gewonnen hadde Den bode blijft ſtaen verbaeſt als een ſteenen beelt, niet wetende wat ſeggen, ſiende nochtans datmen ſijn gelt opſtreeck, ſoo loopt den waert daer nae toe. Maer la Forge en zyn Cameraet ſeggen dat het nu geen tijt en is om ſijn gelt te crygen, en by aldien hy vrees hadde te verliſen, ſoo en moſt hy hem int ſpel niet ſteeken, maeckende alſoo den armen Bode Wijs dat hy zijn geldt verlooren hadde met dobbelen, maer ten bleef daer niet by, maer ſiende al' bedroch gaet hy den Commiſſaris halen, die op 't bedroch van deſe bedriegers niet en wiſt wat ſeggen, want ſy weerleyden ſoo wel al 'tgunt den Bode

ſeyde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſeyde datmen noyt'trechte beſcheyt daar van en conde weten, gemerckt datter geen getuygen by en hadde geweeſt. Maar vijftien dagen daar naar worde la Forge gevangen door den Ridder vande Wacht inde Straat van ſint Antoine ſoo als hy een leer met een haac en coorde aan een Venſter geſtelt hadde, om in huys te comen, alwaar doen niemandt anders dan een Dienſtmeyt t'huys was, ende worden eeuwich gebannen op de Galeye, alwaar hy jegenwoordich is, Almanacken maackende van ſijn voorgaande leven.

HET L. CAPTTEL.

Subtijl heden ende uytnement bedroch van een Beurſeſnijder, en met wat behendicheydt hy vijfhondert Croonen vercreech.

TIs eenigen tijdt geleden dat ſekere Iongman van Parijs, (die ick Lucidas ſal noemen) uyt zijn Vaders Huys ginck, om ſijn Fortuyn inden Oorloch te ſoecken, en ſich te laten inſchrijven onder de vaendels vanden Crijchſgod Mars, om deſſelfs behendicheden te leeren, en ſijne jonge Jaren daar in deur te brengen, maar 'tſy dat hy van natuyren genegen was tot quaat, of de liberteyt hem daar toe ſpoor ende voetſel heeft gegeven, eenigen tijdt gedient hebbende, verlaat hy zijn Capiteyn voor Mont Pelliers, wederom keerende in deſe Stadt, alwaar hy bevindende ſyn Vader en Moeder geſtorven te zijn, ſijn goede-

ren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ren begoſt te verquiſten en deur te brengen in geduyrige debauches, hy was geduyrich inde Herbergen, verkeerde op oneerlijcke plaatſen, ende daar en was niet eenen dach in welcken hy geen nieuwe kenniſſe maackte met een hoop Fielten, die wel bly waaren dat ſy hem ontmoeten, om eenich vry gelach te hebben ſoo dat hy binnen corten tijdt de gront van ſyn Beurſe ſach, (want hy was gewent te ſpeleñ vanden avont tot den morgen) 'twelck hem terſtont dede letten op zyn gelegentheydt ende wat hy voortaan ſoude doen, maar dagelijcks verkeerende met een hoop opſnappers en deurbrengers, ſo begint hy hem met haar in te laaten, ende ſich te laten aanſchrijven int getal vande Gaudieven, om mede part inden beuyt te hebben, ende ſyn gedeelte daar van te trecken neffens een ander, ſomtijts ſo gaf hem eenige apprehenſie de goede naam ende faam van ſyn Vader, ende de groote ſchande ende oneer die hy ſoude becomen, ſoo hy t'eenigher tijdt daar in betraapt wiert, maar de palen van de eer wijder uytſtreckende, ende niet achtende 't ſy wat ſwaaricheden hem mochten overcomen, ſoo begint hy de ſenuen van ſyne ongeregelde paſſien uyt te ſpannen, en met vollen toom inde ſonde te rennen: ick wil u in deſe Hiſtorye eene acte alleen vertellen van ſyne bedriegeryen, op dat gy daar uyt ſout afmeten de onbeſchaamtheyt vande perſoon, en dat gy meucht weten hoe hy hem elders in gedragen heeft.

Deſen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Desen Lucidas (wesende een Man van goeden aansien, fraey van lijf en leden, wel gehabitueert en versien) op seeckeren dach gesien hebbende een Coopman van Rouan in de halle, die een ander Coopman van dese Stadt betaalde duysent goude Croonen, ter saacke van verscheyden Waaren die hy had ontfangen, komt hem wel onbeschaamt vragen of hy hem wel dat gerijf wilde doen, dat hy hem dat gout gave voor Cart descus, mits genietende twee stuyvers op 't stuck, alsoo seecker eerlijck persoon van zyn maachschap naar Vlaanderen soude reysen, en soo veel gelts niet en dorst mede nemen, vermits het perijckel dat hem op den wech mocht ontmoeten. Desen siende so hondert gulden te winnen op dese wisseling, antwoorde hem dat hy seer wel te vreden was hem te gerieven en te accommodeeren, mits dat hy goede versekertheyt voor sijn gelt hadde.

Dat verhoede Godt seyde Lucidas, dat ick u int minste soude miscontenteren want ick wilde liever thien duysent levens verliesen, laat met mijn gaan die geen die 't u belieft en ick sal maecken dat hij sijn geldt heeft, den Coopman is daar mede te vreden, ende sent sijn eygen Soon met de duysent Croonen, geloovende dat desen was eenich Commijs op 'teen of 'tander Cantoor, gelijck hij hem gheseijt hadde, want hij hem al Man en Maaeht genoemt hadde, waar hij 'tHuijs hoorde.

Siet daar gaen sij heenen, onderweech soo onder-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

onderhiel vaſt Lucidas den Soon van den Coopman, om ſijn aenſlach te beter te badecken, met wat ſwaricheydt men nu op de wiſſelen hadde, en hoe moeyelijc het was met de Wiſſelaers en Banck bewaerders om te gaen, dat tegenwoordich het geldt in Vranckrijck was, en duyſent andere onnutte praetjes dien hy hem gaf, om hem geduyrich in dat geloof te houden, dat hy hondert gulden ſoude genieten by zijn wiſſelingh.

Lucidas deurſlepen ſijnde, ſijnen Man ſtraet op ſtraet neer leydende, gaet eyntlijc ontrent de Coninckliycke plaatſe, int huys van een Threſorier (die ick niet en wil noemen) want het niet noodich en is yemandt te noemen, daar binnen ſijnde ſoo vraecht hy na den meeſter vanden huyſe, van wegen een ander Threſorier (die wy Alphee ſullen noemen, om niemandt te ſchandaliſeeren,) en ſoo als den Commijs hem geleyde tot int Cantoor van mijn Heer, ſeyt hy tegens den Soon van den Coopman dat hy hem op de trappen ſoude wachten ick bid hier op eens te willen letten, alſoot een van de ſubtijlſte trecken is diemen ſoude connen bedencken. Lucidas gecomen zijnde inde Camer van den Financier, naa dat hy hem een ſeer groote reverentie gedaan hadde, ſoo ſeyde hy hem: Mijn Heer, ick ben Commijs van mijn Heer Alphee die gy wel kent, hy kuſt u de handen, u biddende alſoo hy binnen twee of drie daagen naar Lyons reyſt ter ſaacke van ſijn generaliteyt, dat gy mijn gelieft te geven duyſent Croonen in ſilver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

silvergelt voor gout, 't welck ick alhier heb doen brengen door seecker persoon die gy daar siet op de trappen van u Finantie.

Den Thresorier die den Commijs noyt en hadde gesien, ondervraeghden hem hoe lange hy by de Heer Alphee had gewoont, waar op desen soo wel wist te antwoorden, dat den anderen nimmermeer 't bedroch en konde mercken, datmen hem wilde spelen, ende doch willende aen Lucidas doen blijcken dat hy een goet vrient van zyn Meester Alphee was, en seer wel te vrede was zyn Heer daar in te gherieven, stack hy 'thooft door 'tvenster, overluyt aen zijnen Commijs seggende, dat hy desen eerlicken man soude gheven 'tgunt hy begeerde ende dat hy hem in alles volcomen contentement soude doen.

Den Dief in syn selven blyde sijende van so geluckigen voortganck, bedanckt hē, neemt oorlof van hem, ende gaet uijt de Camer, De Coopmans soon op de trappen sijnde, verstaan hebbende den Financier, en was niet min in sijn selven blijde: want boven de hondert croonen, soo docht hem dat hij alreede hondert gulden in sijn sack hadde, aen d'ander sijde den Commijs die last hadde aan Lucidas te doen alle soorte van contentement, en dacht gantsch niet op eenich bedroch, en verwacht daerom niet anders dan het minste woort om hem 'tgelt te tellen.

Nu staat te considereren dat in de Finantie twee uijt gangē waren, waar van d'een strecktten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ten na 'tgroote hof, ende d'andere uyt quam in een kleyn ſtraatjen, twelc by Lucidas te voren wel verſpiet was, oock had hy deſen Coopmans ſoon expres alhier gebracht om hem den bies deur de neus te ſtrijcken, maar ſoo als hy gereet was om ſijn perſonagie te ſpelen ſiet ſoo comt daar terſtondt den Treſorier Alphee, van den welcken hy ſeyde geſonden te zyn, daar ontſteeckt hy in zyn aenſicht, hy en weet niet of hy de vlucht wil nemen, en zyn proye verlaaten of hy daar langer wil blyven, want hy kent den Heer Alphee ſeer wel, waar van hy geroemt hadde, by bijt op zyn lippen, beſchuldicht de ſterren dat ſy tot ſyn ruyne conſpireren, en blijft heel verbaaſt. Den Commijs die den Heer Alphee ſeer wel kende, gaat hem te gemoet, leyt hem inde Saale, verwachtende dat zyn Meeſter uyt zyn Cantoir ſoude comen, alwaar hy eerlijck geſelſchapt hy hem hadde.

Lucidas was ſeer becommert, 'tmoeyt hem uyttermaten dat hy zyn ſaacken ſoo wel beleyt hebbende, geen goede uytcomſte en conde ſien, deur te gaan was om een neus te crijgen vijf ellen lang, en daar ſchoone billen op te ſetten: Eyntlijck naar dat hy lange in ſyn gemoet hadde overleyt, of hy ſoude gaan of blijven, ſiende dat den Commijs weder in ſijn Cantoir gingh, ſo eyſcht hy de duyſent croonen die de Coopmans-Soon droech, ende om zyn ſchalckheyt beter te bedecken, ſo ſeyde hy hem dat niemandt int Cantoor en mocht, dat hy hem daar op ſijn plaats onthouden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

houden ſoude, tot dat hy hem geldt ſoude brengen.

Deſen die in dit bedroch niet anders en ſach dan door 'tgat van een ſack, en nochtans de wetenſchap wel hadde te ſeggen dat hy alleen de duyſent gulden aen cart deſcus niet ſoude connen dragen. Lucidas vreeſende ontdeckt te worden, ſeyde hem, gy hebt gelijck, 'tis beter dat ick maar een ſack teffens neme, en dat ick u 'tgelt brenge, en 't is niet van noode dat gy int cantoor comt, want mijn Heer ſoude moeyelijck ſijn, op die woorden ſoo geeft hy hem een ſack met vijf hondert goude Croonen, wederom gaande met d'ander onder zijn arm int cantoir, alwaar den Commijs hẽ gevraecht hebbende, wat hij begeerde; ſoo ſeyde hij hem, mijn Heer ick ben hier geſonden van wegen een Treſorier die u meeſter twee duyſent Croonen ſchuldig is, genaamt Alidor (laat mijn toe dat ick alhier deſe hiſtorie onder verſierde naemen beſchrijve) gij hebt verſtaan dat u Heer u door 'tvenſter geſeijt heeft, dat gij mijn ſout geven contentement, ick ſoude verſoecken dat gij mijn vijf hondert Croonen gaeft in quart eſcus, alſoo mijn meeſter wel haaſt naar Lion gaat, en hem ſelven niet gaarne met veel gelts ſoude beſwaaren.

Den Commijs geloovende dat al dit bedroch waar was, en die den naẽ van den genen daar hij van ſpraack ſeer wel kende, boven het expres bevel dat hij van zijn meſter hadde, begint het gelt te tellen.

Deſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Deſe Soon van den Coopman 't gerucht hoorende, beelde ſich ſelven in dat men voor hem vaſt doende was, haalende alreede ſijn ſchoeren op van blyſchap (want om niet te liegen, ſoo had hy tot die tijt toe noch twijffelachtich geweeſt,) en voornamentlijck als hy ontwaar wiert de diverſe veranderingen die int aanſicht van Lucidas haar vertoonden doen den Heer Alphee in quam: T'gelt getelt ende de vijf hondert Croonen gereet zijnde ſoo gaf Lucidas een quitantie die met zyn handt teyckenende, aan den Commijs ſelfs vertoonende den anderen ſac die hy droech. hem wijs maackende dat hy die hadt weſen haalen op een ander plaets die hy hem noemden om hem meer en meer te ſtercken int geloof dat hy alreede hadde, ſoo dat zijn pack gereet zynde, ſoo packt hy luſtich zyn ſpillen, ende hem gelaetende als oft hem alleens geweeſt hadde, of hy d'een of d'ander deur uyt gingh, ſoo nam hy de ſijde deur, om de voortocht te hebben, ſoo te connen ontſlippen, laatende den Coopmans ſoon aldaar op de trappen van de ſael, die hem vaſt wachten om ſijn geldt t'ontfangen, maar ſoo als hy teynden de gangh quam die aen 't nauwe ſtraatjen uytquam daar van wy geſproken hebben, ſoo vindt hy den uytgangh met een houte deur beſet, en worden genootſaeckt oft hem ſpeet of niet dat hy wederom moſt keeren naer den Commijs, ende de vrees die hy hadde van bekent te worden, was ſoo groot dat hy nauwelijcks ſpreecken en dorſt,

den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den Commis nochtans geloovende dat het de naaſte wech voor hem was, dede hem de deur open, hem vrye paſſagie gevende om 'tgelt van zyn meeſter wech te dragen, en ick geef u te raden of hy de beenen doe niet te werck en ſtelden, want hy liep of hy 'tvier int gat gehadt hadde, en daar en was in ganſch zijn lichaam niet een muſkel die hem niet en beefde van vrees. Int cort hy wiſt hem ſo wel te verduyſteren dat hy in langen tijdt niet gevonden en worden. Terwijl ſo was des Coopmans ſoon altijt op de trappen wachtende, kijckende naa de ſtarren, ende ſoude ſijn ongeluck wel haaſt geſien hebben, ſoo hy in die kunſt ſo ervaren hadt geweeſt als Jan Petit of den jongē Troyaen, want het licht genoech te mercken was dat ſijn gelt nimmermeer wederom ſoude comen.

Int begin was hy nieuwers in becommert terwijl *hy* 'tgelt hoorde tellen, maar ſiende dat niemandt wederkeerde, en dat Lucidas ſoo lange achterbleef om hem zijne quart deſcus te brengen, ſoo begon *hy* te wanhopen ende te twijffelen over 'tbedroch nochtans en conhy hem niet inbeelden datmen int huys van een Financier ſulcke trecken konde ſpeelen.

Hy vertoeft noch wat ſonder yet te ſeggen om te ſien wat hem in zyn ſaeck ſoude opcomen, ondertuſſchen komt de meeſter van den huyſe uyt zijn cantoir, alwaar hy geweeſt was, comende den Heer Alphee begroeten daar hy hem gewacht hadde, hy vraacht hem wanneer hy naa Lyon reyſt, hy die van dien aan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

aenſlach en 't bedroch niet en wiſt, antwoorde dat hy gantſch niet voorgenomen hadde derwaerts te reyſen, hem vragende waerom hy hem ſulcks voor hiel, deſen ſeer verbaeſt zijnde, antwoorden hem dat ſoo datelijck ſijn Commijs aldaar uijt den huijs ginghe, en dat hij duyſent Croonen aen gout gebracht hadde om daar quart d'ſcus voor in plaets te hebben, ende dat men hem het gelt beſtelt hadde, Alphee antwoorde dat hij niet en wiſt wat het was dat hij ſeggen wilde, ende dat ſijnen Commijs te lande was gegaan, ende wel verre genoeg om in ſijn huijs te konnen komen. Den Threſorier doen gelovende dat het een ander moſt zijn, laat dat voorbij gaan, hem laetende voorſtaan dat Lucidas hem voor ſijn meeſter noemende een ander gemeent heeft, maar hij en geloofden niet dat ſijnen Commijs aan deſen gauwdief vijf hondert Croonen gegeven hadde, hij ſalder nochtans wel haeſt de tijdinge van hebben.

Want aen d'ander zijde, terwijl den Threſorier met Alphee vaſt praeten van 't beloop des tijts, den Coopmans ſoon niet meer hoorende 't geklanck van 't gelt, ende dat ſijnen man niet weder en keerde, gaet in 't Cantoir, vragende aen den Commijs waar het gemunt gelt ende de quart d'eſcus waren die Lucidas hem moſte brengen, hier op ſoo geeft hem den anderen een neus, hem vragende wat hij ſeggen wilde, deſen doen ſorgende van 't bedroch, en geloovende dat Lucidas Commijs was van den Ontfanger, begint hooch te ſpreken,

ken, seggende claarlijck dat hy begeert te hebben de vijfhondert croonen die Lucidas int cantoir gebracht hadde.

Den Commijs meende dat desen Sot was, waar in hy gelijck hadde, want hy conde hem niet inbeelden dat Lucidas hem sulck een treck had gespeelt, den anderen verbitterden tegens hem, hem vragende waarom hy hem soo openbaarlijck vijf hondert Croonen ontroofden, de meester vanden huyse dit gerucht in sijn huijs hoorende, steeckt het hooft te venster uijt, vragende watter te doen is, den Commijs gaeter bij, mijn Heer seit hij, ghij hebt mij belast aan dien man die Commijs ván Monsieur, sulck een te gheven 't gunt hij begeerden, hij seijde mijn dat zijn Meester van doen hadde vijfhondert Croonen in quart d'escus u biddende dat gij hem daar mede voor twee dagen wilde gerieven, 'twelck ick gedaan hebbe, ende hebber onder mijn van getrocken goede quitantie, waar in ick niet en weet misdaan te hebben, want op andere tijden is hij ons wel meerder schuldich geweest, ende siet hier een jongen lecker die ick niet en ken, die vijf hondert Croonen van mijn eyscht, die desen Commijs my gegeven soude hebben (soo hy seyt.)

Den Thresorier wiert doen uyttermaeten gram, hoe seyt hy ghy Monsieur botterick, wie heeft u belast desen man te geven vijfhondert Croenen, die gy noch ick niet en kenne, 's wel waar dat hij mij is komen bidden van wegen d'Heer van Alphee, quansuys om hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hem duyſent goude Croonen te wiſſelen voor ander gelt, en ick heb u inder daat wel belaſt dat gij hem contentement ſoudet doen, maar ick en verſtondt niet dat gij hem vijf hondert Croonen ſoudet doen onder mijn ſimple quitantie, waar ſalmen dien man gaen ſoecken, want ongetwijffelt ſoo iſſet een Gaudief. Terwijl hy alsdus creet tegen ſijn Commijs, en den Heer Alphee wederom proteſteerde dat hy geen Commijs en had geſonden, ende datmen in ſijn Huys ſoude vernemen naar deſen nieuw gecomen, datmen ontwijffelijck niet anders en ſoude bevinden of 't was een bedrieger, ende een Vababont. Maar ten was noch niet al, want de Soon van den Coopman creet aen ſijn zijde, ende baarden als den donder, ſeggende dat den Commijs van dat Huys hem vijf hondert Croonen gerooft hadde. Daar is al de Wereldt in alarme, de Lacquaijen en Dienſtboden ſteecken 't hooft ter venſteren uijt, maackende al t'ſamen den verbaaſden, meer gelijckende de ſtomme beelden dan ſpreeckende menſchen. Aan d'een ſijde ſoo crijt den ontfanger tegen ſijn Commijs, aen d'andere ſijde den Coopmans Soon naa den Ontfanger, den Heer d' Alphee van ſijner ſijden crijt tegen den Coopmans Soon, en weten geen van allen wat ſij ſeggen, daar en is niemant ſoo blij en vermaeckt als Lucidas, hij loopt ſtraat op ſtraat neer als een jongh Haas dat van de Honden gejaacht wort. Eijntlijcken ſoo komt het claar aan den dag. De Soon van den Coopman vertelt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

telt hoe dat Lucidas was komen ſeggen aan zijn Vader, ſo hy hem Gout voor Silver gelt wilde geven, dat hy hem twee ſtuijvers op yder Croon tot winſt ſoude geven, en dat hy op dat ſeggen aldaar ten huijſe was gekomen.

Doen bekenden den Comis zijn faute, ende ghedenckende hoe dat Lucidas door d'achterdeur was gegaan, en niet en wilde deur 't Hof wederkeren, geloofde dat het ontwijffelijck eẽ uijtnement bedrieger was. Terſtont doet den Ontfanger over al ſoecken om deſen Fielt 't achterhalen, maar te vergeefs, want het gedaan en hy verborgen was, ſulcx dat oock wet onderſoeck hy konde doen, hy daar van niet anders dan wint en ontſingh, en 't vergingh al in damp. Ondertuſſchen waſſer een ſwaar Proces tuſſchen den Coopman ende den Ontfanger, (maar om u daar van d'uytkomſte te ſeggen dat ſoude buijten propooſt zijn, 't is genoech dat ick u tot hier toe verhaalt hebbe de practijcq van Lucidas, die van buijten twijfel een van d'alderſubtijlſte diemen ter werelt ſoude konnen vinden, maar eijntlick en hebben hem al zijn ſlimmicheden niet konnen beſchermen van 't Radt, want ſiet hier hoe dat hy gevangen wiert, en hoe zijn guyterye bekent is geworden.

Op een dach zijnde ontrent het Paleys was hy ſoo vermeten en onbeſchaamt, dat hy zijn hant ſtack inden broeck van een Financier, die hem de hant vatten en by den kop liet nemen, en inde gevanckeniſſe brengen.

Men hoeft niet te vragen ofmen hem de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wegh langhs ſwaar hout dede dragen, want den Hagel en valt ſoo ſnel niet, als de ſtocken op zijn ſchouderen, want het volck van den Financier waren zijn Serganten, al de Werelt guijgden hem na, ſo lang de Wiſſelbrug duirde, die doen noch niet afgebrant en was, en daar en was niet eẽ Soon van een goede moeder die hem geen ſchande aan en dede.

Maar gelijck een quaat ſelden alleen komt, ſoo als hy by de gevanckeniſſe gekomen was, ſiet ſoo komt daar een Borger voor by gaan, de welcke hem kennede aan zijn kleeren, door dien hem eẽ half uyr te voren zijn beurs geſtolen was, laat hy hem betaſten, ende vont 't gunt hy ſochte, terſtont wort hy vervolcht om geſtraft te worden, maar al wederom terwijlmen hem zijn proces maackte, ſoo quamender twee nieuwe beſchuldingen op, een oude Vrouwe van mont Marte beſchuldicht hem dat hy haar Man vermoort heeft, ende int velt begraven, een ander van Gentilly, dat hy zijn huys beſtolen hadde, vergeſelſchapt met ſes andere groote ſchelmen, op deſe beſchuldingen en wiſt deſen niet wat antwoorden, want de getuygen te wederleggen, en konde hy niet, ſulcx dat hy niet als tot de galge gedeſtineert zijnde om de ſchapen inde maneſchijn te hoeden, ende te Montfaucon voor Molijck te dienen, ſoo wort hy veroordeelt op 't radt, waar uyt hy merckt dat de effecten van de Fortuijn vreemt zijn, want die ſy op 't boogſte van haar radt verheft, zijnde geluckigſte, en hy was op het radt geſet, en

was

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

was den ellendigſten menſch vande Werelt. Siet daar de laaſte acte en Tragedie die, die gene ſpelen die den Hemel en aarde menen te belacchen, en die de deugt verlaten om haar inde ſonde te begraven.

HET LI. CAPITTEL.

Seer vreemde ſtroperyen van twee voornaeme Gauwdieven.

Een ſeker Gaudief vande voornaamſte van den hoop, wel int habijt en gevolcht zijnde van twee Lacquayen, want de dieven voortaan uitgeſtreecken gaan als de rijckſte Borgers, haar latende volgen van haar ſpitsbroeders, quam ten huijſe van een Coopman inde Straat van ſint Denijs, en naar dat hy lange zijn knevels had opgeſtreecken, en ſich lange op een voet beraden hadde, op de manier van de Hovelingen, ſo onderhielt hy de Vrouwe, vermits de Man was uijtgegaan, haar ſeggende dat hy uijt 't Hof quam, en dat hy van deſen dach om eerlijck voort te komen, ſeer groote koſten moet doen, dat zijnen ſtaetgevolch hem ſeer veel koſten t' onderhouden, en ten waar dat hy Godt lof een goede conditie hadde, dat hy 't nimmermeer ſoude konnen uijt voeren, en veel andere fantaſtijque diſcourſen die hy de Vrouwe gaf voor gereet gelt, en hy had oock een tonge ſoo wel tot zijn wille, en was in zijn redenen ſoo wel afgevaardicht, dat hy al geloofden t' gunt hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haar zeijde. Eijntlijck ſo als ſy in die diſcourſen waare, ſookomt den meeſter vanden huijſe aan, t' welck dede dat onſen gemaaekten Courtiſaan zijn poſtuer en reden veranderden, hem beginnende te verklaaaren dat hy daar expres t'zijnen huyſe was gekomen om eenige ſtoffen te koopen, om twee pack kleeren voor hem te maken, men toont hem verſcheijde Coopmanſchappen, ende zijn oog geworpen hebbende op een ſtuck Spaanſch Laecken, 't welck den Coopman over weijnich dagen ontfangen hadde, ſoo reſolveerden hy by zijn ſelven hem t'achterhalen, want 't was dat hy ſocht, hy accordeert ſoo veel voor d'elle, en om zijn looſheijt beter te vermommen, en zijn ſpel te bedecken, ſoo langt hy uijt zijn ſack ſes Piſtoletten, de ſelve aan den Coopman gevende, en ſeggende dat hy woont in de Straat van ſint Anthoine in een herberch die hy hem noemden, en dat hy die Coopmanſchap niet konnen dragen, hy hem badt deſelve door zijn Winckel jongen te willen ſenden op den middach, als wanneer hy t' huys meenden te ſyn om hem dan de reſte van zijn gelt te geven, 't welck meer als hondert Croonen beliep, alſoo hy 't geheele ſtuck nam.

Den Coopman die nergens aan en twijffelden, is te vreden met 'tgunt hem deſen Ganwdief zeide, ſonder verder te ſien dan ſijn neus lang was, op de part diemen hem gingh ſpelen.

Nu eer wy voorder gaan ſoo ſtaat te letten dat

dat deſen een Capiteijn vande Beurſeſnijders was, ende een anderen ſeer conſidente medemacker hadde, en die hem op de konſt ſeer wel verſtont, als mede op de hantgrepen, want op 't minſte teijcken of wenck die hy van zijn macker ontfing, was hy ſo wacker als een haas, deſen dan waarſchouwden hem dat hy op den middach ſoude gaan in ſulck een Herberch inde ſint Anthonis ſtraat, en ſiet hier de ſchoone Tragedie die ſy tſamen ſpeelden waar in gy ſult ſien dat het hedenſdaags goet is brillen aan zijn hielen te hebben gelijck de Maanluijden van Luciaan. Want den Coopmans jongen met het laacken gekomen zijnde inde Straat ſint Anthoine, in het gezeijde Huys ende Wapen klimt op de Camer van den Gaudief, de welcke hy vondt vergeſelſchapt met verſcheijde ſpitsbroeders vant korte geweer, hy leyt dan zijn Coopmanſchap af, in meininge zijn gelt te ontfangen.

Leſclair (ſoo was dien Gauwdief genoemt) ſiende dat zijnen man gekomen was, ende dat het tijdt was d' eerſte acte van de Comedie te ſpeelen, begint hem geldt te tellen, mengende ſes valſche Italiaanſche Piſtoletten onder t' geldt, den Coopmans jongen die hem by de neus niet wilden laten vatten, begint te ſeggen dat hy dat gout niet en begeerde, behalven dat als het goet ware dattet dan ten minſten een Croon op ſyn geldt ſcheelen ſoude, hier op waſt dat hy toeleijde, want ſuſtinerende dat het gout ſeer goet was

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en dat hy geen ander en hadde, soo seydt hy tegen desen dat hy soude gaan tot sijn Cousijn, woonende in de Straat van sint Martin, in 't Wapen 't welck hy hem noemde, en dat hy hem sijn Lacquay mede soude gheven om hem derwaarts te leyden, om hem die voorsz. ses Italiaensche Pistoletten wederom te vergoeden, alsoo hy se hem voor goedt hadt gegeven.

Dese streek listelijck in 't werk gestelt zijnde, soo gaat den Coopmans jongen tot dien Meester bedrieger, ende geloovende andere Pistoletten te sullen ontfangen, ten huyse van den genen die hy had geweesen, hy gaat met den gemaeckten Lacquay van Lesclair, gaande ten huyse van sijn Cousijn in de Straat van S. Martin.

Hy vint een Edelman, fraey in 't'ooch ende van wesen, ende wel gekleet, ende die een contenantie hielt, genoech zijnde om Richard van Normandyen vrees aan te jagen, men soude hem genomen hebben voor een van de braefste Edelluyden van 't Hof. Den Lacquay van Lesclair voor hem gekomen zijnde: mijn Heer seyde hy, mijn meester wenscht u goeden dach, siet daar ses Pistoletten die ghy hem gegeven hebt en valsch zijn, ick bidt u dat gy hem andere geeft, alsoo hy gaarne desen Heer daar mede betalen soude, den anderen siet hem aan, ende vragende naar sijn meester hoe hy al voer, en waar hy naar den eten ging, den Lacquay seyde hem dat hy niet uytten huys soude gaan, 'twelck meer en meer den

den Coopmans jongen geruſt ſtelde, maar als hy andere Piſtoletten ſoude geven, ſeyde hy dat de gene diemen hen brochte ſeer goet waren, en dat ſijn meeſter hollantſche brillen van doen hadde om 't gout wat naarder te beſien, op deſe redenen ſoo komt hy weder naar de ſtraat ſint Anthoine, alwaar ſy ſoo haaſt niet waren gekomen, of Leſclair en geliet hem dat hy naar een ſtock taſte, om ſijnen Lacquay quanſuys te ſmijten, om dat hy geen ander gelt en brochte, op hem ſcheldende en vloeckende. Siet ſoo keeren den Lacquay ende Coopmans jongen t'ſamen wederom, in meyninge ſoo hy daar geen ander gelt voor en wilde geven, dat hy dan ſijn meeſter ſoo veel ſoude leenen, en hoewel den Coopmans jongen over ſoo veel gaans en komens t'onvreden was, enſach noehtans 't bedrog niet, hy en konde ſich niet inbeelden dat men hem een ſtrick bereyde daar in hy gevangen ſoude worden, hy keert dan voor de tweede maal weder in de ſtraat ſint Martin, alwaar hy tegens den Edelman ſeyde dat ſijn Meeſter uytermaten gram was, om dat hy hem geen andere Piſtoletten had gegeven. Deſen doen willende eyndigen 't beſluyt van de Tragedie ſeyt met een lachend aanſicht tegen den Coopmans jongen, dat hy de ſes Piſtoletten ende 't ander gelt dat hy ontfangen hadde, voor den dach brengen ſoude, op dat hij ſage wat hem ontbrack; den anderen leyde 't op de taefel, en terſtont ſoo nam den Gauwdief al 't gelt, ſeggende tegen den Lacquay

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van Leſclair, dat zijn Meeſter een Sot was, dat hy van hem geldt eyſchte, en dat hy hem meer dan hondert Croonen ſchuldigh was, gaet ſeyt hy en ſeght u Meeſter dat ick vaſt dit geldt op reeckening neem, ende dat ick hem morgen een Bode ſal ſenden om de reſte.

Den Lacquay die haar ſtreecken verſtont, hielt hem ſeer verbaaſt over dat geldt nemen maar den Coopmans jongen was noch meer verſlagen, want hy begon te ſorgen dat ſyn Laacken groot riſico liep en uyt de ſtraat ſint Martijn gegaan ſijnde, om na ſynen eerſten weder te keeren, ſoo en vont hy niet dan het neſt, den vogel was hem ontvlogen, en men mach ſeggen dat Leſclair eclipſeerde, en heen gepaſſeert was als een blixem die de wolcken ſcheurt, u te ſeggen hoe ſeer hy hier over ontſet was, waar onmogelijc, want als hy d'hoornen opt hooft had gecregen gelijck Acteon, of Eſels ooren gelijck Midas, ſo en kon hy niet verbaaesder weſen, hy liep boven en beneden deur de herberge, ende van d'een camer in d'ander, om ſyn Laken, zijn geldt, of ſijn Man te ſoecken, maar hy en ontmoete niet dan de ſpreucke van dien grooten Prins, den welcken geeyſcht ſynde gelt of paſpoort, antworde 'teen noch 'tander, en voorwaar hy mocht wel loopen en draven, want deſen quidam ſijn tijt waargenomen hebbende was uytten huys geſchampt met het Spaanſe Laacken, ſonder daerm̃ wiſt waer heen hy gegaan was, ondertuſſchen den Lacquay die ſijn perſonagie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gie soo wel daar onder conde spelen, als een Man van zynen doen, vertroost hem, seggende dat hy niet en hoefden bevreest te zyn om sijn gelt; dat zijn Meester die niet en was die hem zijn goedt wilde onthouden, en dat hy ontwijfelijck tavont t'huys sal zijn, dit benam eenigher maten de vrees wat van dien Coopmans jongen, maar niet geheel de becommering ofte achterdocht van sijn ongeluck, hy keert weder naer zyn Meester, hem van al't gepasseerde onderrichtende, en hoewel sijn Laecken wech was, soo en conden sy haar niet inbeelden, gesien hebbende het fatsoen, wesen, ende actien van den Edelman, dat dien Edelman een Gauwdief was, den avont geeomen zynde soo gaat den Coopman selver naar de Straat sint Anthoine, alwaar hy zyn geldt of syn Laacken meende te vinden, maar hy wasser so wijs als sijne jongen, ende worde genootsaeckt te bekennen dat het hem die dach goet soude geweest zyn, dat hy vertrouwt hadde den genen die hy niet en kende, hoewel dat het noch quaat genoech is.

Dit bedroch is gespeelt geweest aan drie verscheyden persoonen, door Lesclair en syn Cameraat, maar siet eens (dat bid ick u) hoe sy int eynde gevangen ende bekent wierden.

Sijnde beyde gegaan op de Jaarmarckt van Sint Germeyn, sagen sy een Schilder van Antwerpen, welckers roode tronie en dicken buyck haar genoech te verstaan gaf dat het in syn Winckel niet qualijc gestelt was, en dat sy buyten twijfel hem een goede Fortuyn soude maacken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Leſcair als zijnde den ſtoutſten ende onbeſchaamſten, gaat eerſt in, maackende den Coopman, hem ſeggende dat hy een Schilder was van Thelouſe, en dat hy ſeer gaaren van ſijn Coopmanſchap in zijn Landt ſoude dragen, mits dat hy hem den prijs redelijck wilde ſtellen, deſen die niet anders en ſocht dan te handelen om de witte van zijn Wambays t'onderhouden, accordeert met hem, dat hy hem ſal leveren een douſijn ſchoone ſtucken Schilderye, hy doorſiet de geheele, Winckel, en bleef ſtaan by een hoek, den Cameraat van Leſclair comt ondertuſſchen in, en gaet by den Meeſter op het ſelfde deſſein, hem ſeggende dat hy hem wat ſchoons ſoude tonen. Eyntlijck ſoo vallen beyde haar oogen op een tafereel van Cleopatra, zijnde in een hoeck van de Winckel, alle beyde willen ſy hebben, ende geen van beyde meyndent, Leſclair ſeyt dat hy eerſt gehandelt heeft, den anderen ſtaet op zijn coop. Eyntlijck ſoo als den Cameraet van Leſclair den Coopman aen een zijde trock, ſoo genaeckt den anderen, ſteeckende ſubtijlicken de handt inde ſack van den voorſz Coopman, daer uyt lichtende een neuſdoeck, waer in dat twintich Piſtoletten waeren, die hy ſoo datelijck ontfangen hadde van drie tafereelen die hy vercoft hadde aen een Borger inde Straet van Dauphine, maer hy en was met deſe eerſte Dieverye noch niet te vreden, want willende voorder gaen, ende de ſelve verdubbelen, ſoo nam hy de Beurs daer veel gelts in was, maer den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den Coopman tot allen ongeluck meenende ſijn neuſdoek te nemen om die te beſigen, ſoo vatten hy de hant van Leſclair in zyn ſak, ende ſijn Beurs vaſt houdende, ſoo roept hy, datelijck een Dief, een Dief Leſclair ſiende dat hy ontdeckt was, wenct ſijn Cameraet met 't oog dat hy by hem quam, en ſtekende de hant onder ſyn Mantel, gaf hy hem den neuſdoeck, wel verſekert ſijnde dat ſijn ſaeck nu 'tbeſte vande Werelt ſoude afloopen, den anderen ſchuyft ondertuſſchen deur, gaet uyt de Winckel, hem gevende int gedrangh onder d'andere, ende verduyſterde hem onder 'tvolck, 'twelck daer van alle canten vergadert was, aen d'ander ſijde den Coopman die ſijn Beurſe verlooren hadde, vat Leſclair by de crop, ſeggende dat hy zijn neuſdoek met Piſtoletten hadde, daer vergaert een grooten hoop volk, yder deſen ſiende gekleet als een Borger, meende dat het een eerlijck Man was. Eyntlick naer dat ſy lang getwiſt hadde, Leſclair ſiende dat hy zijn vracht quijt was, crijt ſoo luyde als den ſchilder, hem ſweerende dat hy hem zijn eer ſal doen verbeteren, en dat hy geen reden en heeft hem voor een dief te vatten, eenige ſeggen hola, drijvende dat den Coopman ongelijck heeft, nu ondertuſſchen om haer te ſcheyden, terwijlmen Leſclair bevoelt, ſo roept ſyn macker op al de hoecken vande markt, die een neuſdoeck met gelt verloren heeft, mits dat hy ſeyt wat voor gelt daer in is, dat hy comt daer de Stadt van Clamar uythangt, vragende nae den Heer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

du Bois, datſe hem die ſal weder geven, hy keert half ter rechter zijden, en quam ter plaatſe van haar krackeel, alwaar de rendevous was van die Broeders van 't korte geweer dicht by 't gaſthuys van Luxenbourgh.

Terſtont loopt't gerucht van d'een winckel tot d'ander van dat gelt dat verloren was geweeſt, den ſchilder krijchter kondſchap af, en veranderde van reden en gedaante, ſoo ghelooft hy ſekerlijck dat hy tijdinge ſal hebben in 't huijs daar de Stad Clamar uythangt, hem doen excuſerende over de quade ſuſpicie, ende 't oordeel dat hy op Leſclair genomen hadde, bid hem dat hy 't hem wil vergeven, ende dat 't gevoelen dat hy hadde van ſijn perſoon, hem tot dien extremiteyt had doen komen. Leſclair wel blijde zijnde, gelegentheydt gevonden te hebben om t'ontkomen, naar dat hy ſijne onnoſelheyt hadde bekent gemaekt, ſlipt oock deur, en quam by ſijn Cameraat, nu geduyrende deſe confuſie, een ſekeren Soldaat van de wacht, die voor deſen van deſen Gauwdief achterhaalt was geweeſt, (ſoo hem docht) vervolghden hem met het oog, ſiende van ſtraat tot ſtraat hem naar, den Schilder waarſchouwende van de plaats daar hy was ingegaan. Den Schider ſent terſtondt in 't Wapen van de Stadt van de Clamar, om naar Monſieur du Bois te vragen, (maar men vont'er eygentlijck een houten aenſicht, ende geen Lichaem want hy was elders gegaan, en men had noyt van hem hooren ſpreecken in die Herberghe.

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Den Soldaat van de Wacht, die een byſonderen haat op Leſclair hadde, t'zedert men hem eens op een avont ſijn Mantel genomen hadde, op den hoeck van de Auguſtijnen, leyt den Commiſſaris met de Dienaars ten huyſe daar Leſclair was in gegaan, alwaar den Schilder ſijn Man kenden, ende dede de twee Coopluyden gevangen nemen, ende dede haar een ronde doen van 't Faubourg achter een carre, want ſy wierden inde gevanckeniſſe gebracht te ſint Germain, ende veroordeelt gegeeſſelt en gebannen te worden.

HET LII. CAPITTEL.

Het leven van Maillairt, een vermaart Beurſeſnijder, en de liſticheden waar mede hy hem heeft beholpen, in't verrichten van ſijn inventien.

EEn ſubtijlen Gaudief heeft een ſpraek die niet en wott gepractiſeert dan onder de geconfedereerde, ende de broeders van de hantgrepen, en men heeft van allen tijden geſien dat de geene die uytmuntende zijn geweeſt in dit Ambacht, alvoorens hebben ghebedelt van denr tot deur, ende in de kercken. Wy hebbender ſoo een merckelijck exempel van in Mailliard, dat het de pijn niet waart is te gaan lichten met een toorts, om naarder te willen gaan ſoecken.

Deſen Gauwdief heeft dit Ambacht van bedelen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

bedelen gepleecht meer dan ses jaren, zijnde geweest een van de groosste Fielten die in Vranckrijck waaren, hy was een Hof bedelaer volgden den Adel ende de legers, en vont de exercitie soo soet, dat hy die niet had willen verlaten om al t' goet vande Werelt, smorgens soo wreef hy zijn neus met Ossenbloet, veijnsende sieck te zijn met de hooge sieckte, en met dien vont stelden hy hem op de Cruysstraten, ende aankomsten van de Louvre, maeckte den beseten, hem latende van vieren vast houden, soo dat hy t' savonts keerden nae 't Fouborgh mont Marte, (ter plaatse daar hy woonden, hem aldaar doende tracteren als een groot personagie) altemet liet hy hem opblasen, so datmen soude gezeijt hebben dat hy watersuchtich hadde geweest, somtijts maackten hy den siecken, somtijts slingerde hy soo met de leden, als of hy had willen de bergen Ossa op Pelion setten, en op een nieuw den Hemel beklimmen, ende Jupiter uijt zijn throon smijten. Soo dat hy een grooten hoop geldts by een vergaderde, door syne slimmicheden ende boose greepen. Maer eyntlick dit edele hantwerck langhe tijdt gepleecht hebbende, also de saecken niet langh in eenen standt en connen blijven, soo resolveerde hy van conditie en exercitie te veranderen. Maer hy dede gelijck de ghene daermen van seyt, die over Zee vaeren, veranderen wel van lucht, maer niet van ghemoet, want hy worden van een Bedelaer een vermaert Roover ende Beursesnijder, waer in hy

in hy actien bedreef die wel te kennen gaven, dat de gene die een grooten Gauwdief wil syn, eerst een grooten Bedelaer moet geweest hebben.

D'eerste actie die hy dede, was dat hy hem dede inscrijven int getal van de Beurse-snijders, en syn brieven 'tontfangen vande broeders vande Samaritaine, die ghemeenlijck 'nachts vergaderen, op de pont neuf gecomen sijnde in dese nieuwe vergaderinghe wast slechts wie meerder subtijlheyt soude te weeg brengen om de nieuw aencomelingen deur te strijcken, hy laet hem dan verselschappen met twee de aldersubtijlste van de Compaignie, en quam tot de Cordeliers, alwaer hy een Religieus bedroch versint, om hem te doen deelachtigen in sijn dieverye.

Mijn Vader seyde hy, ick heb een Broeder die doort sterven van zijn Vrouw (die hy soo lief hadde als sijn eygen leven) sulc een phantasie gevat heeft, dat hem de sinnen en 'tverstandt daar door gantsch ontroert syn, somtijt seyt hy dat hy haar schaduwe siet, ende dat hy die hoort clagen, 'twelck de reden is waerom ick alhier ter plaatse expresselijck ben gecomen, om u te bidden dat ghy hem op den goeden wech wilt brengen, ende sijn verstroyde sinnen weder by een raepen, of anders heb ick vrees dat den Duivel die hem gemeenlijck duisent spoockerien voor oogen stelt, oock int einde eens Meester worde van sijn Lichaem, ende hem voorts beneme het weinige verstant dat hem noch re-

steert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſteert, ick ſal hem morgen alhier ter plaatſe brengen, op dat gy hem zijn leſſe toont, ende de dicke Wolcken verdrijft die zijn verſtant verblinden, want ghy moet weten dat als die raſernye hem bevanght, hy ons met zijn geroep verdooft, gelt van ons begerende als of hem ymant beſtoolen hadde, wy hebben hem wel eenige medecijnen ghegeven om de ſwaare dampen te verdrijven, ende niet galachtige Melancholia, maar het moet van een hoger hant koomen, want alle onſen raat is verlooren geweeſt. Nochtans ſoo hoopen wy dat gy hem ſult verſetetten en zijn verſtant verlichten.

Ghy meugt hem in alle verſeeckerheydt in deſe plaatſe brengen, antwoorde hem deſen goeden Vader, ick ſal mijn uyterſte naarſticheijt doen, dat ic hem weder tot zijn verſtant brenge, dat komt voort uyt een alteratie ende droogheyt van herſenen, die ontſtaan is door de groote pijn ende door 'tghewelt van de droefheyt.

Op deſe woorden vertreckt Mailliart, wel blyde dat hy zyn netten geſpannen heeft om ſonder brack te vangen den eerſten Patrijs, die hem ſoude mogen ontmoeten, hy keert dan weder naar de vergaderinge opent haar den ſtrick die hy geleyt heeft, den dach daar aan en was noch nauwlijcks gereſen, of hy en nam tot hem een van ſyn aldervertrouſte vrunden, die hy doet cleeden als een Prieſter hem aangevende een rock ende een Mantel, als of het eenich goet Vader van 't Oratorium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

rium geweeſt waare, en quam met hem op de pont eſchange, alwaar hy een kelck dongh van verguldt ſilver, die wel hondert Croonen waardich was, want boven ſyn groote ſo waarender veel geſteenten in, die hem noch dierder maacken.

Den Goutſmit en droomde niet eens vande laagen die hem geleyt wierden, want hy dacht dat de Cameraadt van Mailliart die als een Prieſter gekleet was de ſelve ſoude betaalen. De coop gemaackt ſijnde, ſeyt Mailliard tegens den Coopman dat 'them beliefde die te doen brengen aan de Cordeliers, om dat het was die te verſenden naar haar Convent de Compiegne.

Deſen meenende dat de waarheyt ſprac uyt de mont van die Rabouwen, (die anders ſeer wel int habijt waaren, en wel uytgeruſt, had alreede ſyn Mantel genomen om met haar te gaan, ſyn geldt te ontfangen, maar ſoo als hy gereet ſtont te gaan, ſoo comen twee andere eerlijcke luyden in ſijn winckel om een Diamant te coopen, ende eenige ringen, ter ſaacke van een Bruyloft die over vijfthien dagen moſt geſchien, inde ſtraat van Quinquenport, dit hiel den Gontſmit wat op, en was oorſaack dat hy yemandt van zyn volck die out ghenoech was in zyn plaatſe ſont, hem laſt gevende de hondert Croonen t'ontfangen, ende wel te letten of oock ſyn geldt van goet alloy was, en 'tgout oock ſyn wicht hadde.

Deſen die alreede verſcheyden maalen in ghe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gelijcke recontres was geweeſt, belooft dat hy dat wel ſal te weech brengen, en dat hy de kelck in een ſack mede ſal nemen, (maar hy ſal maar wint vangen,)

Sy gaan dan recht nae de Cordeliers toe, ſmorgens ten tien uyren, en hielden onderweech ſulcke faeye diſcourſen dat den alderſubtijlſten Argus daar niet van en ſoude hebben konnen mercken, gecomen zynde aande poort, Mailliard die ſemblant maackten daar wel bekent ende welkom daar binnen te zyn, clinckt het belleken, vragende naar ſoo een Vader. Den Portier ſeyde hem dat hy met een Edelman inde kerck was. Mijn Heer ſeyde doen deſen Fielt tegen de goutſmit gy en hebt maar den kelck hier te laeten, den Portier ſalſe ons wel bewaaren tot dat wijſe weder haalen, ick ſoude oock gaarne de Miſſe hooren, den Goutſmit is hier mede te vreeden, gevende ſijnen kelck aen den Cameraat van Mailliard, die de ſelve gaf in handen van den Portier, hem al ſoetjes, ſeggende, in ſulcker voegen nochtans datmer niet op konde letten, dat hyſe datelijck wederom ſoude haalen om daar mede te celebreren.

Maar laat ons eens ſien dat bid ick u, wat dat uyt al dit ſal voortcomen. Mailliard hebbende den Kelck doen geven aan den Portier vande Cordeliers geleyt ſynen man inde kerck, waar in hy wiſt dat den Vader die hy daegs te voren geſproken hadde, gewent was te celebreren, maar hem niet vindende in ſijn Confeſſie camer, ſo comt hy tot de Sacriſtie, alwaar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

alwaar hy was met den Edelman die hem was comen beſoecken, hem gereet maackende om de miſſe te gaan doen. Mailliard ſijnen tydt waarnemende vertoont hem met den toegemaackten Prieſter, ende den goutſmit, ſeggende hem al ſoetjes in d'oore dat, dat ſijn broeder was daar hy hem daags te vooren van geſproken hadde, deſen Religieuſen die vande guyterye niet eens en droomde die daar onder ſchuylde, en die door de tegenwoordicheyt vanden Prieſter geſtijft worde in ſijn eerſte gevoelen, keert hem naar den Goutſmit toe, mijn vrunt ſeyde hy hem hebt wat patientie tot dat ick de Miſſe geſproken hebbe, naar de heylige Sacrificie ſal ick u volcomen contentement geven.

Den Goutſmit die hem liet voorſtaan dat hy na de Miſſe gelt ſoude ontfangen, was met zijn redenen te vreden, nemende ſijn plaatſe int cour, alwaar Mailliard en den Prieſter mede bleven tot d'offertijt toe, maar de gelegentheyt niet willende voor by laten gaan, ſo comen ſy den Goutſmit al ſoetjes int oor luyſteren, dat ſy inde naaſte herberge die ſy hem noemden den ontbijt ſouden gereet laeten maacken, ſijnde een van de vermaarſte Herbergen daar ontrent, ende dat ſy onder de coop een Piſtolet goets ſouden maecken om t'ontbijten. Den Goutſmit ſtaat toe al wat ſy ſeggen, niet connende bedencken datter onder haar redenen, noch in haar actien bedroch ſchuylden, dewijl den Vader Cordelier hem zijn woordt had gegeven, diemen hem wijs ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gemaeckt hadde te zijn Gardiaen van Com-
peigne, dat hy hem alle contentement soud-
doen, ende dat hy sijnen kelck gestelt hadd-
in handen van den Portier, maar daar sa-
flus wel een ander beroerte in't huys sijn, wan-
Mailliard en sijn Maet soetjes door 't Cloo-
ster heen geslipt zijnde, die in 't Priester ge-
waat gekleet was, komt by den Portier, ey-
schende van hem den kelk die in sijne handen
was gegeven, veynsende te willen gaan cele-
breren in een capelle, gelijkmen gewent is di-
verse persoonen te sien, die naar de particulie-
re devotie der geener die haar de Misse doen
lesen, sulcke plaatsē verkiesen alst haar belieft.

Den Portier geloovende dat hy na die ge-
woonte wilde gaan celebreren, geeft hem 't
gunt hy eyschte, en terstont soo beginnen
Mailliard en hy, hare beenen te besigen, ende
voeten te maecken, 't was een lust om te sien
haar over straet te sien schermen, want ick
kan u verseeckeren dat sy den kramp in haar
kuyten niet en hadden.

Den goeden Vader van de Cordeliers, die
niet met allen en wist van al dit bedroch den
dienst geeyndight hebbende, was eenigen tijt
in de Sacrificie om sijn gebeden te doen, ende
siende eyndelijck den Goutsmit soo roept hy
hem, desen recht de ooren op als een haas,
soeckende alreede sijnen sack om 't gelt in te
leggen, dat hy meenden te ontfangen, ende
volghden hem tot in 't Capittel, alwaar desen
gōeden Religieus hem gebracht hebbende
aan een kant, begint hem dus aan te spreec-
ken. Mijnen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Mijnen vrunt (seyt hy) isset lange geleden dat u vrouwe gestorven is? ende dat ghy dese sieckte gehad hebt? want men moet eerst den oorspronck der selver weten, eermen daar eenigen raet toe kan geven. Wat Vrouwe, seyt den Goutsmit, ick en ben niet getrouwt, dat en is 't subject niet daarom ick hier gekomen ben.

Ick wete wel seijt den goeden Vader dat gy niet getrout en zijt, want gij soud u eerste Vrouwe wel haast vergeten hebben, 't welck niet waarschijnlijck is, door dien gy haar al te grooten affectie toedroecht, dat gy soo haast een tweede Houwelijk soud versoeken, maar 't is goet dat men den tijt weet wanneer sy gestorven is, om tot u gebreck eenige raat toe te brengen. Maar mijn Heer seijdt den Goutsmit, ick geloof dat ghy mijn voor een ander aansiet, ick en hebbe gheen Vrouwe noch en ben niet gehijlijckt, ick kom hier alleen om het geldt t'ontfangen dat mijn komt.

Mijn vriendt seyde de Cordelier, ick weet seer wel dat ghy geldt eyscht, maar daer in en is noch sulcke swaricheyt niet om u weer te recht te helpen, is 't lange geleden dat gy niet gebiecht en hebt, t'zedert dat ghy dit ghebreck gehad hebt? hebt gy oock u conscientie gesuyvert van de sonden en misdaden die gy meught bedreven hebben? Want somtijdts sent ons Godt eenige straffen over onse sonden, ende castijt ons over onse misdaden ende fauten, hout het mijn ten besten dat ick u soo

diep

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

diep vrage, want het geſchiet niet dan tot u
wen beſten.

Mijn Heer antwoorde den Goutſmit, op
ſtaande van de plaets daar hy geſeten hadde
laat mijn toe dat ick wat vrymoedigh ſpreec
ke, het moet weſen dat d'een of d'ande
van ons tween buyten ſijn ſinnen ende oor
deel zij, ick en heb met u ſcheeren niet t
doen, ick eiſchte de hondert Croonen di
gy mijn ſchuldigh zijt, of wel mijn Coopman
ſchap, ghy en hoeft met mijn niet te gecken.

Al ſacht mijnen vriendt ſeide den Corde
lier, ick ſal trachten u te vreden te ſtellen, maa
't gunt ick u ſegge is u ten goeden, ende gy e
moet daar niet gram om worden, ende om
met twee woorden mijn gevoelen te ſeggen
het is reden dat gij eerſt een Medecijne voo
u ziele beſorcht, en dat ghij daar naar het Li
chaam cureert, want alle deſe oploopenthei
is maar een indiſpoſitie ende verdroginge de
herſenen.

Voorwaar gy weet fraey te couten ſeyt de
Goutſmit, is dat de munte daar gy mede be
taalt, of ghy moet mijn tegenwoordich d
hondert Croonen geven die over de koop ſij
bedongen, of wel mijnen kelck, 't en is niet re
delijck dat nadien gij 't goet van mijn Mee
ſter hebt ontfangen, gy mijn ſulck een praet
jen geeft.

Den Vader van de Cordelier ſiende noch i
ſijn aanſicht, noch woorden, noch actien, eeni
ſchijn van dwaasheit begint te twijffelen va
eenich bedroch, ende ſcheen tot dit geloof
abſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

absentie van Mulliard oock wat te doen, vraaghde hem van wat kelck hy hem sprack, hebt gij mijn een kelck gegeven? Ick begeer gelt seyde den Goutsmit, van 't gunt dat gij tot onsent hebt laten halen door twee eerlijcke mannen daar mede gy voor de missе gesproocken hebt, waar van de koop bedongen is voor hondert Croonen, wy hebben die gestelt in handen van uwen Portier omse u te geven, en men heeft ons versekert dat het was voor den Gardiaan van 't convent van Compeigne, en soo gy daar noch grooter proeve van wilt hebben, soo en hoeft gy maar den Poortier te spreecken of de geene te gaan halen die mijn hier hebben doen komen, sy en zijn niet verre, want sy wachten mijn hier dicht by, ende willen den ontbijt betalen.

Den goeden Vader Cordelier hoorende dese redenen, begint van toon en sangh te veranderen, ende een ander taal te spreecken. Het is wel waar seyt hy, dat die gene die een half uir geleden mijn met u alhier quam spreken, mijn te kennen had gegeven dat hy een Broeder hadde die seer in sijn gemoet ontrust was en dat ick een verdienstigh werck soude doen, soo ick hem wilde examineeren, en sien waar aan het hem schorte, hy heeft mijn oock geseyt dat de doodt van sijn Huys-vrouwe oorsaeck van dese ontstelteniſse is, en dat hyse des nachts dunckt voor hem te sien, en haar te hooren spreecken. daarom bid ick u dat ghy mijn vergeeft, soo ick tot noch toe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

toe ghelooft hebbe dat ghy de gene waardt daar van hy mijn had geſproocken, maar belangende de Kelck daar gy my van geſeydt hebt, daar en hebick ter Wereldt niet af gehoort, hy mach miſſchien mijn voor een ander nemen, ſoo t'is voor't convent van Compiegne, den Vader Gardiaen van haar huys is hier, en conde weſen dat hy die door yemant van zyn vrunden had doen coopen, maar waar ſijn u mackers, want hier ſal lichtelijck bedroch onder ſchuylen, ende eenige particulariteyt die ick niet verſta, ick weet waar ſy ſijn ſeyt den Goutſmit, alleen bid ick u dat gy mijn den Vader Gardiaan van Compiegne eens doet ſpreken, naedemaal hy hier is, hier op ſoo geleydt hem den goeden Vader Cordelier (niet connende door deſe dicke Wolcke 'tbedroch bemercken) inde Camer vanden Gardiaen van Compiegne, die haar antwoorde dat hy niet en wiſt wat ſy ſeggen willen, en dat hy int minſte geen laſt aan yemant en hadde gegeven een kelck te coopen.

Den Goutſmit perſiſteert tegen hem, en hout ſtaande datſe niet en is gecoft dan op ſynen naam, ende dat hyſe wel datelijck moet betaelen, ende dat hy van ſijnent wegen de ſelve aan den Portier heeft gelevert. Den Gardiaen deſe redenen hoorende, ſeyde: myn vrint daar en is niet verlooren, het is waar, dat ick in geender wijſe laſt hebbe gegeven, datmen een Silvere kelck ſoude coopen, maar alſoo gyſe gheſtelt hebt in handen vanden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den Portier, ſoo ſal ick hem gaan haalen op dat hy u wederom geeft 'tgunt u toecomt. Den Goutſmit is daar mede te vreden, nochtans ſeer 'tonvreden zynde dat ſynen coop gebroocken was, want hy dien dach meer dan twintich Croonen meenden gewonnen te hebben. Men roept den Portier de welcke inder daat bekenden datmen hem een kelck te bewaaren hadde gegeven, maar den Prieſter dieſe hem te bewaren hadt gegeven die ſelver wederom was comen halen om Miſſe daar mede te doen, ende datmen hem ontwijfelijck in eenige Capelle daar ontrent ſou vinden. Hier begon eerſt den Goutſmit op ſyn neus te ſien, ende 'tbedroch ontwaar te worden, 'twelck inder daat ſeer licht was om te mercken, want ſyn mackers inde kerck te ſoecken, was moeyte verlooren, gemerckt hy wel wiſt dat hyſe daar niet en ſoude vinden, inde Herberch die ſy hem genoemt hadden haar te vinden, was noch erger, want hy twijffelde wel dat hy niet dan 'tneſt ſoude vinden, ende nochtans ſoo verbitterden hy tegen den Portier, dreygt hem de hondert Croonen te ſullen doen betalen, ende hem daer over in Proces te roepen. Den anderen verweert hem daer mede, dat wel waer is dat hy den kelck ontfangen heeft, maer dat hyſe weder gegeven heeft den genen dieſe hem te bewaren had gegeven.

En nae veel woorden over en weder was de Goutſmit genootſaeckt alle de Capellen te beſoecken van de kercke van de Cordelierc, ende inde Herberge te vernemen die Mailli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ard hem genoemt hadde, maar hy en vonter niemant. Siet daar hoe dat desen quant den kelck kreech, en soo meesterlijck syn personagie wist te spelen.

Vervolch van het leven en bedriegeryen van Mailliard.

SOo als Mailliard op seeckeren dach was by du Louvre, om de passanten te verspieden, soo wort hy een Edelman gewaar, de welcke door onvoorsichticheijt een neusdoeck uijt zijn sack getrocken hebbende, zijn beurs liet vallen, ende blijde zijnde dat hy aan den val konde oordelen, dat de selve vol Pistoletten en niet vol wints en was, gelijck voor desen die van Ulysses ende de bougetten van een deel hovelingen, die hare beursen met schilpen of neutescheipen volden, veijnsende de selve naulijcks te konnen opheffende, ter sake van haar swaarte.

Hy en had soo haast dit kostelijcke pant niet gesien, of hy en vont hem geheelijck beweegt de hant daar aan te houden, hy volcht den Edelman van d'eene tot d'ander kant, somtijts zijn hant in zijn diessack hebbende, doch sonder daar te derven ingaan. Eijntlijck naar veel gaans en kerens over en weer, siet een van zijn Cameraden, voecht sig by hem, ende willende mede deelen, begint zijn personagie te speelen. Sy nemen haar tijt waar dat desen Edelman in de Gallerye van de Schilders was, met meer anderen Adel, ende willen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

willende haer ſtuck int werck legghen int midden van al de Hovelinghen die in die Gallerye waren, den Cameraet van Mailliart die aen d'ander cant alleen wandelde, comt teghen den Edelman aen, ende hem gelaetende in zyn ſpooren verwerret te ſijn valt op hem, niet eens bekommert ſijnde ſijn botticheyt voor al de Wereldt te toonen, als hy maar conde crijgen 'tgunt hy ſochte, ſoo dat den Edelman ſoo hardt geſtooten worde dat hy ter aarden viel, Mailliard die doen achter hem was, licht hem met eene handt op ſteeckende d'andere ſoetjes in zijn dieſſak, ende nemende zijn Beurſe, die deſe plompicheijt begaan hadde, niet willende onbeleeft geoordeelt worden, komt hem by den Edelman excuſeeren, hem biddende dat hy 't hem wilde vergeven van dat hy hem hadt doen vallen, ende dat hy ſoodanich inde gallerye had gedrongen geweeſt dat zijne ſporen inde zijne haackende, hy genootſackt was geweeſt op hem te vallen, hy zeijde dit als op een vreemde ſpraacke, als of het een duyts ofte eenich Engels Wals waar geweeſt, waar door zijn plompicheijt te lichter wiert geacht, ende niet anders en verweckten dan een gelach by die geene die dit ſelve ſaaghen, maar ſus ſalt een Sardoniſchen lach zijn, want volgens 't ſpreeckwoort, een Coopman die verlieſt en kan niet lacchen.

Deſe twee Beurſeſnyders haaren ſlach ghedaan hebbende gaan deur, nemende alreede voor te willen koopen het Coninckrijck van

Quoieambec, en de verheven Provincie van Calicut, maar sy vernamen dat die te veel wil omvatten, niet met allen op en doet, want int beneden Hof verspiet hebbende een jongen aenkomelingh, die scheen de sacken vol te hebben, niet te vreden zijnde met haar goede fortuyne, soo trachten sy hem te volgen, beloovende dat haar dien dach geluckigh soude zijn, (oock was het voor Mailliardt wat, hy bleeffer) so als sy hem dan met 't oog en voet vervolgen, soo klimt hy op de Gallerye van de Schilders, om aldaar de verscheyden rariteyten te sien, die't menschelijk vernuft daar heeft te weech gebragt. Nu terwijl dat sy haar comploict maecken om desen nieuwen aenkomeling te betrappen, so was den Edelman gegaan in de kercke van sint Garmain van Lauxerrois, om het Sermoen te hoorẽ, en so als hy by geval een Aelmoesse wilde geven aan twee of drie arme vreemdelingen die hem quamen bidden, soo en vondt hy noch de koorde van sijn Beurs, noch sijn gelt, waar van hy hem soo verbaast vont als een Clock-gieter.

Hy leyt lange in sijn geest over, waar men hem sijn Beurse mocht hebben genomen, haalt in sijn memorye al wat hem was bejegent t'sedert den ochtent, en laet hem voorstaan dat de plompigheyt van den geenen die hem hadde doen vallen, wel oorsaack mocht geweest zijn van sijn ongeluck, hy keert datelijck wederom, in meyninge den geenen te vinden die hem hadde doen vallen, of die hem opgeholpen hadde, ende haar by den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den crop te vatten, ende hy had op dat volk soo wel gelet, dat soo als hy Mailliard in de Gallerye ontmoeten, hy by sijn selven voor nam hem gevangen te nemen, ende hem te betasten, maar hy bleef eenigen tijdt bedenckelijck op die resolutie, want bemerckende 't fatsoen van dien uytmuntenden ende snooden Gauwdief, die men geacht hadt te wesen een van de braefste Edelluyden van 't Hof, so wel was hy gekleet, so en kon hy hem niet laten voorstaen dat dien Gauwdief soo lange onder de Gallery soude hebben durven blijven soo hy sijn Beurse genomen hadde, maar hem van na by besien hebbende, ende gelet op sijn geesten en actien, so en kon hy sijn selven niet ontgeven of dese en hadde sijn beurse.

Den medemacker van Mailliard die hem eerst had sien inkomen, oordeelde wel dat het niet goet en was voor hem daar langh te blijven, waarom hy soetjes doorschoof, onder 't gedrang gaf hy den anderen een teecken hem van gelijcken te verduysteren, of dat anders de dullicheydt op hem soude vallen, Mailliard die den Edelman noch niet en hadde gesien, meende dat sijn Cameraedt hem een wenk gaf op dat hy dien jongen aenkomeling den selven treck soude speelen, maar eyntlijck soo als hy wandelde, ende in sijn geest overleyde de middelen ende practijcquen waar door hy tot sijn voornemen soude konnen geraecken, soo ontmoet hy in 't aensicht den Edelman die hy bestolen hadde, hij wordt terstont root, niet wetende wat postuyr hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wilde houden, hy keert hem om, ende nemende datelijck de Beurſe van den Edelman, die hy in ſijn ſack droech, ſoo bindt hy de ſelve aen ſijn natuyrlijcke beurs, ſich inbeeldende damenſe nimmermeer daer ſoecken en ſoude, ende willende nochtans den beſten wech volgen ende het perijckel en ongeval ontgaen, ſoo ſluypt hy uyt de Gallerye, en gaet deur.

Den Edelman die daar op gelet hadde, dat deſen Gaudief van couleur veranderde, ſo als hy hem aenſag, begint ſijn ſuſpitie te vermeeren, geloovende dat ontwijffelijcken hy hem ſelven ſchuldich kende, vermits hy om 'tgeſicht alleeen ſoo van coleur verandert was. Hy bidt dan een Edelman die van ſijn maegſchap was met hem te gaen, en dat hy hem grootelijcks van doen hadde.

Deſen meynende dat het was om in Duel te vechten, veynſde hem int eerſte dat hy niet wel te pas en was maer wel wetende dat ſo hy ſynen vrunt weygerde by te ſtaen om hem voor twede te dienen, dat hy dan voor bloode ende van weynigh couragie geacht ſoude worden, hy gaet met hem, maer ſijn Lacquay verſtaen hebbende 'tgunt den anderen hem had geſeyt, gehadt hebbende de ſelve gedachten als zyn Meeſter dede terſtont 'tgerucht loopen dat ſy in Duel gingen vechten, ſoo dat den grooten Provooſt hem int veldt begaf om haar voornemen te beletten: maar de duel die ſy gingen doen en was niet ſeer groot, want daer en ſal geen bloet geſtort worden.

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Den Edelman dan uyt de Louvre naar synen man gegaan zynde, die hy vast sach schuyven door 'tgedrang vant volck, 'twelck aldaar van alle canten vergaart, verdubbelt zyn gang, ende comt eyntlijck by hem te sint Germain van Lauxerrois int Clooster, ende met een mannelijcke couragie 'tgeweer inde vuyst nemende seyt hy, Fielt als gy sijt, gy sult mijn, mijn Beursе weder geven die gy mijn genomen hebt, oft sal u leven costen want ick ken u wel.

Mailliard die tot daar toe gevlucht hadde als een hont die de steert tusschen de beenen slaat, vreesende de stockslaagen, was wel verbaast hem soo bejegent te sien van twee of drie Edellnyden die hem van achteren volgden, hy treet nochtans twee of drie treden achterwaarts. Mijn Heer seydt hy siet toe tegen wie gy spreeckt, gy siet mijn voor een ander aan, ick en ben soo veracht van conditie niet dat ick mijn soude bemoeyen met Beursen te snijden.

T'is tijdt verliesen seyde d'ander dat ghy mijn 'tcontrarie wilt wijs maacken, want niemandt anders dan ghy en hebt de handt in mijn sack gesteecken, ghy moet mijn willichlijck weder geven 'tgunt gy mijn genomen hebt hier op so begint Mailliard op sijn grote Paerden te climmen ende Spaansche en Gascoensche rodomontaden te gebruycken, datmen wel most roepen wiemen op't lijf viel, ende dat hy een Edelman was van goede huysen, ende somen hem yets onbehoorlijcks

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

aandede, dat hy't in tijdt en wijlen ſoude vergelden. Den macker van den Edelman ſiende in den bedrieger een ongelooffelijcke ſtoutmoedicheydt, ſeyde tegen hem dat hy hem voor een ander man aan ſagh, en dat deſen geen weſen van een dief hadde.

Ghy en weet niet wat gy ſegt ſeyde den Edelman, ick weet ſekerlijck dat deſen mijn Beurſe heeft of dat hy wel weet waar ſy is, want de treck die hy mijn heeft geſpeelt op de Louvre een half uyr geleden, is mijn noch in verſcher memorye, ende een vaſte getuygeniſſe vant gunt ick ſegge, ende ſuffiſant genoech mijn twijffelmoedicheyt cracht te geven.

So als ſy in deſe diſpuyten waaren, den eenen op het aantyē den anderē op het ontkennen, vergadert het volck by een, yder een gelovende dat Mailliard t'onrecht beſchuldicht wordt, de veranderingh nochtans van ſijn aanſicht dede eenige dencken dat hy ſchuldt hadde, dat hy nochtans reſoluyt bleef als Bartholus, en ſweert ſoo hy eens te redde can comen dat hy haar die hem nu dus ſtraf vervolgen, ſal doen gevoelen dat hy niet minder cloeckmoedich als vroom en is, en dat hy couragie genoech heeft hem hier over te wreecken, 'Tgerucht datter in dit Clooſter gemaackt worde, ende de verſcheyden ſoorten van menſchen die daar vergaderden, dede den Commiſſaris comen, die int eerſte meende dat al deſen ſmoock met voordacht was beleyt om te beter Beurſen te connen ſnijden

onder

onder 'tgedrang vant volck, want 'tis een Stratageme onder die Gauw-dieven, dat als sy practijcque willen hebben, sy dan een krackeel op syn duytsch aanstellen op den eenen of anderen hoek vande Straet, alwaar sy malkanderen geweldich uitluidende, op dat onder de vergaderinge van volck, dat daar by comt alsdan met het geweer met de corte punct connen speelen, ende de nieuwe aancomelingen bedriegen, maar siende dat het ernst was, soo dede hy Mailliard by de crop vatten, ende in zyn huys brengen, alwaar gecomen zynde so vraagden hy de vier Edelluyden of sy haar wilden party maacken ende hem geantwoort zijnde ja, soo begint hy hem te betasten, maar by hem niet vindende, noch in syn broeck, noch in zyn wambeuys, so begint hy hem te beclagen, seggende tegen 't volck die by de Commissaris waaren, mijn Heeren ist niet een ellendige saack dat so een armen onnooselen als ic ben aldus getracteert worde, en dat ter complacentie van twee mannen, mijn doodt vyanden sijnde, ende die een bysonderen haat tegens my hebben, de welcke niet durvende uytvoeren met de waapenen Edelmans gewijse, mijn betuygen dat ick haare Beursen heb gestoolen, als of een Man van mijner qualiteyt ende conditie dit hantwerck by der h ndt soude nemen. En gy mijn Heer Commissaris wat vertoeft gy langer, dat gy mijn uyt dese schande niet en verlost, en hebt gy mijn noch niet genoech besocht, ick sweer u soo gy mijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hier noch langer hout, dat ick u voor party sal houden.

Dese woorden beweeghden den Heer Commissaris ende d'omstanders, die alle gelijck tegen de twee Edellieden kreeten, dat het ongerechtigheyt was alsoo dien eerlijcken man te tracteren, ende wasmen al gereet om hem te ontslaen, so als den genen die bestolen was seyde, dat hy hem party maackte tegen hem, en dat hy buyten alle bedencken sijn Beurse hadde, en dat men hem daarom heel naackt most ontkleden, dit worde van veele misprefen, maar toegestaan van drie of vier die daar by geval by quamen, ende den Edelman seer wel kenden, men ontkleede hem dan heel naeckt, behalven sijn hemde, den Edelman doen siende datmen niet en van 't gunt hy sochte, begon te wanhoopen, wenschende dat hy 't noyt en hadde begonnen, hy laat hem eensdeels voorstaan soomen te Hoof dese poets vernam, dat hy dan voor yder tot een spot soude dienen, ten anderen so hem desen teghens hem party stelt, dat hy hem dan sijn eer sal doen verbeteren, op dese onsekerheyt begint hy te aarselen, soeckende deur te glippen, terwijl den anderen altijdt stont op sijn onnoselheyt, ende het affront dat men hem aengedaan hadde. Den Commissaris biddende dat hy hem Justitie verleende, soo als den Edelman hem omkeerende, tegens hem seyde, ick sweere nu ick mijn soo verre heb in gelaten, en het soo archis als 't worden kan, dat ick u heel naakt sal doen ontklee-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

kleeden,'t welck seggende hy hem aen't hemde begon te tarnen,en voelende sekere dickte ontrent sijn schamelheyt, vat hy de selve met de handt. Men hoeft niet te vragen of dien armen Mailliard in benautheyt was of niet, en of hy hem van angst niet vuyl en maackte. Ick verseckere u dat geen van al de geene die dit Capittel sullen lesen, de neus daar ontrent souden hebben willen steecken, en voorwaar hy had wel redenen om bevreest te zijn, want den Edelman sijn hemde oplichtende en siende de snoeren van sijn Beurse, die gebonden was aen sijn natuurlijcke Beurse, begint heel overluyt te roepẽ dat hy den haas by d'ooren hadde, ende den Dief ter aarden smijtende, treckt hem met sijn Beurs voort, ende en weet niet hoe dat hy hem beyde de klooten niet af en trock, want hy tracteerde hem so rouw, dat sekere Vrou,die in de Commissaris sael was,daar medelijden mede hadde en haar niet konde onthouden te seggen, ey mijn Heer, wat doet ghy, ghy neemt d'eene Beurs voor d'ander, ende terwijl gy de ghewrochte Beurs soeckt af te trecken,soo treckt gy de natuijrlijcke af, maar alle dese woorden en konden hem niet bewegen, want hy sleepten hem als een beest ten offer,tot dat hy eintlijck genoodsaackt was met eẽ mes de koorde aan stucken te snijden, en dat met sulcke verbolgentheijt dat het vreemt was dat hy hem niet beijde de natuijrlijcke beursen open en sneet,en 't gunt daar in was op d' aarde uijt en storte,so seer was hy ontstelt,t' volk vergadert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

datelijck op deſe nieuwicheyt, Mailliard die blijft daar heel confuys en beſchaem, niet anders wachtende dan de galch, men werpt hem half gekleet onder het verwoede volc, alwaar hy meer getrocken en geſleept worden als een ouwe krenge, diemen naar de mishoop ſleept, yder meent een verdienſtig werc te doen hem met een ſtock te keer gaende, maar voornamentlijck ſoo dede den Edelman wel blijcken dat hy ſijn ſaeck gewonnen hadde, want ſijn geweer uyttreckende, dede hem door veel ſlagen met het plat van zijn geweer gevoelen zijnen hoogen Adel ende goede afcomſte, ſoo dat ick wel mach ſeghen dat noyt den Eſel van Balaam ſoo veel ſlagen creech, noch den arbeyder van de Grave ſoo met hout beladen worde, als deſe ellendigen Mailliard, ondertuſſchen informeert hem den Commiſſaris van al 'tgunt ſich in deſen handel heeft toegedragen, examineert den quant, maackende een Proces verbaal van al zyne belijdeniſſen, die een beteutert Man had willen ſien, moſt maar Mailliard onder d'oogen geſien hebben, want hy was verſtelt als een vos die opgeſloten, en een Wolf die inden ſtrick gevangen is.

Hy wordt naar de gevanckeniſſe geleyt met een groote ſtacy, want hy worde gevolcht van een oneyntlijck getal van kinderen. En ſoo als hy gingh over de Wiſſel-brugge, ſoo wiert hy bekent van den Goutſmit, die hy onlanghs te vooren bedrogen hadde, t welck op het begonnen gerucht weder een nieuwe alarm

alarm maeckte. Den voorſchreven Goutſmit voecht hem met de twee voorſz. Edellieden gaande gelijckelijck naar den Luytenant crimineel, ten eynde hem ſijn Proces mocht worden gemaackt, en hem na verdienſten te doen loonen. Maar de Compaignie vande Beurſeſnijders vernomen hebbende dat hy gevangen was, reſolveerden hem daar uyt te helpen 'tcoſten dat 't coſten, ende al haar macht int werck te leggen voor ſoo een bedreven en ervaren Soldaat, (en om cort te maacken) ſy brochten in corten tijdt ſoo veel te weech dat ſy een uyt den haren vercoſen die ſy in boere kleederen cleeden (om haar voornemen beter te bedecken) doende door dit middel aan Mailliard geven verſcheyden Inſtrumenten, om het ſlot van ſijne gevanckeniſſe op te ſteecken, ſoo dat hy binnen twee of drie dagen middel gevonden hebbende die te openen, hem touwen in een packjen met linnen dede brengen, ſulcx dat hy inden morgenſtont, ſo alſmen hem daeghs daar aen naar de galch ſoude voeren, ſijn cor opbrack, en gleet langhs de muyren neer, laetende de touwen die men hem gebracht hadde voor de coſten van ſijne gevanckeniſſe.

De parthyen dit verſtaende, waren wel verſlagen, en voornamentlijck den Goutſmit die ſijnen Kelck meende weder te crijgen, en dien bedrieger wel ſtrengelijck te doen ſtraffen, maar wat onderſoec men naar Mailliard ende ſijne complicen dede, ſo en conde men noyt van haar yet vernemen.

Deſen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Desen strick ontkomen zijnde, komt hy zijn mackers besoecken, gaande van die tijt aan niet anders dan by nacht, hem altijt met den mantel van duijsterheijt bedeckende, en om voor de tweedemaal niet gevangen te worden, laat hem den baart ende het haijr afscheeren, so dat het onmogelijck was hem in die gestalte te bekennen, also hy meest gekleet ging als een Heremijt, en onder dat deckscl doorgaans eenige Paternosters binnens monts prevelende, so sneet hy braaf de Boeren haar Beursen: somtijts speelden hy den Sot, een kap aantreckende, hem stellende op een hoeck van een straat om het volck te doen vergaderen, soo dat wanneer de luyden by een gelockt waaren door zijne grepen en behendicheden die hy int werck stelde, soo had hy vijf of ses Beursesnijders, de welcke haar onder 't gedrng mengende, seer braaf wisten te speelen met den korten dagge veel van de huych lichtende, en ick geef u te bedencken, naa 't spel alsmen zijn gelt niet en vont hoe dickwils men den geck met zijn geckscheer voor den Duyvel wenschte, maar sy moesten patientie nemen gelijck de Vrouwen te Fontainebleau als 't Hof daar weder gekomen is, want 't was van nooden dat sy haar selven trooston.

Maar ick en wil niet vergeten de part die hy speelden te Mondidier, twee maanden te vooren eer hy naar de galg klom.

Eenigen tijdt naar dat hy uijt de gevanckenisse was gekomen, sach hy inde windt en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en ſpeelden haas op, vreſende ſoo hy langer te Parijs waar ghebleven, datmen hem inder daet ſoude hebben doen beproeven, dat de Cennip ſoo periculeus is als het kruyt datmen Napelus noemt, 'twelck men ſeyt dat maar aangeraeckt ſijnde, de doot veroorſaackt. Sy ſcheyden dan met haar vijven daar van daen, en ten is niet te ſeggen wat voor ſtroperyen ſy niet al en bedrevē in het boſch van Seulis, genaamt het Ajuyn boſch, want al de gene die uyt Nederlant van Camerick, Antwerpen, ende andere plaatſen quamen, wierden ellendich in dit Boſch vermoort, 't welck ſeer duyſter en periculeus is voor die gene die naar Picardyen willen reyſen, maar gelijck gemeenlijck ſoodanige ſoorte van menſchen haar hier en daar verſpreyden om meer avantage te vinden, ſoo gebeurdet dat twee uyt den haaren het waagden haaren geleyt-man te verlaaten, en hooger aan te gaan, maar ſo als ſy deur Royes waaren gepaſſeert, ende gecomen waaren in Mondidier, alwaarmen doen met het roer om prijs ſchoot, meenden ſy alwaar eenich voordeel te doen, aleer ſy weder wilden keeren naar hare metgeſellen, weshalven ſy daar bleven. Maar het ongeluck trefren haar, alſoo ſy by nacht een Mantel meenden te ſtelen van een Helbardier van Amiens, die by geval mede aldaar tot dat publijcque ſpel was gecomen, dewelcke ſoo wel van zyn Cameraden worde by gheſtaan, dat deſe twee Gauwdieven by de crop wierden ghevat, ende binnen twee daaghen

gen daar naar verweesen om ghegheesselt en gebrantmerckt te worden, men hoeft niet te vragen hoe hy afgeroſt wierden, want hoe sy den Beul smeeckten en baden dat hy haar sachtjes wilde handelen, en wat beloften sy conden versinnen om soo hart niet geslagen te worden, soo tracteerde hy haar als kinderen van goeden huyse, en joech de vliegen so wel van haar schoeren, dat de strijmen van de roede daar wel twee maandē in bleven staan. Synde eyntlijck treffelijck geleydt van d'een hoeck straat tot d'ander, midden onder een hoop cleyne kinderen die haar vast int aansicht spogen, ende met stront wierpen, namen sy voor dat sy't wilden gedachtich syn, en haar daar over wreecken, en naar dat sy aan de poort haar vijf stuivers hadden ontfangen, ende eeuwich uyt Mondidier gebannen, soo quamen sy weder by haar mackers, int Bosch vande pont, die vast niet meer en roofden dan sy conden crijgen, haar clagende het ongeluck dat haar overcomen was, en hoe sy bedrogen waren en geteeckent met 's Coninckx Waapen. Mailliard die van natuyren seer wraackgierich was, nam voor hem daar over te wreecken, (soo hy niet en konde over de Rechters ten minsten dan over den Scharprechter) vertreckt, gevolcht van drie van syn Cameraden, hem cleedende op sijn boers,

Nu staat te letten dat op de Marckt dagen den Beul gewoon was yets 'tontfangen van al 'tgunt ter Marckt quam, 'tsy Kooren, Erweten

weten, Boonen, Kruyden, Peeren, Appelen ende andere vruchten, ende op den dach dat hy Juſtitie gedaen hadde, was hy gewoon dubbelt maet t'ontſangen.

Mailliard dan gecoft hebbende twee of drie ſchepel Koorns, gaet daer mede ſtaen op de Marckt ghelijck d'andere, gevende ondertuſſchen laſt aen ſyn mackers hem den eerſten Beurs te brengen die ſy conden ſnijden, die haer naer in ſoo wel queten, dat ſy de Vrouw van den Hals Officier, gecomen ſynde cooren te coopen, om haer Solder te vullen, haer Buerſe die aen een ketenkingh afknipten, ſonder dat ſy't oyt ontwaer wiert: terſtont wiertſe Mailliard ghebracht, die ſoo treffelijck den Boer wiſt te maecken, als yement ter Wereldt.

Hy en hadt nauwlijcks de Beurſe ontfangen, of den Beul quam daar voor by om ſijn ordinaris te eyſſchen, Mailliard nemende ſijn vat ſchept uyt ſijn ſack, leggende onder 't Coren dat hy den Beul gaf, de voorſeyde Beurs van den Hooft-officiers Vrouw, maar ſoo behendigh dat het den anderen niet en merckte, want hy leyde de handt op het vat, quanſuys om datter het Cooren niet uyt en ſoude vallen.

Den Beul gingh al vat ſtal tot ſtal, komende by geval wat dicht by de voorſeyde Hals-officiers Vrouw, en meenende een Boer op 't lijf te ſtooten, die hem ſyn ordinairis niet en wilde geven, ſoo ſtiet hy de Luytenants Vrou ſoo dat ſy ſchier ter aerden viel, waer van Mailliard

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

illiard die geduyrich het ooch op hem hadde, ſeer verblijt was, want hy nu wel haaſt hoopte ſijn revenge te hebben, daerom ſeyde hy tegen die gene die by hem ſtonden: Ick bid u ſiet dien Beul, het ſchijnt dat hy die Iuffrouw haar Beurs wil nemen, ſoo dringt hy haar.

Eyntlijck de Luytenant willende een half uyr daar naar betaelen een corf met Peeren die ſy gecoft hadde, was wel verbaaſt dat ſy haar Beurſe quijt was, ſy ſiet rontom haar, ende en vont niemandt dan den Scharprechter, want d'andere waaren al langh deur, ſy en wilde geen vermoeden op deſen nemen, want ſy dacht dat de gene die als Inſtrumenten waren om de boſe te ſtraffen, ſoo Godtloos niet en ſouden ſijn, en haar aan ſulck een ſaeck vergrijpen, ſy gaat de heele marckt over ende weder, vragende na haare Beurſe, over al gaande daar ſy geweeſt was. Ondertuſſchen ſeyde Mailliard tegens de geene die by hem ſtonden dat hy ontwijfelijcken geſien hadde dat den Beul een ſchaarken inde handt hadde, ende daar mede aan haar keten was doende geweeſt. Dit gherucht dus loopende van mont tot mont, ende van oor tot oor, comt tot aan den Luytenante, dewelcke haar vermoeden vermeerderende door de jegenwoordicheyt van den genen die van deſe Dieverye worden beſchuldicht, dede hem gevangen nemen, hem over al doende betaſten, maar niet by hem vindende in ſijn cleeren, ſoo begonnen te twijfelen aan het wedercrijgen, om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

om u te ſeggen wat eeden den beul ſwoer, van dat hy onnooſel van die Dieverye was daar-men hem mede beſchuldighden, is ongeloo-felijck, (en voorwaar hy conde niet eens droo-men dat mailliart hem ſulcken part ſpeelde.) Eyntlijck waſſer ſeecker geſel onder dē hoop die overluydt riep datmen in ſijn ſack moſt ſoecken, en dat hy mogelijck ſyn Dieverye daar in verborgen hadde, deſen raedt wor-den by een yder voor goet gehouden, ende voornamentlijck by die gene dieder meeſt aangelegen was, daar gietmen al 't gebedel van den Beul over hoop, gy ſout geſeyt heb-ben dat het de Arcke Noë had geweeſt, ſoo veelderley dingen waren daar onder een, Cooren, Garſt, Haver, Cruyden, Appelen, Peeren, ende andere dingen, die hy al by een geraapt hadde, gelijck als van een algemeyne ſchattinge over de marckt, maar yder een was wel ontſet doemen onder in de Bedelſack de Beurs met de keten vont, doen begon elck een tegen hem uit te varen, en hem te ſchelden te vergeefs riep hij Hemel en Aarde tot ghe-tuige van ſijn onnoſelheit, ende ſijn vro-men handel en wandel met eede te beveſtigen niemandt wilde hem ghelooven, ende yder een hem ſiende in dien ſtaet, ſchelde hem uyt als den grootſten ſchelm opter aarden, ſoo dat hy verbaaſt ſtont en niet en wiſt wat ſeggen. Mailliard was mede onder 'tgedrangh met d'andere, ende maackende den Picard ver-ſwaarden hy de wonde, ſeggende dat het een beclaaglijck dinck was, ende dat het eynde

der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

der VVereldt genaackten, naedien de honden die de Schapen ſouden beſchermen, nu in VVolven veranderen, en dat die gene die de miſdaat ſtraffen ſelfs daar in vervallen, en dat den beſten raadt diemen daar in conde geven, was datmen hem met de ſelve maet ſoude uytmeten daar hy andere mede was inmeetende, ende dat hy van ſijnent wegen liever een goet ſtuck gelts daar toe wilde geven om een ſtrop te copen, waar het noch een ander ſeyde hy ick liet het paſſeren, maar deſen en kan de ſtraffe niet ontgaan dat hy hem gaat vergeten aan de Luytenants vrou, want hy ſyn party tot Rechter heeft, dit was 'tgemeene diſcours van't volc, en daar en was niemandt of hy en laſterde den Beul, hem wenſchende voor alle galgen.

Men geleyt hem ten huyſe van den Luytenant Crimineel, dewelck ſiende ſulck een onbeſchaamtheyt hem datelijck verwees op alle hoecken vande ſtraaten gegeeſſelt te worden, en daar toe gebrantmerckt, ende voorwaar had hy niet geappelleert, hy ſoude hem hebben doen hangen, en ſoo hy geen vrees hadde gehadt deſen doot ſynde, dat hy geen ander ſoude hebben connen becomen, om ſyn plaats te becleeden: deſe gedachte wederhielen hem van de galch, maar alleen hem de vliegen van de ſchouderen te doen jagen, en te beletten dat de ſpinne-coppen haare neſten op ſyn rugge niet en maackten, maar het ongeluck ſloeger toe datmen ſo haaſt geen Beul en conde vinden, want men al te Compiegne

of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

of te Noyon moſte gaan, alſooder geen naarder Stadt en was, verſien van alſulcke Waar, maar terwijl de Dienders voor de deur van den Luytenant vaſt prateden van de ſtouticheijt van deſen Beul, en datter niet dan een Man en ontbrack die hem luſtig wat affmeerde, een van de medemackers van Mailliard die van alles onderweſen was, ſeyde dat hy ſo lief een ſtuk gelts wilde winnen als een ander, ende ſoomen hem de Commiſſie wilde geven om den beul te geeſſelen, dat hy hem daer in ſoo wel ſoude quijten als yemant van ſijn doen, men vat dat woordt en men ontkleet den Beul, en men behoeft niet te vragen hoe dat hy worden afgevaardicht, tot groot genoegen van yder een, en wat een hartſeer het hem was, onnoſel zijnde, den Gauwdief dede hem de paſſemede danſen al de ſtraten deur, en daar en was geen publijcque plaats daar hij hem niet een heele ballade dede maken, want hoe hy hem meer badt doch medelijden met hem te willen hebben, ende hem ſachtjens te handelen, hoe hy harder ſmeet. Alſoo wreeckten hem Mailliard en ſijn mackers in dier voegen over den Beul, die haar t'anderen tijden ſoo wel had afgeſmeert. Maar gelijk het onmogelijck is de rechtvaardige gramſchap van de Goddelijke Majeſteyt t'ontgaen, ſoo wanneer wy profeſſie maken van hem te vergrammen, ende dat het ſchijnt als of wy alleen ghebooren waren om Hemel en aerde met onſe boosheijt te vervullen, ſoo worde Mailliard naar noch duy-

ſent-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſentderle Schelmſtucken ghevanghen door den Provooſt van de Maarſchalcken van Senlis, om dat hy eenige Perſoonen vermoordt hadde in de Koetſwagen van Amiens, ontrent Clairmont. So dat het rat het laatſte leerſtuck van ſijn leven was.

HET LIII. CAPITTEL.

Subtijle en vreemde Stratagemen van een Gaudief genaamt Lecluſe.

LEcluſe op ſekeren dach gelet hebbende dat ſeker Borger in ſint Antoni ſtraat een ſchoone Hofſtede hadde op de Louvre in Parijs, ſoo gaat hy daar na toe om al de gelegentheyt daar van te doorſien, en te vernemen naar den naam van den Pachter ende ſijner knechten, ende deſe fondamenten geleyt hebbende op de manier van de jagers, die ſavonts te vooren die plaats afmeten die ſy s'anderdaaghs willen door jagen.

Soo keert hy weder naar Parijs, ſijn medemackers ſijne ontdeckinge te kennen gevende, ende van den ſtrick die hy hadt uytgeleyt, ende ſijnen tijdt waar genomen hebbende dat den Borgher t'huys was, ſoo kleet hy hem als een Boer, ende een ſwiep in ſijne handen nemende, als of hy een vermaardt Voerman waar gheweeſt, gekleet met een linne caſack als een Meulenaar, gaat ten huijſe van den Burger, hem groetende met deſe woorden:

Mijn

Mijn Heer ick wenſche u goeden dagh, gy en kent mij niet, en nochtans ben ick tot uwen dienſt bereit, en ben ontrent acht dagen geleden op u Hofſtede komen woonen te Louvre tot Martijn le Clair, maar eilaas ons is een groot ongeluck over komen.

Den Burger met ſijn Vrouw haar hier over ſeer ontſtellende, ſijn beducht, vreeſende dat haar Lanthuys afgebrant, of dat haren Pachter doot was, en wat iſſet doch mijnen vrunt ſeyde hy, helpt mijn uit den droom dat bid ick u.

Mijn Heer antwoorden Lecluſe, gy ſult gelieven te weten dat alſoo uwen Pachter en ick naar Parijs quamen rijden om een mudde Coorns ter marckt te brengen, dat t'allen ongeluck door den quaden wech mijn Meeſter op den wagen is gaan ſitten, maar komende in de voorſtadt van ſint Martin, ſoo is aldaar een radt aan ſtucken gebroocken, ſulcks dat mijn meeſter vallende, ſijn been gebroocken heeft: Dit accident heeft mijn ſeer ontroert, maar van de noot een deucht maeckende, ſoo bedacht ick dat ick een van mijn paarden ſoude nemen, en hem tot den Lede ſetter brengen, die daar dicht by 't Cruys van Tiroir woont, terwijl ſijn jonghſte Soon Pieter le Clair den Wagen bewaart en twee nieuwe raden daar aan laat ſetten, en dit is d'oorſaeck waarom ick hier ben gekomen om uw van mijn Meeſters wegen te bidden dat gy hem eens komt beſoecken, want hy in groot perijckel is.

Den Burger deſe droeve tijdinge verſtaande,

ſtaende, ſtaet op, betuygende in zyn aenſicht daer over ſeer ontſtelt te ſyn, ende ſyn Vrouw en was daer niet minder in onſet, en ſoude gaern met hem gegaen hebben haeren pachter te gaen beſoecken, maer hy beletten, haer, en alſoo ginck hy met den waghenaer (of die hem ſulcx noemde) heenen, onderweech hadden deſe twee veel diſcourſen van de landeryen van Louvre in Parijs, van de opcomende ende afgaende Landen aldaer, waer in Lecluſe den Burger in alles ſoo voldede, dat het een miſdaet ſoude gheſchenen hebben eens aen ſyn oprechticheydt te twijfſelen.

Maer ſoo als ſy omtrent de ſtraet van ſint Martin quamen, om door ſint Jaques de la Boueherye naer de ſtraet ſint Honore te keeren, ſoo begint Lecluſe tegen den Burger te ſegghen, myn Heer ghy weet wel waer den Ledeſetter woont, mynent halven ick moet gaen ſien nae myn Paerden, ende dat ick ordre op die raden ſtel die ghebroocken zyn, maer tot allen ongelucken heb ick geen gelt om den Waegenmaker te betalen, daerom ſoo ghy drie of vier Croonen hebt, bid ick u myn die te geven, om ſpoedelijc ons Coorn ter marct te brengen, want de vercoop uyr ſoude voor by gaen, men moet van een ongheluck geen twee maecken, myn Meeſter ſal u flus wel weder geven' tgunt gy mijn geleent hebt.

Den Burger en maeckt gantſch gheen ſwaricheyt, hy vint maer twee Piſtoletten in ſyn Beurs, die hy hem geeft, vervolgende ſynen wech,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wech, meynende ſynen Pachter te vinden tot den Barbier in doodts noot, want hy int minſte op ſo een wel geſpeelde ſotte cluyt dochte gemerckt Lecluſe hem al ſijn Landeryen wiſt te noemen, met de plaatſen daar ſy gelegen waaren, hoe veel Coorens hy van dit Jaar ſoude conne winnen, ende meer andere particulariteyten die hy waargenomen hadde te Louvre tot den Boer ſelver, welckers Voerman hy zeyde te ſijn. Sy ſcheyden vanden anderen. Den Burger gaat naar den Ledeſetter. Maar Lecluſe aan d'ander zyde keert door de Straat ſint Martin, hem veynſende naar ſyn Waagen te gaan, maar hy ſocht den aldercortſten wech, ende niet te vreden ſynde met de twee Piſtoletten die hy van den voorſz. Burger ontfangen hadde, nam voor hem noch ſoo veel van ſyn Vrouw te haalen, waarom hy ſonder veel op ſijn Waagen te dencken, noch op ſyne gebroken raden (wanter inder daat niet aan en was) keert hy door d'eerſte ſtraat ende ſtellende de reſte van ſyn hoop in die hielen, comt hy weder ten huyſe van den voorſz. Burger, alwaar hy de Vrouwe, vont haar cleedende, en even als of hy grooten haaſt gehadt hadde, ſeyde tegen haar met een heeſſche ſtemme. Mijn Joffrouw u man heeft mijn hier geſonden, hy is nu tot den Barbier, die ons goede hoope tot de geneſinge van mijn Meeſter heeft gegeven, hy bidt u dat gy hem metten eerſten vijf entwintich gulden wilt ſeynden voor d'eerſte encoſten, mijn Meeſter ſal u ſoo haaſt hy ſyn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Cooren ſal verkoft hebben ſal betalen, 'twell ick vaſt naar de marckt gae voeren, deſe goe de Vrouwe die alrede bejaart was, en alred begon te ſuffen, maackt minder ſwaricheij als haar Man; hem gevende 'tgunt hy eyſchte ende dit hebbende, ghebruyckten hy 't ſelve hedroch dat hy aan haar Man gebruyckt had de, te weten hy eyſcht haar noch twee Piſto letten boven de vijf en twintich gulden die hy ontfangen hadde, om de nieuwe raden aan ſynen waagen te doen ſteecken, hy wiſt hem ſoo wel te houden, dat hy ſelfs de alderſlim-ſte ſoude gevangen hebben.

Hebbende 'tgunt hy begeerde, gaat hy uijt den huijs, komende by zijn Cameraden, ver-telt haar zijn avuntuyr, men en hoeft niet te vragen hoe ſy ſmeerden tot koſten vanden Borger, want ſy niet en vergaaten al 't gunt tot de ſlemperye diende, ('tis wel waar dat de Dieverye kleijn was, want wat helpen ſeſtien of twintich Croonen onder ſoo een gheſel-ſchap) maar 't was altijt goet veer geldt. Ick kan oock ſeggen dat ſoo als Lecluſe deſe poetſe eerſt bedacht hy zijn perſonage anders had gemeent te ſpeelen, ſoo als hy naader-hant bekent heeft, alſoo hy meenden tot den Borger te vernachten, ende des nachts de deuren voor zijn complicen te openen, maar oordelende dat hy hem in al te grooten pe-rijckel ſoude ſtellen, ſoo verandert hy van voornemen, gebruijckende den ſlimmen trec die ick nu hebbe verhaalt.

Terwijl Lecluſe ſoo zijnen handel dreef, ſo

was

was den Borger alreede tot den Ledeſetter, den welcken hy datelijck vraaghde ofmen hem dien dag niet een huijſman hadde ghebragt die het been gebroocken hadde. Deſen antwoorden dat hy der noijt van had hooren ſpreecken, deſe reden verſloeg int eerſte den Borger, maar nemende dat het de botticheyt van den Wagenaar was, zeijde: Ick denck dat deſen botterick myn het eene huijs voor het ander heeft genoemt, gaande met eene gang tot al de barbiers inde ſtraat ſint Honore, vragende het ſelfde, maar niemant en wiſter van, hy keert de tweede maal naar den Ledeſetter, dewelc twijffelende over het bedroch, om dat twee daghen te vooren diergelijcke guijteſtuck door de Gauwdieven aldaar geſpeelt was, ſoo ſeyt hy teghens den Borger, Maar mijn Heer zijt ghy wel verſekert dat de gene die gy ſoeckt hier gebracht is, kent gy den geenen wel die het u eerſt geſeyt heeft, ick en kenne hem anders niet antwoorde wederom den Borger, dan dat ick ſeeckerlijck weet dat hy by mijnen Pagter woont, want ſo als ick uijt zijn woorden kan mercken, ſo kan hy alle de gelegentheden van mijne Landen. 'T ſy dan ſoo't wil zeide den Ledeſetter 't is geen twee daagen geleden dat een Gauwdief dierghelijcken treck ſpeelden aan ſeker eerlijck perſoon op de Wiſſelbrugge, ende tis een groot teycken dat het een Gauwdief is, om dat hy u half wech verlaten heeft, en is buijten twijffel 't uwen huijſe gekeert, en heeft van u Vrouw

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van uwe 'twegen meer geldt geeyſt, en hout dat ſoo ſeecker als of ghy 't voor u ooghen ſaacht. Den burger hoorende ſoo veel bewijs redenen, ende ſoo veel aanwijſingen van bedroch, begint te mets te twiffelen en te luyſteren naa 'tgeen men hem ſeyde, nochtans had hy in Lecluſe vermerckt ſoodanigen behendicheyt, ende ſoo geveynſden eenvoudicheydt dat hy niet en geloofde datter bedroch onder conde ſchuylen.

Eyntlijck tot ſyn ſelven comende, gevoelt hy onderweech duyſentderley ontruſtingen in ſyn gemoet, ſomtijts geloovende dat Lecluſe een Gauwdief was, ſomtijts dat hy den Voerman van ſyn Pachter was, en dat hy meugelijck de naam van den Barbier niet had konnen onthouden daar ſyn Meeſter lach, 'tſelve daar voor opnemende, maar 't gunt hem den Ledeſetter geſeyt hadde, dede dat weder verdwijnen, en gaven hem een ander gevoelen, nochtans en was hy ſoo ſeer niet ontſtelt over den treck diemen hem hadde geſpeelt, ende over 'tverlies van 'tgelt als wel over het uytlachen van zijn buyren, ſoo wanneer ſy 'tſelve ſouden komen te weten. Weder 'thuys gecomen ſijnde, ſoo verneemt hy den gantſchen handel ſyn Vrouwe komt hem int gemoet, begeerigh om te weten hoet met haren Pachter al ſtont, wel lieſte ſeyde ſy hoe vaart onſen Pachter al? is hy ook in perijckel van ſterven, is de quetſuyre groot; Den Burger vraacht ſtrackx of den Voerman daar ook geweeſt hadde om

eenich

eenich geldt 'tſedert hy uyt was geweeſt. Tis geen quartier uyrs geleden ſeyde ſy dat hy hier van daan gegaan is, ick hebbe hem 't gelt gegeven dat hy van mijn eyſcht, 'twelc gy hem belaſt hadt.

Doen begon den Burgher in zijn aanſicht te veranderen, want hy ſach wel dat hy by de neus gevat was, en wat gelt hebt gy hē gegeven ſeyde hy? hy heeft mijn vijf en twintich gulden geeyſcht ſeyde ſy, voor d'eerſte oncoſten van den Barbier, en vijtien gulden om nieuwe raden aan ſynen wagen te laaten ſetten, waarom vraagt gy mijn dat nademaal gy hem ſelfs belaſt hebt dat gelt te haalen, of twijfelt gy aan uwen Pachter om twintich Croonen? ſeker hy iſſer ons wel meer ſchuldich geweeſt, die hy ons wel heeft betaalt.

Den Burger die nu wel ſach dat hy bedrogen was, treckt ſyn ſchoeren, en moſt of hy wilde of niet patienty nemen, liefſte ſeyde hy tegens ſijn Vrouwe, Godt behoede ons voor meerder verlies, maar den genen die hier is gecomen als een Waagenaar, is ſeeckerlijck een Gauwdief, want ick en heb hem hier niet geſonden, hy heeft hem liſtelijck weten van mijn quijt te maacken, ende ick en hebbe noch den Pachter noch ſijne kinderen gevonden, 't is een part die ons geſpeelt is om ons gelt te ſnuyten, maar wy moeten Godt dancken van dat hy niet meer geeyſt en heeft, want hy ſout ontwijfelijcken gecregen hebben.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

De Burgers Vrouwe was seer ontstelt van dat bedroch, ende al verseeckerde het haar haaren Man, soo en conde sy doch niet gelooven dat dien fraeyen Voerman een bedrieger was. Sy sendt datelijc een Lacquay naa de Louvre, om seecker te weten of den Pachter 'tbeen gebroocken hadde dan niet. Maar den Lacquay vont den Pachter gesont en wel te pas, die seyde dat hy niet eens gedacht hadde om naar Parijs met Cooren te comen, noch van Voerman te veranderen, 't welck den Burger van die tijt aan beter op sijn stuc dede letten. Maar hy en wast alleen niet die sulcken part gespeelt was, want een maent lang en sprackmen anders niet dan van sulcke fielteftucken, en om cort te maacken sal ick u noch een gelijcke pots gaan vertellen die Lecluse speelden aan een Wijncooper.

Lecluse dan vernomen hebbende dat seker Groffier van Wijnen die ontrent sint Eustache woonden, groote kenniſſe in Borgoigne hadde inde Stadt van Auxerre, ende dat men hem eer lang een goede party wyn soude sende. comt gecleet als een Schipper tot den voorsz. Coopman, (die ick Lespine sal noemen,) seggende tegens hem: Myn Heer, siet daar is een Schip met Wijn voor u aangecomen, van wegen myn Heer Laulnay, Coopman van Auxerre, gy gelieftse te comen ontfangen, de brieven syn int schip, gy sult aldaar sien wat hy u ontbiet, want hy en dachtse u so haast niet gesonden te hebben.

Oock

Oock en dacht ick niet dat hyſe ſo dra ſoude ingeladen hebben antwoorden Leſpine, maar dewijl die wel aangecomen ſyn, ſoo moeter ordre geſteldt ſyn die te ſlepen, datelijck dede hy al de oude ſtaarten uytte weech ſchicken die in zin kelder waaren om de aancomende wijn plaats te maacken, laatende ondertuſſchen het ontbijt voor hem ende den ſchipper gereet maacken. Lecluſe blijde over dat goede begin ſpeelt vaſt van wangen, hem luſtich quitende met eeten en drincken op den geimagineerden wijn, hy verhaalt vaſt Leſpine de bejegheninghe ende gevaaren die hem op de rivieren de Seyne waaren ontmoet alwaar zyn ſchip leck worde, vermengende zyne diſcourſen met ſoo veel ſubtijlheden dat het onmogelijck was hem niet te gelooven: naar dat ſy wel onbeten hadden, ſoo gaan de Coopluyden naar de Haven van ſint Paul, alwaar het ſchip met wijnen lach, naar 'tſeggen van Lecluſe.

Leſpine neemt eenich geldt by ſich om het inhaalen te betaalen, ſorgende alreede geen voerluyden genoech te ſullen connen vinden om ſyne wijnen te ſleepen, maar hy ſal wel haaſt het contrarie bevinden, want ſoo als ſy alle beyde ontrent de Greve waaren, ſoo geliet hem Lecluſe dat hy zyn wambais vergeten hadt, 'twelck hy inde wambais ſtraat gecoft hadde, ſeggende tegen Leſpine dat hy vaſt voor uyt ſoude gaan naar de Haven van Sint Paul, ende dat hyder ſoo haaſt ſoude weſen als hy, den Coopman die 'tbedroch

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

geensins en mercte vervolcht zyne wech en verwachte eenigen tijdt zynen man maar hy en had de meyning niet eens om wederom te comen, want hy en had soo haast den hoeck van de greve niet omgeslagen, of hy quam datelijck tẽ huyse van Lespine als seer vermoeyt zijnde, seggende tegen sijn vrouw dat haar man geen gelt by hem en had genomen als voor vier vaten wijn, ende dat hy noch veertich croonen most hebben, door dien daar tachtentich oxhooft wijn int schip waeren, Dese goede Vrouwe datelijck de sleutel vant Contoir nemende, geeft hem vijf ofses en veertich Croonen, waar mede desen gauwdief by zijn geselschap quam, beginnende den beuyt onder de principaalste te verdeelen, want de jonge leckers die eerst begosten te leeren, die boorden sy deur de neus, dewelcke genootsaeckt waaren van haaren arbeyt te leven.

Lespine ondertusschen moeyelick wordende van soo lange te wachten, begint daar verdriet in te crijgen, en nam eyntlijck voor selfs de schepen die inde Haven lagen te gaan besoecken om te sien of hy niet en soude vinden dat hem toe quam, maar hy en vont niet voor hem, sich nochtans niet connende inbeelden dat den Schipper die hy gesproken hadde, hem wilde bedriegen, naar soo veel versekeringen, ende opt archste genomen, so dacht hy dattet hem niet dan den ontbijt en schaden, en naar hy lange gewacht en gins en weer over de haven geloopen hadde, was hy ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy genootſaeckt met ſchande en ſchaamt wederom t'huys te keren, bekennen dat den voorſz. Schipper met hem gegeckt hadde.

Thuys comende ſo vraacht hem ſijn Vrouwe waerom den Wijn niet en quam, alſoo hy hem gelt geſonden hadde, ja meer dan hy ontboden hadde, om 'tinhaalen en 'topdoen te betalen, Leſpine verbaaſt over deſe woorden, vraagde haar wat gelt ſy meende, en eyntlijck naar veel redenen over en weder, vermerckten ſy dat ſy bedrogen en deur de neus geboort waaren.

HET LIV. CAPITTEL.

Vreemde ſubtijlheden van Mutio, ende de behendicheden die hy gebruyckte, om te beter ſyn voornemen te bedecken.

MUtio gebooren int Landt van Chartres was van ſijn Vader geloopen door ſijn debauches, om te Parijs te comen, maar ſijn geldt opgheſnapt hebbende, ſoo was hy genootſaeckt op de hoecken der ſtraaten hem met bedelen te generen, maar dit Ambacht was hy drae moe, hy voecht hem by twee bedelaars, die onder haar edele exercitie penſionariſſen waaren onder de Fraternitey t vande Beurſeſnijders, en wiſten ſeer Meeſterlijck haar ſtuck te ſpeelen, altijdt d'een of d'andere ſlechte Jorden op den wech betrappende, deſe verſtaande ſijn Woonplaetſe, ſyn Landt, ende waar hy hem onthielt, dachten dienſt van hem te trecken, waerom

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſy hem leerden alle de konſt van haar Ambagt, ſo dat hy in korten tijt Schoolmeeſter van de Dieven wort. Laat ons nu eens ſien wat part hy aan een van zijn Lantſluijden ſpeelde.

Hy wiſt van langer handt dat een ſeker perſoon, genaamt Charles Deſtampes te Parijs in d'Univerſiteyt woende, ende grooten handel in Laackenen ende andere Waeren in vreemde Landen was drijvende. Nu willende deſe een part ſpelen, hoewel hy hem noijt en had gekent, ſoo verſon hy al wat hy konde om tot zijn voornemen te komen.

Mutio als weſende van dat Landt, kende alle de gelegentheden van die plaats, verſon een treck om gelt van de een en van de ander te krijgen, die aldus toeginck: Hy komt ten huijſe van den voorſz. Charles Deſtampes, ſchraal gekleet, ſeggende dat hy van Chartres quam, alwaar hy te ghelijck goede ende quade tijdinge voor hem hadde vernomen. Quade, door dien ſyn Broeder Franchois overleden was, ende dat het niet minder konde zijn dan dat hy daar ſeer bedrouft om ſoude zijn, alzoo hy hem ſeer lief hadde. Goede, door dien hy hem eenige ende univerſele Erfgename hadde gemaackt van alle zijne ſoo roerende als onroerende goederen.

Den Coopman verandert door die tijdinge, want waſt dat hy aan d'een zijde luyſterde naar 'tgoet dat hem aangeſtorven was, ſoo en had hy 't niet ſeer van doen, noch en vaſten

daar

daar niet naar, maar hadde selfs vaste goederen genoech om eerlijck te konnen leven, overwegende nochtans datter tegen de doodt geen remedie en is, soo nam hy voor hem te vreden te stellen ende gedult te nemen. Mijn vrunt zeijde hy tegens Mutio, hebt gy geen brieven aan myn, hoe komt gy aan de tijdinge die gy mijn segt? Mijn Heer antwoorde desen, ick sal u de waarheijt verklaren.

Ick ben gisteren avont in dese Stadt gekomen sonder helder of penninck, om dat mijn op den wech mijn gelt genomen is, ick ben genootsaackt geweest mijn Wambais te pante laten, alwaar een brief in steeckt, daarom soo't u belieft mijn twee of drie kroonen te leenen soo sal ick het gaan haalen en mijn wat laten verstellen.

Desen die zijn Vader wel kende, en maakte gantsch geen swaricheijt hem 'tgelt te geven dat hy hem eyschte, meer om de brief te sien die hem gesonden worde, als anders sints. Mutio desen eersten Godtspenninck ontfangen hebbende, gaat tot een Cleerverkoper, alwaar hy hem van hoofde tot de voeten verkleede, en gaande voor by sint Innocent, lier hy een brief schrijven van wegen de Oom van de genen die hy hem gezeijt hadde doot te zijn. Waar van dit de Copye is:

Aan mijn Heer, mijn Heer Destampes
Coopman, woonende inde straat de
Harpe tot Parijs.

Mijn Cosyn, het is mijn van herten leet dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

u moet laaten weten de doot van uwen Broeder, die haaſtich geſtorven is, want hy boven drie uyren niet ſieck en is geweeſt, en mijn Suſter u Moeder in deſe quartieren niet ſynde, alſoo ſy gereyſt is naar onſe lieve Vrouwe te Ardeliers, ſoo en heb ick niet connen naarlaaten u hier van te verwittigen, ſoo om u particulier Intereſt, alſoo u Broeder u eenige erfgenaam van alle ſyne goederen heeft gemaackt, als om de verbinteniſſe die ick u ſchuldich ben, ter ſake het Proces dat gy voor mijn geſolliciteert hebt voor de camer van Tournelle. Waarom ick u bidde ſo haaſt herwaarts te comen alſt doenlijck ſal ſyn, en deſen brenger gebruycken daar gy hem van nooden ſult hebben, want hy een van onſe byſonderſte vrunden is.

Vwen ſeer beminden Oom Deſtampes.

Den Coopman deſen Brief geleſen hebbende, toont die ſijn Vrouwe, dewelcke van natuyren ſeer gierich zijnde, hoewel ſy geen kinderen en hadde, ontfingh daar uijt meerder blijſchap dan droefheyt principalijck ſiende op de goede erffeniſſe die haar was aangekomen, waarom ſy den genen die haar die boodſchap bracht heerlijck tracteerde. En van die tijdt aan begon Mutio een goede uytcomſte van zijn voornemen te verwachten, want hy beelde ſich in dat ſoomen hem daar binnen liet ſlapen, dat hy middel ſoude vinden de deur by nacht te openen, ende ſyn mackers in de Winckel te laaten comen, om daar uit te nemen 'tgunt ſy begeerden, 't welc

hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hy dede, want Charles Deſtampes hem twee of drie dagen, 't ſynent gehouden hebbende, (daar toe hy hem hadde gebeden om te beter ſijn ſaacken te verrichten) ſoo ſtaat hy den tweeden dach ſeer vroch op, gaat in de Winckel, neemt daar een ſtuck Laacken uyt, ende werpt het door 'tvenſter. Maar 'sanderendaechs ſoo als hy meende te gaan met pack en ſack ſo wort de Coopmans Vrou heel ſiec, waar by een nieuwen hoop ſchepte, want hy dacht wel dat dese ſieckte de reys vanden Man ſoude ophouden, hy verſint dan een niew bedroch, 'twelck was om naar Chartres te gaan, en aldaar gelijcke part te ſpelen aan den Broeder van den vooſz. Deſtampes, hem wijs maackende dat zijn Broeder doodt was, en naar dat hy zijn voornemen aan ſyn Mackers had te kennen gegeven, ſo reyſt hy uyt Parijs na de Stadt van Chartres, alwaar hy alle de ſtraten en wegen kende, want zijn Vader drie mijlen daar van daan woonde. Alwaar gekomen zijnde, begint hy een Brief te componeren houdende aan mijn Heer Deſtampes, als volgt:

Myn Broeder 't ſedert dat ick u jongſt hebbe geſchreven, ſoo heeft de Fortuyn mijn doen gevoelen tot welck een trap van ongeluck ſy een droevige Vrouwe kan leijden, want de nijdige doot heeft mijn het ſoet geſelſchap van mijn Man (u Broeder) benomen, ſonder dat ick hem konde verſachten de pijne van een pleureſie, die hem bevangen hadde nu Woenſdagh leſtleden. Waar van hy dondersdag

derdaaghs daar aan geſtorven is: Het is voor mijn welhart en verdrietich, dat ick ſelfs d' oorſaack van myn droefheyt moet ſchrijven, maar d'affectie en liefde die ick u drage, hebben mijn hier toe vermaandt, 'twelck maar dient om u te bidden ſoo haaſt te Parijs te comen, als mogelijck ſal ſijn, want voor ſyn overlijden heeft hy u eenige van zijn meuble goederen gemaackt, op dat gy over zijne ſaecken ſorge ſout dragen als over u eygen, doet myne gebiedenisſe ſoot u belieft aan mijn Moeder, haar biddende dat ſy hier voor acht of veertien dagen gelieft te comen, ſoot haar eenichſins gelegen comt, ende boven de menichvuldige obligatien die ick u ſchuldich ben ſult gy mijn wederom verbinden om altijdt to blyven.

Uwe ſeer geaffectioneerde Suſter
ende Dienſtmaacht J. L. B.

Mutio deſen Brief hebbende doen ſchrijven door een van ſijn Cameraden, die met hem gecomen waeren, nam voor hem die te beſtellen 'sanderen daags ten huyſe daerſe aen hielt ſich inbeeldende dat ſo hy daar binnen quam, dat hy dan de Winckel voor ſyn mackers ſoude comen openen, en alles wech dragen. Nu ſtaat te remarqueren dat Charles Deſtampes de tydinge van ſijns broeders doot ontfangen hebbende, ende d'erffeniſſe die hem was opgecomen, hē inden rouw gekleet hadde, voorgenomen hebbende om binnen drie of vier dagen naar Chartres te reyſen, maar de ſieckte

van

van sijn Vrouw belette hem dat hy daar niet en conde reysen dan acht dagen naar dat hy den Brief ontfangen hadde, waarentusschen Mutio sijn tijt waarnemende, gecomen was gelijck wy hebben geseyt.

Het Kriecken van den dach aengecomen sijnde, op den welcken hy sijn voornemen meende int werck te stellen, gaat hy eerst by sijn macker, ende daar naar comende by den Heer Destampes, vertelt hem d'oorsaacke van sijn comste, hem wijs maackende dat hy sijns broeders Dienaar was die te Parijs woonde, en dat hy hem in aller haast quam haalen van wegen sijn Mesterse, om op alles ordre te stellen, en d'erffenisse te redden. Desen seer verslagen sijnde van soo eene droeve tijdinge, laet het syn naeste vrunden weten, en insonder heydt aan syn Moeder, die daar op't hoochste in bedroeft was, (want sy hem seer lief hadde, alsoo Charles haar outsten Soon was,) Soo dat Mutio aldaar in huys worde ontfangen, sonder eenich achterdencken op sijn voornemen, men tracteert hem daar binnen twee of drie dagen, binnen welcken tyt al de naaste vrunden haar inden rouw cleeden ter eeren en gedachteniſse van dē overleden Mutio ondertusschen neemt op een morgenstondt sijn slach waar, terwijl sy inde Misse waeren, ende datter maar eene dienstmaecht t'huys was, hy climt op de boven camer, alwaar hy wist dat de Winckel was, ende door de middel van een Keyser, so steeckt hy 't slot op van een Coffer, nemende daar uyt twee of drie

Dia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Diamanten die hy daar in vant, in een kleyn doosjen, hy soude wel eenich geldt genomen hebben, maar hy had liever hem te versien van die Juweelen, so ter sake dat die niet swaar en waren, als door dien hy wel wist datmen die niet en soude soecken om den rouw mede te dragen, dit gedaan zijnde sluyt hy 't Coffer subtijlijck weder toe, gelijck't te vooren had geweest, ende soudemen aan sijn wesen geseyt hebben dat hy den eenvoudighsten jongen van de Werelt geweest waar, soo wist hy hem te veynsen en te gelaten.

Tot besluyt 't beleydt van desen Dief had sulcken kracht, dat den Heer Destampes met sijn Moeder haar op reys begaeven naar haar Suster re Parijs, om het Testament van sijn Broeder (die hy gheloofde doot te zijn (uyt te voeren) ick bidde u let op dese boeverye:

Siet daar geven haar twee persoonen om eenderley saeck op de reys, alle beyde sijnse in volle leven, alle beyde meendense dat den anderen doot was, ende elek bouwden Casteelen in de lucht, gissinge maeckende op d'erfenisse van den anderen, ende geen van beyden en waren noch de Dieverye van Mutio ontwaar geworden. Maar 't gunt daar volgde is noch veel vreemder. Want de Vrouw van Charles Destampes wat beterende, soo resolveerde haar Man naar Chartres te gaan, om op de saecke van sijn broeder ordre te stellen, dewelcke aan sijn zijde na Parijs vertrocken was. Soo gebeurdet dat hy wel gemonteert, of

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

of een halven dach eerder gereyst zijnde, hy in een Herberge ontrent half wech met sijn Moeder quam, ende niet voorder willende trecken vermits sy veel wechs gereyst quamen ende haere Paarden vermoeyt waeren, een vertreck kamer eyschte om wat te rusten alwaarmen haar het Avontmaal ghereet maackte, en sluytende de deur gingen sy elk op een Bedde legghen slaepen. Charles Destampes Coopman van Parijs aen d'ander zijde reysende naar Chartres, quam wel laat aan in 't selve Dorp, en vragende na de beste Herberge, soo weesmen hem juyst 't selve huys daar sijn Broeder ende Moeder waren, hy eet wat, hy wort een Camer gewesen daar in hy niet en konde komen, of hy most deur die van sijn broeder gaan.

't Gebeurde dat desen ontrent middernacht sijn Broeder hoorde praten met sijn Moeder, want daar maar een beschotjen tusschen beyden was, soo dat 't hem licht om verstaan was want sy seyden, dat gaf hem eenich bedencken, ende liet hem voorstaan dat het de geest van sijn Broeder was, of yet anders dat hem de rust beletteden, nochtans niet siende, soo geloofden hy dat het yemandt anders most zijn, die gelijcke uytspraeck als sijn Broeder hadde, blaast de kaers uyt, ende valt weder in slaep, in meyninge den dach te verwachten, om te vernemen wat hy gehoort hadde.

Ondertusschen ontrent ten een uyren des middernachts, de jonge Heer Destampes die in

in d'andere Camer lach, creech pijn in den buyck, die hem ſo benauwde dat hy de Dienſt-maacht opriep met een kaars, dewelcke in ſyn Camer gekomen zinde, nam hy ſynen mantel ende gaat voor by 't Bedde van ſyn Broeder, die van ſyn praat wacker geworden was, ende een nieuw vreeſe ontfangen hadde. Want hy meenden dat hy hem nu wel perfect had hooren ſpreecken, ende int aanſicht geſien. Den anderen vervolgde ſynen wech, maar ſo als hy weder in ſyn Camer wilde keeren, ſoo was hy curieus om die ſoo deun by hem leyde met de kaars int aanſicht te lichten, de welcke de oogen openende, hem kende, ende verbergde hem onder de Laackenen, op dat hy hem niet meer en ſoude ſien, want hy waſſer ſo van verſchrickt, dat al ſijn lijf trilde en beefde.

Den jongen Deſtampes ſyn Broeder kennende die opt Bedde lach, liet de kaars van vreeſe vallen, ende liep heel verbaaſt wegh, ſonder dat hy een woordt conde ſpreken ſoo had hem de vrees bevangen, hy dacht 't ſelve dat ſyn broeder dacht, ſich inbeelden dat het ſijn geeſt was die hem quam quellen, ſoo dat ſy alle beyde duyſent quellingen dien gantſchen nacht hadden, deſen gaf ſyn Moeder te kennen wat hy geſien had, de welcke als ſijnde een Vrouwe, en derhalven ſwack van verſtandt, hem duyſenderleij ſpoockeryen int hooft bracht, hem in die opinie houden, ſeggende dat hy Godt voor hem moſt bidden, en dat hy mogelijck yets begeert, of eenige pelgrima-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

grimagie belooft hadde die hy niet volbracht hadde. Soo dat het haar alle drie onmogelijck was van al den nacht meer te slapen, de vreese bracht haar duysentderley gedachten int hooft, die haar soo ontstelden dat sy haar niet en dorsten verroeren.

Eyntlijck soo comt den dach aan, die met de duysterniſſe oock een deel van de vrees verdreef, maar niet geheel. Den Outsten Destampes staat eerst op, sijn rouwcleet aantreckende, den anderen springt oock terstont van Bedde, ende al 't samen gecleet sijnde, soo doet desen de deur open, om beneden te gaan, ende den Waart te vragen wie dien nacht inde naaste Camer geslapen hadde maar syn Broeder vernemende inden rouw gecleet te sijn, so treet hy weder heel verbaast te rugge, den anderen aan sijn sijde niet minder bevreest sijnde, gaat beneden, ende gevraecht hebbende wie die gene waren die den nacht inde achter-camer geslapen hadden, so antwoordemen hem dat sy van Chartres waren, ende datter een Man ende Vrouw was, doen begon hy wat tot sijn selven te comen, sijn sinnen wat vergarende, en was in groot bedencken, waarom sijn broeder rouw droech niet wetende wat hy daar uyt soude nemen, want hy die de ogen noch niet claar genoech en hadde om dat werck deur te sien, en 't bedroch van Mutio ontwaar te worden. Immers den Waart tusschen beyden gaande, soo comen de twee gebroeders den anderen omhelsen, ten hoogsten ontset over sulck een accidens,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dent, malkanderen de ſubtijlheijt van Mutio vertellende, ende de Brieven die ſy hadden ontfangen. Kerende alſo elck weder na zijn Stat, ſo confuys als verſlagen van ſoodanigen vreemdicheijt. Maar wel ſorgende dat Mutio haar dien treck niet enſoude hebben geſpeelt, ſonder de teikenen van zijne vingeren ywers in gelaten te hebben, ſoo vondt den eenen dat hy de Coffer daar de Juweelen en geſteenten in lagen, had open gebroken, ende den anderen dat hy hem een van de beſte ſtucken laackens uijt zijn Winckel had ontſtoolen, maar ſy moeſten patientie nemen,

Mutio dit uijtgevoert hebbende, haalt zijn zeijlen op, gaande zijn gelt verteren te Roan, alwaar hy vijf of ſes maanden goet chier maackte, tot koſten van de Diamanten, die van grooter waarden waren, maar zijn buijdel geledicht hebbende, ende gheen middel vindende die weder te vullen, dewijl het wel ſwaar is dat een Dief zijn macker bedriegt die ſoo loos is als hy, ende datter veel Merculiariſten in Gaſcoignen zijn, ſoo dat het ambagt daar ſeer ſlecht loopt, ſoo nam hy voor weder naar ſyn vorige lucht te reijſen, om in zijn ellendigh leven te volharden.

Weder te Parijs gekomen zijnde, en de ſelve part willende ſpeelen, inde ſint Jaques ſtraat. ſoo ſnijt hem de Fortuyn 't gras onder de voeten, want gevangen zijnde in 't geſelſchap van twee of drie Beurſeſnijders diet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

diet aldaar seer onveijl maackten, en het Coninghs Wapen op haar rugh gekregen hebbende, soo sontmen haar gelijckelijck naar Marsilien, om de Galeyen te roeyen, alwaar sy haar Fielteryen met de grove penne inde Zee beschrijven.

HET LV. CAPITTEL.

Een seer vreemde treck gespeelt aen een Pleyter van Picardyen, ende hoe sy achter syn gelt gecomen syn.

HEt is niet lange geleden dat eenen ghenoemt le Bref, een onden Vos in materie van quaade saacken voor recht staande te houden, welckers naam soo bekent was onder d'Advocaten, als den Rhabarber onder d'Apoteeckers ende Doctoren, te Parijs quam, om seker Proces dat, geweesen was int Bailliuwschap van Amiens, en waar aan hy geappelleert had, menende dat hy beter recht in dese Stat soude hebben, (hoewel zijn sake gants niet en dogt) hy gaat logeeren in een gestoffeerde Camer, op hoope van minder te verteeren, maar hy kreeg een Waardinne de welcke boven 't gelt dat sy van syn slapen hadde, somtijts haar Billen was uijtlenende, en dan nog den Esel besloeg sonder spijcker of hamer op al 'tgunt dat sy kost haar latende voorstaan dat sy met een Picard te doen had, diemen seyt bot van natuiren te zijn en met het hooft half open, wijs makende

dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dat Paardeſtront vigen, en de Pompoenen beter waren da de Meloenen, om dat ſy groter zijn, maar ſy en had haar Man niet gevonden, want twee dagen daar naar de uijtſpuijginge vernomen hebbende, zeijt hy in zijn ſelven, dat de Switſers goede redenen hebben de vrouwen bedroch te noemen, door dien de Vrouw niet dan met enckel bedrog en valſcheijt is vervult, en hoe zeijt hy, indienmen mijn ſienlijcken voor mijn oogen berooft. wat ſout dan zijn of ick haar eens mijn gelt te bewaren gaf, of indien ick 't ſelve in een van haar buffetten leyde, daar ſy mogelijck twee ſleutelen van heeft. Neen neen, ick moet reſolveren ſelver den hoeder en bewaerder van mijn Beurſe te zijn, ende die een ander niet in handen te geven, ende voornamentlijck een Vrouwe die kromme vingeren heeft, en al naar haar treckt wat ſy aanraackt.

En van die tijt aan reſolveerde hy liever te doen gelijck als den Philoſooph Bias in voorleden tijden, en al zijn rijcdom met hem dragen, ſo ter ſaacke de Advocaten, Procureurs, Clercken, Commiſen, en ſchrijvers altijdt ſpecy willen zien eer ſy de ſtucken willen viſiteren, ſeggende dat het beſte ſtuck in de ſak is reet gelt, dan bevreeſt te zijn wegens d'ongetrouwicheijt ven ſyn Waardinne.

Een ſeeckeren dach by na verſtickt zijnde van't gedrangh op de Saal van 't Pallays, ſo wilde hy een luchjen gaan ſcheppen op de pont neuf, ende een nieuw tijdingje te gaan hoo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hooren, (want gemeenlijck aldaar de Beurſe van de curioſe wort gehouden) gelijck hy inder daat veel tijdingen vernam, maar ſy coſten hem veel, want alhoewel hy ſeer ſubtijl en deurſlepen was, ſo vont hy nochtans ſubtijlder dan hy want terwijl hy ſag balon ſpeelen twee mans perſoonen, d' een gekleet als een Spainjaart, ende d' ander als een Franchoys, ſtonden daar mede by 't ſpel te beſien neffens hem, en zijn actien deurſien hebbende, ſoo oordeelden ſy by haar ſelven dat hy plomp genoech ſoude zijn om hem te laten bedriegen, den Spainjaart terwijl hy ſeer aandachtich op 't ſpel ſach, zeide tegens hem, mijn Heer, is die Piſtolet niet goet, ick heb die aan mijn Heer alhier jegenwoordich ghegeven om dat hy mijn in mijn logement ſoude leijden, dewijl ick de weg niet en weet, en mijnen Taalman hebbe verloren. Ick logeer inde drie witte Beesjes, hy wilde ſeggen in de drie witte duijven.

Le bref neemt de Piſtolet diemen hem preſenteerde, ſeggende tegen den Spainjaart dat ſy ſeer goet was, ende datmer niet in becommert hoefde te ſijn, ende alwaart datſe yemandt mocht hebben geweygert, dar hyſe ſeer gaarne wilde onfangen, Hier op ſo corde den macker den Spainjaart voort, als of hy vrees gehadt hadde dattet ſyn beurt ſoude geworden hebben, comt comt mijn Heer ſeyde hy, ick ſalder u geleyden, tis mijn genoech dat deſen eerlijcken perſoon ſeyt dat de Piſtolet goet is.

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Den Spainjaart hem in ſijn actien gelatende niet veel luſt te hebben hem te volgen, komt by la Bref, hem al ſoetjes in 't oor ſeggende dat hy alreede ſo dickwils van de Beurſe ſnijders was beklipt geweeſt, dat hy geen betrouwen in ſijnen Leytſman hadde, ende ſo hy hem wilde helpen geleyden, dat hy hem een Piſtolet ſoude geven, om dat hy vreeſde dat den geenen die hy tot ſijnen Taelman had mede genomen, in plaats van hen in ſijn logement te brengen, hem wel in een plaats mocht leyden daar hem ſijn Piſtoletten afhandich gemaackt mochten worden, 't welck ſeggende ſo trock hy uyt ſijn ſack handen vol gouts, 't gunt daar naar le Bref vertrooſt heeft, want daar by heeft hy geſien dat hy niet alleen nog d'eerſte bedot en was geweeſt. Eyntlijk deſen goeden ouden Picard, die de conſt wel verſtont van quade ſaecken te bepleyten, en verſtont noch, en ſach niet dat men hem een ſtrikleyde om hem te vangen, maar een byſonder medelijden met deſen gemaackten vreemdeling hebbende, dewelcke aen d'ander ſijde door ſijn vale en bleycke coleur hem geliet als of hy ſieck hadde geweeſt, brocht hem op den wech om hem te geleyden, behalven dat hy wel blijde was om een gat te konnen ſtoppen, ende die ſijn Procureur te geven.

Sy gaan alle drie henen, zijnde heel van verſcheyden meyninge, d'een van d'ander. Den Spanjaerdt verteldt la Bref onderweech de getrouwicheydt die men in ſijn landt aan de vreemdelingen bewees, en datter een groote

groote liefde was een man uijt handen vande gauwdieven op den regten weg, en in verſekertheijt te brengen, ſprekende deſe woorden met ſulck een ingetrocken gevijnſtheijt dat la Bref hem nog meer tot medelijden bewogen voelde, wetende door ervarentheijt het perijckel en quaat dat de vreemdelingen hebben buijtens lants zijnde.

Nu ſo ſy vaſt gingen langs het Pallays om te gaan door de Schoelapperye, en ſo voort na de drie witte duijven, ſiet daar komt een ander Gauwdief gekleet op zijn Spaans, ende deſen ontmoetende begint hem te omhelſen met de armen over malkanderen. Mijn Heer 't is lange geleden dat ick u laaſt ſag, hoe vaart gy al? ick vaar ſeer wel, en gy moet met allo u geſelſchap met mijn drincken.

Den anderen bidt dat hy hem wil excuſeren, en dat hy na zijn Herberge gaat, maar eyntlijck hy is te vreden met hem het middagmaal te gaan eeten, met die conditie, dat de gene die met hem quamen daar oock ſouden komen. Le Bref ende zijn Cameraat die tot daar toe nog niet een woort geſproken hadden, hem ſlegt houdende, gaan binnen naar veel complementen van bedanckingen, men maackt het middagmaal gereet, de twee Spanjaarden gelaaten haar ſeer blijde dat ſy malkanderen ſoo te bequamer tijdt bejegent hebben, ſeggende dat ſy den anderen in langen tijdt niet en hadden geſien, en de ſaack ſchickten haar metter tijt ſo bequaam, dat le Bref hem geluckig agten bo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ven ſijn piſtolet het middachmaal te hebben, den Spanjaart nochtans vande pont neuf, (om zijn feyt te beter te bedecken:) en at niet met hem, geëtende niet wel te pas te ſijn als geen ſmaac inde coſt connende vindē 'twelck ſiende den gauwdief Francois, nu wel mijn Heer ſeyt hy, men moet ſich verheugen, hoe wel gy uyt u lant zijt, noch ſijt gy verſekert dat gy onder u vrunden ſijt, ſy beginnen dan de glaſen uyt te drincken en ſchoonjes uyt vegen, waar in le Bref niet en verſuymde, want die van Picardyen (naar dat ick over lang wel heb gehoort van de gene die van Lions in Picardien handelen) drincken ſchoon uyt tot den leſten droppel toe, houde voor een maxime om een goeden tſech te vegen.

Dat men geen ſtock heeft van doen,
Cruyt noch loot om hem te ſpoen,
Want een dronckaart altijt heeft,
Lippen drooch en tongh die cleeft.

Doen ſy nu al 'tſamen wat verhit waaren van drincken, ſoo dede den Spanjaart Caarten brengen om den tijdt te paſſeeren met den Francen Gauwdief, ondertuſſchen onderhiel le Bref den Spanjaart die haar ten eeten genoot hadde, diſcourerende van verſcheyden ſaacken, en voornamentlijck vande proceſſen waar in Vranckrijck ſich ſelven conſumeert, ende zyn eygen ingewant verteert. Den Spanjaart vande drie duyfjes de

Caarten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Caarten nemende, ſeyt tegens den Francen Gauwdief dat hy hem een ſpel wilpe toonen waar in hy onlangs over de vijftich piſtoletten had verlooren, maar hy meende dat het tegen een tovenaar was, want hy daar ſoo ſeecker op was dat hy nimmermeer en conde verlieſen.

Nu om dit ſpel de Compaignie te vertoonen, ſoo verdeelt hy de Caart aan drie hoopjes, haar toonende het bovenſte blat vã 'teerſte hoopken, dan toont hy haar het onderſte van 't tweede hoopken, doende haar leggen het tweede op het eerſte, ſulcx dat de caart dieſe de tweedemaal geſien hadden lach op die gene dieſe eerſt geſien hadden, den Spanjaart noemende die tweede den wijſer, ten derden gaf hy haar een deel van den derden hoop, doende die in ſpel leggen daermen wilde. Nu dit gedaan ſynde, ſeyt hy dat de eerſte caart de tweede niet en volgde, 'twelck was den wijſer, en dat nochtans deſen Tovenaar maackte dat daar altijdt vier was te vinden, en daar door veel gelts van hem gewonnen hadde, ondertuſſchen gaat den anderen Spainjaart af, hem gelaatende als of hy wat byſonders beneden te doen hadde. Le bref blijft alleen met den Francen Gauwdief, de welcke ſeyde dat hy 'tſpel wel begreep, ende dat hy daar wel een Francen Croon in verſpelen wilde, ſoo mijn Heer den Spanjaart beliefden, die niet beter en wenſchte, neemt de preſentatie aan, ſy beginnen te ſpelen. Le Bref ſiet toe, en leert vaſt 'tſpel, 'twelck hy ſtrackx

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wech hadde, door dien hy ſeer behendich was hoewel hy noyt met de Caart geſpeelt hadde. Soo haaſt als hyder de kenniſſe van hadde, ſoo beclaeght hy de Fortuyn van dien armen vreemdelingh, by ſyn ſelven geloovende dat hy al ſijn geldt met dat ſpel ſal verlieſen meynende dat hy droncken of uytſinnich waar, en hadde medelijden met zyn dwaeſheydt. Ondertuſſchen comen twee van haar roth inde Camer met haer conſent ſeer beleefdelijck aan taeffel, ende by't vier comende, haar gelaatende of ſy malkanderen niet en kenden. O hoe fraey ſpeelden ſy al te ſaemen haar perſonagie. Als deſe een ſpel twee of drie hadden ſien ſpeelen, ſoo ſeyden ſy tegens den Spanjaart, myn Heer wy ſouden u raden niet meer te ſpeelen, want gy ſout al u goet in dit ſpel verlieſen. Le Bref dit hoorende, geloofde dat ſy met gelijcke compaſſie over hem bewegen waaren; als hy, ſijnde wel blijde dat ſy dat geſeydt hadden, want hy en dorſt hem niet waarſchouwen. Den vreemdelingh nochtans ſeyde dat hy hem 't ſpel wel verſtondt, ende dat hyder wel dertigh Piſtoletten wilde onder avontuyren, want hy waſſer opgebeten. Den medegeſel van le Bref die in lange niet geſproocken hadde, begint hem in deſer manieren aan te ſpreecken (terwijl den vreemdeling tegen de twee nieuwe aangekomene praten.) Had ick gelts genoech om voor ſoo veel te ſpeelen, ick ſout doen, want gy ſiet wel dat ick verſeeckart ben om te moeten winnen, maar ſoo gy de

helft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

helft wilt toe ſtaan, ſo ſal ick haaſtelijck hier by van een van mijn vrunden ſoo veel gaan leenen, 'twelck d'oorſaack is dat ick dat niet en can doen, laat ons elck een goet cleet dragen tot coſten van deſen Spanjaart. De twee nieuwe aangecomene preſenteerden de helft te willen ſtaan. Le Bref ſiende de vreemdelingh gereſolveert tot het ſpeelen, dat het ſoo goet waar dat hy als een ander'tgelt won, ſeggende dat hy ſoo veel geldts als hy hadde onder 'tſpel ſoude ſetten, ſtracx gaat ſijn Cameraadt van de Camer, hem gelaatende geldt te gaan leenen, (om ſijn ſchelmſtuck te beter te bedecken) ondertuſſchen voelt le Bref in een hoeck van ſijn ſack, ende ontrent een cleyn buydelken waar in wel twintich Croonen waaren. Den Francen Gauwdief wederom gecomen ſijnde, werpt op taaffel vijfthien Piſtoletten voor ſijn deel maar le Bref ſeyde dat hy voor ſijn deel niet meer dan twintich Croonen hadde, den Spanjaart nae dat hy wat weygerich was geweeſt, om ſo weynich te ſpeelen, conſenteert datmen om veertich Croonen ſoude ſpelen over ende weder, hy telt dan ſijn veertich Croonen die leggende op de taeffel in een neuſdoeck, latende haar gelt in een ander neuſdoeck leggen, 'twelck hy dede om te lichter naar hem te konnen nemen.

Den Franſchen Gauwdief ſeyde tegen le Bref, nu wel aan neemt de Caart, want wy ſijn verſeeckert te winnen, le Bref die niet en docht te verlieſen, nam het ſpel, en dat in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

drien verdeelt hebbende en de eerſte Caarte geſien hebbende, ſoo ſiet hy oock de tweede, 't welck was den wijſer, 't welck te ſeggen is dat alle die ſoude komen ſy hem ſoude wijſen dat de eerſt volden ſoude, en om die niet te vergeten, ſoo beſag hy die meer als driemaal achter een, zijn Cameraat zeijde tegen hem, toont mijn den wijſer, dat ick hem mach kennen, op dat ick u waarſchouwe als hy komt, dit ſeggende neemt hy de Caarte, ende veijnſende naar den wijſer te ſien, ſo ſtack hyder ſubtijlijck een blat tuſſchen beijden, te weten tuſſchen den wijſer ene 't eerſte, en gaf hem doen de Caert weder. Le Bref die naa geen dinck minder als daar naa docht, en beſag de Caart niet meer, ende de derde Caart genomen hebbende, leijt die onder den wijſer, uyt vreeſe dat die immers niet tuſſchen beijden ſoude raacken, doen begon hy aendachtelijck de Caarten om te ſmijten d' ene naa d' andere, twemáal ſoetjes op yder blat cloppende, gelijckmen dan moſt, ſeggende dat en iſt niet, tot dat hy den wijſer gevonden hebbende, ende zijn Cameraat hem daar van gewaarſchout hebbende, zeide dat iſt blat, want hy meenden wel daar van verſeeckert te zijn, maar den wijſemaacker was wel een leugenaar, want in plaats van een uiren te ſlaan, ſo ſloeg hyder vijf, alſo voor een aas van harten dat hy moſt vinden, hy een vijf van ruyten kreech, ick laat u bedencken of hem 'tſweet van benautheijt niet uyt en brack, want hy bleef ſo ſtom en ſtille als een ſout-pilaar.

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Den Spainjaart ter contrarie ſtaat op van ſynen ſtoel, grijpende de twee neuſdoecken, den wech naar zijn logement ſonder vragen nu wel vindende. Dit en waſt noch niet al. Den Franſchen Gaudief begint te krijten tegen le Bref, ſeggende dat hy hem zijn gelt had doen verlieſen, dat in plaats hy de derde Caart onder d'andere moſt leggen, hy die tuſſchen beijde had gemorſt, want de derde Caart oock een vijf van ruijten was, nochtans dede hy hem meerder vrees aan dan quaat, want hy ginck datelijck oock ter deure uijt met de andere, en le Bref bleef alleen verſlagen als een Clockegieter, het goet regt van alle zijn Proceſſen verloren hebbende, en de gehele weeck door een Saterdag, int uijt gaan vande Herberch ſo meenden hy zijn ongeluk ymant van zijn vrunden te vertellen, die hem uijtlachten, ſeggende dat *hy* den eerſten niet bedot en was en dat d'eene in dit, en d'ander in dat ſpel wort gevat, en datmen niet al te obſtinaat moet ſpelen, alſmen niet en kent die tegen een ſpelen.

Siet hoe dat dien armen pleijter was geknipt. lerende tot zijne koſten datter ſo wel Dieven en Fielten op de pont neuf waren als binnen Parijs.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

HET LVI. CAPITTEL.

Hiſtorie van den Heer Aminte, een uytmuntent bedrieger, ende de ſnoode handelingen die hy in zijn leven heeft bedreven.

AMinte woonden op de grenſen van Picardyen, hebbende groot geſach en bewint over het Sout, ende de Sou winckels int Lant ſulckx dat hy door ſyn ſubtijlheyt ende cloeckheyt groote winſten gedaan ende veel middelen vergadert hadde, maar int tegendeel onder ſynen tijtlijcken voorſpoet ſoo had hy oock een grooten haat van de omleggende volckeren op hem geladen, want hy haar ſeer ſtraf handelden ende verongelijckten, haar dwingende Wetten ende Impoſten aan te nemen, daermen noyt te vooren van gedroomt en hadde, niet te min was ſyn Authoriteyt ſoo groot over al 't Landt, dat ſyne woorden hem voor onweder roepelijcke arreſten, ende ſyne arreſt voor wetten dienden: Alſmen vanden Heer Aminte ſprack, ſoo ſprackmen van een orakel, waar van men nimmermeer en moſt wijcken, ſonder in ſyn ongenade te vervallen. Hy dede meer dan dertig menſchen dooden, die hem den tribuyt niet en conden betaalen die hy 't volck opleyde, ende om ront te ſpreecken, 't was een Peſt die generalijck geheel Picardyen beſmette.

't Gunt hem ſoodanige Authoriteyt by het volck maackten, was dat hy Heer was van

van twee Dorpen ende Casteelen, en daarom en dorst niemandt eens kicken. Evenwel gelijck als straffe Heeren niet langen en regeeren, soo had hy eenige vyanden, die hem voor 'tHof van Hulpe daagden, en schilderden hem daar seer leelijck af, maar al de Wereldt ontsach hem soo seer datter niemandt en was die tegen hem eenige sententie dorst uytspreken.

Eyntlijck 'tHof van Hulpe, nam voor kenniss daar van te nemen, ende nadien de gemeen geruchten liepen dat niet tegenstaande hy hem verontschuldigden hy echter al 'tLant deur roofde, so isser een gedepeteert die hem heeft gedachvaart in persoon te compareren, alwaar hy wel onbeschaamdelijck comt om hem te suyveren van al de fauten diemen hem opleyde, ende bewees genoechsaam door syn subtijlheydt en loosheydt syn onnoselheydt, 'twelck hy licht had om doen, alsoo hem niemant en beschuldigden, noch oock niemant 'thart daar toe hadde, nochtans worden hem verboden meer soodanige extorsien te doen, als hy te vooren had gedaan alsoomen op de plaatsen informatien soude beleggen van het volck, ende hy dan eyntlijck gestraft soude worden naar syne verdiensten.

Doch niet tegenstaande alle dese Remonstrantien, soo en conden sy nimmermeer yet gewinnen tegen syn schelmachtige resolutien, alsoo hy in plaats van dien goeden raadt te volgen, hy het arger maackten dan oyt te voo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vooren, jae dat meerder is, hy onderſocht wie de gene waren die hem hadden beſchuldicht, ende dit valſch gerucht van hem hadden gheſtroyt, en ſommige betaalden 't lach voor haar metgeſellen, die noyt gedacht noch gedroomt hadden van eenich quaadt, noch om hem te beſchuldigen.

Nu terwijl hy in ſijn ſtroperyen voortgingh ende 't ſout op veel hooger prijs geſtelt hadde dan hy vermocht, ende dat tegen d'Ordinantie, de Boeren ſelfs dwingende tweemaal ſoo veel te nemen als ſy van doen hadden voor haar huyſgeſin. So raackten hy in krackeel tegens ſijn outſten Commijs, die alleen een ſienlijcke getuyge was van alle ſijne extorſien, ende alle de bewijſen in handen hadde van ſijn rooven, ſtroopen, ende mishandelen, ſoo dat haar krackeel ſo hooch liep dat deſen hem dreyghde dat hy middelen hadde hem te konnen doen dooden, ende ſoo hy hem meer quelden dat hy hem aen 't Hof van Hulpe ſoude gaan beklagen.

Aminte die deſen ſlach vreeſde, wel wetende dat deſe Coninclijcke Raden Argus oogen hadden, ende tot int binnenſte en verborgenſte van de miſdaden deur drongen: reſolveerden ſijnen Commijs van kant te helpen, om hem dien ſplinter uyt ſijn voet quijt te maecken, ende ſich van de vrees die hy van hem hadde te ontſlaen.

Hy diſſimuleert voor eenigen tijdt, op dat den Commijs gheenſins ontwaar en worde het quaedt dat hy hem brouwde. Deſen ondertuſſchen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dertuſſchen die een heymelijcke haat tegen ſijn meeſter opgenomen hadde, ſent aen't Hof van hulpe eenige memorien tegens hem een party van ſijne ſnootheden ontdeckende, en hoe dat al 't volck tegen hem was ingenomen, maar dat niemant de hoornen tegens hem dorſt opſteecken, noch hem beſchuldigen, door dien hy haar ontwijffelijck ſoude ter doot brengen.

Eyntlijck Aminte aleer de Wolcken ſcheurden, ende den Tempeeſt op ſijn hooft quam vallen, oordeelende dat ſijnen Man alleen machtich was hem Proces te maecken, nam ſijn ſlach waar om hem te dooden, en ſiet eens met wat ſubtijlheyt en looſheydt hy hem behielp, om dit ſijn ſchadelijck voornemen in 't werck te leggen.

Hy preſenteert op een Maandach ochtent een requeſt aan den Bailliuw van ſijn Dorp, waar in hy ſijnen Commijs van Dieverye beſchuldight, verſoeckende dat hy in verſekeringh mocht worden geſtelt, tot dat hy volkomen kenniſſe van de ſaecke ende de complicien ſoude hebben becomen, (want hy ſeyde dat de Dieverye wel vijf tien hondert Croonen bedroeg) men hoeft niet t'onderſoecken of den Bailliuw ſijn requeſt teykenden of niet ende of hy hem volkomen vrijheyt gaf met ſijnen Man te doen wat hy wilde, want hy hem 't waar recht of onrecht niet ſoude hebben durven weygeren, of ſijnen volkomen wille tegen ſtaan. Hy ſtiert dan twee Dienaars die hem inde gevanckeniſſe brengen, 't welck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

was in 't Casteel selfs van Amintes, en waar van hy twee Sleutelen hadde, want eer hy sijnen aenslach in 't werck leyde, soo hadde hy een nieuwe sleutel doen maecken van het ghevangen huys, hem gelatende dat d'andere verlooren was, en hy most wel subtijl geweest zijn, die soude konnen sien wat hy met die nieuwe Sleutel hadde willen uytrechten.

Siet soo wordt den armen Commijs ghesleept in de gevanckenisse, niet wetende waar van hy beschuldicht wordt, ende die onnooselwas van al dat men hem wilde opleggen, en dat hem meest quelt is dat hy sijn party tot Rechter heeft, ende hem siet in handen van dien tweeden Tyran, die alreede soo veel persoonen had doen sterven, niet te min nam hy voor hem patientie te nemen, en te verwachten wat dat uyt dese gevanckenisse soude ontstaan, nochtans was hem de hartseer so groot dat hy niet en konde laten uyt te storten duysentderley verfoeyingen en schelwoorden tegens de Dienaars en den Baillieuw, die sonder eenige oorsaeck of redenen sijne gevanckenisse geteeckent hadden.

Aminte desen slach ghegeven hebbende, hadde ten deele 't gunt hy wenschten, maar noch en ist niet al, hy heeft liever sijnen Commijs doot dan levendigh, en leyt by sijn selven over het middel om hem van kant te helpen. Maar hy en siet geen expedient dat hem van achterdencken bevrijt, want hem in koelen bloede in de gevanckenisse te dooden, daar van soude de vyantschap die hy hem draeght,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

draeght, tegen hem tuyghen dat hy 't gedaan hadde hem te vergeven sorgde hy dat seer beswaarlijck soude vallen, alsoo hy hem niet en soude vertrouwen.

Siet hier eyntlijck het schelmachtigh ende trouwloos verraat dat hy versinde om sijnen Commijs in de gevanckenisse te dooden, sonder bekent te zijn, ick bid u leest het met aandacht, meer om het te vervloecken, ende een schrick daar van te hebben, als het te onthouden wanneer gy het gelesen sult hebben. Hy laat sijn Hovenier halen, teghen de welcke hy seyde dat hy hem s'anderendaeghs vroeg tegen vijf uyren ghereet moste houden, om dertigh mijlen weechs daar van daan te reysen, naar een Heer die hy hem noemde. Den Hovenier die wel gewent was sijn brieven te bestellen, sonder op sijn schelmachtigh voornemen te dencken, belooft hem gereet te sullen zijn tegen sulcken uyr alst hem beliefde, ende gingh datelijck slapen om vroeger op te konnen staan: Maar op 't donckerste van den nacht desen onmenschelijcken Tyran, gewapent met een vertwijfselde raserye, neemt een poignaart en gaat met sijn tween in de gevanckenisse, alwaar den armen Commijs sat, die van al dien dach niet gegeten en hadde, sy gelaten haar als of sy hem wat brochten tot sijn onderhout, ende hem eenige spijse te geven. Maar Aminta sijn tijdt waarnemende, steeckt sijn hant in sijn sack om sijn poignaart uyt te trecken, ende nochtans weerhiel hy hem, want hy o-

ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

verleydt by ſich ſelven, dat ſoo hy hem met den poignaart't hart of ſtack, datmen het bloet op de plaets ſoude vinden, en dat hy ſich van de preſumtie niet en ſoude connen bevrijden die al de Wereldt daar over op hem ſoude nemen, terwijl hy by ſich ſelven vaſt overleyt wat manier van doot hy wilde kieſen om hem ſijnen Commijs quijt te maecken, deſen ellendigen Commijs die aan ſijn oogen ſach een verwerret geſicht ende een ontroerden geeſt, vreeſt voor eenich voornemen tegen ſyn leven, behalven dat de duyſtere nacht haar voornemen gunſtich was: ende het verre ſijn van alle hulpe hem niet anders en geloofde dan een ongeluckich eynde, alle deſe verſcheyden gedachten ontroerden hem ſoo dat hy begon te crijten als of hy geck en uytſinnich geworden waar, hy loopt van den eenen hoeck van de gevanckeniſſe tot den anderen, om ergens een uytgangh te vinden maar ſy hadden de deur weder int Slot gedaan, dit dede Aminte reſolveeren hem te verſticken, om twee redenen: d'eerſte op datmen geen merckteecken van ſijn doot en ſoude vinden, de tweede dat hy ſijne Griffoens clauwen niet en ſoude ontcomen hy ontbint dan ſijn couſſebant, ende hem by den crop vattende ſeyde tegen hem, gy moet op deſe uyr ſterven, om mijn te betaele de moetwillicheydt die ick u ſo dick hebbe vergeven: ende heb eyntlijck middel gevonden om myn te wreken over uwe heymelijcke liſten en lagen, werpende hem met eenen de Couſebant om den hals,

hem

hem voor ſijn voeten ter aarden ſmytende, en ſoo als hy moort, moordt meende te roepen, ſo ſet hem deſen geholpen ſijnde van ſijn Lacquay de voet op de nec, ende naar enige ſparlinge ſoo worght hy hem dat hy ſterft, nochtans en had hy hem ſoodanich niet geraackt of hy en gevoelde noch lange daer naer eenige cloppinghe ende trecken van Senuwen, maer ſyn wreetheyt verdubbelende, ſoo ſtopt hy hem den mont ende neuſgaten, terwijl den anderen ſo wreet als hy mocht hem de ſtrot toe douwde, en alſo bleef dien ellendighen Commijs heel doot ter aerden legghen, ſonder eenighe beweginghe meer.

Synen Commijs dan ſoo ellendich vermoort hebbende, om dat hy geen part noch deel in ſyne ſchandelijcke Dieveryen wilde hebben, en het arme volck ſo wilde berooven, ſo wapent hy hem met een nijptange en verſcheyden Inſtrumenten, breeckt een yſeren ſpil int venſter vande gevanckeniſſe, ſoo datter ghemackelijck een Menſch duer mocht, ende alſo deſe gevanckeniſſe op de gracht reſpondeerde, ſoo maeckt hy een touw vaſt aen een ander ſpil, 't welck tot op de muyren neder quam. Syn Lacquay die hem tot die tijt toe in dit ſtuckwercks had by geſtaen, vraeght hem waerom hy het touw daer hongh, maer hy en wonder hem anders geen beſcheyt van doen, dan dat hy 'sander daeghs ſmorgens dat wel ſoude hooren.

Hier mede ſoo laet hy ſyn Lacquay het doode.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

doode Lichaem van ſijnen Commijs dragen om hem in de privaten te begraven, de ſchrickelijckheydt van deſe daedt doet mijn de hayren over eynde rijſen, want den Hemel om ſulk een trouwloosheyt niet te ſien, becleede haar haar aanſigt met wolcken, de ſterren die met haar glintterent licht 't aartrijck beſchijnen, bedekten haar klaarheyt, en ſoo de Mane op onſen Horiſont ware geweeſt, het aenſien van ſoo een wreede en onmenſchelike Tragedie ſoude genoeghſaem geweeſt zijn haar de ſchoonheyt haars verſilverd aanſchijn te ontſteelen, ende te doen eclipſeren.

Aminte dan ſijn bloedich voornemen geeyndigt hebbende, latende de deur van de gevanckeniſſe open, volgt 't ooch ſijnen Lacquay, die dit arme doode Lichaam inde gemeene privaten wierp, dit gedaan zijnde komt hy ſlapen in ſijns Meeſters Camer, maar dit is noch maar d'eerſte actie van de Tragedie, Aminte in ſijn gemoet met een nieuwe vreeſe gequelt wordende, dat ſijn miſdaet mocht uyt komen, had al den nacht een geduyrigen ſtrijdt, hy meende dat hy den geeſt van ſijnen Commijs ſach, die vaſt wraacke over ſijn doodt riep by ſijn Bedde ſoo dat hem de verwoetheyt ſodanig vervoerde, dat hy reſolveerde ſijnen Lacquay te dooden, op dat hij buiten alle ſorg mochte zijn. Hij ſtaat van ſijn Bedde op, vat ſijn Lacquay by den krop ende verſtickt hem, 't ſy wat tegenweer hy met de handen of voeten konde bedrijven, want om ſijn tormenten beter te konnen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

nen volbrengen, soo bint hij hem soetjes de voeten terwijl hy sliep, 't welck s'nachts ontrent ten twee uyren was, en nam hem eyntlijck soo op sijn voordeel, de voet op de neck settende, dat desen armen Lacquay onmogelijck was t'ontkomen, of yemant tot sijn hulpe te roepen, soo dat hij hem in 't privaat wierp, noch ten deele levende, ende qualijck half doodt zijnde, voorwaar wel een wreede, maar een rechtvaardige straffe, want hy verdiende den selven doot te sterven, daar mede hij den Commijs van kant had geholpen. Alsoo keerde Aminte weder in zijn Bedde, alwaar hy meerder rust meende te vinden, maar den schrick van sijn misdaat quelde hem soodanich dat hy duysentmaal meer ontstelt was dan te vooren, hy meent alreede 't Casteel beset te sien met 's Heeren Dienaars, ende dat hy als een offerhande op 't Schavot wort gesleept, en soo hy hem tot slaapen begeeft, soo quellen hem de droomen, nacht gesichten, en duysentderley spoockeryen.

Hy staat ontrent ten vier uyren op, seer ontstelt sijnde, ende sijn moort willende een glimp geven, ende aan 't volck doen gelooven dat sijn Commijs gevlucht was. Soo gaat hy versinnen een ander bedroch om door gelijcke middel sijn Tuynman te doen sterven, op dat hy doch van sijne trouwloose daden niet en soude aan den dach brengen, hy maackt een groot pack brieven, daar hy 't opschrift op schrijft aan een Heer ontrent Dion, maar den Heer ende naam waaren beyde versiert,

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van binnen waſt ſchoon papier, in 't ſchrijven vant 't opſchrift, trachten hy ſoo veel doenlick was ſijn ſchrift te veranderen om niet bekent te ſijn, (let eens dat bid ick u) op deſen dullen Tyger, die om ſijn raſende furie ende wraeckgiericheyt te verſaden, twee of drie onnoſele menſchen doet ſterven, ten was hem niet genoech dat hy ſijnen Commijs ende Lacquay had vermoordt, hy heeft noch de tralien van de gevanckeniſſe gebroocken, om quanſuys voor al de werelt te vertoonen dat hy was gevlucht, ende door het middel van ſijnen Hoevenier die ſmorgens vroech uytgingh wijs te maecken dat het ſijn Commijs is die deur gaat, maar aan d'ander ſijde op dat ſijnen Hovenier niet weder en ſoude komen, en op den weg mocht ſterven, ſo hadde hy t'ſavonts te vooren al beſtelt vergift gereet te maecken, en hem in te geven eer dat hy op reys ging, op dat onderweech de doot hem ſijn wederkeeren ſoude beletten, ſich latende voorſtaan dat ſoo wanneer hy ſijnen Commijs ende Hovenier van kant hielp, die altijt t'ſamen en van gedaante malkanderen ſeer gelijck waren, dat hem niemant en ſoude konnen beſchuldigen, noch yets tegens hem in brengen.

Den Hoevenier en liet niet nae vroech op te ſtaan, ghelijck hem t'ſavonts te vooren belaſt was, komende by Aminte in ſijn Camer, die den ontbijt alreede vaardich hadde, ende by hem komende ſeyde hy, ick en wil niet dat ghy gaat ſonder alvoorens te eeten, daar

en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en is in vier mijlen weechs daar gy moet gaan geen Herberge, 'tis beter dat gy hier een bete broots ende een ey neemt eer gy uytgaat, siet in dit Thresoor, ende gy sulter vinden, koockse.

Den Hovenier doet al wat syn Meester hem bel ft, ende laatt twee eyeren kooken en so als hy vast ontbeet, Aminte willende sijn personagie speelen, gelaat hem als of hy honger hadde, openende een van die eyeren, als of hy met hem hadde willen ontbijten, ende hem gesonden hebbende om Wijn te tappen, maackt syn vergift gereet, 'tselve in dat ey steeckende, en om den Hovenier geen achterdencken te geven, soo neemt hy dat ey om te eeten, evenwel seyt hy tegens hem eet gy dat, ic sal dit wat meer voor mijn laten koocken, want het eerste is al te weeck, den Hovenier, neemt het floopt het uyt sonder te dencken dat hy de doot nederswelgende. Aminte neemt het ander dat niet vergiftight was, en doet van gelijcken, ende elck een tsech gedroncken hebbende, sóo gaat den Hovenier henen, om den Brief te bestellen aan den Edelman die in 't opschrift van de Brief stont, maar hy en was nauwelijcks vijf of ses mijlen van daar, of hy voelde een seer groote pijn voor 'thert, die hem soo overviel dat hy genootsaeckt was in een Herberge te gaan logeeren, ende een Barbier te doen comen, int eerste soo meenden die vande Herberge dat het eenige besmettelijke sieckte van Peste of anders was, want ten was niet langh geleden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den dat de besmettinge in die quartieren was gheweest, nochtans soo verseeckerde hy haer hy in geen besmette plaets was geweest, ende dat hy liever duysentmael wilde sterven, dan haer huys ontreijnigen, indien hij het minste gedencken daer op hadde, maer eintlijck gebeurdet bij geval terwijl hem den Barbier besocht, dat daer eener als een vreemdelinck gecleet voor by quam, eysschende dat men hem Wijn soude tappen men maeckt het middachmal gereet ende ter wijlmen sijn Paert accomodeerde. sach hij die van binnen seer beschimmer gaen en comen over en weder, hij vraecht offer yemant sieck was men seijt hem dat seecker mans persoon die soo datelijck was aenghecomen, daer sieck was.

Desen die in ervarentheijdt een Doctoor was, climt boven, besiet den siecken, de stuypen die hem bevanghen, de toevallen, accessorie, ende anders, ende oordeelde datelijc of dat hy van een slange was ghebeten, of dat hy vergift ingenomen hadde. Den Hovenier ontkenden't seer sterck, segghende dat hem noch het een noch het ander schorte want hy en kon hem niet eens voor laeten staen dat hem sijn Meester sulck een snooden schelmstuck ghespeelt hadde, dan eyntlisck siende dat den Doctor meer en meer daer bij bleef, begon te twijfelen, maer't gunt dat hem de waerheijt, van de Historije int geheel dede gelooven, was doen hem den Doctor teghengift in had gegeven, 't gunt hij eens te Romen ghekoft hadde, want een vierendeel uijrs daer

naer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

naar soo begon hy al het fenijn over te geven dat hy in sijn lijf hadde, met het Ey noch vol sijnde met veel vuylicheijt, waar van ic schricke als icker om denck'e, doen begon den Hovenier allengskens te bekomen, ende in zijn gedachten hervattende al de actien van zijn Meester, soo twijffelde hij dat hij 't mocht geweest hebben die hem dien trek had gespeelt, onder dese twijffelinge soo opent hij de Brieven die hem Aminte sijn Meester mede hadde gegeven, waar in hij niet dan schoon Papier en vont, doen bemerckte hij eerst dat hij dit stuk versonnen hadde om hem om hals te brengen waarom hij niet willende tot hem wederkeeren, uijt vrees dat sijn Meester hem uijt een dullicheijt mochte vermoorden, soo neemt hij de vlucht, ende ging woonen bij een Edelman wel twintich mijlen van daar.

Aminte laat hem ondertusschen voorstaan dat zijn Hovenier doot, en dat hy dien droorn uyt sijn voet quijt is, en nu daar mee de Moort van sijn Commijs en Lacquay gesmoort hadde. Maar God die onse harten en nieren doorsiet, en het binnenste doorgront, sal wel haast door heel Vranckrijck vertoonen datter niet voor hem verborgen can blijven.

't Was stracks ontrent seven of acht uijren, hij komt vergesellschapt met eenich van sijn volck die van de Tragedie niet en wisten, en hem gelatende als of hij den gevangen eten en drincken wilde brengen, vindt hij de deur van de gevanckenisse open, ende de grendels en slooten gebroocken, met het touw dat tot

op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

op de graft neer hing hy hout hem ſeer verbaaſt, crijt gelijk een blinde die ſyn ſtock verlooren heeft en bulckt als een Eſel die de ſtaart af is, hy wil ſyn volck doot ſlaan, om dat ſy dien gevangen hadden laaten lopen, d'een en d'ander daar over beſchuldigen als voorname beleyders van 'twerck, ſeggende dat hy der wel achter ſoude comen, wie hem breeckhamers en ander gereetſchap gelevert hadde om t'ontcomen, al ſyn dienaars ſagen vaſt d'een op d'ander, ſoo verbaaſt ſynde over dit geval, als of den Hemel backſtienen geregent hadde, nochtans niemant ſich ſchuldich kennende, hadden echter vrees dat 'tvermoeden op haar mocht vallen, want ſy 'thumeur van Aminte ſeer wel kenden.

Ondertuſſchen laat deſen de Baillouw ende de Juſtitie van die plaats comen, laat daar ghetuyghenisſe nemen van al datter gheſpeurt wordt nopende 'topbreecken vande gevanckenisſe, om hem in tydt en wylen daar mede te behelpen, en op datmen hem niet en ſoude connen beſchuldigen dat hy hem om hals gebracht hadde, (ſijnde ſoodanigen ſchelmſtuck alſſer noch oyt gepleecht was.)

Siet ſoo wort deſe Moordt voor een tijt als begraven, ende Aminte meent dat die ſteen haar noyt meer en can bewegen, en dat hier noyt taal noch teecken van en ſal comen. Nu waſt dat deſen Tyran eerſt wederom ſyn conſuſſien en extorſien den vollen toom gaf en int werc ſtelde de Dorpen met tollen en ſchat-

tingen

tingen ſo beſwaaerde, ſo dat eenige arme Weduwen genootſaackt ſyn geweeſt haar Bedde en taeffel te vercoopen om ſyn onverſadelijcke begeerlijckheydt te voldoen, ſoo verre dat het geſchrey ende de tranen der Weduwen ende Weeſen voor den Throon Gods comende, God hem ſyn ſtraffe heeft toegeſchict, want het hof van Hulpe van Parijs genoechſaam bericht ſynde van het Godtloos leven, ende de handelinge van Aminte, deputeerden twee aanſienelijcke perſonagien, om volcomen kenniſſe ter plaatſe contentieus te nemen, ſoo dat Aminte te Parijs gebracht wiert.

Terwijlmen de informatien tegen hē nam, niemant van al 'tvolck en dorſt yets tegens hem tuygen, werende dat ſo hy't ontquam, ſy dan niet van de doodt bevrijt en waaren, maar ſiende dat hy gevangen was, ſoo begint yder een op hem te vallen, (gelijck als een Wolf die gevangen is van al de honden gebeten wort,) ende om de waarheyt te ſeggen, 'tvolck moſt een grooten haat tegen hem gevat hebben, want daar waaren meer als vijftich getuygen die tegens hem getuygden, ende hem van concuſſien, exactien, repreſſilien, woecker ende extorſien beſchuldichden die hy bedreven hadde.

Hy niettemin locchent ſeer ſtoutelijck, pogende door ſyn liſticheyt d'oprechticheydt der Rechteren te miſleyden: maar voor al ſoo hielmen aan tegens hem, noopende de Moort van ſyn Man, want al waſt ſulck datter geen

ſienlijcke

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

sienlijcke getuygen en waaren, nochtans vol
gens het oude spreeckwoort, soo is de stemme
des volcks de stemme Christi, 'twelck is de o
pinie van al die daar omstreecx woonen, al
seer waarschijnelijck ende van groot bedenc
ken sijnde, want 'tsedert die tocht en hadmer
noyt meer van den Commijs vernomen
'twelck niet had connen geschieden soo hy o
vervallen had geweest, want yemant soude
getuycht hebben dat hy hem gesien hadde, o
anderstints. Aminte ter anderer zyde toont he
Proces verbaal tot sijn onschult, trachtende
door alle mogelijcke middelen 'tcontrarie
van dien te bewijsen, selfs seggende dat syn
Hovenier haar mocht hebbē gedoodt, en alsc
gevlucht, so dat dat werck so verwarret was,
datmer niet deur en conde comen, de waar-
heydt nochtans sal doen blijcken datter niet
voor sijn Majesteyt verborgen can blijven.

Terwijl dan dat dese saack so stondt,
't welck meer dan twaalf Jaren aen liep na die
schrickelicke Moordt, so vernamen de vrun-
den van Aminte dat den Hovenier ontrent
twintich mijlen van daar woonachticht was,
sy deden hem heymelijck comen, hem vijf
hondert Croonen beloovende, soo hy te Parijs
wil gaan, ende aldaar bekennen dat hy den
Commijs is, diemen geloofde doot te wesen,
ick heb hier vooren alreede geseyt dat sy den
anderen seer wel geleecken, en datter daar-
om geen groote swarieheyt tusschen haarluy-
den en was, gemerckt den tijdt die 'tsedert tus-
schen beyde was gecomen, te bewijsen dat hy
den Commijs was. Hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Hy gaat dan naa Parijs, wel inden dos ſijnde op die hoope hem voor de rechters vertonende, ſeggende dat ſijn Meeſter t'onrecht beſchuldicht is, en dat hy die geene was dicmen vermoet had vermoordt te ſijn, dat het waar was dat hy 'tgevangenhuys opgebroocken had, ende langs de koorde neder gedaalt was, maar dat hy 'tſedert ſulcke bewijſen van ſijn onſchult had ingebracht, dat ſijn Meeſter met hem te vreden was, dat hy hem dickwils was comen beſoecken, ende dat hy door hem tot ſulck een Heer woonde die hy noemde Hier is weder een ander geſicht voor den Rechter, hy bewimpelde ſijn ſaack ſo wel dat men daar van niet en conde bemercken, men toont hem de Memorien die den Commijs geſchreven hadde, maar hy ontkende plat uyt datſe van hem quamen, men liet hem datelijck ſchrijvers comen om van ſijn handt en ſchrift te oordeelen, maar ſy en vonden geen gelijckende, ſo datmen niet en wiſt watmen tegen Aminte ſoude ſeggen, die alreede meende de Rechters bedrogen te hebben, en haar handen ontcomen te ſijn, maar men ſent weder ter plaatſen, om naar de particulariteyten te vernemen, ſoo van den Hovenier als van den Commijs die vermoort was, en gelijck de waarheydt altijdt ſterker is dan de leugen, ſoo wordemen int eynde 'tbedroch ontwaar, waar over den voorſeyden Aminte doen veroordeelt worde naar eerlijcke gedaane amende onthalſt te worden, ende den Hovenier te ſaacke vande miſleydinge, daar me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de hy het Hof ſocht te miſleyden, worden ver oordeelt ſyn Meeſter over al te vertellen, ja ſelfs tot op 't Schavot, met de ſtrop om de hals, ende in ſyn bloote hemde. Siet daar ho dat de ſchelmen int cort of int lang de ſtraf fe Godts op den hals crijgen, eer ſy 't dick wil dencken.

HET LVII. CAPITTEL.

Een vreemde Moort, begaan door twee voornaam ſchelmen in de perſoon van een eerlijcke Ioffrou en haar man.

CLario eenen ſnooden guyt ende jongen wulp was van een goet eerlijck geſlacht, waar van ick de naam noch de reputatie niet en wil openbaaren, ſoo dat ick hem oock met voordacht de naam van Clario heb gegeven, in zijn jonge Jaaren ſcheen hy van goed hoope en deurſleepen genoech te ſyn, maar gecomen ſynde tot het ſeventiende Jaar ſyns ouderdoms, ſo begint hy Cupidoos ſtralen te gevoelen, en van ſyn pylen doorwont te ſyn, hy comt vaſt by 'teen en 'tander geſelſchap, verkeert by de Joffrouwen, ende was altijdt cluchtich ende minnelijck in ſijn woorden, ſoo dat ſynen geeſt vrymoediger wordende, daar door vercreech de gunſte van ſeer veel jonge dochters in ſijn Stadt, die yder de beſte in zijn gratie ſochten te ſtaan. Maar in plaats van daar op te letten, ſo verachten hy al wat ſy dedē en voortbrachten, om te volgen de ſchoonheden van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vanClorilde, zijnde een schoone Joffrouwe in sijn Stadt, ende haar zijne affectie bekent te maken maar noch sijn beclach noch sijn droevige lamentatien en conden de strafheydt van de jonge Dochter niet versetten, die niet meer en haatende dan 'tgesicht vanClario, ende die van hem niet en mocht hooren spreken en soo tracteerden sy hem op de selfde wijse als hy d'andere dochters die hem beminden, was tracterende.

Dit werckt in hem een wanhoop, hy laat Clorilde door zijn vrunden aansoocken, maar te vergeefs, want sy en wilder noyt toe verstaan, 'tis onmogelijck te verhaalen wat middelen desen Jongman al was gebruyckende om haar te beweegen, en tot zijn voornemē te geraacken, ten waar hy gevreest hadde de reputatie van sijn geslacht te besmetten, ende sich selven in perijckel van een swaar ongeluck te begeven, hy soude geresolveert hebben te nemen met gewelt 'tgunt hy door vruntschap niet conde crijgen, maar die vreese dede hem een swaarder resolutie by der handt nemen, want van dullicheydt dat hy sijn liefde niet en conde versaden, soo verliet hy sijn vrunden ende sijn Stadt, ende quam te Parijs, alwaar sijn geldt ten eynde sijnde, begint hy huysmossen te schieten, ende saacken by der handt nemen, daar van hy te vooren een schrick hadde gehadt, ten waar de liefde hem in die extremiteyt niet en had gebracht, om hem van dat in een ander ongeval te werpen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Soo als hy nu opgeteeckent was onder de bende van de Dieven, ſoo doet hem de wanhoop van tot een beter Fortuyn te geraacken, by der hant te nemen allerley boosheden, men ſpreeckt niet dan van Clario, hy gaat nacht en dach, ende hy en comt nergens of hy en laat ter teyckenen van ſijn ſlimmicheyt, hy Beurſe ſnijt, hy leydt handen int vier om de lieden te doen ſlapen, hy knapt de boeren, bedriecht de nieuw aancomelingen, en ſtroopt de Coopluyden, 'tſoude een lang werck zyn u alhier te vertellen alle de particulariteyten die hy met de Gauwdieven dede, want ſy gebruyckten hem om haar voornemen int werck te ſtellen, ende ſiende in hem een ſtoute courage ſonder vrees, lieten hem 'tmeerendeel van haar deſſein uyt voeren, als mede d'aanſlagen die ſy in hare vergaderinge voorſloegen, ſoo dat hy in corten tijdt was den vermaartſten Beurſeſnijder en de moetwillichſten bengel die in heel Parijs was. Clorilde ondertuſſchen die voor deſen ſijne ghenegenthden veracht hadde, quam te trouwen met een anderen Edelman van Compaignien, welck Houwelijck hem ſeer wel liet aanſien, tot goet genoegen van de weder-lijds vrunden, maar alſoo den voorſz. Edelman te hoof verkeerde, want hy een bedieninge inde vogelery vande Coninck hadde, ſoo creeg hy twiſt met een van zyn Cameraden, ſoo dat ſy in duel met den anderen vochten, waar in deſen zyn partye doode, maar ſeer nauw vervolcht zynde, ſoo wort hy ghevanghen ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende gebonden binnen Parijs gebracht. Clorilde dese droeve tydinge verstaande, reyst uit haar lant ende comt te Parijs, alwaar sy voor haar man begindt te solliciteeren, al te weech brengende wat sy conde om hem by 'tleven te houden, sy ging de Rechters aanspreecken, practiseerde allerley middelen om tot haar voornemen te geraacken, meenende door hare schoone woorden die scharpe gesichten te corromperen, welckers purper zyne glinsterende stralen schiet tot in d'uyterste eynden der werelt. Terwijl sy inde Stadt dus gaat en comt, soo verneemt haar Clario eens inde straat vant Sint Jaques, hy voelt datelijk een bewegen in sijn gemoet, en besterft in sijn aansich, die sijn voorgaande liefde weder gedenkende, so en con hy niet naarlaten dese Joffrou wel te besien, die gantsch geen acht en nam op desen beursesnijder, die haar vast van straat tot straat met de neus inde mantel volghde, om te vernemen waar sy voleynde ende tot wat eynde sy daar was gecomen. Eyntlijck gecomen sijnde by Sint Ives, vernam hy dat sy met een Procureur van 'thof praate, nopende de gelegentheydt van haar man, ende d'uytcomste van sijn Proces, hy comt wat dicht by, ende luysterende naar haare redenen, soo verstont hy dat sy saterdach eerstcomende naar haar landt most reysen, om te gaan haalen vijf hondert Croonen, om datmen haaren man soo nauw vervolghde, dat soo men niet subijt toe en sach en voor hem en forghde, dat hy was in perijckel van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſijn leven te verlieſen, deſe tijdinge verſtaan hebbende, ſoo gaat hy henen met een voornemen dat hy hem ſal wreken over het ongelijck en de verſmaatheyt die Clorilde hem voor deſen hadt betoont, hy verwacht den beſtemden dach, reyſende ſaterdaags ſoo als Clorilde moſte reyſen, naa de wech naa Champainjen, maar ſy en wilden haar ongeluckich voornemen voor die tijdt niet int werck leggen, want by haar ſelvē overwegende, dat ſchoon ſy Clorilde vermoorden ſy anders geen beuyt en conden hebben als haar ſchaam, vermits ſy eerſt gelt ging haalen, ſo dede haar de hope van haar te betrappen op haar wederconſt, ende de vijf hondert Croonen te ſtrijcken, van advijs veranderen, ende haar voornemen uytſtellen, ſy gaan uyt haar ſchuylplaats, waar in ſy int dickſte van 'tbos beſlooten waaren, latende Clorilde paſſeren, die op geen dinck minder als op haar was denckende, op dat nochtans haar deſe proye niet en ſoude ontſnappen, ſoo liet haar Clario van verre door ſijn Cameraat volgen die oock in Champaignen quam, om te vernemen den dach wanneer ſy weder naar Parijs ſoude keeren, om datelijck de voortocht te nemen, ende Clario daar van te comen waarſchouwen, die gātſch gereſolveert was haar te vermoorden, ende haar te vergelden dat ſy zijne aanbiedinge en liefde verſmaat hadde. Dit voornemen wort niet nagelaten int werck te ſtellen, Clario verſtaan hebbende den tijdt wanneer Clorilde moſt wederkeeren naar Parijs, reyſt

reyst na Ponthoise, alwaar hy voor die tijd was int gesel schap van den Capiteyn Carfour, die in die tijt seer vermaardt was, ende die al het landt van Vixin quelde, daar in de vreemste ende ongehoorste exactien en extorsien gebruyckende diemen conde bedencken, en dat op de arme huysluyden ende vreemdelingen, gelijck wy in sijn leven verhaalt hebben.

Terwijl hy met sijn macker haar een heymelijcke laage leggen, ende sy vast alle middelen bedencken, waar door sy Clorilde best souden connen betrappen seyt Clario tegens sijn maker die treffelijk int habijt was, dat hy de Joffrouw soude te gemoet rijden als hy haar soude ontwaar worden, ende dat hy haar besonderlijc soude caresseren, als of hy haar Cousijn waar, dat hy haar souw wijs maacken dat sy vã sijn vrunden waar, en hy vã haar maachschap, en dat het naaste Casteel zyne waar, verhoopende dat de Joffrouw door dat middel, verlockt door bedriechelijcke woorden, hem int dickste van bosch soude volgen, ende dat hy aldaar opentlijck met haar soude omspringen ende zijn masque afdoen, want wat hem belangt, by en wilde hem niet bekent maacken, tot dat hy zijn boos voornemen int werck stelde.

Filander (also was den Cameraat van Clario genaamt) en blijft van dit na te komen in geen gebreecke, en wandelende vast op den breden weg met een kleyn bacquette, als of hy te jacht gegaan waar, so komt hy by Clorilde met dese woorden,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Godt behoede ons ma couſine, wie ſoude van deſen dach dit geluck hebben durven hoopen, dat ick u ſoo wel te pas ontmoete, voorwaar 'tgeluck heeft my gedient, gy kent mijn mogelijck niet, en nochtans heb ik u in veel gewichtige ſaacken gedient, ende voornamenlijck in die van mijn Couſijn u man, want noch van deſen dach ginghick by den Coninck, en heb zijn pardon gekregen, hy ſeyde mijn dat gy om gelt uyt waart, om de party te vreden te ſtellen, maar het principaalſte en ſwaarſte van 'twerck is gedaan, Godt heb lof, dan dewijle ick u ſoo wel te pas ontmoet hebbe, ſoo en ſult gy ſoo't u belieft niet voor by rijden ſonder op de portie hier op mijn huys te comen, 'twelck gy daar voor u ſiet ſtaan, want myn vrouwe ſoude teenemaal bedroeft ſijn, ſo gy ſo deurreyſde ſonder haar aan te ſpreken. Clorilde verbaaſt door dit onthaal, en over de woorden van Filander, en weet niet wat ſy gelooven ſal, ſy weet wel dat ſy in die contreye vrunden heeft, ende dat haars mans voorouders daar van daan zijn, maar ſy en had noyt die gene ghe-ſien die haar aanranſde met ſo veel ſchijn redenen, gantſch blijde nochtans zijnde over de goede tijding die hy haar vã haar man ſeyde, en van het pardon dat hy had geobtineert, ſoo ſpreeckt ſy tegens hem aldus: Mijn Heer, al hoewel ick tot noch toe'tgeluck niet en heb gehadt u te kennen, ſo iſt nochtans dat de verſekertheyt die gy mijn geeft van 't pardon van mijn man, mijn duyſentmaal den dach

doet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

doet geluckich achten dat ick u heb ontmoet, want ick u verſekere dat 't ſedert dat ic van Parijs na Campaigne reyſde, en niet en heb connen ſien die gene die d'oorſaac van mijn reys is, noch tydinge van hem vernomen, de uyren ende ſtonden hebben mijn gantſche eeuwen gedocht, derhalven bid ik u mijn te excuſeren, want ſoo ick hier vertoeve hoe weynich het oock is ſo ſalt mijn onmogelijc zijn van deſen dach te Parijs te comen, 't welck ick gaarn ſoude doen foot u beliefde mijn te laaten gaan, onder belofte nochtans dat mijn man en ick op onſe wedercomſte u ſullen comen beſoecken. Mijn Nicht ſeyde Filander, gy doet verlooren moeyte mijn ſolcken praat voor te houden, want ik en ſal nimmermeer toelaaten dat gy ſo naa by mijn huys voor by ſout reyſen ſonder mijn te comen beſoecken, gemerct dat indien ik eens ſodanigen faute had begaan mijn vrouw mijn in geen vijftien dagen ſoude willen toeſpreken, want al over ſes maanden heeft ſy mijn al gequelt om te gaan naar onſe L. Vrouwe de Lieſſe, om int wederkeeren tot uwent te komen, ende mijn Couſijn u man te beſoecken, daerom bid ik u, dat gy mijn deſe vruntſchap niet en wilt weygeren gy ſult wel een oolijck huys ſien, maar al datter in is, is geheel tot uwen dienſt ſo wel als den Meeſter.

Nadien gy mijn dit faveur wilt doen antwoorde Clorilde, ſoo kan ick het u niet wel weygeren ſonder myn ſelven onbeleeft te toonen, behalven dat ick ſeer blijde ſal zijn mijn nichte u l. Huyſ-vrouwe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

te ſien, alſoo ick noyt die eer heb gehadt.

Op die propooſten, ſo leytſe Filander recht boſchwaart in, alwaar Clario haarluyden vaſt verwachte, wel gereſolveert om haar ſijn hittige gramſchap te doen proeven. Ny ſo hadt deſe Joffrouw een Lacquay out ontrent dertien Jaaren die clouck genoech was dat bedroch te ſien datmẽ ſijn Meeſterſſe wilde ſpelen, ſo dat hy haar ſelven daar vã waarſchouwde, ſeggende, naedemaal ſy noyt deſen Couſijn geſien hadde, dat ſy daerom haar ſoo licht van de wech niet en behoorde af te geven, en dat ſy dien dach te Parijs niet en conde comen, maar alle ſijne waerſchouwingen waaren te vergeefs aan dat wilde hooft, die haer voor liet ſtaan dat haar ſoet gelaet haar buyten alle perijckel ſtelde, dieper nochtans int boſch comende (als of eenige Godtheyt haar gewaarſchout hadde van 'tongeluc datmen haar brouwde,) ſoo gevoelde ſy 'ken weet niet wat yſing over haar leden, die haar ſoo ontſtelde, dat ſy daar van in haar aanſicht beſturf, op deſe vreeſe volghde 'tvermoeden van haar ongeluck, want ſy vernam wel dat Filander haar niet recht naar 't Caſteel leyde, 'tgunt hy haar int begin getoont hadde, maar dat hy hem wende naar 'tdichtſte van 'tboſch, waar over ſy hem vraeghde of dat oock den rechten wech was, ende haar geantwoort ſijnde dat het de beſte en ſchoonſte was, en dat ſomtijts daar weynich aan gelegen is, of men om een quaden wech te mijden, een goede wech omme gaat, want d'ander

wechs,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wech, vermits het daegs te vooren seer geregent hadde, seer deurwatert was, en te mets soo quam sy al dieper int bosch, ende wenschte alreede wel verre daar van daan te zyn, want hoe sy dieper in quam, hoe sy door de stilte meerder anghst kreech, nochtans had sy noch altijt een vonckje van hoop, want Filander onderhiel haar met soo een soet discours, dat het misdaat scheen te wesen selfs te dencken dat hy quaat int sin soude hebben.

Nu met haar drien gekomen zijnde in een donckere valeye vol hagen, doornen, dicke boomen, spelöncken en hoolen, siet soo comt Clario (die sich aldaar verborgen hadd) voor den dach springen met 't geweer inde vuyst; en begindt te vloecken, en by Hemel en aarde te sweeren, dat hy beyde haarluyden beursen soude hebben, den jongen Lacquay die den toom van zijn meesterse-biel, liep wech en nam de vlucht, latende Clorilde int midden van die twee roofwolven, maar Filander hem gelatende, als of hy Clario niet gekent en hadde, seyde tegens Clorilde, dat sy geen vrees hoefde te hebben, dat soo desen alleen was, hy hem dan licht soude vermeesteren, dat sy alleen vant paart soude climmen, 't selve met den toom aan een boom bindende, om dan achter hem te coomen schuylen. Dese Joffrouw schepte doen weder een nieuwe moet, want sy doen meende datter noch eenich deel van getrouwicheyt by Filander was, en dat noch gevyenstheyt noch bedroch in sijn woorden en schuylde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Int begin ſchenen die twee Beurſe-ſnijders malkanderen heel te meenen, en geen ander oogemerck te hebben dan den anderen leet te doen, 't gerucht van haar bloote degens dede Clorilde vertrecken in een dichte hage, verwachtende vaſt wat de Fortuyn over haar leven ſoude gelieven te diſponeeren, maar den ſtrijt van deſe twee campioenen en duyrde niet lang, want Filandet hem gelatende als of hy Clario niet langer konde wederſtaan, neemt de vlucht, ſich komende verbergen alwaar Clorilde haar gebergt hadde. En eintlijck deſe twee beulen haar geweer verlatende, vielen alle beyde op deſe arme Joffrouw, haar een neuſdoeck in den mont ſteeckende, om het krijten en ſchreeuwen haar te beletten.

Sy ſmijten haar onder de voet, dewelcke als niet konnende krijten, haar de armen toeſtreckte om hulp, ſy binden haar 't uyterſte van haar handen en voeten aan vier kleyne boombens met dicke touwe, waar van de harde knepen haar de armen ſcheenen te breken, ende hare ſachte handen te verpletten.

Boven het berouw van dat ſy haar ſoo had laten bedriegen van Filander, was haar noch 't ſwaartſte dat ſy den anderen niet en kende, die met ſulck een verwoetheyt haar ſocht te dooden ende mishandelen, maar als hy het momaenſicht afgedaan hadde, en dat hy bloot was, doen waſt dat ſy eerſt duyſentmaal meer vrees en benauwtheyt hadde dan te vooren, want ſy wiſt wel van ouden tijden dat de liefde in dulligheyt en wanhoop verandert, ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende dat den minnaar die hem siet veracht, sijn gramschap inkropt, ende al uytvoert 't gunt de verwoetheyt hem radet, sy sach daar voor haar oogen den geenen welckers tegenwoordigheyt haar altijt een walging had geweest, sy siet het mes op haar keel, en de gramschap uyt sijn oogen, de wreetheyt uyt sijn woorden, en eyntlijck de neusdoeck die sy in den mont hadde soo lange draeyende en swaeyende tot dat sy die quijt was, en middel vindende haar aassem te verhalen, seyt tegens hem dese woorden: Is het oock mogelijck, ghy onmenschelijcke tyrannen als gy zijt, dat gy soo barbarisch en wreet zijnde een arme Joffrouw soo grouwelijck soud willen vermoorden, die haar voor u neder werpt, ende alleen om haar leven bidt. En gy ô Clario, soo de liefde die gy my t'anderen tijden hebt gedragē, oit een schijn van rechte vruntschap heeft gehadt, waarom komt gy dan nu tegen mijn met de wapenē in de vuyst, om een ellendige Vrouwe te verwinnen, die alreede verwonnen is, laet u ten minsten indachtigh zijn (nadien gy u tot soo een bloedigh voornemen in laat) wat beloften gy mijn wel voor desen hebt gedaan, ende dat gy die geene die nu om uwe hulpe bid te voren selfs hebt gesmeeckt en gebeden. Helaas in wat een swaar ongeluck sie ick mijn nu vervallen, most ick de geveynsde woorden van desen gewaanden Cousijn gelooven? die mijn levert in handen van die geene die niet anders en tracht dan mijn leedt te doen? Soo ghy mijn beur-

beurſe begeert, ick geefſe u van nu aan, mits dat uwe verwoetheyt niet hooger en loope en ſoo het medelijden van een ellendige vrouwe u eenichſins raackt, ſoo bid ick u dat gy mijn leeven en mijn eer wilt beſchermen.

Clario die al deſe clachten ſeer weynich achte, ſeyde tegens haar, wy zyn hier in een tijt ende plaats alwaar het bidden geen cracht en heeft, gy moet nu, nademaal gy voor deſen myn met vruntſchap niet en hebt willen te wille zijn, 't ſelve met gewelt toelaaten, en ick wil u doen beproeven wat een bloedige gramſchap vermach, ſo wanneer de clachten ende de tranen crachteloos zijn.

Waar mede ſy haar wederom met nieuwe banden aan handen en voeten vaſt bonden, en haar den neuſdoeck wederom inden mont ſtaacken om haar 't cryten te beletten, ſich in poſtuyre ſtellende van haar te willen verkragten, hier was het daar ſy van verwoetheit ſchuymbekkende de banden ſocht te breken daar mede ſy gebonden was, ende haar alſoo los te maacken, ſy pijnt haar, ſy keert, ſy went van d'een çant tot d'ander, maar al haar crachten waaren te vergeefs: want Clario en Filander waaren al te verbit op haar, dan dat ſy haar ſouden hebben laaten ontcomen. Terwijl Clario en Filander ſtonden op 't punt om haare beeſtachtige begeerten te voldoen, ſoo was den Lacquay van Clorilde die de vlucht genomen hadde int voorſte vã 't boſch om hulp te roepen aan yemandt van de paſſanten, ende zyn Vrouwe te hulp te comen.

Ende

Ende terwijl dat hy vaſt riep en creet, ſoo ſiet hy van verre drie mans perſoonen te paarde ſtijf aan komen rijden de wech uyt, hy riep haar terſtont aan, ende eyntlijck ſiende dat hy met ſulck een uytwendige droefheydt was crijtende, ſoo keeren ſy haar om recht tot hem aancomende, maar hy was wel ontſet als ſy nader gecomen ſijnde, hy ontwaar wierdt dat het zyn meeſter was, gevolcht van twee andere wel gemonteerde perſoonen met piſtolen ende degens.

Mijn Heer ſeyt hy tegens zijn Meeſter, ſoo gy u vrouwen leven wilt behouden, ſoo comt haaſtich hier in dit boſch, want daar ſijn ſtruyckroovers die haar willen dooden: Madincourt (want ſo was dien Edelman genoemt) hoorende ſoo droevigen tijding, bid de gene die by hem waaren hem int boſch te willen volgen, ende rennende door boſſchen en haagen die daar ſtonden, comt hy eyntlijck ter plaatſe alwaar Clario en Filander, waaren, ſiende ſijn Vrouwe metten blooten hayre (o droevich ſpectakel) ende deſe twee gaudieven vaſt het gelt tellen, dat ſy haar hadden ontnomen, hy wordt ſtrackx verwoet en raſende, ontbindt de banden waar mede ſyn vrouwe gebonden was, ende willende ſoo grooten ongelijck wreecken, ſoo vervolcht hy Clario en ſyn macker met de degen inde vuyſt.

Clorilde verbaaſt van ſoo een onverſiene aancomſte, danckt Godt van ſijne gunſt, ende haar tot haar Man, ende die gene die haar ontbonden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

bonden hadden keerende, seyde helaas ter goeder uyren sijt gy hier gecomen, ende de geluckigen ingevinge moet dvysentmaal gedanckt sijn, die u in dese plaatse geleyt heeft, want sonder u l. komste, so waar ick vermoort geweest, gy siet in wat staet dese verraders myn gebragt hebben, sy hebben mijn onteert mijn gelt berooft en gestoolen, ja tis niet mogelijck te seggen met wat een ghewelt en wreetheyt sy mijn getracteert hebben.

Dese woorden ontstack meer en meer de couragie van Madincourt, de welcke Clario achterhaalende hem een steeck inde slinckel arm gaf, en voorts hem snellende na Filander so benaut hy hem sulce dat hy hem een steeck inde buyck brocht, hem doende wederom geven de Beurse die hy sijn Vrouwe hadde genomen.

Siet hier van mijn twee quanten inde clem, te vluchten is voor haar geen kans, want sy vervolcht wierden van drie ruyters die haar wel conden achterhaalen, behalven dat haare quetsuyren haar noch beletteden te loopen haar daar tegen te weer te stellen was noch arger, want sy waaren te verre verscheyden van den anderen 't beste dan voor haar was om hulpe te roepen ende op haar knien te vallen, 'twelck Madincour siende, soo resolveerde hy haar te brengen in d'eerste Stadt, ende haar aldaar op te doen hangen, hy bindt haar aan een, soo dat sy't niet en conden ontcomen, ende gevolcht van syn twee Cameraden hier vooren geroert, so dreef hy haar vast

buyten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

buyten 't Boſch, en men behoeft niet te vragen of hy haar met het platte van zynen deghen de rugge mat dan niet, en al waſt dat dit ſwaare pillen waaren voor Clario en Filander te verſwelgen, ſoo moſten ſy nochtans patientie nemen, alſoo ſy dit ſelfs op haar hals hadden gehaalt. Clorilde vraagt ondertuſſchen haren man hoe hy uytgecomen is, meenende datter noch eenigen ſchijn van waarheydt was inde woorden van Filander die haar vant pardon verſeeckert hadde.

Ick kan u verſeeckeren (ſeyde Madincourt) dat ick met 'tmeeſt geluck ter Wereldt ben ontcomen, en 'theeft weynich geſcheelt dat ick niet weder inde knip en quam, want inde gevanckenis ſijnde gelijck gy weet, ſoo en had ick aldaar ontwijffelijcken niet anders te wachten dan de doodt, daarom dat ick voornam eenige ſubtijlheyt te gebruycken, en ontrent de middach ſoo als de gevangens meeſt al vertrocken waren, dede ick mijn baart affcheeren, gelijck gy oock niet gewent en ſijt myn in duſdanigen poſtuyr te ſien, ende een ander mantel nemende met een flecht cleet, een vetten beſmeerden hoet ende een Fleſſe in myn handt, geliet ick myn als of ick Wijn wilde gaan haalen, en ben ſoo ontkomen, ſonder dat yemandt van de deurwachters 'tſelve ontwaar wierden, en heb by geval deſe Heeren ontmoet die onſen wech ſijt wilde, en eyntlijck u Lacqnay ſonder van mijn te droomen, heeft mijn van verre geroepen, en ick geloof dat den Hemel mijn

ſoo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſoo geluckigh op dees tijdt alhier ter plaetſe heeft geleyt, als wanneer gy mijn hulpe meeſt van doen haddet, want ick geloof dat ontwijffelijck die ſchelmen u gemeent hadden te vermoorden, en ſich voort keerende na Clario, ſloech hem luſtigh met een eynde houts, ſeggende treet aen gy guyten als gy zijt, gy hebt my een affront gedaan, maar ick ſal 't u wel dier genoegh in peperen, de kluppels en ſullen u geen gelt koſten, maar ick ſalder u ſoo wel mede laden dat gy genoeg te dragen ſult hebben,

Filander wenſchte wel hondert mijlen van daar te zijn, ſich ſoodanich ſiende gebonden en vermeeſtert, want hy noch ſijn macker en dorſten niet een woordt ſpreecken, maar moſten 't ſelve met patientie verdragen, en dat haar meeſt beſwaarde, was datmen haar vaſt naar de galg ſleepten, want ſy haar ſelven wel konden inbeelden dat ſoo een ſchelmkſtuck aan de Juſtitie brocht dat ſy dan al in perijckel ſouden zijn van de Schapen in de maeneſchijn te gaan hoeden, ende d'een of d'andere galgh te waecken, maar ick en weet niet wat geluck haar ontmoeten, 't welck haar van dit perijckel verloſtë, want ſo ſy t' eynde 't Boſch quamen, ſiet Madincourt vijf of ſes wel ghemonteerde Ruyters komen, ende niet konnende onderſcheyden wie ſy waren, ſoo was hy (wat naarder komende) ſeer verbaaſt dat het Dienaars van de Juſtitie waren die ſeer ſtijf aan quamen, als of ſy by hem hadden willen weſen, hy ſich datelijck inbeeldende

dat

dat den Provooſt met ſijn dienaars zijn vlucht ontwaar geworden zijnde, hem vervolgden keert ſijn paart om, latende daar ſijn twee gevangens, ſtelt ſijn vrouw achter hem gevende 't paart de ſpooren, deſe hem ſiende vluchten, verdeelen haar in twee hoopen, en loopen hem nae, ſoo dat hij ontr nt t'ſeſtich paſſen van haar ſijnde genootſaeckt was ſijn vrouw van't paart te laten om te beter te konnen ontkomen, maar al zijn poogen was ydel, want hij had met ſchrickelijcke Ruijters te doen, dewelcke hem achterhaalt hebbende, hem van wegen den Coninck belaſten haar te volgen.

Madincourt over deſe droevige tijdinge heel verſlagen zijnde, preſenteer haar geldt dat ſy hem ſouden laaten vluchten, want hy van ſijn vrouw genomen hadde de vijf hondert Croonen die ſy mede gebracht hadde tot zyn verloſſinge, maar ſy en wildent niet eens annemen voor dat ſy wiſten waarom hy die twe ghevanghen leyde, dſe voor int boſch ſoo ghebonden waaren, ende eyntlijck wat Commiſſie hy daar toe hadde.

Deſen hem ſelven ſchuldich kennende, en wiſt niet of hy 'twerck ſoude excuſeeren of defendeeren, ende verclaren wat hem tot dit voornemen had bewoogen aan d'ander ſijde waaren Clario ende Filander ſeer verlegen, en door het trillen en beven van al hare leden gaven ſy genoech te kennen, dat haar den angſt en de vreeſe was om 'thert geſla-

gen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gen, want twee van de dienaars haar bewaarden, terwijl de vier andere naar Mandincourt ende ſijn mackers liepen. Eyntlijck om u niet langh op te houden, ſoo geleyt den Capiteyn van die Archiers Madincourt tot in 't dickſte van 't boſch hem latende naeckt ontkleeden tot int hemde, ende de Vrouwe nede benemende al wat ſy ſinnelijckſt om en aan hadde, ende hy was noch wel blijde dat hy 'er't leven deur ſleepte. Hy wedergekeert zijnde ter plaatſen daar Clario en Filander waeren, en ſy hem kennende, vallen hem te voet, ende Clario ſpreeckende ſeyt tot hem: Mijn Heer, hoe geluckigh achten wy de uyre dat gy ons in dit woeſte boſch ſoo wel te pas zijt ontmoet, want de verwoetheyt van den ghenen die gy daar vervolght hebt was ſoo groot tegen ons (gelijk hy daar oock redenen toe hadde, alſoo wy ſijn Vrouwe verkracht en geſchent hadden, dat hy ons vaſt na de galge ſleepten, ſonder u prompte hulpe, daarom bid ick uw dat gy ons op onſe vrye voeten wilt ſtellen, en in u geſelſchap aennemen, want ſo dien Edelman die gy vervolght hebt noch niet doot en is, ſoo moet hy van mijnen handen ſterven, ende ſijn Vrouw deſelve gang gaen, want gy ſiet hoe dat hij ons getracteert heeft, ende hoe wreedelijck hy ons gebonden en geknevelt heeft.

De Capiteyn van die Archiers, of veeleer dan de Gauwdieven, beveelt terſtont datmen haar ſal ontbinden, en haar willende wreecken, keeren weder naar Madincourt ende ſijn vrouwe,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vrouvve, die sy alleen vonden heel verslagen over haar ongeluck, want de twee andere warent bij tijts ontkomen, ende door een furieuse dulligheit gedrevē zijnde, so doorstoot hijse alle beijde deur ende weder, soo dat sy doodt ter aarden vielen. Alsoo vont Madincourt, die om sijn hooft te behouden de gevankenisse meenden ontkomen te zijn, sijn ongeluck in beschermen van sijn Vrouwe ende alle beyde willende ontkomen 't perijckel daar sy inne waren, en konden nochtans de doot niet ontgaan. Desen Rover was Carfour die Clario seer wel kenden, en waar van hij (sooment soo mach noemen) sijn Ambacht geleert hadde.

Carfour had een weinig te vooren eer Clario dit schelmstuck aanvingh, doen maecken ses nieuwe Casacken van Archiers, op 't fatsoen van die van de Provoost aldaar, en ging alsoo onbeschaamt door de boeren-huijsen, onder deckscl van eenige misdadige te soecken des nachts, wech dragende 't gunt hy daeghs niet en soude hebben durven doen ende 'tgunt hem best aanstont. Hy gaf Clario en Filander elck vijstich Croonen, die daar niet wel mede te vreden waaren, lietse gaan. Clario gaat van Parijs naa Campangne, alwaar Carfour vast roofde, gelijck een beecke en waeterstroom die dijcken en dammen en al wech neemt dat hem ontmoet. Clario gepicqueert sijnde dat Carfour den beuyt soo ongelijck gedeelt hadde, nam voor dat hy 't hem soude te pas brengen 'tcosten dat 't co-

sten,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſten, al ſoudt hy ſyn leven daer by laten. Hy maeckt hem in korten tydt ſoo familiaer met Carfour, dat ſy heele Cameraets zyn. Carfour leyt deſen mede in alle zyne aenſlagen, met hem alvoerens op alle beraetſlaeghen e ſoo dat Clario op een tydt ontwaer wiert waer Carfour zyn gelt verberghden, ende geſien hebbende de ſleutelen van zyn Coffer ende bouget, ſoo nam hy voor hem weder een part te ſpeelen tot vergeldingh van de vierhondert Croonen die hy Madincourt benomen hadde, hy vint middel de ſelve Coffer van onderen op te breken, een planck daer uyt nemende, ſtelende omtrent hondert piſtolletten die hy hem t'ſavonts te vooren daer in had ſien ſluiten, ende gaet daer mede deur, maer hy en was niet verre want die hy beſtoolen hadde, was looſer dan hy ende gheſien hebbende, dat ſijn Koffer vol was, uyt gheſeyt zyn buers ſoo rijdt hy hem naer, hem wederom brengende in een boſch om hem te doen beproeven, dat gemerckt de ſtouticheyt hem had geraden hem te beſtelen, zyn gramſchap en verwoetheyt hem wel ſoude raden te ſtraffen ende dooden, hy bindt hem aen een boom om zyn mede gheſellen te halen, ende haer door zyn exemplen te leren dat men noyt zyn meeſter en moet bedriegen, en dat het periculeus is hem aen ſyn meerder te vergeten, en die ſubtijlder is dan hy, maer ſo als ſy onder haer vieren quamen om voort van cant te helpen den genen die Carfour alrede luſtich met hout had afgeſmeert, en welckers lichaem hy ghe-

lardeert

lardeert hadde als een Cappoen, siet daar een hoop Archiers die van Dion quamen om Carfour te vangen, ende t'savonts te vooren vernomen hebbende dat hy ontrent Auxerre was, in een bosch ontrent twee of drie mijlen van de Stadt, soo reysden sy daar na toe met pistolen en Carabijns, wel gewapent om haar te verweeren, ende hem te vangen soo sy conden, maar Carfour dat volck achter hem siende komen, laat sijn paart soo stijf en ras loopen, dat hy in min dan een half quartier uyrs van haar nergens en konde worden gesien, twee van sijn geselschap die hem ter saken de swakheyt van hare paarden niet en conden volgen, bleven tot pant, ontdeckende de plaats daar Clario was, ende 't voornemen dat sy hadden om hem van kant te helpen, soo sy niet over stier en waren gekomen, d'Archiers keeren wederom, ende komende int diekste van 't bosch, vinden den quant daar staan, die niet anders dan de doot en verwachte, die hy soo dickwils verdient hadde, maar den Hemel spaarden hem tot een exemplaire straffe en wrake, op dat de gene die hem sagen sterven, door sijn experientie souden leeren leven, en noch heel bebloet van de slagen van Carfour, so wort hy los ende weder vast gebonden aan sijn twee mackers, en te Dion geleyt, alwaar naa scharper examinatie sy verwesen sijn levendich gerabraeckt te worden.

Den Cameraat van Clario worden twee maanden daar naar gehangen inde straat van

Sint

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Sint Denijs, vermits hy een Coopman naar huys gaande aldaar vermoort hadde.

HET LVIII. CAPITTEL.

Snoode ſubtijlheden van Adraſtes met ſijne complieen en de verſcheyden Stratagemen daer mede hy hem heeft beholpen.

ADraſte den ergſten ende ſnootſten, dief diemen ſoude connen bedencken, was geboortich van pontoiſe, hebbende van zyn veertien Jaaren af 'tgantſche lant doorloopen, ſulcx dat hy Meeſter gepromoveert was in allerley oeffeningen. Ick ſal van ſijn eerſte actien aan beginnen, ende de ſelvige eyndigen met ſijn leven. De Gaſetten ſeggen dat hy op ſeeckeren tijdt weſende inde Stadt van Pauſano in Italien, den Provooſt der ſelver Stadt het leven baate, vermits drie van ſijn vyanden haar verborgen hadden, hem meenende te wachten op den hoeck van een ſtraat om 'tleven te benemen, want verſtaan hebbende haren heymelijken aanſlach, ſo ginc hy den Provooſt waarſchouwen, dewelcke comende met vier of vijf gewapende dienaars, zyn ſeggen ſulcx waar vont dat hy haar alle drie vattede ende inde gevanckeniſſe brachte, die daar bereyt waaren hem inde doot te brengen, en van die tydt aan wierden op alle hoecken van Cruysſtraaten galgen geſtelt tot een ſpiegel van de boosheydt ende 'tquade voornemen

men der misdadigen, tsedert welcke ontdeckinge Adraste soo gesien was by den Provoost dat hy (niet tegenstaande wat beschudiginge over sijn fielteryen en dieveryen quamen) altijdt wierde geabsolveert, verseeckert zijnde nimmermeer te sullen gevangen worden, tsy wat snootheden ende subtijlheden by de Italianen (die anders loos genoech van natuyren zijn) mochte hebben aengedaan, maar sy en conden zyne subtijlheden niet ontgaan, die haar wist te plucken als een gans, ende hare beursen te achterhalen, want hy en wilde geensins yemanden het leven benemen die hy beroofden, 'tgerucht van zijn strooperyen ende snootheden was soo groot, dat den Provoost genootsaeckt was recht daar over te doen om de gemeente contentement te geven, die desen ellendigen gaarne inde lucht hadden sien dansen, maar eer hy hem gevangen nam, soo ontboot hy hem op een dach eens 'tsijnent te comen, hem aldus aanspreeckende: Ghy weet dat ick ten aansien van myn leven aan u verbonden ben, en dat ik niet gaarne u het minsten leet soude aandoen- al de gemeente van Pisano roept over u als over valsch gelt, ende 'tschijnt datter noch raeden noch galgē genoech zijn om u te straffen, nochtans en wil ick tegens u niet veornemen sonder alvoorens u eerst daar van te berichten. Daerom bidt ick u dat gy dit quade leven wilt achterwegen laaten, van over al te stelen waar gy oock comt, of anders sullen de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

clachten van de gemeynte ende 'rgeroep van 't volck mijn nootſaken rigieur van Juſtitie tegen u te gebruycken, ende de handt aan u te leggen, door dien gy de h nt op alle dingen legt. Myn Heer antwoorde Adraſte, gy kont doen dat u belieft, maar terwijl wy hier van ſpreecken, ſoo en kan ick niet naalaaten u te verclaaren dat ick ſulck eene genegentheydt hebbe tot ſtelen, als de vogelen tot vliegen, ende en weet niet noch ergens geweeſt te zyn ſonder myn handen te beſigen. Vergeeft mijn dat ick ſo vry met u ſpreecke, want d'eer die gy mijn doet van in u goede gratie te houden, geeft myn de vrymoedicheydt u l. dit ſelve bekent te maacken 'tgunt een voordachte wijsheit wel ſoude naalaaten, maar ick ben ſelfs verwondert dat ick mijn ſelven niet en kan onthouden als ick maar ben ter plaatſe daar wat is te ſteelē, en gy ſout ſeggen dat myn handen ſeylſteenen ſijn, want ſy alles naar haar trecken, want wat ſy raaken is gevat, en 'tverdwijnt al voor mijn. Ick ben hier over ſelfs uit Vranckrijck gebannen, ende genootſaackt geweeſt in Italien te comen, en ſo gy daar van een preuve wilt ſien, ick maack myn ſterck u een meeſterſtuk van myn Ambacht te toonen, ende metter daat te bewijſen dat niemant (hoe ſubtijl hy oock is) myn handen can ontcomen, als ick maar eens voorgenomen heb hem te beſtelen. Want ick wil om vijftich Croonen tegen u wedden, dat ick u noch deſe nacht (behoudens dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dat gy alleen in u camer sult zyn) het bedde onder u lijf sal steelen, sonder dat gy 'tmijn sult connen beletten. Gy moet dan een tovenaar sijn antwoorde den Provoost, en moet eenige kenniſſe vande swarte conſte hebben. Ick verseecker u mijn Heer seyde hy, dat ick noyt int landt vande swarten heb geweest, om aldaar de swarte Conſten te leeren, maar ick sal u desen avondt de waarheyt doen bekennen van gunt ick u segge, en dan sult ghy ghenootsaackt zijn mijn toe staan dat de Franſche de Italiaanſche Gauwdieven gantsch niet en wijcken.

Den Provoost belooft dat hy hem sal inwachten, en dat hy zyn deur soo wel sal sluyten, dat hyder wel buyten sal blijven, en soo stelden sy 'tgelt inde handt van een derde, tot voltreckinge van 'twetspel, geschiedende dit selvige 'tsavondts ontrent ten vier uyren, soo dat Adraste seer weynich tijdts overich hadde om gereetschap te maaken, want andere hulpe dan aan zyn inventien te soeken was wint, hy overleyt zyn saacken, hy keert, hy wendt hem, niet wetende hoe hy 'tbest wil aanleggen, om zyn belofte te voltrecken, ende de weddinge te winnen. Eyntlijck practiseert hy soo lange, dat hy provisie gedaan hebbende van een ladder, van verscheyden hamers, 'tangen ende andere metselaars gereetschap, 'tsavonts ontrent te tien uyren, geladen als een Esel van Averngue gaat naar 'thuys vanden Provoost met sijn gereetschap.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Nu ſtaat te letten dat het huys van den voorſeyden Provooſt wat laechachtig was, als maar twee ſtadien hooch zynde, en dat hy ordinairlijcken ſliep inde boven Camer, tuſſchen de welcke ende het dack maar een dunneplanck was, diemen licht conde opbreeken.

Adraſte ſynen ladder geſtelt hebbende, climt opt bovenſte vant huys, en begindt zyn ſtuck int werck te ſtellen, blaſende ſo ſtijf dat het genoech waar geweeſt voor d'orgelen vande Cordeliers van Parijs, hy breekt de leien op, ontdoet het deckſel, werpt het gepleyſter beneden en gaat te werck of hy't heele huys had willen ter neder werpen.

Den Provooſt op ſijn Bedt leggende, hoorende al dit gedoen, ſeyt in ſijn ſelven, men ſiet wel Adraſte dat gyt ventjen niet en ſijt, en dat u vijftich Croonen al inde moſtaart ſijn, want het gerucht dat gy maackt ſoude mijn doen ontwaecken alwaert dat ick vry vaſt ſliepe, en meent gy myn nu, nu ick d' oogen open hebbe, en ghy myn uyt myn eerſten ſlaapt geſtoort hebt te ſullen achterhaalen.

Deſe ende diergelijcke diſcourſen hielt den Provooſt vaſt in ſijnen geeſt, terwijl Adraſte vaſt met ſijn werk voortging, in meyning om ſijn Dieverye te volbrengen, en hoewel het dē Provooſt grootelijcks ſpeet dat ſijn huys ſoo ontdaakt worde, ende ſijn ſpannagie ſoo ghebroocken, de hoop vande winſt nochtans ende van de wedding, doet hem daar niet een

woordt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

woordt tegenſpreecken, en ſtille in ſijn Bedde leggen.

'Tgat by Adraſte gemaackt ſijnde, ſo verwachte den Provooſt vaſt met onverduldicheyt om het eynde vande Tragedie te ſien, en beelde ſich alreede een volcomen victorie in, lachende vaſt deſen ſnegen botmuyl in ſijn bedde uyt, (die alreede de plancken doorboort hadde, 'twelck by licht conde doen) by ſijn ſelven ſeggende, dat alle ſijne conſten ydel en onnut waaren, als wanneer ſeer ſchielijck deſen armen ellendigen van het bovenſte van 'tdack ende de plancken neder valt ſtocke doodt, ſonder handt of vinger te verroeren.

Den Provooſt blijft heel verſlagen over dit accident, niet wetende wat doen, hy ſtaat op, beſiet het lichaam, en wort eyntlijck ontwaar dat het den armen Adraſte was die daar doodt lach, hy roept terſtont zyn volck en voornamentlijck ſijnen Commijs, die hy t'ſtuck vertelt deſen ſeer ontſet, was al ende buyten zyn ſelven, men keert men windt dit lichaam, maar geen gevoelen, en wat ſullen wy met deſen dooden romp doen ſeyde den Commijs, men ſal ons beſchuldighen dat wy hem vermoordt hebben, men moet het erghens op een plaats werpen daarmen ons niet en bekenne, want ſoo wy eens betrapt wierden, alwaart dat deſen een gaudief was, ſoo ſouden wy hem voor een degelijk man moeten goet doen, dats oock een praat ſeyde de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Provooſt, ſouden wy geen gelooft hebben, als wy het gebroocken dac ende hef gat toonden, waar door hy ons heeft ſoecken te beſteelen? Ick ſal ſeggen dat hy quam om mijn te vermoorden, en wie ſoude hem tegens den rechter willen verſetten, en hoe ſoumen mijn vangen, ick die andere vange. Hier mede ſoo namen ſy dit doode lichaam 'twelck leede ſtijf en kout was, en gaan daar mede ſonder vorder gerucht te maacken ter deuren uyt ontrent vijftich paſſen verre, om haar dit ſwaare pac quijt te maacken, en haar docht wel dat hy zijn darmen eer hy geſtorven was, niet had geleecht, want hy luſtich ſwaar was, maar ſoo als ſy gereet waaren om hem in een rioel te werppen, ſiet ſoo comen daar vijf of ſes die de wacht hadden inde Stadt van Pauſano, die des nachts de ronde deden om de moetwillicheyt en gewelt datter ſomtijts omging, de welcke horende 'ken weet niet wat gerucht, ende voor haar ſiende twee perſoonen die een doot lichaam dragen, comende met 'tlicht by ende vatten haar by de crop, Den Provooſt ſach bril toe van ſoodanige groete, want hy daar in den ſtaat niet en was om hem bekent te maacken wie hy was, behalven dat hy beſchaamt was bekent te worden in ſoodanigen actie, waar uyt hem niet dan ongeneucht en oneer ſtondt te wachten, maar ſiende datter geen ſwaricheyt was ſoo vont hy geraden hem bekent te maacken, ſeggende dat hy van haarluyden vonniſſe appelleerde voor hem ſelven,

ſelven, en dat hy den Provooſt was, en weſenden ontrent zijne poort die hy open gelaaten hadde, gaat hy daar in, haar van hem ſendende met harde dreygingen. De dienaars ſiende dat ſy met haar Meeſterte doen hadden, gingen oock datelijck deur met te ſtaart tuſſchen de beenen, danſſende de Conrante van Poictou en brande van deurgaan: Den Provooſt ondertuſſchen vertreckt in zijn Camer ſeer verbaaſt, ſoo over 'tſpectakel dat hy voor zijn oogen had geſien van de doodt van Adraſte, als over de inſolentie van ſijn dienaars, maar hy was wel meer verſlagen, comende in zyn Camer dat hyder zijn bedde niet en vondt, genootſaackt zynde ſoo hy wilde ſlapen op de onderlaagen te leggen.

Ick can u verſeeckeren dat hy doen ſoo verbaaſt was dat hy wel hoonen ſoude gecregen hebben, ſoo hyſe alreede niet en hadde gehadt, hy let op alle de toeganden en advenues van zijn Camer, beſichticht de deur, niet wetende of het een droom of toverie was, want hy hem niet anders en conde voor laten ſtaan, dan datter goochelari mede gemengt was, ſomtijts menet hy dat Adraſte hem maar geliten en heeft als of hy doodt waar, om yemant van zijn mackers daar op te doen paſſen terwijl men hem wech droech, om 'tbedde te nemen, maar als hy denckt op de ſtijfficheyt van 'tlichaem, ende de ſlappicheyt van ſijn leden, dan meent hy 'tcontrarie, ondertuſſchen terwijl hy in alle deſe bedenck-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

lijckheden is, soo vindt hy op sijn taeffel een briefjen, inhoudende als volcht.

Myn Heer 'tis mijn leet dat ick u desen nacht belet op u gemack te slaapen, gemerckt myne weddinge myn dwingt u bedde te nemen, 'tis nochtans maar om u te betoonen metter daat datteer geen loosheyt en is die ick niet en kan te weeg brengen, al hebt gy myn doot gesien, soo en sal ick echter niet naalaaten u morgen te comen besoecken om uwe bevelen t'ontfangen, en te bewijsen dat ick ben Myn Heer,

Uwen seer oetmoedigen dienaar
Adraste.

Den Provoost was van desen slach soo verdooft als ofmen hem de kop in tween gecloof hadde, hy besiet ende hersiet het schrift, niet wetende of het eenigen goochlarye is dan niet en offer den den duyvel niet mede wat onder speelt, en gy selfs die dit leest, sult mogelijck meenen dat desen Adraste eenich toovenaar of een Scholier van Doctor Faustus is, maar gy sult uyt het gevolch van dese Historie bevinden datter niets aan en is, en dat d'eenige subtijlheydt, en niet de tooverconst gedaan heeft 't gunt gy gelesen hebt, maar hebt noch patientie tot het eynde.

'Sanderendaags ter gesetter uyren, so enliet Adraste niet naa den Provoost te comen besoecken, met een Cruyer die hem sijn bedde wederom brocht, eysschende de vijftich Cronen die hy gewonnen hadde.

Mynen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Mynen vrient seyde den Provoost, (vergeeft het mijn) gy lijt een bedrieger, en gy en sult van desen dach de weddinge niet in handen crijgen, want ick hebbe expres en specialijck in myn handelinge bedongen, dat gy u met geen tooverye most behelpen, 't welck niet anders en can zyn, gemerckt ick u weder levendich ende clouck ende gesont sie, ick die u doot hebbe gedragen, daarom sult gy wel doen en vertrecken, ick heb schade genoech geleden, dat gy myn planckering ende het dack van mijn huys ghebroken, dan dat ik noch gelt voor u moeyte soude geven.

Myn Heer antwoorde den Gauwdief, gy condt doen 't gunt u goet dunckt, maar so ick u selfs doe bekennen datter geen tooverye, goochelarye of bedroch mede gemenght is, staat gy myn dan niet toe dat myn de vijftich Croonen gelevert sullen worden die ick door de weddinghe gewonen hebbe? Jaa antwoorden den Provoost, want ick seer wel versceckert ben dat ick niet en sal bekennen, gemerckt dit natuyrlijcker wijse niet en kan gheschieden. Om u dan uyt den droom te helpen antwoorde den anderen, en te bewijsen dat ick buyten de waarheydt niet en sal gaan, soo gedenckt u wel dat gy gisteren ochtent een mansperssoon verweest gehangen te worden, en dat hy myn niet qualijck en geleeck, principalijck aan de neus ende den baart, gy moet dan weeten, dat ick niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

wetende hoe ick het ſoude aanleggen, ende wat ſubtijlheyt te verſinnen om uwe deur op te breken, en gy dat mijn echter niet en ſoudt ontwaar worden, ick voor my nam te ſien of ick u met het maken van een veel grooter gerucht niet en conden achterhaalen. Ik ging dan den dief van de galch los maacken, die gy der gifteren aan deedet hangen, ende vergeſelſchapt met een van myn Cameraden, ſoo trock ick hem myn cleeren aan, gelijck ghy myn oock inder daat anders gecleet ſiet als den dooden die gy uyt gedragen hebt, ende heb hem gebracht opt hoochſte van u huys, en noch ſoude alle deſe toeſtellinge onnut ſijn geweeſt, ſoo gy niet op de laatſte verdiepinge had geſlapen, maar ſiende dat ick maar een gat had te maacken om in te comen, ſo nam ik voor myn aenſlach te voltrecken, ende 't gat gemaackt hebbende, ſo liet ick 't lichaam van den dooden van boven neder vallen, myn verſekerende dat gy hem uyt u camer ſoudt dragen of doen dragen, en dat ick ondertuſſchen myn ſlach ſoude waar nemen, 't welck mijn ſoo wel geluckt is, dat in plaats ick de gordijnen van u bedde meende te nemen, nochtans ſiende dat gy ſo lange achter bleeft, ick gelegentheydt creeg alles weg te dragen, geholpen ſijnde met mijn voorſeyde Cameraat.

Nu condt ghy het lichaam van deſen dief beſien, want gy kent hem wel, hy is noch terplaatſe daar gy hem gifteren liet, ende mijn

voorts

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

voorts geven de vrucht van mijne weddinghe.

Den Provooſt was noch duyſentmaal meer verbaaſt als te vooren, ende clopten hem driemaal op ſijn ſchouderen, ſeggende, dat hy verwondert was over ſijne ſubtijlheydt, willende nochtans de woorden ſoo veel geloof niet geven dat hy hem het gelt in handen gaf, ſonder de ſaeck naarder t'onderraſten, ſy gaen met malkanderen 't dode Lichaam van den genen die ghehangen was beſien, 't welck noch een ſtuck van den ſtrop op ſijn borſt had hangen, ſulckx dat Adraſte zyn cleeren niet weder en wilden nemen, als verſeeckert ſijnde dat zijn ſaack gewonnen was, ende dat hy nu vijftich Croonen hadde om andere te laaten maacken.

'T ſedert die part, ſoo hiel den Provooſt ſeer veel van dien Meeſter gauwdief, jaa men ſeydt dat hy hem helbaardier maackten, wel blyde zijnde by ſich een perſoon te hebben, die ſoo cluchtich en conſtich was, ende met den welcken de ſubtijlheydt ſcheen als geboren te zyn.

Dit wort van Adraſte geſeyt terwijl hy inde Stadt van Pauzano woonden Nu ſal ik verhalen den ſnootheyt die hy aan ſeeckere Joffrou van Italien heeft beweſen.

Adraſte eenigen tijdt inde Stadt van Pauzano (onder 'tgevolch van den Provooſt der ſelver Stadt) gewoont voor Helbardier, en oock te gelijck voor gauwdief gedient hebbende,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gelijck de manier ordinaar is van dat volck die haar mes aan beyden ſijden ſnijt, en als penſioen vande broederſchap der beurſeſnijders treckende, ſo doorſnuffelden hy alle de beſte gelegentheden van de Stad, en voornamentlijck daer de Joffrouwen woonden, hy maackt kenniſſe met eene die ſeer rijck was, die lange tijdt zijn geldt genoot, maar hy gaf haar een erwet om een boom weder te crijgen, en een cleynen viſch om twee veel grooter re vangen, want hy hoopte altijdt dat hy haar noch t'eeniger tijdt ſoude achterhaalen, gelijck oock de voorſz Joffrouw (die ſeer groote correſpondentien met verſcheyden Italianſche Heeren hadde, die haar al van Florencen af quamen beſoecken, 'tſedert hy met haar verkeerde) altijt t'een of 'tander van haar goedt miſten, nu een ſilver taillioor, of dan een vergulde ſchaal, 'twelc ſy al noyt weder en creeg, maar ſy en ſoude Adraſte niet hebben durven beſchuldigen die altijdt ſeer liberael ende milde opſchoot, en haar begiften, maar die dieverye die hy t'harent huyſe begaan hadde, behalven dat hyſe niet dan alleen ſnachts quam beſoecken, en wachten hem wel van bekent te worden, op datmen hem den wech niet af en ſnede.

Dit beſoecken lange tijt geduyrt hebbende, en de Joffrouw hem te met meer en meer leerende kennen, begon re vreeſen dat hy haar eens een part mochte ſpeelen, en was wel beſorcht als hy 'thaarent ſliep, dat immers alle

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de deuren, ende voornaamentlijcken de Cammer deur wel geſlooten waar uyt vreeſe dat hy yets ſteelende eens op een nacht mochte deurgaan, maar zijn beurs te mets ydel wordende, begint hy wat minder te comen, haar wijſmakende dat hy ſo van haar ſchoonheyt was ingenomen, dat al waſt ſulck dat hy buytens lants was, hy nochtans alle ſijner vrunden ende controiſyen ſoude gebruycken die hy conde om haar ten huywelijck te hebben. Deſe Joffrouw die ſubtijl was, meende dat het nu tijdt was haar wat achter te houden, ende hoorende ſpreecken van huywelijck, onthaalden hem met ſoo vriendelijcken geſicht ende woorden, dat ſy haar met trouw beloften aan den anderen verbonden. Adraſte echter geen ander oochmerck hebbende, dan om haar onder den ſchijn te bedriegen, leent van zyn vrienden eenich geldt, en weet ſijn ſaack ſoo wel te beleggen, dat ſy malcanderen trouwen. 'Tis nu voortaan niet anders dan twee harten in een, men ſpreeckt niet dat van haar huywelijck, eenige meenen dattet wel een geluckigen voortgangh mocht nemen, andere ſeggen, dat een hoer en een dief noyt goede vruchten voortbrengen, dat de goddinne Venus noyt met Mercurius heeft connen accorderen. en dat de Joffrouw wel blijde was onder dat deckſel Adraſte getoont te hebben om met hem te gecken, ende hem ſo veel hoornen te doen dragen alſer Herten int boſch van Erymante zijn.

Eynt-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Eyntlijck al dit gerucht loopt te niet, Adraſte en wacht niet dan om ſijnen ſlach waar te nemen, en zyn vrouw te beſtelen, die hem te vooren ſerviteur noemden, noemden ſich op dees tijdt meeſter, hy droech de ſleutelen van alles, en ſy die te vooren alle de werelt wantrouwden, en derf niet wantrouwen den genen die haar hart en ſin beſit, de naam van Man ende gehuywde, benam haar alle die vreeſe die ſy hadde van t'eeniger tijd van hem bedrogen te zijn. Maar op ſeeckeren dach ſoo als ſy naar de kercke was gegaan, hy liſtelijck achter de ſleutelen gecomẽ ſijnde, neemt acht hondert Croonen, die de goede Commere int ſweet haars lichaams gewonnen hadde, in een uyr wechdragende daar over ſy meer dan ſes Jaaren gegaart hadde, dit gedaan zijnde, packt hy ſijn ſpillen, ende reyſt naar Florencen, alwaar geen gebreck en is van ſodanige goede Coopmanſchappen, niet meer dan in andere plaetſen van Italien, ende gecleet zijnde als een rijck Coopman van Genua, ſoo begint hy al wederom ſijne debauches ende handelingen, ende gevonden hebbende drie of vier Coppelaars ſoo lietmen hem ſien al de ſchoonſte Donnen die in Florencen waren, en ick geef u te bedencken of de acht hondert Croonen van Panſona wel haaſt verquiſt waren dã niet, want dobbel-huyſen, herbergen en bordelen waaren ſijnen dagelijckſche logementen, ſulcx dat ſoo wanneermen hem niet en vont int een, men verſekert was datmen

datmen hem in 't ander ſoude vinden, en gelijck als oft hadde moeten weſen dat 't geldt moſt weſen verteert gelijck als 't was gewonnen en dat het 't ſelfde gat weder in moſt daar 't uytgekomen was.

Adraſte gink ſo duck te water dat ſijn kruyk in 't eynde brack, ick ſegge dat hy meer nam dan hy 'er brocht, en in plaats van Robijnen die hy de Donnen aan de vingeren ſtack, ſoo ſette deſen hem aen ſijn voorhooft, maar wel veel leelijcker en yſſelijcker, die veel eer uyt het Hellegat dan uyt Ooſtindien quamen, ſulckx dat hy daar mede opgeſchickt ſynde, hy niet veel moets en hedde van ſijn plaats op te ſtaan want alle d'Ingenieurs van een geheel Leger en hadden niet vermogen hem van ſijn plaats te bewegen, doen leerden hy tot zijn grote ſchade wat een aas playſier is tegen ſo veel droefheyt, hoe dier wy die ydele welluſten van Venus ſijn koopende.

Alle die ſchaden nochtans die hy in ſijn lichaam hadde geleden, en conden hem niet beletten weder tot ſijn vorige debauches te keeren, houdende voor een maxime dat de lancie van Pekere zyne wonden conde geneſen, ende dat ſoo wanneerme van den hont of wolf gebeten is, men tot geneſinge der ſelver wonden 'thayr van de ſelve beeſte daer op moet leggen.

Hy hervat zynen handel, ende van ſijn dieverye noch een hondert Croonen over gehouden hebbende, meent hy noch gelts genoech

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

noech te hebben om het Coninckrijck van China of de landen van te Peru te coopen, en maact kenniſſe met eene Donne die hem noch niet en hadde geſien, want daar comender alle daags weder verſche aan, ſoo wel alſſer exſters en geyten inde Haven van ſint Malo comen.

Deſen ſeer ſchoon ſynde, hadde ſeer veel ketenen en Diamanten, Adraſte deſe Juweelen ſiende, overleyde vaſt in ſijn ſelven hoe hyder beſt achter ſoude connen comen, maar om die in ſijn dieſſack te ſteecken, dat waar ſoo veel als of hy een galge wilden oprechten, ende ſynen eygen ſtrop ſpinnen.

Het gebeurde tot alle geluck ſoo als hy door alle middelen ſocht tot ſijn voornemen te geraacken, dat de ſelve keeten die ſy wel eer gecregen hadde van een groot Florentijns Heer aan ſtucken brack, ſy liet een Goutſmit haalen, die haar ſeyde dat het noodich was 'tgout heel te vermaacken, ende die op het nieuwſte fatſoen te ſtellen, hy maackt de Diamanten los, van meyninge die wederom t'ſamen te voegen, ende daar aan veertigh of vijftigh Croonen te verdienen. Nu ſoo als hy die alle op de taeffel geleyt hadde, ſiet ſoo comt daar een groot aanſienlijck Heer in, om de Donna Laura (want ſoo was ſy genaamt alſoo wel als de Maiſtreſſe van Plutarchus) te beſoecken, ſy laat den Goutſmit terſtont vertrecken, hem beſcheydende op 'sanderendaaghs om dat ſy op die tijdt geen

geen getuygen van nooden hadde tot 'tgunt sy meende te doen, packende ondertusschen alle haare Diamanten in een papier, die in haar sack steeckende, gaande den Florentijn onderhouden, die haar vast in haar Camer wachtede. Terwijl dese dingen dus passeerden, de Vrouwe van Adraste die te Panzano woonden, bericht geweest zynde dat hy te Florence was, komt daar 'tsavonts aan, in meyninge hem over al te soecken, ende met eenige vanden handel kennisse gemaackt hebbende, so wist sy door een steeck penninck dat hy gewent was te verkeeren tot de Donne Laura, ende datmen hem 'tsedert by haar hadde gesien.

Dese tydingen vertroosteden haar een weynich, want sy den tijt van vijf of ses maanden geduyrich in rouwe was geweest, niet soo seer om 'tverlies van haar Man, als wel om haar gelt, 'twelck haar 'tliefste ter werelt was.

Adraste was doen by de Donna Laura, want hy wildender snachts slapen, gesien hebbende goede gelegentheydt om de Diamanten te steelen, behalven dat den Heer daar wy van gheseydt hebben maar eens gins en weer was ghecomen ende weder wech was ghegaan.

Den avondt nu ghekomen sijnde, soo eeten onse twee gelieven 'tsamen tot costen van Adraste, maar op hoop sijn schade wel te verhaalen. Ontrent middernacht staat hy op hem gelaatende al of hy de heymelijck-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

lijckheydt of den waterpot gesocht hadde maar hy en begeerde niet dan den rock van die de Donna, ende de Diamanten die in haar dissack waren, soo dat hy soetjes sijn handt daar in steeckende, vondt 't gunt hy sochte, en niet wetende waar hy die wilde bergen, uyt vreese van ontdeckt te worden soo begindt hy se vast in te swelgen als pillen, pruymen of dadelen, en ginck doen weder leggen, maar hy en kon sijn stuck soo wel niet beleggen of in 't wederkeeren naar 't bedde ontmoeten hy een scabelle daar hy met de voeten tegen liep, soo dat hy viel, maeckende een groot gerucht. Donna Laura wordt door alle dit gheraas wacker, en in haar bed haeren Cortisaen soeckende, so vont sy niet dan de laeckens. Sy roept Adraste die eyntlijk genootsaekt was te antwoorden, seggende, dat hy de waterpot socht, dit stellende de Donna gerust, die eerst meenden datter dieven waren, ende vielen beyde in slaap maar s'morgens soo als sy in haar diessack begon te voelen, ende daar niet en vont dan het papier ende het nest van de diamanten, soo riep sy hare dienstboden eer sy eenige presumptie nam, ende haar aan een sijde treckende, vraegt haar of sy haar Diamanten niet en hadden genomen, ende genoegsaam soo aan haar woorden of wesen bemerckende dat sy ontschuldigh daar van waeren komt sy by Adraste, die vast leyt en snurckt int bedde, en gaf terwijl sijn kleeren aan haar Meysens te besoecken. Adraste

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Adraſte wordt op het geruchte wacker, vragende watter te doen was, maar hy worden wel bejegent, want la Donna haar op hem werpende gingh hem met haar nagelen te keer, ſeggende dat hy van 't bedde niet ſoude komen, of hy en ſeyde haar waar haar Diamanten waren. Adraſte wederſtaat dit gewelt, ſeggende niet te weten waar mede men hem wilde beſchuldigen, en dat ſy hem ongelijck doet aan ſijn getrouwigheyt te twijffelen, en dat ſy genoeg had konnen bemercken, dat t'zedert hy de eer gehadt hadde kenniſſe aan haar te krijgen met wat een ſonderlinge affectie ende genegentheyt hy haar altijdt hadde gevolcht en bejegent, ende meer diergelijcke woorden, waar mede ſeer qualijck gecontenteert was die haar heele werck door een Saterdach verlooren hadde, hier op terwijl hy hem kleeden d'ander vaſt met hem keef, hem dreygende den Commiſſaris te willen laten halen, ſijn eerſte Huyſvrouwe die expres van Panzano ghekomen was om haar acht hondert Croonen weder te vinden die ſy verlooren hadde, mandement van apprehenſie tegens hem verkregen hebbende, komt daar binnen doende hem by den krop vatten door de Dienaars die ſy met haar gebracht hadde, hem doorgaans ſijn trouwloosheijt en meyneedigheyt verwijtende.

Die een verbaeſt ende verſlagen Man hadt willen ſien en hoefde maar te letten op Adraſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſte ende ſijn weſen, want aan d'een zijde en wilde hem de Donna Laura niet laten uyt-gaan, ſeggende dat hy haar Diamanten eerſt moſt weder geven, aen d'andere zijde wilde hem de Cortiſane van Panzano met haar leyden, en hem in de gevanckeniſſe ſluyten, en den Commiſſaris ende de Dienaars zijn wel verlegen, want hem te vangen ſonder dat 't feyt blijckt is te vergeefs, gemerckt daar miſdaat op miſdaat is, 't is van noode criminele informatien tegen hem te nemen.

La Donna Laura roept ondertuſſchen de Juſtitie van harent weghen, ſoo dat al de Rechters en Commiſſariſſen van Florencen ordonneren dat op de gedane klachten Adraſte by proviſie in de gevanckeniſſe ſal worden geleyt om aldaar breeder op alles ondervraecht, ende op de beſchuldigingem diemen tegens hem dede geexamineert te worden, maar eenige die wat ſubtijlder waren, onderrichten ſecretelijck Donna Laura, dat nadien ſy geen van hare diamanten, noch in de boxen, noch in 't wambais van Adraſte had konnen vinden, dat hy deſelve ongetwijffelt ingeſlickt hadde in maniere van pillen, en datmen hem daarom een purgatie moſt ingeven, deſen raat worde by al de gemeente gepreſen ende voorgoet opgenomen, behalven van d'eerſte vrouwe van Adraſte, die hem liever in handen van den Cipier, dan van de Commiſſariſſen geſien hadde.

Men haalt een Apteker, niet tegenſtaande alle

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

alle d'exeptien ende uytvluchten van Adraſte die den Hemel tot getuyge riep, ſwerende in ſich den duivel overgevende dat hy de Diamanten niet en hadde geſien, want hyſe oock inder daat by den duyſter genomen hadde ende inder middernacht, hoewel ſy eenighe glinſteringhe over haar mochten hebben, 'twelck nochtans niet ghenoech en was om haar te konnen ſien, en men maackt hem een ſcherp purgatie gereet, ik laat u bedenken in wat een poſtuyr de perſonagie hem ſtelde, en wat ghelaat hy toonde doen men hem dien drank in gaf, den duivel diemen ſchildert onder S. Michiel en maakt ſulcke leelijcke grimmaſſien niet, hy wrongh, hy knevelde ende was bedroeft datmen ginck ſoeken tot int binnenſte van zyn ingewant de Diamanten die hy ingeſwolgen hadde, ſweerende en vloekende by kras en kruys dat hy onnoſel was, en dat hy revengie daar over ſoude hebben, maar 'tgeluck was met hem, want 'tſy dat de Diamanten noch den krop van de mage niet en waren gepaſſeert ende den darm genaamt durdenen, ſo purgeerden hy hem ſonder eenige van dien quijt te worden.

Vergeeft myn ſo ik u veroorſaake den neus in die droefachtige materie te ſtekẽ, de woorden en ſtincken niet, ende ten is oock de melk van Nephitis niet, noch den Godt Stercurius die ick u vertoone.

Donna Laura was wel verbaaſt als ſy haar in haar hoop bedrogen vant, want ſy meende

de ontwijffelijcken haar Diamanten te vinden int gevoech van deſen quant, maar noch meer als ſijn gepretendeerde vrouwe hem inde gevanckeniſſe dede leggen (want ſy was int geheel ontbloot vant gunt ſy ſochte) 'twelck haar in haar ſwaricheydt noch wat con vertroofte, geſloten zynde in dit gat, terwijlmen ſijn proces maackte begint hy de Diamanten te loſſen in ſynen dreck. Eyntlijck vindende 'tgunt d'andere met ſoo veel moeyte hadden geſocht, ende den Cypier heymelijck om koopende met twee Diamanten die hy hem gaf, worde hem de deur van de gevankeniſſe des nachts geopent en toegelaten te vluchten, en men hoeft niet te vragen of hy beenen maakten of niet, want ick wil met die gene die deſe Hiſtorie ſullen leſen gaarne gelooven dat hy die niet op ſijn ſchouderen en leyde, maar dat hy het haſenpat ſoo wacker koos, als hy wel mochte, van daar komt hy in Vranckrijck ende voornamelijck in de Stadt van Lyons, alwaar wy tijdinge van hem hoorden, want in mijn dan acht dagen aldaar twee of drie merckelijcke Straatſchenderyen bedreven wierden, en meer dan dertich beurſeſnijdingen, waar van de ſnoeren inde Riviere de Roſne geworpen wierden, Maar niet gedenkende de periculen die hy voor deſen te Parijs uytgeſtaan hadde, keert weder derwaars, alwaar hy meer dan te vooren ſijne ſubtijlheden ende ſtratagemen te werck leyde, gelijck gy uyt het vervolch van deſe Hiſtorie ſult hooren. *Ver-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Vervolch van de ſnootheden en ſubtijlheden van Adraſte.

ADraſte in den wint ſlaande dat hy binnen Parijs op den ſchouder ſoo was geprent voor ſijne reyſe naar Italien, bevondt echter dat deſe plaats ſulck een toeloop hadde van al de werelt, ſoo goede als quade, ſulcx hy reſolveerde weder derwaarts te keeren al ſou het hem hals en kraech koſten.

Soo haaſt hy daar was gekomen vindt hij datelijck veel Cameraden, vernieuwende ſijn oude kenniſſe, maar door haar vernomen hebbende dat daar een ſekeren Wiſſelaar was woonachtig bij 't Paleis die ſeer rijck en een groot woeckenaar was, nam hij voor om achter ſijn geldt te komen, ende te betoonen dat hij door de reiſe naar Italien noch niet en hadde vergeten.

Deſen Wiſſelaar hadde groote correſpondentien in Italien, drijvende aldaer grooten handel, maar den Woecker was ſoo met hem gebooren, dat hij de luijden altijdt dubbelt loon nam, en door ſijn ſubtijlheden en ſlimmicheden altijdt de helft van de pennigen wiſt te trecken.

De broederſchap van de beurſe-ſnijders hadder alreede veel moeyten om gedaan, en dickwils op toegeleijt, maer hij lachtenſe al uijt, en zijnde wiſſelaar, ſoo dede hij gelijck de harten die de honden bij wiſſeling betalen,

't welck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

twelck te ſeggen is die met haar nalopinge gecken. Dit gekonen zijnde ter ooren van Adraſte die ſoo verſch uyt Italien was gekomen, ſoo nam hy voor hem ſelver de ſaeck by der handt te nemen, ende int werck te ſtellen, maar hy had tijdt van nooden om daar op te verſinnen, en op alles goede ordre te ſtellen.

Terſtont vont hy middel in dat huys te beſtellen een jongman van goeden huyſe en wetenſchap vã Parijs, (want anders en ſoude hem den Banckbewaardet niet hebben willen aannemen,) den welcken hy alle ſijn rekeningen ende papieren vertroude, want hy hem ſeker en ſoo getrouw vondt dat hy noyt aan hem en ſoude hebben willen twijfelen, en om de waarheydt te ſeggen ſoo en ſach deſen jongman niet tot wat eynde Adraſte hem in dat huys beſtelde, als ſijnde de beſte gelegentheyt om rijck te worden, want hy achte Adraſte te ſijn een braaf Edelman, ſoo aan ſijn weſen als kleederen, ende en dachte noyt op't bedroch dat hy voor hadde, maar 'teynden eenige Maanden ſoo verleyde hem Adraſte, die hem uyt de winckel in een Herberg lockte, alwaar hy hem opt laatſte vande maaltijt een middel aenwees om rijck te konnen worden en niet altijdt met ledige handen te blijven, en op ſtaande voet leyde hy hem in een bordeel alwaar deſen borſt inde ſtric raacte, want wat tegen redenen hy int begin bybracht, ſo moſt hy doch eyntlijck Adraſte door aenlockende reden volgen.

Ghy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Ghy ſiet ſeyde hy, dat den genen daar gy-ſijt een ouwen gierigaart, woeckenaar, en vol wantrouwen is, 't welck u belet een goeden gang te konnen gaan, en ons 't ſamen moy weer te doen ſpelen tot koſten van ſijn beurſe: myn vrunt wy ſijn nu in een tijt daar elc voor zijn ſelven moet ſorgen, niemandt en ſorcht voor ons, die heden in beſit is, is de ſterckſte ende gy hebt de beſte gelegentheydt van de werelt om u ſelven playſier aen te doen buyten alle ſorch en bekommeringe van yemandt laat u maar alleen raeden, en doet 't gunt ick u ſal ſeggen, en 't ſal alles wel gaan.

Deſen jonghen wulp die gaarn goet chier maeckte, en dickwils de herbergen hanteerde, begon ſmaack in die redenen te crijgen, ende daar naar te luyſteren, want hy ſach dat langer te Parijs te blijven was ſijn jeucht te laten voor by gaan, en van zijn jonckheydt aen was hy 't lantloopen al gewent. Hy vraaght Adraſte door wat middel hy den banckbewaarder ſoude konnen bedriegen, gemerckt hy ſeer ſlim en geſlepen was:

Myn vrient antwooree Adraſte ghy moet trachten de ſleutelen te crijgen van het kantoor alwaar u Meeſter ſijn Rekenboecken ende papieren opſluyt, op dat ſoo wanneer gy die in Was ſult hebben afgedruckt, gy mijm het model geeft, ende mijn met de reſte laat geworden, ick ſal wel middel vinden om ons beyde rijck te maacken.

Den woeckenaars jongen dus onderricht zijnde, ende ſich verboneen hebbende ten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dienſt van broederſchap, ſoo belooft hy aan Adraſte al te ſullen doen dat hy wenſcht, ende dat hy hen door ſijn vlijdt en wackerheydt ſal betuygen dat hy een groote affectie ende genegentheydt is hebbende de edele oeffeninge van deſen Gauwdief te volgen.

Acht dagen hier naar, Adraſte die ſoo veel vruchten by Naucles, (alſoo was deſen jongen lecker genaamt) te weech hadde gebracht door ſijnen raat, comt hem weder beſoecken, hem vragende of hy oock ſijn belofte had int werck geleyt, die hem antwoorde: dat hy in geenen gebreke was gebleven, nochte yets had achter wege gelaten van al 'tgene hem op was geleyt te doen, hem gevende 'tmodel vande ſleutelen van 't Comptoir, ſeggende dat hy ſe wel had afgedruct, maar belwaarlijck had connen becomen, vermits ſijn meeſter de ſelve altijdt aan ſijnen riem draaght, maar dat hy eyntlijck middel ghevonden hadde terwijl hy ſliep die van onder ſijn hooft cuſſen uyt te lichten, alwaar hy de ſelve gewent was te leggen.

Adraſte uytermaten verblijt van ſoo een geluckig begin, ende dat ſijn ſaacken ſoo geluckig voort gingen, verſint een ſlootmaaker, laat de ſleutelen van den banckbewaarder naa maacken. ende die door Naucles beſoecken, terwijl het al in ſlaap was, de welcke goet gevonden ſynde; ſo en reſteerdender niet als den dach te verwachten om ſijn voornemen int werck te ſtellen.

Adraſte die onderricht Naucles, of belaſt hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hem dat hy hem ſoude doen weten wanneer den banckbewaarder eenige groote ſomme gelts ſoude hebben ontfangen, om naar Roomen te ſenden, op dat hy op dien ſelven dach zyn journaal mocht in handen hebben, ende int werck legghen 'tgunt hy alreede bedacht hadde, want al waſt dat Naucles de valſche ſleutelen van 'tComptoir ende gelt hadde ende dat hy des nachts zynen naat hadt connen nayen, ende deurgaan ſonder datment eens ontwaar ſoude worden, of dat hy perijkel ſoude loopen van ontdekt te worden, ſoo en wilde hy nochtans door dat middel 'tſelvige niet te weech brengen, maar opentlijk int geſicht van al de werelt, waar in gy d'onbeſchaamtheyt van de perſoon cont bemerken, dewelcke contrarie d'andere die by nacht gaan, begeerde dat den Hemel, de Sonne, de aarde, ende al de werelt getuyge waar van ſijn trouwloosheyt.

'Twas wel acht dagen eerder eenich gelt ten huyſe vanden banckbewaarder wiert gebracht dat de pijne waart was, tot dat eyntlijk op een Sondach men hem duyſent Croonen in gout bracht, om die te Roomen door een prelaat te laten betalen, die weynich dagen geleden daar na toe getrocken was, ende dat in twee ſacken.

Adraſte die alle dagen oppaſte, worde bericht van ontfangene ſomme, ende terwijl den bankbewaarder uit eeten was gegaan tot een van ſyn vrienden, ſoo gaf hem Naucles het boeck, waar in alle den ontfangh geſchre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ven ſtondt, hem de ſpecien noemende die inde twee ſacken waaren, te weten in goude croonen, waar in hy deſe woorden ſchreef:

Ick Fermin Adraſte hebdeſen dach gegeven aan Sinjeur Martin le Noir, wiſſelaar en banck bewaarder ordinair van Parijs op Roomen, de ſomme van duyſent croonen in twee ſacken, te weten vijf hondert Croonen in ſpecie, en vijf hondert Croonen in Piſtoletten tot ſeven gulden ſes ſtuyvers 'tſtuck: Franſcois Timon, en Piere le Rous getuygen, welcke ſomme hy mijn belooft heeft te Roomen te ſullen doen ontfangen, binnen ſulcken tijdt als mijn belieft, en ſoo haaſt ick daar gecomen ſal ſijn. Gedaan deſen 10. April, geteeckent die en die.

Onder dit ſchrift (veranderende zyne hant en de handt van den banckbewaarder navolgende) alſoo hy van over lange daar in meeſterlijc ervaren was (ſchreef hy deſe woorden: Ick hebbe deſe ſomme geſtelt in handen van Signeur Carre banckbewaarder, om geduyrende mijn abſentie) die te Roomen te laaten ontfangen.

Nacles deſe woorden leſende, ſeyde dat alles wel ſoude gaan, maar dat hy de ſpeciē niet wel uytgedruckt en hadde, vermits in beyde de ſacken niet een Piſtolet en was, maar dat de geheele ſomme in goude croonen beſtont.

Dit is ſeyde Adraſte, waar mede ick den banckbewaarder meen te betrappē, wantic ſal

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

u nu datelijck vijfhondert croonen aan Piſtoletten geven en terwijl u meeſter uyt den huis ſal zijn, ſult gy uyt de ſacken vijfhondert Croonen nemen, te weten, twee hondert vijftich Croonen uyt yder een, en ſult dan deſe Piſtoletten in plaatſe leggen, 'tis gout dat ik expres giſteren avondt geleent hebbe tot dit voornemen, en voor de reſte ſo leght deſe twee briefjes in de twee ſacken, ende neemter uyt dieder in zijn, dit ſeggende, ſoo geeft hy hem twee cleyne briefjes, waaren in geſchreven ſtondt deſe woorden: Voor Monſieur, Adraſte.

Naucles wel onderricht zijnde van 'tgunt hy te doen hadde, terwijl ſijn meeſter ten avontmaal was tot een van zijn vrunden, die ſijn dochter uythylijckte, ende een nicht alleen met hem t'huys gebleven zijnde, opent 'tcantoor van den banckier met de valſche ſleutel die hy hadde mitſgaders de Coffer daar hy ſijn gelt ende papieren in opſloot, en leyt het boeck weer daar 'tgelegen hadde, oock mede 'tgelt veranderende ſoo vooren is verhaalt, en naar dat hy de deur ſoetjes wederom toegeſloten hadde, werpt hy de ſleutel int privaat, gelijc hem belaſt was, comende 't ſelve Adraſte aandienen, hem vaſt wachten in een Herberge niet verre daar van daan, en hem brengende de vijfhondert Croonen in welckers plaatſe hy Piſtoletten had geleyt, die hy datelijck weder bracht, den genen dieſe hem geleent hadden 'tſavont te vooren want alle de Broederſchap was gequotiſeert tot dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſtoute voornemen, en daar was geen perijkel dewijl Adraſte de vijf hondert croonen weder naar hem ge omen hadde, maar veel te winnen, (ſoo ick winnen derf noemen 'tgunt men ſteelt.)

Den Banck bewaarder comt ondertuſſchen t'huys, niet eens droomende op de part die men hem had geſpeelt, en ontfing 'sanderendaags van een ander eenige hondert Croonen om naar Romen te ſenden, of die aldaar door Wiſſel te doen betaalen, ende teyckende die in ſijn boek, ſonder eens te letten opt gunt in ſijn boek geteeckent ſtondt, ſoo ſeer verblint dickwils de paſſie van begeerlijckheydt ons verſtant:

Eenige daghen daar naar Adraſte oordeelende dat het tijt was ſijn ſtuck int werck te ſtellen, ende de vruchten te plucken, waar van hy ſoo geluckich ſijn ſaat had geſaayt, comt met een van de aanſienlijckſte der gaudieven ten huyſe van den voornoemden Banck-bewaarder vraacht om hem te ſpreken, en hielt hem dusdanige redenen voor.

Myn Heer, myn ſijn eenighe nootlijcke affairen in deſe ſtadt voorghevallen 'tſedert dat ick Saterdach leſtleden met u ſprack, die myn myn Italiaanſche reys hebben belet, gelijck ick hadde voorghenomen, daarom bidde ick u, mits u ghevende u behoorlijck recht dat gy my myn gelt weder geeft 'tgunt ik u hebbe gegeven om naar Roomen te ſeynden, en gy ſult myn verobligeeren.

Myn Heer, ten is hier niet antwoorden den Banck-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Banckbewaarder, 'tis mogelijck wat lager, gy addreſſeert u qualijck, excuſoert myn dat ick ſo veel tegen u ſpreek. 'tis Monſieur Carre die gy moet hebben, die ſo wel als ik Banckbewaarder ben, ende inde ſelfde Straat woonachtich is. Ik en kenne Monſieur Carre niet, antwoorden Adraſte, maar ick en kenne geen ander garandt voor myn gelt dan u. Ick gaf u laaſt duyſent Croonen, waar van de vijf hondert in goude Croonen, ende d'andere vijf hondert in Piſtoletten ſijn.

Den Banck-bewaarder die wel wiſt dat hy duyſent Croonen ontfanghen hadde, maar niet in die ſpecie, antwoorden Adraſte ſeer ſtraf, dat hy hem niet en kenden, en dat hy een plompaart was ſulcke propooſten met hem te ſpreecken, hoe plompaart ſeyde d'ander, hout ghy myn dan voor ſot met myn myn gelt te lochenen, ghelijck ghy veel andere gedaan hebt? ick bidde laat ons niet twiſten, 'tſou voor u goet ſijn ſoo ghy met luyde te roepen en crijten condt winnen, maar dat ſal ſoo niet gaan, en bekendt gy niet ontrent acht dagen geleden van mijn ontfangen te hebben duyſent Croonen, omſe op Italien over te maacken? mynen vrunt ſeyde den Banck-bewaarder, ik en weet niet of gy droncken of van ſinne berooft zyt, maar of gy myn voor een ander neemt, of dat gy dit doet om myn t'affronteren, ſoo ſegge ik dat ik u niet en kenne, nochte oyt geſien hebbe.

'Tvolck op dit gekijf vergaart vaſt hy een,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ider wil het einde van deſe Tragedie ſien, want behalven dat deſen alreede onder de Gemeente een ſeer qnaat gerucht hadde, ſoo ging Adraſte met ſulck een behendicheydt en waarſchijnlijckheidt datmer geen bedroch uyt en conde ſpeuren, oock en behoefde hy gheen mom-aanſicht om ſijne actien op te pronken, want hy een aanſicht hadde dat hem tot allerley voorvallende gelegentheydt conde voegen, en van buytenen gaf hy ſulken ſchijn dat de omſtanders geloofden dat hy't van gantſcher herten meenden.

Laat ons ſo luyde niet roepen ſeyde hy tegens den Banckbewaarder, en hiet ghy niet Martin le Noir? deſen ontſetten hem hier over, ende ſcheen alreede in ſijn mouw te beven, ſo dat hy geantwoort hebbende dat dat ſynen naame was, Adraſte hem vry wat naarder begon te comen, ende hem te dreyghen dat ſoo hy hem ſijn geldt niet en gaf hy hem voor recht ſoude daegen, en tegen hem concluderen tot ſchaden en Intereſſen, en dat alle zyne loosheden hem niet en ſouden connen beletten dat hy zyn geldt niet weder en creghe. Hoe ſeyde den Banck bewaarder comt gy hier om myn te bedrieghen? Wilt ghy mijn int geſicht van al de Wereldt beſtelen? ſoo gy u niet van h er en packt, ſoo ſal ick den Commiſſaris doen halen, en ſal u laaten vangen, en weeſt ſoo moeyelijck niet ſeyde Adraſte, gy en hebt uwen botterick niet gevonden, alle deſe woorden en ſullen u u Proces niet doen winnen. Die gene die Adraſte

ſte tot getuygen had mede gebracht, oordeelende datter volk genoech vergadert was, ende dat het ſpreeckens tijdt was, bejegenen den Banck bewaarder, ſeggende dat hy een Godtloos menſche was, dat hy onwaardich was te leven, alſo hy hem niet dan met woecker en roof was generende, ende dat ſy ſelfs getuygen waaren dat hy de duyſent Croonen had ontfangen, en datmen hem voor recht moſt dragen:

Hier op ſo comt de Commiſſaris vant quartier daar voor by, ende verſtaande 'tgerucht ende confuſie datter was ten huyſe van den Bank bewaarder, gaater met eenige Dienaars (die hy by geval ontmoeten) in, hier waſt dat Adraſte vaſter op ſijn ſtuck bleef ſtaan, want ſiende den Commiſſaris comen, ſoo en eyſchten hy niet dan exhibitie van ſtucken, op dat alle de wereſt ſoude ſien dat hy recht en reden hadde ſijn goet wederom te mogen eyſchen, ende hem te beclagen over de beroovinge die deſen woeckenaar hem wildt aandoen, die alreede by velen in een quaat blat ſtont.

Myn Heer ſeyt hy tegens den Commiſſaris, ik heb maar een woordt te ſpreecken, 'tis ontrent acht dagen geleden dat ick dacht te vertrecken naar Italien, ende dat ick aan Monſieur le Noir hier jegenwoordich gaf duiſent Croonen om die deur Wiſſel te trecken, maar mijn is yets voorgecomen, dat ick vermits de nootſaackelijckheydt van mijn ſaacken noch twee Maanden in deſe Stadt moet vertoeven, en ſoo als ick van deſen dach mijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gelt van deſen menſch eyſchte, ſo ſpot hy met myn, ſeggende dat hy mijn niet en kende, en dat ick een bedrieger ben.

Mijn Heer ſeyt den Banck bewaarder ick houd ſtaande dat dit een voornamen Gauwdief is, en datmen hem behoort inde gevanckeniſſe te leyden, alſachjes (antwoorden 't volck datter om ſtont, ghy durft wel ſtout ſpreken) om dat hy myn wil wijs maacken ſeyt hy dat hy mijn eenich gelt gegeven ſoude hebben, daar ick hem noyt geſien en hebbe, is het niet billijken dat ick mijn daar over beclaech en Juſtitie verſoeck.

Tot bewijs van 'tgunt ick ſegge ſeyde Adraſte, alhoewel ick getuygen ſoude connen by brengen, gelijck ick oock inder daat tot die extremiteit ſal moeten reſolveeren, ſoo hy met ſijn ontkennen voortgaat, ſoo en begeer ick anders niet dan zijn Boeck te ſien, waar in hy ghewent is ſijne wiſſelen ende ontfangh te teyckenen, en dan ſult ghy de ſchelmerye van deſen Menſch ontwaar worden, ſoo hy niet expres het bladt heeft uytgheſcheurt op dat ick daar niet achter ſoude komen.

Den Wiſſelaar wel blijde ſijnde dat hy hem voor al de Werelt ſoude konnen ontſchuldigen, ende de twijfelinge wech nemen die deſen Dief alreede door ſijn ſlimmicheyt ende geveynſde woorden in veele ghemoederen had ingedruckt, ſeyde dat alhoewel het geen reden en was dat hy ſijne rekening ende boecken ſoude toonen, nochtans ſoo voegden hy hem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hem van nu aan party tegen deſen alhier, die hem ſeyde op dat hy ſijnen naam mochte weten dat hy Adraſte hieten, men brenght het Boeck, en terwijl hyt was gaan haalen, Adraſte ſijn tijt waarnemende, treckt den Commiſſaris wat aan een ſijde, hem ſeggende dat ſijn gelt in twee ſackjes was, waar van hy hem de coleur ende de mercken noemden, mitſgaders de ſpecien (bedragende de duyſent Croonen) ſonder dat hy wiſt waar hy dat gelt mocht hebben geſlooten.

Het boeck geopent ſijnde, ſoo keert en wendt Adraſte de bladen vaſt gins en weder, en naar dat hy eenige tijt geſocht hadde, ſeyt hy tegens den Commiſſaris, Myn Heer ik bidde u dat gy deſe clauſule gelieft te leſen, en dan eens te ſegghen of het niet een groot ſchelmſtuck ende uytnemende boosheydt van deſe Menſch en is, mijn alſoo myn goet te lochenen, en alſoo op die manier te beſtelen. Den Commiſſaris begint heel overluyt te leſen 'tgunt gy alreede gehoort hebt by Adraſte door middel van Naucles int boeck geſchreven te ſijn.

Den Wiſſelaar ontſtelden hem ſoodanich dat hem ſijn beenen nauwelijcks en conden dragen, hy en can niet ſpreken en beſterft int aanſicht, al de Werelt beſchuldicht hem, ende onder al de vloecken die hy creech, ſo en wiſt hy anders niet te doen dan Godt tot getuyge te roepen, ſweerende by Son, Hemel en Aerde dat hy Adraſte noyt en heeft geſien, ghy hebt goet te ſweeren, ſeyde Adraſte, ick en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vertrouow den eedt niet van een valſchen Woeckenaar, die anders geenen Godt en kent dan de gierichеydt ende't gelt, ick moet datelijck gaan tot den Wiſſelaar Carre u medemacker, en ſien of gy hem mijn gelt niet en hebt ghegeven, of u Coffer openen ende ſien of die ſpecien ende de twee voorverhaelde ſackjes daar in niet en zijn, want ons gheſchil kan haaſt gheeyndicht worden, 't geſicht ende oordeel van deſe gantſche vergaderinge ſal ons buyten alle Proces ſtellen.

Men gaat naar Carre, maar die en weet nieuwers van, men opent het Coffer, hoewel met groote moeyte, want de Wiſſelaar en wilde die niet openen, vreeſende eenigen inval, maar 't volck verdoofden hem met haar dreygementen, al de Wereldt verfoeyden hem, en daar en was ſoo cleynen lecker en jongen niet die hem niet en begreen en beſpotten, maar hy was vry wel meer verbaaſt als de twe ſackjes geopent ſijnde men daar in de Briefkens vont, de welcke getuychden dat dat gelt toebehoorde Sinjeur Adraſte, met de ſpecien daar inne gementioneert, dit dede dat Adraſte met de ghetuygen (die affirmeerden ſelfs over die actie te hebben geſtaan) de twee ſacken aentaſten, ſeggende datſe ſijne waaren mits hem gevende ſijn recht.

Den Wiſſelaar dit ſiende, vloeckt, ſweert, evelt, verſaackt, ende geeft ſich den Duyvel over, dat adraſte dat gout niet toe en quam, maar niet tegenſtaande alle dit ghebaar, ſoo hielen hem den Commiſſaris ende al 't volck

voor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

voor een Godtloos menſch, leverende 't gelt in handen van Adraſte, die hem de ſack wederom wilde geven, om den Wiſſelaar voor ſchade en Intereſt te mogen roeped, 't volck 't ſelve door ſijn valſch ghelaat wijſmakende. Siet hoe dat hy dien armen Wiſſelaar bedrooch, ende hoe hy int geſicht van al de werelt hem ſijn gelt ontſtal.

'T ſoude te langh vallen u te verhalen duyſenderley cleyne ſnootheden en Fielteryen die hy noch dede binnen Parijs ende andere Steden, van Vranckrijck, want daar en is nauw Stadt of plaats daar hy de teeckenen van ſijn ſchelmſtucken niet en heeft gelaten: Maar gelijc vroech of laat de miſdaet geſtraft wort, en nootſaeckelijck de ſonden moeten geſtraft worden, Naucles vertrocken zijnde uyt den huyſe van den Wiſſelaar, om door 't landt te loopen, worden te Senlis gevangen ſoo als hy een Beurſe ſneet, ende in deſe Stadt ghebracht zijnde door Appel van de ſententie diemen tegens hem had ghegeven, alwaar hy naarder ſijnde geexamineert, ſoo bekenden hy geweeſt te ſijn by vijf of ſes voornaamde ſchelmſtucken ende Dieveryen, en derhalven verweſen om gehangen te worden, op den ladder ſijnde beſchuldichden hy Adraſte, raadende den Provooſt dat hy hem ſoude vangen, hem de plaats aen wijſende daar hy hem ſoude konnen vinden, ende dat hy alleen oorſaack was van zijne debauches ende van 't ongeluck dat hem inde fleur van ſijne Jaaren was overcomen. De dienders gingen

gen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gen datelijck naar 'thuis 'twelck Naucles haar had aangeweſen en ontdeckt, vinden Adraſte goet chier maakende, optreckende met twee van zijn Cameraden, inde Wijn verdrencken-de alle de ſorgen van den voorleden tijdt, in-de gevanckeniſſe geleyt ſijnde, wordt hy aan de pleye geſet, alwaar hy een oneyntlijk getal van ſchelmſtuckē beleet, die noch inde griffie ruſten, en eyntlijck tot recompence van alle ſijne moeyten ende vertrooſtinghen van ſijne geledene moeyten, ſo vercortemen ſijne vree-ſe die hy had mogen hebben van gerabraackt te worden, mits hem aan de galge ophangen-de, en dit opt vervolch van den Wiſſelaar de welcke haar door alle vermoeden datmen te-gens ſijn perſoon was hebbende, wech nam, ende wel ſijn eer, maar niet ſijn goude Croo-nen wedercreeg, die Adraſte met ſijn com-plicen opgeſnapt hadden. Siet daar het eynde van Adraſte.

HET LIX. CAPITTEL.

Slimme rancken van Filemon, ende ſyne principale actien.

FIlemon ſijnde op een tijdt int Paleys wel gedoſt en uytgeruſt, ſoo wiert hy een Bur-ger uyt onſe Stadt van Lyon ontwaar, de welc-ke alhoewel hy niet benopt inde cleeren, ech-ter met Piſtoletten wel beſtopt inde beurs was maar 'tſy dat hy hem niet berer en wilde clee-den, of dat hy 't om andere redenen liet, ſou-

men

men hem aangesien hebben voor een ouwen Cleervercooper ende gering persoon.

Filemon hem siende en maacktender geen werck van, want sulck volck en becommeren haar niet met een musch de veeren af te plucken, als sy maar een Patrijs connen crijgen, maar een van sijn medemackers comt hem int oor luysteren, datter wel wat thuys was, en schoon sijn Edelheydt verscheurt ging, soo warender die 't noch slechter, ende de Beurse soo niet versien hadden als hy, om dat ick seyde hy sijn geldt gesien hebbe, soo als hy een paar hantschoenen coft, voort brengende meer dan vijf-en-twintich Pistoletten, ist mogelijck seyde Filemon dat desen scheurmantel ende kalen Fluweelden beffe soo veel gelts heeft? ick en haddet noyt gedacht, so hy een cleyn scharken ende mesken by hem hadde, men soude hem voor een van onse maets aansien: dit seggende, maacken sy een comploit metten anderen om hem te verschalcken, ende siet eens wat vreemder subtijlheyt sy int werck stelden. Ick sal hem seydt Filemon myn beurse in zijn sack steken, in plaats dat wyse plegen te lichten van anders, 'tis een nieuwe vont van beursen te snyden, ende de borgers te betrapen, maar ick loof dat icker met sulcke subtijlheydt ende praktijck in te werck sal gaan, dat ick hem zyne vijf en twintich croonen die gy gesien hebt sal afstroopen, voecht u maar neffens myn, en wanneer ghy sult sien dat ick hem by den crop heb gevat, soo gelaat u of gy oock u beurse verlooren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

loren hadt. Deſe grutte dus gegooten zijnde, ſo begint Filemon den Coopman van Lyons naa te oogen, de welcke gelijck ick vooren geſeyt hebbe, eerder een gauwdief, een Alchemiſtblaſer, of ander Italiaens quacſalver geleeck dan een Coopman, ende hem eyntlijc in een linne winckel ſiende, gelieten ſy haar of ſy vorby gingen, ſiende ondertuſſchen over ſijn ſchoeren, om wel te letten op de banden van ſijn beurſe en om ſeker te gaan, den macker van Filemon quam heel dicht by ſtaan om de ſpecien en 'tgetal beter te connen onderkennen die inde beurſe waaren.

Dit alles aldus wel doorſien, en Filemon den Coopmã inde groote ſaale van Paleys ſiende, alwaart in gemeen geweldich dringt, vermitſmen daar pleyt, en de menichte vâ ſolliciteurs die daar krielen, en die al van Gaſcoignen comen om daar te practiſeren, hy voecht hem aan zijn ſyde, hebbende in zijn handt een paar fine knipſchaerkens met een blauwe beurs daar de banden afgeſneden waren, waar in acht goude Croonen waaren, en vier ſtucken van twintich ſtuyvers, hy ſtack hem heymelijc al dit goetjen in ſijn ſac, ſonder dat hy't int minſte ontwaar wiert, hem latende twee of drie keeren over de Saal gaan, hem altijt int geſicht houdende, want 'r ſou hem geſpeten hebben dewijl hy zijn aes geworpen hadde, dat hy ſijnen viſch ſoude verlooren hebben, en dat den voorſz. Coopman haar bedroogen hadde in ſoo een geluckige ſaeyinge.

Eyntlic ſo als hy hem ſach onder een eerlijck geſel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

geſelſchap, ſo begint hy den verbaaſden te maacken, en hem gins en herwaarts te keeren, gelijck een menſch die half droncken is, ſijn weſen verandert in ſoo veel couleuren als de Maan de welcke eclipſeert, hy gaat, hy comt, rent en draaft ſoeckt en ſeyt overluyt datmen hem ſijn Beurſe geſneden heeft. En dat hy in de Heylige Capelle by hem was geweeſt, doen hyſe miſte, waar van hy anders geen bewijs en hoefden dan zijn weſen en manieren aan te ſien om hem t'overtuygen.

Hy blijft nochtans vaſt by ſijn ſtuck, als hem ſelv n onnooſel kennende, ſiende Filemon onder ſijn oogen, ſeyt dat hy wel can mercken wat hy ſeggen wil, en dat hy ſijn ſaeck qualijck aenſeyt, dat hy een verkeerden voor heeft, dat hy een eerlijck man was, en dat hy hem wel ſal wijs maken dat hy grootelijcks bedrogen is hem ſulc een ſchantvleck aan te wrijven daar van hy altoos een afgrijſen heeft gehadt

Myn vrient ſeyde Filemon die den Edelman maeckten en ſelfs een pleytſack onder ſijn arm droech, als of hy eenich Proces voor de grote Camer hadde, al wat gy praat ſijn maar woorden, maar gy waart voorſeecker bij mijn, doen mijn mijn Beurs geſtoolen worde: ick bidt u geeften mijn ſonder ſchandaal wederom, want al en heeft het niet veel te beduyden dátter is, ſo iſſer nochtans gelts genoech in om u daarom by de crop te doen vatten en daar beneden te leyden ſoo gyſe mijn met goetheyt niet en wilt wedergeven.

Maar meent gij't oock, en iſt u ernſt ſeijde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de den Coopman, dat ghy mijn u Beurs eyscht, of doet ghy't om myn te beproeven ick en ben van 't volck niet datje weet, a wat ghy secht is seer goet seyde Filemon maar gy hebt myn Beurs, sy is van root Fluweel, ik wil datelijk weten, sonder eenige andere forme van Proces waar gy se gelaten hebt hoe salmen myn myn Beurse stelen, en sal ick die niet mogen soecken ende weder eysschen van de gene diese gestoolen heeft?

Een aneer gauwdief die hem onder 'tghedrang had begeven, siende Filemon omringt met soo veel volcks, sprack voor den Coopman, seggende: Myn Heer siet toe wat ghy doet, ick en geloof niet dat desen eerlijcken Man u Beurse heeft, ghy steeckt u selven in perijckel, dat indien ghyse niet en vindt van 'tgelach te sullen betaalen, hy sal sijn schade en interest met reparatie van sijn eer aan u wel weten te vinden, gy sout beter doen dat gy se ginckt soecken op een ander plaats, desen Man en gelijckt geen beursesnijder,' twelk geseyt hebbende soo ontsluypt hy soetjes uyt 'tgedrang, en gaet deur.

Doen riep Filemon hem, houdende als of hy den gauwdief meenden die tegen hem sprack. Ei siet doch sijn Advocaat seit hij, 'tis voorseker een van 'tCollegie van de Beursesnijders, want hij weet sijn parthij wel te defenderen, maar waar is hij so haast gebleven? hij dreijgt mijn wel met schaden en Interessen, maar ick salder evenwel haring of kuit van hebben, ende en sal desen quant die ik vast hebbe niet verla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

verlaten, tot dat hy mijn wederom sal gegeven hebben 't gunt mijn toekomt.

Godt behoedt ons, wat onbeschaamder stouticheyt is dit? ben ick dan een Dief of schelm seyde den anderen om Beursen te snijden, en kent mijn de heele Werelt niet, Mijn Heer ick stel mijn party tegen u, en protesteer van costen, schaden ende interesseu, en dat in presentie ten aenhooren van alle dese vergaderinge. Mynen vrunt gy hebter goet doen mede seyde Filemon, gy sijt een doortrapten vogel, ick moet u op der daat doen betasten, en by geval een vande garde daar siende, bidt den selven hem by te staan, ende eens t' onderscoecken desen quant die hem bestolen hadde, (soo noemde hy den Coopman) mijn beurse seyde hy is van root Fluweel, daar sijn acht goude Croonen ende vier stucken van twintich stuyvers in, ick salder u van te vreden stellen.

Den Sergeant vande Garde wat ontset sijnde om dat hy mogelijck dien dach niet gegeten hadde, vat den Coopman, hy tast hem in zijn sacken, waar in hy aldereerst vondt de schaerkens, Filemon roept overluijdt, siet nu mijn Heeren of ick bedrogen ben, en zijn dit niet de gereetschappen waar mede desen vogel gewent is de beursen te snijden? en evenwel seydemen dat hy schade en interest tegen mijn soude eyschen, voorwaar ick salt hem wel haast wijs maacken.

Mijn Heer seyde den Sergeant van wat couleur is u beurse, ick heb u alreede geseyt seyde File-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de Filemon dat hy van root fluweel is, datte acht goude kroonen met eenich paeyement in is, ten is dan deſen niet ſeyde den Sergeant, want daar ſijn blaeuwe banden in, mits ſoo haelt hy de roo fluweelde beurſe voor den dach, men ſieter in, ende vint de geſeyde acht Croonen, ende d' andere ſpecien die hy had geſeyt.

Den Coopman ontſtack in ſijn aenſicht als vier ſo root, ſiende dit bedroch, maar boven alſoo braveerden Filemon met de ſchaaren, toonende van 't volck de ſnoeren die van zijn beurs waren geſneden, ſo dat het onmogelijc is uyt te drucken, hoe dat dien armen Coopmã geſtoten, geſchopt, en geſlagen wiert met voeten, vuyſten en ſtocken van cleyn en groot deſen armen man roept wraack, ſeyt datmen hem deſe parte ſpeelt, dat Filemon een ſchelm is die eenich leet van hem hadt ontfangen, nadien hy hem ſulck een ſchelmſtuck ſpeelde, wat wilt gy meer, hy roept Hemel en Aerde tot getuyge dat hy onnooſel is, maar niemant en wil hem gelooven. Den Sergeant vraeght Filemon, of hy begeert datmem hem inde gevanckeniſſe leyde, en of hy hem party wil maacken, dewelcke (hem gevende een goude Croon) antwoorden dat het hem genoech was dat hy ſijn gelt weder ghevonden hadde. en die ghene die ſoo ſuijver als een Nonne ſcheen nu overtuycht hadde, 't welc dede dat niemant 't bedroch en konde mercken, ſelfs met den Coopman die ſo geweldich afgeroſt was als een gaudief, en noch in perijckel was

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van gevangen geſtelt te worden: Maar ſo als een yder vaſt begoſt te vertrecken, ſiet ſoo komt den Cameraat van Filemon heel verhit, overluyt roepende datmen hem vijf en twintich piſtoletten geſtoolen hadde die in een blaauwe Beurſe waaren, elck een ſeyde dat het die gene wel mochte ghedaan hebben die ſo onlangs betaſt was geweeſt, men vergadert op een nieu. Filemon komter by tegens deſen ſeggende, als of hy hem niet en kende, dat daar ontrent een Fielt was die hem de ſijne hadde genomen, maar dat hy die geluckelijck weder hadde gekregen, ende dat hy hem had afgeroſt gelijck hy verdient hadde.

Deſen quant gaat datelijck naa den Coopman toe, en vermits hy wel int habijt was, ſoo en twijffelden niemandt of hy en hadt geldt verlooren, den armen Lionois ſiende datmen hem wederom quam beſpringen, nam zijn beurſe ende ſtackſe in ſijn bocxen, ſeggende vaſt in ſijn ſelven, datmen niet te vergeefs een beurs in zijn ſack had geſteken, en dat het met voordacht was gedaan, om de ſijne t'achterhaalen. En voorwaar hy en was in zyn meyningen niet bedrogen, want den Cameraat vã Filemon quam hem aanvallen met al de geen die hem alreede hadden geſmeten dat hy bloede, tegens hem ſeggende dat hy maar een gauwdief en was, en dat hy ontwijfelijck zyn beurſe geſtoolen hadde: 't volk overſchreeuwt deſen armen duyvel, men ſmijt hem onder de voet, en ſleept hem voorts, en daar en is niemandt vanden hopp die zijn beſt niet en

doet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

doet om hem te betaſten in zijn dieſſacken. Den ſelven Sergeant die te vooren verleckert was geworden, comter datelijck by, ſich ſelven aenbiedende hem zyn beurſe weder te geven.

Den anderen wordt buyten zijn ſinnen als dul, hy vloeckt en evelt tegen die gene die hem vaſt hielen, ſeggende dat hy't ſoude uytvoeren al moſt hyder om hangen, hoe ſeyt hy ſteeltmen en rooftmen ſoo int geſicht van al de werelt? en heeft de onbeſchaemtheyt ſodanich d'overhant datmen mijn gelt wil nemen wat tijdt beleven wy, op alle deſe redenen ſo vertoontmen de ſchaartjes hem ſeggende dat de gene die ſulcke wapenen dragen niet gewent en zijn ſonder handen te gaan, ſomma ſommarum men overtuycht hem dat hy een beurſeſnijder is, mẽ taſt in ſijn dieſſackẽ, maar daar en is niet ten beſten, de beurs en waſſer niet, ſulcx dat deſen armen man niet en dorſt ſeggen dat hyder een hadde, noch 't ſelvige ontkennen, dat t'ontkennen waar de ſelve quijt te raacken, want hy konde wel dencken, dat ſoomen hem ontcleeden, of datmen in zijn broeck quam te voelen op het ontkennen dat hyſe dan quijt waar: te ſeggen dat hyſe hadde, waar ſoo veel als de ſelve te geven den genen dieſe eyſchten, nadien hy de ſpecie wiſt te noemen dieder in was, ende de couleur. Aen d'ander ſijde Filemon die by deſe tragedie was met ſijn Cameraadt, waaren niet weynich becommert, vreeſende dat hare goude Croon verlooren was, onder de ſchoone apperentie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

perentie nochtans die sy voor handen hadden beveelt hy den Sergeant over al te voelen, en voornamentlijck de geen dieſe verloren hadde, ſeggende dat hy hem van goeder herten een piſtolet ſoude geven ſo hyſe vont. Sonder twijfel ſeyde hy, hy heeftſe in ſijn bocxens geſteken, op datmenſe niet en ſoude vinden, maar ick wil hem doen ontcleeden.

Den Coopman doen hem ſelven bedenckende, ende ſiende datmen gereſolveert was hem te beſoecken tot opt hemde, ſeyt dat het wel waar is dat by een Beurs van ſulc couleur hadde als sy ſeijden, de welcke voorthalende haar vertoonden, maar ſij comt mijn ende niemant anders toe, 'twelc ick met meer dan dertich getuigen ſal bewijſen datſe mijn toecomt Ey ſiet doch dē bedrieger riep doen den macker van Filemon, ſiet gij wel dat ick mijn niet vergiſt en hebbe, ghy mocht mijn Beurs wel wech ſteecken Fielt als gy ſijt, de waarheyt overtreft altijt de leugen, gij ſultſe mijn moeten weder geven, 'twelck ſeggende vat hij de Beurs aan, die den Coopman willende uyt de hant trecken, de welcke half deſperaat ſijnde, 'tſelve lange tegen hiel, maar eijntlijck ſo gingen de Lacquaijen en ander gepeupel hem ſo met ſtocken te keer, dat hy genootſaackt was 't vaantgen te ſtrijcken.

Deſen Beurſe-ſnijder nochtansen was hier mede niet te vreeden, maar riep overluijt om ſijn ſtuck beter te verglimpen, dat hy eens ſien moſt of hyder ſijn ghetal van penningen in vont, ende datter vijf-en twintich Piſtoletten

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

in moſten weſen, men beſiet ſe vindt het getal 'twelck oorſaak was dat den armen Coopman al wederom geſlagen en qualijk getrakteert, en eyntlijk inde Concergerye als een Beurſe-ſnijder geleyt worde, terwijl Filemon en ſijn Can eraden tot ſijne coſten vaſt optrocken, de ſoude buyten twijffel inde gevanckeniſſe geraakt hebben, ten waar hy twee Coopluyden hadde doen haalen, woonachtich inde Straat van ſint Denijs, die hem verborchtochten ſeggende datmen hem t'onrecht en tot ſijn onſchult aldaar gebracht hadde, begeeren te reparatie vã eer tegen de Deurwaarders maar dat verdween int geheel als roock, doende ſo ſcherpen onderſoeck om Filemon en ſijn macker te bejegenen, maar te vergeefs, want ſy gewent waren van cleederen, plaatſe en weſen te veranderen, alle daags als Protheus ende Chameleon te wiſſelen van woonplaats en logement.

Siet dats een van d'eerſte actien van Filemon, die met een onbeſchaamt gewelt int geſicht van al de werelt vercreeg 'tgunt andere qualijck int heymelijck door ſubtijheyt ſouden vercrijgen.

D'ander actie die ick u vanden ſelven gaa verhaalen, en is niet min onneerlijk en vol onbeſchaamtheyt dan deſe.

'Tgebeurde dat ghelijck de Beurſeſnijders haar inganghen en correſpondentien over al hebben, een vande ſubtijlſte van haar roth ghecomen is ten huyſe van een Raatsheer, vernemende aldaar een die een Proces in ſtate van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van wijſen hadde, die den voorſz. Raatsheer weſende ſijn rapporteur een ſilvere vergulde kop quam brengen, ſoo ſchoon alſſer noch oyt geſien was inde marckt van ſint Germain, meynende mogelijk daar mede ſijn ſaack beter te maacken, ende hem d'ooghen met goudt te bedecken, op dat hy de quade ſtucken van ſijn ſaack niet ſoude ſien, maar hy was qualijck bedocht, want den Raatsheer ſeyde overluyt tegens de gene die hem dit preſent vereerde, dat hy't niet en ſoude aannemen, maar dat hy't hem betaalen wilde, 'tgunt 'them gecoſt hadde. Den Gauwdief vande voornaamſte verſpieders een ſijnde, ſiende dat hy dat op de taaffel ſetten, gaat wech, oordeelende dat het onmogelijck was daar achter te comen, want daar was al te veel dackx opt huys, maar uytgaande ſoo ontmoet hy by geval Filemon, den welcken hy verhaalden al wat hy geſien hadde, ende dat den kop die hy ghegien hadde, 'tſy dat die van louter goudt of ſilver vergult was, ter ſaacke van de diamanten ende geſteenten daar mede die beſet was, wel over de drie hondert Croonen waardich was Filemon opent hier toe ſijn ooren ſo wijt als Midas, hy vraagt wat voor volck by mijn Heer waren, waar op men hem antwoorde datter maar twee partyen waren, die hem een Proces recommandeerden, ende dat hy in ſijn Camer met den kop alleen was, dit gaf hem noch meerder moets, hy neemt voor daar in te gaan, ende vier vingeren met den duym daar aan te ſlaan.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Hy vervolcht zyn ſtuck comt int Hof, ende aan de deur weſende, ſoo ſiet hy de partyen afcomen, 'twelk hem weder op nieuw moet gaf, *by* comt by haar, vragende waar in haar ſaack beſtont, hem gelatende als of hy van des Raatsheers volck was geweeſt, deſe int begin meenende dat hy was van haar tegen party, of dat hy tegens haar quã ſolliciteeren, ontdecten hem eyntlijck haar geheele ſaack, en hy beloofden dat hy de ſaack voor haar aan den Raatsheer ſoude recommandeeren, en dat hy ſoude mak en dat haar ſtucken met goede ordre ſouden geexamineert worden.

Sy bedanckẽ hem van zijn goede genegentheyt, en gaan heen, meenende dat haare saken nu heel ſchoon ſtondẽ, gerecommandeert ſijnde van een van des Raatsheers vrunden.

Filemon den gront van haar Proces verſtaan *hebbende*, wel weſende int habijt, gaat inde Camer van den Raatsheer, hem doende de reverentie.

Mijn Heer ſeide hy, ick kome hier van wegen myn Heer van Nemours, van den welcken ik d'eer hebbe in maachſchap te beſtaan, die u bidt dat ghy gelieft in recommandatie te hebben het goede recht van den Heer Rignolet, die hier datelijck geweeſt is, 'tis een van zijn naa vrunden, en ſal 'tfaveur dat ghy hem ſult doen houden als aan hem ſelfs gedaan.

Myn Heer antwoorde den Raatsheer, ick ben den ootmoedigen dienaar van myn. Heer den Hertoch van Nemours, maar 'thad onnodich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dich geweeſt dat hy de moeyte nam myn de ſaack te recommanderen. Myn conſcientie verbint myn recht en Juſtitie te geven die het toecomt, 'twelck ick ſelfs oock ſoo datelijck noch tegen de partyen geſeyt hebbe daar gy voor ſpreeckt, die mijn gedrongen hebben te ontfangen deſen ſilver vergulden kop die gy daar ſiet: (die ick haar nochtans wil betaalen.) Aen een goet Richter en moetmen nimmermeer een ſaack recommanderen: daarom ſult gy myn Heer den Hartoch van Nemours ſeggen dat ik hem oot mo edelijk de hant kuſſe, en dat ick ſal maacken dat hem niemandt myner ſal wandancken, want ick ſal de duiſterheden ſoo claar aan den dach brengen en vertoonen, dat hy wel blindt ſal moeten zyn die myn oordeel en gewijſde niet en ſal approberen, Filemon den kop aanſiende, veranderende van propooſt ſeyt: Voorwaar myn Heer, dat is wel een ſchoon ſtuck wercks, men heefter myn een uyt mijn Camer genomen die om de waarheyt te ſeggen qualijck half ſo groot was, maar hy was vant ſelfde fatſoen als deſe, en mogelijck van een ſelfden Meeſter, maar dewijl dat by geval dus te pas comt, ſo moet ick u eens doen lacchen, want 'tis de drollichſte clucht die mẽ oit gehoort heeft.

Seker perſoon fraey opgeſchikt quam mijn een brief brengen van wegen mijn Heer van Nebers, en ſiende dit vat op mijn taeffel, ſiet ſeide hy daar een ſchoon ſtuck werks (laat mijn toe mijn Heer u te verhaalen met wat woorden en actien hy achter myn juweel quã)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

maar seyde hy wat heeft u dat wel gecost, 'tis wel hondert pistoletten waardich, ten heeft soo veel niet gecost seyde ick hem, en terwijl ik naa wat anders sach, so vertreckt hy achter de tapitserye, en verberchden hem.

Terwijl Filemon dit tegen den Raatsheer verhaalden, ende dat hy hem met experientie d'actie vertoonden die hy veynsden hem geschiet te zyn, sonder nochtans dat den anderen 'tbedroch conde ontwaar worden dat hy hem speelden, so gaat hy te mets door, comt aan de deur, licht de tapijt deken op, sluytende de deur achter hem toe, en gelijck sulcke soorte van menschen nimmermeer sonder gereetschap of eenige instrumenten en gaan, op dat den Raatsheer hem so haast niet en soude volgen, so haalt hy uyt zijn sack een Cuypers boorslot, ende maackt het met sulcker haasticheyt vast alsman bedencken conde om de deur vande Saal die van buyten toesluytende. Den Raatsheer die int begin om dese poets lachten, en hem vast verwonderden over de stouticheydt van den dief die den vergulden cop van den Edelman soo gestoolen hadde, begint te twijffelen dat den treck diemen hem verhaalden, in zijn persoon wel waar mocht worden, ende valsch inden persoon van de geen die't verhaalden rijsende daerom van zijn plaats, gaat achter de tapitserye sien, meenende den Edelman aldaar te vinden, maar hy en vanter niemant. Nu soo respondeerden de venster vande saal tot allen ongeluck niet opt voorhof, maar op den tuyn,

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ende alſmen op de Saal wilde climmen, ſoo quam men eerſt in een portaal, ſoo dat den Raatſheer niemandt van zijn volck aan die kant conde beroepen, de deur geſlooten zijnde, hy licht d n de tapitſerye op om de deur op te doen, maar hy vant een houten aanſicht, het treckſlot met een ſtock van ontrent een voet langh, beletten dat die niet en conde worden geopent, 't welck Filemon met voordacht gedaan hadde, op dat terwijl den Raatſheer beſich ſoude zijn de deur te openen, hy terwijle gelegentgeyt ſoude hebben t'ontcomen, en deur te gaan, 't welck hem ſoo wel geluckten datmen hem nimmermeer en conde betrappen, wat moeyten en onderſoeck men naderhandt dede, niettemin door ſijn oprechticheyt die hy in zijn actien gebruyckten hem int minſte niet willende laaten beſoetelen door eenige corruptien, ſoo betaalden hy van die tijt 't vaſt aen de partyen ſeggende dat hy haar proces niet en ſoude rapporteren, ten waar ſy het geldt daar voor wederom namen, alſoo hy 't haar niet en conde wederom geven, vermits het geſtolen was.

Siet daar twee d'onbeſchaamſte actien die men ter wereldt conde bedencken, en die ick u nu gae beſchrijven en zijn niet minder.

Op een tijdt zijn beurſe ledich vindende en wiſt niet van wat hout pijlen maacken, hy gaat by een glaaſmaacker, ſeggende dat hy tanderen tijde vant Ambacht mede geweeſt was, en ſoo hy hem wilde byſtaan, ſy ſouden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

't ſamen een goede fortuyn maacken, te weten dat hy hem leveren ſoude vijftich groote ſtucken glas vant beſte datter in Vranckrijck is, mits ſoo veel betalende voor de voet int vierkant, den glaaſmaacker int begin hem ſiende ſoo wel uytgeruſt, vraacht hem door wat middel hy ſijn belofte ſoude konnen voltrecken, hy luyſtert hem al ſoetjes int oor ſijn voornemen, ende dat hy nieuwers anders voor en hoefden te ſorgen dan om 't gelt te beſchicken en ſecreet te ſijn want hy den buyt half ſoude deelen, gelijck alle heelders en verleyders van de jonckheyt gewens ſijn te doen doen.

Den glaaſmaacker die niet al te veel middelen en hadde, ſiende ſulck een voordeel ſonder dat hy daar moeijten om hoefden te doen lieter hem toe bepraaten, ende namt aen, de ſonde mede plaats mede plaats gevende, gelijck veel ellendige menſchen, belovende aen Filemon hem te helpen ende by te ſtaan, waar hy con of mochte.

Den dach gecomen zijnde, ſom u te vertoonen, dat gelijck den Salmander niet en leeft als int vier, alſoo oock deſen dief niet en conde leven als inde ſtoute onbeſchaamtheyt, ſoo cleet hy hem als een glaaſmaacker, nemende in ſijn hant de taaffel, tange, ſchaaren ende andere gereetſchap tot dat Ambacht noodich, ende verſien ſijnde van een ladder, komt recht gaan int huys van een Hartoch (die ick niet en wil noemen) beginnende in ſijn Camer al de glaſen en percken uyt nemen die den glaaſ-

maacker

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

maacker by hem zijnde, opleggende, die de ſelve in ſijn huys droech, als of hy nergens afgewetẽ hadde ladende zijnen rugge met glas als alle de glaaſen vande Camer uyt waaren, ſoo komt daar by geval den Hofmeeſter, Filemon vragende waarom hy al de glaſen uijtman: is het noch geen tijdt die eens ſchoon te maacken antwoorden hy, wilt gyder 't ſtof al den Winter op laaten, Mijn Meeſter en is ſoo ſlof niet, maar paſt beter op ſijn ſtuck. Den Hofmeeſter neemt dit voor ger eet geldt op, laatende Filemon ſijn voornemen volherden, die vaſt anders niet en dede dan los maacken en uijtnemen, terwijl den anderen die te mets 't huys brocht, ſtelende door dit middel meer dan 't ſeſtich ſtuckx, die hy daer naar met ſijn heeler vercoft, beginnende ſijne debauches weder op nieuw. Maar 't was wel een ſchoone Tragedie, alſmen des Hartochſ Glaaſmaacker de glaaſen weder eyſchten, wantmen eijntlijc naar veel loopens en keerens bevant dat hy die niet en hadde doen halen, en dat dat den eenen Dief of den anderen gedaan hadde, men deder eenich onderſoeck naar, maar te vergeeſs, want Filemon eene maxime onderhiel dat hy nimmermeer twee nachten in eene Herberg ſliep, ten waar uijt grooten noot.

Maar ick gae u een ander poets verhalen waar by gy ſien ſult de vruchtbaarheydt van deſen geeſt in booſheydt, ende liſtigheyt, wilde Godt dat hy noyt arger gedaan en hadde als 't gunt ick u hier voordrage, ſoo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ſoude hy noch leven en het vleeſhuys van Montfaukon niet vermeerdert hebben met zijn gebeenten, want behalven datter knoddicheyt en geeſticheyt in ſteeckt, ſo en weet ic niet wien hy beter beſpotten conde.

Daar was een Spanjaart van grooten huyſe (die ic ſal noemen Don Richardo om niemant t' openbaaren) want d'actie die gy ſien ſult is gedaan en gepreſen door een van de grootſte Princen: die oyt Croon in Vrackrijc droeg Deſen Don Richardo, 't ſy dat hy melancolijc van geeſt en ſwaarmoedich van Humeur was, of dat hy van zijn jeugt aen gewent was Eſels melck te drinken, ter ſaacke van eenige ſwacheyt. Gecomen zijnde te Parijs, en vont nieuwers waar hy quam een Eſellnne naar ſijn ſin, ende voornamentlijck niet te Parijs, alhoewelder ſoo groote menichte als in Arcadien of Spaingnien is.

Men moſt voor hem alle de Dorpen doorloopen om eſelinne melck voor hem te vinden vande alderſuyverſte ende beſte diemen konde becomen, of hem dat ontnemende ontnam men hem 't leven, want van zijn jonckheyt aen was hy gewent (ſuygende zijn Moeder of Voeſter) Eſelinnen melck te ſuygen (alſoo dat volck inder daet niet te veel herſenen en hebben) ende ghenoechſaam met den aert der Eſelen over een komen, 't was even gelijcmen vertelt van Romulus ende Remus, diemen ſeyt opgevoet te zijn door een wolvinne niet dat het inder daat een wolf was, maar een vrouwe die ſo hieten, en die met haar conditi-

en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

en humeuren de wolvinnen seer gelijck was. Alsoo beroemden hem Richardo opgevoet te zijn met Esels melck, maar't was dat zijn moeder met d' Esels natuyr over een quam : int cort desen was sulc een Eselman datmen hem 't kosten dat 't koste melck van een swarten Esel most soecken, d' welcke in Vrankrijck seer beswaarlijck zijn te bekomen. Tis wel waar datter een menichte rode Esels zijn, so anders 't spreecwoort waarachtich is, 't welc seyt: dat een mensch tot sondigen genegen (so boos is als een rooden Esel, maar van swarte Esels, 't waar van node datmen na de perwerf ging ommer een swart te doen verwen die der een begeerden, nochtans so most se Richardo hebben, 't kosten dat 't kosten, alle marcktdagen sochtmen voor hem offer nieuwers niet een te vinden en waar.

Filemon hier van de locht hebbende resolveerden dat hyder hem een soude bestellen al souder sijn leven kosten, nademaal hy daar so opgestelt was om hem zyn bekomst daar van te doen hebben.

Hy gaat op seeckeren dach ter marckt coopt een graauwe Eselinne, wantmen geen andere in Vranckrijck en hoeft te soecken, en al hoe wel hem't hayr uytviel, en dat sy half kaal was, want haar vel nergens toe en dienden dan om over een trommel te trecken, soo costense hem nochtans vijftich stuyvers, maar hy hadt voor genomen daar zijn geldt van weder te trecken met woecker, hy leytse in zijn huys, ende was wel acht dagen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

beſich met haar ſwarte verwe te wrijven, en ſo toe te maecken, datmen haar ſiende geſeyt ſoude hebben, dat ſy ſulcken verw van vantuyren had gehadt, men hadt diergelijcke in Vranckrijck noyt geſien. Die gene die Filemon zyn Eſelinne ſo ſaagen waſſen en wrijven, en wiſten niet wat hy daar mede voor hadde, of wat hy wilde doen met dit ſchoone uytnemede beeſt, Men ſeyt dat de gene die een Eſels cop waſt niet en verlieſt dan de loge of ſeep, maar ick verſeeckere u dat hy geen vergeefſche moeyten en dede, want alſſe wel was opgehaalt wel geſwart en opgeſchickt, ſoo cleet hy hem als een huyſman, nemende op ſijn ſchouderen een ſack als een boer en een ſtock in zijn hant gaande recht voor by'thuys van Richardo, waar voor ſeer veel Lacquayen en andere perſoonen waren, vermits deſen Spanjaart van grooten huyſe was.

Voor 'tſelfde huys gecomen zijnde, ſo hadt hy beſtelt dat al daar ſeeckere oude vrouwe met een potom Eſelinne melck ſoude comen, en hy hadt ſijn ſaeck ſoo wel beleyt, dat 'touwe wijf quam, eyſſchende van hem een pinte melck, ende die van d'Eſelinne gemolcken hebbende, preſenteert ſy hem daar voor tien ſtuyvers, maar Filemon ſeyde tegens haar dat hyſe niet minder en gaf dan twee'cart deſcus, en dat dit gene gemeene Eſelinne en was, ſo datter grooten twiſt tuſſchen deſe twee dieven rees (want de vrouw was ſoo wel van de Neringh als Filemon, welck krackeel al de Spanjaarts uyt dede kijcken die int huys van Richardo

Richardo waren, de welcke nochtans als gesleepen genoech van haer selven zijnde) echter dit bedroch niet eens en merckten.

Onder de gene die uytquamen kijcken wasser een die meer dan tienmaal uyt soecken was geweest naar een swartē Esel de gantsche marckt over, jae selven door al de dorpen ontrent Parijs, de welcke dese siende begint hem te segenen ende cruycen, seggende met verbaastheyt, o geluckige ontmoetinge, hier is dat wy so lange tijdt gesocht hebben, hy roept den Hofmeester van Don Richardo, den Coc comt met een pot, en voor de melc daar d'ander maar thien stuyvers voor wilde geven, gaf hyder veertich. Filemon weet sijn aansicht strack en statich te setten, spelende so wel sijn personagie als yemant van sijnen doen. Mijn Heer seyde hy, al woecht gy mijn dat beest met gout op, soo en sout gy nimmermeer de deucht daar van connen betalen, sy comt van over vijftich mylen van hier en can seggen dat haar melc de beste en uytnemenste is dieder in geheel Vranckrijc gevonden soude connen worden. Den Spainjaart de melck doen proevende, seyt hy, sijn schouderen op halendende ô dats een soete smaack, siet daar een goeden dranck voor mijn Heer.

Eyntlijck soo vraaghtmen Filemon of hy zijne Eselinne wil vercoopen, ende wat hy die looft, de waardy en is niet te betalen seyt hy, gy hebt noyt sulck een beest gesien, ende die te vercoopen is mijn selven het leven te benemen, want sy voet mijn ende myne, en geeft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

mijn dagelijcks over de viergulden proffijt, ick ben dickwils gebeden geweeſt die te willen vercoopen, en mē heeft myn dickwils gelt daar voor gepreſenteert, had ickt maar willen ontfangen.

Terwijl deſen fraeyen Coopman aldus zyn waren loofden, en dat hy zyn Coopmanſchap van vijftich ſtuyvers ſeer coſtelijck hiel, ſoo worden Don Richardo dat door zijn volck aangedient, die ſelfs quam om de coop deur te dringen. Filemon en wil niet minder voor ſijn Eſelinne hebben als vijf en twintich piſtoletten, ſeggende dat het ſulck een uytnemenden beeſt was, en wiſt hem ſoo te veynſen (ô vreemde ſaak) dat hyder vijfentwintich Piſtoletten voor creech, en ſouder wel dertich gecregen hebben had hyſe maar geeyſcht, ſo ſeer was den Spājaart op d'Eſels geſtelt, en ſo veel werks maacten hy van vijf ſtuyvers aan ſwarr, 'twelck deſen beurſeſnijder gebruyckt hadde om de grijſicheyt van ſijn Eſelinne te beſtrijcken ende ſwarten.

Filemon zyn vijf en twintich piſtoletten ontfangen hebbende, begint ſijn gewoonlijck habijt aan te doen, ende de borſt te ſmeeren tot coſten van den Spanjaart, ende ſijn melancolijck humeur.

Maar 'twas beclaachlijck als den Palfenier van Don Richardo twee of drie dragen daar naar d'Eſelinne wilde roſcammen en waſſen, (want ſy de ſtockſlagen beter gewent was dā de roſcam) dat haar thaer uytvalt met vlocken als pruymen van een boom alſmenſe ſchudt, ende

ende naar dat syse te water hadden geleyt, so wiert hy weer grijs soo verre als hy int water had geweest, ende bequam weder in sijn eerste coleur.

Hier was het dat Don Richardo de fransche vincken, (want soo noemden hy ons) ging verwenschen en vervloecke, seggende datter in Parijs niet omme en gingh dan enckel snoetheyt. valsheyt en bedriegerye, jaa dat meer is, hy wilde gaan ondersoecken wie hem dien Esel berooft hadde, maar den Eseldrijver conde hy niet vinden, of hy most al de korten en herbergen binnen Parijs doorsocht hebben.

Dese klucht verspreyde sich tot int Hof daar den Spanjaart dagelijckx verkeerde, ter saake van sijne besoignes die hy aldaar had te verrichten, ik geef u eens te bedencken hoe hy uytgelachen wiert, en met wat een begecking hy weder in sijn lant keerde, een Esel voor 25. pistoletten gecocht te hebben, daar hy wel een goet spaans paart voor had konnen krijgen. 't Ghelach over desen Esel ende Coopmanschap verspreyden sich soo verre, dat wy 'tgerucht daar van in Lyons hoorden, 'tis wel waar dat d'Eselinne van Filemon den gulden Esel van Apuleus niet en was, maar de vijftich stuyvers en hadden niet qualijck gewonnen, ick wilde wel dat de weynige rente die ik hebbe alle sulken winst gaven, te weten een Pistolet voor 2. stuyvers, en dat in vijftich dagen tijts.

Maar laat ons voortgaan, en nadien wy op 't stuck van d'Esels sijn geraackt, soo laat ons

eens

eens ſien wat poets Filemon een huyſman ſpeelde, juyſt wel niet met ſulck en profijt als 'tvoorgaande, maar met wel ſo veel aardicheyt en ſubtijlheyt, want al dat ick u hier vertoone, en dede hy niet ſonder Wijn te drincken.

Daar en is niemant die niet en weet wat groten toeloop daar is op ſint Jans nacht inde plaats la Greve, ter ſaecke vande conſtige vierwercken diemen aldaar dan maackt.

Een ſeecker bedaecht Huyſman die dien dach ſijn renten was weſen brengen aen een machtich Milord binnen Parijs wilde dien avont overblijven om die ſolemniteyt te ſien, en om dat hy niet over eynde en conde ſtaan (niet willende een Camer huyren om alle deſe wonderen te ſien:) ſoo neemt hy zijnen Eſel, gaat ſitten op ſijnen ſtock int midden van't gedrangh. Filemon die dien dach uyt de Herberg quam naar ſijn gewoonte, ſiende deſen goeden ouden Man ſoo wel geſeten, ſeyde tegens twee of drie van ſyn Cameraden die by hem gedroncken hadden, dat hy een aardicheyt woude int werck ſtellen, ende den Boer ruyter te voet maecken.

Seker ſeyden d'andere gy meuchter wel af ſeggen, en wat profijt ſouden wy doch aan een Eſel doen, daar wy in dit gedrang wonder connen verrichten en dicke beurſen crijgen? en weet gy niet dat de ſint Ians nacht de maeytijt van de Beurſeſnijders is, en dat ſoder wat goet te doen is, datmen dat moet ſoecken int gedrangh en onder de menichte vant volck?

Dats

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Dats even eens seyde Filemon, dat en sal ons niet verhinderen anders noch wat goets te doen, maar 't sal dienen om ons den geest wat te vermaecken, wat myn belanght seyde een ander ick en werp mijn angel niet om so cleynen visjen, ende en wil in geen perijckel van stock-slagen loopen, en dat om een kalen Esel.

Gy meucht doen tgunt gy wilt seyde Filemon, maar ick bidde u laat ons desen huysman van sijn Esel setten eer wy wat anders beginnen, waar mede sy by hem quamen. (Ick bidde u let doch op dese clucht) en siende dat hy met aendacht vast lette op de verscheyden personagien die vande garde ende Sergaanten, die vast op die plaats naar gewoonte mõsterden, so vatten sy den Eselstock elck aen een ende, ende sy lichten den Boer op sonder dat hy dachte dat het yemant anders dede als synen Esel, en terwijl sy dit deden, so hadden sy aan een nieuling van haren hoop belast den Esel met een priem te steken, en die door 't volck heen te doen dringen, ende op dat het den Boer niet en soude sien, so stelden sy een Mantel voor hem, hem altijt in postuyr ende in wesen houdende, tot dat den Esel uyt sijn gesicht was, en diep int gedrangh, wanneer sy de stoc lieten gaan, en den Boer ter aarden lieten vallen, de welck hem siende gevallen meenden dat hy in d'andere Werelt was, ende dat 't aertrijck onder hem scheurden, hy staat op soo verbaast als of hy verandert waar geweest in een Esel, kijckt vast rontom, en sijn oogen niet connende gelooven, voelt naar sijn ooren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ooren of die oock ruych ſijn, en of hy Midas Broeder niet en is geworden, hy ſoeckt ſijnen Eſel, roept en crijt daar naa, niet wetende over wien hy hem had te beclaagen, elck kijckt hem aan, en niemandt en kan hem ſonder lachen houden, ſelfs oock die gene die hem die part niet geſpeelt en hadden; Daar naar geef ick u te bedencken hoe dat Filemon ende zyne mackers ſpeelden met het corte geweer, en hoe ſy te werck gingen onder 'tgedrang, om de beſte Beurſen te crijgen, wantter dien dach ontrent vijf of ſes waaren die niet anders dan de coorden en vonden, want de reſt deur was. Maar ſy wierden dien ſelven dach achterhaalt, ende ſtrackx op de Galeyen geſonden haren coſt te verteeren.

HET LX. CAPITTEL.

Van d'uytgenomen ſchelmeryen van Foreſtier, en het ellendige eynde ſijns levens.

FOreſtier ſijnde het Ambacht van Beurſeſnijden moede, begeeft hem tot rooven ende moorden, 'twas een groot menſch mager en ſnugger, een neuſſchorter, ende een afgevaardichden quant, die eerder dul dan couragieus gheleeck. Laat ons hier eenighe vreemdicheden beſchrijven die hy in zijn leven bedreven heeft, ſoo ſullen wy ſien in zyn eynde de rechtvaardicheydt Godts, D'eerſte actie die hy bedreef was ſeer vreemt en verhaalens noodich.

Op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Op een tijt verſtaan hebbende, dat eenen genaamt Votris naar Poictou verreyſden met ſeer veel gelts, ſoo neemt hy een paardt ende den Coopman maackende, volcht hem naa, hem ontrent Fontaine-bleau ontmoetende, alwaar ſy 't ſamen kenniſſe maackten, ende Foreſtier ſcheen Votris ſulck een Man met eeren te weſen, dat hem docht onwaardich te ſijn den naam van menſch te dragen. ſoo hy maar eens van ſijn eerlijckheyt en twijffelden, en oock ſoo en was deſen gauwdief ſo behendich als yemant van de reſte, ſy en waaren ſoo haaſt door Orleans niet ghepaſſeert, of eenen ſekeren 'ken weet niet wie quam ſich by henluyden voeghen die den ſelven wech reyſden, ende 't ghebeurde dat ſy oock in eene ſelfde Herberge ende Camer logeerden. 'sanderendaaghs ſochtens den genen dielaaſt by haar gecomen was, wat vroeger willende vertrecken, neemt onverſiens tboujet van Votris, laetende 't ſyne inde plaatſe, reyſende ſijns weechs Votris hier op niet eens lettende, als 't ſelve vindende op ſijn plaats daar hy't tſavonts te vooren geſet hadde, en laat oock niet zijnen wech te vervolgē. Foreſtier aan ſijn ſijde verſtaan hebbende van ter ſijden dat Votris zijn geldt int boujet had leggen, nā voor die naar hem te nemen, ſonder gedachten te hebben hem aan 't leven te willen beſchadigen, ende gecomen zynde in d'eerſte herberge, terwijl Votris het Avontmaal liet gereet maacken ende een Camer bereyden, ſoo opent Foreſtier heymelijck dat boujet om te ſien offer oock

ſoo

ſo veel gelts in was alſmen hem te Parijs had geſeyt, twelc wel de pine waart was om te ſtelen. Maar hy was wel verbaaſt dat 't ſelve openende hy in plaatſe van geldt, een menſchen hooft verſch afgeſneden vont, daar ſtaat hy verſlagen, hy yſcht van ſchrick, niet wetende wat ſeggen van 't gene hy ſach, want hy en dacht noyt ſulck een ontmoetinge te hebben.

Hy ſluyt dan het boujet ſoetjes weder toe, ſonder yets te laaten blijcken, wederom by Votris gaande die van op de ſaucen ordre ſtelden, met ſulcken voornemen nochtans hem 'sanderendaaghs onverſiens t' overvallen en te vermoorden, om te ſien of hy zijn gelt niet elders dan in zijn boujet verborgen en hadde, naar den eeten gingen ſy ſlapen, den dach aangekomen zijnde, ſprongen ſy uyt 't bedde en begaven haar int velt maar Votris was wel ontſet als hy betaelen ſoude, dat hy in plaats van gelt een menſcen hooft vont dat noch bebloet was, hy conde niet verſinnen waar dit mirakel vandaan quam, hy beſiet 't boujet tot tweemaal toe, tiet weten de wat dencken, hy toont het aan Foreſtier, die int begin daar over de verbaaſden maackten, als of hyder alreede niet van geweten en hadde. Maar ſy en waaren nauwlijcks int bos by Saumur gecomen, of deſen wreeden Tyger die dus lange een lammeren tonge in zijn mont gehad hadde, en vatten Votris bij den crop, hem ter aarden neder werpende, ſonder dat den anderen enige tegenſtant dede, want hij meer ontſet was Foreſtier (die hem in ſoo

ſtuyr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

langen wecg niet dan alle teyckenen van vruntſchap hadde betoont) in ſodanigen poſtuyr te ſien als hy was van 'thooft, 'twelck hy in zijn boujet had gevonden, hy eyſcht hem de beurs, maar hy en condeſe niet geven, alſooſe een ander wech gedragen hadde, wat doet ondertuſſchen deſen wreeden vleys-duyvel? hy ſmijt hem voor zyn voeten neder, ſchuymt van dullicheydt, hem de piſtool op de keel houdende, ende ſiende eyntlijck dat hy in ſijn hoope die hy te Parijs opgenomen hadde bedroogen was, ſoo ſchut hy zijn gramſchap over hem uyt, hem ſchietende int voorhooft, en gevende vier poinjaart ſtekē in ſijn hart, ſo dat hy hem, niet tegenſtaande al zijn kermen en clagen 't leven benam, meenende int beſoecken dat hy vinden ſoude 'tgunt hij ſochte, maar hij en vont over hem gantſch niet dan een ſilver vergult uijrwercxken, waardich ontrent 40 of 50 Croonen. Deſe moort gedaan zijnde ſo begraaft hij hem aldaar ter plaetſen, (een vreemde ende ongehoorde ſaec, ten waar zijn Proces daar mentie van maackten) neemt zijn paart, 'tſelve in d'eerſte Stadt vercoopende, keert weder tot Orleans, aldaar eenigen tijdt blijvende.

Nu om de reden te verhaalen die wij achtergelaten hadden, ſo moet gij weten dat het hooft dat Votris in ſijn boujet gevonde hadde, t hooft van een Edelman was die tot Orleans onthalſt was geweeſt, en om dat int ſelfde vonniſſe geſtipuleert ſtont, dat den beul 'tſelve

hooft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hooft voor 't kasteel van den Eedelman most vast maacken of een penne of staac die aldaar most gestelt worden so trock hy derwaarts om t' selve int werck te stellen, ende raackten by geval int ghesel schap van Votris ende Forestier, en sonder dat hyder opletten, d'eene Maale voor d' andere nemende, Forestier die eenigen tijdt te Orleans bleef vernam dat den voorsz. Edelman onthalst was geweest, ende vernomen hebbende na zijn gedaante soo vernam hy int seecker dat den genen die met haar geslapen hadde de beul was, en dat het hooft van den Edelman was dat Votris in zijnen sack gevonden hadde, terstont so gaat hy onbeschaamt nae hem toe tegens hem seggende dat hy hem't boujet of de Maale weder soude geven die hy in plaats van de zijne genomen hadde. Int begin wilde den beul eenige swaricheyt maacken, maar hy worden eyntlijck door wegen van Justitie gedwonghen den sack met 't gelt wederom te geven, ende worden soo door Forestier vervolcht dat hy int heymelijc gegesel wiert, om dat hy tegen alle redenen anders geldt wilde houden.

Hier kreecht desen onbeschaamden Rover 't gelt van Votris, en keert weder te Parij, alwaarmen in sijn gesel schap niet anders en sprack dan van goet chier te maken, den tijt in geneuchten over te brengen, ende niet eens over de dooden bekommert te sijn.

Terwijl soo verneemtmen vast aen alle canten naar Votris, want hy van seer groot ghesiacht was, men sent over al loopers, om tydingen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dingen van hem te becomen, en de plaats sijner residentie te vernemen, maar m n conde noyt yets daar van vernemen, dan dat sijn paart vercoft was geweest aen een Boer ontrent Samur, dewelke daarõ ter Tortuyre gebracht sijnde nochtans onnosel bevonden worden.

Foreſtier aan d'ander sijde en conde geduyrende sijn debauches niet naar laaten in sijne gewoonlijcke moorderye voort te vaaren, hy en was noyt blijder dan als hy sijn moorderſche handen int bloet gedoopt hadde, alle dagen dede hy nieuwe moorden, maar hy en bleef noyt twee maanden in een quartier, uyt vreese van achterhaalt te worden. Jaa wat wilt gy meer hebben, hy doode ende vermoorde sijn eygen Moeder, O Godt wat onmenſchelijcker wreetheyt, ende dit al ſonder dat het yemant ontwaar wiert of van wiſte dan Godt alleen die 'tſach, doch soo sult gy eyntlijck een recht vaardich oordeel Godts over hem sien vallen.

Doch siet een ſchrickelijcke Moort die hy heeft begaan op de Pont neuf binnen Parijs

Twee Edellieden hadden 'tſamen krackeel, ende waaren alreede gecomen int velt om haar different met de punct van 'tſweert te eyndigen maar den Coninc 'tſelve vernomen hebbende, ſonter van sijn lijfwachten naa toe om haar te ſcheyden, 'twelck een van hun beyde siende die seer tegen den anderen ingenomen was, ende alle middelen socht om hem te dooden, hy maackt Foreſtier op, welckers ſchelmſen natuyr hy kende, gevende vijf-

tich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

tich Croonen, ende hem noch vijftich andere beloovende, ſoo hy den Edelman die hy hem noemde konde om hals brengen.

Deſen belooft hem 't feyt te volbrengen ende hem t' achterhaalen, ſoo datmer noyt van hooren ſpreecken en ſoude, ende de helft van ſijn gelt ontfangen hebbende, ſo gaat hy haaſtelijck ende onder den duym naar 't huys van den Edelman, die int quartier ſint Honore woonden, verneemt nae al de gelegentheydt ende omſtandicheden van dien. Item nae ſijn vrunden ende maegen, en verſtondt eijntlijk dat hy een Suſter ontrent de Auguſtijnen had wonen, daar hy alle Sondach avont by ginck ten eeren, dit verſtaan hebbende, ſoe ſeyt hy tegen den edelman die met hem gehandelt hadde, of hy eenige Wooninghe ten platten Lande, dat hy met al ſijn ghe-ſin daar naar toe ſoude trecken, op datmen gantſch geen vermoeden op hem en naame, noch hem over 't feyt beſchuldigde.

Deſen wenſchende te ſien d' uytcomſte van 't gunt Foreſtier hem had belooft, vertreckt uyt Parijs, gaande op een hoeve die hy ontrent Rouan hadde, wel vijftich mylen van hier ontrent vijftien dagen te vooren eer de Moordt ſoude geſchiede.

Siet daar nu 't beleyt, Foreſtier waarſchouter ſes van ſijn Cameraaden van, die haar op den geſetten dach op de pont neuf lieten vinden, terwijl hy ging ſien of den Edelman naar gewoonte tot ſijn Suſter ten eeten was of niet.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

De clocke 't ſavonts tien uyren geſlagé ſijnde, den Edelman ghegeten hebbende wilde weder naar huys keeren, ſent ſijnen Lacquay om ſijn Caroſſe te haalen. Maar Foreſtier den Lacquay kennende, want hy de coleuren kende, ende een Dief lantaern hadde, waar mede hy de voor by gaande int aenſicht ſach, ſoo vermoort hy hem, en werpt hem inde Rivier, den Meeſter verwondert ſijnde dat men hem ſijn Caroſſe niet en brocht, had voor hem genomen dien nacht aldaar te blijven ſlapen, maar Foreſtier ſiende dat hy in ſijn hope bedrogen ſoude ſijn, en dat de winſt in eens anders handt ſoude vallen, neemt een boos ſchelmſtuck voor om hem uijt te doen gaan, hy ſent twee van ſijn Cammeraden ten huyſe daar hy uijt eeten was, om hem aen te ſeggen dat noch ſijn Lacquay noch ſijn Caroſſe en conden komen ter ſaacke ſijns buyrmans huys onverſiens in brant geraaſt was, ende dat ſijne vrouwe hier expres geſonden hadde om hem in aller haaſt te haalen.

Deſe die op alle gutijerije ofghevaardich waren, ſtellen haar ſtuck int werck, te gaan ten huyſe van de Suſter, ſeer verbaaſt en bevreeſt cloppende, men doet haar open, ſy vragen nae ſulck een Heer, ende ſeyden tegens hem dat hy haaſtelijck moſt weder keeren en dat ſy expres geſonden waaren om hem te comen halen, alſooder tot ſijn buyrman brandt was, en het niet ſonder perijckel was dat ſijn huys ooc niet ontſteecken en worden, datmen de Caroſe niet en hadden konnen ſenden, vermits

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

mits de Ioffrouw alle het huyſraat op een ander liet brengen, datter ſulck een coofuſie was alſmen noch oyt gheſien hadde, dat de geheele ſtraet van ſint Honore inde wapenen was, ende de ketenen geſpannen, dat hy alleen ſijn Rappier ſoude nemen, ende terſtont komen

Den Edelman neemt dit voor waarheydt op, geloovende 't gunt men hem ſeyde, wenſt ſijn Suſter goeden avont, die hem een van haar Lacquayen mede gaf. 't welck de twee Dieven ſpeet, want vreeſden dat haar voornemen aan den dach mochte comen, onder ſo veel volcx ſijnde, nochtans uyt vreeſe van eenich naadencken te geven, ſoo gelieten ſy haar als of ſy ſeer goet vonden dat den Lacquay met hem ging, maar haar ghelavende of ſy haar water wilden maacken, ſoo bleven ſy wat achter, gevende malcanderen 't woort, dat als Foreſtier voor den dach quam, ſy alſdan, den eenen den Edelman, den anderen den Lacquay ſouden vatten.

Sy en quamen ſoo haaſt niet op de punt neuf, of Foreſtier en ſijn complicen en quamen den Edelman tegen, ſeggende met ſtraffe woorden, ſtae vaſt of gy ſijt doodt, den Edelman wil de handt aen ſijn geweer ſlaan, belaſtende de drie andere van gelijcken te doen, maar hy ende ſijn Lacquay waaren wel verbaaſt als ſy ſagen dat die gene die ſy aen haar ſijde meenden te ſijn, met haar handen haar geweer vaſt hielden Den. Lacquay ſeyde mijn Heer laat ons de vlucht nemen, want wy ſijn doot,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

doot, gelijck oock inder daat Foreſtier hem met een Piſtool inde kop ſchoot, terwijl d'andere hem vaſt hielden dat hy doot ter aarden viel, hem over al in ſijn ſacken en cleederen beſoockende, terwijl d'andere vaſt den Lacquay met poignaart-ſteken doot ſtaken, waar by hy vijf en twintich Piſtoletten, vont treckende een Diamant-ring van ſijn vinger waardich ontrent hondert en twintig Croonen.

Maar daar was een nieuwen twiſt onder haar alſmen den beuyt ſoude deelen, want elk wilden even veel Meeſters zyn, en den beuyt gelijckelijck deelen, voor redenen allegerende dat Foreſtier niet meer als ſy gedaan en hadde, maar hy ſeyde ter contrarie dat hy ſpyt haar backhuys den Diamant ſoude hebben, en inde reſte mede deelen, alſoo hy den eerſten inventeur van deſe moort was, en den ſcheut gegeven hadde, dit krackeel toenemende, raackten ſy aant vechten, en blevender twee doot op de plaats, Foreſtier worden in ſijn arm gequeſt, nemende niet te min de vlucht.

Nu terwijl ſy dus tegens malcanderen ſchermurſeerden, ſo comt de wacht daar voor by ſy ſcheyden ſtracx van malcanderen, vluchtende elck ſijn weechs, d'een hier, d'ander daar, maar daar warender twee die minſt loopen conde, gevangen, en geleyt op't Chaſtelet, en men gaat datelijc beſien die geene die daar doot lagen, den Coetſier van den Edelman quam ſelver met de Caroſſe over de pont neuf om ſijn Meeſter te haalen hem bekennende ſo als hy vermoort lach, met twee ſcheuten in,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

hooft en int hart, hy roept moort, de buyren die alreede door 'tgerucht wacker geworden waren, comen daar by, seggende dat sy 'tgerucht wel gehoort hadden. De Dienaars vande wacht comen oock, maar men wist niet wie den eersten Autheur vande moort was. De Suster van den Edelman crijchter de tijdinge vã so als sy naar 't Bedde ging, en loopt so ongehult uytten huys naa de pont neuf, doende 'tdoode Lichaam inde Carosse leggen, rijdende mede naar de straat sint Honore, alwaar sy de Vrouwe met haar broeders kinderen by malkanderen vont, die niet minder dan sulken tijding en verwachteden.

't Heele huys is in roere, men kan de Moeder noch de kinderen stillen noch ter neder setten, en 'tgunt haar noch meer ontroert, is dat sy den Autheur van de Moordt niet weten, nochtans hoopten sy alle dat de gevangens daar yets van seggen souden, of dat de Dienaars vande wacht die daar meest by of ontrent waren geweest, yets van souden weten, maar 'sanderendaags alsmen de gevangens quam verhooren, soo seyden sy dat sy van de moort van den Edelman niet en wisten, maar dat sy twee Dieven die haar gewelt wilden aandoen, doot gesteecken hadden, en wat haar aang ng, dat sy voorts nergens van en wisten. Dese redenen die sy met een geveynst gelaat en statich wesen wisten uyt te drucken, dede de examineerders twijffelen, want gelijck ik alreede gesey t hebbe, so warender twee vanden hoop op de plaats daar den Edelman ver-

moort

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

moort was doodt gebleven, ſiende nochtans 'ken weet niet wat vreeſe en verandering vã couleur in deſe gevangens, ſo wierden ſy op d'ordinaris en extraordinaris wyſe gepynicht, en oft haar lief of leet was, ſo creegmen noch de waarheyt uyt haar, die ſy meenden te verſwygen, namentlijck dat ſy van de conſpirateurs waaren, dat den genen diemen Foreſtier noemt den eerſten autheur van de moort was, wat hem daar toe hadde beweecht en om wat oorſaacke hy 'tſelve dede, en had hy haar noit willen te kennen geven, dat ſy tegens hem gevochten hadden, om dat hy den beſten buyt wilde behouden, en dat hy de vlucht hadt genomen, niet wetende waar. Sy beleden noch meer van zyn actien, ſeggende tegens d'examineerders dat hy noit gewent was tweemaal op een plaats te logeren, ſo dat hy heel verburgen was, en noyt zijn voornemen aan yemanden en openbaarde.

Men liet daarom niet naa ten verſoecke van de weduwe die haar uytterſte devoir daar in dede over al te vernemen, maar hy die noyt yemandt zyn voornemẽ en openbaarde, ſelfs niet aan die gene die hem zyn beſte vrunden waaren, was wel verre daar van daan doenmé hem ſochte, want ſiende dat twee van zyn Cameraden gevangen waaren, ſo koos hy 'thaſenpat door ommewegen, en ging datelijk by den Edelman die hem de moort hadde laaten doen, zyn gelt van hem eyſſchende dat hy hem belooft hadde om dit ſtuck te weech te brengen, 'twelck den anderen niet en wilde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

doen tot dat hy eerſt een van zyn Lacquayen naar Parijs geſonden hadde, onder pretext vã eenige ſtoffen te coopen, maar voor al om te vernemen hoe het met den Edelmã zyn doot-vyant al was, ſo dat hy ondertuſſchen Foreſtier tracterende, ende met hem te jacht rydende, en ſo ophoudende, de waarheyt vande ſaack wiſte.

Den Edelman vernomen hebbende dat zijn Vyant doot was, geeft de reſte van't gelt dat hy Foreſtier belooft hadde, om hem te laaten gaan, maar hy was lang in beraat of hy hem wilde dooden of laaten gaan, want met hem te dooden ſo nam hy een doorn uyt ſijn voet, en den worm die hem ſijn conſcientie dagelijcks vaſt knaagde, hem gedurich in angſt houdende van dat hy beclapt en 't ſeyt openbaar ſoude worden, ſoo wanneer Foreſtier om andere ſchelmſtucken gevangen ſijnde, 't ſelfde niet ſoude bekennen, alſoo hy anders niet en leefde dan van 't bloet van een oneyndich getal van menſchen, niet meer wercx maackende van een menſch als van een hoen het leven te benemen, ſo dat ſelfs doen hy hẽ uytgeley dede, hy al een poignaart onder ſijn mãtel in ſijn hant hadde om hem de reſt te geven, maar deſen Meeſter Gauwdief had ſulck een ſtouten weſen, en ſo vreeſſelijken geſicht, dat hy't noyt en dorſte int werck leggen hem eenich leet te doen, als wetende dat ſo hy ſynen ſlach miſten, Foreſtier de ſijne niet en ſoude miſſen.

Daar gaat hy deur, 't platte Landt den tijdt van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van ſes Maanden afloopende, want weder naar Parijs te keeren, was een galge te trouwen, hy ſtroopt en rooft door gantſch Normandyen voor den Duyvel wech, men had noyt ſulk een ſchelm geſien, want al was hy alleen, wanneer hem maar twee wel gemonteerde perſoonen in een Boſch of op een Boere wech ontmoeten, ſo dorſt hy haar wel onbeſchaamdelijck het leven of de Beurſen afeyſſchen. Op een tijd meenden hem de Dienaars van Caan te lichten, maar hy ontleyt haar, want een Boer daar ontrent ſijn cleederen uytgeſchut hebbende die van Linne waaren, ſo paſſeerden hy midden door haar als een Blixem, ſonder datment ontwaar worden, laatende achter hem een Brief vallen, waar in hy de Dienaars te kennen gaf dat ſy grijpen moſten alſt tijdt was, en datmen hem noyt meer in dat landt en ſoude ſien, gelijk *hy* ook inder daat van daar naar Picardyen ging, alwaar hy nieuwe ſtrooperyen en rovingen dede, gevende inder daat te verſtaan dat hoe een hont onder wert, hoemen hem quader aan banden kan leeren leggen, de boſſchen van Compiegne, Senlis en Soiſſons bloeden noch vant bloet dat hy daar vergoten *heeft*, ondertuſſchen worden vaſt ſijn mackers gerabraakt, hoopende dat ſy noch in haar uyterſte d'autheuren vande Moort van den Edelman daar wy afgeſeyt hebben ſouden openbaaren.

Ses maanden daar naar keert hy weder te Parijs alwaar hy ſich met den mãtel der nacht ende duyſternis bedeckende, al wederom zyn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

eerſte debauches en ſchelmeryen int werck ſtelden, meynende dat de doodt van den Edelman genoech gewroken was met de ſtraffe van twee mackers, die gerabraackt waren.

Maar Godt laat wel voor een tijdt de booſe in haar boosheydt voortgaan, om daar naar haar ſträffe te grooter te maacken. Op een tijt ſoo als hy deur de Stadt ging, ſijn Beurs heel licht voelende, ſo ontmoet *hy* op de Brugge van ſint Michiel een uytheems Coopman, (ſlecht genoech ghecleet) die ſijn geldt vaſt op een hoeck van een winckel telden, hy ſiet den Man over de vijftich Croonen hebben, hy had doen een Luyt onder ſijn Mantel, die hy te coop brocht om van te ontbijten, noch nuchteren en van alle middelen ontbloodt ſijnde, hy wacht tot dat deſen ſijn gelt weder heeft op geſteeken, ende ſiende waer heen hy ging, volgden hem ende weſende wel int habijt, ſo bidt hy hem om ſijn Luyt te dragen in ſijn logement, en dat hy hem daar wel van ſoude loonen. Den uytheemſchen Coopman, meynende dat het een Edelman was, dewijl hy ſoo knapt int habijt was, (al was hy een ſchelm) ſeyde dat hy ſoude doen 'tgunt hem beliefde, mogelijk wel blijde ſijnde dat hy een ſnapeling of een vryen ontbijt ſoude hebben, Foreſtier geleyt *hem* in ſijn logement, 'twelck een vertreck van Gauwdieven was, alwaar hy hem op een Camer liet comen de trappe deur toeſluytende. Den Coopman dit ſiende was niet weynich verbaaſt, niet werende wat denken, maar Foreſtier hem vaſt ſchoone woorde

geven-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gevende als een Meerminne, brocht hem op de bovenſte kamer 'twelk de ſijne was, alwaar gecomen ſijnde, hy terſtont de deur toeſloot, gaande in een cleyn vertreckjen daar drie Gaudieven waren, die alle gelijk op den Coopman vielen, ſonder dat hy hem eenichſins conde verweeren, en willende roepen, ſo ſteken ſy hem een peer (van benautheyt ſijnde een Duyvels Inſtrument, en daar haar de dieven lange mede beholpen hebben) inden mont.

Den Coopman ſich alſo ſiende verraſt, niet connende ſpreken noch roepen, en wel twijffelende wat ſy wilden ſeggen, neemt 'tgeldt 'tgunt hy in ſijn Beurs hadde, geeft het Foreſtier, hem biddende dat hy hem liet gaan, maar 'twaſſer ſo verre van daen dat deſen barbariſchen tyran ſo billijcken verſoeck ſoude toeſtaan, dat hy hem ter contrarie een ſteek met een ponjaart deur 'rhart gaf dat hy doot ter aarden viel, hy daar in ſijn doot ſelfs bekent heeft, dit ſchelmſtuck ghedaan ſijnde ſo ontcleet hy't Lichaam, 'tſelve inde gemeen privaat werpende, alwaar hy veel andere geworpen hadde, behalven de gene die hij met ſijn mackers by nacht op ſtraat ombrocht.

Op een ander tijdt gevolcht ſijnde van vijf of ſes ſchelmen, waar van de twee over de Moort van den Edelman geweeſt waren gink hij inde ſtraat van ſint Honore. Den Meeſter vanden huijſe met ſijn geſin uit ſijnde, ſo gelaat hij hem als of hij de neef waar geweeſt vanden huijsheer, treet ſtoutelijk binnen, ſeggende waar is mijn Neef, is hij op ſijn Hofſte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de? Jaa hij mijn Heer antwoorde de Dienſtmaacht, 'tis vier dagen geleden dat hyder naa toe ging, ick bid u mijn dochter ſeyde hy, dat gy dit packjen in ſijn Camer legt, ick ſalder morgen of van daach om comen.

Hier mede gaf hy een pak dat ontrent twintich ponden ſwaar was, maakende groote kenniſſe, en vragende hoe't met *haar* Meeſters ſaken al ſtont, met andere gelegentheden meer.

De Dienſtmaacht een ſlechte Doorinne ſijnde, liet haar lichtelijck voorſtaan dat deſen haar Meeſters Neef was, nadien hy met ſulcke ſekerheyt van haars meeſters ſaken ſprak, dragende 'tpak inde bovenkamer, hem belovende ſo wanneer 'them believen ſoude daar voor by te comen om het ſelve weder te halen, dat hy de deur altijt open ſoude vinden. Deſen Gauwdief en verſuymt niet, hy comt 'tſavonts ontrent ten negen uyren met een flambeau, als of het een eerlijk Edelman geweeſt waar, gevolcht van twee van ſijn complicen, de dienſtmaach opent hem de deur, ende onder een ſchijn van ſijn pack weder te haalen, ſoo binden ſy de dienſtmaacht, haar een bal inde mont ſtekende, rooven over al, droegen al wech wat ſy wilden, ſilverwerk juweelen, paerlen, diamanten, en al 'tbeſte dat ſy inde Coffers vonden, 'twelck ſy daar na aan haare heelders op de Wiſſel-brugge verkofte, waar uyt naderhandt groot krackeel ontſtont, want den meeſter vanden huiſe wedergekeert ſijnde, ende zijn dienſtmaacht, als oock zyn meuble goederen in ſo ellendigen ſtant ſiende,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de, dede over al onderſoeck doen, vindende eyntlijk tot een ſilverſmit 'k en weet niet wat voor paarlen, die hy meende de ſijne te ſijn, waar over lãge gepleit wiert, maar het principaalſte ſtuk ('twelk Foreſtier was) en vontmen niet, die deur was gegaan, daar in de honden navolgende, die uyt vreeſe van ſtockſlaghen vluchten met de ſtaart tuſſchen de beenen.

Ondertuſſchen en liet de Weduwe van den Edelman die hy op de pont neuf vermoort hadde niet naar alle onderſoeck te doen, die haar mogelijk was om den ſnooden moorder van haar man te vinden, en hem naar ſtrengicheyt der wetten te doen ſtraffen, alle dagen ſont ſy nieuw volk uyt om Foreſtier t'ontdecken, om door ſijn doot te voldoen het rechte gevoelen dat ſy hadde over de doodt van haar man, al was het ſes Maenden geleden dat hy begraven was.

Verſtaan hebbende dat Foreſtier wederõ te Parijs gecomen was, ſijn vorige leven hervattende, ſo verſpieden ſy alle gelegentheden die ſy conde om hem te doen vangen, maar 't ſy dat hyder de lucht van inde neus hadde, of dat hy gewaarſchout was van de gene die hem moſten vangen, ſo nam hy voor de Stad van Parijs te verlaaten, ende noch een tocht int landt te doen om de gedachteniſſe van deſe moort geheel te doen vergaan, even als of ſulk een grouwelijcken misdaat de gräſchap Gods conde ontvluchten, ende de welverdiende ſtraffe van ſo veel trouwlooſe ſchelm.ſtucken als hy tot die tijdt bedreven hadde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Nu ſoo ſult gy weder indachtich ſijn (ſoo't u belieft) dat ſo wanneer hy Votris vermoorde ontrent Saumeur, gelijck gy int begin verſtaan hebt) by hem geen geldt en vont ſoo als hy wel gehoopt had dat hy hem een ſilver vergult uyrwerck afnam, dat hy daar naa wel tien Jaren over hem droech, 'tgebeurde dat 'tvoorſz. uyrwerck gebroken zijnde hy 'tſelve brocht tot een uyrwerckmaacker int Paleys om 'tſelve te doen vermaacken, 'twelk ſonder achterdocht geſchieden daags te vooren eer hy vertrock.

Den Bloetneef van Votris by geval int Paleys gaande wandelen om een merckring of yets anders te laten maacken, wort hy voorſz. uyrwerck ontwaar int voorby gaan vanden uyrwerckmaecker die het vaſt verſtelde, hy treet eenige treeden te rugge, hem invallende dat hy voor deſen diergelijcke geſien hadde, ſiet het van na by, vragenden eyntlijck wien het toebehoorde, den anderen ſeyde dat hy den Edelman niet en kende diet hem gebracht hadde, maar dat hij fraey int habijt was.

Ongetwijfelt ſeide deſen ſo is het een gaudief geweeſt, want dat uyrwerck comt mijn Coſijn Votris toe, die al over tien Jaaren vermoordt is geweſt, en waar van men noyt't rechte beſcheyt heeft connen crijgen, gy ſult hier een rechvaardich oordeel Godts ſien, en dat den genen die u dit uyrwerck ghebracht heeft die ghene is die hem vermoort heeft. Daarom bidde ik u dat gij hem wilt arreſteren als hij hier ſal comen, en mijn 'tſelve dan laten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

ten weten, so sullen wy hem doen vangen, en ick ben vese eckert dat hy 't schelmstuck sal bekennen, want Dieverye en Moordt comen vroech of laat aan den dach, ende de waarheit is crachtiger dan de leugen, Godt heeft verscheiden middelen om ons de boosheden der menschen bekent te maacken, ende voornamentlijck van dooden en moorden.

Den Horlogie maker aldus onderricht sijnde, nam voor hem volcomen contentement te doen den genen die hem soo ernstich daar toe versocht, want behalven dat hy van goeden huyse was, soo hadde hy oock eenich achterdencken op Foreſtier, vermits hy hem wel ernstich belasten so als hy hem het uyrwerc gaf 't selve aen niement ter Werelt te vertoonen.

Maar desen raat en viel niet uyt naar des eens of der anders meyninge, want Foreſtier wetede datmen hem over al vervolgde, en hy in uyterste perijckel was van gevangen te worden sonder naar sijn uyrwerck te dencken, of hem daar over te becommere, soo kiest hy 't hasenpat gaande recht naar Brie. Maar 't was om in sijn Godlooſheyt te volherden, ende nieuwe tyrannie int werck te stellen, gelijck ick hier eenige sal verhaalen.

Ontrent de Stadt van Meaux in seker Dorp was op een Sondach een Bruyloft ofte Feest, alwaar onder andere genooden van wegen den Bruydegom een jonge Weduwe was, mede vãde selve Stad Meaux, die smorgens daar na toeging om in tijdts op de Feest en by 't trouwen te sijn, naar de gewoonte aldaar. De Feest gaat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

aen, men danſt en is luſtigh yder een wenſ
de bruyt ende Bruydegom geluck, ende ſy
ſijn al 't ſamen verheucht, den dach gaat voo
by, des nachts ſoo begint de Feeſt weder mee
als te vooren, daar is aen alle canten niet dan
blytſchap, 's anderendaachs ſmorgens naar
den ontbijten, hervatmen weder 't ſelve le-
ven. maackende alle gereetſchap om yder na
huys te keeren, onder anderen oock de Wedu-
we van Meaux wilde haar Couſijn adieu ſeg-
gen, ende naar huys gaan, ter ſaacke van twee
jonge kinderen die ſy tot haren laſte hadde.

Nu gelijck het de gewoonte is, wederkee-
rende uyt een Feeſt eenige properheyt mede
't huys te dragen, ſo gafmen de voorſz. Wedue
voor hare kleyne kinderen een ſerviet vol
taarten en koecken, ſy gaet daar mede heen,
maar ſy en quam noyt weder in haar huys
want ſy al te periculeuſen wech moſt gaan.

Tot allen ongeluc voor haar, Foreſtier van
een van ſijn complicen gevolcht ſijnde, gaat
uyt Parijs, ter ſake datmen hem ſo ernſtich ver-
volgde, worde deſe jonge weduwe alleẽ gaẽde
ontwaar, die om de korſte weg door een Boſch
ging hy treet ſtijf aen komt by haar, en ſiende
dat ſy niet te ſeer gedeguiſeert was begindt
haar van liefde te ſpreken, trachtende haar tot
ſijn wille te krijgen door ſijn vleyende tonge,
maar ſy hier van niet willende hooren, noch
lijden dat haar eer int minſte gekrenckt wor-
de, daar ſy alhaar leven ſo ſorchvuldich voor
was geweeſt, bekeef hem hertelijck, te
kennen gevende door haar harde woorden

die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

die sy tegen hem gebruyckte, dat hy veel eerder haar leven dan haar eer soude hebben.

Forestier hẽ siende veracht, verbittert tegẽs haar, veranderende sijne liefde in een rasende sieckte en dullicheyt, sijne glinsterende oogen laat hy ontbranden, en sijn geweer uyt trekende, so hout hy die arme Vrouwe staãde, en leyde haar met sijn macker geweldelijc int dickste vã't bosch, alwaar sy haar knevelende en bindende met hare cousselebanden, so besoeken sy noch voor de tweede maal met vrientschap te hebben 'tgunt sy daar naar met gewelt naamen, maar de deucht dese jonge Vrouw moedt gevende, soo resolveerde sy veel liever te willen sterven, dã in so vuilen actie te cõsenteren.

Ick swijge wat gewelt sy haar aen deden, want ic gelove datter geen wreetheyt en is te vergelijcken by die gene die voortcomt van een mensch sodanich ingenomen als hy was. Eyntlijck als sy hare bestachtige lust hadden volbracht, so vermoorden sy haar, gevende haar vijf of ses steecken inde slincker borst, ende de memorie van haar Godtloosheyt willende te niet doen, so ontbinden sy haar, nemende haar cousselebanden waar mede sy haar geknevelt hadden, ende wierpen haar in een graf dat eerst versch inden ingang vã't bosch gemaeckt was, haar met wat aerde bedeckende en toetre dende, alles vollende ende effenende.

Nu staat te letten dat dese Vrouwe een hont by haar hadde, de welcke terwijlmen haar sulcken gewelt aendede, altijt naar Forestier huylde, hem somtijts in sijn been bijtende, maar

maar hy was soo vervoert en verblint in sijn eygen misdaat, dat hy geen tijdt en kadde dien moeyelijcken hont van hem te keeren, 't welc nochtans d' eerste strick sal sijn waar door hy gevangen sal worden.

Foreſtier dan 't Lichaam van de wedue begraven, ende haar Servier met koecken ghenomen hebbende, vermits hy mogelijck noch niet ontbeten hadde, gingen 't samen naar 't eerste Dorp dat voor haar leyt maar sy en waren so haast niet op weg of den Hont en quam huylen en crijten opt graf van sijn Vrouwe, crabbende ende wroetende d' aerde, als of hyder 't Lichaam heel uyt hadde willen haalen, maar siende dat hy 't niet machtich en was, soo begon hy al stille de Moordenaars te vervolgen, met de staart tusschen de beenen.

Foreſtier pooghde menichmaal hem met steenen te werpen ende te verjagen, maar en conde hem 't volgen noyt beletten.

Sy komen sonder achterdencken int dorp daar de weduwe uytgegaan was, (ick bidde te letten hoe Godt de Heer ons kan vinden als hy ons wil straffen) ende vragende naar de beste Herberge, so weesmen haar 't huys alwaar de Feeste ghehouden was, sy gaander na toe, men verleent haar een opcamer, ende discht haar op, maar sy seyden dat sy niet dan wijn van doen en hadden, ende dat sy eten by haar hadden, gelijck sy oock inder daet haer serviet begosten te spreyen, ende de koecken te eeten vande Weduwe die sy vermoort hadden.

Ondertusschen soo komt den Hont die haar altijt

altijt gevolcht hadde door een rechtvaardich oordeel Godts inde herberge, loopt van d'een plaats op d'ander. Den Meester vanden huyse seyde: siet daer den hont van onse nichte, buyten twijlfel heeft sy hem onder wege verlooren, wãt hy soeckt se aen alle kanten, Ey siet doch de vruntschap van dat beest! ic weet altijt wel seyde een ander dat hy met haar uijt gegaan is, daar moet wat anders in de weech sijn dat hy wederom keert. En den hont aensiende, en wisten sy niet wat dencken, want hy huylde als of hy geck of van een dullen Hondt gebeten was geweest.

Men dient ondertusschen Forestier, men brengt hem Wijn, maar als den Dienaar begon te letten op het Serviet en koecken die hy de Weduwe selver gegeven hadde, soo was hy heel verbaast, hy gaat beneden, seydt zijn Meester wat hy ghesien heeft, soo dat dese presumptie ende dit vermoeden ghevoecht sijnde by 't gunt sy alrede vanden hondt hadden, soo gaat hy boven en besiet selver het servet met de koecken, sonder yets te laten blicken, sendt schielijck naar Meaux om de Dienaars te haalen, of te vernemen wat de voorsz. Weduwe overcomen mochte sijn, dieder naar toegingh nam den Hont met hem, maar in plaats vanden grooten wech te volgen, soo liep hy int bosch daar hem den wint ende den reuck geleyde, comende weder op 't graft van sijn Meestersse, alwaar hy meer dan te vooren beston te huylen, ende d'aerde op te wroeten, om 't lichaam

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van die gene te vinden die hem in haar leven soo seer bemint hadde, 't welck siende de gene die nae Meaux ging, om tijdinge vande voorschreven Weduwe te vernemen, volcht hem tot op 't graf, alwaar siende dat d' aerde vers ontdaan was, so neemt hy een stoc, licht al wat hy kan, ende vermits dese arme vrouwe niet seer diep en lach, so worde hy int eijnde haare voeten ontwaar, en doen sonder voorder te gaan, op dat de Moordenaars doch niet en ontquaamen, so keert hy recht weder naar 't Dorp, seggende teghen sijn Meester dat het voorsz. Vrouwe vermoort was, en dat het geen andere conden gedaan hebben dan die gene die boven op sijn Camer saten, terstont so neemt den Meester de Sergeant van 't dorp met thien oft waalf Huysluyden met geweer en Helbaarden wel gewapent, men bindt de twee Straatschenders, verwachtende datmen haar naarder soude examineeren, men beneemt haar 't Servet met noch ontrent de helft van een vande koucken, ende terwijl eenighe naar Meaux om de Dienaars gingen, soo ginghen andere naar het graf, om dit arme Lichaam 't ontgraven, ondertusschen soo huylde den Hont dat het een mensch sijn hert wee dede, jae dat sy Forestier wel souden doot gesmeten hebben inde Camer daar hy gevangen sat, maar twas wel een grooter proeve doenmen t Lichaam inde Herberge brocht en voor haar leyde, want als of dat eenich levendich gevoelen gehadt hadde so begint het seer overvloedig te bloeden, wraac roepende over de Moort

Doen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Doen bekende Foreſtier eerſt dat ſijnen tijt gecomen was, waar in Godt alle ſijn ſonden en ſchelmſtucken wilde ſtraffen, ende rekenſchap eyſſchen van alle ſijne vorleden actien, gy cont de bleeckheyt in ſijn voorhooft, de wreetheyt in ſijn aangeſicht, en de vierigheyt in ſijn oogen ſien, hy ontkent wel de moort gedaan te hebben, maar men conde lichtelijck uyt ſijn woorden en weſen bemercken dat hy der den eenigen Autheur van was, een overtuycht gemoet geeft uytterlijcke teyckenen van ſijne begaane miſdaat.

Terwijlmen vaſt Foreſtier aengingh, en hem van wegen deſe Moord beſchuldighde ſoo quamen de Maarſchalcken vande Provooſten van Meaux, de welcke haar Proces verbaal van 'tgunt ſy gehoort en geſien hadden, en van't rapport datmen haar dede, gemaackt hebbende, ſo namẽ ſyſe beyde mede, haar ſettende op twee Paarden, op dat ſy te eerder te Meaux mochten comen.

Maar laat ons eens wederkeeren tot 'tbegin van onſe Hiſtorie, en ſien wat ondeſoeck de Edelman ſijn Vrouw dede die Foreſtier op de pont neuf vermoort hadde dewelcke int ſeecker verſtaan hebbende, dat deſen Gauwdief naar Brie was gegaan 10. of 12. Dienaars van den Provooſt afvaardigde om hem t'achterhalen, waar onder datter een was die hem particulierlijck wel kende, en die tien Piſtoletten van haar ontfangen hadde, dat hy hem aan d'andere weſe, ſo hy hem by geval mocht ontmoeten.

Nu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Nu terwijl de dienaars van Meaux Foreſtier ende ſijn macker vaſt naar Meaux leyden om haar haar Proces te doen maacken, ſoo ontmoeten haar by geval die vãParijs, en onder anderen mede de gene die de tien Piſtoletten ontfangen hadde, de welcke begon te roepen datmen daar gevangen leyde den genen daarom ſy haar op wech hadde begeven Doen traden ſy ſtijf aan naar de Dienaars van Meaux, haar haare commiſſien vertoonende, ende hoe dat ſy expres van Parijs gecomen waren om te vangen den genen die ſy gevangen hadden. De dienaars van Meaux maackten eenige ſwaaricheyt haaren gevangen te verlaten, voornamentlijck doen ſy verſtonden dat hy een van de voornaamſte Gauwdieven van 't Landt was, maar ſy moſten hem wel over geven, want d'andere waaren tien tegen vijf, daar ſouden ſlagen om gegaan hebben hadden ſij in gelijck getal geweeſt, maar de ſwackſte moſten de ſtreckſte wijcken, men ſtelt haar oock in handen d'informatien diemen opgenomen hadde ſo van den Hont als de Servette, en alſo worde Foreſtier te Parijs gebracht, alwaar 'tgerucht van ſijn comſte de heele Stadt op de been brocht, yder een van herten blijde ſijnde dat ſoo een overgeven ſchelm gevangen was. Maar dit en waaren noch maar een gedeelte vande informatien, beſchuldigingen ende preuven diemen tegen hem nam, want al de ſchelmſtucken die hy in z yn leven begaan hadde, moſten voor ſijn doodt aan den dach comen en geſtraft worden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

den, en die gene die soo ellendich sijn eygen moeder hadde vermoordt, buyten twijffel of Godt sal hem eyntlijck sijn wel-verdiende staffe wel laaten toecomen.

Terwijl hy vast door't Paleys geleyt worde, en yder een verlangde om hem hem te sien, so quammer onder anderen den uyrwerckmaacker die *by* het voor verhaalde uyrwerck te maacken had gebracht ooc naar uyt sien, sonder nochtans te droomen dat dit Forestier was daarmen so veel van had hooren seggen maar hem na by en int aangesicht gesien hebbende, so was hy verbaast dat het den Edelman was die hem het uyrwerc te vermaken had gebracht her bloet dat hy inde teenen hadde, clã hem in het hooft, en siet hem wel scherp aan, meenende noch of hy de eerste maal bedrogen mocht wesen, maar hem inder waarheyd bekent hebbende, siende datmen hem gevangen leyde om een moordt dieder op de pont neuf gedaan was, wel ses maanden geleden doen liet hy 'thooft hangen, en geloofden doen dat den genen die het uyrwerck gekent hadde, wel reden mocht hebben te seggen dat die gene die'them gebracht hadde een Dief was, de welcke hem comende vragen of den genen die hem het uyrwerck al over 10. Iaren te vermaken gebracht hadde, oock 'selve weder gehaalt hadde, soo antwoorden hy den Cousijn van Votris, diese ontstoolen was al over 10. Iaren, gelijck gy gehoort hebt, dat den genen die 't hem gebracht hadde, gevangen was geleyt inde Concergerye. Terstõt so ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vervolgen hem de vrunden van Votris, gaan inde gevanckeniſſe om hem te bekennen, met haar leydende den uyrwerckman, toonen hem het uyrwerck, hem vragende of hy niet en bekenden hem 'tſeve gebracht te hebben.

Foreſtier hem ſo nauw ſiende benepen, lochent ront uyt dat hy 'tſelve aldaar heeft gebracht, al de getuygen weerleggende diemen hem voorbracht, ſeggende dat het al bedriegers waren, en dat hy haar noyt geſien noch gekent en hadde.

Aen d'ander ſijde ſo maackten hem de wedue welckers man hy vermoort hadde veel te doen, behalven 'tgunt hem opquam wegens demoort die hy in Brye begaan hadde, behalven dat hy zijn conſcientie ende gemoet over tuycht vont, wegens ſijn Godlooſe moedermoort die de wreetſte van allen was, ſoo dat hy van alle canten benaut en vervolcht wort, den Hemel, de Aarde, de lucht ende de Zee, ſpannen aan te ſamen tegen hem, Godt ende de menſchen beſchuldigen hem, en hy ſelver heeft zyn conſcientie tot rechter ende party.

Men examineert zyn proces, maar alſmen hem ſprack van de moort vanden Edelman, ſoo ontkende hyſe plat uyt, ſeggende dat hy niet en wiſt wat het was, en van Votris noch veel minder, daar en is niet dan de ſaack van Brie, die ſcheen hy wat meer toe te ſtaan, waar over hy ende ſijn macker op de pijnbanck worden geleyt, ende bekenden eyntlijck dat het waar was dat ſy de Moort van Brie ſchelmachtich en onder eenige redenen hadden begaan,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gaan, maar belangende den Edelman die op de pont neuf was vermoort, ende van Votris en ſouden nimmermeer waar bevonden worden, men dringt hart tegens haar, nopende de twee laatſte moorden, maar en weten van geen dinck minder dan dat Foreſtier had een goede keel, hy en gaf niet weder de vrunden van Votris vertoonen hem het uyrwerk, en de Joffrouw de belijdeniſſe die zyn twee Cameraden beledē hadden eer ſy gerabraakt wierdien: maar hy bleef vaſt by zijn ontkennen, tot dat de beul noch een ſlach gegeven hebbende in zyn lieſſen hy hem ſulken pijn maackten, datmen eyntlijk uit hem trok dat hij inder waarheijdt het uyrwerk den meeſter te vermaaken gebracht hadde, maar dat het ontrent ſes maanden geleden was, dat hy't van een Edelman gecoft hadde die niet en kende, die het ſeyde ontrent Orleans gevonden te hebben, maar van de moort van den Edelman, wat pijn men hem ook aandede, ſo en wilde hy daar niet van hooren, verſekert zijnde dat dat zijnen coop veel ſoude verargeren, ſo hijder yets van bekende, gemerkt men wilde weten hoe hij gereſolveert had connen worden tot ſoo een godlooſe actie, en dat 't ſelve bekennen, den Edelman gebracht was in uiterſte perijckel van zijn leven.

De Joffrou die hem vervolghden, ſiende datmen door geenderley middel yet uijt hem conde trecken, begon te wâhopen dat ſy nimmermeer den rechten Autheur en ſoude te weten komen, en nochtans en liet ſy niet nae

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

de Rechters te solliciteren dat hy sterve mochte, hoopende dat hy in zijn doot beken nen mochte't gunt hy altijt in zijn leven ont kent hadde men leijt hem acht dagen daar na op het saalken alwaar hy soo wel van de part yen vervolcht worden dat hy verweſen wor om levendich gerabraakt te worden, ter plaat se van 't Cruys van Tiroir, en zijn Cameraat daags daar aen.

Als hy hem selven vãt opt Schavot so peijn den hi een wijl in zijn selven zijn voorgaẽde a ctien overleggende, en het rechtvaardige oor deel Godts, doen hy gevangen worden, ende zijn oogen slaãde naar het volk, seide hy haar: mijn vrienden men hoeft niet te twijffelen, of ic en ben hier geleyt door Gots rechtvaardige oordeel, want op de selve uijre en dag dat gy mijn hier nu siet, so siet gy den genen die ellen delick gedoot heeft die hem in haar buijc ge dragen heeft ontrent twaalf Jaren geleden, beb oock ontrent tien Iaaren geleden Votris ver moordt, ende dat het vreemste van allen is, en waar by ic bemercke dat de misdaat niet on gestraft en kä blijven, 't sy vroeg of laat, is dat niemant dit en weet dan Godt en ik. Aengaan de de moort van den Edelman, die ic tot noch toe ontkent hebbe, die en heeft niemant dan ick gedaan, sulc een heeft mijn die doen doen, en hy heefter mijn hondert Croonen voor be taalt, wat de reste aengaat, versoeck iek u dat gy Godt voor mijn wilt bidden, daar mede so leijde hy hem selven op het cruys ter neder, al waar hy op wiert gebonden ende al levendig

gera-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gerabraackt. Den Griffier die alle sijne bel jdenisse opgeschreven hadde, gaf het de Ioffrouw te kennen, die den Edelman liet vangen die haar Man had doen vermoorden, hem 't eijnden drie maanden doende onthoofden, niet tegenstaande wat naarstigheydt en moeijten men dede hem by 't leven te behouden.

HET LXI. CAPITTEL,

Vreemde Historye, noch onlanghs ghebeurt van een Oude Cleervercooper binnen Parijs, ende hoe ellendich hy sijn leven gelaaten heeft.

Daar was een Vader, welkers Dochter twee mans hadde een Soon die ellendich vermoort worde, twee mackers gevangen en gerabraeckt, een van de mans hem selven ellendig inde gevanckenisse door wanhoope verdaen, om d'executie ende de schande van een publijcque en oneerlijcke doot te ontgaan.

De Vader sal ick noemen Filander, de Dochter Clione, den eersten Man Alcander, de twee de Cratili, ende den Soon van het eerste bedde ellendich inde Wijngaarden van Charonne door aanporringe van Cratilis vermoordt, sal ick noemen Floridor.

Filander sijnde een man vã goede gelegentheyt ende middelen, had een dochter, de welke beginnende op haar tijdt te comen, niet leelijk was, maar van veelen versocht worde, ick en spreeke niet van het Ambacht van haar Vader, want daar is niemandt die niet en weet dat hy een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

een out Cleervercoper was, maar dat sal ik se
gen, alsoder veel Meesters in dat Ambacht si
so sijnse door de bank seer nauw gehuyst, g
nootsaeckt sijnde genoegsaam op malcand
ren te leggen, soo eng en nauw woonen sy.

Desen Filander had een winckelknecht d
int ambacht seer wel ervaren was, genaa
Alcander, op wien't geheele huys stont, en
daar niet anders bemint worde dan of hy
Soon vanden huyse waar geweest, jaa so ver
dat hy hem genoegsaam sijn dochter (die no
maar acht jaren out was) scheen ten houw
lijck te beloven vermits sijn gauw en wacke
heyt, en men seyt (doch'ken weet niet
waar is) dat vermits de enge plaatse aldaar,
Vader, de Dochter, en Alcander, met haa
drien op een bedde sliepen, maar so als Cle
ne te mets wat ouder wiert, so leyde mer
van malcanderen, nochtans de natuyrlijc
inclinatie en genegentheyt die sy den ander
toedroegen, dede haar omhelsingen soeck
die niet wettelick dan door't houwelik en cc
nen geschieden, 't welck Filander ontwa
wordende, uyt vreese dat sijn huis niet onte
mochte worden, en den buyck mocht begi
nen te swellen, troudese aan malcanderen,
dat met goet genoegen vã beyde de partye
die malcanderen seer lief hadden.

Daar sijn sy getrout, ten is maar een siel
twee lichamen, en een hert in twee lijven,
drijven haren cleynen handel alsoetjes en he
melijc met malcanderen, Eyntlijck wonnen
een Soon genaamt Floridor, van goede hop

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

o hem 't gras onder de voeten niet en waar
fgeſneden, maar als wy beginnen te leven
o en weten wy den tijt niet wanneer wy ſter-
ven ſullen.

Eenige Jaaren hier naar dat Alcander ge-
rout was, 'tſy dat ſijn natuyr hem tot de die-
erye dreef (want daar ſijnder die van natuy-
en wegen het ſtelen niet en connen laten, of
lat hy hanterende het quade geſelſchap hem
laar door liet verrucken, en vã den wech der
eugden afleyden, ſo bedreef hy een ſtraat-
chenderie, en hy wiert ſo ſtreng en met ſulk
en gewelt vande party vervolgt, dat zy hem
oor den tijt van negen Jaren op de Galeye
leden bannen.

Int ſcheyen en waſſer geen huylen noch
chreyen gebreck van de Schoonvader, Swa-
ger, Soon, en den Vader van de Man, en van
de Vrouw, hy hadde deſen ban wel met al ſijn
goet willen afcopen, om van ſijn Vrouw ende
Soon niet te ſcheyden, want dit jong met hee-
te tranen hem de armen toeſtreckte, als of het
eenich heymelijck bericht hadde gehadt van
ſijn toecomende ongeluk.

Daar gaat eenigen tijt deur in deſe gemee-
ne droefheyt, want de ſchaamte die Alcander
ende Clione daar over ontfingen, was ſo groot
als haar 'tverlies vande helft van al haar goet
geweeſt ſoude ſijn, maar de memorye metter
tijt verdwijnende, ſo begint Clione andere
reſolutie te nemen en by't geſelſchap te ver-
keeren gelijck te voren, niet meer achtende
wat men tegens haar ſeyde, haar excuſerende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

dat sy 't niet gedaan en hadde, maar haar Man, die door quaden raat tegens hare dagelijcksche waarschouwinge en afradingen in dat ongeval gecomen was.

Somma de groote gemeenschap die een verachtinge baart ter eenre, en de liefde ter anderer sijden, dede haar vercrijgen de gunste van eenen genaamt Cratilis een man die haar so 't scheen sodanige liefde toedroech als hy sijn Matresse soude connen doen, hy en conde sonder haar geselschap niet wesen, hy liefcoosden haar, en ging somtijdts met haar wandelen, wel blijde sijnde als hy haar conde doen geloven dat hy haar een goede genegentheyt toedroech om haar te dienen, sy die van natuyren, gelijk alle andere Vrouwen, seer blijde was de amoreuse discoursen van Cratilis te hooren, gaf hem soo veel kentekenen van wederliefde, en betoonden sulcken leetwesen dat sy hem niet en conde voldoen, vermits haar Man te Marsilien noch leefde, dat hy selfs soodanige vryheyt van haar nam, dat ick die de penne niet en vertrouwe. En terwijl de armen Alcander vast besich was de See te meten, en in de middellantsche See te schrijven, so speelde sijn Vrouwe vast aan d'ander sijde moy weer, ik noeme moy weer, spelen, verheugingen en vermakinge, besoekinge van vrunden, verkeringe by geselschap, goet chier maken, en sorgeloos leven, want ik en wil 'tquaaste niet denken, also 't Hof haar laat diese is.

Cratilis siende dat hy haar niet en mochte trou-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

trouwen, om dat haar Man noch leefden, al was hy civiliter doot, ſo hadmen nochtans noch onlangs van hem tijdinge ontfangen, ſo verſont Cratilis een ſubtijlheyt, (of het met conſent van de Vrouwe geſchiet, en weet ik niet,) hy ſchrijft een Brief als of die van een Coop-man van Marſilien geſchreven waar geweeſt, addreſſerende aan Filander, hem latende weten dat ſijn Swager Alcander den arbeyt en armoede ter See niet langer connende verdragen, als 't ſelve niet gewent ſijnde, geſtorven, en volgens 'tgebruyk inde Galey kercke begraven was, die hy hem noemden, ſtaande aan den Oever.

De Vader van Clione deſen Brief aldus ontfangen hebbende, met d'atteſtatien daar bygaande, van den Coſter der ſelver Kerke die hem begraven hadde, 'twelck al te weech gebracht was door de naarſticheyt en behendicheyt van Cratilis, ſonder datter yemant conde mercken, ſo vertoont hyſe ſijne vrunden, haar de doot van ſijn Swager bekent makende, de Dochter, 'tſy dat ſy van 'tbedroch wiſt of anders, draacht rouw, en daar worde dienſt voor Alcander te ſint Euſtage gedaan, alhoewel hy noch volcomentlijck leefde, welcken tijt geduyrende hem Cratilis wel wachte by Clione te verkeeren, op datmen ſijn bedroch niet en ſoude ontwaar worden, of ſoo hy by haar quam, ſo was het ſnachts, twee of drie maandē gaan deur, 'teynden dewelcke hy haar weder begon te beſoeken, en brocht door ſijn vrienden by Filander en Clione door ſijn ſchoone

woorden ſo veel te weech dat ſy hem ten Houwelijk belooft worden, 'twelck eenige dagen daar naar voltrocken worde, ſo dat aldaar een nieuwe Winckel opgeſet was, een nieuw Houwelijck geſticht, nieuwe Feeſten begonnen, alhoewel eenige die Cratilis kennen, hem wel ſlecht ordelen te ſijn dat *hy* een Vrouw ging nemen diens mans op de Galeye was gebannen, maar hy was wel al te ſeer op *haar* verlieft, dan dat hy ſijn voornemen ſoude hebben gebroken. In voorleden tijt had een Man twee of drie Vrouwe, ja ſelfs tot drie hondert toe, maar hier ſien wy 't contrarie, want eene Vrouwe heeft twee mans, en het eerſte leger moet door een tweede alliancie te ſchande worden, 'twelk noch arger als 't eerſte ſal ſijn.

Dit viel al tot laſte van Floridor, want ſoder eenigen onluſt in huys is, eenich Dienaar of dienſtbode een glas breekt, dat valt al op deſen jongen, die altemets ſijn moeder beriſpten van de cleyne liefde die ſy hem bewees, en dorſt *haar* ook wel ſeggen dat al waſt ſulcx dat ſijn Vader op de Galeye geſtorven was, ſy *hem* echter in haar lichaam gedragen *h*adde, en ſulcx ſijn Moeder was.

Den goeden man Filander kennende de drollige *h*erſenen van ſijn Swager, wilde verſch*e*yden malen dien jongen van hem nemen, om dat *hy hem h*arder tracteerde als ſijn medemackers en leerjongens van ſijn winckel ſelfs, maar ſijn Moeder droevig ſijnde over dit beriſpen, hiel hem by haar; haar vader belo-

vende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vende dat sy hem met sodanige soetigheyt en sachtsinnigheyt soude opbrengen als hy soude connen wensch*en* van een goede moeder. Ondertusschen gebeurt hier een seer vremt accident aan Alcander, d'eerste man van Clione, sijn negen Jaren inde Marsiliesche See geeyndigt sijnde, so keert hy weder te Parijs, willende weder in sijn huys gaan, begeerende datmen hem de deur open dede, siet daar sijn terstont Cratilis en Clione t'samen in confusie, Filander selver en wist niet waar *hy* was, wensschende doot te sijn, om so veel ongelucken niet te beleven, hy siet te voren datter een sch*a*ndaal sijn *huys* overcomt, ende en weet niet wat beginnen noch resolveren, want werwaarts *hy* sijn ogen slaet, so siet *hy* wel datter oproer en moeyte sal sijn Clione is wel verbaast, wel denkende dat *haar* al de Werelt sch*a*nde na spreken sal, maar sy hoopt dat de Brieven en attestatien van de doot van Alcander haar daar van sal bevrijden, aan d'ander zijde so krijt Floridor tegen Cratilis, seggende dat hy zijn Vader niet en is, dat 't Houwelijk 'twelk *hy* met zijn Moeder heeft aangegaan, nul en van onwaarder is, door dien haar eerste Man noch in 'tleven is, en dat hy wel valsche Brieven en attestatien van Marsilien mocht hebben voortgebracht. Alcander wil selfs in sijn goet komen, en dat naar hem nemen 'tgunt Cratilis onder een valsch*en* Tytel besit.

Filander heeft liever wat dan al te verliesen, hy treet Alcander aan een sijde, *hem* seg-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

gende dat na dien hy negen jaren buyten de Stad op de Galeyen had geſeten, en ſulcks civiliter doot was, dat het voor hem te vergeefs ſoude ſijn Cratilis te willen verjagen en ſijn Vrouwe weder te crijgen, door dien dat behalven ſy hem noyt met een goet oog ſoude aanſien, vermits hy ſo lange op de Galeye had geſeten, ſy alrede ſulken gemeenſchap met deſen heeft, dat ſy hem nimmermeer en ſal verlaten, ſo dat het beter voor hem waar dat hy henen ging, en men hem een ſtuck gelts gafom geen ſchandaal aan te rechten, en dat hy ſijn Soon in bewaring wilde nemen, en't opſicht daar op hebben.

Alcander verloſt door deſe ſchone woorden, en ſiende dat hy binnen Parijs niet als ſchande had te verwachten, reſolveerde een ſomme gelts te nemen en naar Marſilien te keeren, alwaar hy alrede grote kenniſſe gemaact hadde. De coop gaat deur, hy ſeyt ſijn ſchoonvader en ſijn huyſvrouwe adieu, ſijn Soon geleyde hem buyten Parijs, hem clagende 't quaat tractement dat ſijn behouden vader hem aandede, hem tracterende als een guyt en fielt, Alcander trooſt hem, hem hoop gevende dat hy wel haaſt uyt ſijn ellende meende te komen, want men dan genootſaakt ſoude ſijn hem ſijn goet te geven, en ſoude alſo uyt ſijn dienſtbaarheyt en ſlavernye comen, en hem ſelven alſo Meeſter maken, ſy hadden noch veel andere redenen met malkanderen, en is wel te dencken dat ſy ſonder tranen niet van den anderen ſijn geſcheyden,

want

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

want het ſpeet uyttermaten den jongen Floridor ſeer, dat een ander ſijn Vaders leger ontreynighden.

Eyntlijck ſo keert hy weder, en kreegh van die tijt af ſulk een afkeer van Cratilis dat hy niet voor hem en dede dan tegen ſijn hert, als hy hem yets belaſten, ſo dede hy 't al morrende, en betoonde genoeg in ſijn woorden dat hem tegen ſijn hart was dat hy ſo over hem commandeerden, ja hy ging ſo verre dat hy tegens hem ſeyde dat hy een booswicht was, en dat hy de brieven en atteſtatien van ſijn Vaders doot geconterfeyt en verſiert hadde, dat hy ſijn goet verteerden, en meer andere woorden, daar door 't gemoet van Cratilis ſo ontſtelt worden, dat hy van die tijt aan reſolveerden hem van cant te helpen 't eoſten dat 't coſten, waar toe hem twee ſaken voornamentlijck beweeghden, Eerſt de ongehoorſaamheyt die hy hem bewees, de geduyrige dreygementen die hy hem dede om aen de Juſtitie te brengen. Ten tweeden de hope die hy hadde deſen doot ſijnde, te ſullen genieten alle het goet van den ouden Man Filander, en ſijn Swager Alcander.

Of hy dit booſe voornemen Clione heeft geopenbaart of niet, en kan ick niet ſeggen, waar aan men tot dees tijt toe getwijffelt heeft, want de doot die hy hem ſelven inde gevanckeniſſe aandede, gelijck gy ſult hooren, benam de Rechters 't middel om de waarheyt van alles te verſtaan.

Wat doet dan deſen booswigt om tot zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

godloos deſſein te comen, hy verſint twee ſnijders jongers, die 't anderen tijde 'tſijnent gewrocht hadden, en haar van langer hant gekent hebbende, goede geſellen tot ſodanigen werk bequaam te zijn, ſo brengt hy haar op een dach 'tſamen in een Herberge, alwaar naar dat ſy wel gedroncken hadden, hy haar zijn conſpiratie openbaarde, haar elck vijftig Croonen belovende, ſo ſy hem wilden om hals brengen datter niemant van en wiſt.

Deſe bedochten haar op deſe woorden, maar door ſo merkelijken winſt ſo wierden ſy beweegt 't ſtuck aen te gaan, en den jongen te doden, die noch niet dã ontrent vijftien laren out was, de koop toegeſlagen zijnde, ſo comen ſy op een heylichdag den jongen Floridor bidden met haar buijten te gaan wandelen Floridor int begin makten eerſt wat ſwarigheyt mede te gaan, als of hem zijn gemoet vermaant hadde ſijn toecomende ongeluck datmen hem bereyde, nochtans ſo vielen ſy hem ſo laſtig, dat hy int eijnde mede ging.

Sy gingen alle drie de Sint Tonis poort uyt, (en meen dat ſy 't ſamen geteert hadden) en willende int velt gaan, ſo gingen ſy inde wijngaarden van Charonne, alwaar deſe twee haren ſlach waar nemende, en haar verre buyten de menſchen ſiende, ſoo ſtaaken ſy hem met haar geweeren door, hem ſulck een ſlach opt hooft gevende, dat hy verduyſelt ter aarden viel, en pleechden daar naar haaren moetwille op hem naar haar believen, hem latende doot leggen inde wijngaarden, daar

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

van daan gaande so fris als of sy een bos druyven gegeten hadden, daar en was niet anders te doen dan 't loon van haar schelmse daat te gaen halen, maar sy waren wel bedrogen in haar meyninge, want als sy haar beloofde hondert Cronen meenden te ontfangen, so en gaffer haar Cratilis maar vijf en-twintich, versoeckende afflach, meenende dat sy te vreden souden sijn met 't gunt hy haar gaf, en dat hy haar met sijn gelt soude becoren, waar mede nochtans dese twee godloose Moordenaers niet te vreden waren, maar overredden Cratilis met haar woorden so dat hy haar noch eens so veel heeft gegeven, met belofte haar de reste over vijftien dagen daar naar te betalen, waar mede sy deur gingen, en gelijc maar een schelmstuck van nooden is om ons tot het quaet over te geven, so gingen sy in plaats van weder naar haar Meesters, en op haarwerck te keeren in de Herbergh, al waar vermits sy aldaar veel Dieven, Fielten, en Beursesnijders vonden, sy met de selve aenspanden. Clione en Cratilis gelieten haar seer verwondert, dat Floridor niet wederó 'thuys en quã, en seyden dat hy lichtelijc optrock en naar Marsilien by sijn Vader gelopen most sijn. Maar Cratilis wist wel dat hy een reys opgenomen hadde, daar van hy nimmermeer weder en soudc keeren.

Naar vijftien dagen meenẽ die Moordenaars de reste van haar gelt te ontfangen, 't welck sy meenden dat by Cratilis al gereet getelt lach, Maar hy heeft wel andere quispen int hooft, want hy laat hem voorstaẽ dat de geest

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

vanFloridor hem geduyrich voor oogen ſtaat, wraack begeerende over de Godlooſe Moort die hy heeft laten doen, ſo dat hy nergens kan ruſten, gaande dan op d' een, dan op d'ander plaats om de fantaſien te vergeten, maar als hy op een naarmiddach uijt was, ſo comen die twee Moordenaars 't ſijnen huyſe, eyſſchende de reſte vã haar gelt dat haar beloofd was. Clione antwoorden dat ſy niet en wiſte wat ſy ſeyden, en ſo ſy 't anderen tijde voor haar gewrocht hadden dat ſy daar wel vã betaelt waren. Hoe ſeyde doen een vã die twee guyten, meent gy ons om den Tuyn te leyden, gantſch doot, gantſch lijden ick ſalt u wel weder inpeperen, en u Man mach wel voor hem ſien, wy ſullen hem aen de Iuſtitie beclagen, de buyren vergaderen op deſe hooge woorden en braveringen, en is niet te twijfelen dat ſo Cratilis doẽ 'thuys waar geweeſt, of ſy en ſouden doen de Moort die hy haar had doen doen, voor een yder ront uyt verclaart hebbẽ, maar dat uytgeſtelt wort, wort niet quijt geſcholden, hy ſal wel gevonden worden, moorden noch dieverye en blijven niet verholen. Clione vertelt haar man als hy weder't huys was gecomẽ, wat een Tragedie daar voor haar deur geſpeelt was, die haar antwoorden, dat ſo wanneer die Snijders geſellen daar weder ſouden comen, hy haar beſchuldighen ende inde gevanckeniſſe doen ſmijten ſoude.

Tis gebeurt dat al dit werc lange was vergeten, en datter niemant ter werelt yets van en wiſte, dat deſe twee Moordenaars vã Floridor door

door een rechtvaardig oordeel Gods, neffens eenige andere Dieven en Vagabonden ſijn gevangen, want 't ſedert deſe Moort en hadden ſy anders niet gedaan dan ſtelen, en eenig vermoeden datmen op haar hadde, worden ſy op pijnbanck geleyt.

Sy doen haren Godlooſen en booſen handel en bedrijf in dachtig wordende, ſo bekenden ſy dat ſy waarlijck ontſchuldachtig wordende, ſo bekendē ſy dat ſy waarlijc ontſchuldig waren van't gunt daar mede men haar beſchuldigden, maar dat ſy nu bekenden dat God rechtvaardig is, dewijle ſy ſo grouwelijken en ſchandelijcken Moort bedreven hadden alſmen conde bedencken, en dat door aanporringe en opweckinge van een wreet en boos menſche genaemt Cratilis, vertellende doen voorts de Rechters de heele gelegentheyt en Hiſtorie van haar moort, gelijck wy die vertoont hebben, altijt Cratilis beſwarende, als eerſte en voornaamſte Autheur daar van. Deſen onder de hant gewaarſchout zijnde van de beſchuldigingen die tegen hem gedaan wierden, ſweert opentlijck dat hy ſal doen hangen die gene die hem beſchuldigt hadden, en van die tijt aen ſo beleyde hy informatien tegen haar, haar vā Dieverye beſchuldigende, meynende als hy haar party ſoude ſijn, de Iuſtitie alſdā te bedriegen, en maken dat hare verclaringe nul en van onwaarden ſoude ſijn, gelijck hy dit werc met ſulck een liſtigeyt en ſubtijlheyt wiſt te beleggen, dat die gene die hem beſchuldigden den eerſten Autheur en aenlegger van

ger van de moort te ſijn, gehouden wierden 't ſelve uyt weer-wraac en partijſchap geſeyt te hebben, en dat ſy contrarie partyen ſijnde, al mochten ſeggen wat ſy wilden, maar dat al de Werelt ſijn onoſelheyt genoeg bekent was.

Door deſe Stratagema ſo maeckte hy de bebekenteniſſen en beſchuldigingen vã die twee moordenaars onnut, die eenigen tijt daar naar ſo ter ſake vã hare belijdeniſſe, als om't gevolg, waar over ſy gevangen waren, verweſen wierden levendig gerabraakt, en op een radt geſet te worden.

Maar alſmen ſach dat ſy volſtandig volherden in hare belijdeniſſe die ſy gedaã hadden, en dat ſy de doot op de lippen hebbende noch ſtaande hielden dat Cratilis den eenigen oorſpronc was van haar ongeluc, en dat hy mits haar aenporrende tot het dooden vã Floridor, haar de deure geopent hadde tot allerley booſheyt, al de werelt geloofde dat hy ſchult hadde, vermits hy mede deel-plichtig in deſe moort was, 't welck veroorſaeckte dat hy gevangen en op 't Chaſtelet wiert gebracht, tot groote verſlagentheyt van al die hem kenden. Ick en wil niet ſpreecken van de ſchaemte en rechtvaardige apprehenſie die hy hadde, wãt hy ſach hem ſelven in perijckel des doots, niemãt en dorſt voor hem bidden, noch de Rechters moeyelijck vallen, want ſijn aenſicht ſelfs genoech uyt wees dat dien grooten Rechter hem wilde doen ſtraffen naar ſijn verdienſten. Clione ſelfs en dorſt voor hem niet ſolliciteeren, uyt vreeſe daar eenige ſuſpicie op

haar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

haar mochte vallen, maar (ô groote kracht van schaamte!) op den selven tijt soo als hy verstaan hadde dat hy veroordeelt was levendich gerabraect en daar naar verbrant te worden, so nam hy voor hem dit ongeluc te voor-komen door een arger, want inde gevanckenisse sijnde, vont hy middel aen een touw te geraaken, en verhing sich selven, ellendichlijck Siel en Lichaam alsoo te samen verdoemende, en hem selven voor alle duyvelen brengende.

De Iustitie was over dese daat wel ontset, maar men liet daerom niet naar 't arrest dat tegen hem was uytgesproken, ter executie te stellen, derhalven worde hy op een horde naar Montfaucon gesleept, om voor al de Werelt te toonen de moort die desen vervloeckten Moordenaar principaalijck oock aen zijn selven selven begaan hadde.

Gielers Vocabulaer.

Hael tael.

A.

Abon, Godt.
Alchn, gaan.
Avelcoert, Tassche.

B.

Bocxer, Dief-leyer.
Blicklagere, Naecten Lantlooper.
Brechaert, Straet.
Besaffot, Brief.
Bucht, Geldt.
Boss-haart offeren, Vlees.
Botten, Eeten.
Bay, Wijn.
Buysen, Drincken.
Blanckaart, Melck.

C.

Caloaansche Mosse. schoone Vrouwe.
Cristiaan, Pelgrim.
Claffot, kleet.
Casse, Huys.
Cassement, gevangen-huys.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

huys.

Cout of ſax, Mes.
Cuyſen, ſmijten.
Caval, Paart.
Coxe, Hinne.
Cren, Vleeſch.
Crommen, Rechter,

D.

Diſtel, Kercke.
Dille, Meysken.
Deyſtere, Teerlinck.
Dos, Rock.
Doſſement, Kleedinge.
Decker, Hoet.
Dolman, Galge.
Dallingher, Hangman

E.

Erlat, Meeſter.
Erlattinne, Meeſterſſe,

F.

Flick, Knecht.
Fiel, Rabaut geſel.
Floſſen, Piſſen.
Foncke, Viere.
Floſſaert, Water.
Floyback, Schip.
Floßelinck, Viſch.
Floncken, ſieden of braden.
Flader, badt ſtove.
Fulchaart, Haan.
Fonckaart, Hont.
Flackaart, Kaarſe.

G.

Glisbout, Kint.
Galle, Priſter.
Gallenboſch, Priſterhuys
Gogelfrentſe, Nonne.
Glyde, Hoere.
Coute, lichte Vrouw.
Glydeboſch, hoerhock.
Griecxſe, Luys.
Grypelie, Vinger.
Glathaart, Tafel.
Genſen, ſtelen.
Griſelijn, ſtuc-broot.
Geſanct, gebannen.
Geſtoept, gegeeſſelt.
Grimbert, beeſte bijt.
Gleſterick, Glas.
Gauhaart, Duyvel.
Greyſe, Galge.

H.

Houts, Boer.
Houtſe, Boerinne.
Horſelen, kijven.
Hemelſtijch, Paternoſter.
Horenbock, Koe.
Horecrents, Runt vlees.
Hovele, hondt.
Hanſwalter, Luys.
Har, Vloo.
Heghijs, Gaſthuys.
Hans van Gelder, rogenbroot.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

genbroot.
Hoef, broot.

I.

Ionen, bedrie gen.
Joner, bedrieger.

K

Kroener, Man.
Kroenie, Wijf.
Kaneſirer, geleert bedelaar.
Krax, Clooſter.
Klems, gevanckenis.
Klickſteen, Rock.
Klinge, Lier.
Krakelinck, note.
Kabas, Korf.
Knagelinck, Ratte.

L.

Lepenent, quaet wijf.
Laurette, Klapperye.
Leims, Hemde.
Laert, Speck.
Loerman, Kaes.
Lauſen, Eyers.
Leuſelinck, oore.

M.

Muylfaſelet, barbier.
Molſamer, Verrader.
Menge, Ketelapper.
Morf, mont.
Monye, gelt,
Mijnen, ſteelen.
Maepſen, Roskleynbier.
Meuſe, Katte.
Motke gout, ſy ſtinct.

N.

Nering doen, ſpieden, of ſpijs ſoecken,

P.

Primer, Prieſter.
Platſcheerder, pre ker
Priemcater, Prochiaen.
Pflueger, Diaken.
Poderlijſters, hoenders.
Prepenſen, Boecken.
Par. P. Wambays.

Q.

Quyengoffere, Hondeſlager.
Quien, Honden.
Quincke e, ooge.
Quiſten, Spreken.

R.

Rouwelinck, jonck kint.
Ree, kranckheyt.
Rotboſch, bedelaar hulpbergh.
Rijſter, ſtroo.
Rippaert, ſack.
Reylinck, ſout.
Regenworm, Worſt.
Rompelinck, moſkert.
Robbelinck, pottagie.
Rumſen, bedriegen.

S.

Sauke, Kerſten.

Schreyelinck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Schreyelinck, Kint.
Soens, Edelman.
Soen-ſinne, edel vrou.
Sancken, getrouwt.
Schocker vetſer, Waardt.
Scuppe, by ſlagen.
Suye, Beurſe.
Smixe, Bater.
Spranckaert, Sout.
Stuppaert, Meel.
Spitlinck, Haver.
Strabulier, Broot-ſoecker.
Stroboeter, Gans.
Swems, Viſch.
Schocken, Eten en drinken.
Snateren, Klappen.
Screns, ſtoove.
Sluymerix, Slaap-lakē.
Sonnenboſch, Hoerhuis
Sefelboſch, Kack-huys.
Smalkage, hoerjager.
Stoeffe, Steen.
Strickelinck, twee Kouſen.
Swenſen, lantloopen.
Snuyterinck, neuſe.
Stubelen, vechten.

T.

Therick, Landt.
Trewael, Schoenen.
Treckers Kouſen.
Tottic, Wijfs heuycke

V.

Vijle, Stadt.
Voppen, liegen.
Verlunſen, Verſtaan.
Verboſt, Kijven.
Veſtieren, ſy gaat.
Verhaert, 'tis genomen
Voſch, Goude penning.
Verkimmeren, vercopen.
Verſencken, verhandelen.
Vermonen, bedriegen
winnenbergh, ſchoone Vrouwe.
Wederhaen, Hoet.
Wintfanck, mantel.

Z.

Zoevel, hooft.
Zwirlinck, ooge.
Zickuſe, blindt.
Zwengelink, wambays
Zwicker, Beul.

Die vande Kunſt is, beſchaemt ſijn Meeſter niet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
122 N 26